

CONCORDIA
DISCORDANTIUM CANONUM,
AC PRIMUM
DE JURE
DIVINÆ & HUMAN. CONSTITUTIONIS.

DISTINCTIO PRIMA.

HUMANUM genus duobus regitur, naturali videlicet iure & moribus. Jus naturale est, quod in lege & Evangelio continetur, quo quisque jubetur alii facere, quod sibi vult fieri, & prohibetur alii inferre, quod sibi nolit fieri. Unde Christus in Evangelio a: Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Hæc est enim Lex & Propheta.

Correctores Romani. §. Ac primùm] Hoc loco in manuscriptis colicibus magna est varietas. Nam partim nulla est hoc loco inscriptio: partim verò legitur, De jure scripto & non scripto, & quod cui præponatur, & legum authoribus & duorum malorum electione, sive dispensatione. Aut, Ac primùm de jure constitutionis naturæ divinæ aut humanæ. Aut, De jure naturæ & humanæ constitutionis, quam Dominicus de Geminiaco agnoscit, & extat in nonnullis antiquioribus editionibus. Aut, De jure naturæ & constitutionis, quo inscriptio maxime videtur convenire tractationi Gratiani, qui sæpè ad hæc capita revertitur, ut initio distinct. 5. 7. 8. 15. & II. q. 1. c. si qua causa, hunc totum locum indicans scribit: Require in principio, ubi differentia signatur, inter jus naturale, & jus constitutionis. Veruntamen in hac tanta varietate, quæ, ut alie conjecturæ mittantur, argumento esse potest, nullam hic à Gratiano ipso positam esse rubricam, satis visum est, retentâ vulgatâ lectione cæteris indicare.

C. I. Divinæ leges naturæ, humanæ moribus constant.

Hinc Isid. in lib. 5. Etymolog. c. 2. ait:

Omnes leges aut divinæ sunt, aut humanæ. Divinæ naturæ, humanæ moribus constant: ideoque hæc discrepant, quoniam aliæ aliis gentibus placent. §. 1. Fas, lex divina est: Jus, lex humana. Transire per agrum b alienum fas est, jus non est.

Gratianus. Ex verbis hujus authoritatis evidenter datur intelligi, in quo differant inter se lex divina & humana, cum omne quod fas est, nomine divinæ, vel naturalis legis accipiatur: nomine verò legis humanæ, mores ipso jure conscripti & traditi intelligantur. §. 1. Est autem jus generale nomen, multas sub se continens species.

C. II. Jus genus, Lex autem species est.

Unde in eod. lib. Etymolog. c. 3. Isidor. ait:

Jus generale nomen est; Lex autem juris est species.

a Matth. 7. b per alienum) in Isid. mansc.

TOM. I.

Jus autem est dictum, quia justum est. Omne autem jus legibus & moribus constat.

C. III. Quid sit Lex.

Lex est a constitutio scripta.

C. IV. Quid sit Mos.

Mos est longa b consuetudo, de moribus tantummodo c tracta.

Correctores Romani. §. Ac Apud Isidor. hæc antecedunt: Mos est vetustate probata consuetudo, sive lex non scripta. Nam lex à legendo vocata est, quia scripta est. Mos autem longa consuetudo est, &c.

C. V. Quid sit Consuetudo.

Consuetudo autem d est jus quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex. §. 1. Nec differt, an scripturâ, an ratione consistat, quoniam & legem ratio commendat. §. 2. Porro si ratione lex constat, lex erit omne jam, quod ratione constiterit duntaxat, quod religioni conveniat, quod disciplinæ congruat, quod saluti proficiat. §. 3. Vocatur autem consuetudo, quia in communi est usu.

Gratianus. Cum itaque dicitur: non differt, utrum consuetudo scripturâ, an ratione consistat: apparet, quod consuetudo est partim redacta in scriptis, partim moribus tantum utentium est reservata. Quæ in scriptis redacta est, constitutio, sive jus vocatur: e qua vero in scriptis redacta non est, generali nomine, consuetudo videlicet, appellatur. §. 1. Est autem & alia divisio juris, ut in eod. lib. 5. c. 4. testatur Isidorus, ita dicens.

C. VI. Quæ sint species Juris.

Jus f autem aut Naturale est, aut Civile, aut Gentium.

C. VII. Quid sit Jus naturale.

Jus naturale est commune omnium nationum, eod quod ius in instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur; ut viri & foemine conjunctio, liberorum successio & educatio; communis omnium possessio, & omnium una libertas, acquisitio eorum, quæ cælo, terrâ, marique capiuntur; item depositæ rei, vel commendatæ g pe-

a Isid. eod. c. 3. b Isid. ibid. Ivo p. 4. c. 200. c tantumdem) in orig. manuscript. & aliquot Gratiani. d Isidor. ibid. Ivo ibid. Pan. l. 2. c. 161. Tertull. in lib. de corona militis. e Quando ita simpliciter, ut ex nunc statuitur, sed si consuetudo publicâ auctoritate in scriptis redigitur & auctoratur, ne dubitetur an aliâ probatione opus sit, nihilominus consuetudo est. f Jus aut naturale) orig. & aliquot Gratiani codices. Isidor. eod. c. 4. g al. commodatæ restitutio.

A

cunia restitutio, violentiæ per vim repulsiõ. §. 1. Nam hoc, aut si quid huic simile est, nunquam injustum, sed naturale æquumque habetur.

Correñores Romani. ¶ a Successio] In tribus codicibus manuscriptis Isidori, & aliquot Gratiani, legitur, liberorum susceptio & educatio, quæ lectio convenit cum l. 1. ff. de justit. & jure, versic. hinc descendit.

C. VIII. Quid sit Jus civile. Jus a civile, quod quisque populus, vel quæque civitas sibi proprium, divinã humanãque causã, constituit.

C. IX. Quid sit Jus gentium. Jus b gentium est sedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captivitates, servitutes, postliminia, fœdera, paces, induciæ, legatorum non violandorum religio, conubia inter alienigenas prohibita. §. 1. Hoc inde c jus gentium appellatur, quia eo jure omnes ferẽ gentes utuntur.

C. X. Quid sit Jus militare. Jus militare est belli inferendi solennitas, fœderis faciendi nexus, signo dato egressio in hostem vel pugnæ commissio: item signo dato receptio: item flagitii militaris disciplina, si locus deseratur: item stipendiorum modus, dignitatum gradus, præmiorum honor, veluti cum corona, vel torques donantur: item prædæ decisio, & pro personarum qualitibus & laboribus d justa divisio, ac Principis portio.

C. XI. Quid sit Jus publicum. Jus e publicum, est in sacris, & in sacerdotibus, & in magistratibus.

C. XII. Quid sit Jus Quiritum. Jus f Quiritum est propriè Romanorum, quod nulli tenent, nisi Quirites, id est, Romani. §. 1. In quo agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionibus, & de tutelis, de usufructibus, quæ jura apud nullum alium populum reperiuntur, sed propria sunt Romanorum, & in eosdem solos constituta.

Corr. R. ¶ a Cretionibus] Antea legebatur, vel curatio- nibus, vel de contractibus. Emendatum est ex codicibus Isidori tam impressis, quam manuscriptis. Quid autem sit cretio, declarat Ulpianus in suis titulis c. 22. & ipsemet Isidorus eod. lib. 5. Etymol. cap. 24. & Alciat. 3. dispunct. c. 7.

DISTINCTIO II.

¶ C onstat autem g jus Quiritum ex legibus, & plebiscip- tis, & senatusconsultis, & constitutionibus Prin- cipum, & edictis h, sive responsis prudentum.

C. I. Quid sit Lex. Lex i est constitutio populi, quã majores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt.

C. II. Quid sit Plebiscitum. Plebiscita k sunt, quæ plebes tantum constituunt: & vocantur l plebiscita, quod ea plebs sciat, vel quod sciscitatur & rogat, ut fiant.

C. III. Quid sit Senatusconsultum. Senatusconsultum m est, quod tantum Senatores populis consulendo decernunt.

C. IV. Quid sit Constitutio vel Edictum. Constitutio n, vel Edictum est, quod tantum Rex, vel Imperator constituit vel edicit o.

C. V. Quæ sint Responsa Prudentum. Responsa p prudentum sunt, quæ Jurisconsulti responde- dere dicuntur consulentibus: unde & responsa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes, & arbitri æquitas, qui Institutiones q civilis juris compositas ediderunt, quibus dissidentium lites, contentionesque fopirent.

a Isidor. eod. lib. c. 5. b Isidor. eod. lib. c. 6. c & inde jus gentium, quia eo) orig. d laboris) orig. e Isid. eod. l. c. 8. l. 1. §. 2. vers. publicum jus ff. de just. & jur. f Isid. ibid. c. 9. g Ex Isid. ibid. h antea legebatur) ex edictis sena- torum. i Isid. eod. l. c. 10. k Isid. eodem lib. c. 11. l vocata scita) orig. m Isid. eod. l. c. 12. n Isid. eod. l. c. 13. o antea legebatur) edidit. p Isidor. eod. l. c. 14. q al. con- stituciones.

C. VI. Quæ sint Tribunitiæ vel Consulares leges. Quædam a etiam leges dicuntur ab iis, qui condide- runt, ut Consulares, Tribunitiæ, Julix, Cornelix. Nam & sub Octaviano Casare suffecti Consules Papius & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appella- tur Papia Poppæa, continens patrum præmia pro suscipien- dis liberis. Sub eodem quoque Imperatore Falcidius Tri- bunus plebis legem fecit, ne quis plus extraneis & in testa- mento legaret, quàm ut quarta pars superesset hæredibus, ex cujus nomine lex Falcidia nuncupata est.

Corr. Rom. ¶ a Papius] Antea legebatur, Papius & Pompejus, & paulò post, Papia & Pompeja. Emendatum est ex manuscriptis exemplaribus Isidori. Nam in impressis nota- verat errorem Alciatus lib. 3. dispunct. c. 3. In tabulis autem Capitolinis anno urbis DCCLXI ex Calend. Jul. suffecti Con- sules numerantur M. Papius, & Q. Poppæus.

¶ & Extraneis] Hæc dictio non est in Chronico Eusebii à D. Hieronymo latinitate donato, ac locupletato (vide hæc vi- detur sumpsisse Isidorus) neque in leg. 1. §. 2. ff. ad leg. Falc. ubi referuntur propria verba ipsius legi. Est tamen apud Isidorum etiam in codicibus manuscriptis.

C. VII. Quæ sit lex Satyra. Satyra b a verò lex est, quæ de pluribus simul rebus lo- quitur, dicta à copia rerum, & quasi à saturitate: unde & Satyram scribere, est poemata varia condere, ut Ho- ratii, Juvenalis, & Persii.

Corr. Rom. ¶ a Satyra] In aliquot Gratiani manuscri- ptis codicibus, & uno Isidori legitur, Saturata, de qua ita Festus: Saturata est cibi genus ex variis rebus conditum; & est lex multis aliis conferta legibus. Itaque in sanctione legum adscribitur; neve per faturam abrogato, aut dero- gato, & alia quædam in hæc sententiam.

C. VIII. Quæ sint Rhodiæ leges. Rhodiæ c leges navalium commerciorum sunt, ab insu- la Rhodo cognominatæ, in qua antiquitus mercato- rum usus fuit.

DISTINCTIO III.

¶ O mnes hæc species secularium legum partes sunt. Sed quia constitutio aia est Civilis, alia Ecclesiastica: Civilis verò forense, vel civile jus appellatur: quo nomine Ecclesiastica constitutio appelletur, videamus. §. 1. Eccle- siastica constitutio, Canonis nomine censetur. Quid autem sit Canon, Isidorus in lib. 6. Etym. c. 16. declarat, dicens:

C. I. Quid sit Canon. Canon Græcè, Latine regula nuncupatur.

C. II. Unde dicatur Regula. Regula d dicta est, eò quod rectè ducit, nec aliquando aliorum trahit. Alii verò dixerunt regulam dictam, vel quod regat, vel quod normam rectè vivendi præbeat, vel quod distortum, pravumque e corrigat.

2 ps. Gratian. Porro canonum alii sunt decreta Pontifi- cum, alii statuta Conciliorum. Conciliorum verò alia sunt universalia, alia provincialia. Provincialium alia celebrantur auctoritate Pontificis Romani, presente videlicet Legato sanctæ Romane Ecclesiæ: alia verò auctoritate Patriarcha- rum, vel Primatum, vel Metropolitanorum ejusdem provin- ciæ. Hæc quidem de generalibus regulis intelligenda sunt. §. 1. Sunt autem quædam privatæ leges, tam Ecclesiasti- cæ quàm seculares, quæ privilegia appellantur. De quibus in lib. 5. Etym. cap. 18. Isidor. ait.

C. III. Quid sit Privilegium. Privilegia sunt leges privatorum, quasi privatæ leges. Nam privilegium inde a dictum est, quod in privato feratur. Corr. R. ¶ a Privilegium] Cicero l. 3. de legibus hæc habet: Majores nostri in privatos homines leges ferri noluerunt, id est enim privilegium. Verum non semper eadem notione hæc vocem usurpavi solitam fuisse, Budæus, & alii notârunt.

a Isid. ibid. c. 15. b al. Saturata. Isidor. ibid. cap. 16. c Isid. ibid. c. 17. d Isid. ibid. e pravum quicquid) orig.

3 ps. Grat. Officium verò secularium, sive Ecclesiasticarum legum est, præcipere quod necesse est fieri, aut prohibere, quod malum est fieri; vel permittere licita, ut præmium petere, vel etiam quædam illicita, ut dare bellum repudiis, ne fiant graviora. Unde in eod. lib. c. 19. Isidor. scribit, dicens.

Corr. R. § a Fieri] Quæ sequuntur, in aliquot vetustis codicibus sic habentur: Prohibere quod malum est fieri; permittere vel quædam licita, ut præmium petere, vel quædam illicita, &c.

C. IV. Quod sit Officium Legis.

Omnia autem lex aut permittit aliquid, ut vir fortis petat præmium: aut vetat, ut facrarum virginum nuptias nulli petere liceat: aut punit, ut qui eadem fecerit, capite plectatur: ejus enim præmio, aut pœnâ vita moderatur humana: divina autem præcipit, ut: Diliges Dominum Deum tuum.

C. R. § a Divina] Hinc usque ad finem non sunt in codicibus Isidori: neque in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani. In aliis verò, omiâ voce, divina, legitur, aut præcipit, ut diliges Dominum Deum tuum.

DISTINCTIO IV.

1 Causa verò constitutionis legum est, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrenare, sicut in eod. l. 5. c. 20. Isid. testatur, dicens:

C. I. Quare leges factæ sint.

Factæ sunt autem leges, ut earum metu humana coerceretur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsi improbis formidato supplicio refrenetur audacia & nocendi facultas.

2 ps. Grat. Præterea in ipsa constitutione legum maxime qualitas constituendarum est observanda, ut continent in se honestatem, justitiam, possibilitatem, convenientiam, & cætera, quæ in eod. lib. Isidor. enumerat, dicens:

C. II. Qualis debeat esse Lex.

ERit autem Lex honesta, justa, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudinem, loco temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque, ne aliquid per obscuritatem in captionem & contineat, nullo privato commodo, sed pro communi civium utilitate conscripta.

Corr. R. § a In captionem] Antea legebatur, in cautum captionem. Restituta est vera lectio ex codicibus Isidori manuscriptis lib. 5. cap. 21. Et ex impressis etiam lib. 2. c. 10. ubi eadem scribuntur, partimque ex antiquis Gratiani exemplaribus, à quibus abest dictio, cautum. Simili verò locutione utitur Paulus l. 5. sentent. tit. 33. c. 2. Ne quis, inquit, in captionem verborum in cavendo incidat.

3 ps. Grat. Ideo autem in ipsa constitutione ista consideranda sunt, quia cum leges institutæ fuerint, non erit liberam judicare de ipsis, sed oportebit judicare secundum ipsas.

C. III. De legibus tunc est judicandum, cum instituntur, non cum institutæ sunt.

Unde Augustinus ait in lib. de vera Religione,

c. 31.

INc istis temporalibus legibus, quanquam de his homines judicent, cum eas institunt: tamen cum fuerint institutæ & firmatæ, non licebit judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas.

Gratian. Leges instituntur, cum promulgantur: firman- tur, cum moribus utentium approbantur. Sicut enim moribus utentium in contrarium, nonnullæ leges hodie abrogatæ sunt; ita moribus utentium ipse leges confirmantur. Unde illud Telephori Papæ (qui decrevit, ut generaliter clerici à quinquagesima & à carnibus & deliciis jejument) quia moribus utentium approbatum non est, aliter agentes, transgressionis reos non arguit.

Corr. R. § a Quinquagesima] Post hoc verbum in codicibus impressis sequebatur, jejunandi propositum fusciperent, & à carnibus, & deliciis abstinerent: sed omnes ferè manuscripti habent eo modo, quo restitutum est.

a Deut. 6. b Ivo part. 4. c. 168. Pan. l. 2. c. 142.

c Ivo part. 4. c. 169. Pan. l. 2. c. 143.

C. IV. Septem hebdomadibus à carne, & deliciis ante Pascha Clerici abstineant.

Telephorus urbis Romæ Episcopus omnibus Episcopis, epist. un.

STATUIMUS, a ut septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes Clerici in fortem Domini vocati à carne b jejunent: quia sicut discreta debet esse vita Clericorum à Laicorum conversatione, ita & in jejuniis debet esse discretio. Et infra. Has ergo septem hebdomadas omnes Clerici à carne & deliciis jejunent, & hymnis, & vigiliis, atque orationibus Domino inhaerere die noctuque studeant.

C. V. Septimam hebdomadam Telephorus

Quadragesimæ addit.

Item Ambrosius in lib. sermonum a.

QUADRAGESIMA sex septimanas habet, cui addit Telephorus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus Quinquagesima.

Correct. Rom. § a Sermorum] Inventi sunt Romæ in Bibliotheca Vaticana & Mediolani in Bibliotheca Monasterii S. Ambrosii Sermones aliquot manuscripti, Ambrosii nomen præferentes, inter quos est sermo de Sexagesima, cujus initium est: Adest tempus, unde caput sumptum est.

Grat. Quod similiter de eo capitulo est intelligendum, quod B. Gregorius I. Augustino Anglorum Episcopo scribit, dicens.

C. VI. A Quinquagesima jejunandi propositum sumant, quos Ecclesiastici gradus dignitas exornat.

Denique c Sacerdotes, & Diaconi, & reliqui omnes, quos dignitas ecclesiastici gradus exornat, à quinquagesima propositum jejunandi suscipiant, quod & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adjiciant, & eorum, qui in laicali ordine consistunt, observantiam sicut loco, ita religione præcellant.

§. 1. De ipsa verò die Dominica hæsitamus, quidnam dicendum sit: cum omnes Laici & Seculares illa die plus solito cæteris diebus accuratius cibos carniùm appetant: & nisi novâ quâdam aviditate usque ad medias noctes se ingurgitent, non aliter se hujus sacri temporis observationem suscipere putant: quod utique non rationi, sed voluptati, imò cuidam mentis cæcitati adscribendum est: unde nec à tali consuetudine averti possunt: & idem cum veniâ suo ingenio relinquendi sunt, ne fortè pejores existant, si à tali consuetudine prohibeantur. Ut enim ait Salomon: Qui multum emungit, elicit sanguinem. Et post pauca: §. 2. Par autem est, ut quibus diebus à carne animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam e carnis trahunt originem, jejunemus: à lacte videlicet, caseo & ovis. Et post pauca. §. 3.

Cæterum piscium esus ita Christiano relinquitur, ut hoc ei infirmitatis solatium non luxuriæ pariat incendium Denique qui à carne abstinet, nequaquam sumptuosiora marinarum belluarum convivia præparet. §. 4. Vinum quoque ita bibere permittitur, ut ebrietatem omninò fugiamus: alioqui restat, ut omnia, quæ corpori libent, similiter faciamus.

4 ps. Grat. Hæc et si legibus constituta sunt, tamen quia communi usu approbata non sunt, se non observantes transgressionis reos non arguunt: alioquin g hi non obedientes proprio privarentur honore; cum illi, qui sacris nesciunt obdiere canonibus, penitus officio jubeantur cavere suscepto: nisi fortè quis dicat, hæc non decernendo esse statuta, sed exhortando conscripta. Decretum verò necessitatem facit: exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

DISTINCTIO V.

1 HÆc, quæ de privilegiis: & cæteris infra positâ scripta sunt, tam secularibus, quam Ecclesiasticis legibus conveniunt. Nunc & ad differentiam naturalis juris & cæterorum revertamur. §. 1. Naturale jus inter omnia primatum obtinet tempore & dignitate. Cæpit enim ab exordio rationali creaturæ, nec variatur tempore, sed immutabile permanet.

a Ivo part. 4. c. 25. Pan. l. 2. c. 174. b al. carne & deliciis. c Ivo part. 4. c. 29. d Proverb. 30. e al. sementinam f al. permittitur. g Ex Gregor. infr. 25. q. 1. c. hac consensu.

§. 2. Sed cum naturale jus in lege & Evangelio supra dicitur esse comprehensum, quedam autem contraria his, quae in lege statuta sunt, nunc inveniuntur concessa, non videtur jus naturale immutabile permanere. In lege a namque praecipiebatur, ut mulier si masculum pareret, quadraginta; si vero foeminam, octuaginta diebus a templi cessaret ingressu: nunc autem statim post partum Ecclesiam ingredi non prohibetur. Item b mulier quae menstrua pati ut, ex lege immunda esse reputabatur: nunc autem nec statim intrare Ecclesiam, nec sacrae communionis mysteria percipere: sicut nec illa, quae parit, vel illud, quod gignitur, statim post partum baptizari prohibetur.

Corr. R. §. a Nunc ad differentiam] In vulgatis legebatur. Nunc autem ad doctrinam. Emendatum est ex vetustis codicibus & ex principio dist. 15. ubi hoc reperitur.

C. I. PALEA. a.

Unde eidem Augustino Anglorum Episcopo Gregorius I. c. scribit, dicens.

Cum enixa fuerit mulier, post quot dies intrare Ecclesiam debeat, Testamenti Veteris praecipione didicisti: quia pro masculo xxxij. pro foemina vero lxvi. diebus debet abstinere, quod tamen sciendum, quia in mysterio accipitur.

Corr. R. §. a Palea] De Paleis universè in Praefatione dictum est. Haec vero, cui primum praepositum nomen Palea, habetur etiam in manuscriptis exemplaribus (exceptis duobus Vaticanis:) & in quatuor, conjunctum est cum sequenti capite, Si mulier. additum ad illius initium voce, Nam, quemadmodum est apud Gregorium.

C. II. Mulier enixa gratias actura Ecclesiam intrare horam eadem non prohibetur.

Si a mulier eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo pondere peccati gravatur: voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commitione voluptas est: in e prolis vero partu dolor & gemitus. Unde ipsi primae matri omnium dicitur: f. In doloribus paries. Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare Ecclesiam, ipsam ei poenam suam in culpam deputamus.

C. III. Mulierem enixam, vel quod ab ea genitum fuerit, eadem hora nihil prohibet baptizari.

Idem ad eundem.

Baptizari g. autem vel enixam mulierem, vel hoc, quod genuerit, si periculo mortis urgetur, vel ipsa hora eadem, qua gignit, vel hoc, quod gignitur, eadem, qua natum est, nullo modo prohibetur: quia & sicut sancti mysterii gratia viventibus, atque discernentibus cum magna discretione providenda est: ita quibus mors imminet, sine ulla dilatione offerenda est: ne, dum adhuc tempus ad praebendum redemptionis mysterium quaeritur, interveniente paululum mora, inveniri non valeat, qui redimatur.

Corr. Rom. §. a Quia sicut] Hinc usque ad verb. Ne dum. addita sunt ex B. Gregorio.

C. IV. Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur, ad ejus concubitum vir non accedat.

Idem.

Ad b ejus vero concubitum vir suus accedere non debet, quousque qui gignitur, ablactetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant: quod videlicet ex sola causa i incontinentiae videtur inventum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare, quos gignunt. Haec itaque, quae filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradent,

a Levit. 12. b Ibid. 15. c cap. 10. ad interrogata Aug. Anglorum Episcopi. d Gregorius ibidem continenter. Beda lib. 1. de hist. Angl. c. 27. Nicolaus ad consulta Bulgarorum, cap. 68. e nam in proli prolatione gemitus. orig. f Gen. 3. g Greg. ibid. continenter. Burch. lib. 4. c. 32. Ivo part. 1. c. 62. h Greg. ibid. continenter. Nicolaus ad consulta Bulg. c. 68. Beda lib. 1. de hist. Angl. c. 27. Ivo part. 8. c. 88. i al. carnis incontinentia.

nisi purgationis tempus prius transierit, a viris suis non debent admisceri: quippe cum & sine partus causa, cum in consuetis mensuris detinentur, viris suis misceri prohibeantur: ita ut morte lex b sacra feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. §. 1. Quae tamen mulier, dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet, quia ei naturae superfluitas in culpam non debet imputari: & per hoc, quod invita patitur, justum non est, ut Ecclesiae ingressu privetur: Novimus e namque, quod mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur, post tergum Domini veniens, d vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita, laudabiliter potuit Domini vestimentum tangere, cur, quae menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini Ecclesiam intrare? & infra. Si igitur bene presumpsit, quae vestimentum Domini in languore posita tetigit, quod uni personae infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quae naturae suae vitio infirmantur? §. 2. Sanctae quoque communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non presumit, laudanda est; sed si percipiat, non judicanda. Bonarum quippe mentium est, ibi etiam [aliquo e modo] culpas suas agnoscere, ubi culpa non est: quia sepe sine culpa agitur, quod venit ex culpa. Unde etiam cum esurimus, sine culpa comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est, ut esuriremus.

DISTINCTIO VI.

Quia vero de naturae superfluitate sermo capit haberi, quaeritur, an post illusionem, quae per somnium solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat; vel si Sacerdos sit, sacra mysteria celebrare.

C. I. De multiplici genere Illusionis.

De his ita scribit B. Gregorius f August. Anglorum Episcopo, resp. 11.

Testamentum veteris legis hunc pollutum Domino dicit, & nisi lotum aqua, etiam usque ad vesperam g intrare Ecclesiam non concedit. Quod b tamen aliter intelligens populus spiritualis, quasi per somnium eum illud reputat, qui tentatus immunditia, veris & imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lavandus est aqua, ut culpam cogitationis lacrymis abluat: & nisi prius ignis tentationis recesserit, reum se quasi usque ad vesperam cognoscat. §. 1. Sed est in eadem illusionem valde necessaria discretio, qua i subtiliter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturae superfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. §. 2. Et quidem, cum ex naturae superfluitate, vel infirmitate evenerit, omnimodo haec illusio non est timenda: quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendus est, quam fecisse. §. 3. Cum vero ultra modum appetitus gulae in sumendis alimentis rapitur, atque idecirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterii, vel Missarum solemniam celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere k mysterium pro eo, quod Sacerdos alius in loco deest, ipsa necessitas compellit. Nam si adfuerint alii, qui implere mysterium valeant, illusio per crapulam facta, a perceptione sacri mysterii prohibere non debet, sed ab immolatione sacri mysterii abstinere, l ut arbitror, humilitate debet, si tamen dormientem turpi imaginatione illusio non concusserit. Nam sunt, quibus ita

a transferint. orig. b Levit. 15. c Matth. 9. d al. humiliter veniens. e addita sunt ista duae voces ex B. Greg. & Beda. f ex 11. interrogatione August. Anglorum Episcopi. Beda l. 1. hist. Anglor. c. 27. Burch. l. 5. cap. 43. Ivo part. 2. c. 52. Par. l. 1. c. 160. Polyc. l. 3. tit. 16. g al. vesperum. h paulo aliter in original. & apud ceteros collectores. i al. quia. Ivo part. 9. c. III. k al. exhiberi. l al. abstinere.

plerum-

plerumque illusio nascitur, ut eorum animus etiam in somno corporis positus, non fœdetur turpibus imaginationibus. Qua in re unum ibi offenditur, quod ipsa mens rea non sit tunc, sed suo iudicio penitus libera, cum se, et si dormienti nihil meminit vidisse, tamen in vigiliis corporis meminit in ingluviem cecidisse. §. 4. Si verò ex turpi cogitatione vigilantis, oritur illusio in mente dormientis, patet animo suus reatus. Videt enim, à qua radice inquinatio illa processerit: quia a quod cogitavit sciens, hoc pertulit nesciens, & d propter talem pollutionem à sacro mysterio eà die abstinere oportet.

Correct. Rom. §. α Veris] In plerisque codicibus B. Gregorii, & apud Bedam, & in collectione Conciliorum Coloniae 1530. impressa, legitur vanis: in aliquibus verò B. Gregorii codicibus, variis: sed ob glossam non est mutatum.

¶ Si tamen] In Codicibus B. Gregorii, & apud Bedam est, si tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concusserit. In collectione verò Isidori etiam manuscripta: si tamen animus dormientis turpes imaginationes concusserit: quem sensum retinet etiam lectio Panormia: nam Burchardus, & Ivo parim ab originali discrepant.

¶ Non sit tunc, sed suo] Omnia ferè Gratiani manuscripta exemplaria habent, vel suo: Ceterum magna hoc loco est inter ceteros collectores, & Bedam & B. Gregorii codices varietas. In collectione Isidori etiam manuscripta est, qua in re unum ibi offenditur, ipsa mens non rea, nec tamen suo iudicio libera, Verum ob codicum varietatem nihil est in contextu mutatum.

¶ Et propter] Hæc usque ad finem, neque in codicibus B. Gregorii, neque apud Bedam, neque in tribus vetustis Gratiani exemplaribus habentur. Sunt tamen apud Burchardum, & Ivo nem, & Panormiam, & Polycarpum.

C. II. Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione solam, sed delectatione & consensu.

PALEA. α.

Sed b pensandum est, ipsa cogitatio utrum in suggestione, an delectatione, vel (quod majus est) peccati consensu acciderit. Tribus enim modis impletur omne peccatum, videlicet suggestione, delectatione, consensu: suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum; quia & c primò culpam serpens suggestit, Eva velut caro delectata est, Adam velut spiritus consensit. §. 1. Et necessaria est magna discretio, ut inter suggestionem &, delectationem, & consensum iudex sui animus præsideat. Cum enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodò perpetratum non est: cum verò caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit nasci: si autem etiam ad consensum ex liberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur, peccati semen est, in delectatione fit nutrimentum, in consensu perfectio. §. 2. Et sæpè contingit, ut hoc, quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectatione consentiat. Et cum caro sine anima delectari nequeat, ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur invitus, ut ei ex ratione contradicat, nec consentiat, & tamen delectatione ligatus sit, sed ligatum se vehementer ingemiscat. Unde & ille cœlestis exercitus præcipuus miles gemebat, dicens: d Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege e peccati, que est in membris meis. Si autem captivus erat, minimè repugnabat: quapropter & captivus erat, & repugnabat. Igitur legi mentis ejus, lex, quæ in membris est, repugnabat: si autem repugnabat, captivus non erat. Ecce itaque homo est (ut ita dixerim) captivus, & liber:

liber ex iustitia, quam diligit; captivus ex delectatione, quam portat invitus.

Corr. R. § α Palea) Abest hæc Palea non solum à prima & decimo Vaticanis, verum & ab aliis, quæ aliquot Paleas habent. Rubrica autem abest ab omnibus. In quibus enim caput hoc reperitur, conjunctè ponitur cum superioribus, quemadmodum etiam apud Burchardum & Ivo nem.

¶ Suggestionem] Sic emendatum est ex originali, à quo parim discrepat Ivo: ante legebatur, & necessaria est magna discretio inter suggestionem & delectationem, & inter delectationem atque consensum, iudicem sui faciat animum præsidem. Burchard. iudicem sui præsidere animum. Reliqua ferè ut Gratianus. Apud Bedam verò, & inter suggestionem, atque delectationem, inter delectationem & consensum iudex sui animus præsideat. In collectione Isidori, & necessarium est magnà discretione inter suggestionem & delectationem atque consensum iudicem sui prode animum.

¶ Si autem] Magna etiam hoc loco codicum varietas est. Brevissima, & satis integra lectio est in codice epistoliarum B. Gregorii, olim Lutetie impresso. Si autem captivus erat, minimè pugnabat: pugnabat autem, quapropter captivus non erat. Ecce itaque, &c.

C. III. Quando sit peccatum nocturnis imaginibus illudi. Item Isidorus lib. 3. sententiarum, de summo bono, cap. 6.

Non a est peccatum, quando nolentes imaginibus nocturnis illudamur: sed tunc est peccatum, si, antequam illudamur, cogitationis affectibus prævenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate gessimus, sæpè dormientibus in animo apparent, sed innoxie, si non concupiscendo occurrunt. §. 1. Qui nocturna illusionem polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum sese perferat inquinatum, tamen hoc, ut tentaretur, culpa suæ tribuat, suamque immunditiam statim fletibus tergat.

Gratian. His itaque b responderetur. In Lege, & in Evangelio naturale jus continetur, non tamen quocumque in Lege & Evangelio inveniuntur, naturali juri coherere probantur. Sunt enim in Lege quadam moralia præcepta, ut Non occides, &c. quædam mystica, utpote sacrificiorum præcepta, ut de agno, & alia similia his. Moralia mandata ad naturale jus spectant, atque ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrantur. Mystica verò, quantum ad superficiem, à naturali jure probantur aliena: quantum ad moralem intelligentiam inveniuntur sibi annexa, ac per hoc, etsi secundum superficiem videantur esse mutata, tamen secundum moralem intelligentiam mutabilitatem nescire probantur. §. 1. Naturale ergo jus ab exordio rationalis creaturæ incipiens, ut supra dictum est, manet immobile. Jus verò consuetudinis post naturalem legem exordium habuit, ex quo homines convenientes in unum cæperunt simul habitare, quod ex eo tempore factum creditur, ex quo Cain e civitatem ædificasse legitur: quod cum diluvio d propter hominum raritatem ferè videatur extinctum, postea à tempore Nembroth reparatum, sive potius immutatum existimatur, cum ipse simul cum aliis alios cepit opprimere & alii suâ inbecillitate ejus ditioni cæperunt esse subjecti, inde in Genesi e legitur de eo: Cæpit Nembroth robustus venator esse coram Domino, id est, α hominum oppressor & extirpator, quos etiam ad turrim ædificandam allexit.

Corr. R. § α Id est] Glossa ordinaria ad istum locum ex Aleuino ita habet: id est, hominum oppressor & extirpator: quos allexit, ut turrim contra Deum contruerent.

DISTINCTIO VII.

I Us autem constitutionis capit à justificationibus, quas ps. Dominus tradidit Moyse f dicens: Si emeris servum Hebræum, &c.

a al. qui. b Beda ibid. Burch. l. 5. c. 43. Ivo par. 2. c. 52. c al. cum primum. d Rom. 7. e al. legem.

a Ivo p. 9. c. 112. b al. ita. c Genes. 4. d Genes. 7. e Genes. 10. f Exod. 21.

C. I. De conditoribus Legum.

Unde Isidorus in lib. 5. Etym. c. 1. ait :

MOyses genti Hebraeae primus omnium divinas leges sacris literis explicavit. Phoroneus Rex Graecis primus leges judiciciae constituit. Mercurius Trismegistus primus leges Aegyptiis tradidit. Solon primus leges Atheniensibus dedit. Lycurgus primus Lacedaemoniis jura ex Apollinis auctoritate confluxit. Numa Pompilius, qui Romulo successit in regno, primus leges Romanas edidit. Deinde, cum populus seditiosus a magistratus ferre non posset, Decemviros legibus scribendis creavit, qui leges ex libris Solonis in Latinum sermonem translatae, XI. tabulis exposuerunt.

C. II. Nomina eorum, qui leges XII. tabularum exposuerunt.

Fuerunt h autem hi, App. Claudius, T. Genucius, P. Sestius, Sp. Veturius, C. Julius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, P. Curatius, T. Romilius, Sp. Posthumus. Hi Decemviri legum conscribendarum electi sunt. Leges autem redigere in libris c primus consul Pompejus instituitur voluit: sed non perleveravit obtreccatorum metu. Deinde Caesar cepit id facere, sed ante interfectus est. Paulatim autem antiquae leges vetustate, atque incuria obsoleverunt, d quarum etsi nullus jam usus est, notitia tamen necessaria videtur. Novae leges a Constantino Caesare coeperunt, & reliquis succedentibus: erantque permixtae, & inordinatae. Postea e Theodosius minor f Augustus, ad similitudinem Gregoriani, & Hermogeniani codicem factum constitutionum a Constantini temporibus, sub proprio cujusque Imperatoris titulo disposuit, quem a suo nomine Theodosianum vocavit.

DISTINCTIO VIII.

Differt autem jus naturale a consuetudine, & constitutione. Nam jure naturali omnia sunt communia omnibus: quod non solum inter eos servatum creditur, de quibus legitur h: Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una, &c. verum etiam praecedenti tempore a Philosophis traditum invenitur. Unde apud Platonem illa civitas iustissime ordinata traditur, in qua quisque proprios nescit affectus. Jure vero consuetudinis, vel constitutionis hoc meum est, illud alterius.

C. I. Jure divino, omnia sunt communia omnibus: jure vero constitutionis, hoc meum, illud alterius est.

Unde Augustinus ait, tract. 6. ad c. 1. Joannis.

Quo i jure defendis villas Ecclesiae a? divino, an humano? Divinum jus in scripturis habemus, humanum jus in legibus Regum. Unde quisque possidet, quod possidet? Nonne jure humano? Nam jure divino Domini k est terra, & plenitudo ejus. Pauperes & divites Deus de l uno limo fecit, & pauperes & divites una terra supportat. Jure tamen humano dicitur m, haec villa mea est, haec domus mea, hic servus meus est. Jura n autem humana, Jura Imperatorum sunt: quare? Quia ipsa jura humana per Imperatores & Reges seculi Deus distribuit generi humano. Item ibidem paulo inferius. §. 1. Tolle e jura Imperatorum, & quis audeat dicere, mea est illa villa, aut meus est ille servus, aut domus haec mea est? Si autem, ut teneantur ista ab hominibus, Regum jura fecerunt, vultis, ut reticeamus leges, ut gaudeatis, &c. Item ibidem paulo interjectis. §. 2. Legantur leges o, ubi manifeste preceperunt Imperatores, eos p, qui praeter Ecclesiae Catholicae communionem usurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine Ecclesiae audeant possidere. §. 3. Sed quid nobis & Imperatori? Sed jam dixi, de jure humano agitur. Et tamen Apostolus q

a al. seditiosus. b Isidorus ibidem continetur. c al. libros. d exoleverunt orig. e Ivo p. 4. c. 170. Pan. l. 2. c. 144. f al. junior. g al. naturae. h Act. 4. i Ansel. l. 12. c. 62. Ivo p. 3. c. 194. Pan. l. 2. c. 63. k Psal. 24. l Gen. 2. m dicit orig. n Jure ergo humano, jure Imperatorum: Quare? orig. o Cod. lib. 1. tit. 5. l. 4. & Cod. Theod. 16. tit. 5. l. 43. 51. 54. p al. ut. q 2. Pet. 2.

voluit serviri Regibus, voluit honorari Reges, & dixit: Regem reverentini. Nolite dicere, quid mihi, & Regi? Quid tibi ergo & possessioni? Per jura Regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & Regi? Noli dicere possessiones tuas, quia ipsa a jura humana renunciasti, quibus possidentur possessiones.

Correct. Rom. § & Ecclesiae] Haec dictio non est apud B. Augustinum. Nam ibi agit contra Donatistas, qui legibus Imperatorum villas sibi ademptas, & Ecclesiae catholicae attributas esse querebantur. Quare, cum Donatistae dicent, villas nostras tulerunt: fundis nostros tulerunt: ut eos ipse convincat, nullum jus in illis habuisse, aut habere, quibusdam praepositis, addit ista: Quo jure defendis villas? divino, &c. Et infra 11. q. 1. c. si qua causa. ubi Gratianus citat initium hujus capituli, ista dictio, Ecclesiae, non habetur. Est tamen apud Anselmum, Ivo nem, & in Panormia, locis indicatis.

§ & Tolle] Quoniam glossa obstitit, ne omnia emendarentur, aut adderentur, quaecumque addenda videbantur, placuit integram apponere locum B. Augustini. Apud ipsum igitur post ver. humano, antecedentis paragraphi, haec sequuntur: Vultis legamus leges Imperatorum, & secundum ipsas agamus de villis? Si jure humano vultis possidere, recitemus leges Imperatorum: videamus, si aliquid voluerint ab haereticis possideri. Sed quid mihi est Imperator? Secundum jus ipsius possides terram. Aut tolle jura Imperatorum, & quis audeat dicere, mea est illa villa, aut meus est ille servus, aut domus haec mea est? Si autem ut teneantur ista ab hominibus, jura acceperunt Regum, vultis recitemus leges, ut gaudeatis, quia vel unum horum habetis, & non imputetis, nisi mansuetudini columbae, quia vel ibi vobis permittitur permanere? Leguntur enim leges manifestae, ubi praecerunt Imperatores, &c.

2 pars Grat. Dignitate vero jus naturale simpliciter praevalet consuetudini, & constitutioni. Quaecumque enim vel moribus recepta sunt, vel scriptis comprehensa, si naturali juri fuerint adversa, vana & irrita habenda sunt.

C. II. Adversus naturale jus nulli quicquam agere licet.

Unde Augustinus ait, lib. 3. conf. c. 8.

Quae contra mores hominum sunt flagitia, pro morum diversitate vitanda sunt, ut pactum inter fe civitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nulla civis, aut peregrini libidine violeat. Turpis enim omnis pars est suo universo non congruens. §. 1. Cum autem Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet jubet, etsi nunquam ibi factum est, faciendum est; & si omissum, instaurandum est; & si institutum non erat, instituendum est. §. 2. Si enim Regi licet in civitate, cui e regnat, jubere aliquid, quod neque ante illum quisquam, nec ipse unquam jussit, & non contra societatem civitatis ejus obtemperat, imo contra societatem non obtemperat: (generale quippe pactum est societatis humanae, obedire Regibus suis:) quanto magis Deo regnatori universae creaturae suae, ad ea, quae jussit, sine dubitatione servendum est? Sicut enim in potestatibus societatis humanae major potestas minori ad obediendum praeponeitur, ita Deus omnibus.

C. III. Radicitus est excellenda perniciose consuetudo.

Item Nicolaus Papa Hincmaro Remensi Archiepiscopo.

Corr. Rom. §. Caput hoc est ex epistola Nicolai, quae incipit, Epistolam Beatus tunc: extatque una cum aliis ejusdem, & aliorum Pontificum epistolis manuscriptis Romae, in Bibliotheca Monasterii Dominicanorum, ex qua hoc caput emendatum est.

Malae d consuetudo, quae non minus, quam perniciose corruptela vitanda est, nisi citius radicitus evelatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur, & incipiunt pravaricationes, & variae praesumptiones, celerimè non compressae, pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari.

a al. ad ipsa) orig. & Ivo. b Ivo p. 4. c. 178. c al. in qua. d Ivo p. 4. c. 203. Pan. l. 2. c. 28. e al. vana. C. IV.

C. IV. Veritati & rationi consuetudo est postponenda. Item Augustin. l. 3. de Baptismo, contra Donatistas, c. 6. a

Veritate h manifestata, cedat consuetudo veritati: plane respondeo, quis dubitet veritati manifestatae debere consuetudinem cedere? Item c Nemo consuetudinem rationi, & veritati preponat, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

C. V. Qualibet consuetudo veritati est postponenda. Item Gregorius a Wimundo d Aversano Episcopo.

Si e consuetudinem fortassis opponas, advertendum est, quod Dominus dicit f: Ego sum veritas & vita. Non dixit, Ego sum consuetudo, sed veritas. §. 1. Et certe (ut Beati Cypriani g utamur sententia) qualibet consuetudo, quantumvis vetusta, quantumvis vulgata, veritati omnino est postponenda, & usus, qui veritati est contrarius, abolendus.

Corr. R. § a Gregorius] In aliquot manuscriptis, & apud Ivonem est, Gregorius VII. In hujus Pontificatu Guimundus Aversanus Episcopus scripsit de corpore & sanguine Domini contra Berengarium, qui liber extat.

C. VI. Veritate revelata, consuetudinem sibi cedere oportet.

Item Augustin. lib. 3. de Baptismo, contra Donatistas, cap. 5. h

Qui i contempta veritate presumit consuetudinem sequi, aut circa fratres invidus est & malignus, quibus veritas revelatur, aut circa Deum ingratus est, cujus inspiratione Ecclesia eius instruitur, & infra k. In Evangelio l Dominus, Ego sum, inquit, veritas: non dixit, ego sum consuetudo. Itaque veritate manifesta, cedat consuetudo veritati, & infra. Revelatione facta veritatis, cedat m consuetudo a veritati: quia & Petrus n, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem predicanti. & infra. o Cum Christus veritas sit, magis veritatem, quam consuetudinem sequi debemus: quia e consuetudinem ratio & veritas semper excludit. p

Corr. R. § a Cedat consuetudo] Apud B. Augustinum, & Ivonem, & in Panormia legitur, cedat error. Sed vere B. Augustinus ex ipsiusmet Zosimi verbis colligit, quod ille errorem appellabat, fuisse consuetudinem. Ita enim respondet: Noluit quidem iste dicere, consuetudinem, sed errorem. Veruntamen, cum dicit: quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem predicanti, satis indicat, quod aliud etiam de Baptismo fieri solebat.

¶ Quia consuetudinem] Verba hec usque ad finem, apud Ivonem, & Gratianum satis commode hic adnectuntur, repetita ex verbis Felicis, quae referuntur supra, c. veritate.

C. VII. Consuetudo rationi frustra opponitur.

Idem in lib. 4. de Baptismo, contra Donatistas, cap. 5.

Rustra, inquit q quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis obijciunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non id sit in spiritualibus sequendum, quod in melius fuerit a Spiritu sancto revelatum. Hoc r plane verum est, quia ratio, & veritas consuetudini preponenda est. Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

a Sub persona Libosi Vagensis. b Ivo p. 4. c. 208. Pan. l. 2. c. 165. Infra ead. c. qui contempta. c Ibid. c. 8. sub persona Felicis a Buslacenensis. d al. Guimundo. e Ivo par. 4. cap. 213. Pan. l. 2. c. 166. f Joan. 14. g Cyprianus in toto illo suo Concilio. h Sub persona Casti Siccensis. i Ivo p. 4. c. 234. k Ibid. cap. 6. sub persona Libosi Vagensis. l Joan. 14. m supra ea. c. veritate. Ibid. cap. 7. sub persona Zosimi a Tarassa. n Galat. 2. o Ibid. cap. 9. sub persona Honorati a Tucca. p supra ea. c. veritate. q Hic refert B. Augustinus verba B. Cypriani in epist. ad Jubaianum. Ivo p. 2. cap. 94. § par. 4. c. 235. r Hic B. Augustinus respondet.

C. VIII. Rationem consuetudo impedire non debet. Item Cyprianus in epistola ad Pompejum, contra epistolam Stephani.

Consuetudo, quae apud quosdam obreperat, impedire non debet, quod minus veritas praevaleat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore sequamur veritatem, scientes, quia & apud Esdram a veritas vincit, sicut scriptum est: Veritas manet, & invalescit in aeternum, & vivit, & obtinet in secula seculorum.

Idem in epist. ad Jubaianum, circa med.

Ignosci a potest simpliciter erranti, sicut de seipso dicit Apostolus Paulus b, Qui primo, inquit, sui blasphemus, & persecutor, & injuriosus: sed misericordiam merui, quia ignorans feci. Post inspirationem vero, & revelationem factam, qui in eo, quod erraverat, perseverat, prudens & sciens sine venia ignorantiae peccat: presumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.

Corr. Rom. § a Ignosci] Apud B. Cyprianum legitur, ignosci enim potest, & his antecedunt ea, quae leguntur supra c. frustra, usque ad ver. revelatum.

C. IX. Dei veritatem, non hominum consuetudinem sequi oportet.

Idem lib. 2. ep. 3. ad Ceciliam.

Si e solus Christus audiendus est, non debemus attendere, quid aliqui ante nos faciendum putaverit, sed d quid, qui ante omnes est, Christus, prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem, cum per Esajam e Prophetam Deus loquatur & dicat: Sine causa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum docentes.

Gratianus. Liquidum igitur ex praemissis apparet, quod consuetudo naturali juri postponitur.

DISTINCTIO IX.

Quod autem e constitutio naturali juri cedat, multiplici auctoritate probatur.

C. I. Leges Principum naturali juri praevalere non debent. PALEA. a.

Ait enim Augustinus ad Bonifacium Comitem, epist. 50.

Imperatores, quando pro falsitate contra veritatem constitunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perseverantes: quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sevientes, & corriguntur intelligentes.

§. 1. Quicumque e ergo f legibus Imperatorum, quae pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirat grande supplicium. Quicumque vero legibus Imperatorum, quae contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirat grande praemium.

§. 2. Nam & temporibus Prophetarum omnes Reges, qui in populo Dei non prohibuerunt, nec everterunt, quae contra Dei praeccepta fuerant instituta, culpantur: & qui prohibuerunt & everterunt, super aliorum merita laudantur. Et Rex g Nabuchodonosor, cum servus esset idolorum, constituit sacrilegam legem, ut simulacrum adoraretur, sed ejus impia constitutioni qui obedire noluerunt, pie fideliterque fecerunt. Idem h tamen Rex, divino correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro veritate constituit, ut quicumque diceret blasphemiam in Deum i Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitus interiret.

Corr. R. § a Palea] In exemplaribus antiquis Gratiani, in quibus aut nulla, aut pauca sunt Palea, hoc loco habetur tan-

a Esdrae 3. § 4. b 1. Timoth. 1. c Anselm. lib. 9. cap. 6. d Matth. 17. Hic est filius meus, &c. e Esai. 29. Matth. 15. f Ivo par. 4. cap. 148. Pan. l. 2. c. 145. g Dan. 3. h Ibid. i Deum verum) orig.

tiam à versè. Quicumque, usque ad vers. Nam & temporibus. In aliis autem, in quibus sunt, habetur integrum hoc caput, & sine nota Paleæ. Est autem totum in eodem B. Augustini loco.

¶ Quienque] Commutatus etiam apud Ivonem, & in Panormia est ordo verborum B. Augustini, apud quem, qui meretur præmium, priore, qui supplicium, posteriore loco ponitur.

C. II. Principes tenentur & ipsi vivere legibus suis.

Item ex verbis Hilari l. 3. Sententiarum de Summa bono, c. 53.

Justum a est, principem legibus obtemperare suis. Tunc enim jura sua ab omnibus custodienda existimet, quando & ipse illis reverentiam præbet. Principes legibus teneri suis, nec in se convenit, b posse damnare jura, quæ in subjectis constituunt. Justa est enim vocis eorum auctoritas, si quod populis prohibent, sibi licere non patiantur.

Corrèct. Rom. ¶ In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc non habetur: in aliis verò conjunctum est superiori, & non habet rubricam.

G. III. Scripturis canonicis tractatorum litera deseruiunt. Item Augustinus in Prologo libri tertii de Trinitate.

NOLI c meis literis quasi canonicis scripturis deservire. Sed in illis, & quod non credebas, cum inveneris, incunctanter crede: in istis autem, quod certum d non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum e tenere.

C. IV. In tractatorum opusculis multa corrigenda inveniantur.

Idem ad Vincentium Victorem, lib. 4. de anima & ejus origine, cap. 1.

NEGARE f non possum nec debeo, sicut in ipsis majoribus, g ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt justo judicio, & nullâ temeritate damnari.

C. V. In scriptis canonicis mendacia non admittuntur.

Idem ad Hieronymum, epist. 19.

EGO h folis eis scriptorum, i qui jam canonici appellantur, didici timorem honoremque deferre, ut nullum eorum k scribendo errasse audeam credere: ac si aliquid in eis offendero, quod videatur contrarium veritati, nihil aliud quam vel mendosum esse codicem, vel interpretem non assecutum esse, quod dictum est, vel me minimè intellexisse, non ambigam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate, doctrinæque polleant, l non ideo verum putem, quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi m per alios auctores, vel canonicas, vel probabiles rationes, quod à vero non abhorreat, persuadere poterunt.

Corr. Rom. ¶ a Mihi per alios] Sic etiam in manuscriptis, & in glossa. Apud B. Augustinum est, mihi vel per illos auctores Canonicos, vel probabili ratione: nec multò secus apud Ivonem. Alias verò nonnullas varietates satis visum est in margine indicare.

C. VI. Libris veterum Hebræa volumina, novis Græca auctoritatem impendant.

Idem z.

UT veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est, ita novorum, Græci sermonis normam desiderat.

Corr. Rom. ¶ a Idem] Verba hujus capituli sunt B. Hieronymi ad Lucinum Baticum epist. 28. sed mutata non est inscriptio ob glossam in vers. Græc. ser.

a Burch. l. 15. c. 42. Ivo par. 16. c. 43. b convenit frustrare jura) orig. c Ivo par. 4. c. 71. Pan. l. 2. c. 120. d al. certum habebas) exemp. e. al. firmiter retinere.) orig. f Ivo p. 4. c. 73. g moribus) orig. h Ivo. h. Ivo par. 4. c. 74. Pan. l. 2. c. 119. i scripturarum libris.) orig. j Pan. k eorum auctorem in scribendo aliquid errasse firmissime credam.) orig. Ivo & Pan. l præposcant.) orig.

C. VII. Nihil auctoritatis canonicis remanebit scripturis, si ad eas mendacia fuerint admissa.

Item Augustinus ad Hieronymum, epist. 9.

SI a ad Scripturas sanctas admissa fuerint vel b officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandem de Scripturis illis sententia proferetur, cujus pondere contentiose falsitatis obteratur c improbitas?

C. VIII. Literis omnium Episcoporum sacra præponitur Scriptura.

Item de Baptismo contra Donatistas, lib. 2. c. 3.

QUIS nesciat sanctam Scripturam canonicam, tam Veteris, quam Novi Testamenti, certis suis terminis contineri, eamque omnibus posterioribus Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari, & deceptari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit, quicquid in ea scriptum esse constiterit? Episcoporum autem literas, quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem forte sapientiore cujuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Episcoporum graviorem auctoritatem, doctioremque d prudentiam, & per concilia licere reprehendi, si quid in eis forte à veritate deviatum est?

C. IX. Ex dictis quorumlibet Episcoporum contra divina mandata calumnie non colligantur.

Idem ad Vincentium epist. 48. contra Donatistas.

NOLI e frater contra divina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias ex Episcoporum scriptis, sive nostrorum, sicut Hilarii, sive, z (antequam pars Donati separaretur,) ipsius unitatis, sicut Cypriani & Agrippini: primò, quia hoc genus literarum ab auctoritate canonis distinguendum est: non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, ut contra sentire non liceat, si eobi forte aliter sapperint, quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, ut non dedignemur etiam nobis dictum f ab Apostolo accipere: Et si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis revelavit. &

Corrèct. Rom. ¶ a Sive antequam] Antea legebatur, sive Cypriani, & Agrippini, antequam pars Donati separaretur. Restituta est vera lectio ex B. Augustino, & aliquot exemplaribus Gratiani & Ivone. Cyprianus enim, & Agrippinus multò ante Donati schisma in Ecclesie unitate decesserant: qua in re erravit auctor glossæ.

¶ Revelavit] Ita enim originale, & Ivo, & aliquot editiones Novi Testamenti. Sed idem B. Augustinus in Joannem tract. 5. 45. 53. & 98. & alibi fere semper legit, revelabit, & explanat. Græcè est ἀποκαλύπτει.

C. X. Non debetur par auctoritas canonicis scripturis, & expositionibus earum.

Idem ad Fortunatianum, epist. 3.

NEQUE g quorumlibet disputationes, quamvis Catholicorum, & laudatorum hominum, vel scripturas canonicas habere debemus, ut nobis non liceat salvâ honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, atque respuere, si forte invenerimus, quoddam aliter senserint, quam veritas habet, divino adjutorio vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis h ego sum in scriptis aliorum, quales i volo esse intellectores meorum.

C. XI. Exemplis ratio sana præfertur.

Idem ad Marcellinum de civitate Dei lib. 1. c. 23.

a Ivo p. 4. c. 215. b al. velut officiosa) orig. al. fuerint officiosa. c al. subruatur. Ivo p. 4. c. 227. Polyc. l. 3. tit. 21. d al. doctiorumque. e Deusdedit. p. 2. Ans. l. 4. c. 58. Ivo p. 4. c. 236. f Phil. 3. g Ivo p. 4. c. 237. h aliter Qualis.) orig. Ant. i al. tales. Sana

Sana a quippe ratio etiam exemplis anteposenda est: cui quidem & exempla concordant: Sed illa, que tanto digniora sunt imitatione, quanto excellentiora pietate.

Gratianus. Cum ergo in naturali iure nihil aliud precipiatur, quam quod Deus vult fieri; nihilque vetetur, quam quod Deus prohibet fieri; denique cum in canonica scriptura nihil aliud, quam in divinis legibus invenitur; divina vero leges naturam constant, patet, quod quocunque divina voluntati, seu canonice scripturae contraria probantur, eadem & naturali iuri inveniantur adversa. Unde quocunque divine voluntati, seu canonice scripturae, seu divinis legibus postposita consentitur, eisdem naturale jus preferri oportet. Constitutiones ergo vel Ecclesiasticæ, vel seculares, si naturali iuri contrariæ probantur, penitus sunt excludendæ.

DISTINCTIO X.

Constitutiones vero Principum Ecclesiasticis constitutionibus non præminent, sed obsequuntur.

C. I. Lex Imperatorum Ecclesiastica iura dissolvere non potest.

Unde Nicolaus b Papa scribit Episcopis in Concilio apud Corvacinum congregatis.

Lex a Imperatorum non in omnibus Ecclesiasticis controversiis utendum est; præsertim cum inveniantur Evangelicæ ac canonicæ sanctioni aliquoties obviare. Item c Lex d Imperatorum non est supra legem Dei, sed subdit. Imperiali iudicio non possunt Ecclesiastica iura dissolvi. §. 1. Ad quod ostendendum, duorum horum e, scilicet Innocentii & Gregorii, satis sufficiunt testimonia. Sanctus f quidem Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandrum Antiochenum Episcopum ait: (Nam quod sciscitaris, utrum divinis Imperiali iudicio provincius, ut duæ Metropoles fiant, sic duo Metropolitanis Episcopis debeant nominari; non visum g est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpetui, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.) Beatus h autem Gregorius scribens ad Theotistam patriciam, inter cetera: (Si, inquit, religionis causa conjugia debere dissolvi dicantur, sciendum est, quia etiam hoc lex humana concessit, lex tamen divina prohibuit.) Ecce i quemadmodum Imperiali iudicio non possunt Ecclesiastica iura dissolvi. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, divina lex prohibuit. §. 2. Non quod Imperatorum leges (quibus Ecclesia utitur contra hæreticos, k sepe contra tyrannos, atque contra pravos quosque defenditur) dicamus penitus renuendas, sed quod eas Evangelicis, Apostolicis, atque Canonicis decretis (quibus postponendæ sunt) nullum posse inferre præiudicium asseramus.

Corr. R. § a Lege] Caput hoc sumptum est ex epistola Nicolai, quæ extat in codice Bibliothecæ Dominicanæ, de quo dictum est supra, distinct. 8. c. mala. Titulus autem epistolæ hic est: Nicolaus servus servorum Dei, Reverendissimis, ac sanctissimis confratribus nostris Metropolitanis, Episcopis, & ceteris diversarum provinciarum, ac urbium Præsulibus, qui in Convicinium villam publicam, secus civitatem Silvanectis convenistis. Eadem epistola nuper impressa est in appendice Bibliothecæ sanctorum Patrum.

§ Obviare] Apud Nicolaum sequitur continenter, ad quod ostendendum, &c. Quæ autem apud Gratianum

a Polyc. l. 1. t. 26. b Ivo p. 4. c. 87. Pan. l. 2. c. 138. Anf. l. 1. c. 97. Polyc. l. 1. t. 77. c al. Idem. d In c. adjectis, c. 17. e Heroum.) orig. f Burch. l. 15. cap. 10. Ivo part. 16. c. 11. Pan. l. 2. c. 139. Innoc. 1. epist. 18. c. 2. g verè visum) orig. h lib. 9. reg. epist. 39. i Ivo p. 4. c. 187. Pan. l. 2. c. 140. ex c. adjectis, c. 17.

sunt interjecta, non sunt hoc loco in epistola neque in Polycarpo, neque apud Anselmum: sed verba illa, Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subdit, a Burchard & Ivo citantur ex decretis Pii Papa, c. 3. habentur autem in capitularibus adjectis. c. 17. reliqua autem habentur infra in hoc eodem capite, §. ecce quemadmodum.

C. II. Nihil quod Evangelicis regulis obviet, Imperatori agere licet.

Item Symmachus a Papa in sexta Synodo Romana, tempore Theodorici Regis.

Non b licet Imperatori vel cuiquam pietatem custodienti, aliquid contra divina mandata præsumere, ne quicquam, quod Evangelicis, Propheticis, aut Apostolicis regulis obviet, agere.

C. III. In Ecclesiasticis causis regia voluntas Sacerdotibus est postponenda. Item Felix c Papa.

Certum est, hoc rebus vestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, juxta ipsius constitutionem, regiam voluntatem Sacerdotibus Christi studeatis subdere, non præferre, & sacrosancta per eorum Præsules potius discere, quam docere; Ecclesiasticam d formam sequi, non huic humanitatis sequenda iura præferre, neque eas sanctionibus velle dominari, cuius clementiæ Deus voluit tue pie devotionis colla submittere, ne, dum mensura celestis dispositionis e exceditur, eatur in contumeliam disponentis.

C. IV. Bonis moribus & decretis Romanorum Pontificum, constitutiones contraire non possunt. Item f

Constitutiones g contra canones, & decreta Præsulum Romanorum, vel bonos mores, nullius h sunt momenti.

C. V. Quæ Sacerdotum sunt, Regibus usurpare non licet.

Item Nicolaus Papa I. in epistola ad Michaëlem Imperatorem, cuius initium est, Propofueramus.

Imperium i vestrum suis publicæ rei quotidianis administrationibus debet esse contentum, non usurpare quæ Sacerdotibus Domini solum conveniunt.

C. VI. Tribunalia Regum sacerdotali sunt potestati subiecta.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad cives Nazianzenos angoris plenos, & Magistratum iratum.

Suscipitisne libertatem verbi? libenter accipitis, quod lex Christi Sacerdotali vos subijcit potestati, atque istis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestatem, dedit & principatum multo perfectiorem principatibus vestris. Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus carnis; si a terrenis caelestia superentur; si divinis præferantur humana?

2 pars Grat. Ecce quod Constitutiones Principum Ecclesiasticis legibus postponendæ sunt. Ubi autem Evangelicis, atque Canonicis decretis non obviarent, omni reverentiâ digne habeantur.

a Et Calixtus epist. 1. & Marcellinus in extrema epist. 2. & in capitulis Hadriani c. 76. ex quo citant Burchard. & Ivo part. 16. c. 9. b Denededit, p. 1. & 3. Burch. l. 15. c. 8. Ivo p. 4. c. 231. & p. 16. c. 9. Pan. l. 2. c. 141. Polyc. l. 6. tit. 1. c In exemplari Veronensi est Felix 3. Ansel. l. 4. c. 11. Polyc. l. 1. c. 18. d al. Ecclesiæ. e al. dispensationis. f antea legebatur, Idem. g Hadetur in c. Hadriani, num. 39. Denededit, part. 1. & 3. h sunt) orig. i Ansel. l. 3. c. 88. Burch. l. 15. c. 9. Ivo part. 5. cap. 38. & part. 26. c. 10. Polyc. l. 1. c. fin.

C. VII. *Leges Imperatorum in adiutorium Ecclesie & licet assumere a.*

Unde Augustinus ait in *Dialogo*, id est, lib. 2. contra *litteras Petiliani*, c. 58.

Si h in adiutorium vestrum etiam terreni imperii leges assumendas putatis, non reprehendimus. Fecit hoc Paulus c, cum adversus injuriosos civem Romanum se esse testatus est.

Corr. Rom. § *α* Ecclesie] *Auctor hujus rubricæ caput hoc ita accepit, quasi hic agatur de legibus Imperatorum in favorem Ecclesie latæ, cum ibi B. Augustinus Petiliano & Donatistis hæreticis concedat, legibus Imperatorum ipsos in adiutorium suum uti posse, modo id fallaciter non facerent, quod eos fecisse convincit.*

C. VIII. *Reges Pontificibus pro æternis, & Pontifices Regibus pro temporalibus indigent.*

Item *α* Nicolaus Papa I. in *epist. 7. ad Michaëlem Imperatorem.*

Quoniam d idem Mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, sic actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit propria & volens medicinali humilitate hominum corda sursum efferri, non humanâ superbiâ rursus in inferna demergi, ut & Christiani Imperatores pro æternâ vitâ Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incurfibus, & ideò *α* militans Deo & minime se negotiâ secularibus implicaret; ac vicissim non g ille rebus divinis præfidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus.

Corr. Rom. § *α* *Hæc capiti in codicibus impressis erat præpositus hic titulus: Cyprianus Juliano Imperatori; quod est contra omnem temporum rationem. In manuscriptis omnibus, excepto undecimo Vaticano, abest dictio: Imperatori; quemadmodum & apud Ivoem. Nonnum autem habet: Juliano Episcopo. Aliud pervetustum, Jubiano. Ceterum integrum hoc caput in epistola Nicolai ad Michaëlem Imperatorem, quæ incipit, Proposueramus; ex quo refertur infra distinct. 96. c. cum ad verum. unâ cum aliis verbis ejusdem epistolæ, ex quibus hæc pendet. Et sumptum est ex Gelasio in *tono de Anathematis vinculo.**

§ *Propria.*] *In originali est, propriam volens medicinali humilitate sursum efferri. Ivo habet, ut Gratianus hic in *plerisque codicibus. In nonnullis tamen est, propria volens medicinali humilitate sursum efferri: quemadmodum etiam infra, dist. 96. c. cum ad verum. Apud Gelasium loco indicato legitur, sic actionibus propriis dignitatibusque distinctis, & officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari, non humanâ superbiâ rursus intercipi, ut & Christiani, &c.**

C. IX. *Leges Imperatorum custodiri oportet.*

Item *Leo IV. Lothario Augusto.*

De h capitulis, vel præceptis Imperialibus vestris, vestrorumque *α* Pontificum prædecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conservandis, quantum valuimus & valemus Christo propitio, & nunc, & in ævum i nos conservaturos modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, sciatis eum pro certo mendacem.

Corr. Rom. § *α* Vestrorumque] *Epistola hæc non est inventa: & in istis verbis videtur fuisse mendam, ex quo auctor glossæ errandi occasionem sumpsit, qui Christiani Imperatoribus, cujusmodi fuerunt prædecessores Lotharii, attribuit illud, quod Isidorus de Ethnicis dicit: nimirum Imperatores*

a al. assumi. b Ivo p. 4. c. 183. Pan. l. 2. c. 153. c Act. 22. d Ivo p. 4. cap. 188. infra dist. 96. c. cum ad verum. e 1. Tim. 2. f al. & militans. g al. ne. h Ivo p. 4. c. 176. Pan. l. 2. c. 149. i al. æternam.

solitos fuisse appellari Pontifices: de qua re optimè Gelasius in *tono de Anathematis vinculo, & infra distinct. 21. c. clericos. Apud Ivoem legitur, vestris, nostrorumque etiam Pontificum prædecessorum: In Panormia, nostris nostrorumque Pontificum, & prædecessorum. Sed fortasse cætera quidem rectè apud Gratianum habent: tantummodo ante dictionem, prædecessorum, est addenda conjunctio, & quemadmodum est in Panormia. Nam hoc significabitur, Imperatores illos solitos fuisse edere capitula, adhibitis in consilium Pontificibus regni, quod verissimum est. Omnino hæc, quæ à Leone scribuntur, spectare videntur ad capitula Caroli & Ludovici, quæ Lotharius in universa Italia servari mandaverat. Nam in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 35. Lotharius ita constituisse traditur: Placuit nobis, ut capitula, quæ excerptimus de capitulari bon. mem. gloriosissimi Domini nostri Caroli, & genitoris nostri Ludovici, Imperat. invictissimi, his omnibus, & fidelibus nostris, & sanctæ Ecclesie in regno Italiae consistentibus, per legem teneantur, & serventur: & quicunque horum capitulorum contemptor extiterit, sexaginta solidis componatur. Id populo Romano, qui jure antiquo Romanorum uti prohiberetur, valde displicuit: sicut ex c. fin. infra ead. dist. colligi potest: disseminatusque etiam rumor fuit, eandem esse Pontificis ac populi sententiam. De qua re Leo hæc se epistola videtur purgare voluisse; & tamen postea, pro conservando jure civili Romanorum, cum eodem Lothario iterum diligentius egit: quod apparet ex dicto c. finali.*

C. X. *Legis auctoritate dissolvitur quod contra eam fit.*

Item *Joannes VIII. Ludovico Imperatori.*

Vides a, fili charissime, quia quod contra leges accipitur, per leges dissolvi meretur.

C. XI. *Leges Principum, aut regulas Patrum contemni non licet.*

Item *Gelasio Rufino, & Aprili Episcopis.*

Quis * autem b leges Principum, aut regulas Patrum, aut admonitiones paternas c dicat debere contemni, nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissum?

C. XII. *Leges Romanorum Principum servandæ sicut ab omnibus.*

Item *Theodorico Regi.*

Certum d est magnificentiam vestram leges Romanorum Principum, quas in negotiis hominum custodiendas esse præcepit, multò magis circa e reverentiam beati Petri Apostoli pro sua felicitatis augmento velle servari.

C. XIII. *Romana Lex nullius temeritate debet corrumpi.*

Item *Leo IV. Lothario Augusto.*

Vestram *α* flagitamus f clementiam, ut sicut hætenus Romana lex viguit absque universis procellis, & pro nullius persona hominis reminiscitur esse corrupta, ita nunc suum robur, propriamque vigorem obtineat.

Corr. Rom. § *α* Vestram] *Videtur Lotharius populo Romano, quod hic Leo petiit, concessisse. Nam in legibus Longobardicis lib. 11. tit. 57. sic habetur, ut interrogetur populus Romanus, quæ lege vult vivere, & sequitur constitutio.*

Lotharius Imperator.

Volimus, ut cunctus populus Romanus interrogetur, quæ lege vult vivere; ut tali lege, quali lege vivere professi sunt, vivant: illisque denuntietur, ut hoc unusquisque, tam Judices, quam Duces, vel reliquus populus sciat: quod si offensionem contra eandem legem

a Ivo part. 4. * infra, dist. 54. c. quis aut. Ivo part. 4. cap. 179. Pan. l. 2. c. 150. b al. aut. c al. modernus. d Ivo part. 4. cap. 180. Pan. l. 2. c. 151. e al. propter. f Ivo p. 4. c. 181. Pan. l. 2. c. 152.

fecerint,

fecerint, eidem legi, qua profitentur vivere per dispensationem Pontificis, & nostram subiacebunt.

DISTINCTIO XI.

1 Quid vero legibus consuetudo cedat, Hidorus a statuat, dicens in Synonymis, lib. 2.

C. I. Præsum usus ratione superatur, & lege.

USUS auctoritati cedat: pravum usum lex, & ratio vincat.

C. II. Non potest statutis Pontificum consuetudo cuiusquam refragari.

Item Nicolaus Papa I. Michaëli Imperatori.

Consequens est b, ut quod ab hujus sedis rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis præpediente occasione, propriis tantum sequendo voluntates, removeatur; sed firmiter, atque inconcussè teneatur.

C. III. A consuetudine Romanæ Ecclesiæ membris dissentire non licet.

Item Julius Papa I. ad Episcopos Orientales, epist. 1.

Nolite e errare, fratres mei charissimi, doctrinis d variis, & extraneis nolite abduci. En, instituta Apostolorum, & Apostolicorum virorum, canonesque habetis: his frumini, his circumdamini a, his delectamini, his armamini; ut his freti, circumdati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum jacula persistere valeatis. Satis e enim indignum est, quonquam vel Pontificum vel ordinum subsequentium hanc regulam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat, & docere. Multum enim convenit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet observatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum.

Corr. Rom. ¶ a His circumdamini,] Locupletatus est hic locus ex originali, & Anselmo.

C. IV. Non potest usus & consuetudo legem & rationem vincere.

Item Imperator Constantin. Aug. ad Proculum, lib. 8. f. Cod. tit. Qua sit longa consuetudo.

Consuetudinis g, ususque longævi non vilis auctoritas est: verum non usque adeo sui valitura momento, ut aut rationem vincat, aut legem.

2 ps. Grat. Cùm verò nec sacris canonibus, nec humanis legibus consuetudo obviare monstratur, inconcussa servanda est.

C. V. Inviolabilis est consuetudo, quæ nec humanis legibus, nec sacris canonibus obviare monstratur.

Unde ex dictis a Basilii b.

Ecclesiasticarum i institutionum quasdam scripturis, quasdam verò Apostolicâ traditione per successiones in ministerio confirmatas accepimus; quasdam verò consuetudine roboratas approbavit usus, quibus par ritus, & idem utrisque pietatis debetur affectus; unde quis vel aliquantulum sacrarum expertus Scripturarum hæsitaverit? Si enim attentaverimus consuetudines Ecclesiæ, non per scripturas à Patribus traditas nihil æstimare, quantum religio detrimenti sit latura, intentè insipientibus liquidò constabit. §. 1. Quæ enim (ut inde ordiamur) scriptura salutifera crucis signaculo fideles docuit insigniri? vel quæ trifariam digesta super panem & calicem proluxæ orationis, vel consecra-

a In Synonymis cap. 16. quod malis iustionibus non fit obtemperandum. Ivo p. 4. cap. 207. Pan. l. 2. cap. 165. b Sententia elicitur ex epist. cujus initium, Proposueramus. Ivo p. 4. c. 211. c Anf. l. 1. c. 8. Polyc. l. 1. cap. 17. d Hebr. 13. e Anf. l. 5. cap. 4. Polyc. l. 8. tit. 3. f tit. 53. l. 2. g Ivo p. 4. c. 202. Pan. l. 2. cap. 163. h Basilii in l. de Spiritu sancto, c. 27. i Burch. l. 3. c. 127. Ivo p. 4. cap. 69. Pan. l. 2. c. 159.

tionis verba commendavit? Nam non modò, quod in Evangelio continetur, vel ab Apostolo insertum est, in feceritis dicimus: sed & alia plura adjicimus, magnam quali vim commendantia a mysteriis. Quæ Orientem versus nos orare literarum forma docuit? Benedicimus fontem Baptismatis oleo unctionis. Huc accedit, quod ter oleo inungimus quos baptizamus, verbis abrenuntiare Satana & Angelis ejus informamus. Unde hæc, & alia in hunc modum non pauca, nisi quia tacitè & mysticè traditione à Patribus, Ecclesiastico more, reverentiori diligentia sunt in mysteriis observata silentio, quam publicata scripto?

Corr. Rom. ¶ a Ex dictis] Hoc caput antea citabatur ex Augustino in lib. ex dictis Basilii. In codice Vercellensi est: unde Augustinus ait, vel ex dictis Basilii: & retenta est posterior pars hujus disjuncti, quoniam ita citant Burchard. & auctor Panormie. Ivo autem citat ex lib. Basilii de Spiritu sancto, c. 27. quomodo in margine est indicatum. Ceterum, quoniam multis locis glossa obstitit, ne emendaretur, necessarium visum est integrum B. Basilii locum & Græcè & Latine afferre:

Τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένον δογματικὴν καὶ κηρυγματικὴν, τὰ μὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διδασκαλικῶς ἔχουσαν, τὰ δὲ ἐν τῇ τῶν ἀποστόλων παραδόσει διαδοθέντα καὶ ἐν τῇ παραδόσει, ἀπὸ ἀμύθητον τὴν αὐτὴν ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῶν ἁγίων ἀντιπρὸς, ὅσις γὰρ καὶ κατὰ μίσην γὰρ θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεποιθῆται, εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαντες τὰ ἀγράφα τῶν ἱερῶν ἢ μὲν ἄλλοι ἔχοντα τὴν δύναμιν παρατηρεῖσθαι, λέγουμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιώδεις τὸ εὐαγγελίον, μάλλον δὲ εἰς ἄνομα ἑλθὼν περιφάνης τὸ κηρυγματικὸν, ἵνα τὰ πρῶτα καὶ κενώτατα πρῶτον κηρυχθῶ τῶν τύπων τῶν σαυρῶν τῶν εἰς τὸ ἄνομα καὶ κυρία ἡμεῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητικῶς καταστηκισίους, τίς δὲ διὰ γραμματικῶν διδασκῶν; τὸ πρὸς ἀνατολῆς τετραπόδιον κατὰ τὴν προσηύχην, πῶς ἐδιδάχθη καὶ γραμματικῶς τὰ τῆς ἐπικλητικῆς ἑπιπέδα ἐπὶ τῇ ἀνατολῇ τῶν ἁγίων τῆς εὐχαριστίας, καὶ τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας τῆς τῶν ἁγίων ἐκκλησίας ἡμῶν καταλείποντες; ἢ γὰρ ὅτι τῆτοις ἀγράφοις, ἃν ὁ Ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγελίον ἐπιμνήσθαι, ἀλλὰ δὲ πολλόφωνον καὶ ἐπιλόφωνον ἔσται, ὡς μὲν ἄλλοι ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχυρῶς ἐν τῇ ἀγράφῃ διδασκαλικῶς παραδοθέντες; εὐλογούμεν ὅτι τὸ ὕψος τῶν βασιλικῶν, καὶ τὸ εὐαγγέλιον τῆς χριστιανικῆς, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλικῶν, ἀπὸ πῶν ἐκκλησιῶν ἐκ ἀπὸ τῆς σωτηρίας καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τὸ δὲ αὐτὴν τὸ εὐαγγέλιον τῆς χριστιανικῆς γαγγαμμένῃ ἐδιδάχθη; τὸ δὲ τῆς βασιλικῆς τὸν ἀνθρώπου, πόθεν; ἀλλὰ δὲ ὅσα περὶ τὸ βασιλικῶν, ἀποστασῆσαι τῷ Σατανᾷ καὶ τοῖς Ἀγγέλοις αὐτῶν, ἐν πῆρας ἐπὶ γραφῆς; ἐκ ἐν τῇ ἀδημοσίῳ ταύτης, ἢ ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς, ἢ ἐν ἀπολυπρωματικῇ ἢ ἀπεριεγραμμένῃ σὺν ἢ πατέρες ἡμῶν ἐδιδάχθη, καλῶς ἐκείνοι δοξολογούμενοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σωτηρῶν διατάξασθαι.

Id est:

Dogmatum & institutionum, quæ in Ecclesia servata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ literis consignata est; alia verò ex Apostolorum traditione ad nos transmissa in mysterio accepimus. Quæ utraque eandem vim ad pietatem habent: atque his nemo sanè contradixerit, qui vel exigua legum Ecclesiasticarum peritià sit præditus. Nam si aggrediamur ea, quæ non scripto, sed tantum consuetudine constant, tanquam non magnam habentia vim repudiare, imprudentes Evangelio, & quidem in præcipuis ipsius partibus, officiemus: vel potius ipsamet instituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli causâ (ut, quod primum, maximeque commune est,

a al. consummandis accommodantia.] Burch. B 2

primo loco commemorem) eos, qui in Domini nostri JESU Christi nomine spem posuerunt, figuram crucis signari, eoque scripto docuit? Dum oramus, ad Orientem solem converti, eoque nos litera docuerunt? Verba invocationis, cum panis Eucharistiae, & calix benedictionis offertur, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit? Non enim iis contenti sumus, quorum Apostolus, & Evangelium mentionem fecerunt; sed alia quoque cum antea, tum post, dicimus, utpote quae magnum momentum ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi. Benedicimus aquam Baptismatis, & oleum unctionis, atque illum ipsum praeterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne ex occulta & mystica traditione? Quid? ipsam olei unctionem, quis sermo scriptus docuit? Quod homo ter mergendus sit, unde accepimus? Abrenunciare Satanae, atque Angelis ejus, & reliqua omnia, quaequaque in Baptismo observamus, quae scriptura iussit? Annon haec ipsa minime vulgata, sed secreta doctrina, quam quieto, minimeque curioso silentio Patres nostri custodierunt? probe quidem illi intelligentes, mysteriorum maiestatem taciturnitate servari.

C. VI. *Laudabilis est consuetudo, quae nihil fidei contrarium usurpat.*

Item Pius Papa I. in Decretis, Decreto septimo.

Consuetudinem a laudamus, quae tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur.

Corr. Rom. § Verba huius capituli, quod antea tribuatur B. August. leguntur in editione Conciliorum Colonienfis, tribus tomis inter Decreta Pii I. Decreto septimo, & in epistola eiusdem Pii, ex codice fidei librorum, lib. 3. c. 19. quam etiam citant Burchardus, Ivo, & auctor Panormiae: cuius tamen epistole omnia fere verba habentur 1. lib. reg. B. Gregorii (qui citatur in Polycarpo) epist. 75. & ea, quae ad hoc caput pertinent, referuntur infra, dist. 12. c. nos consuetudinem.

C. VII. *Ubi auctoritas deficit, mos populi, & majorum instituta pro lege servantur.*

Item B. Augustinus ad Casulanam, epist. 86.

In his rebus, de quibus nihil certi statuit divina Scriptura, mos populi Dei, & instituta majorum pro lege tenenda sunt. Et sicut a praevicatoribus divinarum legum, ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt.

Corr. Rom. § Et sicut] Hinc usque ad finem sunt in Epistola indicata: sed a Burchardo etiam, & Ivo, & in Panormia referuntur.

C. VIII. *Auctoritate, & traditione generali vel speciali, Ecclesia regitur.*

Idem in libro de fide Christiana.

Catholica Ecclesia per orbem terrarum diffusa, tribus modis probatur existere. Quicquid enim in ea tenetur, aut auctoritas est Scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria, & particularis institutio. Sed auctoritate tota constringitur, universali traditione majorum, nihilominus tota: privatis vero constitutionibus, & propriis informationibus unaqueque pro locorum varietate, prout cuique visum est, subsistit, & regitur.

C. IX. *Valet ad fidem catholica auctoritas Ecclesiae.*

Idem in libro contra Manichaeos.

a Burch. l. 3. c. 124. Ansel. l. 4. c. 42. Ivo p. 4. c. 66. Pan. l. 2. cap. 157. Polyc. l. 3. tit. 23. b Anf. l. 4. c. 43. Burch. l. 3. c. 126. Ivo p. 4. cap. 68. Pan. l. 2. c. 158. Polyc. l. 3. tit. 23. c. fin. c. Hodie inter opera B. Augustini nullum extat hoc titulo. In epistola vero ad Janarium, quae est 118. c. 1. & 2. haec eadem sententia copiose exponitur.

Palam est, quod in re dubia, ad fidem valeat auctoritas Ecclesiae catholicae, quae ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum, usque ad hodiernum diem, succedentium sibi met Episcoporum serie, & tot populorum consensione firmatur.

Corr. Rom. § Apud B. August. lib. XI. contra Faustum Manichaeum c. 2. legitur: Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid Ecclesiae catholicae valeat auctoritas, quae ab ipsis, &c. Hanc vero Episcoporum successione potissimum in sede Petri, & in libro contra epistolam Fundamenti, & in epist. 165. de schismate Donatistarum merito certissimum putavit Ecclesia catholicae iudicium.

C. X. *Ab Apostolicis institutis non licet recedere.*

Item Leo Papa ad Episcopos per Siciliam constitutos, epist. 4. c. 6.

Hoc a vestra indicimus charitati, ut ab Apostolicis institutis nullo ulterius recedatur excessu: quia inultum post hoc esse non poterit, si quisquam Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

C. XI. *Ab omnibus servari debet, quod Romana servat Ecclesia.*

Item Innocentius I. ad Decentium Episcopum Eugubinum, epist. 1.

Quis h. nesciat, aut non advertat, id quod a Principe Apostolorum Petro Romanae Ecclesiae traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari? nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? praesertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes: aut legant, si in istis provinciis alius Apostolorum invenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam invenitur, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, a qua eos principium accepisse non dubium est: ne dum peregrinis sermonibus student, caput institutionum videndum omittere e. §. 1. Sape dilectionem tuam ad urbem venisse ac nobiscum in Ecclesia convenisse, & quem morem vel in considerandis mysteriis, vel in ceteris agendis arcanis teneat, cognovisse. Quod sufficere arbitramur ad informationem Ecclesiae tuae, vel reformationem, si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset: quibus idcirco respondeamus, non quod te aliqua ignorare credamus; sed ut majori auctoritate tuos instituas, vel si qui a Romanae Ecclesiae institutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: ut scire valeamus, qui sint, qui aut novitates inducent, aut alterius Ecclesiae, quam Romanae, existimant consuetudinem esse servandam.

Corr. Rom. § Cognovisse.] Locus hic in originali Concilio quatuor tomorum inserto, sic habet, cognovisse non dubium est. Quod sufficere ad informationem Ecclesiae tuae, vel reformationem (si praedecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) satis certum haberem; nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisses. Sed ob glossum, praecipud in ver. morem, non est mutatum.

DISTINCTIO XII.

1. Quid absque discretionem iustitiae nulli agere licet. ps. C. I. Nulli agere licet sine discretionem iustitiae contra disciplinam Romanam Ecclesiae.

a Anf. l. 1. cap. 45. Polyc. l. 2. tit. 17. b Burch. l. 3. c. 125. Anf. l. 1. c. 41. Ivo p. 4. c. 67. Polyc. l. 1. tit. 47. & l. 3. tit. 24. c. al. auctoritatem debeat aliunde accipere, vel exemplum? d al. assertionibus. e al. amittere.

Unde

Unde Calixtus Papa primus omnibus Episcopis ait in Epistola prima ad Benedictum Episcopum :

Non a decet à capite membra discedere; sed juxta sacra Scripturae testimonium, omnia membra caput sequantur. Nulli verò dubium est, quòd Apostolica Ecclesia est mater omnium Ecclesiarum, à cujus regulis nullatenus vos convenit deviare. Et sicut Dei filius venit facere voluntatem patris; sic & vos voluntatem vestrae impleatis matris, quae est Ecclesia: cujus caput, ut praedictum est, Romana existit Ecclesia. Quicquid ergò sine discretione justitiae contra hujus disciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

C. II. Apostolicis praecipis nullis superbiè resistat.

Item Gregorius à Papa quartus.

Præceptis à Apostolicis non durà superbià resistatur; sed per obedientiam, quae à sancta Romana Ecclesia, & Apostolica auctoritate iussa sunt, salutiferè impleantur; si ejusdem sanctae Dei Ecclesiae, quae est caput vestrum, communionem habere desideratis. Et post multa. §. I. Non novum aliquid praesenti jussione praecipimus, sed illa, quae olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubium sit, quòd non solum Pontificalis causatio d, sed omnis sanctae & religionis relatio ad sedem Apostolicam, quasi ad caput Ecclesiarum, debeat referri, & inde normam sumere, unde sumpsit exordium, ne caput institutionis videatur omittere. Cujus auctoritatis functionem omnes teneant Sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicae petra, super quam Christus universalem fundavit Ecclesiam, soliditate divelli. Si quis hæc à Apostolica sedis præcepta non observaverit, percepti honoris esse hostis non dubitetur.

Corr. Rom. §. à Gregorius.] Integrum hoc caput invenitur in epistola Gregorii quarti, ubi dicitur Episcopis per Galliam, Germaniam, Europam, & universas provincias constitutis: quae est in codice supra citato Bibliotheca monasterii Dominicanorum. Initium verò est etiam in epistola Anastasii II. ad Anastasium Augustum, c. 6.

§. Sanctae religionis.] Sic emendatum est ex ipsa epistola, & aliquot manuscriptis Gratiani codicibus; inducibus his vocibus, spei Romanae Ecclesiae.

C. III. Non est resistendum consuetudini, cui canonica non obstat auctoritas.

Item Leo IX. Michaili Episcopo Constantinopolitano, epist. 1. c. 29. & Nicolaus I. epist. 2. ad Photium.

Scit f sancta Romana Ecclesia, quòd nihil obstat saluti credentium diversae pro loco & tempore consuetudines; si illis canonica non obstat auctoritas, pro qua eis obviare debeamus; unde nil judicamus eis debere, vel posse resistere g.

Corrèct. Rom. §. Caput hoc confectum est ex duobus longè diversis locis. Nam usque ad verb. si illis, sumptum est ex prima Epistola, seu libello Leonis IX. adversus inauditas praesumptiones Michailis Constantinopolitani, & Leonis Avardani Episcoporum, cap. 29. ubi loquens de Romana Ecclesia, ait: Scit namque, quia nihil obstat saluti credentium diversae pro loco & tempore consuetudines; quando una fides per dilectionem operans bona, quae potest, uni DEO commendat omnes: & hæc ferè ab Ivone, & in Panormia referuntur. Altera verò pars accepta est ex Epistola secunda Nicolai ad Photium, quae incipit, Postquam beato Petro. Tibi enim labentur hæc: De consuetudinibus, quas nobis oppo-

a Ansel. l. 1. c. 12. Polyc. l. 1. t. 17. b Ansel. l. 1. c. 20. Polyc. l. 1. t. 17. c abest ab orig. & aliquot vetustis Gratiani exemplaribus. d al. accusatio. e al. hoc præcepto sedis Apostolicae præcepta] orig. f Ivo p. 4. cap. 223. §. p. 5. c. 44. Pan. l. 2. c. 155. g al. resisti.

nere visi estis, scribentes per diversas Ecclesias, diversas esse consuetudines, si illis canonica non obstat auctoritas, pro qua obviare debeamus, nihil judicamus, vel eis resistimus.

C. IV. Consuetudines, quae fidei non officiant, ut à Majoribus tradite sunt, observentur.

Item Hieronymus ad Lucinium, epist. 28.

Illud breviter te admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas, praesertim quae fidei non officiant, ita observandas, ut à majoribus tradite sunt, nec aliorum consuetudinum, aliorum contrario more subverti.

C. V. Traditiones à Patribus institutae, non sunt infringenda.

Item Nicolaus Hincmaro Archiepiscopo.

Ridiculum a est, & fatis abominabile dedecus, ut temporibus nostris vel falsò insimulari sanctam Dei Ecclesiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitùs à Patribus suscepimus, pro libitu semper errantium infringi patiamur.

Corr. Rom. §. Habetur in epistola scripta Hincmaro & cæteris Archiepiscopis, & Episcopis in regno Caroli Ecclesiarum regentibus, quae extat in codice jam memorato Bibliothecae Dominicanorum, & ex ea caput hoc locupletatum est. Nam antea brevius erat, ut etiam apud Ivonem, & in Panormia.

C. VI. Diuturni mores pro lege sunt habendi.

Item Justinianus Institutionum lib. 1. tit. 2.

Diuturni b mores consensu utentium approbati, legem imitantur.

C. VII. Quicquid contra longam consuetudinem fit, revocari oportet.

Item Cod. lib. 8. tit. quae sit longa consuetudo, l. 1.

Consuetudo c praecedens, & ratio, quae consuetudinem suavit, tenenda est. Et quicquid à contra longam consuetudinem fiet, ad sollicitudinem suam revocabit Praefes provinciae.

Corr. Rom. §. Quicquid] In originali est, & ne quid contra longam consuetudinem fiat: sed quoniam rubrica videtur magis convenire lectioni Gratiani, quae est etiam apud Ivonem & in Panormia, non est mutatum.

C. VIII. Immuta permanent consuetudo, quae contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur.

Item Gregorius universis Episcopis Nundia, lib. 1. epist. 75.

Nos d consuetudinem, quae tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus; si de Primatibus constituendis, si de cæteris Capitulis, exceptis iis, qui ex Donatistis ad Episcopatum perveniunt: quos provehi ad Primatus dignitatem (etiam cum ordo Clericorum & eos ad locum eundem deferat) modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissis sibi plebis e curam gerere, non autem etiam illos antistites, quos catholica fides in Ecclesiae sinu & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmen Primatus anteire.

Corrèct. Rom. §. Ordo Clericorum.] Sic etiam legitur in aliquot vetustis Gratiani, & in aliquibus B. Gregorii codicibus: sed auctor glossae non videtur habuisse verbum Clericorum: quemadmodum neque Ivo, neque pleraque Gratiani manuscripta exemplaria, neque aliquae etiam B. Gregorii operum editiones.

a Ivo p. 4. cap. 212. Pan. lib. 2. c. 156. b Ivo p. 4. cap. 194. Panorm. lib. 2. cap. 160. c Ivo p. 4. c. 201. Panorm. lib. 2. cap. 162. d Suprà dist. 11. c. consuetudinem. Ivo p. 4. c. 204. e tantummodo.] orig.

C. IX. Non negantur quæ consuetudinis sunt. Item Gregorius ad Maximum Salonitanum Episcopum, lib. 7. reg. epist. 81.

Quemadmodum illicita perpetrari non patimur; sic quæ sunt consuetudinis, non negamus.

C. X. Non loci consuetudinem, sed consuetudo locum commendat.

Item Gregorius ad Augustinum Anglorum Episcopum, resp. 3.

Novit a fraternitas tua Romana Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placeat, ut sive in Romana, sive in Gallicorum b, sive in qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas; & in Anglorum Ecclesiæ, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipuâ, quæ de multis Ecclesiis colligere poteris c, infundas. Non enim pro locis res, sed pro rebus d loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque Ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige: & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem deponere.

C. XI. Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum.

Item August. ad Januarium, epist. 118. cap. 1. & 2.

Illa autem, quæ non scripta, sed tradita, custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, (quorum vel in Ecclesia saluberrima auctoritas) commendata, atque statuta retineri: sicuti quoddam Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in cælum & Adventus de cælo Spiritus Sancti, anniversariâ solemnitate celebrantur: & si quid aliud tale occurrerit, quod servatur ab universa, quatenus se diffundit, Ecclesiæ. §. 1. Alia verò, quæ per loca terrarum regionesque variantur, sicuti est, quoddam alii jejunant Sabbatho, alii verò non: alii quotidie communicant corpori & sanguini Dominico, alii certis diebus accipiunt: alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur: alibi Sabbatho tantum & Dominico: alibi tantum Dominico: & si quid aliud hujusmodi animadverti potest, totum hoc genus rerum liberas habet observationes: nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiæ, ad quatenusque forte devenerit. Quod e enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur f, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, societate servandum est. Mater mea & Mediolanum me consequuta, invenit Ecclesiæ Sabbatho non jejunantem: cæperat fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissime memoriæ virum Ambrosium: At ille ait, cum Romam venio, jejuno Sabbatho: cum Mediolani sum, non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forte Ecclesiæ veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc, cum matri renunciasset, libenter amplexa est.

Corr. R. ¶ Mater mea] In hoc capite, quemadmodum & in sequenti, multa sunt emendata ex B. Aug. ac nonnulla etiam addita. Ab hoc tamen loco usque in finem, quoniam verba B. Augustini apud erant in epitomen redacta, nihil additum est.

2 ps. Gratian. Hoc autem de consuetudine illa intelligendum est, quæ vel universalis Ecclesiæ usu, vel temporis prolixitate roboratur. Caterùm, si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum variæ consuetudines introducantur, inventâ opportunitate, rescandæ sunt potius, quam observandæ.

a Ivo p. 2. c. 80. b Gallicanorum) orig. Gallicana) Ivo. c potuisti) orig. d bonis rebus) orig. e Ferè idem epist. 119. c. 18. f al. esse convincitur.

C. XII. Rescandæ sunt, quæ neque auctoritate, neque moribus universitatis comprobantur.

Unde August. scribit ad inquisitiones Januarii epist. 119. c. 19.

Omnia a talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statutaveniuntur, nec consuetudine universalis Ecclesiæ roborata sunt, sed diverforum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino nunquam inveniri possint causæ, quas in eis institutendis homines fecerint, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione rescandæ existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint; ipsam tamen religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus e premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnovissent, legalibus tamen Sacramentis d non humanis præsumptionibus subjiuntur.

C. XIII. Omnes provinciæ e eundem in psallendo modum teneant, quem Metropolitanam sedem f habere cognoverint.

Item ex Concilio Toletano II. c. 3.

DE iis, qui contra Apostoli g voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic sancto Concilio, ut Metropolitanæ sedis auctoritate coacti uniuscujusque provinciæ & cives, rectoresque Ecclesiarum unum eundemque in psallendo teneant modum, quem in Metropolitana sede h cognoverint institutum; nec aliqua diversitate cujusque ordinis, vel officii à Metropolitana se patiantur sede disjungi. Sic enim justum est, ut inde unusquisque sumat regulas magisterii, unde honoris consecrationem accipit, ut juxta Majorum decreta, sedes, quæ unicuique Sacerdotalis dignitatis est mater, sit Ecclesiæ magistra rationis. Abbatibus sanè, indultis officis, quæ juxta voluntatem sui Episcopi regulariter illis implenda sunt, cætera officia publica, id est, Vespertas, Matutinum, sive Missam, aliter quam in principali Ecclesia, celebrare non liceat. §. 1. Quisquis autem horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione privatus, apud Metropolitanum sub penitentia censura permanere corrigendus: quatenus apud illum & præterita transgressionis culpam lachrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiose addiscat. §. 2. Sub ista ergo regula disciplina, non solum Metropolitanus totius suæ provinciæ Pontifices vel Sacerdotes astringat; sed etiam ceteri Episcopi subiectos sibi Ecclesiarum rectores obtemperare his institutionibus cogant.

Corr. Rom. ¶ & Provinciæ cives] In codice Lucensi pervetusto Bibliothecæ Regiæ Catholicæ, & in Concilio impressis, in margine legitur, provinciæ Pontifices: quæ dictio in fine hujus capituli repetita, ostendit hanc esse veram lectionem. Verian in omnibus Conciliorum editionibus in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur, cives.

C. XIV. Ordo servetur in Matutinis, & Vespertinis officiis unus & idem.

Item ex Concilio Bracarense I. cap. 1.

Placuit i omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in Matutinis, vel Vespertinis officiis teneatur, & non diversæ, ac privatæ, neque a mo-

a Ivo p. 4. c. 206. Pan. l. 2. c. 168. b al. universæ) orig. Ivo. Panov. c al. adeo servilibus operibus. d sarcinis) orig. e al. provinciales. f al. Ecclesiam. g Eph. 4. h al. a. i Sententia habetur etiam in Toletano, 4. c. 2. nasteriorum

nasteriorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permixte.

Corr. Rom. ¶ Neque monasteriorum] In Concilio ipso postremo Colonia excuso, abest vox, neque. In ceteris autem editionibus sic legitur, privata monasteriorum consuetudines contra Ecclesiasticas regulas sint permixtae.

DISTINCTIO XIII.

1. Item adversus naturale jus nulla dispensatio admittitur; nisi forte duo mala ita urgeant, ut alterum eorum necesse sit eligi.

C. I. Minus malum de duobus eligendum est.

Unde in Concilio Toletano s. c. 2. legitur.

Duo a mala, licet sint omnino cautissime praecavenda, tamen si periculi necessitas ex his unum perpetrare b compulerit, id debemus resolvere, quod minori nexu noscitur obligare c. Quid autem ex his levius, quidve sit gravius, pura d rationis acumine investigemus. Etenim dum pejerare compellimur, Creatorem quidem offendimus, sed nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promissa complemus, & Dei iussa superbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Illic e enim duplici culparum telo perimimur f, hic g tripliciter jugulamur.

Corr. Rom. ¶ In ipso Concilii capite multa antecedunt, & sequuntur, quae perlegendae sunt.

C. II. De eodem.

Item Gregorius in Moralibus, in c. 40. Job. l. 32. c. 17. 18. 19. & 20.

Nervi testicularum Leviathan h perplexi sunt: quia suggestionum i illius argumenta implicatis inventis k illigantur, ut perosque ita peccare faciant, quatenus si fortasse fugere peccatum appetant, hoc sine aliquo l peccati laqueo non evadant, & culpam faciant, dum vitant ac nequaquam se ab una valeant solvere, nisi in alia contentiant se ligari. Quod melius ostendimus, si qua ex conversatione hominum illigationis hujus exempla proferamus m. Et nonnullis interjectis. §. 1. Ecce quidam, dum mundi hujus amicitias appetit, cuilibet alteri similem sibi vitam ducenti, quod secreta illius omni silentio contegat, se jurejurando constringit. Sed is, cui juratum est, adulterium perpetrare cognoscitur, ita ut etiam maritum adulterum occidere conetur. Is autem, qui jusjurandum praebuit, ad mentem revertitur, & diversis hinc inde cogitationibus impugnat, atque hoc sibi formidat, ne silentio n adulterii simul & homicidii particeps fiat, & prodero trepidat, ne reatu se perjuri obstringat. Perplexus ergo testicularum nervis ligatus est, quia in quamlibet partem declinet, metuit, ne a transgressionis contagione liber non sit. §. 2. Alius cuncta, quae mundi sunt, deserens, atque per omnia frangere proprias voluntates querens, alieno se subdere regimini appetit: sed eum, qui sibi apud Deum praesse debeat, minus cautam inquisitione discernit: cui fortasse is, qui sine iudicio eligitur, cum praesse jam coeperit, agere o quae Dei sunt, prohibet; quae mundi sunt, jubet. Pensans itaque subditus, vel quae sit culpa inobedientiae, vel quod contagium secularis vitae, & obedire trepidat, & non obedire formidat, ne aut obediens, Deum in suis preceptis deserat, aut rursus non obediens, Deum in electo priore contemnat,

a Ivo p. 12. cap. 16. Pan. l. 8. c. 119. b al. tentare) al. temperare) al. temerare. c obligari) orig. Ivo, Pan. & Grat. d al. pie) al. pio) al. pietatis acumine. e al. Illuc) Grat. f percutimur) orig. g al. hinc) Gra. h Job. 40. i al. per suggestionem. k al. inventionibus) orig. l al. alio) orig. m al. conferamus) orig. n al. silendo. o agi) orig.

& infra. §. 3. Alius pensare pondus honoris Ecclesiastici negligens, ad locum regimini praemii ascendit. Sed quia omne quod hic eminet, plus meritoribus afficitur, quam honoribus gaudet, dum cor tribulationibus premitur, ad memoriam culpa revocatur, doletque se ad laborem cum culpa pervenisse, & quam sit iniquum, quod admiserit, ex ipsa fractus a difficultate cognoscit. Reum igitur se cum impensis praemiis agnosceus, vult adepta sublimitatis locum deserere, sed timet, ne gravius delictum sit, suscepti gregis custodiam reliquisse: vult suscepti gregis curam gerere, sed formidat, ne deterior culpa sit, regimina pastoralis gratiae b empta possidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde se conspiciat. Esse quippe sine reatu criminis neutrum videt, si aut susceptus semel gregis relinquatur, aut rursus sacra actio seculariter empta teneatur. Undique metuit, & suspectus latus omne pertimescit, ne aut stans in empto regimine non dignè luceat, quod non etiam deserens x emendat, aut certe regimen deserens, dum aliud flere nititur, rursus aliud de ipsa gregis destititione committat. & infra.

2 pars. §. 4. Est tamen, quod ad destruendas Behemoth versutias subtiliter e fiat, ut dum mens inter minora, & maxima peccata constringitur, si omnino nullus sine peccato evadendi aditus patet, minora semper eligantur: quia & qui murorum undique ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi se in fugam praecipitat, ubi brevior murus invenitur. Hinc Paulus d, cum quosdam in Ecclesia incontinentes aspiceret, concessit minima, ut majora declinaret, dicens: Propter fornicationem autem uniusquisque uxorem suam habeat. Et quia tunc solum conjuges in admittione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur, ut hoc etiam, quod concesserat, sine culpa (quamvis minima) non esse monstraret, illic adunxit: Hoc e autem dico secundam indulgentiam, non secundam imperium. Non enim est sine vitio, quod ignoscitur, & non praecipitur. Peccatum profecto vidit, quod posse indulgeri praevidebat. Sed cum in dubiis constringimur, utiliter minimis subdimur, ne in magnis sine venia peccemus. §. 5. Itaque plerumque nervorum Behemoth istius perplexitas solvitur, dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

C. R. ¶ x Emendat] Hoc loco in originali videtur constructio verborum perturbata, & restituenda ex Gratiano.

DISTINCTIO XIV.

1. Verum hoc in una eademque persona intelligitur. ps. Ceterum an in diversis eadem dispensatio locum habeat, videlicet, ut committamus minora, ne alii gravioribus implicentur, merito quaeritur.

C. I. Non sunt a nobis aliqua committenda delicta, ne alii graviora committant.

De his ita scribit Augustinus in lib. Quaest. super Gen. cap. 42.

Quod f ait Sodomitae Loth g: Sunt mihi duae filiae, quae nondum noverunt viros: producam illas ad vos, utimini illis, quomodo placuerit vobis, tantum in viros istos ne faciatis iniquum: quoniam prostituere volebat filias suas hinc compensatione, ut viri hospites ejus nihil a Sodomitae tale paterentur, utrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, ut nos faciamus mali aliquid, ne alius gravius malum faciat; an potius perturbationi Loth, non consilio tribuendum sit, quia hoc dixerit, merito quaeritur. Et nimirum periculosissime

a fractus difficultate agnoscit.) orig. b al. gregis. c utiliter) orig. ut infra. d 1. Cor. 7. e Ibid. 6. f Ivo p. 9. c. 117. g Gen. 19.

admittitur

admittitur hæc compensatio. Si autem perturbationi humane tribuitur, & menti tanto malo permotæ, nullo modo imitanda est.

2 ps. Gratianus. *Consuetudinis autem, vel constitutionis rigor nunquam relaxatur.*

C. II. *Quæ constitutiones valeant temperari, vel quæ non.*

Unde Leo Papa ait ad Rusticum Narbonensem Episc. epist. 90. ante cap. 1.

Sicut a quædam sunt, quæ nulla possunt ratione convelli; ita multa sunt, quæ aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione ætatum, oporteat temperari: illa consideratione b semper servata, ut in iis, quæ vel dubia fuerint, aut oblcura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum inveniatur adversum.

DISTINCTIO XV.

1. *Quoniam de jure naturali, & constitutione, vel consuetudine hæcenus differimus, differentiam, quæ ab invicem discernuntur, assignantes: nunc ad Ecclesiasticas constitutiones stylium vertamus, earum Originem, & auctoritatem, prout ex libris sanctorum Patrum colligere possumus, breviter assignantes.*

C. I. *Quo tempore cæperint canones generalium Conciliorum.*

CAnones c generalium Conciliorum (ut Isidorus ait lib. 6. Etymol. c. 16.) à temporibus Constantini cæperunt. In præcedentibus namque annis, persecutione fervente, docendarum plebium minimè dabatur facultas. Inde Christianitas in diversas hæreses scissa est, quia non erat licentia Episcopis in unum conveniendi, nisi tempore supra dicti Imperatoris. Ipse enim dedit facultatem Christianis liberè congregari. Sub hoc etiam sancti Patres in Concilio Nicæno de omni orbe terrarum convenientes, juxta fidem Evangelicam & Apostolicam, secundum post Apostolos Symbolum tradiderunt. §. 1. Inter cætera autem Concilia, quatuor esse scimus venerabiles Synodos, quæ totam principaliter fidem complectuntur, quasi quatuor Evangelia, vel totidem Paradisi flumina. §. 2. Harum prima Nicæna Synodus CCCXVIII. Episcoporum, Constantino Augusto imperante, peracta est: in qua Ariana perfidia condemnata blasphemiam, quam de inæqualitate sanctæ Trinitatis idem Arius asserbat: confubstantialem enim Deo Patri Deum filium, eadem sancta Synodus per Symbolum definivit. §. 3. Secunda Synodus CL. Patrum, sub Theodosio seniore, Constantinopoli congregata est, quæ Macedonium, Spiritum sanctum Deum esse negantem, condemnans, confubstantialem Patri & Filio Spiritum sanctum demonstravit, dans Symboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confessio in Ecclesiis prædicat. §. 4. Tertia Synodus Ephesina prima CC. Episcoporum, sub juniore Theodosio Augusto, edita est, quæ Nestorium, duas personas in Christo asserentem, iusto anathemate condemnavit, ostendens manere a in duabus naturis unam Domini nostri JESU Christi personam §. 5. Quarta Synodus Chalcedonensis DCXXX. Sacerdotum sub Martino principe habita est, in qua Eutychem, Constantinopolitanum Abbatem, Verbi Dei & Carnis unam naturam pronunciantem, & ejus defensore Diofcorum quondam Alexandrinum Episcopum, & ipsum rursus Nestorium, cum reliquis hæreticis, una Patrum sententia damnavit: prædicans eadem Synodus Christum Dominum de Virgine sic natum, ut in eo substantiam divinæ & humanæ constiteatur nature. §. 6. Hæc sunt quatuor Synodi principales, fidei doctrinam plenissimè

a Pan. in prologo c. 12. Ordo verborum non restitutus ob gl. b conditione] orig. c Pan. l. 2. c. 104.

prædicantes. Sed & si qua sunt alia Concilia, quæ sancti Patres Spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor auctoritatem, omni manent stabilita vigore: quorum gesta in hoc opere condita continentur.

§. 7. Synodus autem ex Græco interpretatur comitatus, vel cætus. Concilii & verò nomen tractum est ex more Romano. Tempore enim, quo causæ agebantur, conveniebant omnes in unum communicare intentione tractabant. Unde Concilium à communi intentione dictum quasi consilium; consilium, quasi confidium, d in literam transeunte: vel Concilium dictum est à communi intentione, eò quòd in unum dirigant omnem mentis obtutum. Cilia enim oculorum sunt: undè qui sibimet dissentiant, non agunt Concilium, quia non consentiunt in unum. Cætus verò conventus est vel congregatio, à coeundo, id est, à conveniendi in unum. Hinc etiam conventus est nuncupatus, eò quòd ibi homines conveniunt in unum: sicut à conventu Cætus dicitur, sic & Concilium à societate multorum in unum.

Corr. Rom. §. Caput hoc habetur etiam in Conciliorum collectione Isidori ante ipsius præfationem, non autem in codice Bibliothecæ Dominicane: in quo tamen usque ad versiculum, inter cætera, ponitur etiam (quemadmodum & in aliis) ante initium Concilii Nicæni.

§. 2. Manere] In plerisque antiquis Gratiani exemplaribus, & Isidori codice impresso, legitur, ut est emendatum. Sed in aliis eorundem manuscriptis, & impressis Gratiani legitur, manere in Christo duas naturas, & unam Domini nostri Jesu Christi personam.

§. 3. Concilii verò] Apud Isidorum in lib. Etymol. locus hic mendosè legitur. Verùm in præfatione ejusdem Isidori, editioni Parisiensi Conciliorum præposita, quæ cum aliquot vetustis codicibus collata est, sic legitur: Concilii verò nomen tractum ex communi intentione, eò quòd in unum dirigant omnes mentis obtutum. Cilia enim, oculorum sunt: undè & qui sibimet dissentiant, non agunt Concilium, quia non sentiunt unum. Cætus verò conventus est, vel congregatio, à coeundo, id est, conveniendi in unum: undè & conventus est nuncupatus, quòd ibi homines conveniant. Sicut Conventus, Cætus, vel Concilium à societate dicitur multorum in unum. In Gratiani codicibus sunt multe varietates, ex quibus ea lectio retenta est, quæ visu est melior, quamvis adhuc aliquid fortasse desideretur.

C. II. *De auctoritate quatuor Conciliorum.*

De quatuor verò a Conciliis scribit B. Gregorius, ita dicens, lib. 1. Registr. Epist. 24.

Sicut sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere, & venerari me fateor. Nicænum scilicet, in quo perversum Arij dogma destruitur. Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error vincitur. Ephesinum etiam primum, in quo Nestorii impietas judicatur. Chalcedonense verò, in quo Eutychemis Diofcorique pravitas reprobat, tota devotione complector, integerrimè approbatione custodio, quia in his velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura confurgit, & cujuslibet a vite, atque actionis norma consistit. §. 1. Quintum quoque Concilium pariter venero, in quo epistola, quæ Ibe dicitur, erroris plena reprobat, in quo Theodorus personam mediatoris Dei & hominum in duabus substantiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse vincitur, & in quo scripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementia prolata, refutantur. Cunctas verò quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo; quas venerantur ample-

a al. quoque.

tor : quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis presumat aut solvere, quos a religant, aut b ligare, quos solvunt.

Corr. Rom. §. 2. Cujuslibet] Apud B. Gregorium legitur : Et cujuslibet vite atque actionis existat, quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra edificium jacet. Quintum, &c. §. in sequentibus significanter tria illa capitula, quorum occasione nonnulli quintum Synodum non recipiebant.

C. III. Quae e Concilia sancta Romana Ecclesia suscipiat.

De iisdem etiam Gelasius in Concilio habito Romae cum LXX. Episcopis scribit, dicens:

Sancta d Romana Ecclesia post illas Veteris Testamenti & Novi Scripturas, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi non prohibet : Sanctam Synodum Nicenam CCCXVII. Patrum, mediante Constantino Maximo Augusto, in qua Arius haereticus condemnatus est : Sanctam Synodum Constantinopolitanam, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius haereticus debitam damnationem excepit : Sanctam Synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Papae Celestini, mediante Cyrillo Alexandrinae sedis antistite, & Arcadio Episcopo ab Italia destinato : Sanctam Synodum Chalcidonensem, mediante Martino Augusto, & Anatolio Constantinopolitano Episcopo, in qua Nestoriana & Eutychiana haereses simul cum Dioscuro, ejusque complicibus damnatae sunt : sed & si qua sunt Concilia a sanctis Patribus haecenus instituta, post e istorum quatuor auctoritatem & custodienda, & recipienda decernimus, & mandamus.

§. 1. Jam nunc subjiciendum est de opusculis sanctorum Patrum, quae in Ecclesia catholica recipiuntur. §. 2. Opuscula beati Cypriani martyris, & Carthaginensis Episcopi. §. 3. Item opuscula beati Athanasii, Alexandrini Episcopi. §. 4. Item opuscula beati Gregorii, Nazianzeni Episcopi. §. 5. Item opuscula beati Basilii, Cappadociae Episcopi. §. 6. Item opuscula beati Joannis, Constantinopolitani Episcopi. §. 7. Item opuscula Theophili, Alexandrini Episcopi. §. 8. Item opuscula B. Cyrilli, Alexandrini Episcopi. §. 9. Item opuscula beati Hilarii, Pictaviensis Episcopi. §. 10. Item opuscula B. Ambrosii, Mediolanensis Episcopi. §. 11. Item opuscula B. Augustini, Hipponensis Episcopi. §. 12. Item opuscula B. Hieronymi, Presbyteri. §. 13. Item opuscula beati Properi, viri religiosissimi. §. 14. Item epistolam beati Leonis Papae ad Flavianum, Constantinopolitanum Episcopum, destinatae : ejus textum quispiam, si usque ad unum jota disputaverit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. §. 15. Item opuscula, atque tractatus omnium Patrum orthodoxorum, qui in nullo a sanctae Romanae Ecclesiae consortio deviaverunt, nec ab ejus fidei & praedicatione sejuncti sunt, sed communionis ipsius, gratia Dei, usque ad ultimum diem vite suae participes fuerunt, legenda decernimus. §. 16. Item Decretales epistolae, quas beatissimi Papae diversis temporibus ab urbe Romana, pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendae sunt. §. 17. Item gesta & sanctorum Martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ita esse Catholicorum dubitet, & majora eos in agonibus fuisse perpeffos, nec suis viribus, sed gratia Dei & adjutorio universa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana Ecclesia non leguntur; quia & eorum, qui conscribere, nomina penitus ignorantur,

& ab infidelibus, aut idiotis a superflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, scripta esse putantur : sicut cujusdam Quirini b : & Julitae : sicut Gregorii, aliorumque hujusmodi passionis, quae ab haereticis perhibentur conscriptae. Propter quod, ut dictum est, ne vel levis subfannandi oriretur occasio, in sancta Romana Ecclesia non leguntur. Nos tamen cum praedicta Ecclesia omnes Martyres, & eorum gloriosos agones, qui Deo magis, quam hominibus noti sunt, omni devotione veneramus. §. 18. Item vitas Patrum, Pauli, Antonii, Hilarionis, & omnium Eremitarum, quas tamen vir beatissimus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. §. 19. Item Actus beati Sylvestri, Apostolicae sedis Praefulis, licet ejus, qui conscripsit, nomen ignoremus, a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, & pro antiquo usu multae hoc imitantur Ecclesiae. §. 20. Item scripta de Inventione S. Crucis Dominicae, & alia scripta de inventione capitis beati Joannis Baptistae, novellae quidem e revelationes sunt, & nonnulli eas Catholici legunt. Sed cum haec ad Catholicorum mans pervenerint, beati Pauli d Apostoli sententia praecedat : Omnia probate, quod bonum est, tenete. §. 21. Item Rufinus vir religiosus plurimos Ecclesiastici operis edidit libros; nonnullas etiam Scripturas interpretatus est : sed quoniam beatus Hieronymus in aliquibus eum de arbitrii libertate notavit, illa sentimus, quae praedictum beatum Hieronymum sentire cognoscimus : & non solum de Rufino, sed etiam de universis e, quos vir sepius memoratus zelo Dei & fidei religionem f reprehendit. §. 22. Item Origenis nonnulla opuscula, quae vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus, reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. §. 23. Item Chronicon g Eusebii Caesariensis, atque ejusdem Historiae Ecclesiasticae libros, quamvis in primo narrationis suae libro tepuerit, & postea in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici unum conscripserit librum : propter rerum tamen notitiam singularem, quae ad instructionem pertinent, usquequaque non dicimus renuendos. §. 24. Item Orosium virum eruditissimum collaudamus : quia valde nobis necessaria adversus Paganorum calumnias ordinavit historiam, miraque brevitate contextuit. §. 25. Item venerabilis viri Sedulii paschale opus, quod heroicis descripsit verbis, insigni laude proferimus h. §. 26. Item Juvenici & nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur.

§. 27. Caeterum, quae ab haereticis, sive schismaticis conscripta, vel praedicta sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica Ecclesia Romana. E quibus i paucae, quae ad memoriam venerunt, & a Catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. §. 28. Imprimis Ariminensem Synodum a Constantino Caesare, Constantini filio congregatam, mediante Tauro praefecto, extunc & nunc, & usque in aeternum confitemur esse damnatam. §. 29. Item itinerarium nomine Petri Apostoli, quod appellatur sancti Clementis lib. g. k apocryphum.

- §. 30. Actus nomine Andreae Apostoli, apocryphi.
- §. 31. Actus nomine Philippi Apostoli, apocryphi.
- §. 32. Actus nomine Petri Apostoli, apocryphi.
- §. 33. Actus nomine Thomae Apostoli, apocryphi.
- §. 34. Evangelium nomine Thaddaei, apocryphum.
- §. 35. Evangelium nomine Thomae Apostoli, quo utuntur Manichaei, apocryphum.
- §. 36. Evangelium nomine Barnabae, apocryphum.
- §. 37. Evangelium nomine Bartholomaei Apostoli, apocryphum.
- §. 38. Evangelium nomine Andreae Apostoli, apocryphum.

a al. ligant. b al. religare. c al. Quas scripturas. d Burchard. l. 3. c. 220. Ivo par. 4. cap. 64. Panor. l. 2. c. 92. Polyc. lib. 3. tit. 20. e al. prater. f Ansel. l. 6. cap. 193. g fide, vel praedicatione.] orig. & Burch. Nicolaus in epistola impressa ad Episcopos Galliae, cujus initium, Quamvis. h al. ista. T O M. I.

a al. dictis.] b al. Cyrici. c quaedam relationes.] orig. d i. Theosal. 5. e al. diversis.] orig. f al. religiosi. g al. Chronica.] orig. h al. praferimus orig. i Burchard. l. 3. cap. 221. Ivo part. 4. cap. 65. Panor. lib. 2. cap. 123. k decem.] orig. C

§. 39. Evangelia, quæ falsavit Lucianus, apocrypha. §. 40. Evangelia, quæ falsavit Hyrcius a, apocrypha. §. 41. Liber de infantia Salvatoris, apocryphus. §. 42. Liber de natiuitate Salvatoris, & de sancta Maria, & de obstetrice Salvatoris, apocryphus. §. 43. Liber, qui appellatur Pastoris, apocryphus. §. 44. Libri omnes, quos fecit Lenticus b discipulus diaboli, apocryphi. §. 45. Liber, qui appellatur Fundamentum, apocryphus. §. 46. Liber, qui appellatur Theaurus, apocryphus. §. 47. Liber, qui appellatur de filiabus Adæ, vel c Geneleos, apocryphus. §. 48. Centimetrum de Christo Virgilianis compaginatam versibus, apocryphum. §. 49. Liber, qui appellatur Actus Teclæ, & Pauli Apostoli, apocryphus. §. 50. Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus. §. 51. Liber proverbiorum, qui ab hæreticis conscriptus, & Sancti Xisti d nomine signatus est, apocryphus. §. 52. Revelatio, quæ appellatur Pauli Apostoli, apocrypha. §. 53. Revelatio, quæ appellatur Thomæ Apostoli, apocrypha. §. 54. Revelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha. §. 55. Liber, qui appellatur Transitus e Sanctæ Mariæ, apocryphus. §. 56. Liber, qui appellatur Penitentia Adæ, apocryphus. §. 57. Liber Ogie nomine gigantis, qui ab hæreticis cum dracone post diluuium pugnalte perhibetur, apocryphus. §. 58. Liber, qui appellatur Testamentum Jacob, apocryphus. §. 59. Liber, qui appellatur Penitentia Origenis, apocryphus. §. 60. Liber, qui appellatur Penitentia Sancti Cypriani, apocryphus. §. 61. Liber, qui appellatur Penitentia Jannis & Mambæ, apocryphus. §. 62. Liber, qui appellatur Sortes Apostolorum, apocryphus. §. 63. Liber Lufanæ g, apocryphus. §. 64. Liber canonum Apostolorum, apocryphus. §. 65. Liber Physiologus, qui ab hæreticis conscriptus est, & B. Ambrosii nomine præsignatus, apocryphus. §. 66. Historia Eusebii Pamphili, apocrypha. §. 67. Opuscula Tertulliani b, sive Africani, apocrypha. §. 68. Opuscula Posthumiani, & Galli, apocrypha. §. 69. Opuscula Montani, Priscille, & Maximillæ, apocrypha. §. 70. Opuscula omnia Faustii Manichæi, apocrypha. §. 71. Opuscula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha. §. 72. Opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum, apocrypha. §. 73. Opuscula Victorini Pictaviensis l, apocrypha. §. 74. Opuscula Faustii Rhegiensis Galliarum, apocrypha. §. 75. Opuscula Frumentii m, apocrypha. §. 76. Epistola Jesu ad Agbarum regem, apocrypha. §. 77. Passio Georgii, apocrypha. §. 78. Passio Cyriaci, & Julite, apocrypha. §. 79. Scriptura, quæ appellatur, Contradictio Salomonis, apocrypha. §. 80. Phylacteria omnia, quæ non Angelorum, ut illi confingunt, sed Dæmonum magis artibus conscripta sunt, apocrypha. §. 81. Hæc, & omnia his similia, quæ Simon Magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, Photinus, & Bonofus, & qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscenissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus sive Manichæus, Faustus n, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Novatus, Sabbatius, Cælestius o, Donatus, Eustathius, Jovinianus, Pelagius, Julianus, & p Latiensis, Cælestinus, Maximinus, Priscianus q ab Hispania, Lampedius, Diocorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus, e quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculavit, Acacius Constantinopolitanus, eum confortibus suis, nec non & omnes hæreses r, quas

a al. Esitius) al. Hesychius. b al. Lenticus) al. Lentius. c abest ab orig. d al. Sixti. e transitus, id est, assumptio.) orig. f al. Job.) orig. g qui appellatur, laus Apostolorum) orig. h Tertulliani apocrypha. Opuscula Lactantii, apocrypha. Opuscula Africani, apocrypha.) orig. i Opuscula Commodiani, apocrypha.) orig. k Opuscula Tatii, Cypriani, apocrypha. Opuscula Arnobii, apocrypha. Opuscula Tyconii, apocrypha.) orig. l al. Pitabionensis. m al. Frumentii cæci.) orig. n Africanus) orig. o al. Celsus.) p Julianus Cælanensis, Cælestinus, & c. orig. q al. Priscilianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus, Unicus, Lampetius) orig. r hæretici, eorumque discipuli) orig.

ipsi, eorumque discipuli, sive schismatici docuerunt, vel conscripserunt, quorum nomina minimè retinemus, non solum repudiata, verum etiam ab omni Romana, & Apostolica Ecclesia eliminata, atque cum suis Auctoribus, auctororumque sequacibus, sub anathematis indissolubili vinculo, in æternum confitemur esse damnata. §. 82. Cæterum e a, qui libri in Ecclesiasticis officis per anni circulum à nonnullis legantur (quod ritum illum Apostolica non reprobatur, sed sequitur Ecclesia pro fidelium ædificatione adnotandum censuimus. Quidam, quod in Septuagesima ponunt Pentateuchum & usque in XV. diem ante Pascha, XV. die ponunt Hieremiam usque in cenam Domini. In cœna Domini legunt tres lectiones de lamentatione Hieremæ b. Quomodo sedes sola ciuitas, &c. & tres de tractatu sancti Augustini in Plal. 54. n Exaudi Deus orationem meam, & ne despereris. & tres de Apostolo, ubi ait in epistola ad Corinthios: Conuenientibus e vobis in unum. Secunda lectio sic incipit, Similiter & calicem postquam canauit, &c. Tertia, De spiritualibus autem d nolimus vos ignorare, fratres. In Parasceve tres lectiones de lamentatione Hieremæ; & tres de tractatu sancti Augustini in Psalmum 63. Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. & tres de Apostolo, ubi ait in epistola ad Hebræos e, Festinamus ingredi in illam requiem, &c. Secunda lectio, Omnis nunquam Pontifex. f Tertia, De quo grandis nobis sermo. In sabbatho Sancto tres lectiones de lamentatione Hieremæ Prophete; & tres de tractatu sancti Augustini in eundem Psalmum 63. Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. & tres de Apostolo, ubi ait in epistola ad Hebræos, Christus g assistens Pontifex futurorum bonorum. Secunda lectio, Ubi enim testamentum est. Tertia, Umbra enim h habens lex futurorum bonorum. In Pascha Domini homiliae ad ipsum diem pertinentes, infra hebdomadam homiliae. In Octauis f i Paschæ ponunt Actus Apostolorum, & Epistolas canonicas, & Apocalypsin, usque in Octavas k Pentecostes. In Octavis Pentecostes ponunt libros Regum, & Paralipomenon usque in Calendas Augusti. In Dominica prima mensis Augusti ponunt Salomonem usque in Calendas Septembris. In Dominica prima Septembris ponunt Job, Tobiam l, Hester, Esdras usque in Calendas Octobris. In Dominica prima mensis Octobris ponunt librum m Machabæorum usque in Calendas Novembris. In Dominica prima mensis Novembris ponunt Ezechielem, & Danielem, & minores Prophetas usque in Calendas Decembris. In Dominica prima mensis Decembris ponunt Esaiam Prophetam usque ad n nativitatem Domini. In Natali, o Domini legunt primùm de Esaiâ tres lectiones. Prima lectio, Primo p tempore alleviata est terra Zabulon, &c. Secunda, Consolamini q, consolamini. Tertia, Confurge, r confurge. Deinde leguntur sermone vel homiliae ad ipsum diem pertinentes. In natali sancti Stephani homilia de ipso die. In natali sancti Joannis, similiter. In natali Innocentium, similiter. In natali sancti Sylvestri, similiter. In Octava natalis Domini, homilia de ipso die. In Dominica prima post Nativitatem Domini ponunt epistolas Pauli usque in Septuagesimam. In Epiphania lectiones tres de Esaiâ. Prima lectio incipit, Omnes s fitientes. Secunda, Surge t, illuminare Hierusalem. Tertia, Gaudens u gaudebo in Domino. Deinde leguntur sermone, vel homiliae ad ipsam diem pertinentes.

a al. Burch. lib. 3. c. 222. Ivo part. 4. c. 63. Panorm. lib. 2. c. 90. b Thren. 1. c. 1. Corinth. 11. d 1. Corinth. 10. e Hebr. 4. f Hebr. 5. g Hebr. 9. h Hebr. 10. i al. octava. k al. octavam. l Judith, Hester.) Ivo. m libros) Ivo. n al. in natalem. o al. in vigilia natalis Domini.) Burchard. & Ivo, & ordo Romanus. p Esa. 9. q Esa. 40. r Esa. 52. s Esa. 55. t Esa. 60. u Esa. 61.

Corr. Rom. § Mandamus] Post hoc verbum in Decreto Gelasii sequitur continenter: Item opuscula beati Cypriani, &c. Sed Burchardus, & Ivo, & Panormia habent ut Gratianus. Ac certè in toto hoc capite tot modis discrepant collectiones ab originali, ut satis certò statui non possit, quæ vera & pura sit Gelasii lectio: nec magnoperè sit mirandum, si nonnulla sint, quæ difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum tutò emendari poterant, ea sunt emendata: cæteris locis partim indicatæ varietates, partim, quoniam omnes indicare infinitum fuisset, labor hic ad libros admodum accurato lectori est relictus.

§ Item gesta] Hinc usque ad finem capituli omnia absumt à plerisque vetustis Gratiani codicibus: quod etiam Archidiaconus adnotavit. Sunt tamen ejusdem Gelasii usque ad versic. Cæterum qui libri, & apud Burchardum, & Ivo nem referuntur proximè post superiora.

§ Juvenoi] Antea legebatur, Item Vincentii: restituta est vera lectio ex Gelasio, Burchardo, & Ivo. De quo Juvenco meminit B. Hieronymus in Catalogo.

§ De sancta Maria] In collectione Isidori legitur, & de Maria, & obsterice. Apud Burchardum, & de Maria, vel obsterice. Apud Ivo nem verò, & de sancta Maria, vel de obsterice Salvatoris.

§ Cæterum] Hinc usque ad finem, neque in collectione Isidori, neque in ullo veteri codice Gratiani eorum, quæ collata sunt, inveniuntur. A verbo tamen, in Septuagesima ponunt, referuntur à Burchardo, & Ivo ne sine auctoris nomine, in Panormia ex Gelasio cum LXX. Episcopis. Ferè autem omnia habentur sparsim in libro, qui Ordo Romanus nuncupatur.

§ Pentateuchum] Apud Ivo nem legitur, Heptateuchum, ut ultra quinque libros comprehendat librum Josue, & Judicum, quæ voce, ac librorum conjunctione, Beatus Hieronymus ad Lucinium scribens, utitur. Alii verò Heptaticum appellant, ut sanctus Gregorius libro 7. in d. 2. epist. 48. & lib. 10. epist. 22. & alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiam, & ordo Romanus cap. de Septuagesima.

§ In Psalmum 54.] Sic etiam apud Ivo nem. In ordine Romano, cap. de officiis divinis à cæna Domini usque in octavas Pentecostes, & apud Burchardum legitur, in Psalmum 63. id est, Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. Itemque in cap. de ordine in nocte Purifices, Tres de tractatu sancti Augustini de Psalmo 63.

§ In Octavis] Ipsam diem octavam solitam fuisse proferri nomine multitudinis, id est, Octavam, notabitur infra de consecratione, dist. 3. c. pronunciantum.

§ In natali Domini] Burchardus, & Ivo habent in Vigilia natalis Domini, & ita in ordine Romano, cap. quod inferibitur, In Christi nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in Ecclesia Romana ponuntur, Panormia autem habet ut Gratianus.

DISTINCTIO XVI.

1 A Postolorum verò canones, qui per Clementem Pontificem Romanum, sicut quidam asserunt, dicuntur esse translati, sunt & quinquaginta.

Correct. Roman. § Translati] In titulo qui præponitur canonibus Apostolorum in collectione Isidori, & in Concilio Stephani Papæ IV. (cujus magnam partem Deus dedit Cardinalis in sua canonum collectione refert) pro voce: translati, habetur, prolati. Dionysius certè Exiguus nullam hujus versionis mentionem facit, & aliqui scriptores solent epistolas Clementis hoc modo citare, ex dictis Petri Apostoli per Clementem prolatis. ut auctor Polyc. & alii.

C. I. Apostolorum canones Apostolica rejiciuntur auctoritate.

Hos non recipiendos, sed inter apocrypha deputatos, Isidorus scribit, dicens:

C Anones &, qui dicuntur Apostolorum, seu quia eodem nec sedes Apostolica recepit, nec sancti Patres illis assensum præbuerunt, pro eo quod ab hæreticis sub nomine Apostolorum compoliti dignoscuntur: quamvis in eis utilia inveniuntur, tamen ab auctoritate canonica atque Apostolica eorum gesta constat esse remota, atque inter apocrypha deputata.

Corr. Rom. § Caput hoc est in præfatione Isidori ad collectionem Conciliorum, quæ ex Bibliotheca Ecclesie Tolentana descripta Romam missa est. Nam in illa quæ vulgata Isidori collectioni, de qua initio dictum est, præponitur, contrarium potius videtur dici, & refertur infra, c. Placuit, hæc ead. dist. si modo idem est Isidorus.

C. II. Apostolorum canones sunt recipiendi.

Zepherinus autem contra scribit Episcopi per Siciliam constitutis, epist. 1.

S Exaginta & sententias a Apostoli præscripserunt b, cum aliis plurimis Episcopis, & servandas censuerunt.

Corr. Rom. § Sexaginta] Ivo etiam & auctor Panormie habent, Sexaginta. Itemque originale in margine. Sed in textu, Septuaginta. Polycarpus, Quinquaginta.

C. III. Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apostolorum inter apocrypha deputantur.

Item Leo & Papa IX. contra epistolam Nicetæ Abbatis.

Clementis e librum, id est, Petri Apostoli itinerarium, & Apostolorum canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis quinquaginta capitulis, quæ decreverunt orthodoxæ & fidei adjungenda.

Correct. Roman. § Item Leo] Hoc caput sumptum est ex responsione Humberti, Legati Leonis IX. ad libellum Nicetæ Presbyteri & Monachi contra Latinos editum, quæ Roma in monasterio sanctæ Mariæ novæ, & in multis privatis Bibliothecis extat manuscripta. Merito autem potuit citari Leo IX. quod ejus auctoritate & jussione Humbertus Legatus sedis Apostolicæ ea scripserit.

C. IV. Item VI. Synodus, cap. 2.

Placuit e huic sanctæ Synodo, ut amodo confirmata & rata sint canonum Apostolorum LXXXV. capitula. Epistola & Isidori in capite Canonum.

Isidorus & servus Christi, Lectori suo converso. §. 1. Propter eorum auctoritatem cæteris Conciliis præponimus canones, qui dicuntur Apostolorum, licet à quibusdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & sancti Patres eorum sententias Synodali auctoritate roboraverunt, & inter canonicas posuerunt constitutiones. Item infra f. §. 2. Primò quidem ordo, ut prædictum est, de celebrando Concilio insertus habetur, & postmodum canonum Apostolorum, ac primorum Apostolicorum (id est, à sancto Clemente usque ad sanctum Sylvestrum) decretorum, atque diversorum Conciliorum breviarium interpolatur, sequens ordinem suum.

Corr. Rom. § Epistola] Hæc epistola ab Ivo ne vocatur Præfatio in Opus canonum & est ea, quæ Isidori nomine est præposita tomis Conciliorum, licet in vetustiore editione, in qua prior est Isidori collectio, nonnulla verba desiderentur. Est autem consecutum hoc caput ex duobus locis illius Præfationis. Nam verba illa, Propter eorum auctoritatem, &c. usque ad ver. constitutiones, non longè absunt ab initio: reliqua verò sunt in extremo.

§ Isidorus servus] In Panormia est eodem modo

a Ivo part. 4. cap. 107. Panorm. l. 2. c. 105. Polyc. l. 3. tit. 20. b al. præfixerunt) orig. c Ivo p. 4. c. 105. Pan. l. 2. cap. 124. d al. regulis orthodoxis) al. regulis orthodoxis) e Ivo p. 4. c. 106. Pan. l. 2. c. 125. f Ivo p. 4. c. 107. Pan. l. 2. c. 125.

atque apud Gratianum. Apud Ieronem, & in manuscriptis collectionis illius codicibus est: Hidorus Mercator servus Christi confervo suo & parenti fidei a in Domino salutem. In vulgatis autem Conciliorum editionibus: Hidorus peccator, servus, &c.

Gratian. Item cum Hadrianus Papa sextam Synodum recipiat cum omnibus canonibus suis, cum etiam sancta octo universalis Concilia professione Romani Pontificis sint roborata, in sexta h autem Synodo, sive in septimo Concilio, Apostolorum canones sint recepti & approbati: patet, quod non sint inter apocrypha deputandi.

C. V. Sexta Synodus auctoritate Hadriani corroboratur.

Unde scribit Hadrianus Papa Tharasio Patriarchæ:

Sextam & Synodum e sanctam recipio cum omnibus canonibus suis.

Corr. Rom. [¶ a Sextam] Hoc habetur in secunda actione septime Synodi in epistola Hadriani ad Tharasium. Sed eo in loco Hadrianus refert verba Synodica epistole à Tharasio ad se missæ. Et hic Gratianus non refert propria eius Epistole verba. In versione enim Anastasii Bibliothecarii sic legitur: Invenimus autem in prædicta Synodica epistola sanctitatis vestræ, post plenitudinem fidei & confessionem sacri Symboli, & omnium sanctarum sex Synodorum, & de sacris & venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri. Quare & eisdem sanctas sex Synodos suscipio cum omnibus regulis, quæ jure ac divinitus ab ipsis promulgatæ sunt. Et hæc quidem postrema verba sunt etiam in illa ipsa Tharasio epistola: quod ex Concilio Græco, & nova interpretatione clarè apparet.

Gratianus. Sed dubitatur de ea, an canones conscripserit: quod ex quarta actione sextæ & Synodi facillè absolvitur.

Corr. Rom. [¶ & Sextæ] In secundo & tertio Vaticanis est, sextæ, aliàs, septimæ. Et verè septima est, sed ob glossam nihil est mutatum.

C. VI. Sexta Synodus canones conscripsit.

At enim Petrus Episcopus Nicomediæ:

Habeo & librum d continentem canones sanctæ sextæ Synodi. Patriarcha dixit: §. 1. Quidam scandalizantur per ignorantiam pro canonibus istis, dicentes: Num quid sexta Synodus canones fecit? Sciatis ergò, quoniam sancta Synodus sexta sub Constantino congregata est contra eos, qui dicebant unam operationem, & unam voluntatem esse in Christo, in qua sancti Patres illos, ut hæreticos anathematizaverunt, & orthodoxam fidem explanaverunt.

2 ps. §. 2. Et soluta Synodus est Constantini 14. anno. Post quatuor verò, aut quinque annos iidem sancti Patres congregati sunt sub Justiniano, filio Constantini, & prædictos canones promulgaverunt, de quibus nullus dubitet. Qui enim sub Constantino in Synodo fuerunt, iidem ipsi Episcopi sub Justiniano istis canonibus subscripserunt. Oportebat enim, ut Synodus univèrsalis canones Ecclesiasticos promulgaret. Item e §. 3. Sancta sexta Synodus post promulgatam ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Constantino Imperatore, qui eam congregaverat, non multò post defuncto, & Justiniano ejus filio regnante pro eo. §. 4. Eadem sancta Synodus divinitus inspirata, iterum Constantinopoli quarto, aut quinto anno congregata est, & canones numero CII. ad correctionem Ecclesiæ promulgavit.

Corr. Rom. [¶ a Habeo librum] Verba sunt Petri Episcopi Nicomediæ, ac Tharasio Patriarchæ Constantinopolitani, actione quarta, septimæ Synodi: quod quidem ipsi de centum

a ul. fidelis. b al. septimam Synodo, sive Concilio) al. sextam Synodo, sive in sexto Concilio. c Ivo part. 4. cap. 122. d Ex actione quarta septimæ Synodi. Ivo part. 4. cap. 121. e Ex sexta actione septimæ Synodi.

ac duobus canonibus dixerunt qui in Trullo tempore Justiniani Rhinotmeti, secundo anno sue revocationis ad imperium, editi sunt. Verum ex his ipsis verbis Tharasio apparet, eos canones non esse proprios sextæ Synodi: quia fatetur, post annos quatuor, aut quinque, quam ea Synodus fuerat absoluta, canones illos fuisse editos: quo tempore certissimum est, neque eundem Romanum Pontificem, neque eosdem Episcopos fuisse. Quæquam in hac ratione temporis potius credendum est divergentissimis chronologiis: Theophani, (cujus etiam verba, quæ ad hunc locum pertinent, ex originali Græco, quod in Bibliotheca Vaticana extat, satis fideliter translata leguntur apud Franciscum Turrianum, lib. de 6. 7. & 8. Synodo) & Anastasio, & Georgio Cedreno, quam Tharasio. Illi enim non quatuor, aut quinque, ut Tharasio, sed viginti septem annos à fine sextæ Synodi tempore Agathensis habitæ, usque ad hanc hujusmodi Decretorum editionem asserunt intercessisse. Episcopos verò, qui eos ediderunt, noluisse ipsos edere tanquam canones sextæ Synodi, sed voluisse supplere, quod videbatur in quinta, ac sexta Synodo deesse, ipsam illorum ad Imperatorem allocutio testatur. Itaque nova dicenda est hæc Episcoporum coitio: ideoque Græci illam, ut scribit Balsamon pater Exern, id est, quintasextam Synodum appellant. Caterum non fuisse omnes illos Canones à Romana Ecclesia receptos, duo viri rerum Ecclesiasticarum peritissimi, Anastasius Bibliothecarius, & Humbertus Leonis IX. Legatus, aperit testantur. Humbertus quidem his verbis: Non autem miror, si Agathoni Papæ, & sanctis Patribus sextæ Synodi vestra imputetis deliramenta, & quæ aut corruptis, aut finxistis capitula: eum & ipsi Domino JESU, & Apostolis ejus imputetis figmenta. Unde nos scientes, sextam Synodum, ad destrucendam hæresin Græcorum Monothelitarum, post autem ad tradendum Romanis novas constitutiones congregatam, capitula, quæ nobis sub ejus auctoritate apponitis, omnino refutamur, quia prima & Apostolica sedes nec aliquando ea accepit, nec observat, hæcenus. Anastasius verò in præfatione in septimanam Synodum ad Joannem VIII. Romanum Pontificem ita scripsit: Ergò regulas, quas Græci in sexta Synodo perhibent editas, ita in hac septima Synodo principalis sedes admittit, ut nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis sanctorum sedis hujus Pontificum, aut certè bonis moribus inveniuntur adverte; quamvis omnes hæcenus ex toto manent apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in exterarum Patriarchalium sedium, licet Græcæ utantur lingua, reperiuntur archivis: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præfens inventa est. Quoniam eisdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in sexta Synodo sunt inventi: sed nullis certè probare possunt indicis.

Gratian. Ex his ergò colligitur, quod sexta Synodus hæc congregata est: primo sub Constantino Imp. & nullis canones constituit: secundo sub Justiniano filio ejus, & præfatos canones promulgavit.

C. VII. Constitutiones Synodi sextæ a. Unde sancti Patres in eadem Synodo secundò congregati, dixerunt:

Quoniam & sanctæ b, & univèrsales Synodi, quinta sub Justiniano Augusto, sexta sub Constantino patre suo Augusto c, de mysterio fidei plenissimè disputantes, canones non fecerunt, sicut ceteræ quatuor univèrsales Synodi: propterea nos convenientes in hanc Imperialem urbem sacros canones conscripsimus. Item c §. 1. Placuit huic sanctæ Synodo, ut amodò confirmata, & rata sint canonum Apostolorum LXXXV. capitula.

a Ivo septimam vocat. b Ivo part. 4. cap. 123. In oratione allocutoria Patrum, qui in Trullo convenerant ad Justinianum Imperatorem. c c. 2. ejus Synodi. supra ea. c. placuit.

Item.

Item §. 2. Confirmamus γ a & ceteros sanctorum canones & Synodos, id est, Nicenam, Ancyranam, Neocaesariensem, Gangrensem, Antiochenam, Laodicensem, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, Chalcedonensem, Sardicensem, & Carthaginensem δ , & opuscula Theophili Alexandrini Episcopi, & Dionysii ϵ Alexandrini Episcopi, & Petri Alexandrini Episcopi & martyris, Gregorii Taumaturgi Neocaesariensis Episcopi, Athanasii Episcopi Alexandrini, Basilii Caesaree Cappadociae Episcopi, Gregorii Nyfeni Episcopi, Gregorii Theologi, Amphilochei Iconiensis Episcopi, Timothei Alexandrini Episcopi, Gennadii θ Constantinopolitani Episcopi, Cyrilli Alexandrini Episcopi, Cypriani Carthaginensis Episcopi, & Synodum ζ suam.

Corr. Rom. §. α Quoniam] Emendata sunt multa in hoc capite, ex canone secundo eorum, qui sexta Synodo tribuuntur, in quo indicantur Concilia, & auctores canonum, quibus Graeci utebantur. Sunt autem verba illius canonis apud Gratianum & Ivo[nem] in summam redacta.

§ De mysterio] Graecè est, τὸ περί τῆς πίστεως πατρικῶς διακρύβουσαι μυστήρια, id est, fidei mysterium paterne declarantur.

§ Confirmamus] Ivo habet, confirmamus sanctorum Patrum canones, & Synodos, &c. Graecè est, ἐπισβεβαίωμεν δὲ καὶ τὰς λοιπὰς πάντας ἰσθῆς καὶ νόμους τὰς ὑπὸ τῶν ἀγίων, ἢ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκδηθέντας τῶν ἐσθῆ, τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, &c. id est, obfirmando autem confirmamus & ceteros omnes sacros canones, qui à sanctis & beatis Patribus nostris sunt editi, id est, ab iis, qui Nicææ convenerunt, &c.

§ d Carthaginensem] Apud Ivo[nem] sequitur, Constantinopolitanam sub Nectario, & opuscula Theodosii, al. Theophili, &c. Graecè autem est, ἡ τῶν ἀδίδος ἐν ταύτῃ τῇ Θεοδοσιᾷ καὶ Βασιλεὶ πάλαι συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τῆ τῆ βασιλείᾳ ταύτης πόλεως προέδου, καὶ Θεοδοίου τοῦ γενόμενου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου. id est, & eorum, qui rursus in hac à Deo custodita, & Imperiali urbe convenerunt sub Nectario, imperialis hujus civitatis Praefide, & Theophilo, qui Alexandriae fuit Archiepiscopus.

§ Et Dionysii] In canone Graeco vulgato ferè est, quemadmodum antea apud Gratianum, Dionysii Alexandrini Episcopi, & martyris. Sed apud Balsamonem, & Ivo[nem] legitur, quemadmodum restitutum est, Dionysii Archiepiscopi Alexandrinorum Megalopolis, & Petri Alexandriae Archiepiscopi, & martyris. Reliquas varietates per se accuratus lector notabit.

§ Et Synodum] In isto canonis loco est error: quia illa Synodus Cypriani probatur, in qua ipse cum multis aliis Africae Episcopis putavit, baptizatos ab haeticis verum baptisma non recepisse: cum tamen B. Augustinus asserat, aliam extitisse traditionem Apostolorum, & ipsam Cypriani sententiam plenario totius orbis Concilio exclusam fuisse testetur.

C. VIII. Auctoritate Romani Pontificis sancta octo Concilia roborantur.

Item ex diurno α libro professio Romani Pontificis. Sancta ϵ octo universalis Concilia, id est, primum Nicenum, secundum Constantinopolitanum, tertium Ephesimum, quartum Chalcedonense, item V. Constantinopolitanum, & VI. Item Nicenum VII. Octavum quoque Constantinopolitanum, usque ad unum apicem immutilata servare, & pari honore & veneratione digna habere, & quae predicaverunt & statuerunt modis d omni-bus sequi, & predicare, quaeque condemnaverunt, ore & corde condemnare profiteor.

Corr. Rom. §. α Item ex diurno] Integram professionem fidei, quando quis in Romanum Pontificem promovebatur, refert Deusdedit Cardinalis in collectione canonum, quae servatur in Bibliotheca Vaticana.

C. IX. De temporibus Conciliorum.

Quo autem tempore sexta Synodus, & prima, secunda, tertia, quarta, & quinta congregata sunt, Beda in libro de temporib. c. 65. scripsit, dicens:

Sexta α Synodus universalis Constantinopoli celebrata est, & Graeco sermone conscripta, temporibus Papae Agathonis, exequente ac residente piissimo Principe Constantino intra palatium suum, simulque Legatis Apostolice sedis, & Episcopis CL. residentibus. §. 1. Prima enim universalis Synodus in Nicæa congregata est contra Arium CCCXVIII. Patrum, temporibus Julii α Papae, sub Constantino Principe. §. 2. Secunda, in Constantinopoli CL. Patrum, contra Macedonium, & Eudoxium temporibus Damasi Papae, & Gratiani Principis, quando Nectarius eidem urbi est ordinatus Episcopus. §. 3. Tertia, in Epheso ducentorum Patrum, contra Nestorium Augustae urbis Episcopum, sub Theodosio magno Principe, & Papa Celestino. §. 4. Quarta, in Chalcedone, DCXXX. Patrum, sub Leone Papa, temporibus Martiani Principis, contra Eutychem nefandissimorum Praesulem monachorum. §. 5. Quinta β item Constantinopoli temporibus Vigili Papae, sub Justiniano Principe, contra Theodorum & omnes haeticos.

Corr. Rom. §. α Julii] Certum est Synodum Nicæanæ primam celebratam esse tempore Sylvestri. Sed in illa temporum obscuritate mirandum non est, Bedam & alios errasse.

C. X.

Prima α autem ϵ Synodus in Nicæa, CCCXVIII. Patrum, contra Arium Alexandrinum Presbyterum, qui tres gradus in Trinitate asserbat, Patrem scilicet majorem, Filium minorem, Spiritum sanctum creaturam, temporibus Constantini Principis, & Sylvestri Papae Romani, Macarii Hierosolymitani, Alexandri & Alexandrini, qui, condemnata eadem haesi, statuerunt canones viginti, quorum auctor maximè praefatus δ Alexander Episcopus fuit. §. 1. Secunda in Constantinopoli, contra Macedonium Constantinopolitanum Episcopum, qui negabat Spiritum sanctum Deum esse, temporibus Gratiani & Theodosii Principum, Damasi Papae Romani, Cyrilli Hierosolymitani, Nectarii γ ϵ Constantinopolitani, qui condemnata praefata haesi statuerunt canones tres; quorum maximè auctor Nectarius Constantinopolitanus fuit. §. 2. Tertia in Epheso ducentorum Patrum, contra Nestorium Constantinopolitanum Episcopum, qui dicebat, beatam Virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, temporibus Theodosii Principis f junioris, Celestini Papae Romani, Juvenalis Constantinopolitani Episcopi, Cyrilli Episcopi Alexandrini: qui duodecim capitula contra Nestorii blasphemiarum totidem capitula, auctore eodem sancto Cyrillo, anathematizando conscripserunt. §. 3. Quarta in Chalcedone sexcentorum triginta Patrum, contra Eutychem Constantinopolitanum Abbatem, qui asserbat, Christum post humanam assumptionem, non ex duabus naturis existere, sed solam in eo divinam naturam permanere, temporibus Martiani Principis, Leonis Papae Romani, Juvenalis Hierosolymitani, Anatolii Constantinopolitani, qui condemnata praescripta haesi statuerunt canones viginti septem, quorum auctor maximè idem sanctus Anatolius Constantinopolitanus Episcopus fuit. §. 4. Quinta in Constantinopoli, contra Theo-

a Ivo part. 4. cap. 106. Ivo part. 4. c. 134. Panorm. l. 2. c. 117. b al. Germani. c Ivo part. 4. cap. 132. Panorm. l. 2. cap. 103. d al. omnimodis.) Ivo.

a Ivo part. 4. c. 123. Pan. lib. 2. c. 113. b Panorm. lib. 2. cap. 111. c Anselm. in prolegom. in principio collectionis Conciliorum. d Sanctus Alexander.) orig. e deest in orig. f magni Principis.) orig.

dorum Mopsuestenum, & omnes hæreticos, qui Theodorus dicebat aliud a esse Dei Verbum, & aliud Christum, & sacram Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuisse, temporibus Justiniani Principis, Vigilius Papæ Romani, Domnini b Antiocheni, Eutychiei Constantinopolitani: qui quatuordecim capitula anathematizando scripserunt contra Theodori, & sociorum ejus blasphemias. §. 5. Sexta in Constantinopoli CL. Patrum, contra Macarium Antiochenum Episcopum, & socios ejus, qui unam voluntatem, & operationem in Christo falsa suspicione asserabant, & temporibus Constantini Principis, Agathonis Papæ Romani, Georgii Constantinopolitani: qui condemnata hæresi præfata, anathematizando scripserunt novem d capitula inferius annexa.

C. R. ¶ a Prima] Caput hoc invenitur & in recentioribus editionibus Conciliorum, & in vetustiore Colonienfi, Anno M. D. XXX. & in manuscripta collectione, quam dictum est asseruari in Bibliotheca Vaticana: sed non in collectione, qua est in Bibliotheca monasterii Dominicanorum. Ponitur autem ante Præfationem, qua nomen Isidori, mercatoris quidem in manuscriptis, peccatoris autem in impressis præfert. Et sicut in illa Præfatione tantum quatuor generalium Synodorum mentio fit, sexta vero post Isidori Hispanensis etatem est habita.

¶ c Alexandri] Apud Anselmum est, ut apud Gratianum. In originali, Alexandri Constantinopolitani. Sed integra videtur lectio, si utraque conjungatur. Nam & Episcopus Constantinopolis & Episcopus Alexandriae, tempore illius Synodi, Alexandri nomine vocabantur.

¶ d Nectarii] Antea legebatur quemadmodum etiam apud Anselmum, Nectarii Alexandrini. Emendatum est ex originali. Sed fortasse & hoc loco integra lectio hæc est, Nectarii Constantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

¶ e Novem] In loco citato ex collectione Isidori legitur, scripserunt octo capitula, & verba illa, inferius annexa, ibi non habentur. In Concilio deinde Colonia impressis, post actionem sextæ Synodi, ex vetusto codice monasterii S. Bavonis, referantur novem capitula, & ante primum capitulum sunt hæc verba, scripserunt novem capitula inferius annexa, qua apud Anselmum quoque habentur.

C. c XI.

PRima a adnotatio Ancyranæ Synodi, qua ante Nicænam fertur fuisse, sed propter auctoritatem majorem postposita, in qua Patres XVIII. statuerunt canones XXIV. d quorum auctor maximè Vitalis Antiochenus Episcopus extitit. §. 1. Secunda Neocæsariensis, qua post Ancyranam, & ante Nicænam e legitur fuisse; in qua Patres sexdecim statuerunt canones XIV. e quorum auctor maximè Vitalis Episcopus Salaminus f extitit. §. 2. Tertia Gangrensis, qua post Nicænam legitur fuisse, in qua Patres XVI. statuerunt canones XX. propter quosdam necessitates Ecclesiasticas; maximè contra Eustathium, qui dicebat, quod nullus in conjugali ordine positus, nec ullus fidelis, qui non omnibus renunciaret, quæ possideret, spem apud Dominum haberet: & multa alia venenosa, quæ enumerare longum est. §. 3. Quarta Sardicenis, in qua Patres LX. statuerunt canones XXI. quorum auctor maximè Osius Cordubensis Episcopus, & Vincentius Capuanus Episcopus, & Januarius d Beneventanus, & Calepodius Neapolitanus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legati extiterunt. §. 4. Quinta Antiochena, in qua Patres XXIX. g sta-

a al. alium Deum esse verbum, & alium Christum. b al. Domini. c Deu dedit Cardinatis, & Anselmus in prolog. ante eandem Isidori collectionem. d in Græco vulgato, & apud Balsamonem sunt XXV. e ibidem sunt XV. f al. Zelamitanus. g al. XXX.

tuerunt canones XXV. quorum maximè auctor Eusebius Palæstinenis Episcopus extitit. §. 5. Sexta Laodicensis, in qua Patres XXXII. statuerunt canones LX. quorum auctor maximè Theodosius Episcopus extitit. §. 6. Septima e Carthaginensis, in qua Patres CCXVII. a statuerunt canones XXIII. quorum auctor maximè Aurelius Carthaginensis Episcopus extitit. Etiam sanctus Augustinus Hipponensis Episcopus in eadem Synodo legitur fuisse, temporibus Honorii Augusti. §. 7. Octava Africana sub Theodosio minore Augusto: in qua Patres CCXVII. recitaverunt & firmaverunt canones CV. qui per diversa Concilia Africanæ provinciæ, temporibus Aurelii Carthaginensis Episcopi, leguntur esse conferipti. §. 8. Nona Arelatenis, in qua Patres CC. b statuerunt canones quatuor: quorum auctores maximè Sylvester urbis Romæ Episcopus, & S. Marinus Arelatenis Episcopus extiterunt, temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. §. 9. Decima item Arelatenis, in qua Patres XIX. statuerunt canones: quorum auctor maximè S. Cæsarius Arelatenis Episcopus extitit. §. 10. Undecima item Arelatenis, in qua Patres XVI. statuerunt canones. §. 11. Duodecima item Arelatenis in Vico Hortensio, in qua Patres XI. statuerunt canones: quorum maximè auctor sanctus Cæsarius Arelatenis Episcopus extitit. §. 12. Tertiadecima item Arelatenis, in qua Patres XIX. statuerunt canones: quorum auctor maximè Sarpidius d Arelatenis Episcopus extitit. §. 13. Quartadecima Arausiacensis, in qua Patres XVI. e statuerunt canones: quorum auctor maximè Hilarius Episcopus extitit. §. 14. Quintadecima Epaunensis f, in qua Patres XXVI. statuerunt canones XXXIX. quorum auctor maximè Cæsarius Episcopus extitit.

§. 15. Sextadecima Agathensis, in qua Patres XXIX. f statuerunt canones: quorum auctor maximè Cæsarius Episcopus extitit. §. 16. Septimadecima h Aurelianensis, in qua Patres LXXII. statuerunt canones: quorum auctor maximè Aurelius Arelatenis Episcopus extitit, temporibus Clodovei Regis. §. 17. Octavadecima item Aurelianensis, in qua Patres XXXI. statuerunt canones: quorum auctor maximè Melanius Rhedonensis Episcopus extitit. §. 18. Nonadecima item Aurelianensis, in qua Patres XXX. statuerunt canones, quorum auctor maximè S. Albinus Andegavensis Episcopus extitit g. §. 19. Vigesima Arvernensis, in qua Patres XV. statuerunt canones: quorum auctor maximè Honoratus Breutenis h Episcopus extitit. §. 20. Vigesima prima Maticensis i, in qua Patres XXI. statuerunt canones: quorum auctor maximè Priscus Lugdunensis Episcopus extitit k. §. 21. Vigesima secunda item Maticensis, in qua Patres LXXXVI. statuerunt canones: quorum auctor maximè idem Priscus Lugdunensis Episcopus extitit. §. 22. Vigesima tertia Lugdunensis, in qua Patres XVIII. statuerunt canones: quorum auctor maximè Philippus Vienneis Episcopus extitit. §. 23. Vigesima quarta item Lugdunensis, in qua Patres XX. constituerunt canones: quorum auctor maximè idem Priscus Lugdunensis Episcopus extitit.

Corr. R. ¶ a Prima] Major pars hujus capituli, id est, usque ad finem versiculi, Nonadecima, habetur in collectione Isidori impressa, ante præfationem ipsius Isidori: In Vaticana autem usque ad finem versic. Vigesima prima. Deu dedit, & Anselmus integrum ante suas collectiones habent. Neque verò siomula hæc ejusdem Isidori esse potest: nam neque Præfationi ipsius, neque collectioni respondet: in

a al. CCXVIII. b abest numerus à collectione etiam Vaticana. c al. Hortensio. d al. Sarpardus. e al. Sarpidius. f al. XXVI. g al. XXXIV. h Hactenus in collectione Isidori impressa. h al. Brilitenis) al. Bituricensis. i Hactenus in collectione Isidori Vaticana. k al. Maticensis.

qua, ut

qua, ut cetera mittantur varietates, mutra referantur Concilia Hispania, quorum hic nulla mentio.

¶ Ante Nicenam] Sic est emendatum ex Anselmo, & Deusdedit, & Vaticana collectione. Nam antè legebatur, Antiochenam. In collectione autem Isidori impressa legitur quidem, Nicenam, sed deest vox, ante. Sic autem legendum esse, quemadmodum est emendatum, ostendunt verba, qua ipsum Neocesariense Concilium antecedunt, &c.

¶ Sexaginta] In codice canonum LX. Episcopi reperiuntur subscripti: sed postea additur, & ceteri, & subscripti sunt omnes Episcopi diversarum provinciarum, vel civitatum, num. CXXI. Socrates lib. 2. cap. 16. in eo Concilio ex Occidentis partibus Episcopus circiter CCC. convenisse dicit, ex Orientis verò LXXVI. qui etiam secessionem fecerunt. Idem Nicephorus lib. 9. cap. 12. & Triperita. Theodoretus autem lib. 2. cap. 7. docet ex antiquis narrationibus Episcopus CCL. convenisse. Omnino & in his, & Patrum, & canonum numeris multa sunt emendata. Sed in multis etiam satis visum est indicare varietates: nonnulla autem Levioris diligentia sunt reservata.

¶ Et Januarius] Anselmus habet, ut Gratianus. In collectione indicata est, Vincentius Capuanus Episcopus, & S. R. E. Legatus extiterunt. In Concilio ipso cap. 18. nominatur Januarius Episcopus. In subscriptione verò in codice canonum non nominatur, sed tantum Vincentius Capuanus S. R. E. Legatus, & Calipodius Depolicanus Legatus S. R. E.

¶ Septima] Hic numeratur tantummodo unica Synodus Carthagenensis, qua habetur in codice canonum, de qua inferius XX. dist. c. de libellis. dicitur.

¶ Epauensis] Ita emendatum est ex aliquot manuscriptis, & collectione Isidori Vaticana. Nam antè legebatur, Empanensis. Verumtamen in Concilio Epauensi impresso nullus Casarius nominatur: sed Aviti primum est mentio.

¶ Septimadecima] Hic numerantur tria Concilia Aurelianensia, quorum hæc in Conciliis impressis indicia inveniuntur. In quinto Aurelianensi, subscribit primo loco Aurelius Arelatenfis. In primo inter alios legitur nomen Melanii Rhodonensis. In tertio subscribit quarto loco Albinus Episcopus Andegavensis.

C. XII. Epistola Athanasii postulantis capitula Nicæni Concilii.

Sed quòd Nicæna Synodus XX canones supra statuisse dicitur, contrarium videtur ei, quòd in epistola Athanasii invenitur. Scribit enim Athanasius a Alexandrinus Episcopus Marco Papæ, ita dicens:

Septuaginta & b Nicæni Concilii capitula, qua de præfata Synodo, jubente domino meo Alexandro, decreto omnium Episcoporum attuli, qua sunt igne combusta, optamus, ut à vestra sanctæ sedis auctoritate, percipere per præfentes Legatos mereamur. Item c §. 1. Præfentibus nobis octoginta capitula memorata Synodo tractata sunt: quadraginta à Græcis, Græcè edita lingua; & quadraginta à Latinis, similiter Latinè edita lingua. Sed ipsum est CCCXVIII. Episcopis à Spiritu sancto repletis, & maximè jam dicto Alexandro, & Apostolicæ sedis Apocryphariis, ut decem capitula adquirentur, aliis atque

a In epistola Athanasii, & universorum Ægypti Episcoporum ad Marcum Papam: sed copiosius, quam hic. b Ivo p. 4. c. 108. Pan. lib. 2. c. 106. Anselm. l. 1. c. 59. Polyc. l. 3. tit. 20. c Ibid. paulò superius. d Patribus] erig.

congruis locis infererentur, & ad formam LXX. discipulorum, vel totius orbis terræ linguarum, septuaginta tanti & tam excellentis Concilii fierent capitula, qua omnem Christianorum informarent orbem.

Corr. R. ¶ Septuaginta] Ex his, Athanasii verbis constat, non omnes Nicænae Synodi Canones aut Græcè, aut Latine nunc haberi. Et Julius Papa ad Orientales, & Innocentius Viétricio & alii multos ex illa canones citant, qui non sunt in his viginti, qua, in manibus omnium versantur. De qua re scribit Isidorus in præfatione Conciliorum tomis inserta. Et ex epistola quadam Gregorii X. ad Regem Armeniorum, cum Concilium Lugdunense indixisset (quam manuscriptam habet Cardinalis Siretius) intelligitur integrum Nicænum Concilium in lingua Armeniorum eo tempore extitisse. Sic enim scribit: Quia verò multipliciter expedit, ut in ejusdem celebratione Concilii antiquorum Conciliorum copiam habeamus, celsitudinem Regiam rogamus, & hortamur attentè, quatenus integrum Nicænum Concilium, & alia Concilia, qua habere diceris, in Armenica litera, cum aliquibus peritis Interpretibus, nobis cum ea, qua poteris, celeritate transmittas. Tunc quoque, & Alexandria inventi sunt octoginta canones Arabicè scripti, sub nomine hujus Concilii, qui Roma in Arabica, & Armenica lingua scripti penes eundem Cardinalem Siretium sunt; & nuper etiam in Latinam linguam conversi sunt, & impressi.

Gratian. Quomodo ergò viginti tantum capitula in Nicæna Synodo statuta dicuntur, cum septuaginta capitula (ut Athanasius scribit) in ea statuta monstrantur? His ita respondetur: Capitulum Nicænae Synodi quædam in desuetudinem abierunt: viginti tantum in Romana Ecclesia habentur.

C. XIII. Nicæni Concilii viginti tantum capitula habentur.

Unde Stephanus Papa scribit, dicens Luthobio Episcopo Mogantino.

Viginti a tantum capitula Nicænae Synodi in sancta Romana Ecclesia habentur: sed quo neglecta alia defecerint, ambiguum est. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno Concilio esse inserta.

Corr. Rom. ¶ Apud Ivonem parte quarta, cap. 232. habetur magis integrum hoc Capitulum, Capitula Nicæni Concilii testimonio Athanasii septuaginta, in figuram septuaginta discipulorum, scripta non dubitamus, è quibus viginti tantum in Ecclesia sancta Romana, & qua sequuntur.

C. XIV. Auctoritate Apostolica Sardicense Concilium recipitur.

Sardicense quoque Concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur. Unde idem scribit Clevo b Constantinopolitano c.

Quod d dicitis, neque Sardicense Concilium, neque decreta e alia vos habere sanctorum Pontificum, non facile nobis facultas credendi tribuitur, maximè cum Sardicense Concilium, quod penes vos in vestris regionibus actum est, & omnis Ecclesia recipit, qua ratione convenit f, ut hoc sancta Constantinopolitana Ecclesia abjiceret, &, ut dignum est, non retineret?

DISTINCTIO XVII.

Generalia Concilia, quorum tempore celebrata sunt, vel quorum auctoritas ceteris præeminet sanctorum auctoritatibus, supra monstratum est. Auctoritas verò congregatorum Conciliorum penes Apostolicam sedem est.

C. I. Absque Romani Pontificis auctoritate Synodus congregari non debet.

a Ivo part. 4. c. 232. Panorm. l. 2. cap. 107. b al. electo. c Habetur in epistola 6. qua prima ad Photium est. d Ivo p. 4. c. 135. Pan. l. 2. c. 117. ver. quod dicitis. e al. decretalia vos. f al. convenerat.

Unde

Unde Marcellus Papa scribit Maxentio *α*.

Synodum a Episcoporum, absque hujus sanctae sedis auctoritate, (quanquam quosdam Episcopos possitis congregare) non potestis regulariter facere. Neque ullum Episcopum, qui hanc appellaverit Apostolicam sedem, damnare, antequam hinc sententia definitiva procedat. Nam si seculares in publicis judiciis libellis utuntur appellatoriis, quantum magis Sacerdotibus haec eadem agere licet, qui super illos sunt? De quibus dictum est: *Ego dixi b Dii estis*.

Corr. Rom. ¶ *α* Maxentio.] Antea legebatur, Maxentio Episcopo: in tomis autem Conciliorum in epistole inscriptione est, ad Maxentium tyrannum, sed in principio epistole est, Marcellus Maxentio, quae lectio visa est retinenda.

¶ Neque ullum Episcopum.] Hinc usque ad finem non habentur in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus.

C. II. Non est ratum Concilium, quod auctoritate Romanae Ecclesiae solum non fuerit.

Item Julius Papa primus in scripto contra Orientales pro Athanasio, C. XXIX.

Regula e vestra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis Episcopis hoc Concilium actum est, nec Romanae Ecclesiae Legatus d interfuit canonibus praecipientibus, sine ejus auctoritate Concilia fieri non debere. Nec ullum ratum est, aut erit unquam Concilium, quod non fultum fuerit ejus auctoritate.

C. III. Nullus usurpet concessa Romanae Ecclesiae.

Item Damasus Papa I. ad Stephanum epist. 3.

Huic soli e sedis f concessa nullus usurpare sine ejus consultu praesumat, qui non vult honore Ecclesiastico indignus, ut contemptor, judicari.

C. IV. Absque Apostolica sedis auctoritate, Synodum particularem contra universalem aliquibus congregare non licet.

Item Gregorius g *α*.

Nec b licuit alicui aliquando, nec licebit particularem Synodum e congregare: sed quoties aliqua de universali Synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt, rationem, aut sponte ii, qui salutem animae suae desiderant, ad Apostolicam i sedem pro recipienda b ratione conveniant, aut si forte (sicut de talibus l scriptum est: Peccator m cum venerit in profundum malorum contemnit,) ita obstinati, & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab eisdem Apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum canones per seculares comprimi n potestates.

Correct. Roman. ¶ *α* Gregorius.] Hoc procul dubio est Pelagii, sicut ab Anselmo & Ivone citatur. Sunt autem apud Gratianum multa capita ex Pelagio hujus argumenti, ad Apostolicam sedem recurrendum esse, cum inferiores Episcopi, aut quicvis alii cognoscere desiderant, quid in aliquo universali Synodo esset constitutum, & valde illos condemnandos, qui Apostolicis sedibus non communicant, ut 23. q. 5. c. non vos, & cap. de Liguribus. Ex hoc autem capite, nec licuit, & capite, istud 11. q. 1. habetur integra epistola Pelagii, quemadmodum ab Anselmo refertur. Verum in Polycarpo citatur ex Gregorio, & in margine est additum, ad Episcopos Mauritaniae. Atque in summarii capitum dictatus ipsius Papae, qui habetur lib. 2. Reg.

a Anselm. lib. 2. cap. 60. Ivo part. 4. c. 140. Polyc. lib. 1. cap. al. tit. 13. b Psalm. 81. c Anselm. lib. 2. cap. 47. Polyc. lib. 1. cap. 13. d al. legatio. e sancte. f Anselm. lib. 1. cap. 55. Polyc. lib. 1. cap. 17. g al. Pelagius Papa Valeriano Patrio. h Ivo p. 4. cap. 139. Anselm. lib. 12. cap. 43. Polyc. lib. 1. c. 14. i Apostolicas sedes. j Ivo. k al. percipienda. l al. quibusdam. m Proverb. 18. n al. opprimi.

Gregorii septimi, inter caetera hoc est, quod nulla Synodus, absque praeepto summi Pontificis, debet generalis vocari.

¶ [Synodum] Apud Anselmum, Ivonem, & in Polycarpo adduntur haec, ad judicandum universalem Synodum. Hoc enim est, quod prohibetur hic a Pelagio. Multi enim eo tempore aut ignorantia, aut animi perversitate adducti, volebant quintum Concilium recipere, (qua de re B. Gregorius, lib. 7. epist. 53. & alibi sapè,) & particularem Synodum universalem, ac sedem Apostolicam auctoritati praerebant. Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, sive Gregorius, ne Episcopi possint diocesanas, & Metropolitanas provinciales Synodos convocare, sed ne ipsas ad judicandum universalem Synodum congregent: atque ita est in rubrica emendatum.

C. V. Non est Concilium, sed Conventiculum, quod sine sedis Apostolicae auctoritate celebratur.

Item Pelagius Papa II. Episcopis, qui convenerant ad illicitam vocationem Joannis Constantinopolitani, epist. 1. cap. 1.

Multis a denuo Apostolicis, & canonicis, atque Ecclesiasticis instrumur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari. §. 1. Quapropter, ut jam dictum est, recte non Concilium, sed vestrum Conventiculum, vel Conciliabulum castatur, & quicquid in eo actum est, irritum habetur & vacuum. Vos quoque deinceps videte, ut nullius hortatu talia praesumat, si Apostolicae sedis communione carere non vultis. & infra. b §. 2. Si vero in qualibet provincia orta fuerint quaestiones, & inter ipsius provinciae Episcopos discere caperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conveniat, ad majorem tunc sedem referantur. Et si illic facile & iuste non discernuntur, ubi fuerit Synodus regulariter congregata, canonicè & iuste judicentur. Majores vero & difficiliore e quaestiones (ut sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit) ad sedem Apostolicam semper referantur.

C. VI. Provincialia Concilia, sine Romani Pontificis praesentia, pondere carent. Item Symmachus Papa.

Concilia d Sacerdotum Ecclesiasticis legibus quotannis decreta per provincias, quia praesentiam Papae non habent, valetudinem perdidit *α*. Legistis e infanissimi, aliquando in illis, praeter Apostolici apicis functionem, aliquid constitutum, & non de majoribus negotiis ad consultationem f, si quid occurrerit, praefatae sedis arbitrio fuisse servatum?

Corr. Rom. ¶ *α* Perdiderunt.] Hic in libello Ennodii in recentioribus editionibus est nota interrogatio. Sunt enim verba inimicorum Symmachi, hoc tanquam absurdum quippiam obijcientium. Quibus Ennodius in sequentibus verbis respondet, Legite, &c. g

2 ps. Gratian. Hinc etiam cum auctoritas Theodorici Regis ex diversis provinciis ad urbem Romam Sacerdotes convenire praecipisset, ut sanctum Concilium judicaret de iis, quae venerabili Papae Symmacho, Praesuli Apostolicae sedis, ab adversariis ipsius dicebantur impingi, Liguria, & Emilia, seu Venetiarum Episcopi suggererunt, ipsum, qui dicebatur impetum, debere Synodum convocare: scientes, quia ejus sedis, primum Petri Apostoli meritum, deinde secuta iussione h Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas singulariter in Ecclesiis tradidit potestatem, nec

a Anselm. lib. 1. cap. 36. Polyc. lib. 1. cap. 14. b Cap. 3. c al. difficiles. d In lib. Ennod. pro defensione 4. & 5. Synod. sub Symm. Papa. Ivo part. 4. cap. 142. Anselm. lib. 2. c. 56. Polyc. lib. 1. tit. 7. e al. Legite. f collationem orig. g Verba omnia sumpta sunt ex quarta Synodo Romana sub Symmacho. h iussione) Vatic. cod. & Nicolaus ad Michaellem Imper. pag. 501.

antedicta sedis antistitem minorum subiacuisse iudicio. & infra. §. 1. Ad hoc Serenissimus Rex, Deo adspirante respondit, Synodalis esse arbitrii in tanto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reverentiam de Ecclesiasticis negotiis pertinere, committens etiam potestati Pontificum, ut sive propositum vellent audire negotium, sive nollent, quod magis putarent utile, deliberarent, dummodo venerandi provisione Concilii pax in civitate Romana daretur a: Episcopi vero in Synodo residentes, congregata auctoritate ejusdem Symmachi dixerunt: Symmachus Papa sedis Apostolica præsul ab hujusmodi oppositionibus h impetitus, quantum ad homines respicit, sit immunis & liber, cujus causam totam Dei iudicio reservamus. & infra. §. 2. De Clericis vero memorati Papæ, qui ab Episcopo suo ante tempus contra regulas discesserunt, & schisma fecerunt, hoc fieri decernimus, ut c illi satisfaciendo Episcopo suo misericordiam consequantur, & officii Ecclesiastici se gaudeant restitui. Ibidem infra. §. 3. Laurentius Ecclesiæ Mediolanensis Episcopus huic statuto nostro, in quo totam causam Dei iudicio commisit, subscripsit. Petrus Ecclesiæ Ravennatis Episcopus sub eisdem verbis subscripsit, & post eum septuaginta quinque Episcopi. Illud de Clericis pro pace in urbe reformanda misericorditer, & dispensativè factum dignoscitur. §. 4. Hoc quoque notandum est, quod in hoc Concilio, & in alia Synodo Symmachi Papæ, ante Ravennatem Episcopus Mediolanensis subscripsisse & respondisse legitur: ex quo & sedis prærogativam ante eum habere colligitur.

C. VII. Ait enim Gregorius primus, lib. 7. reg. epist. 112. Syagrio Episcopo Augustodunensi.

Episcopos d secundum ordinationis suæ tempus, sive ad confidendum in Concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam ordinum vindicare.

Gratianus. Verum tempus ordinationis non ad Ecclesias, sed ad personas refertur; sicut ex consuetudine Cardinalium sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Episcoporum uniuscujusque provincie evidenter apparet.

DISTINCTIO XVIII.

Episcoporum igitur Concilia, ut ex præmissis apparet, ps. sunt invalida ad definiendum, & constituendum, non autem ad corrigendum. Sunt enim necessaria Episcoporum Concilia ad exhortationem, & correctionem, quæ etsi non habent vim constitutionis e, habent tamen auctoritatem imponendi & indicendi, quod aliàs statutum est, & generaliter, seu specialiter observari præceptum.

C. I. PALEA. a

Ex Cabilonensi Concilio, cap. 6.

Placuit f, ut conservato Metropolitanorum primatu, ceteri Episcopi, secundum suæ ordinationis tempus, alius alii deferat g locum.

Correct. Roman. §. a In pervetusto Gratiani codice Palea hæc est in extremo præcedentis distinctionis, convenitque cum ultimo illius capite, Episcopos. Ex Cabilonensi autem citant etiam ceteri collectores: Extat vero in Bracarensi primo, c. 24. & concordat cum cap. 13. Concilii Mileviani, & cap. 53. Concilii Africani.

C. II. Bini conventus per singulos annos ab Episcopo celebrentur.

Unde Leo I. epist. 82. c. 7. Anastaso Thesalonicensi Episcopo.

a Christianis omnibus redderetur.] orig. ibid. inf. b al. propositionibus.] orig. c ut eos satisfaciendo Episcopo suo misericordia subsequatur.] orig. d Ansel. lib. 6. c. 134. e al. constituendi. f Burchard. lib. 1. c. 55. Ivo par. 5. cap. 165. Panorm. lib. 4. cap. 20. g al. sedendi deferat.

TOM. I.

DE a Conciliis autem Episcopalibus non aliud indicimus, quam sancti Patres salubriter ordinaverunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci assolent, judicetur. At si forte inter ipsos, qui præfunt, de majoribus (quod absit) peccatis causa nascatur, quæ provinciali nequeat examine defini, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit instruere, & si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur.

C. III. Quo tempore Concilia Episcoporum sint celebranda.

Item ex Nicæno Concilio, cap. 5.

Habeatur b semel Concilium ante dies Quadragesimæ, ut omnibus, si quæ sunt, similitudibus amputatis, mundum a jejunium, & solenne Deo possit offerri, secundum vero agatur circa tempora autumnii.

Corr. Rom. §. a Mundum,] Caput hoc est ex versione, quæ usus est Isidorus. In ea tamen hoc loco est, mundum solenne Deo munus, quemadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus est, mundum & solenne Deo munus. Græcè est, ἡ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἀναγομένη τὴ δὲ ἀποκατάστασιν προσδίδται τῷ Θεῷ, id est, ut omni sublata animi angustia munus purum Deo offeratur.

C. IV. Ad morum correctionem, & controversiarum dissolutionem, bis in anno Episcopale Concilium fiat.

Item ex Antiocheno Concilio, cap. 20.

Propter c Ecclesiasticas causas, & quæ existunt, controversias dissolvendas, sufficere vitum est, bis in anno per singulas provincias Episcoporum Concilium fieri: semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis festivitatis, ita ut in quarta hebdomada, quæ consequitur, id est, mediâ a Pentecoste, Concilium compleatur e. Admoneant autem comprovinciales Episcopos ii, qui in amplioribus, id est, in Metropolitanis civitatibus degunt, §. 1. Secundum vero Concilium Idib. Octobris habeatur, qui dies apud Græcos hyperberetæi mens. decimus y invenitur. In ipsis autem Conciliis, & Presbyteros, & Diaconos presentes esse oportet, & omnes, quotquot se læsos existimant, & Synodicam expectare sententiam. Nec liceat aliquibus apud semetipsos Concilia sine Metropolitanorum Episcoporum conscientia & consensu facere, quibus de omnibus causis constat permissum esse iudicium.

Correct. Rom. §. a Id est, mediâ Antea legebatur, & in medio temporis inter Pascha & Pentecosten, nec multo aliter apud Romanos, id est, medio temporis, &c. Sed reposita est hæc lectio ex plerisque Gratiani exemplaribus, & collectione Isidori, in qua est hæc eadem versio. Nam ceteri collectores servati potius videntur versionem Dionysii, quæ est in codice canonum: quamvis & Burchardus & Panormia hoc loco habeant, id est, medio Pentecostes, vel in medio Pentecoste, ubi in versione Dionysii est, ita ut quartâ septimanâ Pentecost s. verbum planè e verbo. Græcè enim est, ἡ τῆς τετάρτης ἑβδομάδι τῆς Πεντεκοστής.

§. e Compleatur] Vocem, ἐπιτελεῖσθαι, Dionysius vertit, conveniat.

§. y Decimus] Provisus ex Græco. Dionysius autem, quem Burchardus & Ivo sequuntur, habet, Idibus Octobris, id est, quintodecimo die mensis Octobris, quem hyperberetæum Græci cognominant. In Canone autem Apostolorum 37. legitur, secundam anni Synodum celebrandam esse, ἡ πεντηκστής δωδεκάτη, id est, duodecimo die hyperberetæi. Non convenire autem omnino Latinorum menses cum Græcorum, satis constat. Suidas quidem scribit, apud

a Burch. l. 1. c. 43. Ivo par. 4. c. 241. Pan. l. 4. c. 13. Polyc. l. 3. tit. 19. b Polyc. l. 3. tit. 19. c Burch. l. 1. cap. 44. Ivo par. 5. c. 154. Pan. l. 4. c. 15. Polyc. l. 3. tit. 19.

D

Macedonas hyperberetæum eundem esse, qui October: Galeus autem Pergami eundem, qui September.

C. V. Semetipsos accusant, qui vocati ad Synodum venire contemnunt.

Item ex Concilio Laodiceno, cap. 40.

Non a oportet vocatos Episcopos ad Synodum, contemnere: sed adire debere, & aut docere, aut doceri, quæ sunt ad Ecclesiæ, cæterorumque correctionem utilia; quòd si contempserint, seipsos videntur accusare, nisi fortè pro infirmitate ire non possunt.

C. VI. Corripiantur Episcopi, qui ad Concilium vocati, venire contemnunt.

Item ex Concilio Chalcedonensi, cap. 19.

Peruenit e ad nostras aures, quòd in provinciis constituta Episcoporum Concilia minime celebrentur. Hoc & ex eo probatur, quòd multe, quæ correctione opus habent, Ecclesiasticæ res negligantur. Statuit ergò hæc Sancta Synodus, secundum regulas Patrum, bis in anno in unum convenire per singulas provincias Episcopos, ubi singula &, quæ emerferint, corrigantur. §. 1. Qui vero noluerint convenire Episcopi constituti in suis civitatibus, & hoc maxime, cum sui corporis sanitate consistentes, etiam ab omnibus aliis urgentibus necessitatibus, & inexcusabilibus negotiis liberi sunt, licere eos fraternæ charitatis admonitionibus corripi.

Correct. Rom. §. Hoc ex eo] In collectione Isidori, ubi aliquam eadem videtur esse versio, legitur, ex hoc probatur, quòd multe, &c. Itemque apud Ivozem, addita tamen particula, &, Græcè est: ἐν τῆς πολλὰ παραμελείας τῶν διοικήσεως δεσμεύων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων: id est, & propterea multe ex rebus Ecclesiasticis, quæ correctionis egent, negliguntur.

§. Ubi singula] Ita in collectione Isidori, & apud Ivozem, & Anselmum. Græcè est: ἐν τῆς μητροπολιτικῆς ἐπισκοπῆς δεσμεύσεως, & διοικήσεως ἀναγκασίοντα, quæ Dionysius sic vertit: Quòd e Metropolitanus Antistes probaverit, & corrigere singula, si qua fortassis emerferint.

C. VII. Canonici subje * t pænis Metropolitanus, qui saltem semel in anno celebrare Concilium negligit.

Item ex Septima Synodo, cap. 6.

Quoniam f quidem regula est, quæ dicit, bis in anno per singulas provincias oportere fieri per conventum Episcoporum regulares inquisitiones, propter fatigationem, & ut opportunè & habeantur ad iter agendum hi, qui congregandi sunt, definierunt sexta Synodi sancti Patres, omni excusatione remota, omnibus modis semel in anno fieri, & depravata corrigi. Hunc ergò canonem & nos renovamus: & si quisquam Princeps inventus fuerit hoc prohibere, communionem priveatur. Si quis verò Metropolitanorum hoc neglexerit agere, absque necessitate, vel vi, seu aliquâ rationabili occasione, canonicis pænis subiaceat. Dum autem Synodus agitur super canonicis & Evangelicis negotiis, oportet congregatos Episcopos in meditatione, & solitudine fieri custodiendorum divinorum & vivificorum Domini mandatorum. Et post pauca. §. 1. Porro non habeat Metropolitanus licentiam ex his, quæ defert Episcopus secum, sive jumentum, sive aliam speciem expetendi. Quòd si hoc egisse convictus fuerit, solvat quadruplum.

Corr. Rom. §. Et ut opportunè] Græcè est: ἐν τῶ ἐνδεῷ ἔχειν πρὸς ὁδοπορίαν, id est, Et quòd non bene parati sunt ad iter faciendum.

a Burch. l. 1. c. 47. Ivo p. 5. c. 157. b al. abire. c Anf. l. 6. c. 199. Ivo p. 4. c. 243. d abest à collectione Isidori & Ivoze. e Ex versione Anastasii. f In Concilio Nicæno, c. 5. & Antiochæno, c. 20. Ivo p. 5. c. 373. sup. eod. c. habeat, & c. propter.

C. VIII. Non cogatur Presbyter ad sacra Concilia eulogias deferre.

Item Leo IV. ad Episcopos Britannia, c. 3.

De eulogiis ad sacra Concilia deferendis nihil invenimus à Majoribus terminatum: sed sicut unicuique Presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit, illo in tempore benedictiones afferri, forsitan minus libenter ad Synodos occurrent, & magis venire obtractabunt. Quæ, ut arbitror, non sunt rationabiliter quærendæ; nec ultra delatæ respueudæ.

Corr. Rom. §. Habetur hæc epistola Romæ manuscripta, ut in indice dictum est.

C. IX. Sine gravi necessitate Episcopus ad Synodum ire non tardet.

Item ex Concilio Carthaginensi IV. c. 21.

Episcopus a ad Synodum ire non tardet, nisi satis gravi necessitate inhibeat: sic tamen, ut in persona sua Legatum mittat, suscepturus, salvâ fidei veritate, quicquid Synodus statuerit.

Corr. Rom. §. Similem sententiam, & penè eadem verba referunt Burch. lib. 1. c. 51. & Polyc. l. 2. tit. 16. ex Felice.

C. X. Excusatorius literas dirigant, qui gravati ad Synodum ire non possunt.

Item ex Concilio Carthaginensi V. c. 10.

Placuit b, ut quotiescunque congregandum est Concilium, Episcopi qui neque ætate, neque aegritudine neque aliâ graviore necessitate impediuntur, competenter occurrant. Et infra. §. 1. Quòd si non potuerint occurrere, excusationes suas literariè & conscribant: nisi autem & rationem impedimenti sui apud Primate suum reddiderint, Ecclesiæ suæ communionem debent esse contenti.

Corr. Rom. §. a Literariè] In Conciliis impressis legitur, in tractatoria. Dubitatum fuit, an legendum esset, in tractoria. Nam epistolæ, quibus Imperatores, vel Reges suos Præsides vocabant, vel erectionem aliquam concedebant, tractoria dicebantur. Sic in codice Theodosiano, lib. 8. titulus sextus est, de tractoriis & flativis. Et sic videtur emendandum in Lib. Cod. 12. quævis in impressis legatur, de tractoriis, quam vocem, tractoriam, eadem significatione Carolus Magnus in suis capitularibus usurpavit, lib. 4. c. 30. & 69. Et eadem notione est in Concilio Meldensi, cap. 71. Sanctus quoque Augustinus in lib. post collationem contra Donatistas, c. 24. tractoriam pro epistola vocatoria usurpat, his verbis: Sic autem à Primæ suo per tractoriam fuerunt evocati. Atque in hoc canone, ubi de vocandis Episcopis ad Concilium agitur, vox ista esset aptissima. Nam in Concilio Africano, inserto in codice canonum, c. 43. ubi hoc idem reperitur, & c. 57. §. Lucianus. & §. Alypius in vetustis codicibus semper legitur, tractoria, ubi in impressis est, tractatoria, & in Carthaginensi Græco c. 91. est, & ἐνδοξὴ. Verum idem B. Augustinus utitur dictione, tractoria, in eam, quæ nunc subijcietur, sententiam. Loquens enim de Episcopis, si vocati noluisse venire ad Concilium, & ibi objecta crimina purgare, epist. 162. ait: Quòd si non fecerint, ibi etiam eorum pravitas, & perversitas innotescet: missaque tractoria super eorum nomine per totum orbem terrarum, quacunque jam Christi Ecclesia dilatata est, ab omnibus Ecclesiis, eorum communio præcidetur. In concione quoque secunda in Psal. 36. eadem vox quater invenitur: Et epistola Syriaci, quæ recitatur in Concilio Teptensi, ibi vocatur tractoria. Cujus mentionem faciens Innocentius in epistola ad Exuperium Tolosanum, cap. 1. ait: De his, & beatæ recordationis viri Syriaci Episcopi monita evidentia commearunt: quibus verbis videtur indicare, non ad selos Africa Episcopos, sed ad omnes provincias missam fuisse illam Syriaci tractoriam. Ita Leo Papa secundus, postquam sextum universale Concilium finem habue-

a Anselm. lib. 7. c. 191. b Anselm. l. 7. c. 188.

rat, brevem ejus Concilii summam ad Hispania Episcopos, ut ei subscriberent, misit, quam tractatoriam vocat, que Leonis II. epistola manuscripta ex Hispania Romam fuit missa.

¶ Nisi autem] In originali est: vel si post adventum tractatorie aliqua necessitates repente forsitan orta fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud suum Primatem reddiderint, ab Ecclesie communi debere esse contemptos. In Africano, c. 43. reliqua eodem modo. Sed in extremo est fere ut apud Gratianum: Ecclesie sue communi debere esse contentos. Itemque in Carthaginensi Græco: Οὐδὲν τῶν τοῦτων τῆς νεωτερίας τῆς ἰδίας ἀπορίων ἀπερίσθη βλάβησις. Similis quedam pena imponitur in eodem Concilio infra dist. 58. c. fin.

C. XI. PALEA.

Item ex Concilio Turonensi, cap. 2.

Episcopus a non debet Abbatem cogere ad Synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat.

Corr. Rom. ¶ Hæc Palea abest ab illis tantum exemplaribus, in quibus paucissima reperiuntur, & refertur infra 18. quæst. 2. post can. fin. à Gratiano ex eodem Turonico: quemadmodum & à Burcardo, & Ivone.

C. XII. A communiōe sit alienus, qui Synodo adesse contempserit.

Item ex Concilio Arclateni, c. 19.

Si quis autem Synodo adesse neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam dissolvatur Concilium, crediderit deserendum; alienum se à fratrum communiōe cognoscat: nec eum recipi liceat, nisi in sequenti Synodo fuerit absolutus.

C. XIII. Usque ad proximam Synodum à communiōe absteineat, qui à Metropolitanò vocatus, absque gravi necessitate Synodo adesse neglexerit.

Item ex Concilio Agathensi, cap. 35.

Si c Episcopus Metropolitanus ad comprovinciales Episcopos epistolas direxerit, in quibus eos, aut ad ordinationem summi Pontificis, aut ad Synodum invitet; postpositis omnibus (excepta gravi infirmitate corporis, aut præceptione Regiâ) ad constitutum diem adesse non differant. Quod si defuerint (sicut præca canonum præcepit auctoritas) usque ad proximam Synodum, à charitate fratrum, & Ecclesie communiōe priventur.

C. XIV. A communiōe privetur Episcopus, qui à Metropolitanò vocatus ad Synodum venire contempnit.

Item ex Concilio Tarraconensi, cap. 6.

Si d quis Episcoporum communis à Metropolitanò, ad Synodum, nullâ gravi intercedente necessitate corporali, venire contempserit (sicut statuta Patrum sanxerunt e) usque ad futurum Concilium eunctorum Episcoporum charitatis communiōe privetur.

C. XV. Presbyteri & Diaconi, & cuncti, qui se lesos existimant, ad Metropolitanam Synodum conveniant.

Item ex Concilio Martini & Papæ. f

Propter Ecclesiasticas causas & altercationum solutiones, bene placuit per singulas provincias bis in anno Concilium fieri, convocante Metropolitanò Episcopo omnes provinciales Episcopos, ita ut ad Concilium veniant g omnes Presbyteri & Diaconi, vel hi e, qui se lesos existimant; ut in Concilio causæ examinate ad ju-

a Burch. l. 8. c. 73. Ivo part. 7. c. 91. b Burch. l. 1. c. 50. Polyc. l. 2. tit. 15. Ivo part. 5. c. 160. ex Concilio Spalensi, ut Burch. c Burch. l. 1. c. 49. Ivo p. 5. c. 159. Pan. l. 4. c. 17. d Simile in Panormia, l. 4. c. 18. ex Avernensi. e al. censuerunt. f Apud Martinum Bracarensem Episcopum in cap. Synod. Græc. c. 18. Polyc. lib. 3. tit. 17. g procedant] orig.

stum iudicium perducantur. Et si qui manifestè Episcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi inventi fuerint in offensa, secundum rationem excommunicentur, quamdiu communi consensu de his placuerit dare sententiam. Nulli autem Episcopo liceat, propria apud semetipsum Concilia facere, præter eos, quibus Metropoles sunt creditæ.

Correct. Rom. ¶ & Martini] Gratianus hoc primum citat nomine Martini Papæ, deinceps eodem nomine multa citatu us, quæ omnia sumpta sunt ex libro capitulorum Græcorum Synodorum Martini Episcopi Bracarenfis. (Antiquitus enim Episcopi Papæ dicebantur.) Hic enim cum esset Græcus, ad utilitatem Ecclesiarum Hispania, ubi Episcopatum obtinebat, ea capitula Latina fecit, & in nominalis quedam addidit, in aliis verò aliqua detraxit, quemadmodum in hoc capite, quod sumpsit ex Concilio Antiacheno, c. 20. sup. ead. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis Conciliis in eum libellum retulit.

¶ & Vel hi] In aliquot Conciliorum editionibus legitur, ut eorum, qui se lesos existimant, in Concilio causæ, &c.

C. XVI. PALEA.

[Item ex Concilio Bylon.]

Annis singulis Episcopus in sua Diocesi Synodum faciat de suis Clericis, nec non Abbatibus: & discutiatur alteros Clericos, & Monachos.

Corr. Rom. ¶ & Palea] In nullo collatorum Exemplarium habetur, sed versiculus, singuli, conjunctus est præcedenti capiti: Propter Ecclesiasticas. Suntque verba Gratiani.

Gratian. Singuli verò Episcoporum suis Ecclesiis notificare student, quæ in Conciliis statuuntur.

C. XVII. Quæ in Conciliis statuuntur, singulè Episcoporum suis Ecclesiis notificent.

Unde in Concilio Toletano XVI. cap. 6.

Decernimus, ut dum in qualibet provincia Concilium agitur, unusquisque Episcoporum admonitionibus suis intra sex mensium spatia omnes Abbates, Presbyteros, Diaconos atque Clericos, seu etiam omnem conventum civitatis ipsius, ubi præesse dignoscitur, necnon & cunctam diocesis suæ plebem aggregare nequaquam moretur: quantum & coram eis plenissime omnia referet, quæ eodem anno in Concilio acta vel definita esse noscuntur. & infra. §. 1. Quod si quisquam hæc parvipendenda crederit, sententiâ excommunicationis duorum mensium curriculo perstat usquequaque multatus.

Corr. Rom. ¶ & Quatenus] In duobus exemplaribus huius decimi sexti Concilii Toletani locus hic ita legitur: quatenus coram eis publicè omnia referata, de his, quæ eodem anno in Concilio acta, vel definita extiterint, plenissime notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

I D E epistolis verò Decretalibus queritur. An vim auctoritatis obtineant? cum in corpore canonum non inveniantur. De his ita scribit Nicolaus Papa Archiepiscopus, & Episcopus per Gallias constituitis.

C. I. Decretales epistolæ vim auctoritatis habent.

SI a Romanorum Pontificum decreto, cæterorum opuscula tractatorum approbantur, vel reprobantur: ita ut, quod sedes Apostolica probavit, hodiè teneatur acceptum: & quod illa repulit, hæcenus inefficax habeatur: quæ potius, quæ ipsa pro catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis & multifariis Ecclesie necessitatibus & fidelium moribus diverso tempore scripsit, omni debent honore præferri, & ab omnibus scrupulis in quibuslibet opportunitatibus discretione, vel dispensatione magistra reverenter assumi? Quamquam quidam vestrum scripserint, haud illa Decretalia præcorum Pontificum in toto canonum codicis corpore contineri

a Ivo part. 5. cap. 33. D 2

descripta; cum & ipsi, ubi hæc fuit intentioni suffragari conspiciunt, illis indifferenter utantur, & solum nunc ad imminutionem sedis Apostolicæ potestatis, & ad suorum augmentum privilegiorum minus accepta esse perhibeant. *Item infra.* §. 1. Si idem non esse Decretales epistolas præcorum a Pontificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonum non habentur adscriptæ: ergo nec sancti Gregorii, nec ullius alterius, qui ante vel post ipsum fuit, est aliquod institutum, vel scriptum recipiendum, eò quod in codice canonum non habeatur adscriptum. Ergo doctrinam eorum, & sanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum non habentur adscriptæ, de codicibus suis eradant. Ut quid vel membranas occupant, postquam non habentur acceptæ? Sed quare multum immoramur, cum nec ipsas divinas Scripturas Veteris & Novi Testamenti jam recipimus, si istos duxerimus audiendos? Etenim b neutrum horum in codice canonum Ecclesiasticorum habetur insertum. Sed responsuri sunt isti, qui ad resistendum potius, quam ad obediendum semper sunt parati, dicentes c, quod inter canones inveniatur capitulum sancti Papæ Innocentii *, cuius auctoritate doceatur, à nobis utrumque Testamentum esse recipiendum, quamquam in ipsis paternis canonibus nullum eorum ex toto contineatur insertum: Quibus ad hæc asserendum d est, quoniam si Vetus, Novumque Testamentum recipienda sunt, non quod codici canonum ex toto habeantur annexa, sed quod de his recipiendis sancti Papæ Innocentii prolata videatur esse sententia: restat nimirum, quod Decretales epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ, etiam si non sint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipsos canones unum B. Leonis e capitulum constat esse permixtum: quo ita omnia Decretalia constituta sedis Apostolicæ custodiri mandantur, ut si quis in illa commiserit, noverit sibi veniam denegari. Ait enim c. decimo f suorum Decretalium: [Ne quid verò sit, quod prætermisum à nobis fortè credatur, omnia Decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata g sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.] Dicendo verò, [omnia decretalia constituta,] nullum de Decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandaverit esse custodiendum. Et rursus asserendo, [omnium decessorum nostrorum,] nullum Pontificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit: cuius ita non præcepit Decretalia constituta ab omnibus custodiri, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Itaque nihil refert, utrum sint omnia necne Decretalia sedis Apostolicæ constituta, inter canones Conciliorum immixta; cum omnia in uno corpore compaginari non possint, & illa eis intersint, quæ firmitatem his, quæ defunt, & vigorem suum assignent, præsertim cum Synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur, sed à nobis omni cultu debito venerentur. Consonat autem huic beatissimo Papæ Leoni sanctus & facundissimus in Decretis suis Papa Gelasius h, ita inquiens: [Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus.] In quo notandum est, quia non dixit, [Decretales epistolas, quæ inter canones habentur,] nec tantum [quas moderni

a al. sanctorum. b al. etiam. c al. agentes. * Innocent. Pap. 1. ad Exuperium, epist. 3. cap. ult. d al. referendum. e Leo Pap. 1. epist. 1. in fine. f al. quanto suorum Decretalium. g al. ordinata. h Gelasius Papa 1. cum 70. Episcopis. Habetur supra 15. dist. c. sancta Romana. §. item Decretales.

Pontifices ediderunt;] sed [quas beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Roma dederunt.] Diçtis autem [diversis temporibus] etiam illa tempora vir sanctus comprehendit, quæ crebrescentibus Paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicam deferri causas Episcoporum difficillimè permittebant. His ita divina favente gratiâ præbatis, ostendimus, nullam differentiam esse inter illa Decreta, quæ in codice a canonum habentur, sedis Apostolicæ Prælulum, & ea, quæ præ multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur, cum omnia, & omnium decessorum suorum Decretalia constituta, atque Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas, & custodiendas, eximios Prælules, Leonem scilicet & Gelasium, mandasse probavimus.

Corr. Rom. §. 2. Cum ipsi] *Locus fuit emendatus ex ipsa epistola Nicolai, quæ Romæ manuscripta habetur, & nuper impressa est in appendice Bibliothecæ sanctorum Patrum, ut dictum est supra dist. 10. c. leges. In qua epistola multa alia habentur, ad epistolas Decretales etiam antiquissimas pertinentia.*

C. II. Omnes sanctiones Apostolicæ sedis irrefragabiliter sunt observandæ.

Item Agatho Papa omnibus Episcopis.

Sic b omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius divini Petri voce firmatæ sint.

C. III. Tolerandum est jugum, quod à sancta sede imponitur, licet importabile videatur.

Item ex Capitulis & Caroli Imperatoris.

In c memoriam B. Petri Apostoli honorem sanctam Romanam & Apostolicam sedem; ut quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat Ecclesiasticæ magistra rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas: ut licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur jugum, tamen feramus, & piâ devotione toleremus. §. 1. Si verò (quod non deceat) quilibet, five sit Presbyter, five Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & nostro ministerio insidiando, redarguatur, falsam ab Apostolica d sede detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde non venerit e, salva fide f, & integrâ circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem, aut aliam detradat custodiam, usquequò per epistolam, aut per idoneos suæ partis legatos Apostolicam interpellet sublimitatem; ut potissimum sua sanctâ legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine lex Romana statuat definire, ut & is corrigatur, & ceteris modis imponatur.

Corr. Rom. §. 2. Capitulis] *Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & Ivone. At Naucerus vol. 2. gen. 28. narrat, hoc esse unum ex viginti tribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes suas provincias misit. Burchardus autem citat ex Concilio Triburiensi c. 30. ubi etiam extat. §. 2. Salva fide] Apud Burchardum est, falsa fide, & non integrâ.*

C. IV. Quicquid Romana Ecclesia statuit, vel ordinat, ab omnibus observandum est.

Item Stephanus f Papa.

E Nimverò, quia in speculum, & exemplum sancta Romana Ecclesia, cui nos Christus præesse voluit, proposita g est, ab omnibus, quicquid statuit, quicquid ordinat, perpetuò, & irrefragabiliter observandum est.

a al. corpore. b Derudit part. 3. Polyc. l. 1. tit. 17. Ivo part. 4. c. 238. c Extat in Concilio Triburiensi, c. 30. Burchard. l. 1. c. 220. Ivo p. 5. c. 50. d al. Apostolico detulisse. e al. convenerit. f al. Stephanus 5. g al. posita est omnibus, quicquid.

C. V. A Pontificalibus sit alienus officii, qui Apostolicis non vult obedire preceptis.

Item Gregorius IV.

Nulli a fas est, vel velle, vel posse transgredi Apostolicæ fedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministerium, quod vestram sequi oportet charitatem.

2 ps. §. 1. Sit ergo ruina suæ dolore prostratus, quisquis Apostolicis voluerit contraire decretis, nec locum deinceps inter Sacerdotes habeat, sed extorris à sancto ministerio fiat; nec de ejus judicio quisquam postea curam habeat, quoniam jam damnatus à sancta & Apostolica Ecclesia, ac auctoritate sua, de inobedientia, atque presumptione à quoquam esse non dubitatur: quia majoris excommunicationis dejectione est abjiciendus b, cui sanctæ Ecclesiæ commissa fuerit disciplina, qui non solum præfata sanctæ Ecclesiæ jussionibus parere debuit, sed etiam aliis, ne præterirent, infinuare. Sitque alienus à divinis, & Pontificalibus officiis, qui noluit præceptis Apostolicis obtemperare c.

Corr. Rom. § Caput hoc est in eadem epistola Gregorii IV. ex qua sumptum est c. Decreto nostro. infra 2. q. 6. Extat autem in codice sæpè memorato Bibliothecæ Dominicanæ.

C. VI. Inter canonicas Scripturas Decretales epistole commun rantur.

Item Augustinus de doctrina Christiana, lib. 2. cap. 8.

IN d canonicis Scripturis Ecclesiarum Catholicarum quamplurimum divinarum Scripturarum solertissimus indagator auctoritatem sequatur, inter quas sanè ille sint, quas Apostolica sedes habere, & ab ea alii meruerunt accipere epistolas. §. 1. Tenebit igitur hunc modum in Scripturis canonicis, ut eas, quæ ab omnibus recipiuntur Ecclesiis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis verò, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioresque accipiunt, eis, quas pauciores, minorisque auctoritatis Ecclesiæ tenent. §. 2. Si autem alias invenerit à pluribus, alias à gravioribus haberi (quamquam hoc e inveniri non possit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

Corr. Rom. § Caput hoc apud B. Augustinum loco indicato sic habet: in canonicis autem scripturis Ecclesiarum Catholicarum quamplurimum auctoritatem sequatur: inter quas sanè illæ sunt, quæ Apostolicæ sedes habere, & epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in scripturis canonicis, ut eas, quæ omnibus accipiuntur Ecclesiis Catholicis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis verò, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioresque accipiunt, eis, quas pauciores, minorisque auctoritatis Ecclesiæ tenent. Si autem alias invenerit à pluribus, alias à gravioribus haberi, (quamquam hoc e inveniri non possit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto. Quæ quidem B. Augustini sententia, non ad Decretales Romanorum Pontificum, sed ad canonicas, & sacras Scripturas referenda est.

C. VII. Ministerii f divini se exortem intelligat, qui à soliditate Petri recedit.

Item Leo Papa I. ad Episcopos Viennenses, epist. 87.

ITA g Dominus noster Jesus Christus humani generis Salvator instituit, ut veritas, quæ antea Legis & Prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem universitatis exiret: sicut scriptum est: In omnem terram h exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed hujus muneris Sacramentum ita Dominus ad

omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret: ut ab ipso quasi quodam capite donata, velut in corpus omne diffunderet: ut exortem se mysterii a intelligeret esse divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individue unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: Tu b es Petrus, & s. per hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: ut æterni ædificatio templi, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate consisteret, hæc Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ inferi contra illam prævalerent. Verùm hanc petram istius sacratissimam firmitatem, Domino, ut diximus, ædificante, constructam, nimis impiè vult presumptione violare, quisquis ejus potestatem tentat infringere, favendo cupiditatibus suis, & id, quod accepit à veteribus, non sequendo.

Gratian. Hoc autem intelligendum est de illis sanctimonia, vel Decretalibus epistolis, in quibus, nec præcedentium Patrum decretis, nec Evangelicis præceptis aliquid contrarium invenitur. Anastasius a enim secundum favore Anastasii Imperatoris, quos Acacius post sententiam in se prolatam Sacerdotes vel Levitas ordinaverat, ritè fungi acceptis officiis debere decrevit, ita inquit.

Corr. Rom. § a Anastasius] Minime verum est sensisse Anastasium, ordinatos ab Acacio post latam in ipsum sententiam, ritè fungi acceptis officiis potuisse. Hoc enim duntaxat inquit in capite sequenti, firmam esse Sacramenti gratiam ab Acacio traditam. Quod verissimum est, sicut & alia omnes sententia, quas in ea epistola ex B. Aug. Anastasius accipit, veræ sunt. Habetur autem hæc eadem Anastasii Pape II. epistola in corpore canonum, quod Romana Ecclesia semper approbavit, ut infra distict. 20. can. de libellis, est adnotatum. Itaque sine causa reprehenditur hoc loco Anastasius à Gratiano.

C. VIII. Nulla læsionis portio attingit eum, qui ab hæreticis jam damnatis ordinatur.

Anastasius II. ad Anastasium Augustum, epist. 1. c. 7. & 8.

SECUNDUM c Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem, sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quòd nullum de his, quos baptizavit Acacius, vel quos Sacerdotes, sive Levitas secundum canones ordinavit, ulla ex nomine Acacii portio læsionis attingat, quò forsitan per iniquum tradita Sacramenti gratia minus firma videatur. §. 1. Nam d & baptisma (quod procul fit ab Ecclesia) live ab adultero, vel à fure datum fuerit, ad percipiendum munus pervenit illibatum: quia vox illa, quæ sonuit per columbam, omnem maculam humane pollutionis excludit: quæ declaratur, ac dicitur: Hic est e, qui baptizatus in Spiritu Sancto, & igne. Nam si visibilis Solis istius radii, cum per loca fetidissima transeunt, nulla contactus iniquatione maculantur: multò magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus, nullà ministri indignitate confringitur. Nam & Judas, cum fuerit sacrilegus, atque fur, quicquid egit inter Apostoles pro dignitate commissa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestillimè voce: Scribæ f, inquit, & Pharisei super cathedram Moysis sedent: quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite; dicunt enim & non faciunt. §. 2. Quicquid ergò ad hominum profectum quislibet in Ecclesia minister pro officio suo videtur operari, hoc totum contineri implente g divinitatis effectum. Ita ille, per quem loquitur Christus, Paulus b affirmat: Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat

a Polyc. l. 1. t. 17. Ansel. l. 2. c. 21. Ivo p. 5. c. 11. & 249. b al. exigentibus. c al. obedire. d Polyc. l. 1. tit. 25. Ansel. lib. 3. c. ult. & l. 6. c. 212. e facillè. orig. Antwerp. f al. Mysterii. g Ivo part. 5. c. 6. h Psal. 18.

a al. ministerii. b Matth. 16. c in codice canonum. fol. 156. B. Polyc. l. 3. t. 10. Ansel. l. 9. c. 62. Ivo p. 1. c. 151. d Nicolauus ad consulta Bala. c. 15. e Joan. 1. & 12. f Matth. 23. g al. implendo divinitatis effectum. h 1. Cor. 3.

est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat, Deus. §. 3. Aded autem non queritur, quis, vel qualis predicet, sed quid a predicet, ut b invidos etiam bene Christum predicare affirmet: quo malo ipse Diabolus dejectus est, & hoc ipse e predicare non desinit. Ided ergo & hic, cujus nomen dicimus reticendum, male bona ministrando, sibi tantum nocuit. Nam inviolabile Sacramentum, quod per illum datum est aliis, perfectionem suae virtutis obtinuit. §. 4. Quod d quidem generaliter verum est, nisi aliquorum in tantum se extenderet curiosa suspicio, ut imaginentur, pro lato a Felice Papa iudicio, postea ineffaciter in Sacramentis, quae Acacius usurpavit, egisse; ac proinde eos metue re, qui vel in consecrationibus, vel in Baptismate mysteria e tradita susceperunt, ne irrita beneficia divina videantur.

Gratian. Quia ergo illicite, & non canonicè, sed contra Decreta praedecessorum, & successorum suorum haec rescripta delit, (ut probat Felix, & Gelasius, qui Acacium ante Anastasium excommunicaverunt, & Hormisdas, qui ab ipso Anastasio tertius eundem Acacium postea damnavit:) ited ab Ecclesia Romana repudiatur, & a Deo percussus legitur fuisse hoc modo.

C. IX. Anastasius a Deo reprobatus, nutu divino percussus est.

Anastasio a secundus f, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici Regis. Eodem tempore multi Clerici, & Presbyteri se a communione ipsius abegerunt, ed quod communicasset sine Concilio Episcoporum, vel Presbyterorum, & Cleri cunctae Ecclesiae catholicae, Diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui communicaverat Acacio: & quia voluit occultè revocare Acacium, & non potuit, nutu divino percussus est.

Corr. Rom. § a Anastasio] Caput hoc habetur quidem Tomo secundo Conciliorum in vita Anastasio: sed esse omnino confictum, cum ex multis aliis argumentis, tum ex hoc manifestè ostenditur, quod Acacius (sicut Nicephorus lib. 16. c. 12. & Evagrius lib. 3. cap. 18. & sequentibus, & clarissimè Anastasius Bibliothecarius in Chronologia testantur) tempore Felici III. obiit, cui successit Gelasius, & Gelasio Anastasio, qui initio epistolae suae §. c. 1. ad Anastasium Imperatorem, Acacium morium jam, & ante iudicem Christum iam cum Felice adhaere scripsit, ut Gelasius quoque ante ipsum scripservat, & habetur infra 24. q. 2. c. nec quisquam. quemodo ergo potuit Anastasio de eo revocando tractare, qui jam obierat?

C. X. Quae ei cu indisciplinatos pralatos, vel ab eis geruntur, in irritum revocentur.

Hinc etiam de Maximo a Episcopo in Constantinopolitana Synodo statutum est, sub Damaso Papa, c. 6.

Propter totius indisciplinationis ejus doctrinam, quae Constantinopoli orta est, statutum est, ne Maximus fuisse, aut esse jam putetur Episcopus: neque hi, qui ab eo ordinati, qualemunque gradum Clericatus obtineant, omnibus scilicet, quae circa eum, vel ab eo gesta sunt, in irritum revocatis.

Corr. Rom. § a De Maximo] Ex verbis hujus canonis, praesertim Graecis & interpretatione Balsamonis, ac vita Gregorii Theologi per Gregorium Presbyterum descripta, & aliis ex hoc, (tametsi Theodoretus videtur parum diligenter hoc tractasse) apparet, hunc Maximum nunquam fuisse Episcopum, ac propterea rectè statui, nullum ab eo potuisse imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio offendum. Verba Graeca hujus canonis haec sunt: Πηρ Μαξιμου τῆς κωνσταντινου, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀρχιεπισκοπῆς, τῆς ἐν Κωνσταντινῶν πό-

a al. quem. b Philipp. I. c al. ipso cap. 8. d Quod cum ita sit, aliquorum in tantum se extendit curiosa] orig. e al. ministeria. f Ex libro (ut in Corpore Conciliorum citatur) Pontificali. Ivo p. 14. cap. 40.

λαι γενόμενος, ὥστε μήτε Μαξιμου ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι ἢ εἶναι, μήτε τῆς κατ' αὐτὸν χειροτονηθέντας ἐν αὐτῷ ὡς πατὴρ Βασιλιου κληρονομήσαν, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν κατ' αὐτὸν γενόμενων ἀκυροθύνων, id est, De Maximo cynico, deque iis rebus, quae nullo ordine circa ipsum Constantinopoli gestae sunt. Neque Maximum aut fuisse, aut esse Episcopum, neque eos, qui ab ipso sunt ordinati, in ullo Cleri gradu censendos; omnibus, quae & ab ipso facta sunt, infirmatis. Ac de eodem Maximo, quod nunquam fuerit Episcopus, est locupletissimum testimonium in epistola Hadriani Papae, scripta Basilio Imperatori, quae habetur actione primà octavae Synodi manuscripta, quae est pens Cardinalis Sirletum. Citans enim Leonem primum, ait: Dicit enim altisona tuba, sanctus videlicet sedis Apostolice Papa Leo, cujus sententiam, quaequid ubique catholice est, velut caeleste miraculum celebrat & veneratur oraculum; Cum saepe quaesitum de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Neque enim inter Photium moechum, & Maximum cynicum a Synodo secunda damnatum, vel inter ordinationes hujus & illius, distinctionis aliquid esse convicimus.

DISTINCTIO XX.

I Decretales itaque epistolae canonibus Conciliorum pari ps. D jure exaquantur. Nunc autem queritur de expositionibus a sacra Scriptura; An exaquantur? an subjiciantur eis? Quo enim quisque magis ratione nititur, eo majoris auctoritatis ejus verba esse videntur. Plurimi autem tractatorum, sicut pleniori gratia sancti spiritus, ita ampliori scientia aliis praecellentes, rationi magis adhaesisse probantur. Unde nonnullorum Pontificum constitutis, Augustini, Hieronymi, atque aliorum tractatorum dicta videntur esse praeferenda.

2 pars. §. 1. Sed aliud est causis terminum imponere, aliud sacras scripturas diligenter exponere. In negotiis definitendis non solum est necessaria scientia, sed etiam potestas. Unde Christus dicitur Petro b; Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis, &c. prius dedit sibi claves regni caelorum: in altera dans ei scientiam discernendi inter lepram & lepram: in altera dans sibi potestatem ejiciendi aliquos ab Ecclesia, vel recipiendi. Cum ergo qualibet negotia finem accipiant, vel in absolute innoventium, vel in condemnatione delinquentium; absolute aevè, vel condemnatio, non scientiam tantum, sed etiam potestatem praesidentium desideret: apparet, quod divinarum tractatores Scripturarum, etsi scientia Pontificibus praecminent, tamen, quia dignitas eorum apicem non sunt adepti, in sacrarium quidem Scripturarum expositionibus eis praepositur, in causis vero definiendis secundum post eos locum mereantur.

C. I. Aliorum scripturae, Romanorum Pontificum decretis non sicut praeposenda. Unde Leo Papa IV. scribit Episcopis Britanniae.

De e libellis & commentariis aliorum non convenit aliquem judicare, & sanctorum Conciliorum canones relinquere, vel Decretalium regulas, id est, quae habentur apud nos simul cum d canonibus. Quibus autem in omnibus Ecclesiasticis utimur iudiciis, sunt canones a Apostolorum, e Nicenorum, Ancyranorum, Neocaesariensium, Gangrensiu, Antiochensium, Laodicensium, Constantinop. Ephesin. Chalcedonensium, Sardicensium, Africanensium, Carthagenensium E, & cum illis regula Prafulum Romanorum f, Sylvestri, Syricii, Innocen-

a al. expositioibus] b Matth. 16. c In suo regesto, Denedit p. 2. Polye. p. 3. tit. 20. Ans. l. 3. cap. ult. Ivo p. 4. c. 72. Pan. l. 2. c. 118. d al. cum illis in canone. e al. qui dicuntur Apostolorum. f Apud Anselmum & Polycarpum, desunt omnia Pontificum nomina.

tii, Zosimi, Caelestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachi, Hormisdæ, Simplicii, & Gregorii junioris. Isti omnino sunt, & per quos iudicant Episcopi, & per quos Episcopi simul iudicant, & Clerici. Nam si tale emerit, vel contigerit inusitatum negotium, quod minime possit per istos definiti, tunc si illorum, quorum meministis, dicta Hieronymi, Augustini, Isidori, vel exterorum similiter sanctorum Doctorum similitum reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda, ac promulganda; vel ad Apostolicam sedem referenda de talibus. §. 1. Quam ob causam luculentius, & magna voce pronunciare non timeo: quia, qui illa, quæ diximus, sanctorum Patrum statuta, quæ apud nos Canonum nomine prætitulantur, (sive sit ille Episcopus, sive Clericus, sive Laicus) non indifferentem recipere convincitur; nec catholicam & Apostolicam fidem, nec sancta quatuor Evangelia utiliter & efficaciter ad effectum a suum retinere, vel credere probatur.

Corr. Rom. §. a Sunt Canones] *Indicat canones, & regulas, ex quibus constat corpus, vel codex canonum, de quo in Præfatione dictum est, quo Romani Pontifices, præsertim in iudiciis utebantur: in quo codice sunt canones tantum, non Synodalia gesta, ut superius Nicolaus in c. Romanorum, 19. distinct. scripsit.*

§. Carthaginensium] *In codice canonum unica est Synodus Carthaginensis, continens canones triginta tres, qui ex variis Conciliis, Carthagini habitis, collecti fuerunt. Eos canones sedes Apostolica videtur probasse, & usâ eis esse, quando in codicem canonum referendos curavit. Eosdem etiam Græci, quo ordine apud Latinos habentur, cum aliis præterea multis Africanarum Synodorum conjunctos, in linguam suam verterunt: & hi ipsi sunt, quos iisdem numeris Anselmus, Burchardus, & Ivo citant: quatenus Gratianus interdum quidem his utatur, interdum verò ex singulis Carthaginensium Concilii canones accipiat: quod suis locis indicabitur. Et de hac unica Carthaginensi Synodo intelligendum est, quod habetur supra dist. 16. c. prima adnotatio, vers. septima, quod hic declarandum dilatum fuit.*

§. Non indifferentem] *Anselmus, Deusdedit, & Gregorius Presbyter in Polycarpo habent, qui eadem indifferentem non recipit, ipse se convincit, minime catholicam & Apostolicam fidem ad effectum suæ retinere salutis.*

C. II. *Corripendi sunt, qui Decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non observant.*

Item Nicolaus I. Photio, in b epistola, cujus initium est, [Postquam beato Petro,]

Si c Decreta Romanorum Pontificum non habetis, de neglectu atque incuria estis arguendi. Si verò habetis & non observatis, de temeritate estis corripendi, & increpandi.

C. III. *Ad quos sit recurrendum, cum sacre Scripturæ auctoritas non occurrat.*
Item Innocentius a Papa.

DE quibus d causis nulla solvendi, ligandique auctoritas in libris Veteris Testamenti, quatuor Evangeliorum, cum totis scriptis Apostolorum appareat, ad divina recurre scripta Græca e. Si neque in illis; canones & Apostolicæ sedis intueri. Si nec in illis; ad catholicæ Ecclesiæ historias catholicas, à Doctoribus catholicis scriptas, manum mitte. Si nec in illis; Sanctorum exempla perspicaciter recordare. Quòd si omnibus his insperatis, hujus questionis qualitas non lucidè investigatur, seniores provincia congrega, & eos interroga. Facilius namque invenitur, quod à pluribus senioribus queritur. Verus enim repromissor Dominus ait a: *Si duo ex vobis,*

a ul. profectum. b Est eadem epist. 6. ex qua sumptum est e. quod dicitis, supra distinct. 16. c Anselm. lib. 3. cap. 33. d Polycarpus lib. 7. tit. 3. Burch. l. 3. c. 128. Ivo part. 4. cap. 70. e al. Græcè.

vel tres conveniunt super terram in nomine meo, de omni re quæcumque petierint, fiet illis à Patre meo.

Corr. Rom. §. a Innocentius] *Caput hoc non est inter epistolas Innocentii primi, quæ multæ extant: neque verò Innocentii secundi esse potest, cum ante ipsum scripserint Burchardus, & Ivo, à quibus hoc ipsum citatur.*

§. Canones] *Verba hæc, quæ apud Gratianum deerrant, sunt apud Burchardum, & Ivoem, & Polycarpum, in quo Polycarpo habentur hoc ipso loco, in quem sunt restituta.*

D I S T I N C T I O X X I .

Decretis ergò Romanorum Pontificum, & sacris canonibus Conciliorum Ecclesiasticæ negotia, ut supra monstratum est, terminantur. Ministri vero sacrorum canonum, & decretorum Pontificum, sunt summi Pontifices, & infra Præsules, ac reliqui Sacerdotes, quorum institutio in Veteri Testamento est inchoata, & in Novo plenius consummata. §. 1. Summi enim Pontifices, & minores Sacerdotes à Deo sunt instituti per Moysen b, qui ex præcepto Domini, Aaron in summum Pontificem, filios verò ejus unxit in minores Sacerdotes. Postea verò David, cum ministeria domus Domini ampliaret, saniores & cantores instituit. Porro Salomon quendam modum exorcizandi invenit, quo demones adjuvati, ex obsessis corporibus pellebantur: huic officio mancipati, Exorcistæ vocati sunt, de quibus Dominus in Evangelio c: Si ego in Beelzebub ejicio demonia, filii vestri (videlicet Exorcistæ) in quo ejiciunt? Hæc omnia in Novo Testamento Ecclesiâ imitata, habet saniores suos, quos Ostiarios appellamus. Pro Cantoribus, Lectores, & simul Cantores instituit. Exorcistas autem nomine antiquo & officio permanente recepit. Pro filiis verò Aaron, omnes infra summum Pontificem Sacerdotum administrantes sunt consecrati. §. 2. Inter eos quædam discretio servata est, ut alii appellentur simpliciter Sacerdotes, alii Archipresbyteri, alii Chorepiscopi, alii Episcopi, alii Archiepiscopi, seu Metropolitanæ, alii Primates, alii Patriarchæ, alii summi Pontifices. §. 3. Horum discretio à Gentilibus maxime introducta est, qui suos Flamines, alios simpliciter Flamines, alios Archiflamines, alios Protoflamines appellabant. Simpliciter verò majorum & minorum Sacerdotum discretio in Novo Testamento ab ipso Christo sumpsit exordium, qui duodecim Apostolos, tanquam majores Sacerdotes, & LXXII. discipulos, quasi minores Sacerdotes, instituit. Petrum verò quasi in summum Sacerdotem elegit, dum ei præ omnibus, & pro omnibus claves regni caelorum tribuit, & à se petra, Petri sibi nomen imposuit, atque pro ejus fide se specialiter rogasse testatus est, & ut ceteros confirmaret, sibi injunxit, dicens d: Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Hanc eandem formam Apostoli secuti, in singulis civitatibus Episcopos & Presbyteros ordinaverunt. Levitas autem ab Apostolis ordinatos legimus, quorum maximus fuit beatus Stephanus e. Subdiaconos, & Acolytos procedente tempore Ecclesiâ sibi constituit.

C. I. *Unde nomina Ecclesiasticorum graduum sonantur.*

De his ita scribit B. Isidorus lib. 7. Etymol. cap. 12. nomina illorum, & nominum causas exponens, ita inquit.

Cleros f & Clericos hinc appellatos credimus, quia Mathias g forte electus est, quem primam per Apostolos legimus ordinatum. Κληρῶν enim Græcè, fors Latine, vel hæreditas dicitur. Propterea ergò dicti sunt Clerici, quia de sorte Domini sunt; vel quia Domini partem habent. Generaliter autem Clerici nuncupantur

a Matth. 18. b Exod. 28. 1. Paral. 25. & 3. 23. c Luc. 11. d Luc. 22. e Act. 6. f De officiis. lib. 2. c. 1. Rabanus de instit. cler. lib. 1. c. 2. g Act. 1.

omnes, qui in Ecclesia Christi deserviunt, quorum gradus, & nomina sunt hæc: Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus. §. 1. Ordo Episcoporum quadripartitus est, id est, in Patriarchis, Archiepiscopis, Metropolitanis, atque Episcopis. §. 2. Patriarcha, Græcâ linguâ, summus Patrum interpretatur: quia primum, id est, a Apostolicum retinet locum, & idem, quia summo honore fungitur, tali nomine censetur, sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus. §. 3. Archiepiscopus Græco dicitur vocabulo, quod fit summus Episcoporum: tenet enim vicem Apostolicam, & prælidet tam Metropolitanis, quam cæteris Episcopis. §. 4. Metropolitanus autem à mensura civitatum vocatur: singulis enim provinciis præminent, quorum auctoritati & doctrinæ a cæteri Sacerdotes subiecti sunt, sine quibus nihil reliquos agere licet Episcopos: sollicitudo enim totius provincie ipsis commissa est. §. 5. Omnes autem superius designati ordines, uno eodemque vocabulo Episcopi nominantur: sed idem privato nomine quidam utuntur, propter distinctionem potestatum, quam singulariter acceperunt. §. 6. Patriarcha Patrum princeps: Ἀρχιεπίσκοπος, enim princeps: inde Archiepiscopus princeps Episcoporum, sicut Metropolitanus à mensura civitatum. §. 7. Episcopatus autem vocabulum inde ductum, quod ille, qui efficitur b Episcopus, superintendat, scilicet curam gerens subditorum: Ἐπισκοπία enim Græcè, Latine intendere dicitur. Episcopi autem Græcè, Latine speculatores interpretantur: nam speculator est præpositus in Ecclesia dicitur, eò quod speculetur, & perspicat populorum infra se positum mores, & vitam. §. 8. Pontifex princeps Sacerdotum est, quasi via sequentium. Ipse & summus Sacerdos, ipse & Pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit Sacerdotes, atque Levitas: ipse omnes ordines Ecclesiasticos disponit: ipse, quid unusquisque facere debeat, ostendit. Antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam majorum hæc erat consuetudo, ut Rex esset etiam Sacerdos & Pontifex. Unde & Romani Imperatores, Pontifices dicebantur. §. 9. Vates à vi mentis appellatus est: cujus significatio multiplex est: nam modò Sacerdotem, modò Prophetam significat, modò Poëtam. §. 10. Antistes Sacerdos dicitur est, quod anteflat: primus est enim in ordine Ecclesiæ, & supra se nullum habet. §. 11. Sacerdos autem nomen habet compositum ex Græco & Latino, quasi sacrum dans: sicut enim Rex à regendo; ita Sacerdos à sacrificando vocatus est: consecrat enim, & sacrificat. Sacerdotes autem Gentilium, Flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat brevis virga, desuper habens lanæ aliquid, quod cum propter æstum ferre non possent, filo tantum capita religare cœperunt; nam nudis penitus eos capitibus incidere nefas erat. Unde à filo, quo utebantur, Flamines dicti sunt, quasi filamines. Verùm festis diebus filo deposito pileum imponebant, pro Sacerdotii eminentia. §. 12. Presbyter Græcè, Latine senior interpretatur: non modò pro ætate, vel decrepità senectute, sed etiam propter honorem & dignitatem, quam acceperunt, Presbyteri nominantur: unde & apud veteres, iidem Episcopi & Presbyteri fuerunt; quia illud nomen dignitatis est, & non ætatis. Idem autem & Presbyteri Sacerdotes vocantur, quia sacerum dant, sicut Episcopi; qui licet sint Sacerdotes, tamen Pontificatus apicem non habent: quia nec chrismate frontem signant, nec paraclctum Spiritum dant, quod solis debent Episcopis, lectio Actuum c Apostolorum demonstrat. §. 13. Levite ex nomine Auctoris vocati. De Levi enim Levite exorti sunt, à quibus in templo Dei mystici Sacramenti ministeria explebantur. Hi Græcè Diaconi, Latine Ministri dicuntur: quia sicut in Sacerdote confe-

cratio; ita in Diacono ministerii a dispensatio habetur. §. 14. Hypodiaconi Græcè, quos nos Subdiaconos dicimus, qui idem sic appellantur, quia subjacent præceptis, & officiis Levitarum. Oblationes enim in templo Dei à fidelibus ipsi suscipiunt, & Levitis superponendas altaribus deferunt: hi apud Hebræos Nathinei vocantur. §. 15. Lectores à legendo, Psalmistæ à Psalmis canendis vocati: illi enim prædicant populis, quid sequantur; isti canunt, ut excitent ad compunctionem animos audientium: licet & quidam Lectores ita miserabiliter pronuncient, ut quosdam ad luctum, lamentationemque compellant. Iidem etiam & pronunciatores vocantur, quod porrò b annuncient. Tanta enim & tam clara eorum vox, ut quamvis longè positorum aures adimpleant. §. 16. Cantor autem vocatus, quia vocem modulatur in cantu. Hujus duo genera dicuntur in arte Musica, sicut ea docti homines Latine dicere potuerunt, Præcentor, & Succentor: Præcentor scilicet, qui vocem præmittit in cantu: Succentor autem, qui sublequenter canendo respondet. Succentor autem dicitur, quia consonat: qui autem non consonat, nec concinit, nec Cantor, nec Concenter erit. §. 17. Acolythi c Græcè, Latine ceroferarii dicuntur, à deportandis cereis, quando legendum est Evangelium, aut sacrificium offerendum: tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum Sol eodem tempore rutilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, ut sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in Evangelio legitur: d Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. §. 18. Exorcistæ ex Græco in Latinum adjuvantes, sive increpantes vocantur, invocant enim super Catechumenos, vel super eos, qui habent spiritum immundum, nomen Domini IESU, adjuvantes per eum, ut egrediantur ab eis. §. 19. Ostiarii, iidem & Janitores, qui in Veteri Testamento electi sunt ad custodiam templi, ut non ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem Ostiarii, quod præstant ostiis templi. Ipsi enim tenentes clavem, omnia intus, extraque custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, fideles recipiunt, & respuunt infideles.

Corr. Rom. §. 1. Id est, Apostolicum] Antea legebatur, post Apostolicum. Restituta est vera lectio, non modò ex Isidori, & veterum exemplarium Gratiani fide, sed ex ipsa ab Isidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum, & Alexandrinum, Patriarchas propterea vocat, quia Apostolicum locum tenent. Hoc idem B. Gregorius lib. 6. epist. 37. scribens Eulogio Alexandrino, declarat his verbis: itaque cum multi sunt Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolicum Principis sedes in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit sedem, in qua etiam quiescere, & presentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit sedem, in qua Evangelistam discipulum milit. Ipse firmavit sedem, in qua septem annis, quamvis discersurus, sedit. Atque hoc idem ait Anacletus, c. sacrosancta infra dist. 22.

§. 1. Unde & apud] Restituta hæc sunt in locum suum, quo loco habentur apud sanctum Isidorum.

7 Et non ætatis] In originali est, hoc ætatis, & ita apud Hieronymum in epist. 83. ad Oceanum: sed ob glossam non est mutatum.

C. II. Romana Ecclesia à Christo primatum accepit.

Item Anacletus ad Episcopos Italia, epist. 2.

IN e Novo Testamento post Christum Dominum à Petro Sacerdotalis cepit ordo: quia ipsi primò Pontificatus in Ecclesia Christi datus est, Domino dicente ad eum: Tu es Petrus f, & super hanc petram ædificab-

a al. mysterii. b al. populo. c Ivo part. 6. cap. 8. d Joan. 1. e Ansel. l. 1. c. 1. Polyc. l. 1. c. 1. Ivo p. 5. c. 1. Par. l. 3. c. 82. f Matth. 16. & ult.

a al. doctrinæ & potestatis] orig. b superficitur, superintendat.] orig. & Rab. c Act. 8.

Ecclesiam meam: & portae inferi non praevalerunt adversus eam: & tibi dabo claves regni caelorum. Hic ergo ligandi atque solvendi potestatem primus accepit à Domino, primusque ad fidem populum virtute suae praedicationis adduxit. Caeteri vero Apostoli cum eodem, pari consortio, honorem & potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse voluerunt, qui etiam, jubente Domino, in toto orbe dispersi Evangelium praedicaverunt. §. 1. Ipsi quoque decedentibus, in locum eorum successerunt Episcopi: quorum ordinatio praetaxato debet fieri ordine & modo, quos qui recipit & verba eorum, Deum recipit; qui autem spernit eos, eum, à quo missi sunt & cujus legatione funguntur, spernit; & ipse indubitanter spernetur à Domino. §. 2. Videntes a tunc ipsi Apostoli messem esse multam, & operarios paucos, rogaverunt dominum messis, ut mitteret operarios in messem suam: inde ab eis electi sunt LXXII. discipuli, quorum typum gerunt Presbyteri, atque in eorum locum sunt constituti in Ecclesia.

C. III. *Primitus Romanae Ecclesiae, non aliqua Synodus, sed Christus instituit.*
Idem Gelasius urbis Romae Episcopus omnibus orthodoxis.

Quamvis b univérse per orbem Catholicae Ecclesiae unus thalamus Christi sint, sancta tamen Romana, Catholica & Apostolica Ecclesia nullis Synodicis constituta, ceteris Ecclesiis praelata est, sed Evangelica voce Domini & Salvatoris nostri primatum obtinuit. Tu es Petrus c (inquiens) & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam: & portae inferi non praevalerunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis. Cui data d est etiam societas beatissimi Pauli, valis electionis, qui non diversis (sicut haeretici garrunt) sed uno tempore, uno eodemque die, gloriosam morte cum Petro in urbe Roma sub Caesare Nerone agonizans coronatus est, & pariter supradictam sanctam Romanam Ecclesiam Christo Domino consecraverunt, eamque omnibus urbibus in universo mundo sua praesentia, atque venerando triumpho praetulerunt. Est ergo prima Petri Apostoli sedes Romana Ecclesia, non habens maculam, neque rugam, nec aliquid hujusmodi.

3 ps. Gratian. In his omnibus, quanto gradus celsior, tanto major auctoritas invenitur. In majoribus siquidem est regendi & jubendi potestas: in minoribus obsequendi necessitas.

C. IV. *Inferiorum facta, Superiorum sententia obnoxia sunt.*

Unde Nicolaus Papa I. ad Michaelem Imperatorem, in epistola, cujus initium est [Proposueramus.]

Inferior sedes superiorem absolvere non potest. Sola ergo potior inferiorem convenienter absolvit. Hinc liquido providetur, quia quem non potest absolvere, nec potest iudicio inferiori potiore ligare. & infra. Unde Propheta ait: Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui fecit in ea? aut exaltabitur serra contra eum, qui trahit eam? His ita ex divina Scriptura & probabili Patrum doctrina commemoratis, sole clarius exhibuimus, non posse quemquam, qui minoris auctoritatis est, eum, qui majoris potestatis est, iudicis suis addicere, aut propriis definitionibus subjugare.

C. V. *De eodem.*
Idem eadem Epistola.

Nolite nos existimare facta cujuscunque proximorum nostrorum, quae sunt digna reprehensione, velle defendere, sed quod ita velimus filios circa spirituales

patrem, & discipulos erga magistrum, devotos ac sobrios esse, ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam, ut non dicam dijudicandam, sed nec saltem tenuiter reprehendam profiliant.

C. VI. *Inferiores Majoribus nec benedicere, nec maledicere possunt.*

Idem Nicolaus Papa eadem epistola.

Denique a si in Epistola legimus ad Hebraeos b, quod minor à majore benedicatur; restat profecto, ut exigente ratione etiam maledicatur. Siquidem haec utique praenoscentes periculosa tempora illi, qui ante nos fuerunt, providam in Ecclesiis consuetudinem tradiderunt, hodieque in Romana Ecclesia, quae magistra est omnium Ecclesiarum, impraetermissa c servatur: ita ut nullus Sacerdos, majore suo non innuente d Consecrator, cuilibet rei benedictionem e dare nitatur: sed & anterior stans ad pronunciandam aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audeat penitus benedicere. Cur hoc? nunquid benedicere peccatum est? absit. De maledicis enim, non de benedicis dicit Apostolus f, quia regnum Dei non possidebunt: sed per hoc innuitur, quante censura freno inferiores quique à suis praepositis iudicandi coercendique sunt, si hi nec etiam benedicendi jus ullum penitus obtineant.

C. VII. *De eodem.*

Idem eadem epistola.

Nunc g autem divina inspiratione non nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostendere vobis (si tamen audire velitis) non posse quemquam ritè ab iis, qui inferioris dignitatis, vel ordinis sunt, judicialibus submitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani & Maximiani Augustorum, Marcellinus Episcopus urbis Romae, qui postea insignis Martyr effectus est, ad compulsum est à Paganis, ut in templum eorum ingressus, grana thuris super prunas imponeret: cujus rei gratia collecto numerosorum Concilio Episcoporum, & inquisitione facta hoc idem Pontifex se egisse confessus est. Nullus tamen eorum proferre sententiam in eum ausus est, dum ei saepissime omnes perhiberent: Tu ore iudico causam tuam, non nostro iudicio. Et iterum: Noli, ajunt, audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam. Et rursus: Quoniam ex te, inquit, justificaberis, aut ex ore tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima sedes non iudicabitur à quoquam. Idem in eadem §. 1. Sed & cum quidam tempore quodam contra Xistum Papam tentassent quaedam mali b tumoris objicere, & in Concilio, cui & Valentinianus Augustus intererat, dictum fuisset: non licere adversus Pontificem dare sententiam; surrexit idem protinus Imperator, & in arbitrio praefati Pontificis tribuit iudicare iudicium suum. Etenim nullus Pontificum minorum vel inferiorum urbium subactis iudiciis invenitur.

C. VIII. *Majores à minoribus iudicari non possunt.*

Idem Nicolaus eadem epistola.

Submittitur Ignatius minorum, inferiorum & subsectorum deliberationibus, cum sacris canonibus praecipientibus, & exemplis sanctorum Patrum, semper, ubi est major auctoritas, sit eundem, & in omnibus controversiis ad potioris sedis iudicia actio i dirigatur. Quod non solum à catholicis, verum etiam ab ipsis constat observatum haereticis. Alioquin acephalum liquet esse Concilium, ubi de tanta persona agitur, & majorum non expectatur sententia: cum nec in causa Clericorum

a Ansel. l. 7. cap. 144. Ivo part. 5. cap. 17. & part. 6. cap. 355. b Hebr. 7. c al. impraetermissè. d al. jubente. e al. benedicere nitatur. f Gal. 5. g Polyc. lib. 1. tit. 20. Anselm. l. 2. c. 67. al. 76. Ivo part. 5. c. 8. Pan. l. 4. cap. 6. h al. non boni] orig. i orig. non habet.

a Luc. 10. Matth. 9. b In decretis cum LXX. Episcopis. Polyc. l. 1. tit. 2. Anselm. l. 1. c. 69. Burch. l. 3. c. 220. Pan. l. 2. c. 3. c Matth. 16. d Inf. dist. 22. c. sacrosancta. ex Ansel. T O M. I.

inferioris gradus, solius Episcopi sui iudicium tantummodò postulandum a sit.

C. IX. Minorum sententia, majores damnare non valent.

Idem Nicolaus ead. epistolâ.

IN hanc tantum hanc præsumptionem sancti Patres apud Chalcedonem detestati sunt, ut Dioscorum Alexandrinum Antistitem inter cætera, idcirco potissimum sine ulla restitutione damnaverint, quia in contumacia & permanens erga primæ sedis Romanæ privilegium, respicere à suis superstationibus, ut servaretur à prima sede Apostolica, noluit: & ponens * in cælo os suum, & linguâ ejus transeunte super terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictavit; ita ut in sententia contra ipsum prolata, hoc videantur memorare præcipuè, dicentes: [Quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit: Præsumpsit enim & excommunicationem dictare adversus sanctissimum & beatissimum Archiepiscopum magnæ Romæ Leonem.] Nunquid ibi legitur inquisitionem fuisse factam, utrum justè, an injustè ipsam Dioscorus excommunicationem dictasset? Non planè: sed absque omni controversia hoc in eo ulti sunt; quia cum esset inferior, potiorum quibuslibet conatus est laceßere contumellis, teste Anatolio Constantinopolitano Præsule, qui dicit c: [Propter fidem non est damnatus Dioscorus: sed quia excommunicationem fecit domino Archiepiscopo Leoni.]

Corr. Rom. § α In contumacia] Hinc usque ad verbum: ponens. addita sunt ex originali.

DISTINCTIO XXII.

1. Quia ergo major à minori iudicari non debet, videndum est, quæ inter cæteras Ecclesias primum locum, quæ secundum vel tertium obtineat. Romana Ecclesia (sicut supra dictum est) primum locum inter cæteras obtinet. Alexandrina secundum, Antiochena Ecclesia tertium ab ea locum accepit.

C. I. Romana Ecclesia cæterarum primatum tenet.

Unde Nicolaus Papa I. d. scribit Mediolanensibus per Petrum Damianum Legatum suum.

Omnes & sive Patriarchii cujuslibet apices, sive Metropolitæ primatus, aut Episcopatum cathedras, vel Ecclesiarum cujuslibet ordinis dignitates instituit Romana Ecclesia. Illam verò solus ille fundavit, & super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato æternæ vitæ clavigero terreni simul & cælestis imperii jura commisit. Non ergò quilibet terrena sententia, sed illud verbum, per quod constructum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit Ecclesiam. Illius certè privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quia quisquis cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit. §. 1. Qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur; & eum ille vocetur injustus, hic est proculdubio dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ mater est fidei: & illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur. & infra. §. 2. Unde & ipse S. Ambrosius se in omnibus sequi magistratam sanctam Romanam profitetur Ecclesiam.

C. II. Non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Romana Ecclesia primatum accepit.

a al. præstolandum. b Polyc. l. 1. tit. 20. Ansel. l. 2. cap. 65. Ivo p. 5. cap. 8. Pan. l. 4. c. 6. & 7. * Psal. 72. c In Concilio Chalcedonen. actione 5. d junior.] Anselm. l. 1. c. 63. al. 64.

Item Anacletus servus Christi Jesu ad omnes Episcopos, epistolâ 3. c. 3.

Sacrofancta a Romana, & Apostolica Ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem adlecta est: sicut ipse B. Petro Apostolo dixit b: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævaldebunt adversus eam; & tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis. §. 1. Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi Apostoli Pauli, vas electionis, qui uno die, unoque tempore gloriosâ morte cum Petro sub Principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo sanctam Ecclesiam Romanam consecraverunt, aliisque omnibus urbibus in universo mundo suâ præsentia, atque venerando triumpho præterlunt. Et licet pro omnibus assidua apud Deum omnium Sanctorum effundatur oratio; his tamen verbis Paulus beatissimus Apostolus ad Romanos proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis enim mihi est Deus, cui servo spiritu meo in Evangelio Filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis. §. 2. Prima ergo sedes est cælesti beneficio Romanæ Ecclesiæ, quam (ut memoratum est) beatissimi Petrus & Paulus suo martyrio consecraverunt. §. 3. Secunda autem sedes apud Alexandriam, B. Petri nomine à Marco ejus discipulo atque Evangelista consecrata est: quia & ipse in Ægypto primum verbum veritatis, directus à Petro, predicavit, & gloriosum suscepit martyrium; cui venerabilis successit Abilius. §. 4. Tertia verò sedes apud Antiochiam ejusdem, id est, beati Petri Apostoli nomine habetur honorabilis: quia illic, prinsquam Romam veniret, habitavit, & Ignatium Episcopum constituit; & illic primum nomen Christianorum novella gentis exortum est. & post pauca. f §. 5. Inter beatos Apostolos quedam fuit discretio g potestatis: & licet omnes essent Apostoli, Petro tamen à Domino concessum est (& ipsi inter se idipsum voluerunt) ut reliquis omnibus præsetet Apostolis, & Cephas h, id est, caput & principium teneret Apostolatûs; qui & eandem formam suis successoribus, & reliquis Episcopis tenendam tradiderunt. Et non solum hoc in Novo Testamento est constitutum, sed etiam in Veteri fuit: unde scriptum h est: Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus, id est, primi inter eos fuerunt. & post pauca. §. 6. Hæc verò Apostolica; sedes, & caput (ut præfatum est) omnium Ecclesiarum à Domino, & non ab alio est constituta: & sicut cardine ostium regitur, sic hujus sanctæ sedis auctoritate omnes Ecclesiæ (Domino disponente) reguntur.

Corr. Rom. § α Quia] Hinc usque ad verb. Tertia. addita sunt ex originali: quemadmodum & alia nonnulla.

§ C Cephas] In Evangelio Joannis c. 1. Cephas (que vox Syriaca est) exponitur πῆτρος, quod Græcè petram significat: idque docet etiam B. Hieronymus in comm. epist. ad Galatas, cap. 2. neque credendum est ignorasse Anacletum: sed voluisse eam dictionem ad Græcam linguam eo tempore notissimam referre. Quod fecit Cyrillus Hierosolymitanus, catechesi decimâ, in nomine, Jesus, non modò Hebraicam, sed etiam Græcam illi etymologiam tribuens. Atqui hoc ipsius nomen Cephas, Optatus

a Lib. 3. de Sacramentis, cap. 1. In præfatione Concilii Nicæni. Polycarp. lib. 1. tit. 2. Anselm. l. 1. cap. 2. & 61. Ivo p. 5. c. 2. & 26. Panorm. lib. 4. cap. 2. b Matth. 16. c sup. dist. 21. cap. quamvis. d Roman. 1. e Panorm. lib. 4. c. 5. f Polyc. lib. 1. tit. 1. Ansel. lib. 1. c. 7. Burch. l. 1. cap. 149. Ivo part. 5. cap. 166. g al. discretio, & licet. h Psal. 98. i Polyc. l. 1. tit. 1. Anselm. lib. 1. c. 2. Burch. l. 1. cap. 178. Ivo part. 5. cap. 294.

Aster

Afer, antiquus & probatus auctor, quem Hieronymus & Augustinus magni faciunt, libro secundo, eodem modo, quo Anacletus accepit, his utens verbis: Igitur negare non potes, scire te in urbe Roma, Petro primò cathedram Episcopalem esse collatam, in qua federit omnium Apostolorum caput Petrus: unde & Cephas appellatus est. Et Isidorus lib. 7. Etym. cap. 9. sic de Petro loquitur: Cephas dictus, eò quòd in capite sit constitutus Apostolorum. *Κεφαλή* enim Græcè caput dicitur. Verùm apud Burchardum & Ivonem sic habetur: ut reliquis omnibus præfesset Apostolis Cephas, id est, ut Petrus principatum teneret Apostolatibus.

¶ Et reliquis] In originali est, & reliquis Apostoli Episcopis.

Gratian. Hæc auctoritate Alexandrina Ecclesia secundum à prima locum habere censetur. Sed postea in Constantinopolitana Synodo, Ecclesia Constantinopol. secundum à sede Apostolica locum accepit.

C. III. Secundum à Romano Pontifice Constantinopolitanus obtinet locum.

Unde in ead. Synodo, id est, Constantinop. 1. c. 5. ita constitutum est.

Constantinopolitana a civitatis Episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum Episcopum, propterea quòd sit nova Roma.

Corr. Rom. ¶ Canon hic ex iis est, quos Apostolica Romana sedes à principio, & longo post tempore non recepit: quod ex epistola 51. aliàs 53. Leonis Papæ primi ad Anatolium Constantinopolitanum, & aliis ejusdem epistolis, facillè est cuiusvis cognoscere: itemque ex duabus epistolis Leonis IX. una adversus præsumptiones Michaëlis, & Leonis, cap. 28. altera ad eandem Michaëlem. Sed multò clariùs ex B. Gregorii epistola 31. lib. 6. ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum: atque ex epistola Nicolai primi ad Michaëlem Imperatorem, que incipit, Proposueramus. Quamquam Constantinopolitani Episcopi, Imperatorum potentia freti, secundum locum Patriarchalium sedium sibi usurparunt: idque tandem pacis, & tranquillitatis causa fuit ipsis concessum, sicut in cap. antiqua, de privileg. Innocentius Papa III. declaravit.

C. IV. Apostolica sedi Constantinopolitanam constat esse subjectam.

Item Gregorius Joanni Episcopo Syracusano, lib. 7. epist. 63.

DE b Constantinopolitana Ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet sedi Apostolicæ esse subjectam? quod & D. piissimus Imperator, & frater noster Eusebius, ejusdem civitatis Episcopus assidue profitentur. Tamen si quid boni vel ipsa, vel altera Ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratos sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, ut bona, quæ viderit, discere contemnat. Idem eidem epist. 64. Nam quod Primas Byzancensis sedi Apostolicæ dicit se subijci, si qua culpa in Episcopo invenitur, nescio quis e ei subjectus non sit: cum verò culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sumus.

Corr. Rom. ¶ Hoc caput sumptum est ex duabus epistolis eidem Joanni Episcopo Syracusano scriptis: sed in epist. 63. ex qua accepta est prior pars, agitur de Constantinopolitana Ecclesia: in sequenti verò 64. agitur de Primatu Byzanceno provincia Africa, non autem Constantinopolitano, quod videntur & Gratianus & Anselmus, apud quem eodem modo legitur, voluisse: adducti fortasse summula illa, quæ præposita est epistolæ Gregorii. Auctor quidem glossæ, quod Gratianum putavit sensisse, apertè exposuit.

a Ex prisca versione. Polyc. l. 2. tit. 22. b Ansel. l. 2. cap. 66. c al. ei Episcopus subjectus.

C. V. Constantinopolitanus Episcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur.

Item Gelasius Papa I. ad Faustum magistrum legationis.

Qua a traditione majorum, Apostolicam sedem in iudicium vocant? An secundæ sedis Antistites, & tertix, ceterique bene sibi conficii Sacerdotes depelli debuerunt, & qui religionis extitit inimicus, depelli non debuit? Viderint ergò, si alios habent canones, quibus suas ineptias exequantur. Ceterum isti, qui sacri, qui Ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, sedem Apostolicam ad iudicium vocare non possunt, & Constantinopolitanæ civitatis Episcopus, qui utique per canones inter sedes nullum nomen accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit submoveri?

C. VI. Constantinopolitana Ecclesia secundum à Romana obtinet locum.

Item ex 6. Synodo sub Justiniano congregata, cap. 36.

Renovantes & sancti Constantinopolitani decreta Concilii, petimus b, ut Constantinopolitana sedes similia privilegia, quæ superior & Roma habet, accipiat, necnon in Ecclesiasticis rebus magnificetur, ut illa: sed hæc secunda post illam existens, prius quàm Alexandria sedes numeretur; deinde Antiochena, & post eam Hierosolymitana.

Corr. Rom. ¶ a Renovantes] Hic agitur de quinto illo canone primæ Synodi Constantinopolitanæ, de quo supra ead. c. Constantinopolitanæ, dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui sextæ Synodo tribuuntur, videnda est notatio ad c. sextam supra 16. dist.

¶ Superior] Ita habetur in aliquot vetustis Exemplaribus: nam in vulgatis erat inferior. Græcè est, τῆς προεστρέφας ἰωάννης, id est, antiquioris, vel senioris Romæ, ut infra c. proximo. Omnino autem caput hoc longè brevius est in hac versione, quàm in Græco exemplari, uno tantum loco copiosius, quòd Antiochenam numerat sedem, cuius in Græco vulgato nulla mentio.

¶ Nec non] Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & Græco: antea enim legebatur, non tamen.

Gratian. Hinc datur intelligi, quòd Alexandria Ecclesia de secunda facta sit tertia, & Antiochena de tertia sit quarta: nisi forte quis duas contendat esse secundas, ut Constantinopolitanam, & Alexandrinam parem suæ dignitatis velit locum obtinere.

C. VII. Quæ Patriarchalium sedium primum vel deinceps teneat locum.

Unde in 8. Synodo, habita sub Hadriano Papa II. can. 21.

Diffinimus c, neminem prorsus mundi potentum quemquam eorum, qui Patriarchalibus præsunt sedibus, inhonorare, aut movere à proprio throno tentare; sed omni reverentiâ, & honore dignos iudicare, præcipuè quidem sanctissimum Papam senioris Romæ, deinceps autem Constantinopoleos Patriarcham, deinde verò Alexandriæ, ac Antiochiæ, ac Hierosolymorum.

DISTINCTIO XXIII.

Revertitur quæ inter Ecclesiastica officia sit differentia, monstravimus. Nunc à summo incipientes, & usque ad ultimam gradum descendentes, qualiter quisque eorum debeat ordinari, sanctorum auctoritatibus ostendimus.

C. I. Decretum Nicolai Papæ de electione summi Pontificis.

Unde Nicolaus Papa II. in Concil. Lateranensi.

a Ivo p. 5. c. 9. b ἐπιζήμεν, id est, statuimus. c Deus dedit p. 3. Anselm. l. 2. c. 72.

In nomine Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi. Anno ab incarnatione ejusdem MLIX. mense Aprili, Indictione XII. propositis sacrosanctis Evangeliiis, presidente quoque reverendissimo b, ac beatissimo Nicolao Apostolico Papâ, in basilica Lateranensis Patriarchii, quæ cognominatur Constantiniana, confidentibus etiam reverendissimis Episcopis, Abbatibus, Presbyteris, Diaconis; idem venerabilis Pontifex, auctoritate Apostolica, decernens de electione summi Pontificis, inquit. §. 1. Novit beatitudo vestra, dilectissimi fratres & Coepiscopi, inferiora quoque membra Christi non latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædecessore nostro, hæc Apostolica sedes, cui, auctore Deo, deservio, quot adversa pertulerit, quot denique per Simoniacæ heresis trapezitas repetitis malleis, crebrisque tunctionibus subjacuerit: adeo, ut columna Dei viventis jamjam penè videretur concussa nutare, & sagena summi piscatoris, procellis intumescens, cogeretur in naufragii profunda submergi. Unde, si placet fraternitati vestræ, debemus, auxiliante Deo, futuris casibus prudenter occurrere, & Ecclesiastico statui, ne recidiva c (quod absit) mala prævaleant, præcavere. §. 2. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum, aliorumque sanctorum Patrum auctoritate, decernimus, atque statuimus, ut obeunte hujus Romanæ universalis Ecclesiæ Pontifice, imprimis Cardinales Episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox Christi d Clericis Cardinales adhibeant: sicque reliquus Clerus & populus ad consensum novæ electionis accedat, nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliquâ occasione subrepat. Et idè religiosissimi viri præduces sint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces. §. 3. Certus verò atque legitimus hic electionis ordo perpenditur, si perspectis diversorum Patrum regulis sive gestis, etiam illa B. Leonis prædecessoris nostri sententia recolatur. [Nulla e, inquit, ratio finit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprovincialibus Episcopis cum Metropolitanis iudicio consecrati.] Quia verò sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur Ecclesiis, atque idè super se Metropolitanum habere non potest, Cardinales Episcopi proculdubio Metropolitanam vice funguntur, qui videlicet electum Episcopum ad Apostolici culminis apicem provehant. §. 4. Eligatur autem de ipsius Ecclesiæ gremio, si reperitur idoneus, vel si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur: salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, qui imperantiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente, speratur, sicut jam sibi concessimus, & successibus illius, qui ab hac Apostolica sede personaliter hoc jus impetraverint. §. 5. Quòd si pravorum, atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in urbe non possit electio, Cardinales Episcopi cum religiosis Clericis, catholicisque Laicis, licet paucis, jus potestatis obtineant, eligere Apostolicæ sedis Pontificem, ubi congruere viderint. §. 6. Planè, postquam electio fuerit facta, si bellica tempestas, vel qualiscunque hominum conatus malignitatis studio resisterit, ut is, qui electus est, in Apostolica sede juxta consuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen, sicut verus Papa, obtineat auctoritatem regendi Romanam Ecclesiam, & disponendi omnes facultates illius: quod beatum Gregorium ante suam consecrationem fecisse cognovimus. §. 7. Quòd si quis contra hoc nostrum decretum Synodali sententiâ promulgatum, per seditionem, vel præsumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, seu inthronizatus fuerit, auctoritate divinâ, & sanctorum Apostolorum

a Pan. l. 3. c. 1. b al. reverentissimo. c al. recidiva. d al. Episcopi. e inf. dist. 62. c. Nulla ratio.

Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum suis auctoribus, fautoribus, & sequacibus, à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ separatus abjiciatur, sicut Antichristus, inceptor, & destructor totius Christianitatis: nec aliqua a super hoc ei audientia reservetur: sed ab omni Ecclesiastico gradu, in quocunque fuerat prius, sine retractatione deponatur: cui quisquis adhæserit, vel qualemcumque tanquam Pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumperit, pari sententiâ b fit mancipatus. §. 8. Quisquis autem hujus nostræ c decretalis sententiæ temerato extiterit, & Romanam Ecclesiam suâ præsumptione confundere, & conturbare contra hoc statutum tentaverit, perpetuo anathemate, atque excommunicatione damnetur, & cum impiis, qui d non resurgent in iudicio, reputetur, Omnipotentis iram contra se sentiat, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, (quorum Ecclesiam præsumit confundere) in hac vita, & in futura furorem sentiat: fiat e habitatio ejus deserta, & in tabernaculis ejus non sit, qui inhabitet: sicut f filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: commotus amoveatur ipse, & filii ejus, & membra ejus, & ejusdem de habitacionibus suis: seruetur fenerator omnem substantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus, orbis g terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria, & omnium Sanctorum quiescentium merita illum confundant, & in hac vita super eum apertam vindictam ostendant. §. 9. Observatores autem hujus nostri decreti, omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorum Apostolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis absolvat.

Corr. Rom. ¶ Hujus decreti integrum exemplum est in vetustissimo libro Abbatie monasterii Farfensis, literis Lombardicis ante annos penè quingentos scripto, & alibi.

2 pars Gratian. Episcopi verò, & ceteri ordines infra constituti, qualiter ordinari debeant, ex auctoritate Carthaginensis Concilii quarti, cap. 1. cui interfuit Augustinus, tempore Honorii Augusti, ostendamus, ab eorum examinatione incipientes.

C. II. Quando sit examinandus, qui in Episcopum eligitur.

Qui b Episcopus ordinandus est, antè examinetur, si naturâ sit prudens, si docibilis, si moribus temperatus, si vitâ castus, si sobrius, si semper suis negotiis cavens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in Scripturarum censibus cautus, si in dogmatibus Ecclesiasticis exercitatus: & ante omnia, si fidei documenta verbis simplicibus asserat, id est, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unum Deum esse confirmans, totamque Trinitatis Deitatem coessentialem, & consubstantiallem, & coeternalem, & coomnipotentem prædicans; si singulas i quales in Trinitate personas plenum Deum, & totas tres personas unum Deum; si incarnationem divinam non in Patre, neque in Spiritu sancto factam, sed in Filio tantum credat; ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, ipse fieret in homine hominis-matris filius, Deus verus ex Patre, homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habens, & animam humanam rationalem, simulque in eo veritas utriusque naturæ, idem Deus & Homo, una persona, unus Filius, unus Christus, unus Dominus, creator omnium quæ sunt & auctor, Dominus & rector cum Patre, & Spiritu Sancto omnium creaturarum: qui passus sit verâ carnis passionem; mortuus verâ corporis sui morte; resurrexit verâ carnis suæ resurrectione k & verâ animæ resurrectione, in qua veniet judicare vivos

a al. aliquando. b al. sententiâ. c al. nostri. d Psalm. 1. e Psalm. 68. f Psalm. 108. g Sap. 5. h Ordo Romanus, pag. 95. Burchard. lib. 1. cap. 8. Ivo part. 5. cap. 62. Polyc. l. 2. tit. 9. i al. singulam quamque personam. k al. receptione. & mor-

Distinctio XXI
 §. 1. Quædam est
 §. 2. Quædam est
 §. 3. Quædam est
 §. 4. Quædam est
 §. 5. Quædam est
 §. 6. Quædam est
 §. 7. Quædam est
 §. 8. Quædam est
 §. 9. Quædam est
 §. 10. Quædam est
 §. 11. Quædam est
 §. 12. Quædam est
 §. 13. Quædam est
 §. 14. Quædam est
 §. 15. Quædam est
 §. 16. Quædam est
 §. 17. Quædam est
 §. 18. Quædam est
 §. 19. Quædam est
 §. 20. Quædam est
 §. 21. Quædam est
 §. 22. Quædam est
 §. 23. Quædam est
 §. 24. Quædam est
 §. 25. Quædam est
 §. 26. Quædam est
 §. 27. Quædam est
 §. 28. Quædam est
 §. 29. Quædam est
 §. 30. Quædam est
 §. 31. Quædam est
 §. 32. Quædam est
 §. 33. Quædam est
 §. 34. Quædam est
 §. 35. Quædam est
 §. 36. Quædam est
 §. 37. Quædam est
 §. 38. Quædam est
 §. 39. Quædam est
 §. 40. Quædam est
 §. 41. Quædam est
 §. 42. Quædam est
 §. 43. Quædam est
 §. 44. Quædam est
 §. 45. Quædam est
 §. 46. Quædam est
 §. 47. Quædam est
 §. 48. Quædam est
 §. 49. Quædam est
 §. 50. Quædam est
 §. 51. Quædam est
 §. 52. Quædam est
 §. 53. Quædam est
 §. 54. Quædam est
 §. 55. Quædam est
 §. 56. Quædam est
 §. 57. Quædam est
 §. 58. Quædam est
 §. 59. Quædam est
 §. 60. Quædam est
 §. 61. Quædam est
 §. 62. Quædam est
 §. 63. Quædam est
 §. 64. Quædam est
 §. 65. Quædam est
 §. 66. Quædam est
 §. 67. Quædam est
 §. 68. Quædam est
 §. 69. Quædam est
 §. 70. Quædam est
 §. 71. Quædam est
 §. 72. Quædam est
 §. 73. Quædam est
 §. 74. Quædam est
 §. 75. Quædam est
 §. 76. Quædam est
 §. 77. Quædam est
 §. 78. Quædam est
 §. 79. Quædam est
 §. 80. Quædam est
 §. 81. Quædam est
 §. 82. Quædam est
 §. 83. Quædam est
 §. 84. Quædam est
 §. 85. Quædam est
 §. 86. Quædam est
 §. 87. Quædam est
 §. 88. Quædam est
 §. 89. Quædam est
 §. 90. Quædam est
 §. 91. Quædam est
 §. 92. Quædam est
 §. 93. Quædam est
 §. 94. Quædam est
 §. 95. Quædam est
 §. 96. Quædam est
 §. 97. Quædam est
 §. 98. Quædam est
 §. 99. Quædam est
 §. 100. Quædam est

& mortuos. §. 1. Querendum etiam ab eo, si Novi & Veteris Testamenti, id est, Legis & Prophetarum, & Apostolorum unum eundemque credat auctorem Deum; si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus. §. 2. Querendum etiam ab eo, si credat huius, quam gestamus, & non alterius, carnis resurrectionem, si credat iudicium futurum, & recepturos singulos pro his quæ in carne gesserunt, vel pœnas, vel præmia a; si nuptias non prohibeat b; si secunda matrimonia non damnet; si carniæ perceptionem non culpet; si penitentibus reconciliatis communicet; si in Baptismate omnia peccata, id est, tam illud originale contractum, quam illa, quæ voluntariè admissa sunt, dimittantur; si extra Ecclesiam catholicam nullus salvetur. §. 3. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inventus plene instructus, tunc cum consensu Clericorum, & Laicorum, & conventu totius provincie Episcoporum, maximeque Metropolitanæ vel auctoritate, vel præsentia ordinetur Episcopus. Suscepto in nomine Christi Episcopatu, non sine delectationi, nec suis motibus, sed his Patrum definitionibus acquiescat c.

Corr. Rom. §. Caput hoc integrum extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus, Statuta Ecclesiastica: cui similem titulum toti Carthaginiensi quarto Concilio esse præpositum in aliquot vetustis codicibus, restantur illi, qui tomus Conciliorum ediderunt.

¶ Acquisitæ] Post hoc verbum tam in Concilio, quam in ordine sequitur: in cuius ordinatione etiam ætas requiritur, quam sancti Patres in prælegendis Episcopis constituerunt.

C. III. Qualis esse debeat Clericorum conversatio.

Item Isidorus, de Ecclesiasticis officiis, lib. 2. c. 2.

3 HIs c igitur lege Patrum cavetur, ut à vulgari vita ps. seclusi, à mundi voluptatibus sese abstineant; non spectaculis, non pompis intersint; convivia publica fugiant; privata non tantum pudica, sed & sobria colant; usuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudisque cujuscumque studium appetant; amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum, fugiant, & secularia officia, negotiaque abiciant; honoris gradus per ambitiones non subeant; pro beneficiis medicinæ Dei munera non accipiant; dolos & conjurationes caveant; odium, amulationem, obrektionem, atque invidiam fugiant; non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulantia, fluidoque d gestu incedant, sed pudorem, & verecundiam mentis simplici habitu, incessuque ostendant; obscenitatem etiam verborum, sicut & operum, penitus execrentur: viduarum, & virginum frequentationem e fugiant; contubernia extranearum faminarum nullatenus appetant; castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant; aut certe unius matrimonii vinculo fœderentur; senioribus quoque debitam obedientiam præbeant; neque ullo jactantia studio semetipfos attollant: postremò doctrinæ lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio jugiter f incumbant. Tales enim debent esse, qui divinis cultibus se manipandos student exhibere, scilicet, ut dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

C. IV. Qui dignè Sacramenta tractare non possunt, ad ministerium non eligantur divinum.

Item Clemens ad Jacobum fratrem Domini, epist. 2.

Tales g ad ministerium eligantur Clerici, qui dignè possint dominica Sacramenta tractare. Melius est

a al. gloriam. b al. improbet. c Refertur in Conc. Mogunt. 1. cap. 10. d al. tumidoque gressu. e al. visitationes frequentissimas. f al. jugi. g Polyc. l. 4. tit. 31.

enim Domini Sacerdoti paucos habere ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant.

C. V. Si electo in Episcopum aliqua obijciuntur, quinque vel sex Episcopi ad ejus purgationem conveniant.

Item ex Concilio Carthaginiensi 3. c. 40.*

ILLud a statuendum est, ut quando ad eligendum Episcopum convenerimus, si qua contradictio fuerit oborta, (quia sæpe talia facta sunt apud nos) non presumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres tantum b, sed postulentur ad numerum supradictorum duo, vel tres, & in eadem plebe, cui ordinandus est, discutiatur primò persone contradicentium: postremò illa etiam, quæ obijciuntur, pertractentur, & cum purgatus fuerit sub conspectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignitatis c responsione. Ab universis Episcopis dictum est: Satis placet.

C. VI. Vota sue promissionis spondeant, quos Ecclesiastica promovet disciplina.

Item ex Concilio Toletano 11. c. 10.

QUanquam d omnes, qui sacris mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneantur adstricti, expedibile tamen est, ut promissionis suæ vota sub cautione spondeant, quos ad promotionis gradus Ecclesiastica probat e disciplina. Solet enim plus timeri, quod singulariter pollicetur, quam quod generali sponfione concluditur. §. 1. Et idèd placuit huic sancto Concilio, ut unusquisque, qui ad Ecclesiasticos gradus est ascensus, non antè honoris consecrationem accipiat, quam placiti f sui adnotatione promittat, ut fidem Catholicam sinceræ cordis devotione custodiens, justè, & piè vivere debeat, & in nullis operibus suis canonicis regulis contradicat, atque ut debitum per omnia honorem, atque obsequii reverentiam præminentibus sibi unusquisque dependat, juxta illud beati Leonis g Papæ edictum: [Qui se seipsum aliquibus esse præpositum, non molestè ferat aliquid h. i. esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat.] Pœna etiam h juxta Ecclesiasticæ consuetudinis morem, & placitis talium inferenda i, & ab iis, qui transgressores fuerint, perfolvenda est.

C. VII. Qualiter ordinetur Episcopus.

Dehinc disponitur, qualiter Ecclesiastica officia ordinantur, in Concilio Carthagin. 4. c. 2.

EPiscopos k cum ordinatur, duo Episcopi ponant, & teneant Evangeliorum codicem super caput, & cervicem ejus, & uno super eum fundendo benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adfunt, manibus suis caput ejus tangant.

C. VIII. Qualiter ordinetur Presbyter.

PResbyter l cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præsentibus sunt, manus suas juxta manum Episcopi super caput illius teneant. Sicut autem in die suæ ordinationis Sacerdos orario, utroque humero ambitur; ita tempore consecrationis, eodem orario debet uti instanter.

* Et in Concil. Afric. cap. 17. a Polyc. l. 2. c. 8. Ansel. lib. 6. cap. 65. Burch. lib. 1. c. 6. Ivo part. 5. cap. 60. b al. tantum accedere. c al. dignationis. d Ansel. lib. 7. cap. 88. e al. provehit. f al. placita sibi. g epist. 82. ad Anastasium Theof. Episcopum. h al. tamen. i orig. i al. inferenda. k Ordo Romanus pag. 100. Polyc. lib. 2. tit. 9. Ansel. lib. 6. cap. 49. al. 55. Ivo part. 5. cap. 124. Par. lib. 3. cap. 18. l Ex eod. Concilio, cap. 3. Polyc. lib. 2. tit. 32. Ansel. lib. 7. cap. 53. Ivo p. 6. c. 12. Panorm. lib. 3. cap. 33.

C. IX. Quod quisque accepit tempore consecrationis, ferat tempore oblationis.

Unde in Concilio Bracarenfi III. c. 3. legitur.

Ecclesiastica & antiqua institutione prefixum novimus, ut omnis Sacerdos, cum ordinatur, orario utroque humero ambiatur: scilicet, ut qui imperturbatus precipitur consistere inter prospera & adversa, virtutum semper ornamento, utroque circumseptus appareat humero. Quia ergo ratione tempore sacrificii non affuit, quod se in Sacramento accepisse non dubitat? Proinde modis omnibus convenit, ut quod quisque percepit in consecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione suae salutis: scilicet, ut cum Sacerdos ad solennia Missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut Sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi sumpturus, non aliter accedat, quam orario utroque humero circumseptus: sicut & tempore ordinationis suae dignoscitur consecratus, ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter & utrumque humerum premens, signum in suo pectore praeferat a crucis. §. 1. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debita subiaceat.

4 ps. Gratianus. Dalmaticis autem nec Episcopis, nec Diaconis absque Apostolica licentia uti permittitur.

C. X. Absque Apostolica licentia Dalmaticis, nec Episcopis nec Diaconis uti licet.

Unde Gregorius Aegio Episcopo Francorum, lib. 7. epist. 111.

Communis b filius Petrus Diaconus nobis innouit, quod fraternitas vestra tempore, quo hic fuit, poposcerit, ut sibi & Archidiacono suo utendi Dalmaticis licentiam praeberemus. Sed qui ita, hominum suorum infirmitate compulsus, festinanter abscellit, ut nec ipse moror incumbens diutius (ut dignum erat & res desiderata poscebat) sineret permanere, & nos in multis implicatus, ut Ecclesiasticae rationis est consideratio, novum hoc inconsulte & subito non permittit indulgere; idcirco postulata rei prolongatus effectus est. Nunc vero charitatis tuae bona revocantes ad animum, hujus auctoritatis nostrae serie, petita concedimus, atque te & Archidiaconum tuum Dalmaticarum usu decorandos esse concessimus, eademque Dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco Abbate deferente transmisiimus.

C. XI. Qualiter ordinetur Diaconus.

Diaconus e dum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat: quia non ad Sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

5 ps. Gratianus. Quaeitur autem, an post benedictionem manus Presbyterorum, & Diaconorum chrismatis liquore debeant perungi.

C. XII. Nec Presbyteris, nec Diaconis in consecratione, chrismate manus perungere licet.

De his ita scribit Nicolaus Papa I. Rualpho Archiepiscopo Bituricensi.

Propterea d sciscitaris, utrum solis Presbyteris, an & Diaconis debeant, cum ordinantur, manus chrismatis liquore perungi? Quod in sancta hac Romana Ecclesia, cui Deo auctore deservimus, neutris agitur. Sed & quia sit a novae legis ministris actum, nusquam (nisi nos fallat obliuio) legimus. Ergo ad B. Innocentii e Papae canonica decreta sanctitatem tuam transmittimus, & quae tibi sint in consecrationibus & ordinibus f observanda,

a Praeferat) manusc. b Ansel. l. 6. c. 88. al. 96. c Ex Conc. Carth. 4. cap. 4. Ordo Romanus. 91. col. 2. Polyc. l. 2. tit. 32. Ansel. l. 7. c. 52. al. 60. Ivo p. 6. cap. 13. Pan. l. 3. c. 31. d Ivo p. 6. c. 121. e Innoc. PP. 1. epist. 1. f al. ordinationibus.

principia paginae ad Decentium Eugubinum Episcopum missa, te affatim edocebunt.

C. XIII. P A L E A.

EX a epistola a Simplicii Papae Severo & Florentino Episcopis directa. Ad cognitionem nostri examinis, Gabrenensis Diaconi relatu, pervenit de quibusdam ipsis Ecclesiae Clericis, quorum cum unus ad Presbyterium, duo ad Levitarum ministerium consecrarentur, Episcoporum, oculorum dolore detentis, fertur manum suam super eos tantum posuisse, & Presbyterum quendam illis contra Ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse: qui propter tantam praesumptionis audaciam poterat accusatus iudicio praesenti damnari, si adhuc in corpore politus, non fuisset mortis vocatione praeventus. Sed quia jam ille examini divino relictus est, humano iudicio accusari non potest; ii qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulum, sed ignominiae potius elogium acceperunt, ne sibi licentiam talis ultra usurpatio faciat, decrevimus, ut a gradu Sacerdotalis, vel Levitici ordinis, quem perverse adepti sunt, depositi, aequo iudicio abiciantur. Tales enim merito iudicati sunt removendi, quia prave inventi sunt constituti.

Corr. Rom. § a Ex Epistola] Haec Palea in nullo manuscripto exemplari est inventa. Burchardus, & Ivo ante hoc caput, quod incipit, Ad cognitionem, referunt aliud quoddam caput, quod incipit, Relatio, ex epistola Simplicii missa Equitio Florentino, (sive Florentino) & Severo Episcopi. Quamobrem inde potest huc esse translatus titulus. Ceterum caput hoc a Burchardo citatur ex Concilio Bracar. ab Ivo in quinta quidem part. c. 213. ex Carthaginensi, in sexta vero c. 102. ex Hispalensi. 2. cap. 5. quo etiam loco extat; & sequitur canon, Quorundam, est quasi hujus summa.

Gratian. Item quaeritur, an eorum ordinatio sit rata habenda, quibus Episcopus, oculorum languore detentus, manus imponit, & Presbyter super eos orationem dicit.

C. XIV. Et Ordinator, & ordinatus damnationis subeant poenam, cum Episcopus manus imponit, & alius orationem dicit.

De his ita statutum est in Concilio b Toletano.

Quorundam c Clericorum, dum unus ad Presbyterium, duo ad Levitarum ministerium sacrentur, Episcopus oculorum dolore detentus, fertur manum suam super eos imposuisse tantum, & Presbyterum quendam illis contra Ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Sed quia jam ille examini divino relictus, humano iudicio accusari non potest; ii, qui supersunt, gradum Sacerdotii, vel Levitici ordinis, quem perverse adepti sunt, amittant.

C. XV. Qualiter Subdiaconus ordinetur.

Item ex Concilio Carthagin. IV. c. 5.

6 Subdiaconus d cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patinam de manu Episcopi accipiat vacuum, & calicem vacuum: de manu vero Archidiaconi accipiat urceolum cum aqua e, manie, & manutergium.

C. XVI. Qualiter Acolythus ordinetur.

Item ex eodem Concilio, c. 6.

Acolythus f cum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat: sed a b Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesiae luminaria mancipari: accipiat & urceolum vacuum ad suggerendum vinum in Eucharistiam sanguinis Christi.

a Ex Conc. Hispalensi 2. cap. 5. Burch. l. 1. c. 3. Ivo p. 5. c. 213. & 6. c. 102. b In Concil. Hispal. 2. cap. 5. c Ordo Romanus p. 91. Rabanus de instit. cler. lib. 1. cap. 8. Isidorus lib. 2. offic. c. 10. d Polyc. l. 2. tit. 32. Anselm. l. 7. c. 59. Ivo p. 6. c. 14. Pan. l. 3. c. 35. e aqua manili. f Polyc. ibid. Anselm. l. 7. c. 58. Ivo p. 6. c. 15. Pan. l. 3. c. 35. C. XVII.

C. XVII. Qualiter Exorcista ordinetur.

Item ex eodem, c. 7.

EXorcista a cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt Exorcismi, dicente sibi Episcopo: [Accipe, & commenda memorie, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, sive baptizatum, sive catechumenum.]

C. XVIII. Qualiter Lector ordinetur.

Item ex eodem Concilio, c. 8.

LECTor h cum ordinatur, faciat de illo Episcopus verbum ad plebem, indicans ejus fidem, ac vitam, atque ingenium: post haec spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: [Accipe, & esto relator c verbi Dei, habiturus, si fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis, qui verbum Dei ministraverint. d]

C. XIX. Qualiter Ostiarius ordinetur.

Item ex eodem, c. 9.

OSTiarius e cum ordinatur, postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem Archidiaconi tradat ei Episcopus claves Ecclesiae de altario, dicens: [Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quae his clavibus recluduntur.]

C. XX. Qualiter Psalmista ordinetur.

Item ex eodem Concilio, c. 10.

PSalmista f, id est, Cantor, potest absque licentia Episcopi, sola iussione Presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi Presbytero: [Vide ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobas.]

Gratian. Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum sphaerae rasum esse debet.

C. XXI. Clerici comam nutrire prohibentur.

Unde Innocentius Papa Episcopis Galliae.

PROhibete g, fratres, per universas regionum vestrarum Ecclesias, ut Clerici, juxta Apostolum, comam non nutriant, sed desuper caput in modum sphaerae radant.

C. XXII. De eodem.

Item ex Concilio Agathensi, c. 20.

CLerici h, qui comam nutriunt, ab Archidiacono, etiam si noluerint, inviti detondeantur. Vestimenta etiam, vel calceamenta eis, nisi quae religionem deceant, uti aut habere non liceat.

C. XXIII. De eodem.

Item Gregorius II. in Concilio Romae habito in Basilica S. Petri, c. 17.

SI i quis ex Clericis relaxaverit comam, sit anathema.

C. XXIV. Quibus vestibus Monialis sit induenda, cum consecratur.

Item ex Concilio Carthagini. IV. c. 11.

SANctimonialis k virgo, cum ad consecrationem suo l Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, quilibet semper usura est, professioni & sanctimoniali aptis. Gratian. Vasa quoque sacra, & vestimenta altaris mulieres Deo dedicata contingere, & incensum circa altaria deferre prohibentur.

C. XXV. Vestimenta altaris, & vasa sacra mulieres tangere prohibentur.

Unde Soter Papa omnibus Episcopis Italiae, epist. 2.

a Polyc. l. 2. tit. 32. Ansel. l. 7. c. 57. Ivo p. 6. c. 16. Pan. l. 3. c. 37. b Polyc. ibid. Ansel. l. 7. c. 54. Ivo p. 6. c. 17. Pan. l. 3. c. 38. c al. lector. d bene ministraverunt.] Ordo Rom. e Polyc. ib. Ansel. l. 7. c. 54. Ivo p. 6. c. 18. Pan. l. 3. c. 39. f Polyc. ibid. Ansel. l. 7. c. 53. Ivo p. 6. c. 19. Pan. l. 3. c. 40. g Ivo part. 6. c. 46. h Ivo concor. p. 6. c. 265. & 378. i Extra de vit. & ho. cle. c. si quis. k Polyc. l. 4. t. 35. Burch. l. 8. c. 23. Ivo p. 7. c. 43. l ul. sui.

SACratas a Deo foeminas, vel Monachas sacra vasa, vel sacras pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre, perlatum est ad Apostolicam sedem: quae omnia reprehensione plena esse & vituperatione, nulli recte sapientum dubium est. Quamobrem hujus sanctae sedis auctoritate haec omnia vobis refecare funditus, quanto citius poteritis, censemus. Et ne pestis haec latius divulgetur, per omnes provincias abstergi citissime mandamus.

C. XXVI. Sacrarium Subdiaconi ingredi non licet.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 21.

NON b oportet Subdiaconos licentiam habere in sacrarium, sive secretarium (quod Graeci Diaconium appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

C. XXVII. De eodem.

Item ex eodem, c. 22.

MINistrum c non oportet uti orariis, nec hostias x derelinquere.

Corr. Rom. ¶ x Hostias] Vera lectio, quae habetur etiam in aliquot manuscriptis, est, Ostia. sed ob glossam non est restituta.

C. XXVIII. De eodem.

Item ex eodem, c. 23.

NON d oportet Lectores, aut Psalmistas orariis uti, & sic legere aut psallere.

C. XXIX. Mulier in conventu viros docere non permittitur.

Item ex Concilio Carthagini. IV. c. 98. & 99.

Mulier e, quamvis docta & sancta, viros in conventu docere non praesumat. Laicus f autem praesentibus Clericis (nisi ipsis rogantibus) docere non audeat.

C. XXX. Ministris non sacras vasa Dominica contingere non licet.

Item ex Concilio Agathensi, c. 66.

NON g oportet infacros ministros licentiam habere in sacrarium (quod Graeci Diaconium appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

C. XXXI. Cuilibet ex Lectoribus vasa sacra altaris portare non licet.

Item ex Concilio Bracarenensi, c. 28.

NON h liceat cuilibet ex Lectoribus sacra altaris vasa portare, nec aliis, nisi iis, qui ab Episcopo Subdiaconi fuerint ordinati.

C. XXXII. De eodem, ut Clerici comam non nutriant.

Item ex Concilio Martini Papae, c. 41.

NON i liceat cuilibet ministeria tangere, nisi Subdiacono, aut Acolyto in secretario vasa Dominica. §. 1. Nec k oportet Clericos comam nutrire, & ministrare: sed attonso capite, patentibus auribus, & secundum l Aaron, talarem vestem induere, ut sint in habitu ornato.

C. XXXIII. Qualiter sponsus & sponsa sint benedicendi.

Item ex Concilio Carthagini. IV. c. 13.

SPonsus m & sponsa cum benedicendi sunt a Sacerdote, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reverentia ipsius benedictionis, in virginitate permaneat.

a Polyc. l. 3. tit. 9. Ansel. l. 7. c. 240. Burch. l. 3. cap. 215. Ivo p. 2. c. 72. & part. 3. c. 265. b Ansel. lib. 7. cap. 90. Ivo part. 3. cap. 105. c Anselm. lib. 7. cap. 88. d Anselm. lib. 7. cap. 83. e Infra, de consecrat. dist. 4. can. mulier. Burch. l. 8. c. 83. Ivo part. 7. c. 101. & part. 8. c. 324. Fibid. cap. 98. g Ferè idem supra ead. c. non oportet Subdiaconos. h Apud Mart. Bracar. infra cap. Graec. Synod. cap. 41. & cap. 66. i Ivo p. 6. c. 377. k Ibidem c. 66. Ivo p. 6. c. 378. l Exod. 22. m Infra 30. quasi. 5. can. Sponsus. Burch. lib. 9. cap. 5. Ivo part. 8. c. 143.

DISTINCTIO XXIV.

Qualiter Episcopus sit examinandus, & qualiter ipse, simul cum reliquis infra ipsum constitutis, sit ordinandus, breviter monstratum est. Nunc autem videndum est de Sacerdotibus, & reliquis, an sine examinatione sint promovendi. De his ita scribit Paulus ad Timotheum: u Manus nemini citò imposueris, & nihil sine præjudicio facias in alteram partem declinando.

C. I. De eodem.

Ex decretis Sylvestri Papæ in Synodo Rom. c. 9.

Nullus b Acolythorum, vel Subdiaconorum a tem consecratam à Presbytero aliis porrigat, (quia aliud est minister, aliud assistens:) nisi tantum supportet, quod ei Sacerdos imposuerit suo ore benedictum.

Correct. Rom. § a vel Subdiaconorum] Verba hæc non sunt in Synodo Romana sub Sylvestro; sed habentur apud Burchardum & Ivozem, & in iis Vaticanis Gratiani exemplaribus, in quibus est hoc caput. Nam in antiquioribus non est: sed post versiculum, declinando, sequitur continenter, Nullus ordinetur.

C. II. Ante probationem nullus ordinetur Clericus.

Item ex Concilio Carthagin. 3. c. 22.

Nullus c ordinetur Clericus, nisi d probatus fuerit, vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.

C. III. Ad Ministerium alicujus Ecclesie, Clerici ejusdem promoveantur.

Item Gelasius Papa Celestino Episcopo.

Presbyteri e, Diaconi, & universi Clerici Stomenis f civitatis petitorio nobis suggessere porrecto, in Ecclesia beati martyris Eleutherii Episcopi (quæ in supradicta civitatis parochia a probatur esse constructa) Presbyterum, qui constitutus fuerat, defecisse; atque in ejus locum Julianum, Diaconum ipsius Ecclesie, pro celebritate ipsius loci quantocyus debere ordinari. Et ideò, frater charissime, si de ejus vita, vel moribus nihil est, quod contra canonum veniat statuta, supra scriptum Presbyterii honore decorabis, sciturus, eum Visitatoris te nomine, non Cardinalis creasse Pontificis. Pariter etiam & Felicissimum Diaconum in ejus Ecclesie ministerio, si conversatio ejus patitur, subrogabis, ut locus processionis celeberrimus ad mysteriorum g consecrationem nec Sacerdote indigeat, nec ministro.

Corr. Rom. § a Parochia] In omnibus antiquis codicibus, tam impressis, quam manuscriptis, sic legitur: cujus vocis loco in recens impressis erat positum parochia. Sed visum est antiquam lectionem esse retinendam: præsertim cum dictio hæc etiam Græcè aptissimam habeat Etymologiam.

C. IV. Metropolitanorum, & Episcoporum examine promoveantur Episcopi.

Item ex Concilio Laodicen. c. 12.

Episcopi b judicio Metropolitanorum, & eorum Episcoporum, qui circumcirca sunt, provehantur ad Ecclesiasticam dignitatem i, ii videlicet, qui plurimo tempore probantur, tam verbo fidei, quam rectæ conversationis exemplo.

2 ps. Gratian. Cum itaque sine examinatione nullus sit ordinandus; quemadmodum, & quo tempore, Sacerdotum, & cæterorum infra positorum examinatio debeat fieri, considerandam est.

a Epistola 1. c. 5. Paulò aliter in orig. b Burch. lib. 5. c. 34. Ivo par. 2. c. 43. c Ansel. l. 7. c. 89. d non probatus, vel] orig. e Ansel. l. 7. c. 85. al. 89. 93. f Stovien[sis] Ansel. g al ministeriorum. h Dist. 61. c. Episcopum. & 63. c. non licet. Burch. l. 1. c. 9. Ivo p. 5. c. 63. i al. potestatem.

C. V. Qui ordinandi sunt, feriâ quartâ ad examinationem conveniant.

De his in Concilio Naneten[sis], c. 11. ita legitur.

Quando a Episcopus ordinationes facere disponit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feriâ quartâ ante ipsam ordinationem evocandi sunt ad civitatem, unâ cum Archipresbyteris b, qui eos representare debent: & tunc Episcopus à latere suo eligere debet Sacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros divinæ legis, & exercitatos in Ecclesiasticis functionibus: qui ordinatorum vitam, genus, patriam, ætatem, institutionem, locum, ubi educati sunt, si sint benè literati, si instructi in lege Domini, diligenter investigent; ante omnia, si fidem catholicam firmiter teneant, & verbis simplicibus asserere queant. §. 1. Ipsi autem, quibus hoc committitur, cavere debent, ne aut favoris gratiâ, aut ejuscunque muneris cupiditate illecti à vero deviant, ut indignum, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos, Episcopi manibus applicent. Quod si fecerint, & ille, qui indignè accessit, ab altari removebitur; & illi, qui donum sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Deo jam condemnati, Ecclesiastica dignitate carebunt. §. 2. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur: & sic Sabbatho, qui probati inventi sunt, Episcopo represententur.

Gratian. Aliis autem, sine Clericorum videlicet Concilio, & populi testimonio, nullum Episcopum ordinare præsumat.

C. VI. Sine Clericorum suorum Concilio Episcopus Clericos non ordinet.

Unde in Concilio Carthagin. 4. c. 22. legitur.

Episcopus sine Concilio c Clericorum suorum Clericos non ordinet, ita ut civium convenientiam d, & testimonium quaerat.

3 ps. Grat. Queritur, quid fieri debeat de his, qui sine examinatione proccelli sunt.

C. VII. De iis, qui sine examinatione ordinantur, & postea peccata sua confitentur.

De his ita legitur in Concilio Martini Papæ.

Si quis e Presbyter, aut Diaconus sine aliqua examinatione ordinatus fuit, aut certè, cum discuterentur, criminosa peccata sua confessi g sunt, aut post ordinationem ab aliis detecti sunt, abjiciantur ex clero. §. 1. Similiter verò & de universo ordine Clericorum servetur. Nam hoc sibi, quod irreprehensibile est, sancta catholica defendit Ecclesia.

Corr. Rom. § a Confessi sunt] In originali est, confessi non sunt, & post ordinationem, &c. Verum in Concilio Nicæno, c. 9. unde hoc caput videtur sumptum, habetur sine negatione, quemadmodum hic, & infra dist. 81. c. si quis sine.

DISTINCTIO XXV.

Uod nullus sine examinatione ordinandus sit, breviter demonstratum est. Quid autem ad Episcopum, quid ad unumquemque inferiorem pertineat. Hildorus Hispanensis Episcopus in epistola ad Ludifredum f scribit, ita dicens.

Corr. Rom. § Integra hæc epistola habetur in codice Bibliothecæ monasterii Dominicanorum.

C. I. Quod Episcopi, & cæterorum sit officium in Ecclesia.

Perlectis g sanctitatis tuæ literis gavifus sum, quod optatam salutem tuam earum relatu cognovi. De his autem, quæ in sequentibus insinuare eloquii tui ser-

a Burch. l. 2. c. 1. Ivo par. 6. c. 21. Polyc. l. 2. tit. 29. Pan. l. 3. c. 21. b al. Presbyteris. cal. consilio. d assensum & convenientiam] orig. e Apud Martinum Bracaren[sis], cop. 24. Facit ad hoc c. epist. 5. Zacharie ad Bonifacium Episcopum, & 15. q. 8. Si quis Presbyter. Ansel. l. 3. c. 13. f al. Lantfredum. g Burchard. l. 3. c. 50. Ivo p. 6. c. 20. Pan. l. 3. c. 41. mo fca.

Distinctio XXV. ...

mo studuit, gratias ago Deo, quod sollicitudinem officii pastoralis impendis, qualiterque Ecclesiastica officia ordinantur, perquiris: & licet omnia prudentia tue sint cognita; tamen, quia affectu fraterno me consulis, ex parte, qua valeo, expediam, & de omnibus Ecclesie gradibus, quid ad quemque pertineat, eloquar. §. 1. Ad Ostiarium namque pertinet claves Ecclesie, ut claudat, & aperiat templum Dei, & omnia, quae sunt intus, extraque, custodiat: fideles recipiat; excommunicatos & infideles excipiat a. §. 2. Ad Exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. §. 3. Ad Acolythum pertinet preparatio luminariorum in sacratio: ipse cereum portat: ipse suggesta b pro Eucharistia, calices Subdiaconis preparat. §. 4. Ad Psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, laudes, & sacrificium, responsoria, & quicquid pertinet ad canendi peritiam. §. 5. Ad Lectorem pertinet lectiones pronuntiare, & ea, quae Prophetae vaticinarunt, populis predicare. §. 6. Ad Subdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Christi deferre; & Levitis tradere, eisque ministrare, ureolum quoque, & aquam d, manile, & manutergium tenere; Episcopoquoque, & Presbytero, & Levitis pro lavandis ante altare manibus aquam praebere. §. 7. Ad Diaconum pertinet assistere Sacerdotibus, & ministrare in omnibus, quae aguntur in Sacramentis Christi; in baptismo scilicet, in chrismate, & patena, & calice: oblationes quoque inferre, & disponere in altario: componere etiam mensam Domini, atque vestire, crucem ferre, & predicare Evangelium & Apostolum. Nam sicut Lectoribus Vetus Testamentum, ita Diaconis Novum predicare praecipitur est. Ad ipsum quoque pertinet officium precum, & recitatio nominum: ipse praemonet aures habere ad Deum: ipse hortatur clamare: ipse donat pacem, & ipse annuntiat. §. 8. Ad Presbyterum pertinet Sacramentum e corporis & sanguinis Domini in altario Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. §. 9. Ad Episcopum pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris, & confectio chrisomatis. Ipse praedicta officia, & ordines ecclesiasticos distribuit: ipse sacras virgines benedicit: & dum praecessit unusquisque in singulis, ipse tamen est praordinator in cunctis. §. 10. Hi sunt Ordines, & ministeria Clericorum, quae tamen auctoritate Pontificali in Archidiaconi cura, & Primicerii, ac Thesaurarii sollicitudine dividuntur. §. 11. Archidiaconus enim imperat Subdiaconis, & Levitis, ad quem ista ministeria pertinent: ordinatio vestimenti altaris a Levitis, cura incensi, & sacrificii necessaria sollicitudo: quis Levitarum Epistolam, & Evangelium legat: quis preces dicat seu responsoria f in Dominicis diebus aut solemnitatibus g decantet. Sollicitudo quoque parochiarum h & ordinatio, & iurgia ad ejus pertinent curam: pro reparandis dioecesanis basilicis ipse suggerit Sacerdoti: ipse inquirat parochias i cum iussione Episcopi, & ornamenta, vel res basilicarum parochiarum k: gesta libertatum l Ecclesiarum Episcopo idem refert; collectam pecuniam de communione ipse accipit, & Episcopo defert, & Clericis proprias partes idem distribuit. Ab Archidiacono nuntiantur Episcopo excessus Diaconorum: ipse denuntiat Sacerdoti in sacratio juniorum dies, atque solennitatum, & ab ipso publice in Ecclesia praedicatur m: quando vero Archidiaconus absens est, vicem ejus Diaconus sequens adimplet. §. 12. Archipresbyter n vero se esse sub Archidiacono ejusque praecipis, sicut Episcopi sui, sciat obedire: & (quod specialiter ad ejus

ministerium pertinet) supra omnes Presbyteros in ordine positos curam agere, & assidue in Ecclesia stare: & quando Episcopi sui absentia contingerit, ipse vice ejus Missarum solennia celebret, & collectas dicat, vel cui ipse injunxerit. §. 13. Ad Primicerium pertinet Acolythi, Exorcistae, Psalmistae, atque Lectores: signum quoque dandum pro officio Clericorum, pro vite honestate, & officii meditandi, & peragendi sollicitudine, lectiones, benedictiones, psalmum, laudes, offertorium, & responsoria quis Clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus psallendi a in choro pro solennitate temporum: ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Si quid etiam necessarium est pro reparatione basilicarum, quae sunt in urbe, ipse denuntiat Sacerdoti: epistolas Episcopi pro diebus juniorum parochianis b per Ostiarios ipse dirigat: Clericos c, quos delinquere cognoscit, ipse dirigat: quos vero emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem Episcopi deferat: Basilicanos c ipse constituat, & matriculam d ipse disponat. Quando autem Primicerius absens est, ea, quae praedicta sunt, ipse exquirat, qui ei aut lege e proximus est, aut eruditione f. §. 14. Ad Thesaurarium pertinet basilicarum, & Ostiarii ordinatio f, incensi preparatio, cura chrisomatis conficiendi, cura baptisterii ordinandi, preparatio luminariorum in sacratio, & in sacrificiis g.

Corr. Rom. §. 2. Clamare:] In epistola B. Isidori, & apud Ivo non legitur: ipse hortatur orare, ipse clamat, & pacem ipse annuntiat.

§. 3. Parochiarum] In epistola legitur, parochianorum: quemadmodum & paulo inferius: & vox ista frequens est in antiquis exemplaribus Conciliorum Toletanorum.

§. 7. Praedicatur] Sic emendatum est ex manuscript. Grat. & originali. Antea legebatur, praedicantur.

§. 8. Archipresbyter:] Hinc usque ad vers. Ad Primicerium, non sunt in ipsa epistola Isidori, neque in Panormia, neque apud Burch. & Extra cap. 1. de offic. Archipresbyter. citatur ex Concilio Toletano.

§. 9. Clericos,] In primo Vaticano est, clericos urbis, & post verbum, deferat, additur, ceteri enim, qui sunt extra urbem, ad Archidiaconi curam pertinent, quemadmodum & in nonnullis aliis exemplaribus.

§. 10. Eruditione.] In originali est, eruditione his explendis certus.

2 ps. Gratian. Ex hac epistola liquet, quid cuiusque officii sit. Est etiam alia distinctio Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, quam fecit Clemens in epistola sua tertia, ita dicens.

C. II. Quid ab Episcopis, quid a Presbyteris, quid a Diaconis audire oportet.

Audire b Episcopum attentius oportet, & ab ipso suscipere doctrinam fidei: monita autem vitae a Presbyteris inquirere, a Diaconis vero ordinem disciplinae.

Gratian. Sacerdos quoque utrumque humerum orario ambit: Diaconus vero sinistrum tantum, ut ad ministerium expeditius discurrat.

C. III. Quare Levita unum tantum humerum orario ambit.

Unde in Concilio Toletano IV. c. 39.

Unum i orari oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, praedicat: dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditius ad ministerium Sacerdotale discurrat.

3 pars Gratian. Nunc autem per singulos gradus ordine recurrentes, qui, ex quibus ordinibus, in quem gradum conscen-

a al. efficiat. b al. vasa suggesta. c laudis sacrificium] orig. d aquamanile.] orig. e al. sacrificium. f al. responsorium. g Solemnitatem.] orig. h Pan. Solemnitatum.] Burch. & Ivo. h Parochianorum.] orig. i Parochiam. k Parochianorum.] orig. l al. libertatum.

a al. canendi. b al. parochianis. c basilicarios. d al. matriculus.] orig. e manuscr. e loco.] orig. f reparatio.] orig. g preparatio sacrificii.] orig. h Anselm. l. 7. c. 76. al. 81. i Ansel. l. 7. c. 80. al. 86.

dere possint; qui post lapsum valeant reparari, vel qui nonz quibus culpis à proprio gradu mereantur deicijs quo accusante, quibus testificantibus possint convinci; cuius sententia sint absolventi, vel condemnandi; breviter consideremus. §. 1. Ac primum à Pontificali gradu incipientes, qualem oporteat esse, qui in Episcopum est ordinandus, diligenter investigemus, Apostoli regulam secuti, quam in huiusmodi re Timotheo & Tito scribit dicens: Oportet a Episcopum irreprehensibilem esse: id est, non obnoxium reprehensioni. Hoc ad Timotheum. Ad Titum c. autem: Oportet Episcopum sine crimine esse: quod (ut Hieronymus scribit ad Oceanum d) idem est. §. 2. Nominem autem criminis quodlibet peccatum intelligitur: unde in eadem epistola Hieronymus dicit: Res contra naturam penè est, ut sine peccato aliquis sit: sed talis eligatur, cuius comparatione ceteri grex dicantur. In epistola verò ad Titum, crimen vocatur e criminale peccatum, vel criminalis infamia: unde ibi legitur: F Crimen est querela, id est, peccatum accusatione & damnatione dignum. §. 3. Quod g autem sine crimine iudetur esse, qui in Episcopum eligitur, non ante baptismum, sed post baptismum intelligendum est: ut à tempore videlicet baptismatis nullius criminis conscientia mentem eius remordeat. §. 4. Criminis autem appellatio alijs late patet, complectens omne peccatum, quod ex deliberatione procedit. Unde Beda d super epistolam Jacobi h: Peccata, quæ ex ignorantia, vel infirmitate humana committuntur, dicit & præcipit alterutrum confiteri, quia facile dimittuntur: quæcumque verò sunt ex deliberatione, non nisi per penitentiam. Hinc etiam Augustinus ait: Nullum peccatum est adeo veniale, quod non fiat criminale, dum placet. Alijs autem ea demum significat, quæ semel commissa ad damnationem sufficiunt. §. 5. Multa enim ex deliberatione procedunt, quæ nisi sæpius iterata, & in consuetudinem fuerint deducta, quamvis gravent post mortem, non tamen æternaliter perdunt: quia etsi quædam ratione crimina appellantur, tamen mortifera, & capitalia non sunt. Unde Augustinus in homilia i de igne purgatorio, exponens verba Apostoli: Si quis super hoc fundamentum ædificaverit ligna, fœnum, & stipulam, &c. ait: Multi sunt, qui lectionem istam malè intelligentes, falsâ securitate decipiuntur: dum credunt, quod si supra k fundamentum Christi capitalia crimina ædificent, peccata ipsa per ignem transitorio possint purgari, & ipsi postea ad vitam perpetuam pervenire. Intellectus iste, fratres charissimi, corrigendus est: quia ipsi se seducunt, qui taliter sibi blandiuntur. Illo enim transitorio igne, de quo dicit Apostolus l, Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem: non capitalia, sed minuta peccata purgantur m: de quibus, etsi non omnia, vel aliqua commemoranda sunt, ne aliquis se inaniter exensare conetur, & dicat se nescire, quæ sint minora peccata, vel quæ crimina capitalia. §. 6. Et quamvis Apostolus capitalia plura commemoraverit, nos tamen, (ne desperationem facere videamur) breviter dicimus, quæ sunt illa: sacrilegium, homicidium, adulterium, fornicatio n, falsum testimonium, furtum, rapina, superbia, invidia, avaritia; & si longo tempore teneatur, iracundia, & ebrietas, si assidua sit, in eorum numerum computantur o. Quicumque enim aliquid p de istis peccatis in se dominari cognoverit, nisi dignè se emendaverit, & si habuerit spatium, longo tempore penitentiam egerit, & largas eleemosynas erogaverit & à peccatis ipsis abstinerit, illo transitorio igne, de quo ait Apostolus, purgari non poterit, sed æterna illum flamma sine ullo remedio cruciabit. §. 7. Quæ autem sint minuta peccata, licet omnibus nota sint, tamen quia

a 1. Timoth. 3. b Ex glossa interlineari ad eum locum. c cap. 1. d Epist. 83. e infra ead. c. primum. e & in gloss. ordinaria, ad locum epist. ad Timotheum. f In gl. interlineari. g infra dist. 81. c. Apostolus. h Jacob. ult. i Sermone 41. de sanctis, sive 4. de animab. defunctorum. k 1. Cor. 3. l Ibid. m Hic omittuntur aliquot b. August. verba. n vox ista abest ab origin. o in eorum numero computatur. orig. p aliqua) orig.

longum est, ut omnia replicentur, opus est, ut ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut in potu plus accipit, quam necesse sit, ad minuta peccata noverit pertinere: quoties plus loquitur, quam oportet, aut plus tacet, quam expedit: quoties pauperem importunè petentem exasperat: quoties cum corpore sit sanus, alijs jejunantibus, prandere voluerit, aut somno desidius tardius ad Ecclesiam surgit: quoties, excepto desiderio filiorum, uxorem suam cognoverit: quoties in carceribus clausos, aut in vinculis positos tardius requisierit: quoties infirmos tardius visitaverit: si discordes ad concordiam revocare neglexerit: si filius aut proximum, aut uxorem, aut filium, aut fratrem exasperaverit, quàm oportet: si amplius fuerit blanditus, quam expedit: si cuiuscunque majori personæ, aut voluntate, aut ex necessitate adulari voluerit: si pauperibus esurientibus, nimium a deliciosa, aut sumptuosa convivia sibi præparaverit: si se in Ecclesia, aut extra Ecclesiam fabulis otiosis (de quibus in die iudicii ratio reddenda est) occupaverit: si dum incautè juramus, & cum hoc per aliquam necessitatem implere non poterimus, utique perjuramus, & cum omni facilitate, vel temeritate maledicimus, cum scriptum b sit: Neque maledici regnum Dei possidebunt.

Corr. Rom. [& Res contra] Sic serè in glossa ordinaria ad vocem illam: irreprehensibilem; & est epitome quedam verborum B. Hieronymi in epistola ad Oceanum, expianantis locum Apostoli ad Timotheum, & ad Titum.

¶ Unde ibi] Id est non apud B. Paulum, sed in glossa ordinaria, ad locum B. Pauli. Sumpta autem sententia est ex B. Augustino, ex tractatu 41. ad c. 8. Joannis: ejusque verba habentur & apud Bedam ad eundem B. Pauli locum, & infra d. 81. c. Apostolus.

¶ Remordeat] Sequebatur in vulgatis: Unde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum: quæ verba sunt inducta, quoniam in nullo manuscripto sunt inventa: habentur autem infra ead. ante cap. primum.

¶ Unde Beda] In commentariis ipsius ad c. 5. epistola Jacobi, ad illa verba: confitemini alterutrum, sic legitur: In hac autem sententia illa debet esse discretio, ut quotidiana levique peccata alterutrum coræqualibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione salvari: porò gravius lepre immunditiam juxta legem Sacerdoti pandamus, atque ad ejus arbitrium, qualiter, & quanto tempore jufferit, purificari curemus.

¶ Nullum peccatum] In glossa ordinaria in cap. 11. 1. Corinth. ad ea verba: reus erit corporis & sanguinis Domini, citatur hæc sententia ex B. August. Vomiliæ 24. in Joannem, in hæc verba: Nullum peccatum veniale est, dum placet, quantumcunque parvum: sicut mortale, si verè displicet, nullum judicatur.

C. IV. Quæ sunt venialia peccata, quæ post hanc vitam purgantur.

Item Gregorius Dialog. lib. 4. c. 39. Qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio præsentatur: sed tamen de quibusdam levibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, pro eo, quod veritas dicit; c Quia si quis in Spiritum sanctum blasphemium dixerit, neque in hoc seculo remittetur ei, neque in futuro. In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc seculo, quasdam verò in futuro posse laxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, ut prædixi, hoc de parvis, minimisque peccatis fieri posse, credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curæ rei familiaris, quæ vix sine culpa vel ab ipsis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, sciunt, aut in non gravibus rebus error

a Cibum non dederit, aut minimum. orig. b 1. Corinth. 6. c Matth. 12.

ignorant-

quædam sunt peccata quæ post hanc vitam purgantur, sicut sunt peccata venialia. C. IV. Quæ sunt venialia peccata, quæ post hanc vitam purgantur. Item Gregorius Dialog. lib. 4. c. 39. Qualis hinc quisque egreditur, talis in iudicio præsentatur: sed tamen de quibusdam levibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est, pro eo, quod veritas dicit; c Quia si quis in Spiritum sanctum blasphemium dixerit, neque in hoc seculo remittetur ei, neque in futuro. In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc seculo, quasdam verò in futuro posse laxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, ut prædixi, hoc de parvis, minimisque peccatis fieri posse, credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curæ rei familiaris, quæ vix sine culpa vel ab ipsis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, sciunt, aut in non gravibus rebus error

ignorantiae, qua cuncta etiam post mortem gravant, si adhuc in hac vita positus minimè fuerint relaxata.

C. V. De eodem. P A L E A.

[Item Augustinus in libro de vera & falsa penitentia c. 18.]

Qui a in aliud seculum distulit fructum conversionis, priùs purgandus est igne purgationis. Hic autem ignis, etli aeternus non sit, miro tamen modo gravis est. Excellit enim omnem poenam, quam unquam aliquis passus est in hac vita, vel pati potest.

Corr. Rom. ¶ a vel pati potest] Haec verba non sunt in originali, neque infra de pen. dist. 7. c. ult. §. fin. ubi hoc idem recitatur.

Gratian. Aliàs autem ea tantùm delicta significat, quoràm est perpetua infamia.

C. VI. A die baptismi sine crimine debet inveniri, qui in Episcopum est ordinandus.

Unde Hieronymus b scribit in eadem epistola ad Titum, cap. 1.

Primum itaque sine crimine jubetur esse c Episcopus, quod puto, alio verbo ad Timotheum, irreprehensibilem nominatum: non quòd eo tantùm tempore, quo ordinandus est, sine ullo sit crimine, & praeferitas maculas novà conversatione diluerit; sed d quòd ex eo tempore, quo in Christum renatus est, nullà peccati conscientia remordeatur. Quomodo enim potest Praefes Ecclesiae auferre malum de medio ejus, qui in delicto simili corruerit? aut quà libertate corripere peccantem potest, cum tacitus sibi ipse respondeat, eadem se admisisse, quae corripit.

Gratian. Ecce, qui ordinandus est in Episcopum, non solum tempore suae ordinationis, sed etiam omni tempore post baptismum a crimine immunis esse debet.

DISTINCTIO XXVI.

1 S Equitur in utraque epistola [unius e uxoris virum] ps. post baptismum videlicet, non ante baptismum.

C. I. Post baptismum debet esse monogamus, qui in Episcopum est ordinandus.

Unde Hieronymus a scribit ad Oceanum, epist. 83. Unius f uxoris virum, id est, monogamum, post baptismum. Si enim & ante conjugem habuit, quae obierit, non ei imputatur, cui profusus novo homini g nec supra, nec alia, quae ante fuerunt, jam obfunt.

Corr. Rom. ¶ a Hieronymus] Sententia quidem hujus & sequentis capituli sunt Patrum, qui citantur, id est, Hieronymi & Augustini: verba tamen ipsa potius videntur sumpta ex collectaneis Bedae, & ex glossa ordinaria, hujus quidem capituli in primam ad Timoth. c. 3. sequentis vero in epistolam ad Titum, cap. 1.

C. II. Qui ante baptismum habuerit unam, & post baptismum aliam, ordinandus non est.

Augustinus vero contra testatur, scribens h in epistolam ad Titum.

Acutius i intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus, vel paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt: quia de Sacramento agitur, non de peccato a. Nam in baptismum peccata omnia dimittuntur: & qui dixit: Si k nupsit virgo, non peccat, satis declaravit, nuptias non esse peccatum. Propter sanctitatem autem Sacramenti, sicut foemina, si catechumena vitata est, non potest post baptismum

a Infra de penit. dist. 7. c. ult. §. fin. b In commentariis ad cap. 1. c sit] orig. d 1. Corinth. 5. e 1. Timoth. 3. & Tit. 1. f Beda, & gl. ord. 1. Timoth. 3. ad haec verba. g gl. non habet. h In gloss. ordinaria in cap. 1. epistolae ad Titum, sumpta tamen sententia ex B. August. in lib. de bono conjugii, cap. 18. i 28 q. 3. c. acutiùs. Ivo p. 8. cap. 294. Pan. l. 6. c. 66. Ansel. l. 9. c. 59. Polyc. l. 2. tit. 31. k 1. Cor. 7.

inter Dei virgines consecrari: ita non absurdè visum est bigamum non peccasse, sed normam Sacramenti amisisse non ad vite meritum, sed ad ordinationis Ecclesiasticae signaculum necessariam. Et sicut plures antiquorum Patrum uxores, significaverunt futuras ex omnibus gentibus Ecclesias, uni viro subditas, id est, Christo: ita noster Antistes, id est, Episcopus unius uxoris vir significat ex omnibus gentibus unitatem uni viro Christo subditam.

2 pars. §. 1. Itaque sicut duobus dominis fervire a: sic ab uno Deo apostatate, & in alterius superstitionem ire, non licet.

Corr. Rom. ¶ a De peccato.] Sequebatur, propter sanctitatem Sacramenti, sicut si foemina, &c. Resistitur est totus hic locus ex glossa ordinaria. Nam apud B. Augustinum, & reliquos collectores copiosior etiam est.

C. III. Bigamus a probatur, qui ante baptismum habuerit unam, & post baptismum alteram.

Item Innocentius I. Russo, & Eufesio, & ceteris Episcopis Macedoniae, epistol. 22. c. 2.

DEinde b ponitur, non dici oportere bigamum eum, qui catechumenus habuerit, atque amiserit uxorem, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam videri, quae novo homini copulata sit; quia illud conjugium per c baptismi Sacramentum cum ceteris criminibus sit ablutum d. Quod cum de una utique dicitur, certè, si tres habuerit in veteri solitis homine uxores e, erit ei, quae post baptismum quarta est, sic interpretandus prima, & virginis aequè nomen accipiet, quae quarto ducta est loco. Quis (oro) istud non videat contra Apostoli esse praecipuum, qui ait, unius uxoris virum oportere e fieri Sacerdotem? Sed obijcitur, quòd in baptismum totum, quicquid in veteri homine gestum est, sit solutum. Dicite mihi (cum pace vestra loquor) an crimina tantùm dimittuntur in baptismum, an & illa, quae secundùm Domini f praeccepta, ac Dei instituta complentur? Uxorem ducere, crimen est, an non est crimen? Si crimen est, ergò (praefatà veniã dixerim) erit auctor in culpa: qui, ut crimina committerentur, in g paradiso praecipit, cum ipse eos benedixit. Si verò non est crimen, quia quòd Deus instituit h, nefas sit crimen appellari, & Salomon i addidit: Etenim à Deo preparatur viro uxor: quomodo creditur inter crimina esse dimissum, quòd auctore Deo legitur consummatum? Quid de talium filijs percensetur? Nunquid non erunt admittendi in hereditatis consortio k, quia ex ea suscepti sunt, quae ante baptismum fuit uxor, eruntque appellandi vel naturales, vel spurii: quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (ut vobis videtur) quòd post baptismum assumitur? Ipse Dominus, cum interrogaretur à Judaeis, si liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: I Quod ergò Deus junxit, homo non separet. At ne de his locutus esse erodatur, qui d post baptismum sortiuntur, meminerint hoc & à Judaeis interrogatum, & Judaeis esse responsum. §. 2. Quæro, & sollicitus quero, si una eademque sit uxor ejus, qui ante catechumenus, postea sit fidelis, filiosque ex ea, cum esset catechumenus, suscepit; ac postea alios, cum fidelis, defuncto patre, appellandi fratres, an non habeant postea, defuncto patre, circumsundæ hereditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritalis creditur abstulisse? Quod cum ita sentire, atque judicare absurdum est, quae (malum) ratio est, hoc defendi, & vacuã magis opinione jactari, quam aliquã auctoritate roborari: cum

a Matth. 6. b Burch. l. 4. c. 98. Ivo p. 1. cap. 292. & p. 8. cap. 303. Polycarp. lib. 6. tit. 4. c post] orig. d al. ablatum. e 1. Timoth. 3. ad Tit. cap. 1. f legis] orig. g Gen. 1. h junxit.] orig. i Prov. 19. 23. quest. 1. N. quid. k al. consortium. l Matth. 19. F e

non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit & Deus injunxit? §. 3. Nunquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos quilibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro, si hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptismum, totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium & orationibus, atque eleemosynis vacantem, Angelum audientem per revelationem, ipsumque & Petrum videntem; nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt, propter quæ ei baptismus videtur esse concessus? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quicquid bene gestum fuerit, & secundum præcepta legalia custoditum, non potest facientibus deperire. §. 4. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum: & quod peccatum non est, solvi inter peccata, credi omnino non debet: eritque integrum æstimare, aboleri non posse prioris nomen uxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quod b ex Dei sit voluntate completum.

Corr. Rom. ¶ & Bigamus] Rubrica hujus capituli, & sequentis, quæ in codicibus impressis erant transposita, in suam locum ex aliquot manuscriptis sunt restituta.

¶ & Homine uxores] Sic in omnibus manuscriptis, & apud Burchardum, & Ivonem part. 1. c. 292. quamvis in originali & apud eundem Ivonem part. 8. cap. 303. paulo aliter, & obscurius legatur.

¶ Præcepit] In orig. & apud cæteros collect. legitur: in paradiso, cum ipse eos jungeret, benedixit.

¶ Qui post baptismum] Apud Burchardum, & Ivonem in prima parte legitur: quæ post baptismum sortiuntur. Sed in originali, & apud Ivonem part. 8. & in Panormia, & infra 28. q. 1. c. nunquid, hoc modo: qui post baptismum uxores sortiuntur. Verum ob glossam nihil est mutatum.

¶ & Ipsumque Petrum] Apud Innocentium in codice canonum, & Burchardum est: atque eleemosynis revelationem, Petrumque ipsum vidisse. Apud ipsum Innocentium in tomis Conciliorum; per revelationem Angelum, Petrumque ipsum vidisse. Apud Ivonem: Petrum ipsum revelatione vidisse.

C. IV. In baptisinate culpa dimittitur, non lex conjugii aboletur.

Item Ambrosius lib. 1. de officiis, c. ult.

UNA e tantum, nec repetita nobis copula permittitur, & in ipso conjugio lex est, non iterare conjugium, nec secundæ conjugis sortiri conjunctionem. Quod plebisque mirum videtur, cur etiam ante baptismum iterata & conjugia electioni muneris, & prærogative ordinationis impedimenta generent; cum etiam delicta obesse non soleant, si lavacri remissa fuerint sacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptismo culpa dimitti potest, lex aboleri non potest. In conjugio non culpa, sed lex est. Quod culpa est igitur, in baptismo relaxatur: quod legis est, in conjugio non solvitur. Quomodo autem potest hortator esse viduitatis, qui ipse conjugia frequentaverit?

Corr. Rom. ¶ & Iterata] Apud B. Ambrosium locus hic variè legitur. Num in antiquis impressionibus habetur, iterato conjugio: in recentioribus vero, iterati conjugii. Itemque in Panormia, & apud Ivonem. In his tamen, quæ sequuntur, concordat, sic legendo, ad electionem muneris, & prærogativam ordinationis impedimenta generentur.

Gratian. Joannes etiam Baptista, dum Herodem ab incestu prohiberet, dicens: Non d licet tibi habere uxorem fratris tui; evidenter ostendit, inter infideles conjugia esse. Unde datur intelligi, quod bigami dicuntur, non solum, qui post baptismum conjugia frequentant, sed etiam, qui ante baptis-

a Act. 10. b al. quia. c Ivo p. 8. c. 291. Pan. l. 6. c. 64. d Matth. 14.

num unam, & post baptismum alteram habuisse probantur. §. 1. Bigamus vero in Sacerdotem ordinari non debet: non quia deliquerit secundam accipiendo uxorem, sed quia prærogativâ exutus est Sacerdotis.

C. V. Non precat Bigamus, sed prærogativâ Sacerdotis exuitur.

Unde Ambrosius ad Vercellenses, lib. 10. epist. 82. ait. Qui a sine crimine est unius uxoris vir, tenetur b al legem Sacerdotii suscipiendi. Qui autem iteraverit conjugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogativâ exuitur Sacerdotis.

DISTINCTIO XXVII.

1. Quid autem unius uxoris vir Episcopus esse jubetur, ps. Queritur: an de tempore ordinationis hoc sit accipiendum? ut tempore suæ administrationis, ejus per sit copulâ fungi, quam unicam, & virginem sibi desponsavit.

C. I. Non ordinetur Diaconus, nisi castitatem fuerit professus.

Hoc Martinus c Papa prohibet dicens.

DIACONUS d qui eligitur, si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desideraverit, alienus sit à ministerio, & vacet à Clero.

Gratian. Hæc auctoritate datur intelligi, quod illi, quæ uxores habent, vel accipere volunt, nec Diaconi, nec Sacerdotes fieri possunt, nisi continentiam profiteantur. §. 1. Si vero Diaconus à ministerio cessare voluerit, contracto matrimonio licitè potest uti. Nam etsi in ordinatione sua castitatis votum obtulerit; tamen tanta est vis in sacramento conjugii, quod nec ex violatione voti potest dissolvi ipsum conjugium.

C. II. Nubentes post votum, non sunt adinvicem separandi.

Unde Augustinus & in libro de bono viduitatis ad Julianam viduam, cap. 10.

2. Quidam e nubentes post votum afferunt adulteros ps. Esse. Ego autem dico, quod graviter peccent, qui tales dividunt.

Corr. Rom. ¶ & Augustinus] Verba propria hujus capituli non sunt inventa apud B. Augustinum. Sententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc est de voto simplici, ut Gratianus in fine hujus distinctionis exponit.

C. III. De eodem.

Item Theodorus in penitentiali.

SI f vir simplex & votum virginittatis habens adiungit uxora, postea non dimittat uxorem, sed tribus annis peniteat.

Corr. R. ¶ & Simplex] Absit vox ista ab omnibus manuscriptis, & infra 27. q. 1. c. si quis votum, etiam ab impressis. In aliquot tamen pertractatis, est glossa interlineari.

C. IV. Damnabile est voventibus virginitatem, velle nubere.

Hieronymus & verò econtrâ scribit.

VOventibus g virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est.

Corr. Rom. ¶ & Hieronymus] Gratianus hic, & infra 17. q. 1. c. voventibus. & Magister sententiarum hoc tribuit Hieronymo, apud quem non est inventum. In glossa ordinaria 1. Tim. cap. 5. ad ea verba, habentes damnationem, refertur ex B. Augustino, cujus propria verba habentur infra c. nuptiarum 27. q. 1. post principium.

a Ivo p. 8. c. 290. Pan. l. 6. c. 63. b al. teneatur. c Apud Martinum Bracarensem, c. 39. d Dist. 28. c. Diaconi. Ivo p. 6. cap. 376. Panorm. l. 3. c. 97. e Infra 27. q. 1. c. nuptiarum. §. proinde. f Ibid. c. si quis votum. g Infra 17. q. 1. c. voventib. Sentent. 4. dist. 38.

C. V. Damnationem habebit, si nupserit, quæ virginitatem vocit.

Idem contra Jovinianum, lib. 1.

SI a nupserit virgo, non peccat b: non illa virgo, quæ semet e Dei cultui dedicavit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem: quia d primam fidem irritam fecit.

C. VI. Quæ sanctimonialem se esse finxerat, nubere non valet.

Item Nicolaus Papa ad Albinum e Viennens. Ecclesia Archiepiscopum.

QUOD si interrogasti de femina, quæ post obitum mariti sui sacrum velamen super caput suum imposuit, & finxit se sub eodem velamine sanctimonialem esse, postea verò ad nuptias rediit: bonum mihi videtur, quia per hypocritism Ecclesiasticam regulam conturbare voluit, & non legitime in voto suo permansit, ut poenitentiam agat de illusione nefanda, & revertatur ad id, quod spondidit, & in sacro ministerio g permaneat, quod inchoavit.

C. VII. P A L E A.

NAM b si consenserimus, quòd omnia sacramenta Ecclesiastica quisque, prout vult, fingat, & non verè faciat, omnis ordo Ecclesiasticus turbabitur; nec catholica fidei jura consistunt, nec canones sacri ritè observantur. Quid enim profuit Simoni i Mago baptismum sacrum fictè suscipere, & in Christianitate permanurum se finxisse, cum per Apostolum, fraude ejus detecta, quod sibi futurum esset, pronunciatum fuit? Ait enim, Pecunia tua tecum sit in perditionem: cor enim tuum non est rectum coram Deo. Poenitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui: in felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. Ideò tales, nisi resipiscant, spirituali gladio percutere sententiam. Non enim fas est Spiritui Sancto mentiri, sicut Ananias & Saphira mentiti sunt, & statim perierunt.

Corr. Rom. § Caput hoc in multis Gratiani codicibus (in quibus habetur sine nomine Paleæ,) est conjunctum superiori, quemadmodum & apud Burchardum & Ivonem. In Pavornia autem est semictum.

C. VIII. In sacris Ordinibus constituti, non ducant uxores: & si duxerint, sepentur.

Item Calixtus Papa II.

Presbyteris a, Diaconis, Subdiaconis, & Monachis concubinas habere, seu matrimonia contrahere, penitus interdiximus: contracta quoque matrimonia ab hujusmodi personis disjungi, & personas ad poenitentiam redigi debere, juxta sacrorum canonum definitiones judicamus.

Corr. Rom. § a Presbyteris] Hic canon inuentus est in cod. Vatic. Biblioth. in fragmento cujusdam Concilii ab Urbano II. habit, c. 2. ex eodem verò Concilio sunt canones, Alienationes, 12. q. 2. & Paternarum. 24. q. 3.

Gratian. Hic distinguendum est, quòd voventium alii sunt simpliciter voventes, de quibus Augustinus & Theodorus locuti sunt: alii sunt, quibus post votum benedictio accedit consecrationis, vel propositum religionis, de quibus Hieronymus, & Nicolaus, & Calixtus scripserunt.

C. IX. Incestæ sunt virgines, quæ post consecrationem nubunt.

Unde idem Hieronymus contra eundem Jovinianum lib. 1. scribens, ait.

Virgines l, quæ post consecrationem nupserunt, non tam adulteræ sunt, quàm incestæ.

DISTINCTIO XXVIII.

1. E CCE ostensum est, quòd nolentes vivere continentiam, nec ad Subdiaconatum, nec ad Superiores possunt gradus conscendere. Unde ad Subdiaconatum accedentes, non sine voto castitatis iubentur admitti, auctoritate B. Gregorii, qui scribens Petro Subdiacono lib. 1. epistola 42. in fine ait.

C. I. Non fiat Subdiaconus, qui se castè victurum non promiserit.

NULLUM a facere Subdiaconum presument Episcopi, nisi qui se victurum castè promiserit, & nonnullis interjectis: Quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

C. II. Subdiaconus, & supra constituti incontinentes, uxorem, aut concubinas ducentes, Ecclesiastico beneficio, & officio careant.

Item Innocentius II. in Concilio Rom. c. 5.

DECERNIMUS b, ut ii, qui in ordine Subdiaconatus e & supra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque Ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum, vasa Domini, & sacrarium Spiritus sancti debeant esse, & dici, indignum est, eos cubilibus & immunditiis deservire.

C. III. Castè se victuros promittant, in Diaconos vel Presbyteros ordinandi.

Item ex Concilio Toletano IV. c. 26.

2. QUANDO d Presbyteri, aut Diaconi per parochias ps. constituntur; oportet eos primùm professionem Episcopo suo facere, ut castè, & purè e vivant sub Dei timore, ut dum eos talis professio obligaverit, vitæ sanctæ disciplinam f retineant.

C. IV. Qui longam corporis sui continentiam non habet, in Episcopum eligi non debet.

Item Gregorius Clero, & nobilibus civibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

3. PRIUSquam g ad nos scripta vestra discurrerent h, ps. Joannem Diaconum, qui ab altera parte electus est, parvulam habere filiam, ex quorundam relatione cognovimus. Unde, si rationem voluissent attendere, nec alii eum eligere, nec ipse debuisset consentire. Nam quæ presumptione ad Episcopatum audeat accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam, filiola a teste, convincitur non habere.

Corr. Rom. § a Filiola] Sic emendatum est ex originali, Anselmo & Polycarpo, cum antè legeretur, filia. Superius etiam dixerat, parvulam filiam, quibus vocibus recens incontinentia manifestè exprimitur.

C. V. Ad Subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur.

Item ex Concilio Toletano II. c. 1.

4. DE iis i, quos voluntas parentum à primis infantia annis Clericatus a officio mancipavit, statim observandum, ut mox detonsi, vel ministerio e Leætorum traditi, in domo Ecclesiæ sub Episcopali presentia à præposito sibi debeant erudiri. At ubi octavum decimum ætatis suæ compleverint annum, coram totius Cleri, plebisque conspectu, voluntas eorum de expetendo conjugio ab Episcopo perferretur: quibus si gratia castitatis (Deo inspirante) placuerit, & promissionem k

a Ivo p. 7. c. 124. Pan. l. 3. c. 192. 1. Corinth. 9. b peccavit. Hier. cal. quæ se semel. d 1. Tim. 5. e Valde variant hæc nomina in exemplaribus, & Burch. & Ivone. f Burch. l. 8. c. 47. Ivo part. 7. c. 65. & 152. Pan. l. 3. c. 205. g al. ministerio inchoavit. h Burch. & Ivo ibid. Panor. l. 3. c. 206. i Act. 8. k Act. 5. l Ivo p. 7. c. 124. Pan. l. 3. c. 193.

a Infra dist. 31. c. ante triennium. b Pan. lib. 8. cap. 142. c Diaconatus] Pan. d Burch. l. 2. c. 157. Ansel. lib. 7. c. 106. Ivo p. 3. c. 130. & p. 6. c. 248. Pan. l. 3. c. 22. e al. piè. f al. disciplina retineat. Cod. Regius. g Anf. l. 6. c. 9. al. 16. Polyc. l. 2. tit. 2. h al. recurrerent. i al. discurrissent. j Anf. l. 7. c. 42. k al. professionem.

castimoniam suam abque conjugali necessitate sponderint servaturos; hi tanquam appetitores ardentissimi vite, levillimo Domini jugo subdantur; ac primo Subdiaconatus ministerium, habita probatione professionis suae, a vigesimo anno suscipiant. Quod si inculpabiliter, ac inoffense vigesimum quintum annum aetatis suae peregrint, ad Diaconatus officium, (si scienter implere posse ab Episcopo comprobantur) promoveri debent. Cavendum tamen est his, ne quando suae sponsonis immemores, ad terrenas nuptias, aut ad furtivos a concubitus ultra recurrant. Quod si forte fecerint, ut sacrilegii rei ab Ecclesia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persulerit, concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus; ita ut eum protracta aetatis in conjugio positi, renunciatorum se pari consensu operibus carnis spondeant, ad sacros Ordines e adpirent.

Corr. Rom. § α Clericatus] In omnibus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis Conciliorum legitur, in Clericatus officio, vel Monachali, [al. Monachi] posuit. Sed in codice Lucensi Regio habetur eodem modo, atque apud Gratianum.

§ β Ministerio Lectorum] In omnibus codicibus Conciliorum ante citatis (etiam Lucensi) legitur, ministerio electorum. Verum in epistola prima Syriaci ad Himerium, c. 9. & Innocentii 24. c. 5. (ubi de eadem fere re agitur) est, Lectorum ministerio seu officio.

C. VI. In conjugio constitutus ad Sacerdotium assumi non debet.

Item ex Concilio Arelateni II. c. 2.

5 **A**sumi d aliquem ad Sacerdotium in conjugii vinculo constitutum non oportet, nisi fuerit promissa conversio.

C. VII. Non ordinentur Diaconi, qui castitatem non profitentur.

Item ex eodem 3.

Praeterea α placuit, ut deinceps non ordinentur Diaconi, nisi qui prius conversionis proposito professi fuerint castitatem.

Corr. Rom. § α Praeterea] In Arelatenibus, quae extant, hic ipse penitus canon non invenitur. Sed sententia habetur in tertio c. 2. in fine.

Gratian. Verum illi priori auctoritate Diaconus videtur permitti conjugium, cum ad Sacerdotium tantum conjugati prohibeantur assumi. Porro sequenti auctoritate videtur permitti Subdiaconis, cum de Diaconis specialiter praecipitur, ut sine probatione castitatis non ordinentur.

C. VIII. Diaconi non prohibeantur a ministerio, si in ordinatione dicunt se continere non posse.

Hoc idem in Ancyra Synodo videtur esse permissum, in qua, c. 10. (al. 9.) sic statutum est.

Diaconi e quicunque, cum ordinentur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes, velle se habere uxores, nec posse se continere; hi si postea ad nuptias venerint, maneat in ministerio, propterea quod his Episcopus licentiam dederit. Quicumque sane tacerunt, & susceperunt manus impositionem, professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, a ministerio cessare debebunt.

C. IX. Presbyter ducens uxorem, ab ordine deponitur.

Item ex Concilio Neocæsariensi, c. 1.

6 **P**resbyter si uxorem duxerit, ab Ordine suo ipsi deponi debere: Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abjici, & ad poenitentiam inter Laicos α redigi oportet.

α al. abortivos. b al. rei damnentur, & ab] orig. manser. veg. c al. gradus. d Padd aliter in orig. e Pan. lib. 3. c. 87. Polyc. l. 5. t. 31. f Burchard. lib. 2. cap. 108. Ivo part. 6. c. 185. Panorm. lib. 3. cap. 91.

Corr. Rom. § α Inter Laicos) Graecè legitur, Ἐπιθήσει τὸν πέπλον, καὶ ἀγέρσει αὐτὸν ἐκ τοῦ κλισίου: quae Dionysius Exiguus vertit; amplius pelli debet, & ad poenitentiam redigi. Ubi nulla mentio sit poenitentiae inter Laicos agenda: de qua re copiosius dicitur infra 30. dist. c. fin.

C. X. De eo, qui relictam cuiusdam Diaconi duxit uxorem.

Item Gregorius lib. 11. epist. 59.

7 **Q**uia a sunt culpa, in quibus culpa est, relaxare ps. vindictam, quaerenda semper est veritas, ut inquiri debeat, utrum accusatum noxa condemnet, an a poena innocentia patefacta subducatur. Itaque pervenit ad nos Fantinum b defensorum ultionem exercere in Petrum latorem praesentium voluisse, pro eo, quod (quantum dicitur) relictam cuiusdam Diaconi, tempore, quo conductor fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iste conjugem Diaconi asserit non fuisse, dicens, nec eam virginem c ad eum venisse; denique d nec religiosam mutasse vestem, postquam ille in sacro ordine promotus est; adjiciens etiam, priusquam ad Diaconum perveniret, & postea, pravam illam opinionem vixisse: Ideo fraternitatem tuam his hortamur assatibus, ut cum Dei, sicut decet, timore causam hanc subtili omnino investigatione perquirat, ut, si in conjugio Diaconi mulierem, de qua agitur, fuisse constiterit, & superscriptus lator memorato defensori, & rectori patrimonii, ad vindictam modis omnibus tradatur, & cum competenti emendatione ii, qui male sociati sunt, disjungantur. Si vero in ejus conjugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commonere te volumus, ut ei facere nil praesumat, nec falsa e illum accusatio apud eum in aliquo praegravet.

C. XI. De uxore Presbyteri, vel Diaconi, si alii se conjugerit.

Item ex Concilio Aurelianensi I.

c. 15.

Si se cuiquam mulier duplici conjugio, Presbyteri, vel Diaconi relicta conjugerit, aut f separentur: aut certe, si in criminis g intentione persisterint, pari excommunicatione plestantur.

C. XII. De eodem.

Item ex Concilio Martini Papae.

Si b quae vidua Episcopi, vel Presbyteri, aut Diaconi maritum acceperit, nullus Clericus, nulla religiosa persona i cum ea convivium sumat, nunquam communicet; morienti tamen k ei sacramenta subveniant.

C. XIII. Cuiusdam Episcopi ordinatio differtur, quia uxorem habet & filios.

Item α Pelagius Cethego patricio.

8 **D**e l Syracusanae urbis Antistite optaveramus in ipso initio, gloriae vestrae desiderii obedire, nisi nos multiplex ratio ipsius non paucis temporibus ordinationem differre Sacerdotii coegisset, ob hoc, quod vel personae qualitas (sicut & vos melius nostis) vel superstes uxor, aut filii (per quos Ecclesiastica solet periclitari substantia) nostros animos diutius ab ejus ordinatione suspenderent. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro penè anno distulimus, opinantes, quod in melius Syracusanorum provenire posset electio. Sed quia in voluntatis suae proposito irrevocabiliter persisterunt, & nullus est alius in eadem reper-

a Ivo part. 9. cap. 126. b Ivo part. 6. cap. 84. c virginem illam] orig. d ut nec religiosam vestem mutare praesumeret.] in orig. & apud Ivonem. e Est etiam apud Ivonem, non autem in orig. f al. castigati.] al. castitate servata separentur. g al. criminum. h Apud Martinum Bracar. c. 29. & Concil. Tolet. 1. cap. 18. i abest à Concilio. k al. tantum. l Ansel. lib. 6. c. 42. al. 46. Polyc. lib. 2. tit. 1.

tus Ecclesia, nisi longioribus adhuc temporum differretur spatii; ne paulo amplius infanirent (sicut filii nostri magis viri Prætoris testificatione didicimus) inter huiusmodi ambiguitates illud consultius iudicavimus faciendum, ut congruâ providentiâ causam, propter quam principalis constitutio a habentem filios, & uxorem ad Episcopatus ordinem promoveri prohibet, salvâ dispositione consilii b, muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusanæ urbis Episcopo, priusquam à nobis contingeret ordinari, huiusmodi exegimus cautionem, per quam & suam fateretur, quantula esset, præsentis temporis habitâ rerum descriptione, substantiam; & nihil unquam per se, aut per filios, & uxorem, sive quamlibet propinquam aut domesticam, vel extraneam fortè personam, de rebus usurparet Ecclesiæ, & universa sui Episcopatus quæsitâ tempore, Ecclesiæ suæ dominio sociaret: nihil ultra id, quod modo descriptum est, filiis suis, vel hæredibus relicturus.

Corr. Rom. ¶ a Item Pelagius] Anselmus, & auctor Polycarpi ex eadem epistola referunt hæc, quæ caput istud antecediunt: Quoddam ordinando Ecclesiæ Catinensis Episcopo, salubris electione iudicii fieri desiderastis, agnovimus: confestim sequenti die eum iuxta morem discutientes, tertio, quo venit, die, Episcopum consecravimus: simili quidem modo de Syracusanæ, & quæ sequuntur. In Polycarpo tamen inscriptio est: Gelasius Papa Ceto. Ivo autem in epistola ad Hugonem Archiepiscopum Lugdunensem, quæ incipit, Causam Beluacensis, &c. ita scribit: Si enim Papa Gelasius quondam Syracusanæ urbis electum, uxorem habentem, & filios, interveniente Cethego patricio, &c.

Gratian. Ecce hæc auctoritate electus in Episcopatum non prohibetur a habere uxorem, & filios. Eligi autem ad Episcopatum non debet, nisi aut Sacerdos, aut Diaconus: Subdiaconus verò non, nisi necessitate cogente: sive ergo Presbyter, sive Diaconus, sive Subdiaconus fuerit, apparet, quod in præfatis ordinibus constituti licet e matrimonio uti possunt. §. 1. Quia ergo auctoritate Gregorii, qui relictam Diaconi uxorem marito tradidit, puniendus est: item in Neocesariensi Concilio, Presbyter ducens uxorem, non Diaconus, iubetur deponi; item in Ancyrana Synodo, Diaconi, qui in ordinatione sua dicunt, se velle habere uxores, si postea venerint ad nuptias, non prohibentur a ministerio: patet, quod nec Diaconi, nec Subdiaconi sunt prohibendi a conjugio. Sed quod de electione obicitur, verum quidem est in Episcopatum non eligendum, nisi in sacris ordinibus constitutum: sed ipsum uxorem habere, & filios, non repugnat præmissis auctoritatibus de continentia Clericorum. §. 2. In Laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus constitutus, potuit habere uxorem, & filios: & si postea ex consensu uxoris continentiam professus, Subdiaconatum, vel Diaconatum, vel Presbyterii gradum adeptus fuerat, attamen uxori & filiis ipsam necessariam ministrare oportebat. §. 3. Illud autem Gregorii duobus modis solvitur: vel quia Ecclesia illa, cui Diaconus ille ministraverat, nondum continentie votum susceperat in Diaconis & reliquis ministris; vel quia (sicut de electo in Episcopum antea scriptum est) ante Subdiaconatum memoratus Diaconus eam in uxorem duxerat. §. 4. Illud autem Neocesariensi Concilio & Ancyranæ Synodi, vel ex tempore, vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia ministrorum altaris. Ex loco, quia utraq; Synodus Orientalis est, & Orientalis Ecclesia non suscipit generale votum castitatis: hoc tamen diligenti observatione custodit, ut post adeptum Sacerdotium, defunctâ priore uxore, cum qua Sacerdos factus fuerat, si alteram duxerit, deponatur.

a Novella 6. §. 123. in princ. b al. Concilii.] Gratian. e. al. legitimi. d militaverat.

Corr. Rom. ¶ a Non prohibetur] A plerisque vetustis exemplaribus abest dictio, non: Retenta tamen est, quoniam hic Gratianus in alteram partem disputando, ex canonibus prius citatis, præ se fert hoc probare, Subdiaconis, Diaconis, atque etiam Presbyteris, non fuisse prohibitum usum conjugii. Quod tamen qualiter accipiendum sit, ipse postea declarat à versic. Sed quod, usque ad vers. illud autem. Hæc de re agitur etiam infra in notatione ad principium dist. 31.

C. XIV. Presbyter causâ religionis non contemnat propriam uxorem.

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apostolorum, c. 6. al. 5.

SI a quis docuerit, Sacerdotem sub obtentu religionis propriam uxorem contemnere, anathema sit.

Correct. Rom. ¶ Gratianus refert sensum canonis, ceteri collectores ipsu etiam ferè verba.

C. XV. Anathema sit, qui Presbyterum conjugatum discernit à communione, nuptiarum occasione.

Item ex Concilio Gangrensi, c. 4.

SI quis b discernit Presbyterum conjugatum, tanquam occasione nuptiarum, quod offerre non debeat, & ab ejus oblatione idè se abstinet, anathema sit.

Correct. Rom. ¶ Græcè est, Εἰ τις διακρίνω τοῦ πατρὸς προσεχθέντος ἑταίρου, ὡς καὶ ἕτεροι, καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων, πρὸς τὸν ἑταίρον μετακαυθάνει, ἀνάθεμα ἐστίν. id est: Si quis fecernat se à Presbytero, qui uxorem duxit, tanquam non oporteat, illo liturgiâ peragente, de oblatione percipere, anathema sit. quæ versio non multum discrepat à versione Dionysii Exigui.

C. XVI. Ab officio absteineat Presbyter non legalibus nuptiis detentus.

Item ex sexta Synodo in Trullo, c. 26.

IO Presbyterum c per ignorantiam non legalibus nuptiis ps. detentum, cathedram quidem habere, sed ab officio a abstinere præcipimus: sufficit enim huiusmodi indulgentia ei. Quia benedicere aliis, eum, qui vulnera sua debet curare, consequens non est. Benedictio enim sanctificationis traditio est. Qui verò hanc non habet propter delictum d ignorantie, quomodo aliis tradet? Non igitur publicè neque privatè benedicat; nec corpus Domini dispenset aliis; nec alio modo ministret: sed sufficiat ei, quod præfidet, & imploret à Deo, ut dimittatur ei iniquitas ignorantie suæ. Manifestum est autem, quod huiusmodi non legitima nuptiæ solventur, & nullatenus vir accessum habeat ad eam, propter quam sacro ministerio privatus est.

Corr. Rom. ¶ a Ab officio] Græcè est, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργεῖν, id est, à ceteris officiis.

C. XVII. De Presbyteris non est Laicis iudicandum.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 70.

II Consulendum e decernitis, utrum Presbyterum a habentem uxorem debeatis sustentare, & honorare; an à vobis projicere. Ad quod respondemus; quoniam licet ipsi valde sint reprehensibiles; vos tamen Deum convenit imitari, qui f. solem suum oriri facit super bonos, & malos. Deicere verò eum à vobis idè non debetis, quoniam nec Judam Dominus, cum esset mendax discipulus, de numero Apostolorum ejecit. Verùm de Presbyteris, vobis, qui Laici estis, nec iudicandum est, nec de eorum vita quidpiam investigandum; sed Episcoporum iudicio, quicquid est, per omnia reservandum.

a Burchard. lib. 1. cap. 78. Ivo part. 5. c. 184. Panorm. l. 3. cap. 113. b Burchard. lib. 3. cap. 75. Ivo part. 2. cap. 128. §. part. 3. cap. 158. c Simile etiam in 3. canon. ejusdem Synodi, & apud Basilium in epist. ad Amphilochem, cap. 27. d τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παραπτώμα. e Ivo p. 2. c. 82. Panorm. l. 5. c. 12. f Matth. 5.

Corr. Rom. § α Presbyterum] In ultimo cap. harum responsionum referuntur Bulgarorum verba, dicentium: multos apud se esse Græcos, & Armenos, & alios, qui diversa docerent. Nondum enim à Romana sede Episcopum, aut Presbyterum acceperunt. Quamobrem nihil mirandum, si Presbyter de quo in hoc capite agitur, conjugatus erat.

DISTINCTIO XXIX.

Sed notandum est, quod secundum Iſidorum, pleraque capitula ex causa, ex loco, ex tempore, ex persona consideranda sunt.

C. I. Ex tempore, loco, & persona, & causa regula canonum intelliguntur.

Ait enim Iſidorus.

Sciendum est, quod pleraque capitula ex causa, ex persona, ex loco, ex tempore consideranda sunt, quorum modi, quia medullis non indagantur, in erroris labyrinthum nonnulli intrinsecando impinguntur; cum autem judicant, quam intelligant; antè inculcant, quam iterando lecta perquirant.

C. II. Pro diversitate rerum temperantur regule sanctorum.

Hinc etiam Gregorius ait.

Regula a sanctorum Patrum pro tempore, loco, & persona, & negotio, instante necessitate, tradita sunt.

C. III. Pro diversitate locorum, temporum, & hominum, scripturae intelligendae sunt.

Item Hieronymus in proemio epistolae ad Ephesios.

Necesse est, ut juxta diversitates locorum, & temporum, & hominum, quibus a scripturae sunt, diversas causas, & argumenta, & origines habeant. Et quomodo B. Joannes b in Apocalypsi sua, ad septem scribens Ecclesias, in unaquaque earum specialia vel vitia reprehendit, vel virtutes probat: ita & sanctus Apostolus Paulus, per singulas Ecclesias vulneribus medetur illatis, nec ad instar imperiti Medici uno collyrio omnium oculos vult curare.

Corr. Rom. § α Quibus scripta] Antea legebatur, quibus diverse scripture factae sunt. Emendatum hoc est ex manuscriptis, & originali, quemadmodum & nonnulla alia.

DISTINCTIO XXX.

Illud autem, quod in canone Apostolorum, & in Gangrensi Concilio, & in sexta Synodo legitur, ex causa consideratur & ex tempore. Causa fuit haeresis Manichaeorum, quia conjugium detestabantur, sicut etiam quorundam superstitionis multa in Catholicorum detestationem introduxisse invenitur, contra quos in Gangrensi Concilio capitibus sexdecim statutum legitur.

Corr. Rom. § α Manichaeorum] Proprie Gangrensis Synodus statuit contra Eustathianos, ut supra dist. 16. c. prima adnotat. Sed hunc errorem Eustathiani hauserunt à Manichaeis.

C. I. De multimoda superstitione haereticorum, quos Gangrense Concilium anathematizavit.

Scilicet qui filii parentes, maxime fideles, deseruerint occasione Dei cultus, hoc justum esse judicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum α in eis venerentur, quod fideles sunt, anathema sunt d.

Corr. Rom. § In aliquot vetustis exemplaribus haec omnia, quae hic citantur ex Concilio Gangrensi, unico capite, & conjuncta oratione leguntur. Sunt autem ex pri-

a Anselm. lib. 4. cap. 53. b Apoc. 1. c Ivo part. 8. c. 319. d al. sic.

scu, versione. Sed ea, quae est Dionysii Exigui, longe magis respondet originali Græco quamvis neque ipsa usquequaque.

§ α Ut hoc ipsum] Græce est, Ἰπὸς τὸν αὐτὸν τῆς θεοσεβείας. Id est, Quod scilicet divinus cultus apud ipsos omnibus rebus praeferatur.

C. II. De eodem.

Item ex eodem, cap. 17.

Quaecunque a muliere, religioni & judicanti convenit, comam sibi amputaverit, quam Deus ad velamen ejus, & ad memoriam subjectionis illi dedit, tanquam resolutum jus subjectionis, anathema sit.

Corr. Rom. § α Religioni] Græce est, Διὰ τὸν θεὸν ἁγίων, id est, Ob eam, quae existimatur pietatis exercitatio: quod Dionysius vertit; propter divinum cultum, ut existimat. Græci enim religiosorum, quos nos dicimus, vitam proprie ἁγίων, nominabant. Burchardus, & Ivo in part. 7. secuti sunt versionem Dionysii, in octava autem Ivo presciant.

§ β Ad velamen ejus] Haec non sunt in Græco originali, neque in versione Dionysii. Videntur autem sumpta ex epist. prima ad Corinth. c. 11.

C. III. De eodem.

Item ex eodem, c. 14.

Si qua mulier derelicto viro discedere voluerit, soluto vinculo conjugali, nuptias condemnando e, anathema sit.

C. IV. De eodem.

Item ex eodem, c. 10.

Si quis propter Deum virginitatem professus, in conjugio positus per arrogantiam vituperavit, anathema sit.

C. V. De eodem.

Item ex eodem, c. 9.

Si quis vel virginitatem, vel continentiam professus, & tanquam abominabiles nuptias judicat, & non propter hoc solum, quod continentiae, & virginitatis bonum, sanctum propositum est, anathema sit.

Corr. Rom. § α Professus] Hic erat additum, in conjugio: quod neque est in canone Græco, neque etiam in Latino, qui citatur infra dist. 31. c. quicumque. neque in multis manuscriptis Gratiani codicibus.

C. VI. De eodem.

Item ex eodem, c. 13.

Si quis mulier suo proposito utile judicans, ut virili veste utatur, propter hoc virilem habitum imitetur, anathema sit.

Corr. Rom. § α Imitetur] Græce legitur, Καὶ οὐκ ἐπιθεὶς τὸν ἄνδρα τὸν ἀνδρῶν, ἀνδρῶν ἀνδρῶν, quae Dionysius Exiguus aptè vertit, & pro solito muliebri amictu virilem sumit; sicque habet Burchardus, & fert etiam Ivo.

C. VII. De eodem.

Item ex eodem, c. 18.

Si quis tanquam hoc continentiae convenire judicans, die Dominico jejunaverit, in ejusdem diei contemptum, anathema sit.

Corr. Rom. § α in ejusdem] In originali hujus priscae versionis est, aut in ejusdem diei contemptum: quod in versione Dionysii, quam attulerunt Burchardus, & Ivo, istis vocibus videtur exprimi, aut contumaciam, al. propter contumaciam. Sed in Græco vulgato nihil est, quod istis respondeat.

a Burch. lib. 8. c. 62. Ivo part. 7. cap. 80. & part. 8. cap. 320. b Ivo part. 8. cap. 226. & 317. c al. contumendo. d Repetitur infra dist. 31. c. quicumque, ex versione Dionysii. Burch. l. 8. c. 64. Ivo part. 7. c. 82. & part. 8. cap. 316. & hoc secundo loco ex hac eadem versione. e Burch. lib. 8. c. 61. Ivo part. 7. c. 79. f Burch. l. 8. c. 60. Ivo part. 7. cap. 78. g Burch. l. 13. c. 219. Ivo part. 4. c. 51.

C. VIII.

Distinctio XXXI. C. VIII. De... C. VII. De... C. VI. De... C. V. De... C. IV. De... C. III. De... C. II. De... C. I. De...

C. VIII. De eodem.

Item ex eodem Conc. Gangrensi, c. 19.

SI quis a eorum, qui in proposito sunt continentiae, propter necessitatem & corporalem superbiat, & jejunia communia putaverit contemnenda, totius Ecclesiae perfectam in sua conscientia judicans rationem, anathema sit.

Corr. Rom. ¶ α Propter necessitatem] Nihil mutatum est ob glossas: cateram multis modis discrepat à prisca versione, & à Dionysiana, quam secuti Burchardus & Ivo. Prisca sic habet: Si quis eorum, qui in proposito sunt continentiae, propter necessitatem corporalem, & superbiendo jejunia communia totius Ecclesiae putaverit contemnenda, perfectam in sua conscientia vindicans rationem, anathema sit. Dionysiana autem hoc modo: Si quis eorum, qui continentiae student, absque necessitate corporea, tradita in commune jejunia, & ab Ecclesia custodita, superbiendo dissolvit, stimulo suae cogitationis impulsus, anathema sit. Quae versio in ceteris quidem partibus originali Graeco vulgato satis respondet: sed in postrema insignis est varietas. Nam ubi Dionysius habet; stimulo suae cogitationis impulsus, in Graeco vulgato est, ἀποκωλύων εν αὐτῷ τελείῃ λογισμῷ, id est, nimirum perfectā, quae in ipso est, ratiocinatione, illa abrogante. In manuscriptis autem hujus canonis exemplaribus partim est, ὑπεκωλύων, id est, perfectā in eo relidente ratione: partim, ἐκωλύων, id est, perfectā, quae in ipso est, ratione sibi auxilium ferente. Notantur verò Eustathiani (quos postea Bogomilici sectati sunt) qui ita statuebant, peccato certo quodam jejunio, ad eam se perfectae vitae rationem pervenisse, ut postea omnia sibi essent indifferencia, nullisque praeceptis obligarentur, sed soluti omnino essent, ac si nec peccare quidem possent: quae de re Balsamon in capitulis hujus interpretatione.

C. IX. De eodem.

Item ex eodem, c. 20.

SI b quis per superbiam tanquam perfectum se existimans, conventus, qui per loca, & basilicas sanctorum Martyrum fiunt, vel accusaverit, vel etiam oblationes, quae ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memorialisque Sanctorum contemnendas, anathema sit.

C. X. De eodem.

Item ex eodem, c. 5.

SI quis c docet, domum Dei contemptibilem esse debere, & congregationes, qui in ea fiunt, anathema sit.

C. XI. De eodem.

Item ex eodem, c. 6.

SI quis d extra Ecclesiam privatim populos congregans, contemnat Ecclesiasticas sanctiones α, ipsamque Ecclesiam apud se sine Concilio e Episcopi cum Presbytero agat, anathema sit.

Corr. Rom. ¶ α Sanctiones,] Post hoc verbum in prisca versione ista sunt interjecta: aliterque ea, quae sunt Ecclesiae, voluerit usurpare, non conveniente Presbytero juxta decretum Episcopi, ipsamque, & cetera, quae hic sequuntur. Dionysii autem versio, quae optimè respondet verbis Graecis, & refertur à Burchardo, haec est: Si quis extra Ecclesiam seorsum conventus celebrat, & despiciens Ecclesiam, ea, quae sunt Ecclesiae, voluerit usurpare, non conveniente Presbytero juxta decretum Episcopi, anathema sit.

C. XII. De eodem.

Item ex eodem, c. 1.

SI f quis nuptias in accusationem duxerit, & mulierem fidelem, ac religiosam cum viro suo dormien-

a Burch. l. 13. cap. 15. Ivo p. 4. c. 38. b Panorm. l. 2. c. 8. c Burch. lib. 3. c. 94. Ivo p. 3. c. 84. d Burch. l. 3. c. 95. e al. consilio. F insy. 31. dist. c. si quis vituperat. ex versione Dionysii. Burch. lib. 8. cap. 61. Ivo part. 7. cap. 79.

tem, abominandam crediderit, aut etiam accusandam, tanquam non posse conjugatos in regnum Dei ingredi, anathema sit.

C. XIII. De eodem.

Item ex eodem, c. 2.

SI a quis carnem manducantem ex fide cum religione, praeter sanguinem, & idolo immolatum b, & suffocatum, crediderit condemnandum, tanquam spem non habentem, qui eam manducat, anathema sit.

C. XIV. De eodem.

Item ex eodem, c. 15.

SI c quis dereliquerit proprios filios suos, & non eos aluerit, & (quod pietatis est α) necessaria non praeberit, sed sub occasione continentiae negligendos putaverit, anathema sit.

Corr. Rom. ¶ α Quod pietatis est] Longè fidelis Dionysius: & quod ad se pertinet, non ad pietatem divini cultus informat. Graecè est enim, καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ ἢ πρὸς θεοῖς βίβων τὴν προσήκωσαν ἀνάγκη. Subintelligitur autem particula negans, id est, καὶ, ex superiore membro.

C. XV. De eodem.

Item ex eodem, c. 12.

SI e quis virorum putaverit, sancto proposito (id est, continentiae) convenire, ut pallio utatur, tanquam ex eo iustitiam habiturus; & reprehendat vel judicet alios, qui cum reverentia birris f utuntur, & alia veste communi, quae in usu est, anathema sit.

C. XVI. De eodem.

Item ex eodem, c. ultimo.

2 Hæc g autem scripsimus, non abscindentes eos, qui ps. in Ecclesia Dei secundum Scripturas sanctum propositum continentiae eligunt: sed eos, qui suscipiunt habitum α ejus, & in superbiam efferuntur adversus eos, qui simpliciter vivunt. Sed & hos condemnamus, qui se extollunt adversus Scripturas, & Ecclesiasticos canones, & nova introducunt praecepta. Nos autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimam dicimus; & renunciationem secularium negotiorum atque actuum cum humilitate approbando laudamus; & nuptiarum vinculum ε, quod secundum castitatem b perdurat, honoramus; & divites cum iustitia & operibus bonis non abjicimus γ.

Corr. Rom. ¶ α Eos, qui suscipiunt habitum] Graecè est, τὰς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως ἐν ὑπερηθάνειαν κατὰ τῶν ἀδελφῶν ἐσόντων ἐπασημένως τε καὶ παρὰ τὰς γραφὰς καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς κανόνας κινιστικῶς εἰσάγοντας; id est, qui ex instituto exercitationis hujusmodi capiunt occasionem sese efferendi, seque extollunt adversus eos, qui simpliciter vivunt, & adversus Scripturas & Ecclesiasticos canones introducunt novitates.

¶ ε Et nuptiarum vinculum] Graecè: καὶ γάμος συνολήσων σεμνῶν, quae Dionysius vertit: & nuptiarum castum vinculum.

¶ γ Non abjicimus.] Post haec verba in Concilio ipso proximè sequuntur, quae habentur infra cap. parsimoniam, dist. 41.

C. XVII. Anathematizatur, qui Manichaeorum superstitiones sequitur.

Item ex Concilio Martini i Papae.

SI k quis Presbyter α propter publicam poenitentiam à Sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate die Dominicà pro quadam religione jejnaverit, sicut Ma-

a Ivo part. 4. cap. 30. b al. immolatum. & suffocatum. c Ivo part. 8. cap. 318. d al. ἐκλιῶ. e Burchard. lib. 8. c. 63. Ivo part. 7. c. 81. Fal. heris. g Ivo p. 8. c. 321. h castitatem secum] orig. & Ivo. i Apud Martinum Bracaraensem c. 57. & 58. k Burch. lib. 1. cap. 20. Ivo part. 4. cap. 42.

nichiei anathema sit. §. 1. Similiter quia *E*, quod ab Apostolis traditum est, canon tenet antiquus, placuit, ut per omnes Dominicas, & per omnes dies Paschæ usque ad Pentecosten *a*, non prosternantur, se in oratione causâ *b* humilitatis, sed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio, quia in his diebus gaudium Resurrectionis Domini celebramus. Si quis etiam *d* non pro abstinentia, sed pro execratione escarum à carne absterneat, placuit sancto Concilio, ut prægustet, & sic, si vult abstinere, absterneat. Si autem spernit, ita ut olera cocta cum carnis non degustet, iste non obediens, nec suspensionem hæresis à se removens, deponatur de ordine Clericatus.

Corr. Rom. §. *Presbyteri* Sequebatur, vel Diaconus. Quæ sublata sunt, quoniam absunt à plerisque manuscriptis, & originali. Cæterum Burchardus & Ivo similem canonem citant ex Concilio Turonensi, atque ita habet: Si quis propter publicam penitentiam à Sacerdote acceptam, aut pro aliqua necessitate. In aliquot Gratiani manuscriptis est: si quis præter publicam penitentiam, à Sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate, &c. quæ optima videtur lectio. Nam in c. 18. Concilii Gangrensis, unde hoc videtur Martini sumptisse, nulla Presbyteri fit mentio, sed universè pronuntiat, ut sup. ead. c. si quis tanquam. Si quis ob pietatis quemadmodum putatur, exercitationem, die Dominicò jejuret, anathema sit: & verba illa, absque aliqua necessitate, videntur hic importata ex cap. 19. ejusdem Concilii. Neque verò Presbyteris hujusmodi penitentiae more Laicorum imponebantur, c. illud, cum sequent. dist. 50. & c. fin. vers. nec enim. 82. dist. Sed quando in gravissima crimina publicè incurrebant, depositi peregrinari jubebantur, c. si quis Sacerdos, 39. q. 1. c. Sacerdos. de pen. dist. 6.

§. Similiter quia] Hoc sumptum est ex canone ultimo Concilii Nicæni.

§. Non prosternant] In codice Lucensi Regio legitur: non prosternant, sed erecto vultu ad Dominum fungantur orationis officio.

§. Si quis etiam] Hoc sumptum est ex Concilio Ancyrano, c. 13. (al. 14.) & in eo mentio fit Presbyteri, ac Diaconi.

DISTINCTIO XXXI.

TEmpus quoque, quia nondum *a* erat institutum, ut Sacerdotes continentiam servarent.

Corr. Rom. §. *Nondum* Quod ait hic Gratianus, fuisse tempus, quo nondum erat institutum, ut Sacerdotes continentiam servarent, in Subdiaconis (Nam & hi Sacerdotum nomine interdum comprehenduntur, valetque idem Sacerdotis nomen, atque in sacris constitutus, ut infra ad initium dist. 33. notaturque in gl. c. 1. q. 1. Qui per pecuniam) locum habere potest. Fuit enim tempus, cum Subdiaconi in aliquibus provinciis, ut in Sicilia, continentiam legibus non adstringebantur: quod Gregorii locus, qui solus ad hanc rem confirmandam proxime à Gratiano citabitur, manifestè probat. Diaconis autem & Presbyteris in Latina Ecclesia nunquam licuisse uxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, uti, ex canonibus, qui post primum in hac eadem distinct. citantur, & aliis multis, præsertim epistol. 2. Siricii ad Himerium Tarracensem, clarè demonstratur.

C. I. Qui castitatem non promisit, ab uxore sua separari non cogatur.

Unde Gregorius scribit Petro Subdiacono Siciliae, lib. 1. epistol. 42.

ANte c. triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliae prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesie nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum, atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentiam non invenit, neque castitatem antè promisit, compellatur à sua uxore separari, atque per hoc (quod

a al. Quinquagesimum. b abest vox ista ab orig. c Pan. l. 3. c. 89. Polyc. l. 4. tit. 31.

abst) deterius cadat. Unde *a* videtur mihi, ut à presenti die Episcopis omnibus dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit, quatenus & præterita mala *a*, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caveantur. §. 1. Qui verò post eandem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis uxoribus vixerunt, laudandi, atque remunerandi sunt, & ut in bono suo *b* permaneant exhortandi. §. 2. Eos autem, qui post prohibitionem factam se à suis uxoribus continere noluerint, ad sacrum ordinem nolumus promoveri: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Corr. Rom. §. *Mala* Vox ista abest à Polycarpo, & aliquot vetustis Gratiani codicibus.

2 ps. Gratian. Causa verò hujus institutionis munditia Sacerdotalis fuit, ut liberè cunctis diebus orationi possint vacare. Si enim (ut c. Paulus ait) ab uxoribus est cessandum, ut expeditius orationi vacemus; ministris utique altaris, quibus quotidiana necessitas orandi incumbit, nunquam conjugali officio vacare permittitur.

C. II. Sacerdotibus semper castitas observanda præcipitur.

Unde Beda in comment. super Lucam, ad cap. 1. ait.

SAcerdotibus *d*, ut semper altari queant assistere, semper ab uxoribus continentiam semperque castitas observanda præcipitur.

C. III. Qui divinis Sacramentis inserviunt, continentiam esse oportet.

Item in Concilio Carthaginensi II. cap. 2.

EPiscopos *e*, Presbyteros, & Diaconos placuit (ut decet sacros Antistites, ac Dei Sacerdotes) nec non & Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt, continentiam esse in omnibus.

C. IV. Sacerdotes, & Levitæ cum uxoribus suis misceri non debent.

Item Innocentius I. Victorio Rothom. Episcopo, epistol. 2. cap. 9.

Tenere *f* debet omnino Ecclesia, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus suis non miscerentur, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim *g*: Sancti estote, quoniam & ego sanctus sum, Dominus Deus vester. Nam hi preces temporibus anno vicis suæ de templo Dei Sacerdotes non discedebant (sicut de Zacharia legimus *h*) nec domum suam omnino tangebant, quibus utique propter sobolis successione, uxoris usus fuerat relaxatus, quia *i* ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron, ad Sacerdotium nullus accedere præcipiebatur *k*: quantò magis hi Sacerdotes, vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, quæ vel à sacrificiis divinis, vel à baptismatis officio vacent.

C. V. P A L E A.

Idem ibidem.

NAm *a* sicut *l* Paulus ad Corinthios *m* scribit, dicens: Abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi: & hoc utique Laicis præcepit: multò magis Sacerdotes, quibus orandi, & sacrificandi iuge sacrificium *n* est, semper debent ab hujusmodi consortio abstinere.

Corr. R. §. *Nam sicut* Hæc Palea in duobus Vaticanis (in quibus solis reperitur) est conjuncta cum superiori capite,

a Sup. distinct. 28. c. Nullum. h sic) orig. c 1. Corinth. 7. d Panorm. lib. 3. caps. 92. e infra dist. 84. c. cum in præterito. Panorm. lib. 3. c. 95. Rab. pan. c. 29. f Burch. lib. 2. c. 118. Ans. l. 7. c. 134. Ivo part. 6. c. 94. & cap. 194. Panorm. lib. 3. c. 94. g Levit. 11. h Luc. 1. i Num. 18. k al. præceptum fuerit. 1 Ansel. l. 7. cap. 132. m 1. Corinth. 7. n al. officium. quemad-

quemadmodum etiam in epistola Innocentii: & legitur, Nam si Paulus. Sed non est mutatum, quoniam est initium capituli.

C. VI. Qui ab uxoribus suis abstinent, ad sacrificia admittantur.

Idem Exuperio Tholefano Episcopo, epist. 3. c. 1.

EOs & ad sacrificia fas sit admitti, qui vel cum uxore non exercent carnale officium.

Corr. Rom. ¶ & Eos] Apud Innocentium, & infra distinct. 82. cap. Proposuit, ubi hoc idem est repetitum, legitur, neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale consortium.

C. VII. Sacerdoti, cui est semper orandum, matrimonio semper est cavendum.

Item Hieronymus contra Jovinianum, lib. 1.

SI b Laicus, & quicumque fidelis orare non potest, nisi careat officio conjugali, Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est: si semper orandum est, ergo semper matrimonio cavendum.

Gratian. Quod autem Manichæorum causa de conjugio & Sacerdotum illud supra dictum sit, ex Gangrensi Concilio apparet, in quo cap. 1. sic statutum legitur.

Corr. Rom. ¶ & De conjugio] Sequentem canonem Gratianus restringit ad conjugia Sacerdotum, cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebant aliquem Christianum, etiam Laicum, liberis operam dare. Nec fuit editus propriè contra Manichæos, sed contra quemdam Eustathium, qui hunc errorem cum aliis multis in Armenia disseminaverat. Est autem caput hoc idem cum capite, si quis nuptias, sup. dist. 30. sed ex alia versione.

C. VIII. Anathema sit, qui nuptias vituperat.

SI c quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur, aut culpabilem estimat, velut, quæ regnum Dei introire non possit, anathema sit.

C. IX. De eodem.

Item ex eodem Conc. Gangrensi, cap. 8. & 9.

QUicumque d virginitatem custodiens, aut continentiam studens, velut horrensens nuptias, nec propter hoc, quod bonum & sanctum est, nomen virginitatis assumit, anathema sit.

3 ps. Gratian. Potest & aliter intelligi illud, quod in canone c Apostolorum legitur, ut iste sit sensus capituli: Si quis docet Sacerdotem uxorem suam contemnere, non quam uxorem in Sacerdotio accepit, sed quam, dum adhuc esset Laicus, vel in minoribus ordinibus constitutus, sibi copulavit, cum qua continentiam professus est, cum ad sacros ordines ascenderet, quam nullus debet contemnere, hoc est, ab animo & cura sua abjicere, quin ei necessaria provideat. Probat autem hæc interpretatio auctoritate Leonis Papæ, qui epist. 90. cap. 3. scribens Rustico Narbonensi Episcopo, ait.

C. X. Ministris altaris cum Episcopis, & Presbyteris eadem est lex continentie.

LEX f continentie eadem est altaris ministris, quæ Episcopis atque Presbyteris: qui cum essent Laici, sive Lectores, licitè & uxores ducere, & filios procreare potuerunt; sed cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit eis non licere, quod licuit. Unde, ut de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quasi g non habeant, sic habere, quod & salva sit charitas, & cessent b opera nuptiarum.

a Infra dist. 82. c. proposuisti. Panorm. lib. 3. cap. 95. b Pan. lib. 3. cap. 66. c sup. dist. 30. c. si quis nuptias. d sup. dist. 30. c. si quis vel virginitatem, ex alia versione. Burch. lib. 8. c. 61. Ivo p. 7. c. 79. e sup. dist. 28. c. si quis docuerit. f Burch. l. 2. c. 114. Ansel. l. 7. c. 135. & 6. c. 204. Polyc. l. 4. tit. 31. Ivo p. 6. c. 68. Panorm. lib. 3. c. 106. g 1. Corinth. 7. h al. cesset exercitatio nuptiarum.

C. XI. Episcopus, vel Presbyter uxorem propriam à cura sua non abiciat.

Item Leo IX. & contra epistolam Nicetæ Abbatis.

OMnino a confitemur, non licere Episcopo, Presbytero, Diacono, Subdiacono propriam uxorem causâ religionis abjicere à cura sua, scilicet, ut ei victum, & vestitum largiatur; non ut cum illa ex more carnaliter jaceat. Sic & sanctos Apostolos legimus egisse, beato Paulo Apostolo b dicente: Nunquid non habemus & potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut fratres Domini, & Cephas? Vide insipiens, quia non dixit [nunquid non habemus potestatem sororem mulierem amplectendi?] sed [circumducendi] scilicet ut de mercede prædicationis sustentaretur ab eis: nec tamen foret deinceps inter eos carnale conjugium.

Corr. Rom. ¶ & Leo IX.] Habetur in responsione Humberti ad libellum Nicetæ Presbyteri, & Monachi adversus Latinos editum: quam responsionem, cum nomine Leonis IX. cujus erat Legatus, scripserit, potest rectè nomine ipsius citari, sicut multa ex Eunodii libro nomine Symmachi citata inveniuntur, sup. dist. 17. c. Concilia. & infra 40. dist. c. non nos. & 81. dist. c. nemo rectè. 8. quest. 4. c. nonne. & 9. q. 3. c. aliorum. Ac sup. dist. 22. nomine Nicolai citatur caput, Omnes, quod habetur in oratione Petri Damiani.

¶ & Nunquid non habemus] Variæ sunt hujus loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in 1. libro contra Jovinianum ostendit.

Gratian. Hinc & illud Gregorii [Presbyter quidam] quod require infra dist. seq. cap. penult. §. 1. Ut igitur ex his auctoritatibus apparet, Sacerdotes uxoribus, quas in Laicali habitu, vel in minoribus ordinibus constituti, sibi legitime copularunt, necessaria ministrare, debita verò reddere non valent.

4 ps. §. 2. Sed obicitur illud Tripartitæ historiæ, libro II. capite 14.

C. XII. Dissuasit Paphnutii Nicæna Synodus non constitui, quod Presbyteri cum suis uxoribus non dormirent.

NICæna c Synodus corrigere volens hominum vitam in Ecclesiis commorantium, posuit leges, quas Canones vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere legem, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi & cum conjugibus, quas ante consecrationem duxerant, non dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, & castitatem esse dicens, cum propria conjuge concubitum, suavitè Concilio, ne talem poneret legem, gravem esse afferens causam, quæ in ipsis aut eorum conjugibus occasio fornicationis existeret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarum esset inexpertus) exposuit: Synodusque laudavit sententiam ejus, & nihil ex hac parte fancivit; sed hoc in uniuscujusque voluntate, non in necessitate dimisit.

Corr. Rom. ¶ & Et Subdiaconi] In aliquot vetustis codicibus, & in originali Socratis non sunt hæc istæ voces. Sozomenus tamen lib. 1. cap. 22. habet tam Græcè, quam in Latina vetere, & nova versione, ut etiam Nicephorus.

C. XIII. Non in perpetuum, sed tempore oblationis à complexu suarum uxorum Sacerdotes abstineant.

Item Synodus sexta, Cap. 13. lib. 8. c. 19.

QUoniam & in d Romani ordine canonis esse cognovimus traditum, eos, qui ordinati e sunt Diaconi vel Presbyteri, debere confiteri, quod jam suis non copulentur uxoribus: nos antiquum sequentes canonem Apostolicæ diligentie, & constitutiones, sacrorum virorum legales nuptias amodò valere volumus, nullo

a Panorm. libro 3. cap. 115. b 1. Corinth. 9. c Panorm. libro 3. cap. 85. d Panorm. lib. 3. cap. 86. e ordinandi.] sed ob glossam non est mutatum.

modo cum uxoribus suis eorum concubia dissolventes, aut privantes eos familiaritate ad invicem in tempore opportuno. Quicumque ergo diligens a inventus fuerit in Subdiaconali ordinatione, aut Diaconali, aut Sacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talem ascendere gradum, pro uxoris suae legitimae cohabitatione; nec etiam tempore ordinationis suae profiteri cogatur, quod abstinere debeat a legali propriae uxoris familiaritate. *Item infra.*

§. 1. Oportet eos, qui altari ministrant, in tempore oblationis b sanctorum continentem esse in omnibus; ut a Deo possint consequi, quae simpliciter postulant. §. 2. Si quis igitur presumpserit contra Apostolicos canones aliquos Presbyterorum, & Diaconorum privare contactu, & communione legalis uxoris, deponatur. §. 3. Similiter & Presbyter aut Diaconus, qui religionis causa uxorem suam expellit, excommunicatur: si vero in hoc permanferit, deponatur.

Corr. Rom. §. α Quoniam] *Græcè sic habetur: επειδή εν τῇ ἱερουργίᾳ ἐκκλησίας ἐν τῷ αἵματι καὶ τοῦ παραδεδωμένου διαγνώμεν, id est, Quoniam in Romana Ecclesia loco canonis traditum esse cognovimus, &c. Hanc verò Ecclesie Romanae traditionem non solum B. Hieronymus contra Jovinianum, Humbertus supra citatus, & alii Latini scriptores defendunt, sed etiam Balsamon in explanatione hujus canonis satis aperte probat. Verum de omnibus hujusmodi canonibus, qui sextae Synodo adscribuntur, quid sit sentiendum, ad c. Habeo librum. dist. 16. satis explicatum fuit.*

Gratian. Hoc autem ex loco intelligendum est. Orientalis enim Ecclesia cui sexta Synodus regulam vivendi prescripsit votum castitatis in ministris altaris non suscepit.

C. XIV. Occidentalis, non Orientalis Ecclesia castitatis obtulit votum.

Unde Stephanus Papa IV. ait in prima actione Synodi, ab ipso in Basilica Lateranensi congregatae.

5. **A**liter e se Orientalium traditio habet Ecclesiarum, ps. aliter hujus sanctae Romanae Ecclesiae. Nam earum Sacerdotes, Diaconi, atque Subdiaconi matrimonio α copulantur: istius autem Ecclesiae, vel Occidentalium nullus Sacerdotum à Subdiacono usque ad Episcopum licentiam habet conjugum fortiendi.

Corr. Rom. §. α Matrimonio] *Id est, possunt simul esse in sacris ordinibus, & matrimonio juncti. Nam neque illis, postquam ad sacros ordines ascendissent, licebat contrahere matrimonium.*

6 ps. Grat. Similiter & capitulum Nicolai ex loco consideratur, quia gens Bulgarorum d noviter ad fidem conversa, propositum sacrae religionis ex integro assumere nondum didicerat. §. 1. Quod autem in c. 6. Synodi, Presbyter non legitimus e nuptiis detentus, punitur, non legales nuptiae secundae intelligendae sunt, à quibus auctoritate canonica Sacerdos quilibet debet esse immunus. Illud autem Gangrensis Concilii: Si quis discernit Presbyterum conjugatum, &c. similiter intelligendum est vel localiter traditum, vel conjugatum ab eo appellatum, quam ante tempus ordinationis suae duxerat. §. 2. Illud quoque Martini g Papae: Si Subdiaconus secundam duxerit uxorem, non dissimiliter intelligendum est. Primam enim uxorem ante Subdiaconatum habere permittitur: quae defuncta, vel castitatem professu, promovetur iste ad Subdiaconatum. Promotus autem, si secundas desideraverit nuptias, sententia Martini Papae subjacebit.

DISTINCTIO XXXII.

1. **S**ervanda est ergo continentia ab omnibus in sacris ordinibus constitutis.

C. I. Neque etiam Subdiaconis concubium conceditur.

a Leg. dignus] sed ob glossam non est mutatum. b al. traitionis. c Pan. l. 3. c. 84. d sup. 28. dist. c. ult. e sup. 28. dist. c. Presbyterum. f sup. 28. dist. c. si quis. g infra 34. dist. c. si Subdiaconus, ex Martino Bracarensi.

Unde Leo Papa ad Anastasium epist. 82. cap. 3. & 4. ait.

Omnia a Sacerdotum tam excellens est electio, ut haec, quae in aliis membris Ecclesiae vacant b à culpa, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra Clericorum ordinem constitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum: ad exhibendam tamen perfectae continentiae puritatem, nec Subdiaconis quidem concubium carnale conceditur, ut & qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus est à capite, dignum est custodiri; quantum magis in primo, vel in secundo, tertioque servandum est, ne aut Levitico ministerio, aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia ququam idoneus aestimetur, qui se à voluptate uxoria α nec dum frenasse detegitur.

Corr. Rom. §. α Uxoriam] *Sic emendatum est ex epistola Leonis, & ceteris collectoribus, praeterquam Ivo in part. 6. c. 98. nam ibi est, ut antea apud Gratianum, luxuria. Ex isto autem epistolae loco ostenditur, eo quoque tempore in multis Ecclesiis eam fuisse consuetudinem, ut Subdiaconi à propriis uxoribus abstinerent. Quod tamen ante B. Gregorium non erat generatim omnibus Ecclesiis praecipuum, quippe cum in Sicilia ulter observaretur, c. nullum, sup. dist. 28. & c. ante triennium, dist. 31.*

C. II. P A L E A.

Item Gregorius Leoni Episcopo Cathanensi, lib. 3. epist. 34.

Multorum e relatione comperimus, hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, ut Subdiaconi suis licite miscerentur uxoribus. Quod ne denud quisquam praesumeret, à seruo Dei sedis nostrae Diacono, ex auctoritate nostri decessoris, est ito modo prohibitum, ut eodem tempore hi, qui jam uxoribus fuerant copulati, unum è duobus eligerent, id est, aut à suis uxoribus abstinerent, aut certe nulla ratione ministrare praesumerent. Et quantum dicitur, Speciosus tunc Subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, & usque in obitibus sui tempus, notarii quidem gessit officium, & à ministerio, quod Subdiaconum oportuerat exhibere, cessavit, & post aliqua. §. 1. De cetero verò fraternitas tua sit omnino sollicita, ut quos ad hoc jam officium contigerit promoveri, hoc quam maxime diligenter inspiciat, ne si uxores habent, miscendi se cum eis licentia potiantur, sed ad similitudinem sedis Apostolicae, eos cuncta observare sua nihilominus districtione constituat.

C. III. Extra sacros ordines constituti ducant uxores, & ab Ecclesia stipendia accipiant.

Item Gregorius Augustino Anglorum Episcopo, cap. 2. ad secundam interrogationem.

Si d qui verò sunt Clerici extra sacros ordines constituti, qui se continere non possint, fortiri uxores debent, & stipendia sua exterius accipere, quia & de eisdem Patribus, de quibus praefati sumus, novimus scriptum e, quod dividebatur singulis, prout cuique opus erat. De eorum ergò stipendio cogitandum atque providendum est, & sub Ecclesiastica regula sunt tenendi, ut bonis moribus vivant, & canendis psalmis invigilent, & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conservent.

C. IV. Subdiacono uxorem ducere non licet.

a Burch. lib. 1. c. 5. & lib. 2. c. 148. Anselm. lib. 7. c. 137. & lib. 6. c. 18. in fin. Ivo part. 5. c. 59. & p. 6. c. 98. & 221. Pan. lib. 3. c. 100. b al. non vocantur ad culpam. c infra 27. q. 2. Ansel. l. 7. c. 138. Polyc. lib. 4. tit. 31. d infra 12. q. 1. quia tua. §. si qui. Ivo part. 6. cap. 86. Panorm. lib. 3. cap. 108. e Act. 2.

Item

Item Nicolaus Papa Odoni a Viennensi Archiepiscopo.

DE b illo Clerico Alvero e nomine, quem per ordines Ecclesiasticos usque ad Subdiaconatum castè vixisse dicitis, cur vestra auctoritate uxorem duxerit, miramur, eò quòd nulli unquam (exceptis illis, quibus Ecclesiastica regula habere permittit) uxorem ducendi d licentiam damus.

C. V. Non audiatur Missa Presbyteri concubinam habentis.

Item Nicolaus Papa II. e omnibus Episcopis.

Nullus f Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem. Unde etiam ipsa sancta Synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque Sacerdotum, & Diaconorum, &c. Sicut in subsequenti a cap. Alexandri II. continetur.

Corr. Rom. ¶ a Sicut in subsequenti] Hæc clausula est Gratiani omissis referre ex capite Nicolai ea, que proximè ex Alexandro relatorus erat. Sunt enim eadem verba. Nam Nicolaus II. in epist. que extat, omnibus Episcopis catholicis scripsit, se in Concilio, quod Romæ habuit CXIII. Episcoporum, hunc canonem edidisse, quem postea Alexander II. (ut ipse etiam testatur in epist. manuscripta) in Concilio a se habito iisdem verbis repetivit. Quare in Panormia appellatur decretum Nicolai junioris, & Alexandri.

C. VI. Non est audienda Missa Presbyteri, qui concubinam habet.

Item Alexander secundus. g

PRATER b hoc autem præcipiendo mandamus, ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam habere indubitanter, vel subintroductam mulierem. Unde etiam sancta Synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: §. 1. Quicumque Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus post constitutum beate memorie prædecessoris nostri sanctissimi Pape i Leonis, ac Nicolai, de castitate Clericorum, concubinam palàm duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & auctoritate beatorum Apostolorum, Petri & Pauli præcipimus, & omninò contradicimus, ut Missas non cantet, nec Evangelium, aut Epistolam ad Missam legat, neque in Presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ constitutioni obediens fuerint, maneant, neque partem ab Ecclesia suscipiant. §. 2. Præcipientes etiam statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui eisdem prædecessoribus nostris obediens castitatem servaverint, juxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, (sicut oportet religiosos Clericos) simul manducant, & dormiant, & quicquid eis ab Ecclesiis competit, communiter habeant. Et rogantes a monemus, ut ad Apostolicam, communem scilicet vitam, summo perè pervenire studeant, quatenus perfectionem cum his consecuti, qui centesimo k fructu ditantur, in cælesti patria mereantur adscribi. Deinde, ut Decimæ & primitivæ, seu oblationes vivorum, & mortuorum Ecclesiis Dei fideliter reddantur à Laicis, & ut in dispositione Episcoporum sint, quas qui retinuerint, à sanctæ Ecclesiæ communione separentur.

Corr. Rom. ¶ a Et rogantes] Hæc usque ad vers. deinde, addita sunt ex epistola manuscripta Alexandri, quorum aliqua etiam sunt in Concilio Nicolai, in quo est præterea sequens versic. deinde, qui in epist. Alexandri non est.

3 ps. Gratian. Verùm principia harum auctoritatum contraire videntur Hieronymo, & Augustino l, & cæteris, qui

a al. Adoni. b Ivo p. 6. c. 119. c al. Alvaro. d al. habentis. e In Synodo Romana CXIII. Episcoporum, in basilica Constantiniana. f Pan. l. 3. c. 135. g in epist. proxima not. indicata. h Panorm. ibid. & lib. 8. cap. 142. i Leo IX. in Conc. Roman. k Matth. 13. 11. q. 1. neque in homine.

Christi sacramenta neque in bono, neque in malo homine fugienda ostendunt, sicut subsequens causa Simoniacorum plenius demonstrat. Sed Urbanus II. in epist. destinata præposito sancti Juventii hanc contrarietatem determinat, dicens: §. 1. Ad hoc a verò, quod subtrahitur in eadem epistola, id est, utrum sit utentium ordinationibus, & reliquis sacramentis à criminosis exhibitis, ut ab adulteris, vel sanctimonialium violatoribus, vel hujusmodi? ad hoc, inquam, ita respondemus. Si schismate, vel hæresi ab Ecclesia non separantur, eorundem ordinationes, & reliqua sacramenta, sancta, & veneranda non negamus, sequentes beatum Augustinum a, qui super Joannem de hujusmodi tam copiosè, quam veraciter disserit. Ait enim: Baptizat servus bonus, sive servus malus: non sciat fe ille, qui baptizatur, baptizari, nisi ab illo, qui sibi tenuit baptizandi potestatem. & paulò post: Non horreat columba ministerium malorum, respiciat Domini potestatem. & infra. §. 2. Attamen decessores nostri Nicolaus, & Gregorius à Missis Sacerdotum, quos tales reverà esse confiteri, fideles abstinere decreverunt, ut & peccandi licentiam cæteris auferrent, & hujusmodi ad dignæ penitentia lamenta revocarent. Scribit hoc prædecessor noster Gregorius b Rudolpho Duci Suevia, & Bertulpho Duci Carentanorum inter cætera: Officium Simoniacorum, & in fornicatione jacentium, scienter nullo modo recipiatis, & quantum potestis, tales à sanctis ministeriis c ut oportuerit, prohibeatis, &c. §. 3. Porro ad hæc, que tibi syllogisticè in eadem epistola obijciuntur, id est, si corpus & sanguis Christi non sunt, & alia, que prædicimus, proprias non habent virtutis dignitates, quid agentibus obsunt? quòd si habent, cur speruntur, si ab indigno præsumuntur? Ad hæc, inquam, ita respondemus, proprias quidem habent virtutis dignitates, ut præfatus Augustinus ait super Joannem contra Donatistas; sed agentibus vel suscipientibus eadem sacramenta contra præfatum Pontificum instituta, (nisi fortè sola morte interveniente, utpote ne sine baptisinate, vel communione quilibet humanis rebus excedat) eis, inquam, in tantum obsunt, ut verè d idolatra sint, cum talibus & ordinationum, & sacramentorum confectio, & aliter quam præmissum est, scienter susceptio, vehementer à sanctis canonibus prohibeantur. Ait enim Samuel e Propheta: Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus Idololatriæ nolle acquiescere. Hæc de malis catholicis, qui intra Ecclesiam sunt. §. 4. Cæterum schismaticorum, & hæreticorum sacramenta, quoniam extra Ecclesiam sunt, juxta sanctorum Patrum traditiones, scilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Augustini f, & Hieronymi, formam quidem sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profiteamur, nisi cum ipsi, vel eorum sacramentis initiati per manus impositionem ad catholicam redierint unitatem. g Sciendum verò, quòd canones Apostolorum, (quorum auctoritate Orientalis, & ex parte Romana utitur Ecclesia) & insignis Cypriani martyr, & LXXX. Episcopi cum eodem, baptisma hæreticorum lavacrum Diaboli appellant. Stephanus h verò, & Cornelius martyres: & Pontifices Romani, & venerabilis Augustinus i in libro de baptismo, eundem Cyprianum, & præfatos Episcopos ob hanc causam vehementer redarguunt: affirmantes baptisma, sive ab hæretico, sive schismatico, Ecclesiastico more celebratum, ratum esse: & meritò, quia alia in Baptismo, & alia in reliquis sacramentis consideratio est, quippe cum & ordine prior, & necessarius sit. Subitò enim morituro, prius baptisinate, quam Domini corporis communione, vel aliis sacramentis consulitur, & dum fortè Catholicum non invenitur, satius est ab hæretico Baptismi Sacramentum sumere, quam in æternum perire. Et hanc sententiam præscriptorum Pontificum, Cornelii, Stephani, & Augustini, secuti sunt In-

a Tract. 5. ad cap. 1. Joannis, circa medium. b Gregorius VII. lib. 2. reg. epist. 45. c mysteriis.] orig. d al. ferd. e 1. Reg. 15. f Lib. 1. epist. 12. ad Januarium, & epist. ad Jubayanum, que ante illius Concilium posita est. g Can. 45. 46. & 47. h In Concil. Stephan. 1. i Aug. lib. 7. contra Donatistas.

nocentius a, Syricius b, Leo e, Anastasius d, & magnus Gregorius, & omnis catholica Ecclesia.

4 pars. §. 5. Prohibentur ergo de manibus talium Sacerdotum Sacramenta suscipi, non quin sint vera, quantum ad fornam & effectum; sed quia, dum hujusmodi Sacerdotes se à populo contemptos viderint, rubore verecundiae facilius ad penitentiam provocentur.

Corr. Rom. § a Ad hoc] Hinc usque ad finem capituli omnia accepta sunt ex epistola Urbani II. L. Praeposito sancti Juventii apud Ticinum, quae habetur in vetusto codice Bibliothecae Vaticanae, cujus epistolae initium & magna pars habetur infra, c. salvator. 1. g. 3. atque in aliquot vetustis Gratiani codicibus est caput distinctum cum rubrica, De eodem.

C. VII. Qui uxorem ducere voluerit, ante ordinem Subdiaconatus hoc faciat.

Item ex sexta Synodo, cap. 6.

SI e quis eorum, qui ad Clerum accedunt, voluerit nuptiali jure mulieri copulari, hoc ante ordinem Subdiaconatus faciat.

C. VIII. Lectores aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur.

Item ex Concil. Carthag. III. cap. 19.

LECTORES scum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.

C. IX. Subdiaconos continentiam servare oportet.

Item Gregorius Bonifacio Episcopo Rhegino, lib. 3. epist. 5.

SUBDIACONIS g tuis, hoc, quod de Siculis statuimus, decernimus observari, nec illam definitionem nostram cujusquam finas contumacia aut temeritate corrumpi.

C. X. Beneficio & officio careant, qui post Diaconatum uxoribus vacant.

Item Urbanus II. in Synodo apud Melphiam, cap. 13.

EOS h, qui post Subdiaconatum & uxoribus vacare volunt, ab omni sacro ordine removemus, officioque atque beneficio Ecclesiae carere decernimus. Quod si ab Episcopo communiti non se correxerint, principibus indulgemus licentiam, ut eorum foeminas mancipent servituti. Si vero Episcopi consenserint eorum pravitatibus, ipsi officii interdictione mulcentur.

Corr. Rom. § a Subdiaconatum] Antea legebatur, Diaconatum. Sed emendatum est ex aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & ex ipso Concilio, cujus unum exemplar est in Bibliotheca Vaticana, & alterum missum est à Gallia. Diaconis enim nunquam in Latina Ecclesia legitur permissum fuisse conjugium, aut usum ipsius, quos Syricius, & Innocentius semper eadem continentiae lege cum Episcopis, & Presbyteris conjunxerunt. Subdiaconis quoque post B. Gregorium, & prohibitionem illam, quae continetur in c. ante triennium, sup. dist. 31. eadem lex fuit constituta, quam Urbanus II. hic innovandam statuit.

C. XI. Excludendi sunt à suorum graduum dignitate Subdiaconi, & deinceps, si continentes esse nolunt.

Item Dominico Patriarchae Gradensi.

ERUBESCAnt i impii, & aperte intelligant iudicio Spiritus sancti eos, qui in sacris ordinibus, Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu sunt positi, nisi mulieres abjecerint, & caste vixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. De manifestis quidem loquimur: secretorum autem, & cognitor Deus, & iudex est.

a Innoc. Victicio, epist. 1. c. 15. b Syricius Hymerio, cap. 1. c Leo de cens. dist. 4. bi, de quibus. d Anast. dist. 19. c. 2. e Extrà de etat. & qualit. cap. à multis. Pan. lib. 3. c. 102. f Pan. l. 3. c. 111. g Pan. l. 3. c. 99. h Pan. l. 3. c. 101. i In cap. à multis. §. erubescant. extr. de etat. & qual. Panorm. l. 3. c. 103.

C. XII. Ad sacros ordines non accedat, nisi virgo, aut probata castitatis.

Idem in Melphienfi Synodo praesidens dixit, cap. 12.

NEMO & ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probata sit castitatis, & qui usque ad Subdiaconatum unicam & virginem uxorem habuerit.

C. XIII. In tribus gradibus constituti etiam ab uxoribus abstineant.

Item in Concilio Carthaginenfi V. c. 3.

PLACUIT b Episcopos, Presbyteros, Diaconos & secundum priora statuta & etiam ab uxoribus abstinere: quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico removeantur officio; ceteros vero Clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscujusque Ecclesiae consuetudinem observari debere.

Corr. Rom. § a Diaconos] Sequatur, Subdiaconos: quae vox sublata est, quoniam abest ab originali, & ab Africano, cap. 37. & à Carthaginenfi Graeco, cap. 71. & dist. 84. c. cum de quorundam: quamvis habeatur in Carthaginenfi codice canonum, c. 5.

§ & Secundum priora statuta] Graecè est, *κατὰ τὸν λόγον τῆς ἑξῆς*, & Balsamon interpretatur, tempore vicis suae, quod ab originali sententia alienum est.

C. XIV. In minoribus ordinibus constituti uxorem ducant, nisi voto, aut religioso habitu prohibeantur.

Item Leo IX. contra Epistolam Nicetae Abbatis.

SERIATIM c, & aperte prosequemur, quid sancta Romana Ecclesia in gradibus Clericorum agat. Clericos tantum Offitios, Lectores, Exorcistas, Acolythos, si extra votum, & habitum Monachi inveniuntur, & continentiam profiteri noluerint; uxorem ducere virginem cum benedictione Sacerdotali permittit, non autem viduam, aut repudiatam: quia propter hoc deinceps nec ad Subdiaconatum provehi poterunt; quia nec Laici non virginem sortitus uxorem, aut bigamus ad Clericum potest ascendere. Quod si quis ex praefatis ordinibus desiderat ad Subdiaconatum ascendere, nequit hoc sine consensu uxoris suae: ut fiat de carnali deinceps spirituale conjugium, nemine eos ad hoc cogente. Neque permittitur postea uxor jungi eidem marito suo carnaliter, nec cuiquam nubere in vita, aut post mortem illius.

C. XV. Non licet Clericis alterius sectae uxorem accipere.

Item ex Concilio Chalcedonensi, cap. 14.

QUONIAM d in quibusdam provinciis concessum est Lectoribus & Psalmistis uxores ducere, statuit sancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere sectae alterius uxorem.

C. XVI. Non habitant cum Clericis mulieres, nisi quae naturali fœdere omnem suspicionem excludant.

Item in Nicæno Concilio, c. 3.

INTERDIXIT f per omnia sancta g Synodus non Episcopos, po, non Presbytero, non Diacono, vel alicui omnino, qui in Clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte aut matrem, aut forem, aut amitam, aut etiam & eas idoneas personas, quae fugiant suspensiones.

Corr. Rom. § a Aut etiam] Graecè est, *ἢ ἂν μὲν ἀπόσωπα πάντων ἰσχυρῶν διαπέδοντες*, id est, vel eas tantum personas, quae omnem fugerint suspensionem.

a In c. à multis. extr. de etat. & qual. Panorm. lib. 3. c. 104. b Panorm. lib. 3. cap. 105. c Humbertus Canonianus, legatus Leonis IX. in responsione contra Nicetam. Panorm. lib. 3. c. 107. d Pan. lib. 3. c. 110. e ἐπιπέδοντες. f Burch. l. 2. c. 109. Anselm. l. 7. c. 133. & 6. c. 202. Ivo part. 6. c. 186. Panorm. l. 3. c. 112. g al. magna.

C. XVII. P A L E A.

[Item Hieronymus a ad Nepotianum de vita Clericorum, & alibi.

Hospitiolum & tuum aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant. §. 1. Quia non potest & toto corde cum Deo habitare, qui feminarum accessibus copulatur. §. 2. Femina & conscientiam secum pariter habitantis exurit. §. 3. Nunquam de formis mulierum disputes. §. 4. Feminae nomen tuum noverint & vultum nesciant. §. 5. Feminam, quam bene videris conversantem, mente dilige, non corporali frequentia. §. 6. Si bonum est mulierem non tangere, malum est ergo tangere.

Corr. Rom. § & Hospitiolum] Caput hoc habetur in multis manuscriptis, & sine Paleae nomine. Est autem collectum ex variis B. Hieronymi locis, in quibus de vitanda mulierum consuetudine agitur.

§ & Non potest] In epistola ad Oceanum, que non putatur esse B. Hieronymi, legitur: Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

§ & Femina] Ibidem paulo superius, flammigero igne percutit femina conscientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta mentium.

§ & Noverint;] Antea legebatur, feminæ nomen tum nesciant. Emendatum est ex aliquot manuscriptis, & ex epistola Hieronymi ad Rusticum Monachum.

§ & Frequentia] In epistola ad Oceanum est, frequentes ornatu.

C. XVIII. Presbyter uxorem suam quasi sororem diligit, & quasi hostem fugiat.

Item Gregorius in dialogo, lib. 4. cap. 2.

Presbyter b quidam sibi commissam regebat Ecclesiam cum magno timore Domini, qui ex tempore accepti ordinis Presbyteram suam ut sororem diligens, sed quasi hostem cavens, ad se propius accedere non sinebat, eamque sibi appropinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis absceidit.

6 ps. Gratian. Presbyteram vero quam debeamus accipere, Laodicense Concilium, c. 11. ostendit, dicens.

C. XIX. Vidue, vel seniores, Presbyteræ appellantur.

Mulieres a, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos vidue, seniores, univiræ, & matricuræ appellantur, in Ecclesia tanquam ordinatas constitui non debere.

Corr. Rom. § & Mulieres] Sic habet prisca versio. Græcè: πρεβυτερας ην αυτην τας λεγουμενους πρεβυτερας, ητοι προκαθημενας εν εκκλησια καθιστασθαι. id est: Quod non oporteat eas, quæ Presbyteræ, vel presidentes dicuntur, in Ecclesia collocari, quæ est Dionysii versio, præterquam in ultimis verbis. Ille enim habet; Ecclesiis ordinari. Et videndus est Balsamon ad eum locum.

DISTINCTIO XXXIII.

1 E Cce, quod in sacris ordinibus constituti uxores habere non possunt, vel si bigami aliqui fuerint inventi, ad sacros ordines ascendere non valent. Sed queritur, si quis præter uxorem concubinam habuerit, utrum in Sacerdotem promoveri valeat? Talis à sacris ordinibus auctoritate canonum Apostolorum prohibetur: in quibus cap. 17. sic statutum legitur.

C. I. Secundis nuptiis post baptisma copulatus, aut concubinam habens, ad sacrum ordinem conscendere non valet.

SI quis e post acceptum baptisma secundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non potest fieri d Episcopus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorsus eorum, qui ministerio & sacro deserviunt.

a In epist. ad Oceanum. Ibid. in epist. ad Nepotianum propè finem. In epist. ad Rust. In epist. ad Ocean. l. 1. contra Joann. b Pan. l. 3. c. 114. c Anf. l. 6. c. 143. Ivo p. 8. c. 187. al. 151. d al. eff.

Corr. Rom. § & Ministerio] Græcè: τὸ κατωχὸν τὸ ἱερωτικόν, id est, qui sunt in catalogo Sacerdotali.

Gratian. Deservientes sacro ministerio intelliguntur Subdiaconi, qui calicem Diacono offerunt, & Acolyti, qui cum cereis Diaconos præcedunt, unde & Ceroferarii dicuntur: qui etiam vinum, & aquam præparando calici subministrant. Concubina intelligenda est præter uxorem, ut iste sit sensus capituli: [Si quis post acceptum sacrum baptisma secundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam duxerit:] distinguendum est, antequam uxorem duxerit, sive post mortem uxoris.

C. II. Duarum matronarum maritus post baptismum, Clericus non ordinetur.

Unde B. Gregorius a ait.

Maritum a duarum post baptismum matronarum Clericum non ordinandum; neque eum, qui unam quidem, sed concubinam, non matronam habuit: nec illum, qui viduam aut repudiatam vel meretricem in matrimonium assumpserit: nec eum, qui semetipsum quolibet corporis sui membro indignatione aliqua, vel iusto, vel injusto timore superatus, truncaverit: nec illum, qui iuras accepisse convincitur, aut in scena luisse dignoscitur: nec eum, qui publicâ penitentia mortalia crimina dessevit b: neque illum, qui in furiam aliquando versus insanivit, vel afflictione diaboli vexatus est: neque eum, qui per ambitionem ad imitationem Simonis Magi d pecuniam obtulerit e.

Corr. Rom. § & Gregorius] Hoc caput sumptum est ex cap. 72. libelli de Ecclesiasticis dogmatibus, qui inter opera B. August. editus est, atque ex eo alibi sæpius ab ipso Gratiano citatur. A Tritemio autem adscribitur Alenino, ab aliis Isidoro. Sed plures, & majoris auctoritatis Gemadiao tribuunt, ut Valfridus Strabo lib. de reg. Eccl. cap. 20. Petrus Lombardus sent. 2. dist. 8. S. Thomas quodlib. 12. art. 10. Platina in Symmacho, & alii.

C. III. Arreptiis, vel epileptici sacris altaribus non ministrant.

Item Pius Papa.

2 Communiter f diffinimus, ut nullus de iis, qui ps. aut in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursum efferuntur, vel facris audeant altaribus ministrare, vel indifensè se ingerant sacramentis divinis, exceptis illis, qui corporis incommoditatibus dediti, sine hujusmodi passionibus in terram probantur elisi: qui tamen & ipsi tandiu erunt ab officii sui ordine & loco suspensi, quousque unius anni spatio per discretionem Episcopi inveniantur ab incurfu dæmonum liberati g.

C. IV. De eodem.

Item Nicolaus Papa.

Clerici b, qui in adolescentia à dæmonibus cognoscuntur obfessi, ad superiorem sacri regiminis gradum ascendere non possunt.

Corr. Rom. § Simile quiddam habetur in Concilio Arausico. l. c. 16. Ivo citat Nicolaum Alwino Joanni Archiepiscopo, ad quem etiam fortasse scribitur c. quorundam, infra dist. 34.

C. V. De eodem.

Item Gelasius Papa, epist. ad universos Episcopos per Lucaniam constitutos, c. 21.

USque i adeò sanè comperimus illicita quæque prurumpere, ut dæmonibus similibusque passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Qui

a Anselm. lib. 7. cap. 22. al. 26. Ivo p. 8. cap. 295. Polyc. l. 2. tit. 31. b deslet.] orig. c al. pro ordinatione. d Act. 8. e offert.] orig. f Burchard. lib. 3. c. 72. Ivo part. 2. cap. 125. Polyc. l. 4. tit. 31. g alieni.) ceteri collectores. h Ivo p. 11. cap. 104. i Burch. l. 2. c. 20. Polyc. l. 3. t. 9. cap. ult. Ivo p. 2. c. 88. & part. 6. cap. 40.

bus] si

bus si in hoc opere positis, aliquid propriæ necessitatis occurrat, quis fidelium de sua salute confidat, ubi ministros ipsos curationis humanæ tantâ prospexerit calamitate vexari? Atque idem necessariò removendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremò, si corpore fauciunt fortassis, aut debilem, nequaquam sancta contingere lex a divina permittit; quantò magis doni cœlestis dispensatores esse non convenit (quod est deterius) mente perculosos?

C. VI. Qui tempore Baptismi uxores habent, si postea religiose vixerint, Clerici fieri non prohibentur.

Item Innocentius Papa I. Felici Episcopo Nucernino, epist. 4. c. 4.

3. LAICI b, qui habentes uxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut Clerici juncti sint, aut monasteriis, ex quo baptizati sunt, adhæserint, si non concubinam, non pellicem noverint, si in omnibus bonis operibus vigilaverint, non prohibentur hujusmodi ad Clericatus sortem assumi.

4 ps. Gratian. Ceterum ante susceptum sacrum ordinem quosdam legitime concubinam habuisse, quos tamen sacri canonis non rejiciunt, si post sacrum ordinem ab ejus commissione sese immaculatos custodiunt.

C. VII. De quodam Episcopo, qui ante sui Episcopatus apicem concubinam habuit.

Unde Gregorius Andrea Tarentino Episcopo, lib. 2. et ist. 44. sine c. 83.

HABUISTE e te concubinam, manifestâ veritate comperimus a, de qua etiam contraria est quibusdam in nata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis absolutum non debet esse judicium, hoc tux conscientie elegimus committendum. Qua de re, si in sacro ordine constitutus ejus te permissione esse recolis maculatum, Sacerdotii honore deposito, ad ministrandum nullo modo presumas accedere: seiturus in anime tux periculo d te ministrare, & Deo nostro te, sine dubio, reddere rationem, si hujus sceleris conficius in eo quo es ordine, celans veritatem permanere volueris.

Corr. Rom. § a Comperimus] Sequetur, & te illius criminis participationem habere, que verba sunt etiam in editione operum B. Gregorii Frobeniana. Verum sublata sunt, quoniam absunt & ab aliis editionibus & a ceteris collectoribus, & a Joanne Diacono, lib. 3. num. 43. vite ejusdem Gregorii: omninoque sententiam perturbant.

DISTINCTIO XXXIV.

1. DOMESTICARUM quoque personarum immoderatam familiaritatem Episcopum vitare oportet.

C. I. Etiam consanguinearum immoderatam familiaritatem Episcopum vitare oportet.

Unde Nicolaus Papa ad Albinum e Archiepiscopum.

QUORUNDAM f relatione fidelium, nostris auribus intimatum est, quòd Lanfredus Episcopus, qui & juvenis esse dicitur, venationi sit deditus: quod vitium plurimos etiam de Clericali catalogo, genere duntaxat Germanos, & Gallos irreverenter implicat. Verum iste (si ita est, ut audivimus) meritò juvenis dicitur, qui juvenilibus desideriis occupatus, nullâ g gravitate constringitur. & infra. Nam (ut beatus dicit Hieronymus h) ve-

a Levit. 21. b Anselm. lib. 7. c. 29. al. 34. Ivo part. 6. c. 95. Panorm. l. 3. cap. 45. c Burchard. lib. 1. cap. 195. Ivo part. 5. cap. 310. Polyc. l. 4. t. 39. d al. periculum. e al. Alwinum. f Ivo part. 5. cap. 353. g nullâ senum gravitate. h ad cap. 5. Micheæ, & in Psal. 90.

natorum nunquam legimus sanctum. & infra. Nihilominus autem de hoc Episcopo relatum est Apostolatu nostro, quòd cum quadam filia sua immoderatam tenet familiaritatem, & ob id mala fama ei orta sit: pro qua re à sanctitate tua, ceterisque Coëpiscopis suis communitus atque correptus est, sed nullatenus emendatus: que res in hoc maximè displicet, & magis ac magis deteriorum de se reddit opinionem, in quo beatitudinis tux, & ceterorum Coëpiscoporum suorum rationibus non obedit, & per inobedientiam in culpam protoplasti relabitur. §. 1. Oportet ergò fraternitatem tuam Synodalem cum Episcopis, & suffraganeis tuis convocare Concilium & hunc salutaribus eloquiis Episcopum convenire, atque illi pastoralis auctoritate precipere, quatenus ab omnium bestiarum vel volucrum venatione penitus alienus existat; atque ab immoderata filix suæ familiaritate semet omnino coercet. Quòd si parere contempserit, & tam pro venationis declinatione, quàm pro immoderata filix suæ conversatione vitanda, vobis admonentibus obedire distulerit, à vestro collegio excommunicatus abscedat. Quòd si in hoc contumax adhuc apparuerit, à ministerio cessare debeat.

C. II. PALEA.

[Ex Concilio a Aurelianensi IV.]

EPISCOPUM a, Presbyterum, aut Diaconum canes ad venandum aut accipitres, aut hujusmodi res habere non licet. Quòd si quis talium personarum in hac voluptate b sapius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus à communione & suspendatur; Diaconus verò ab omni officio, & communione suspendatur.

Corr. Rom. § a Aurelianensi] Hæc Palea etiam in Decretalibus tit. de Cleric. ven. cap. 1. citatur ex Concilio Aurelianensi, & in Panormia ex cap. 8. Sed in Aurelianensibus, que extant, non est inventa. Burchardus, & Ivo part. 6. cap. 288. citant ex Meldensi. Eadem verò sententia est in Agathensi, cap. 55. (quod etiam citat Ivo p. 5. c. 366. & p. 13. c. 30.) & in Epaunensi, cap. 3.

§ & A communione] In Decretalibus legitur à communione, si Presbyter, duobus; si Diaconus, ab omni officio suspendatur. Apud Burchardum est, se à communione suspendat, Presbyter duobus; Diaconus verò ab omni officio & à communione suspendatur: neque multò aliter apud Ivonem part. 6. & in Concilio Epaunensi. In Agathensi autem, & apud Ivonem part. 5. Se à communione suspendat; Presbyter duobus mensibus se abstineat: Diaconus verò ab omni officio & c communione cessabit. Verum apud eundem Ivonem, part. 13. ex Concilio item Agathensi hoc modo legitur: se à communione abstineat d, Presbyter duobus mensibus se abstineat; Diaconus verò ab omni officio, vel communione cesset.

C. III. PALEA.

OMNIBUS e servis Dei venationes, & sylvaticas vagationes f cum canibus, & ut accipitres aut falcones habeant, interdiximus.

Corr. Rom. § Hæc etiam Palea habetur eod. tit. de Cleric. ven. cap. 2. ubi ex eodem Concilio Aurelianensi citatur, quemadmodum & apud Burchardum & Ivonem. Sententia iisdem penè verbis est in Synodo Francica sub Zacharia Papa, qua & Conciliorum tomis est inserta, & habetur lib. 5. capitulor. cap. 2. & manuscripta etiam inter epistolâ Zachariæ, in codice sæpè memorato monasterii Dominicanorum.

2 ps. Grat. Concubina autem hic ea intelligitur, que cœlestibus legalibus instrumentis unita est, & conjugali affectu adsci-

a Extrâ de Cleric. ven. cap. 1. Burchard. lib. 2. cap. 213. Ivo part. 5. c. 366. & part. 6. c. 288. & part. 13. c. 30. Panorm. lib. 3. cap. 167. b al. voluntate sapius detentus. c al. vel. d al. suspendat. e Extrâ de Cleric. venat. cap. 2. Burchard. lib. 2. cap. 214. Ivo part. 6. cap. 289. f al. fatigationes.

scitur:

scitur: hanc conjugem facit affectus, concubinam vero lex nominat. De hac dicitur in Concilio Toletano I. c. 17.

C. IV. Qui non habet uxorem, sed loco illius concubinam, a communione non repellitur.

[S, qui a non x habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen b ut unus mulieris, aut uxoris, aut concubinæ sit conjunctione contentus.

Corr. Rom. § α Is, qui non] Integer Concilii canon, qui apud Ivonem quoque & in Panormia refertur, est hic: Si quis habens uxorem fidelis c, concubinam habeat, non communicet. Cæterum is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur: tamen d, ut unus mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) sit conjunctione contentus. Aliàs vivens abjiciatur, donec desinat, & ad pœnitentiam revertatur. Neque verò omne concubinarum genus eo etiam tempore permittebatur. De quibus quid in legibus gentilium Imperatorum legatur, nihil opus est referre. Certè Justinianus Novella 18. c. 5. (ut est apud Julianum antecessorem) quasdam concubinas comparat quodammodo uxoribus, quæ sine dotalium tabularum solemnitate ductæ fuerant. Ad quod concubinarum genus referendum est, quod scribit B. Augustinus in lib. de bono conjugali, & refertur infra 32. q. 2. c. solet. In quibus hæc tria erant necessaria: primum, ut uterque esset solutus: deinde fides mutua, quod alteri non jungerentur, neque à procreatione filiorum abhorrent: tertium, ut usque ad mortem in ea vite conjunctione manendum sibi proponerent. Et in his quidem scribit B. Augustinus, posse aliquo modo dici, nuptias esse, & concubium, quamvis sic habitum non audeat appellare uxorem: quia non intervererant instrumenta dotalia, & alia, quæ Jure Civili & Canonico requirebantur, ut esset legitima uxor: quod habetur in prædicta Novella 18. & infra 30. q. 5. c. aliter. Itaque hujusmodi mulieres, cum non essent uxores, vocabantur concubinæ: sed ob illa tria, ac præcipuè, quod in affectu maritali permanere staterant, permittebatur ipsis communicare, habebanturque tanquam uxores minus solemniter ductæ. Et hoc est, quod hic, & in sequenti capite dicitur, pro uxore, & loco uxoris habere concubinam: Idque Gratianus ipse ad finem capituli antecedentis §. concubina. indicavit. Nam concubinarum ad tempus adhibiturum, etiamsi filiorum procreandorum causâ haberentur, punit illicitum erat concubinatus: quod asserit idem B. Augustinus c. audite. infra ead. & in eodem lib. de bono conjugali, cap. concubina. infra 32. quest. 2.

C. V. De eodem.

Item Isidorus de distantia e Novi & Veteris Testamenti.

Christiano f non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi unam tantum, aut uxorem, aut certè loco uxoris (si conjux deest) concubinam.

C. VI. P A L E A.

[Ex dictis Augustini in lib. 5. Homiliarum, Homiliâ 49.]

Audite g Charissimi, membra Christi, & matris catholice Ecclesie filii. Quod dico competentibus α & fidelibus, audiant penitentes. Quod dico fidelibus, dico & competentibus, & pœnitentibus. Audiant catechumeni, audiant omnes, omnes timeant, nemo contemnat: sit mihi in consolationem vester auditus, ne vobis sit in testimonium dolor meus. Competentibus dico, fornicari vobis non licet: sufficient vobis uxores f, audiat Deus, si vos furdi estis: audiant Angeli, si vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet: et si non habetis uxores, tamen non licebit vobis habere concu-

a Ivo part. 8. cap. 64. Pan. lib. 6. c. 49. b al. tantum. c al. fidelium. d al. tantum. e al. consonantia. f Ivo part. 8. c. 66. Pan. lib. 6. c. 50. g Burchard. l. 9. c. 15. Polyc. l. 6. tit. 8. Ivo part. 8. c. 153. Panorm. l. 6. c. 43.

T O M. I.

binas, quas postea dimittat, & ducatis uxores: tantò magis damnatio vobis erit, si volueritis habere uxores & concubinas.

Corr. Rom. § α Competentibus] Hoc loco verba sunt ex originali in suum ordinem restituta. Qui autem vocarentur competentes, declarat B. Augustinus in sermone ad competentes: atque intelligi etiam potest ex eodem B. Augustino alibi, & ex aliis.

§ & Uxores.] In hac præcipuè parte non sunt relata propria verba B. Augustini; sed nonnulla omiſsa ac mutata. Nam ipse ita scribit, sufficient vobis uxores, aut nec uxores: concubinas vobis habere non licet. Audiat Deus, si vos furdi estis: audiant Angeli ejus, si vos contemnitis: concubinas vobis habere non licet: si audiant competentes, quod dico fidelibus, non habetis uxores, non licet vobis habere concubinas, quas postea ducatis uxores; quantò magis damnatio vobis erit, si habere volueritis & concubinas & uxores dimittat.

3 pars. Gratian. Cæterum, si non talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futura incontinentiæ suspensionem auferre dignoscitur, apostolicâ concessione ad ordinem Diaconatus provehi potest.

C. VII. Qui post mortem uxoris habuerit de ancilla filios, Diaconus fieri permittitur.

Unde Pelagius Papa scribit Florentino a Episcopo.

Fraternitatis b tuæ relatione suscepta, ejus latorem secundas quidem nuptias expertum non fuisse didicimus, castitatem tamen eum c priori non servasse conjugio designasti. Et quamvis multa sint, quæ in hujusmodi casibus observari canonicæ jubet sublimitatis d auctoritas: tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, distinctionis illius non patitur in omnibus manere censuram, & ætas istius, de quo agitur, futura incontinentiæ suspensionem auferre dignoscitur; ut ad Diaconatum possit provehi, tempus, ut dictum est, condescendentes defectui, concessisse nos noveris. & infra. §. 1. Micenam e verò ancillam ejus, de qua fe post transitum uxoris filios habere confessus est, jubemus, ut tuâ dispositione cuiquam monasterio continentiam professura tradatur x.

Corr. Rom. § α Tradatur.] Apud Anselmum sequitur: ut meliori forte, ad quod promovetur officium, sub bonæ possit famæ merito ministrare, nec aliqua opinionis ejus maculandæ relinquatur occasio: neque multò aliter in Polycarpo.

Gratian. Hoc ex dispensatione misericordiæ: cæterum ex rigore discipline intelligitur illud Aurelianensis & Concilii.

Corr. Rom. § & Aurelianensis] Hæc ad verbum habetur in Concil. Gerundenſi, cap. 8.

C. VIII. Non admittatur ad Clerum, qui præter uxorem aliam cognoverit.

Si quis f de Laicis post uxorem, aliam cujuscunque conditionis cognoverit mulierem, in Clericum nullatenus admittatur.

4 pars. Gratian. Quod ergo de pellice, & meretrice, apud Gregorium, & Innocentium scribitur, propter spem futurae incontinentiæ constiutum creditur: quia difficile continentiam seruat, qui se illicito concubitu maculare non metuit. Vel g prohibetur ordinari, qui pellicem, vel meretricem cognoverit maritali affectu; vel quia meretricari non desinit, licet in uxorem ducatur. Utrumque enim impedimentum cui libet præstat, quò minus ad sacros ordines pertingere valeat.

a al. Florentiæ. b Anſel. l. 7. c. 68. al. 73. Polyc. l. 2. tit. 1. c al. cum. d al. sublimitatis. e al. Micenam. f Burchard. l. 2. c. 38. Ivo p. 6. c. 139. g al. Et.

H

C. IX. Qui virginem non duxit uxorem, ad sacros ordines non accedat.

Unde Hilarius Papa in Synodo Romana, cap. 2. scribit, dicens:

Curandum a ergò b inprimis est, ne ad sacros ordines c (sicut gestis prioribus antè præscriptum est) quisquam, qui uxorem non virginem duxit, aspiret.

C. X. Bigamus, vel penitens, corpore vitiatu, literas ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, Clericus non fiat.

Item Gregorius urbis Romanæ præful Squilatino d Episc. lib. 2. epist. 25.

Præcipimus e, ne unquam illicitas ordinationes facias: nec bigamum, aut qui virginem non est sortitus uxorem, aut ignorantem literas, vel in qualibet parte corporis vitiatum, vel pœnitentiæ f, vel curiæ aut cuiilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere: sed si quos huiusmodi repereris, non audeas promovere.

C. XI. Non fiat Sacerdos, cuius uxorem evidenter constat adulterium admisisse.

Item in Neocæsariensi Concilio, cap. 8.

Si g cuius uxorem adulterium commisisse, cum esset Laicus, evidenter fuerit comprobatum, hic ad ministerium Ecclesiasticum admitti non potest. Quòd si in Clericatu jam eo constituto adulteravit, dato repudio, dimittere eam debet. Si verò retinere eius consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui.

C. XII. De eodem.

Item ex Concilio Martini Papæ h.

Si Laici i uxor in adulterio fuerit deprehensa, hic talis ad ministerium Ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem alicujus Clerici uxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere, à ministerio alienus sit.

Gratian. Præmissis auctoritatibus, Bigami, & qui virgines non sunt sortiti uxores, à sacris ordinibus prohibentur. Sed quaritur, si quis ante baptismum viduam duxit uxorem, an propterea sit prohibendus à sacris ordinibus?

C. XIII. Qui ante baptismum, seu post baptismum viduam duxit uxorem, non admittatur ad Clericum.

De his ita scribit Innocentius Papa Victorio Rothomagensi Episcopo, epist. 2. cap. 5.

Si k quis viduam (licet Laicus) duxerit uxorem, sive ante baptismum, sive post baptismum, non admittatur ad Clericum; quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ uxoris consortium relaxatur. & infra. §. 1. Quòd l si non putatur uxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est; ergò nec filii, qui ante baptismum geniti sunt, pro filiis habeantur.

Gratian. Prohibentur etiam bigami à quolibet ordine Clericatus, juxta illud Ambrosii, epist. 82. ad Vercellensem Ecclesiam.

C. XIV. Qui secunda conjugia sortitur, Clericus non fiat.

Cognoscamus m, non solum hoc de Episcopo & Presbytero Apostolum statuisse, sed etiam Patres in Con-

a cavendum] orig. b Ansel. l. 7. c. 12. al. 15. Pan. l. 3. c. 50. c gradus] orig. d fortè Scillacino. e Ansel. l. 7. c. 35. al. 42. Polyc. l. 2. tit. 31. Ivo part. 8. c. 288. f al. penitentem. al. publicè penitentem. al. solemniter penitentem. g Ansel. l. 7. c. 19. h Apud Martinum Bracarensem, cap. 28. i alicujus Laici] orig. k Ansel. l. 7. c. 11. Ivo part. 6. c. 55. l cap. 6. ejusdem epist. m Ivo p. 8. e. 29. Pan. l. 6. c. 63.

cilii a Nicæni tractatu addidisse, neque Clericum quam debere esse, qui secunda conjugia sortitus sit.

5 pars. Gratian. Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, Clerici fieri non possunt.

C. XV. Spectaculis publicis mancipatum, vel ejectam, vel ancillam ducens uxorem, Diaconus non fiat.

Unde in canonibus Apostolorum, c. 18. legitur.

Si quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de iis, quæ publicis spectaculis mancipantur; non potest esse Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deserviunt.

6 ps. Gratian. Quæ autem sit vidua, quæ ejecta, vel meretrix, Hieronymus epist. 128. ad Fabiolam de veste Sacerdotali, ostendit dicens:

C. XVI. Quæ sit vidua, vel ejecta, vel meretrix.

Vidua b est, cujus maritus est mortuus. Ejecta est, quæ à marito vivente projicitur. Meretrix, quæ multorum libidini patet.

7 ps. Gratian. Sed postea temporum defectui condescendens Papa Martinus, in minoribus ordinibus eos constituit permittit, non regulam præfigendo, c dicens:

C. XVII. Inter Lectores, vel Ostiarios deputetur Subdiaconus, secundam ducens uxorem.

Si d Subdiaconus secundam uxorem duxerit, inter Lectores vel Ostiarios habeatur, ita ut Apostolum non legat.

Gratian. Necessitate tamen exigente bigamus usque ad Subdiaconatum potest promoveri.

C. XVIII. Viduam ducens uxorem, Subdiaconus, si necessitas exigat, fieri potest.

Unde Martinus Papa ait e.

Lector, si viduam alterius uxorem acceperit, in Lectoratu permaneat: aut si fortè necessitas sit, Subdiaconus fiat, nihil autem supra. Similiter, & si bigamus fuerit.

8 pars. Gratian. Quibus autem propria conjugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conviviis interesse.

C. XIX. Nuptiarum conviviis Presbyteri interesse non debent.

Unde in Agathensi Concilio, cap. 39. legitur.

Presbyteri f, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non est a, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia: nec his cæteribus miscantur, ubi amatorum cantantur & turpia, aut obsceni motus corporum choreis & saltationibus effertur: ne auditus aut obtutus sacris mysteriis g deputati turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.

Corr. Rom. § a Licentia non est.] In codicibus impressis legatur, licentia modò non est. Expuncta est dicitio, modò, quæ neque in originali, neque in vetustis exemplaribus Gratiani, aut Burch. Ivo, Concilio Venetico, c. 11. (ubi hoc idem repetitur) habetur. Ac Presbyteris quidem nunquam, ne apud Græcos quidem, licuit ducere uxores.

9 ps. Gratian. Vidua verò intelligenda est, si post solenne fœdus nuptiarum, morte interveniente, à viro suo divisa fuerit. Ceterum, si antequam conveniant, fatali necessitate ab alterutro divisi fuerint, licet ex sponsalibus uxor sit appellata, non tamen post mortem sponsi, etiamsi in propria sit ducta, & cum eo velata, vidua appellatur, nec ex ejus copula à sacris ordinibus aliquis prohibetur.

a al. Concilio Nicæni tractatus.] orig. b Ivo part. 8. cap. 297. Panorm. l. 6. c. 68. c Hæc verba, non regulam præfigendo, absunt ab aliquot exemplaribus. d Apud Martinum Brac. c. 44. Ex Concil. Toletano 1. cap. 4. e Ibid. c. 43. Ex Concil. Toletan. 1. cap. 3. f Burch. l. 2. c. 134. Ivo p. 6. cap. 209. Polyc. l. 4. tit. 31. g al. ministeriis.

C. XX. Qui cum alio velatam, non tamen illi nuptam, uxorem duxit, Sacerdos fieri non prohibetur.

Unde Pelagius Papa scribit.

Valentino a Clerico, cui mulier cum alio ante velata non tamen ei nupta, sed virgo permanens, post mortem ejus, cum quo velata erat sponsa b, conjugali est copula sociata, quia iterum c velamen accepit, nullum in promovendo generatur obstaculum: quia nihil est quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obviet institutis.

DISTINCTIO XXXV.

1 A Quibus ordinibus bigami prohibeantur, & utrum rep- ps. A tentur bigami, qui ante baptismum habuerunt uxorem, & post baptismum alteram, & an liceat sortiri uxores in sacris ordinibus constitutis, multorum auctoritatibus breviter monstratum est. §. 1. Sequitur autem in descriptione illa Apostolica d, ut sit sobrius, qui ordinandus est, non vinolentus: quod ex auctoritate Veteris Testamenti introductum est. Ministri e enim templi prohibentur vinum & ficeram bibere, ne ebrietate graventur corda eorum, & ut sensus eorum vigeat semper, & temis sit, vel quia venter mero a stians facile des- pumat in libidinem. Unde Noë f in ebrietate nudavit femora; Loth autem, quem Sodoma non vi it, vina vicerunt. §. 2. Quod g tamen h vinolentus esse prohibetur, non semel, sed frequenter vino repletus debet intelligi.

C. 1. Diaconus, Presbyter, & Episcopus ebrietati, & alea deservientes, nisi deserint, deponantur.

Hinc etiam in canonicis Apostolorum, Can. 43. & 44. legitur.

Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, alea atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur i. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor familia faciens, aut desinat, aut communione privetur k. Similiter etiam Laicus.

C. II. Esus carnum, & vini potus, post diluvium concessus legitur: post Christi adventum inhibitus.

Item Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum.

Ab l exordio conditionis humanæ nec carnibus vescabamur, nec dabamus repudium, nec præputia nobis eripiebantur in signum. Hoc cursu ad diluvium usque pervenimus. Post diluvium autem cum datione Legis, quam implere nullus potuit, carnes ingestæ sunt ad vescendum, & repudia concessa duritiæ, & cultellus circum- cisionis appositus, quasi Dei manus plus in nobis creaverit, quam necesse est. Postquam autem Christus venit in fine temporum, & Ω revolvit ad A, & extremitatem retraxit ad principium, nec repudium m nobis dare permittitur, nec circumcidimur n, nec comedimus carnes, dicente Apostolo o: Bonum est vinum non bibere, & carnes non comedere. Vinum enim cum carnibus post diluvium dedicatum est.

C. III. Alienum est à sapiente potationibus & ebrietatibus vacare.

Idem lib. 2. contra Jovinianum.

Luxuriosa p res vinum, & tumultuosa ebrietatis; omnis, qui cum his miscetur, non erit sapiens.

a Simile 27. q. 2. c. quod autem. §. item si sponsa. Ivo part. 6. c. 113. b al. sponsa. c al. interim. d 1. Tim. 3. & in gloss. ad eum locum habentur hæc omnia ex Hier. epist. 83. e Levit. 10. infra ead. c. venter. f Gen. 9. & 19. g gl. interliquearis. 1. Tim. 3. h al. autem. i xaduzpeitho, id est, deponatur. k communione privetur. l Burch. l. 14. c. 5. Polyc. lib. 6. tit. 18. Ivo part. 13. cap. 73. Panorm. lib. 3. c. 730. Rab. de pan. c. 28. m Matth. 19. n Act. 15. Gal. 5. o Rom. 14. p Prov. 20.

C. IV. Ignominiosum est Sacerdoti affluere deliciis, epulis, atque lasciviis.

Idem Hieronymus in Michæam ad c. 2.

Ecclesie principes, qui deliciis affluunt, & inter epulas, atque lascivias pudicitiam servare se credunt, propheticus a sermo describit, quod ejiciendi sunt de spatio- tis domibus, lautisque conviviiis, & multo labore epulis conquistis, & ejiciendi propter malas cogitationes, & opera sua. Et, si vis scire, quod ejiciendi sunt, Evangelium b lege: in tenebras scilicet exteriores, ubi erit stetus, & stridor dentium. Annon confusio, & ignominia est, Jesum crucifixum, magistrum pauperem atque esurientem, fartis predicare corporibus? juniorumque doctrinam rubentes buccas, tumentaque ora proferre? Si in Apostolorum loco sumus, non solum sermonem eorum imitemur, sed conversationem quoque, & abstinentiam amplectamur.

C. V. De eodem. P A L E A.

Idem ad Oceanum, epist. 83.

Venter c mero actuans citò despumat in libidines. Ubi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor.

C. VI. De eodem. P A L E A.

[Idem ad Nepotianum, de vita clericorum.]

Vinolentus d Sacerdotem & Apostolus damnat, & vetus e lex prohibet. Sacerdotes qui ministrant f in templo Dei, prohibentur vinum, & ficeram bibere, ne in crapula & ebrietate aggraventur corda eorum. Sicut Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebriare potest. & infra g. Quicquid inebriat, & statum mentis evertit, fuge similiter ut vinum. Nolite, ait Apostolus, h inebriari vino, in quo est luxuria. & supr. i Qui altario deserviunt, vinum & ficeram non bibant. Sponsa Christi a vinum fugiat ut venenum. Vinum & ebrietas incendium est.

Corr. Rom. ¶ a Sponsa Christi] In epistola ad Eustochium sic habetur: Hoc primum moneo, hoc obtestor, ut sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. & paulo post: vinum & adolescentia duplex est incendium voluptatis.

C. VII. De eodem.

Item Prosper de vita contemplativa, lib. 2. cap. 22.

Luxuriam facit & nutrit vini perceptio nimia, non natura.

C. VIII. In Paradiso abstinentia, post Paradisum edendi lascivia inceptit.

Item Ambrosius in lib. de Elia, & jejunio, cap. 4. & 5.

Sexto die bestie sunt creatæ, & cum bestiis orta eden- di potestas est, & usus escarum. Ubi cibus coepit, ibi finis factus est mundi: ibi k coepit sua incrementa nescire, ubi l coeperunt divina opera circa eum ferriari. Quo iudicio declaratum est, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos desit augeri. & infra. §. 1. Et ut sciamus, non esse novum jejunium, primam illic legem constituit de jejunio. & infra. Eoque nemo prævaricari noverat, ut adhuc orta non esset, quæ prima est prævaricatio. Indictum jejunium, abstinentiæ lex à Domino Deo: prævaricatio legis à Diabolo: culpa per cibum, latebra post cibum: cognitio infirmitatis in cibo, virtus firmitatis in jejunio. & infra. Serpens gula persuadet, Dominus jejunare decernit. Itaque gula de Paradiso regnantem expulit; abstinentia ad Paradisum

a Michæa 2. b Matth. 22. c suprâ initio dist. Hieron. in epistola ad Titum, ad cap. 1. d in epistola ad Oceanum. e Levit. 10. Num. 6. f altario deserviunt, orig. g Ad Nepotianum. h Ephes. c. 5. i Ad Eustochium, epistola 22. k ubi] orig. l ubi] orig. H 2

revocavit errantem. *Et infra.* §. 2. In principio a generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noë vineam plantavit: dedit naturam, sed ignoravit potentiam. Itaque vinum nec suo pepercit auctori. *Et infra.* Sed illius ebrietas nobis suadet sobrietatem. Semel enim inebriatus est Noë. Ubi enim malum ebrietatis agnovit, jumentum b suum ad remedium temperavit: non effudit ad vitium. §. 3. Manebat, antequam vinum inveniretur, omnibus inconcussa libertas: nemo sciebat à consorte naturæ suæ obsequia servitutis exigere. Non esset hodie servitus, si ebrietas non fuisset. Obreperat quidem jam fraternæ pralationis invidia, manebat tamen adhuc paternæ pietatis reverentia. Læsa pietas est, dum ridetur ebrietas. Non illis itaque folis nocent vina, quos tentant; sed & illis amplius, quorum oculis temulenta ebriorum membra nudantur. §. 4. Legimus e etiam, quod patrem Loth inebriaverint filie in monte, ad quem timentes incendium Sodomitarum confugerant, & habitabant in spelunca. *Et infra.* §. 5. Fuit itaque ebrietas origo incesti, pessimæ regenerationis partus deterior. §. 6. At non d Abraham vina in suo convivio ministrabat, sed immolabat vitulum; butyrum & lac etiam Angelis hospitibus exhibebat. Cæli dominum, mundi agnoscebat auctorem. Vinum ergo exhibere non poterat. Sed rectè illic deerat materia peccati, ubi erat remissio peccatorum. Denique annuntiavit eum Joannes e, non manducans panem, neque bibens vinum. Qui enim Christum annuntiat, ab omni vitiorum incentivo præstare se debet alienum.

C. IX. Triginta diebus à communione abstinere Clericus, quem ebrium fuisse constiterit.

Item ex Concilio Agathensi, cap. 41.

ANte f omnia Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix est. Itaque eum quem ebrium fuisse constiterit, (ut ordo patitur) aut triginta dierum spatio à communione statuimus submovendum, aut corporali subdendum supplicio.

DISTINCTIO XXXVI.

Oportet etiam ordinandum esse prudentem. Quod contra eos notandum, qui sub nomine simplicitatis excusant stultitiam Sacerdotum. Prudentem g autem Episcopum oportet intelligi, non solum literarum peritiam, verum etiam secularium negotiorum dispositione h.

C. I. Illiterati, & corpore vitiatii, non promoveantur ad Clerum.

Unde in epistola Gelasii Papæ ad Episcopos per Lucaniam, cap. 18. & 19.

Ilitteratos i, aut aliquâ parte corporis vitiatos, vel x imminutos, nullus præsumat ad Clericatus ordinem promovere; quia literis carens sacris non potest esse aptus officiis: & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia k præcepta sanxerunt. §. 1. Similiter l qui seipfos abscindunt.

Corr. Rom. § a Vitiatos, vel] *Ista due voces absint à plerisque vetustis exemplaribus Gratiani, & originali, sujus expressus est potius sententia, quam verba relata.*

C. II. Ad summum Sacerdotium non aspiret, qui divinis stipendiis, vel disciplinis non est eruditus.

Item Zozimus Papa epist. ad Isichium Episcopum Salomonitarum.

Qui m Ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus, & temporum approbatione divinis stipen-

a Ibid. c. 5. b Inventum] vera lectio. c Gen. 19. d Gen. 18. e Matth. 11. f Burchard. l. 14. c. 11. Ivo pur. 13. c. 79. g Gl. ordinaria. 1. Tim. 3. h al. dispensatione. i Burch. l. 2. c. 18. Ivo p. 6. c. 37. & 75. Pan. l. 3. c. 46. k Levit. 22. l Ibid. c. 19. m infra dist. 59. c. 1. Anselm. lib. 6. c. 28. Ivo part. 5. cap. 102.

diis eruditus, nequaquam ad summum Ecclesiæ Sacerdotium aspirare præsumat, & non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam ordinatores ejus careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum.

Gratian. Ecce, quod sacrarum literarum oportet Episcopum habere peritiam: unde in Veteri Testamento a inter cetera ornamenta Pontifex rationale ferebat in pectore, in quo scribebatur manifestatio, & veritas: quia in pectore Pontificis manifesta debet esse cognitio veritatis. §. 1. Hinc etiam veteres b quibus arca portabatur, jugiter annulis inserti, ut cum arca esset portanda, nulla fieret mora de intrmittendis vœtibz: quia prædicatores, per quos Ecclesiæ circumfertur, sacris literis semper debent insistere, ne tunc quærant discere, cum ex officio alios debeant docere. §. 2. Hinc etiam David c prius ex gratia Spiritus Sancti donum scientiæ percepit, & postea administrationem regni assuevit. §. 3. Salomon d quoque non dicitur, non longa tempora hujus vitæ, sed sapientiam à Deo petiit, & impetravit. §. 4. Hinc etiam Dominus prius ponit verba sua in ore Prophetæ, & postea constituit eum super gentes, & regna, dicens ad Hieremiam e: Ecce, dedi verba mea in ore tuo, ecce, constitui te hodie super gentes, & super regna. §. 5. Hinc etiam Malachias f ait: Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent de ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. §. 6. Hinc etiam Salvator g noster prius in medio doctorum sedit, audiens illos, & interrogans, & postea prædicare cepit: quia prius quisque discere, & postea prædicandi officium usurpare debet. §. 7. Hinc etiam Salomon prius h ait, tempus tacendi, & postea: i tempus loquendi, quia veritas prius tacendo discitur, & postea loquendo prædicatur. §. 8. Hinc idem Dominus ait k: Qui audit, dicat, veni. §. 9. Hinc etiam prius Apostolos docuit, acinde eos ad prædicandum misit, dicens l: Estote ergo prudentes, sicut serpentes, & simplices, sicut columbæ. Sic etiam post Resurrectionem prius illis sensum aperuit, & Scripturas explanavit, & postea dixit m eis: Euntes in mundum universum, &c. Unde, cum n de quinque panibus quinque milia hominum vellent reficere, prius panes accipiens fregit, & postea discipulis dedit, & per eos demum turbis apposuit: quia Sacramenta Legi, & Prophetarum prius discernendo exposuit, & postea eorum scientiam discipulis dedit, & per eos tandem illam fidei hanc dispensavit. §. 10. Hinc & Petrus, cum rectoribus Ecclesiæ scriberet, ait o: Parati esse debetis reddere rationem omnipotenti vos satisfactionem de ea fide & spe, quæ in vobis est. §. 11. Hinc etiam Paulus p scribens ad Timotheum ait: Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. §. 12. Ex quibus omnibus liquidd colligitur, quod non sufficit Pralatis bona conversatio, & morum honestas, nisi addatur scientia doctrinæ. §. 13. Unde Sacerdotes q ingressuri tabernaculum, prius lavabantur in labro aeneo, quod fecerat Moyses ex speculis mulierum. §. 14. Hinc etiam in Cantico Canticorum r oculi, per quos Pralati Ecclesiæ intelliguntur, assimilantur columbis, quæ resident juxta fluentia plenissima.

C. III. Sacerdotis est legis scientiam habere, non bellis sed orationibus vacare.

Hinc etiam Hieronymus x in Levit.

SI quis vult Pontifex non tam vocabulo esse, quam merito, imitetur Moysen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur s de eis? quidd non discendunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyses indefinenter in tabernaculo Domini. Quod autem opus ejus erat? ut aut à Deo aliquid disceret, aut ipse populum doceret. Hæc duo sunt

a Exod. 28. ex interpret. LXX. b Exod. 25. c 2. Regum 5. d 2. Reg. 3. 2. Paralipom. 1. e Hierem. 3. f Malach. 1. g Luc. 2. h Eccles. 3. i Ibid. k Apoc. 22. l Matth. 10. m Marci 16. n Matth. 14. o 1. Petri 3. p 1. Tim. 4. q Exod. 38. r Cant. 5. s Levit. 8.

Pontificis opera, ut aut à Deo discat legendo Scripturas divinas & sapius meditando; aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ à Deo ipse didicerit, non ex proprio corde, vel humano sensu, sed quæ Spiritus Sanctus docet. §. 1. Est & aliud opus, quod facit Moyses: ad bella non vadit, non pugnat contra inimicos. Sed quid a facit? orat, & donec ille orat, vincit populus ejus: si relaxaverit, & demiserit h manus, populus ejus vincitur, & fugatur. Oret ergo & Sacerdos Ecclesiæ indefinenter, ut vincat populus, qui sub ipso est, hostes invisibiles Amalechitas, qui sunt demones impugnantes eos, qui volunt pie vivere in Christo.

Corr. Rom. §. α Hieronymus] Citatur ex B. Hieronymo, & extat in Homilia 6. Origenis in Leviticum: quas quidem Homilias cum aliis multis B. Hieronymus Latinas fecit, sed ita, ut noxia quæque detruncarit, utilio transulerit. Quod ipsemet ad Theophilum epist. 62. ad Vigilantium epist. 75. & in Prologo lib. 2. in Michæam professus est. Ac frequenter Gratianus ea, quæ sunt Origenis, Hieronymi nomine citat, vel quia præcipui Ecclesiæ doctoris auctoritas majus pondus habet, vel quia Hieronymus eo, quo dictum est, modo illa vertendo, penè sua fecerat.

DISTINCTIO XXXVII.

1. S. Ed queritur, an secularibus literis oporteat eos esse eruditos? De his ita scribitur in Concilio Carthagini. IV. cap. 16.

C. I. Libros Gentilium non legat Episcopus.

Episcopus c Gentilium libros non legat: hæreticorum autem pro necessitate, aut tempore.

C. II. Reprehenduntur Sacerdotes, qui omiſſis Evangeliiſ Comediis legunt.

Item Hieronymus ad Damasium Papam de filio prodigo, epist. 146.

Sacerdotes d Dei omiſſis Evangeliiſ & Prophetis, videamus Comedias legere, amatoriam Bucolicorum versuum verba canere, Virgilium tenere e, & id, quod in pueris necessitatis est, orimen in fe facere voluptatis.

C. III. In vanitate & obscuritate sensus ambulant, qui secularibus disciplinis occupantur.

Idem ad cap. 4. epist. ad Ephesios, lib. 2. comment.

Nonne vobis videtur in f vanitate sensus, & obscuritate mentis ingredi, qui diebus ac noctibus in Dialectica arte torquetur? qui Physicus persequatur oculos trans caelum levat, & ultra profundum terrarum, & abyssi g, in quoddam inane demergitur? qui Jambum ferit α? qui tantam h metrorum sylvam in suo studiosus corde distinguit, & congerit? & (ut ad alteram partem tranſeam) qui divitias per fas & nefas querit? qui adulatur Regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui sit relicurus, ignorat?

Corr. Rom. §. α Ferit] Antea legebatur, Jambum ferebat. In originali autem impresso est Jambum struit. Emendatum vero est ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Tertentianus de Jumbo sic scribit:

Jambus ipse fex enim locis manet, Et inde nomen inditum est fenario; Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur. Scandendo binos quodd pedes conjungimus.

Ac de iisdem fenariis Isidorus lib. 1. Etymolog. cap. 38. ait: hos Græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

a Exod. 17. b al. dimiserit. c Ansel. lib. 7. cap. 202. Burch. lib. 1. c. 95. Ivo part. 4. n. 160. & part. 5. c. 197. Pan. lib. 2. c. 130. Polyc. lib. 4. tit. 7. d Ivo part. 4. c. 162. Pan. lib. 2. c. 131. e al. tenere in manibus. f Ephes. 4. g al. abyssi quoddam innare demergit. h al. tantum.

C. IV. Qui Scripturas sacras malè intelligit, vel ſeculari ſapientiã abutitur, vino inebriatur & ſicera.

Idem Hieronymus lib. 9. ad cap. 28. Eſaie.

Vino inebriantur, quando Scripturas sanctas malè intelligunt, atque pervortunt: ſicera, quando ſeculari abutuntur ſapientiã & Dialecticorum tendiculis, quæ non tam vincula a ſunt appellanda, quàm phantasmata, id est, umbræ quædam & imagines, quæ citò pereunt, atque ſolvuntur. Idem. §. 1. Secundùm b tropologiam Pfendopphetas eos debemus accipere, qui aliter Scripturarum verba accipiunt, quàm Spiritus Sanctus ſonat: & Divinos eos, qui conjecturâ mentis ſuæ incerta futurorum quali vera pronuntiant, abſque divinatorum auctoritate verborum. Idem. §. 2. Quicumque c Scripturas non ita intelligit, ut rei veritas habet, uvam acerbam comedit.

C. V. Reprehenduntur Episcopi, qui filios suos ſecularibus erudiunt literis.

Idem lib. 3. ad cap. 6. epist. ad Ephes.

Legant d Episcopi, atque Presbyteri, qui filios suos ſecularibus literis erudiunt, & faciunt illos Comedias legere, & Mimorum turpia ſcripta cantare, de Ecclesiasticis forſitan ſumptibus eruditos. Et quod in corbanaam pro peccato virgo, vel vidua, vel totam ſubſtantiam ſuam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in Calendariam ſtrenam, & Saturnalitiam ſportulam, & Minervale munus Grammaticus, & Orator, aut in ſumptibus domeſticos, templi ſtipēs, aut in ſordida ſorta convertit. Heli e Sacerdos ipſe ſanctus fuit: ſed quia filios ſuos non erudit in omni diſciplina & correptione, ſupinus cecidit, & mortuus eſt.

C. VI. P A L E A.

[Item ex reſponſione Hadriani α Papæ ad Carolum, cap. 49.]

Omne f vim venenorum g ſuorum in Dialectica diſputatione conſtituunt hæretici, quæ, Philoſophorum ſentiã, definiunt non adſtruedi vim habere, ſed ſtudium deſtruedi. Sed non in Dialectica complacuit Deo ſalvum facere populum ſuum. Regnum enim Dei in ſimplicitate fidei eſt, non in contentione ſermonis.

Corr. Rom. §. α Hadriani] Hoc caput antea tribuebatur Urbano. Sed eſt in ſcripto Hadriani de imaginibus ad Carolum Magnum, c. 49. & inde emendatum eſt. Eadem verò habentur apud B. Ambroſium lib. 1. de fide ad Gratianum Imper. cap. 3.

C. VII. B. Hieronymus ab Angelo verberatur, quia Ciceronis libros legebat.

Item Rabanus de preſſuris Eccleſiaſticis.

Legimus h de beato Hieronymo, quodd cum libros legeret Ciceronis, ab Angelo eſt correptus, eò quod vir Chriſtianus Paganorum figmentis intenderet.

Gratian. Hinc etiam filius ille prodigus in Evangelio i reprehenditur, qui de ſiliquis, quas porci manducabant, ventrem ſuum replere cupiebat. §. 1. Hinc etiam Origenes α cynipheſ & ranas, quibus Egyptii ſunt percuffi, vanam Dialecticorum garrulitatem, & ſophiſtica argumenta intelligit. Ex quibus omnibus colligitur, quodd non eſt ab Eccleſiaſticis ſecularium literarum quærenda peritia. §. 2. Sed contra legitur, quodd Moſes k & Daniel l omni ſcientiã Egyptiorum & Chaldaeorum eruditi fuerunt. Legitur m etiam, quodd præcepit Dominus filiis Iſraël, ut expoliarent Egyptios

a al. tendicula. b Hier. 1. 5. ad c. 29. Jer. c Hier. 1. 6. comment. ad c. 31. Jer. d Ivo p. 4. c. 166. e 1. Reg. 2. f Ivo p. 4. c. 229. g al. inventorum. h Ex Hieron. ad Eusebium de custod. virg. Ivo p. 4. c. 164. Panorm. 1. 2. c. 132. i Luc. 15. k Act. 7. l Dan. 1. m Exod. 3. & 11.

auro & argento, moraliter instruens, ut sive aurum sapientiae, sive argentum eloquentiae apud Poetas inveniremus, in usum salutis, & eruditionis vertamus. §. 3. In Levitico a etiam primitias mellis, id est, dulcedinem humanae eloquentiae, Domino jubemur offerre. §. 4. Magi quoque tria musera obtulerunt Domino, in quibus nonnulli tres partes Philosophiae volunt intelligi. §. 5. Denique (ut in expositione Psalterii, & Cassiodorus testatur) omnis splendor Rhetoricae eloquentiae, omnis modus Poeticae locutionis, quaelibet varietas decorae pronuntiationis à divinis Scripturis sumpsit exordium. §. 6. Hinc & Ambrosius dicit super epistolam Colossensium: Omnis ratio scientiae supernae, vel terrenae creaturae, in eo est, qui caput earum & auctor: ut qui hunc novit, nihil ultra quaerat, quia hic est perfecta virtus & sapientia; quicquid alibi quaeritur, hic perfectè invenitur. In Daniele & Salomone ostendit infidelibus se totius auctorem sapientiae. Quod infideles non putant, quia non legunt in Evangeliiis, & Prophetis Astrologiam, Geometriam, & alia hujusmodi: quae idè defecta sunt à nostris, quia nihil valent ad salutem, sed mittunt in errorem, & dum his student, curam animae non habent. Qui verò Christum novit, thesaurum sapientiae & scientiae invenit: quia id novit, quod utile est.

Corr. Rom. §. α Origenes] In Homil. 4. ad cap. 7. Exodi, raras quidem comparat Poëtis; cyniphe autem Dialecticis. §. β Primitias] Levitici c. 2. prohibetur fermentum ac mel adoleri in sacrificio Domini; primitiae tamen eorum jubentur offerri, sed non super altare imponi. Ubi in glossa ordinaria mel exponitur Gentilis eloquentia, ab Isychio autem, Paganorum doctrina, cujus primitiae ad imitationem B. Apostoli Pauli possunt Deo offerri.

§. γ Cassiodorus] In prologo Psalterii, c. 15. & sequenti, multis verbis Cassiodorus divinae Scripturae eloquentiam explicat, & commendat. Sed quae offert in principio explanationis Psal. 6. valdè videntur his, quae nunc referuntur, convenire.

§. δ Ambrosius] Ex B. Ambrosii principio expositionis c. 2. epistolae ad Colossios, haec summam collecta sunt, referunturque in glossa ordinaria, & ab Anselmo ad idem caput secundum, cujus Anselmi verbis Gratiani verba magnoperè sunt similia.

C. VIII. Non prohibeantur Clerici seculares literas legere.

Hinc etiam Beda lib. 2. Regum, c. 9. in Samuelis allegoricis expositionibus.

Turbat e acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis secularibus literis omnimodò æstimat prohibendos, in quibus d si qua inventa sunt utilia, quasi sua sumere licet. Alioquin nec Moyses, & Daniel sapientia, vel literis Aegyptiorum paterentur erudiri, quorum tamen superstitiones simul & delicias horrebant. Nec ipse Magister gentium aliquot versus Poëtarum suis vel scriptis indidisset, vel dictis.

2 ps. Gratian. Cur ergò legi prohibentur, quae tam rationabiliter legenda probantur? Sed seculares literas quidam legunt ad voluptatem, Poëtarum figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam verò ad eruditionem eas addiscunt, ut errores Gentilium legendo detestentur, & utilia, quae in eis invenerint, ad usum sacrae eruditionis devotè convertant. Tales laudabiliter seculares literas addiscunt. Unde B. Gregorius e quendam Episcopum non reprehendit, quia eas didicerat, sed quia contra Episcopale officium pro lectione Evangelicae Grammaticae populo exponebat.

C. IX. Seculares literae legendae sunt, ne ignorentur.

Hinc etiam Ambrosius scribit super Lucam, in explanatione Proemii.

a Levit. 2. b Matth. 2. Rab. ad hunc locum Matth. c Ivo p. 4. c. 85. Panor. 1. c. 133. d al. quibus ubilibet inventa utilia. e l. 9. reg. epist. 48. infr. 86. dist. c. cian multa.

Legimus a aliqua, ne negligentur α: legimus, ne ignoremus: legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus.

Corr. Rom. §. α Negligentur] Sic etiam in Panormia, sed in originali, & in uno Gratiani manuscr. ne legantur. Ibi enim agitur de Pseudoevangeliis. Sed non est mutatum ob glossam.

C. X. Grammatica legenda est, ut per eam sacrae Scripturae intelligantur.

Item Hieronymus ad cap. 1. epistolae ad Titum.

Si quis artem Grammaticam noverit, vel Dialecticam, ut rationem rectè loquendi habeat, & inter falsa & vera judicet, non improbamus α. §. 1. Geometria quoque, & Arithmetica, & Musica habent in sua scientia veritatem: sed non est scientia illa, scientia pietatis. Scientia pietatis est, nosse Legem, intelligere Prophetas, Evangelio credere, Apostolos non ignorare. §. 2. Grammaticorum & autem c doctrina etiam potest proficere ad vitam, dum fuerit in meliores usus assumpta.

Corr. Rom. §. α Non improbamus] Absunt istae duae voces ab originali. Exponens enim B. Hieronymus verba illa ex principio epistolae ad Titum. Et cognitionem veritatis, quae est juxta pietatem: ita scripsit: Est planè veritas, quae non habet pietatem: & si quis Grammaticam, &c. §. β Grammaticorum] Haec non sunt B. Hieronymi, sed Isidori lib. 3. de summo bono, c. 13. ex quo citat Ivo.

C. XI. Exemplo Danielis probatur, non esse peccatum, secularibus literis erudiri.

Item Hieronymus in cap. 1. Danielis.

Qui d de mensa Regis, & de vino potus ejus nolunt comedere, ne polluantur; utique si ipsam sapientiam, atque doctrinam Babyloniorum scirent esse peccatum, nunquam acquiescerent discere, quod non licebat. Discunt autem, non ut sequantur, sed ut judicent atque convincant: quomodo si quispiam adversus Mathematicos velit scribere imperitus mathematicis, risu patet: & adversus Philosophos disputans, si ignoret dogmata Philosophorum. Discunt ergò eà mente doctrinam Chaldaeorum, quae & Moyses f omnem sapientiam Aegyptiorum didicerat. Idem g. §. 1. Si quando cogimur literarum secularium recordari, & aliqua ex his discere, quae olim omnibus, non nostris est voluntatis, sed, ut ita dicam, gravissimae necessitatis; ut probemus ea, quae à sanctis Prophetis ante secula multa praedicta sunt, tam Graecorum, quam Latinorum, & aliarum gentium literis contineri.

C. XII. Magistros & Doctores Episcopi congruis locis constituant.

Item ex Synodo Eugenii α Papae II.

De his quibusdam locis ad nos refertur, neque magistros, neque curam inveniri pro studio literarum. Idcirco ab universis Episcopis, subjectis plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, ut Magistri & Doctores constituantur, qui studia literarum, liberaliumque artium dogmata assidue doceant; quia in his maxime divina manifestantur atque declarantur mandata.

Corr. Rom. §. α Eugenii] Apud Anselmum citatur ex Synodo habitu Romae in consist. Lateran. à Beato. In Polycarpo eodem modo, & additur nomen Eugenii: ex quo etiam citat Ivo. Inventum verò est in Synodo Eugenii Papae II. & in Synodo Leonis IV. quarum Synodorum, ut alibi dictum est, exemplaria sunt in Vaticana Bibliotheca. In indice etiam Synodi à Gregorio VII. Romae habitae, talis cujusdam capituli haec ponitur summa, ut omnes Episcopi artes literarum in suis Ecclesiis, docere faciant.

a Pan. l. 2. c. 134. b Pan. l. 2. c. 135. c Ivo p. 4. c. 167. Pan. l. 2. c. 136. d Polyc. l. 4. t. 7. e non vult orig. & Polyc. & sic deinceps. f Act. 7. g Hieronym. in prolog. in Dan. h Ivo part. 4. c. 214. Ansel. l. 7. c. 2. Polyc. l. 4. tit. 22. C. XIII.

C. XIII. Auctoritatibus Gentilium, eorum vanitas retunditur atque convincitur. Item Augustinus contra Faustum Manichaeum, lib. 13. cap. 15. a

SI quid veri de Deo Sibylla, vel Orpheus, aliive Gentium Vates, aut Philosophi praedixisse perhibentur, valet quidem aliquid ad Paganorum vanitatem revincendam, non tamen ad istorum auctoritatem amplectendam. Quantum enim distat de Christi adventu inter predicationem Angelorum, & confessionem demoniorum; tantum inter auctoritatem Prophetarum, & curiositatem facilegorum.

C. XIV. Ad intelligentiam sacrarum Scripturarum, secularium peritia necessaria ostenditur. Item Clemens Papa I. epist. 5. ad suos discipulos.

3 R elatum est nobis, quod quidam in vestris partibus commorantes, adversantur sacris & doctrinis: & prout eis videtur, non secundum traditionem patris, sed juxta sensum suum, docere videntur. Multas enim quidam, ut audivimus, vestrarum partium ingeniosi & homines, ex iis, quae legunt, verisimilitudines capiunt. Et ideo diligenter observandum est, ut lex Dei, cum legitur, non secundum propriam ingenii intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in Scripturis divinis, quae possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisque sponte praesumpsit: sed fieri non oportet. Non enim sensum e, quem extrinsecus adulteretis, alienum, & extraneum debetis quaerere; aut quoquo modo ipsum Scripturarum auctoritate confirmare; sed ex ipsis Scripturis sensum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam dicere Scripturarum, qui eam a Majoribus secundum veritatem sibi traditam servavit, ut ipse possit ea, quae recte suscepit, competenter asserere. Cum enim ex divinis Scripturis integram quis, & firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus studiis, quae forte in pueritia attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat: ita tamen, ut ubi vera didicerit, falsa & simulata declinet.

C. XV. Quare prohibeatur Christianis Poetica figmenta legere.

Item Isidorus in lib. 3. sententiarum de summo bono, cap. 13.

4 I deo f prohibetur Christianis figmenta legere Poetarum, quia per oblectamenta inanum fabularum mentem excitant ad incentiva libidinum. Non enim solum thura offerendo, demonibus immolatur, sed etiam eorum dicta libentius capiendo.

5 pars. Gratian. Ut itaque ex praemissis apparet, imperitia g Sacerdotibus semper esse debet adversa: quia cum per ignorantiam creati h aliis ducatum praestare caperint, ambo in foveam cadunt: unde dicitur in Psalm. i: Obscurentur oculi eorum, ne videant; & dorsum eorum semper incurva. Cum enim obscurantur illi, qui praecunt, ad ferenda onera peccatorum facile sequentes inclinantur. Elaborandum est itaque Sacerdotibus, ut ignorantiam a se quasi quandam pestem abjiciant. Licet enim servus k nesciens voluntatem domini sui, & non faciens, dicatur vapulare paucis, non tamen hoc de omnibus generaliter intelligitur. Ait enim Apostolus l: Qui ignorat, ignorabitur. Quod de eo intelligendum est, qui m noluit intelligere, ut bene ageret.

C. XVI. Unde Augustinus ait in libro Quaest. Veteris, ac Novi Testamenti, quest. 67.

a Sed ibi fusiis. b ibid. infra. c al. sanis. d secundum ingenium hominum.] e al. sensum extrinsecus alienum. f Ivo p. 4. c. 167. Panorm. l. 2. c. 137. g ex Greg. in l. 1. pastor. cap. 1. h Matth. 15. i Psalm. 68. k Luc. 12. l 1. Corinth. 14. m Psal. 35.

NON omnis ignorans immunis est a poena. Ille enim ignorans potest excusari a poena, qui, a quo disceret, non invenit. Isti autem hoc ignosci peti, qui, habentes a quo discerent, operam non dederunt. Hujusmodi non licet ignorare: accipient ergo veniam, si convertantur.

Corr. Rom. ¶ Caput hoc in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus conjunctum est superiori. Est autem responsio ad quaestionem, quam praemisit B. Augustinus his verbis: Quid est, quod in cruce positus Salvator ait: Pater ignosce illis, non enim sciunt, quid faciunt. Si enim nesciunt, quid est, quod ignoscitur, maxime cum dicat b Rex Abimelech ad Deum: Nunquid gentem ignorantem perdes? Non omnis ignorans immunis est, &c. In extremo autem addita sunt nonnulla ex ipso B. Augustino, quo sententia sit integrior.

DISTINCTIO XXXVIII.

1 C um itaque voluntaria ignorantia omnibus noxia sit, Sacerdotibus est periculosa.

C. I. Sacerdotibus maxime ignorantia vitanda est.

Unde in Concilio Tolet. IV. cap. 24. legitur.

I gnorantia e mater cunctorum errorum, maxime in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas Scripturas frequenter admonet Paulus Apostolus, dicens ad Timotheum d: Attende lectioni, exhortationi, & doctrina; & e semper permane in his. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas, & Canones f, ut omne opus eorum in praedicatione & doctrina consistat: atque edificent cunctos, tam fidei scientiam, quam operum disciplinam.

C. II. Officium libellum ab Episcopo accipiunt Presbyteri, cum ordinantur.

Item ex eodem Toletan. IV. c. 25.

Q uando g Presbyteri in Parochiis ordinantur, libellum officialem a suo Sacerdote accipiant, ut ad Ecclesias sibi deputatas instructi succedant; ne per ignorantiam etiam in ipsis divinis sacramentis Christum offendant. Cum vero ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, vel baptizent.

C. III. Inscitia Sacerdotum nec excusatione digna est, nec venia.

Item Leo Episcopus ad Clerum, & plebem Constantinopolitanam urbis, epist. 22.

S I b in Laicis vix tolerabilis videtur inscitia; quanto magis in iis, qui praesunt, nec excusatione digna est, nec venia.

C. IV. Canones non licet Sacerdotibus ignorare.

Item Caecilius univ. Episcopis per Apuliam & Calabriam constitutis, epist. 3.

N ulli i Sacerdotum liceat canones k ignorare, nec quicquam facere, quod Patrum possit regulis obviare. Quae enim a nobis res dignae l servabitur, si Decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permisa, frangatur?

C. V. Quae sint Sacerdotibus necessaria ad discendum.

a Luc. 23. b Gen. 20. c Burch. l. 1. c. 100. Ivo part. 5. c. 202. Ans. l. 7. c. 144. d 1. Timoth. 4. e Ibidem inferius. f Concil. Arel. 4. c. 1. g Burch. lib. 2. cap. 57. Ans. l. 7. c. 113. Ivo p. 3. c. 129. Pan. l. 3. c. 23. h Ans. l. 7. c. 119. Polyc. l. 4. t. 4. i Burch. l. 2. c. 160. Ivo part. 6. c. 251. Ans. l. 7. c. 108. Polyc. l. 4. tit. 4. k al. suos canones. l al. digna.

Quae

Item ex dictis Augustini.

Quæ a ipsis Sacerdotibus necessaria sunt ad discendum, id est, liber Sacramentorum, Lectionarius, Antiphonarius, Baptisterium, Computus, Canon penitentialis, Psalterium, Homiliæ per circulum anni in Dominicis diebus, & singulis festivitibus aptæ. Ex quibus omnibus si unum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo contabit: quia valde periculose sunt Evangelicæ minæ, quibus dicitur h: Si Cæcus cæco ducatum præstet, ambo in fossam cadunt.

Corr. Rom. ¶ Ceteri etiam Collectores Augustinum citant. Ferè autem omnia hæc habentur in penitentiali Bedæ, & in libro de officiis Ecclesiasticis, & alibi.

C. VI. Quæ oportet scire eum, qui Episcopus est ordinandus.

Item ex VII. Synodo, cap. 2.

Omnes e psallentes repromittimus Deo: In d justificationibus tuis meditabor, non obliviscar sermones tuos. Quod omnes quidem Christianos observare saluberrimum est; sed præcipuè hos, qui hierarchicam consecuti sunt dignitatem. Unde definimus omnem, qui ad Episcopatus provehendus est gradum, modis omnibus Psalterium nôsse, ut ex hoc & omnis Clerus, qui sub ipso fuerit, ita moneatur & imbuatur. Inquiratur autem diligenter à Metropolitanò, si in promptu habeat legere scrupulose, & non transitoriè, tam sacros canones, & sanctum Evangelium, quàm divini Apostoli librum, & omnem divinam Scripturam; atque secundùm mandata Dei converteri, & docere populum sibi commissum. Substantia enim summi Sacerdotii nostri sunt eloquia divinitus tradita; id est, vera divinarum Scripturarum disciplina, quemadmodum magnus perhibet Dionysius e. Quod si discipaverit, & ita libenter facere, & docere minime sponderit, nullatenus consecratur. Ait enim propheticè f Deus: Tu scientiam repulisti, & ego repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.

C. VII. De eodem.

Item ex Concilio Carthaginensi III. c. 3.

Placuit, ut ordinandis Episcopis, vel Clericis prius ab ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur; ne se aliquid contra statuta Concilii fecisse pœniteat g.

C. VIII. Sacræ Scripturæ inherentes, non obscurantur iniquitate mundana.

Item Zephyrinus Papa, epist. 1. ad Episcopos Siciliæ.

Sicut stellas cœli non extinguit nox; sic mentes fidelium, firmamento inherentes sanctæ Scripturæ, non obscurat mundana iniquitas.

C. IX. Ignorantia Scripturarum, est ignorantia Christi.

Item Hieronymus ad Eustochium in proemio Comment. in Esaiam.

Si juxta b Apostolum Paulum, Christus Dei virtus est, Deiq; sapientia; & qui nescit Scripturas, nescit Dei virtutem, ejusq; sapientiam; ignorantio Scripturarum, ignorantio Christi est.

C. X. A Domino sciuntur, vel ignorantur, qui ea, quæ Dei sunt, sciunt, vel ignorant.

Item Gregorius in pastorali, part. 1. cap. 1.

Qui ea, quæ Dei sunt, sciunt, à Domino sciuntur, & qui ea, quæ Dei sunt, nesciunt, à Deo nesciuntur, Paulo i attestante; qui ait: Si quis ignorat, ignoratur.

a Burch. l. 2. & lih. 19. c. 8. Anselm. l. 7. cap. 109. Po-lyc. l. 4. tit. 31. Ivo p. 6. c. 22. Pan. l. 3. c. 24. b Matth. 15. c Mutatus est periodi ductus. Ivo p. 5. c. 372. d Psal. 118. e Cap. 1. Ecclef. Hierarch. f Osee 4. g al. panitent.] al. asserant. h 1 Cor. 1. i 1. Cor. 14.

bitur. Idem a. Quicumque stultus est in culpa, erit sapiens in pœna.

Corr. Rom. ¶ & Dei sunt.] In loco indicato legitur: Qui ea, quæ Dei sunt, nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestante.

C. XI. Non qui aliquid nescit, sed qui putat se scire, quod nescit, errare probatur.

Item Augustinus in Enchiridio ad Laurentium, cap. 17.

2 Quamvis b errare e, quantà possumus curâ, cavens. dum sit, non solum in majoribus, verum etiam in minoribus rebus, nec nisi rerum ignorantia possit errari; non tamen est consequens, ut continuò erret, quisquis aliquid nescit, sed quisquis se existimat scire, quod nescit. Pro vero quippe approbat falsum, quod est erroris proprium. Veruntamen in qua re quisque erret, interest plurimum. Nam in una eademq; re, & nescienti sciens, & erranti non errans rectâ ratione præponitur. In diversis autem rebus, id est, cum iste scit alia, ille alia; & iste utiliora, ille minus utilia, vel etiam noxia; qui non in eis, quæ ille scit, ei præferat nescientem? Sunt enim quædam, quæ nescire, quàm scire sit melius.

3 pars. Gratian. Sed licet per ignorantiam Grammaticæ artis aliquid vitiosum proferant Episcopi, vel Presbyteri, non tamen ideo à Scholasticis sunt despiciendi: quia morum vitia magis, quàm verborum sunt præcavenda.

C. XII. Non contemnant Scholastici Ecclesiasticam simplicitatem.

Unde Augustinus in libro de Catechizandis rudibus, cap. 9.

Sedulò d monendi sunt Scholastici a, ut humilitate induti Christiana, discant non contemnere, quos cognoverint morum vitia, quàm verborum amplius devitare, & cordi casto linguam exercitatum nec conferre audeant, quam etiam præferre consueverant. & infra. His etiam maxime utile esse nôsse, ita esse præponendas verbis sententias, ut præponitur animus corpori. Ex quo fit, ut ita malle debeant veriores, quàm disertiores audire sermones; sicut malle debent prudentiores, quàm formosiores habere amicos. Noverint etiam, non esse vocem ad aures Dei, nisi animi affectum. Ita enim non irridebunt, si aliquos Antifites, & Ministros Ecclesiæ fortè animadverterint, vel cum barbaris, & solocismis Deum invocare, vel eadem verba, quæ pronunciant, non intelligere, perturbateq; distinguere: non quia ista minime corrigenda sunt, ut populus ad id, quod planè intelligit, dicat Amen; sed quia e piè toleranda sunt ab eis, qui didicerunt, ut sono in foro, sic voto in Ecclesia benedicti. Itaque forensis illa, nonnunquam fortè bona dictio, nunquam tamen benedictio dici potest.

Corr. Rom. ¶ & Scholastici.] Vox ista abest ab originali. Sed in eo hæc præcedunt: Sunt item quidam de Scholis usitatissimis Grammaticorum, Oratorumq; venientes, quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctissimos, quorum mens magnarum rerum est exercitata quæstionibus. His ergò, qui loquendi arte cæteris hominibus excellere videntur, cum veniant, ut Christiani fiant, hoc amplius, quàm illis illiteratis, impertire debemus, quòd sedulò admonendi sunt, ut humilitate, &c.

C. XIII. De eodem.

Item Gregorius ad Leandrum Episcopum Hispanensem, in præfat. Moral. ad fin.

Indignum vehementer existimo, ut verba cælestis oraculi restringam sub regulis Donati.

Corr. Rom. ¶ Hoc & duo sequentia capita absunt à multis antiquis exemplaribus, neque glossum habent.

a Lib. Moralium 15. cap. 23. mutato verborum ordine. b Sentent. l. 3. distinct. 38. c illud. c al. error, g. p. c. cavendus.] orig. d Ivo part. 6. c. 383. e tamen] orig.

C. XIV.

C. XIV. P A L E A.

[Item Augustinus de vera Religione, cap. 49.
& cap. 50.]

Locutio divinarum Scripturarum secundum cuiusque linguæ proprietatem accipienda est. Habet enim omnis lingua sua quædam propria genera locutionum, quæ cum in aliam linguam transferuntur, videntur absurdæ.

C. XV. P A L E A.

[Item Hieronymus ad Pammachium, epist. 52. cuius initium est: Christiani interdum pudoris est.]

Ecclésiastica interpretatio, etiamsi habet eloquii venustatem, dissimulare eam debet, & fugere a, ut non otiosus Philosophorum scholis, paucisque discipulis, sed universo loquatur hominum generi.

C. XVI. Propter opprobrium senectutis, à parvulis, & à minimis non erubescat discere Episcopus.

Item Clemens Papa epist. 3.

Nullus Episcopus b propter opprobrium senectutis vel nobilitatem generis à parvulis, vel minimis c eruditus, si quid forte est utilitatis, aut salutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter vivit, & discere atque agere bona recusat, magis Diaboli, quam Christi membrum esse ostenditur: & potius infidelis, quam fidelis esse monstratur.

DISTINCTIO XXXIX.

Ecce plenariè monstratum est, quòd Sacerdotes oportet vitæ artem tam sacrarum, quam secularium esse peritos. Nunc quaeritur, an secularium negotiorum oportet eos habere peritiam? Hanc Prælati esse necessariam multis rationibus probatur. Debent namque Prælati subditis non solum spiritualia, sed etiam carnalia subsidia ministrare, exemplo Christi, qui turbas sequentes non solum verbo docebat, sed etiam virtute sanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Ut autem Prælati hæc omnia plenè possint perficere, secularium negotiorum oportet eos habere solertiam, ut eorum cautela & Ecclesiæ serventur indemnes, & cuique necessaria pro suo modo ministrentur. Unde quidam in Episcopum electus, à Beato Gregorio pro sua simplicitate repellitur, ne ejus occasione res Ecclesiæ dilapidarentur.

C. I. Secularium negotiorum imperiti non sunt in Episcopos ordinandi.

Sic enim scribit Gregorius Clero & nobilibus Neapol. lib. 8. epist. 40.

Petrus d Diaconus, quem à vobis electum asseritis, omninò (ut dicitur) simplex est: & nòtis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca subditorum utilitate & cautela sciat esse sollicitus.

DISTINCTIO XL.

1 **O**portet e quoque Episcopum esse ornatum, & hospitalem. Ornamenta Episcopalia, virtutes debent intelligi, quæ à Domino eis repromittuntur, cum dicitur: Sacerdotes f ejus induam salutari. Unde in Veteri g Testamento variis vestibus ex præcepto Domini Sacerdotes ornati leguntur: quia multimodis virtutibus debet splendere vita Pontificis, ut gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit. Non enim loca, sed vita & mores sanctum faciunt Sacerdotem. Unde ex suscepto officio non licentiam peccandi, sed necessitatem bonè vivendi se noverint affectos.

a al. non fugere. b abest ab originali. c al. minis.
d Anselm. lib. 6. cap. 13. Polyc. l. 2. tit. 1. e 1. Tim. 3.
f Psalm. 131. g Exod. 28.

C. I. Officium Sacerdotii non confert, sed admittit peccandi licentiam.

Unde Symmachus Papa ait.

Non a nos beatum Petrum, (sicut dicitis) à Domino cum sedis privilegiis, vel successores ejus, peccandi judicamus licentiam suscepisse. Ille perennem meritum dotem cum hæreditate innocentie misit ad posteros. Quod illi concessum est pro actum luce, ad illos pertinet, quos par conversationis splendor illuminat. Quis enim sanctum dubitet esse, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo, si defunt bona acquisita per meritum, sufficiunt, quæ à loci decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eriguntur, illustrat.

Corr. Rom. ¶ Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, est in libro, quem pro Symmacho Ennodius Diaconus scripsit: jureque Symmachi nomine citatur, quòd eum librum Symmachus, & universa quinta Synodus pro causa Symmachi habita, sic approbavit, ut parem ei cum Synodis & Apostolicis decretis auctoritatem tribuerint.

C. II. Filii Sanctorum sunt, qui exercent opera eorum.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epist. 1.

Non b est facile stare loco Pauli, & tenere gradum Petri, jam cum Christo regnantium: quia hinc & dicitur, non Sanctorum filii sunt, qui tenent loca Sanctorum, sed qui exercent opera eorum.

Corr. Rom. ¶ Quia hinc] Hæc usque ad finem non sunt inventa apud B. Hieronymum, ex quo tamen, aut ex ejus dictis, citant etiam ceteri collectores.

C. III. Morum nobilitas, non loci, vel generis, Sacerdotes notificet.

Item Gregorius.

Nos, c qui præsumus, non ex locorum, vel generis dignitate, sed morum nobilitate innoscere debemus: nec urbium claritate, sed fidei puritate.

C. IV. Non loca, vel ordines, sed merita nos Deo jungunt.

Item Gregorius ad Anastasium Presbyterum, lib. 6. epist. 29. vel c. 193.

Non d loca, vel ordines Creatori nostro nos proximos faciunt: sed ei nos merita bona jungunt, aut mala disjungunt.

C. V. Magnitudo peccati, vel dignitatis quemque fortiter dejicit.

Item Joannes Chrysostronus, [id est, auctor operis imperfecti in Mattheum, homilia 40. ad c. 21.]

2 **H**omo Christianus fortiter cadit in peccato propter ps. duas causas: aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis.

C. VI. Damnatur Apostolicus, qui suæ, & fraternæ salutis est negligens.

Item ex dictis e Bonifacii & martyris.

3 **S**i f Papa suæ & fraternæ salutis negligens depreps. henditur, inutilis & remissus in operibus suis, & insuper à bono taciturnus, quod magis officit sibi, & omnibus, nihilominus innumerabiles populos catervatim secum ducit primo mancipio gehennæ, cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus g. Hujus culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus: quia cunctos ipse judicaturus, à nemine est judicandus, nisi deprehendatur à fide devius: pro cujus perpetuo statu universitas fidelium tantò instantius orat, quantò suam salutem post Deum ex illius incolumitate animadvertit propensius pendere.

a Polyc. l. 3. tit. 7. b Infrà 2. q. 7. c. non omnes. Polyc. lib. 3. tit. 8. Burch. l. 1. c. 207. Ivo p. 5. c. 321. c Burch. l. 1. c. 208. Ivo p. 5. cap. 322. Polyc. l. 3. tit. 7. d Polyc. ibid. e al. gultis. f Ivo p. 5. c. 23. gal. vapulaturus.

Corr. Rom. ¶ a Dicitur Bonifacii] Naucerus Gen. 26. testatur hoc fuisse dictum Bonifacii Martyris. Verum Deus dedit Presbyter Cardinalis tit. Apostolorum in Eudoxia, tempore Victoris Papae III. libros quatuor de rebus Ecclesiasticis composuit, qui in Bibliotheca Vaticana servantur. Et in libro 1. cap. 231. ex gestis (sic habent etiam multi Gratiani codices, & Ivo) Bonifacii Martyris, & Archiepiscopi Moguntini, sedis Apostolicæ Legati, hæc sanctissimi illius viri de Romano Pontifice, ac sede Apostolica verba refert, in quibus est hoc caput: *Et quidem ex antecedentibus & sequentibus valde illustratur. Sancta Romana Ecclesia, privilegio specialis auctoritatis divinitus & humanitus, caput omnium Ecclesiarum post Christum Jesum effecta, secundum Antistitis vel Rectoris sui qualitatem, & valeditudinem afficit totius Christianitatis membra, ut illius incolunitati sua respondeant incolunitate, & congaudeant: & nihilominus ejus languoribus suo languore consentiant: & sicut ejus gloriâ juxta Apostolum a conglorificantur, sic ejus dejectione deficiunt, ut illud Propheticum in eo præcipue compleri deprehendatur: Omne b caput languidum, & omne cor marens: à planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas. Et revera tantâ reverentiâ apicem præfata Apostolicæ sedis omnes suspiciunt, ut nonnullam sanctorum canonum disciplinam, & antiquam Christianæ religionis institutionem magis ab ore prædecessoris ejus, quam à sacris paginis, & paternis traditionibus expetant: illius velle, illius nolle tantum explorant, ut ad ejus arbitrium suam conversationem & ipsi remittant, aut intendant. Quòd si, ut summo per se sibi & omnibus expedit, zelo domus Dei sine intermissione tabescens, fidelis dispensator & prudens existens, Deo & hominibus, opere & sermone irreprehensibilem sese conservare studuerit, ut verè fatear, universum penè mundum secum attonitum, & sollicitum post Deum currere facit, ex utroque sexu populos diversæ professionis, conditionis, & ætatis catervatim Domino suo super omnia bona ipsius constituendus ducit. Si verò suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis & remissus in operibus suis, & insuper à bono taciturnus (quod magis officit sibi & omnibus) nihilominus innumerabiles populos catervatim secum ducit, primo mancipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus: cujus culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus, à nemine est judicandus, nisi fortè deprehendatur à fide devius: pro cujus perpetuo statu universitas fidelium tantò instantius orat, quantò suam salutem post Deum ex illius incolunitate animadvertunt propensius pendere. Salvo enim divinæ omnipotentis mysterio, ut dignum est, loco ab ipsa secundo, illud B. Job e non incongruè aptari sanctæ Romanæ Ecclesiæ potest: Si destruxerit, nemo est, qui ædificet: Et si incluserit hominem, nullus est, qui aperiat ei: si continuerit aquas, omnia siccahantur: Et si emisit eas, subvertent terram, nec immeritò: cum ipsa specialius in Petro cœli terræque retinet habenas. Hæc cum omnium fidelium in Christo spiritualis sit mater, nemo debet renuere illius feriri disciplinâ, vel emendari censurâ, juxta illa proverbialia d Salomonis: Ne dimittas legem matris tue, liga eam in corde tuo jugiter, qui enim abjicit disciplinam, infelix est: Et stultus homo despiciat matrem suam; & rursus e: est maledictus à Deo, qui exasperat matrem: & maledictio matris eradicat fundamenta; illa utique quæ arrogant f, divisa à sede illius, cui dictum est: Tu g es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & super arenam concupiscentiæ carnalis, seu humanæ præsumptionis, probantur posita: cursus rivi minimè prosperatur, si à suo fonte dividatur.*

a 2. Corinth. cap. 1. b Esa. cap. 1. c Job cap. 12.
d Proverbia. 1. 6. & 18. e Ecclesiast. 3. f fortasse, arrogant. g Matth. 16.

C. VII. Non ordines, sed vitæ merita nos Deo commendant.

Item Augustinus ad Valerium, epist. 148.

4 Ante a omnia peto, ut cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore facilius & lætius & hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfundant, atque adulatoriè res agatur: sed nihil apud Deum melius, & tristius, & damnabilius. §. 1. Item b nihil est in hac vitâ, & maximè hoc tempore difficilius, laboriosius, & periculosius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator jubet. Quis autem iste sit modus, nec à pueritia, nec ab adolescentia mea didici, & eo tempore, quo discedere cœperam, vis mihi facta est merito peccatorum meorum, (nam quid aliud existimem nescio,) ut secundus locus gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noveram.

C. VIII. Corruptur, & ad terram Sacerdotium trahitur, nisi legaliter, & justè servetur.

Item Isidorus.

Sicut viri & mulieris digna conjunctio unum facit matrimonium; & sicut duorum copulatio unum perficit corpus: ita Clericatus, & Sacerdotium unum faciunt Presbyterum, & electio & consecratio unum faciunt Episcopum: quæ omnia unum efficiunt corpus: quod citius corrumpitur, & ad terram trahitur, nisi legaliter servetur, nisi justè vivendo laudetur.

C. IX. Gratia, non locus, salvat animam.

Item Ambrosius, lib. de Paradiso, cap. 4.

5 Illud e autem animadvertere, quia extra Paradisum ps. vir factus est, & mulier intra Paradisum: ut advertas, quòd non loci, non generis nobilitate, sed virtute uniusquisque gratiam sibi comparat. Denique extra Paradisum factus, hoc est, in inferiore loco, vir melior invenitur: & illa, quæ in meliore loco, hoc est, in Paradiso facta est, inferior reperitur.

C. X. De eodem.

Item Gregorius lib. 6. reg. epist. 5. seu c. 169.

Quælibet d occulta loca sine gratia Dei animam salvare non possunt: quod aliquando in ipsis quoque conspiciamus erratibus electorum. Nam Loth e in ipsa vestra civitate fuit justus: in monte peccavit. Sed ista cur dicimus, cum majora noverimus? Quid enim Paradiso jucundius? quid cœlo securius? & tamen homo ex Paradiso; & Angelus de cœlo peccando cecidit.

C. XI. De eodem.

Idem.

A Dam f primus homo pro peccato de Paradiso ejectus est: hoc est, quia Dei nobilitatem à se dejecit, nobilitate loci privatus est.

Correct. Rom. ¶ Primo libro B. Gregorii in Ezechielem, homil. 9. leguntur hæc verba, quæ nominib. ad hanc rem facere videntur: Quia autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui & in Paradiso cecidit.

C. XII. Non est verus Sacerdos omnis, qui nominatur Sacerdos.

Item Joannes Chrysothomus, [id est, auctor operis imperfecti, in Matth. hom. 43. ad c. 23.]

6 Multi Sacerdotes, & pauci Sacerdotes; multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quomodo sedetis super cathedram; quia non cathedra facit Sacerdotem, sed Sacerdos cathedram; non locus sanctificat hominem,

a Ansel. lib. 6. cap. 196. Ivo part. 6. c. 389. b Anselm. l. 6. cap. 186. c Quòd loci illud adverte, orig. d al. Quamlibet. e Genes. 19. f Burch. lib. 1. cap. 206. Ivo p. 5. c. 320.

sed homo locum: non omnis Sacerdos sanctus, sed omnis sanctus Sacerdos. Qui a bene federit super cathedram, honorem accipit ab illa; qui male federit, injuriam facit cathedre; ideoque malus Sacerdos de Sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In judicio enim sedens, si quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es; si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris *b*. Nam bene vivendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat vivere: bene autem docendo, & male vivendo, Deum instruis, quomodo te debeat condemnare. *Idem c*. §. 1. Quicumque desideraverit d primatum in terra, inveniet confusionem in caelo; nec a inter fervos Christi computabitur, qui de primatu tractaverit; nec unusquisque eorum festinet, quomodo aliis major appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam non qui major fuerit in honore, ille est justior, sed qui fuerit justior, ille major. Conversatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus.

Corr. Rom. §. Nec inter] *In loco indicato legitur, ut inter fervos Christi non fit de primatu certamen, nec unusquisque, &c. Sed obstitit glossa, ne mutaretur.*

DISTINCTIO XLI.

Ecce, quibus oportet Sacerdotem esse ornatum moribus. Sed praeterea oportet illum esse ornatum in exterioribus, habitu videlicet & incessu: habitu, ut nec fulgidis, nec sordidis se vestibus ornet. Ut enim ait Hieronymus *a*, nec affectatae sordes, nec exquisitae deliciae laudem parvant: quod tam de vestibus, quam de cibis intelligendum est.

Corr. Rom. §. Hieronymus.] *Ad Eustochium de custodia virg. sic scribit: nec affectatae sordes, nec exquisitae munditiae conveniunt Christiano. Ad Nepotianum quoque in eandem fere sententiam: vestes pullas aequè devota ut candidas, ornatus, ut sordes pari modo fugienda sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.*

C. I. Pro moribus eorum, cum quibus vivimus, etiam uti debemus alimentis. Unde Augustinus ait lib. 3. de doctrina Christiana, cap. 12.

Quisquis e rebus praetereuntibus restrictis utitur, quam se habent mores eorum, cum quibus vivit, aut intemperans *a*, aut superstitiosus est. Quisquis verò sic eis utitur, ut metas consuetudinis honorum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non usus rerum, sed libido utentis in culpa est. *Et infra*. §. 1. Quid igitur locis, & temporibus, personisque conveniat, diligenter attendendum est, ne temerè flagitia reprehendamus. Fieri enim potest, ut sine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis pretiosissimo cibo sapiens utatur, insipiens autem foetissimà gulæ flammâ in vilissimum olus ardeat: & sanus f quisque maluerit, more Domini *g*, pisce vesci, quam lenticulâ, more Esau, *b* nepotis Abraham, aut hordeo, more jumentorum. Non enim propterea continentiores nobis sunt pleraque bestiae, quia villioribus aluntur escis. Nam in omnibus hujusemodi rebus, non ex earum rerum natura, quibus utimur, sed ex causa utendi, & modo appetendi, vel probandum est, vel improbandum, quod facimus.

Corr. Rom. §. Intemperans,] *Apud sanctum August. & Ivo nem legitur: temperans. Sed ob glossam non est mutatum.*

C. II. Non cibus, sed appetitus in culpa est. Idem super epistolam Joannis.

Deliciae qualibet, si absque desiderio percipiantur, non officiant: & viles cibi appetenter accepti, impe-

a 1. Petr. 3. b al. es. c Ibid. homilia 35. ad c. 20. d al. desiderat. e Ivo part. 4. cap. 24. Pan. l. 2. c. 195. f al. sanus. g Luc. 24. h Gen. 25.

diunt profectum abstinentiae. David a enim aquam malè concupitam effudit: & Helias *b* carnes comedit.

Corr. Rom. §. *In operibus beati Augustini, aut impressis, aut manuscriptis, quo hactenus ad manus venerint, haec non sunt inventa. Ceterum apud Prosperum de vita contemplativa, l. 2. cap. 22. eadem fere leguntur: Nec deliciae qualibet, si absque desiderio percipiantur, officiant: & viles cibi plerumque abstinentiae profectum, si appetenter accipiantur, impediunt. Hinc est, quòd sanctus David aqua in se concupiscentiam castigavit; atque eam sibi à suis oblatam, ne desiderio suo ex ea satisfacere videretur, effudit: & sancto Heliae perceptio carnum non concupita, non nocuit.*

C. III. Contra suae infirmitatis consuetudinem, aliquibus cibis Divites uti non coguntur.

Idem de verbis Domini secundum Matthaeum, serm. 5. c

Non cogantur divites pauperum cibis vesci: utantur consuetudine infirmitatis suae, sed doleant aliter se non posse: si consuetudinem mutant, aegrotant. Utantur superfluis, dent inopibus necessaria: utantur pretiosis, dent pauperibus vilia.

C. IV. Equanimitas tolerandi, non usus, vel abstinentia cibi, justitiam facit.

Idem lib. 2. quest. Evang. c. 11.

Quod d dicit Dominus in Evangelio: e Justificata est sapientia ab omnibus filiis suis: ostendit filios sapientiae intelligere, nec in abstinendo, nec in manducando esse justitiam, sed in equanimitate tolerandi inopiam, & in temperantia per abundantiam non se corrumptendi, atque opportunè sumendi, vel non sumendi ea, quorum non usus, sed concupiscentia reprehendenda est. Non enim interest omnino, quid alimentorum sumas, ut succurras necessitati corporis, dummodò congruas, in generibus alimentorum his, cum quibus tibi vivendum est. Neque quantum sumas interest multum: eum videamus aliorum stomachum citius saturari; & eos tamen illi ipsi parvo, quo satiantur, ardentè, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare: alios autem plusculo quidem satiari, sed tolerabilius inopiam perpeti, & vel ante ora positas epulas, si id in tempore opus sit, cum tranquillitate aspicere, neque tangere. Magis ergò interest, non quid, vel quantum alimentorum pro congruentia hominum, atque personae suae, & pro suae valetudinis necessitate quis capiat; sed quantâ facilitate, atque serenitate animi careat, cum his vel oportet, vel etiam necesse est carere: ut illud in animo Christiani compleatur, quod Apostolus *f* dicit: Scio & minus habere: scio & abundare: ubique & in omnibus imbutus sum, & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati: omnia possum in eo, qui me confortat.

C. V. Temperantia ciborum & vestium, non dissolutio eorum laudatur.

Item ex Concilio Gangrensi, c. ultimo.

Parfimoniam *g* cum veste humili non reprobamus: sic ut etiam ornatum praeter corporis & diligentiam infucatum laudamus. Dissolutos autem & fractos in vestibus incessus non recipimus: & domos Dei honoramus & conventus, qui in his fiunt, tanquam sanctos, & utiles recipimus: pietatem in privatis domibus non concludentes, sed omnem locum in nomine Dei aedificatum honorantes: & congregationem in Ecclesia factam ad utilitatem communem recipimus, & bona

a 2. Regum 23. b 2. Regum 17. c ad illa verba: [petite, & dabitur vobis.] sed paulò aliter. d Ivo part. 4. cap. 23. e Matthaei 11. & Luc. 7. f Philip. 4. g Ivo part. 8. cap. 321.

opera, quae supra vires & in fratres pauperes exercentur, secundum Ecclesiasticas traditiones beatificamus: & omnia, quae conveniunt traditionibus Apostolicis, & sanctarum Scripturarum praeceptis, in Ecclesia fieri exoptamus.

Corr. Rom. § a Praeter corporis] Est ex prisca versione: Graecè est: δι' επιμάλειον μόνον τῆ σώματος ἀπεργάζων: id est: propter corporis tantum curam minime supervacaneam atque operosam: sed ob glossam non est mutatum.

§ b Supra vires] In prisca illa versione est: juxta vires. Dionysius habet, ut Grat. Graecè autem: τὰς καὶ ὑπερβολὴν εὐπείας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰς πράξεις γινούσας: id est: eximias atque excellentes fratrum beneficentias, quae secundum traditiones per Ecclesiam in pauperes fiunt.

C. VI. Sub specie virtutis saepe se vitia ingerunt.

Item Gregorius Joanni Constantinopolitano, lib. 1. Reg. epist. 24.

Sæpe se vitia esse virtutes mentiuntur, ut tenacitas, parsimonia; effusio, largitas; crudelitas, zelus justitiae; remissio, pietas velit videri.

C. VII. Meritis fidei & vite, non divitiis, Episcopalis auctoritas quaeritur.

Item ex Concilio Carthagin. IV. c. 15.

Episcopus vilem suppellectilem, & mensam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis suae auctoritatem, fide & vite meritis quaerat. §. 1. Hospitium a quoque non longè ab Ecclesia habeat.

C. VIII. De eodem.

Item ex eodem, c. 45.

Clericus b professionem suam & habitum, & incessum probet: & idè nec vestibus, nec calceamentis decorem quaerat.

Gratian. Sicut ergo in cibis mores eorum, cum quibus vivimus, observare monemur; sic & de indumentis intelligendum est. Ut enim alibi e dicitur: Quisquis contemptis his, cum quibus vivit, lautiora sibi, vel austeriora praeter ceteris indumenta, vel alimenta quaerit, aut intemperans sui, aut superstitiosus est. In incessu autem debet esse Sacerdos ornatus, ut gravitate itineris, mentis maturitatem ostendat. Incompositio enim corporis (ut Augustinus dicit) inaequalitatem indicat mentis. Unde historiographus e ille, cum ejus mutabilitatem describeret, cujus conscientia excitata f curis mentem vastabat g, inter cetera hoc etiam notabile judicavit, dicens: Citus modò, & modò tardus incessus.

DISTINCTIO XLII.

1 H ospitalem verò Sacerdotem esse oportet, ne sit in numero eorum, quibus in iudicio dicitur: Hospes b eram, & non suscepistis me. Qui enim Apostolum secutus, alios ad hospitalitatem debet invitare, quomodo hospitalitatis exhortator poterit esse, qui domum propriam hospitibus claudit? Si enim Sacerdos primitionem a seipso, & a domestica Ecclesia sua debet exigere, quod postea populis imperet: si primitionem, imitando Christum, ipse debet facere, quae postea populum docet; necesse est, ut pauperes hospitio recipiat, quò ad hospitalitatem facilius suo exemplo subditos attrahat. §. 1. Ordinandus itaque Sacerdos ad memoriam revocet, quomodo Abraham i, & Loth per hospitalitatis opera, Deo placuere, & Angelos hospitio meruerunt recipere: quomodo Angeli, Sodomis hospitalem domum ingressi, Loth cum familia sua libera-

a Ibid. cap. 14. b Burch. lib. 2. c. 209. Ivo part. 6. c. 284. Anselm. l. 7. c. 202. c Suprà ead. c. quisquis. d epist. 109. ad Monachos, habetur sensus. e Salust. de Catilina. f al. exercitatum] al. exagitatam. g al. vexabat. h Matth. 25. i Genes. 18. & 19. Gl. ord. & Gen. 19. ex Alcuino.

verunt: quomodo clausas domos cum hospitibus ignis ingressus perdidit: quomodo etiam secundum Hieronymum a, aliena vapere convincitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur: ac sic per opera pietatis se instruat, ut & praesentis vitae subsidia, & aeternae claritatis praemia à Deo percipiat: utrumque enim pietati promittitur. §. 2. Unde Apostolus scribens ad Timotheum b ait: Exerce temetipsum ad pietatem. Nam corporalis quidem exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem est utilis ad omnia, habens promissionem vitae, quae nunc est, & futurae. Ab hoc quisquis alienus fuerit, in Sacerdotem ordinari non poterit. §. 3. Si enim vidua c ab Ecclesia recipi prohibetur, quae pauperes non recipit hospitio, quae praesides Sanctorum non lavit, quae omne opus bonum non est executata; multò magis sunt prohibendi à Sacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni. §. 4. Unde d hospitalitatis opera despicientes, in Gangrensi Concilio excommunicantur. Sic enim in eo statutum est. c. 11.

C. I. Non sunt despiciendi, qui convivia pauperibus exhibent.

Si e quis despicit eos, qui fideliter agapas, id est, convivia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei convocant fratres, & noluerit communicare hujusmodi vocationibus, parvipendens, quod geritur, anathema sit.

Gratian. Hinc etiam Joannes Evangelista in epistola sua quendam Diotrophem excommunicavit, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de Ecclesia eiciebat. In hospitalitate autem non est habendus delectus personarum, sed indifferenter quibuscunque sufficimus, hospitales nos exhibere debemus.

C. II. In recipiendis hospitibus nulla debet esse distinctio.

Unde Joannes Chrysostomus in e ist. ad Hebraeos, hom. 11. ad c. 6. circ. fin.

2 Q uiescamus ab hac absurda curiositate, & diabolica ps. & peremptoria f. Si enim in Clero se electum esse dicat, si Sacerdotem se nominet, scrutare: non enim sine periculo in talibus indiscussa communicatio est: circa majora periculum vertitur; non enim das, sed accipis. Si verò pro nutrimento postulat, nihil in his examines. Inquire, quomodo Abraham hospitalem se circa omnes ostendebat. Si scrutator fuisset circa refugientes ad se, nunquam Angelos hospitio recepisset. Fortassis enim non putans eos Angelos esse, cum reliquis & hos repulisset: Sed quoniam omnes recipiebat, suscepit & Angelos. Non enim ex vita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus est Deus, sed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex misericordia, ex bonitate.

3 ps. Gratian. Sed licet ipsa convivia despicienda non sint, non tamen in Ecclesiis celebrari, nec Clericos ad ea convocatos, ex eis partes sibi tollere oportet.

C. III. Clerici ad agapen vocati, partes sibi non tollunt.

Unde in Laodicensi Concilio, c. 27.

N on g oportet ministris altaris, vel quoslibet Clericos a ad agapen vocatos, partes tollere propter injuriam &, quae ex hac occasione Ecclesiastico ordini posset deponari.

Corr. Rom. § a Clericos] In Concilio Graeco & prisca etiam versione, additur, vel Laicos.

§ b Propter injuriam,] Graecè est: διὰ τὸ τὴν ἑσπ. τῆ ράβ. προσβιβῶν τῆ ἐκκλησιαστικῆς, id est, eò quòd Ecclesiastico ordini inuratur contumelia.

C. IV. In locis Deo sacratis nec comedere, nec accubitus sternere liceat.

a In regula Monachorum, c. de paupertate. b 1. Tim. 4. c. 1. Tim. 5. 31. q. 1. quomodo. d al. Unde quidam. e Burch. lib. 19. cap. 124. Ivo p. 15. cap. 136. Ans. l. 5. c. 76. f al. perniciofa. g Anselm. l. 5. c. 77. Ivo part. 3. c. 138.

Item ex eodem, c. 28.

4. Non a oportet in basilicis. seu in Ecclesiis agapen ps. facere, & intus & manducare, vel accubitus sternere.

Corr. Rom. ¶ & Et intus] Græcè est, vel è τῷ ἴκῳ τῆς εἰσῆς, quod Dionysius vertit, nec intra domum Dei, sed apud Balsamonem abest vox, Dei.

C. V. Nisi necessitate coacti Clerici in Ecclesia non conviventur.

Item ex Concilio Carthaginensi III. c. 30.

Nulli b Episcopi vel Clerici in Ecclesia conviventur, nisi forte transeuntis hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi conviviis, quantum potest fieri, prohibeantur.

C. VI. De eodem. P A L E A.

Item ex dictis Beati Benedicti Abbatis c.

Oratorium d hoc fit, quod dicitur; nec ibi quicquam aliud geratur, vel condatur, quam quod divinis ministeriis e conveniat.

C. VII. De eodem.

Item Augustinus epist. 109. de regula Monachorum.

In oratorio f præter orandi, & pfallendi cultum penitus nihil agatur, ut nomini huic & opera jugiter impensa concordent.

DISTINCTIO XLIII.

1. P Ulicius quoque debet esse Sacerdos, ut & moribus & verbis pudorem indesinenter exhibeat. Unde in Canticis Canticorum g gene sponsæ, id est, prædicatores, turturi comparantur. §. 1. Debet etiam gratiam docendi habere: quia, ut Hieronymus h ait: Innocens, & absque sermone conversatio, quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet. Nam latratu canum, & baculo & pastorum, lupi sunt arcendi. In ipsa autem doctrina discretum oportet esse rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferranda taceat.

Corr. Rom. ¶ & Baculo] In epistola B. Hieronymi legitur, baculoque pastoris luporum rabies deterrenda est. Sed glossa ordinaria cum Gratiano concordat.

C. I. De discretione prædicationis, & silentii.

Unde Gregorius part. 2. sui pastoralis, c. 4. ait:

Sit rector dilectus in silentio, utilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit; ita indiscretum silentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improvidi, humanam amittere gratiam formidantes, loqui liberè recta pertimescunt, & iuxta veritatis vocem i, nequaquam jam gregis custodie, pastorum studio, sed mercenariorum vice deserviunt: quia veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per Prophetam & Dominus increpat, dicens: Canes muti, non valentes latrare. Hinc rursus queritur, dicens l: Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israël, ut staretis in prælio in die Domini. Ex adverso quippe ascendere, est pro defensione gregis, voce liberà huius mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est pravis decertantibus ex justitiæ amore resistere. Pastorem m enim recta timuisse dicere, quid aliud est, quam tacendo terga præbuisse? qui nimirum, si pro grege se objicit, murum pro domo Israël hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur n:

a Burch. l. 3. c. 82. Ivo part. 3. c. 32. Ansel. l. 5. c. 78. b Burch. l. 8. c. 83. Ivo p. 3. c. 32. Ansel. l. 3. c. 74. c In reg. B. Benedicti, c. 52. d Burch. l. 3. c. 81. Ivo part. 3. c. 71. e al. laudib. f Senfus, non verba. Isidor. Etymol. l. 15. c. 4. Smaragdus in reg. B. Benedicti, c. 52. Burchard. l. 3. c. 80. Ivo p. 3. c. 72. g Cant. 5. ex gl. interlin. ibid. h Ad Oceanum epist. 83. §. gl. ord. in 1. Tim. 3. in verb. doctorem. i Joan. 10. k Es. 56. l Ezech. 13. m Pastori] orig. n Thren. 2.

Propheta tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent. Prophete quippe in sacro eloquio nonnunquam doctores vocantur, qui dum fugitiva esse præsentia indicant, quæ sunt ventura manifestant: quos divinus sermo falsa videre redarguit: quia dum culpas corripiere metuunt, incassum delinquentibus promissa securitate blandiuntur, qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt: quia ab increpationis voce conticescunt. Clavis quippe aperitionis sermo correptionis est: quia increpatione culpam detegit, quam sæpe nescit ipse etiam, qui perpetravit. Hinc Paulus ait a: Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, redarguere. Hinc per Malachiam b dicitur: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Hinc per Esajam c Dominus admonet, dicens: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. Præconis quippe officium suscepit, quisquis ad Sacerdotium accedit, ut ante adventum iudicis, qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo, si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Hinc est enim, quod super pastores primos in d linguarum specie Spiritus Sanctus infudit, quia nimirum, quos repleverit, de se protinus loquentes facit. Hinc Moysi præcipitur e, ut tabernaculum Sacerdos ingreditus tintinnabulis ambiat: ut videlicet voces prædicationis habeat, ne superni inspectoris iudicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est: Ut audiantur sonitus, quando ingreditur, vel egreditur sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur. Sacerdos namque ingreditus, vel egrediens moritur, si de eo sonitus non auditur: quia iram contra se occultis iudeis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Aptè autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta. Vestimenta etenim Sacerdotis, quid aliud, quam rectoris debemus accipere? Prophetà attestante, qui ait f: Sacerdotes tui induantur iustitia. Vestimentis itaque illius tintinnabula inhaerent, ut g vitæ viam cum lingua sonitu ipsa quoque bona opera clament Sacerdotis. Sed cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio loquatur, attendat, ne si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cum fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscondat. Hinc namque veritas dicit h: Habete sal in vobis, & pacem habete in er vos. Per sal quippe verbi sapientia designatur. Qui loqui igitur sapienter nititur, magnopere metuat, ne ejus eloquio audientium unitas confundatur. Hinc Paulus i ait: Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Hinc in Sacerdotis veste, iuxta divinam k vocem, tintinnabulis mala Punica conjunguntur. Quid enim per mala Punica, nisi fidei unitas designatur? Nam sicut in malo Punico, uno exterius cortice multa interius grana muniuntur; sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritorum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat, hoc, quod jam præmissimus, per semetipsam veritas discipulis clamat l: Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos: ac si figuratè per habitum Sacerdotis dicat: Mala Punica tintinnabulis jungite, ut per omne, quod dicitis, unitatem fidei cautè observatione teneatis. §. 1. Providendum quoque est sollicità intentione rectoribus, ut ab eis non solum prava nullo modo, sed ne recta quidem nimie & inordinate proferantur: quia sæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium, loquacitatis incautè importunitate levigatur, & auctorem suum

a Ad Tit. 1. b Mal. 2. c Esaj. 58. d Act. 2. e Exod. 28. f Psalm. 131. g al. fi. h Marc. 9. i Rom. 12. k Exod. 28. l Marc. 9.

haec eadem loquacitas inquinat, quae servire auditoribus ad usum profectus ignorat. Unde bene per Moysen dicitur a: *Vir qui fluxum seminis patitur, immundus est.* In mente quippe audientium, semen fecunditatis cogitationis est qualitas auditae locutionis; quia dum per aures fermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Unde & ab hujus mundi sapientibus praedicator egregius seminiverbius b est vocatus. Qui ergo fluxum seminis patitur, immundus asseritur; quia multiloquio subditus, ex eo se inquinat: quod si ordinatè promeret, prolem rectae cogitationis edere in audientium corda c potuisset: dumque incautus per loquacitatem desinit, non ad usum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Unde Paulus quoque, cum discipulum de instantia praedicationis admoneret, dixit d: *Testificor coram Deo & Christo Jesu, qui iudicaturus est vivos & mortuos, per adventum ipsius & regnum eius, praedica verbum, instatè opportune, importune:* Dicturus [importune] praemisit [opportune,] quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua utilitate se destruit, si habere importunitas opportunitatem nescit.

C. II. Porcis & canibus sacra non sunt committenda.

Item Clemens epist. 3. in extremo.

2 IN mandatis e habemus, ut venientes ad civitatem ps. discamus prius, quis in ea dignus sit, ut apud eum cibum sumamus: quanto magis nosse convenit, quis, qualisve sit is, cui immortalitatis verba credenda sunt? Solliciti enim, & valde solliciti esse debemus, ne f. margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed & ob alias causas utile est viri hujus habere me notitiam. Si enim sciam, quia in his, de quibus non potest dubitari, quod bona sint, emendatus est & inculpabilis; hoc est, si sobrius, si misericors, si iustus, si mitis, & humanus (quae utique bona esse nullus ambigit) tunc consequens videbitur, ut ei, qui obtinet bona virtutum, etiam quod deest fidei & scientiae, conferatur: & in quibus maculari ejus vita videtur, quae est in reliquis probabilis, emendetur. Si verò in iis, quae palam sunt, peccatis involutus permanet, & inquinatus, non me oportet ei aliquid de secretioribus, & remotis divinae sententiae proloqui, sed magis protestari, & convenire eum, ut peccare desinat, & actus suos à vitiis emendet. Quod si ingesserit se, & provocaverit nos dicere, quae eum minus rectè agentem non oportet audire, prudenter eum debemus eludere. Nam nihil omnino respondere, auditorum causa utile non videtur: ne fortè existiment, nos responsionis penuria declinare certamen, & sic fides eorum laedatur, non intelligentium propositum nostrum.

C. III. Verba praedicationis persecutoribus suis Praelati non subtrahant.

Item Anacletus, epist. 1. omnibus Episcopis.

3 SCimus g autem multos ob id infestare Doctores, ut eos perdant, ut placita propriae voluntatis adimpleant. Non propterea tamen Doctores (in quantum vires suppetunt) à recta emulatione, & bona intentione h recedere debent: scientes, quia beati i, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.

C. IV. Non est mundus à sanguine subjectorum, qui Dei consilium illis non annuntiat.

Item Gregorius Venantio, lib. 1. epist. 33.

EPheliis Paulus dicit k: *Munda sunt manus meae à sanguine omnium vestrum: non enim subterfugi, quod minus amuntiam omne consilium Dei vobis.* Mundus ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium annuntiare

a Levit. 15. b Act. 17. c al. corde. d 2. Timoth. 4. e Matth. 10. Marc. 6. f Matth. 7. g Ivo p. 5. c. 237. circa medium. h al. institutione. i Matth. 5. k Act. 20.

noluisset: quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo pastor occidit.

C. V. Aeterna damnationis poenam incurrit praedicator, qui semen divini verbi non spargit.

Item Nicolaus ad Michaëlem Imperatorem in epistola, cujus initium est [Proposueramus.]

DISpensatio a est nobis caelestis feminis inuncta: *Va b si non sparserimus: va si tacuerimus.* Quod cum electionis vas formidet, & clamet, quanto magis cultibet exiguo metuendum est? Proinde, sicut non leve discrimen incumbit Pontificibus, fuisse pro divinitus cultu, & Ecclesiae correctione, quod congruit; ita his (quod absit) non mediocre periculum est, qui cum debeant parere, desipiunt.

4 pars. Gratian. Pariter quoque observare debet Sacerdos, ne indignis, & non intelligentibus secreta mysteria, sua praedicatione referare incipiat. Qui enim ea docet, quae ab auditoribus non valent intelligi, non ad eorum utilitatem, sed ad sui ostentationem facit. Unde in expositione [Beati immaculati,] dicitur c: Vitium est secreta mysteria vulgare indignis: quod fit vel loquacitate incauti, dum sine iudicio volat irrevocabile verbum: vel adulatione, ut ei placeat, cui secreta revelat: vel jactatione scientiae, ut plura scire videatur. In quibus omnibus profectio datur intelligi, quanta debeat esse discretio in praedicatione Sacerdotis: quia si fortè caruerit, tanquam toro naso, Sacerdotalis officii iudicatur indignus.

DISTINCTIO XLIV.

1 CUM autem vinolentus esse prohibetur, gula intemptans. Crantiam nequaquam habere permittitur. Neque enim ebrietas prohibetur, & voracitas permittitur. Utrumque enim inter opera tenebrarum Apostolus commemerat, scribens Romanis d: Non in comestationibus, & ebrietatibus: Ventris namque ingluvies ad luxuriam provocat facile, & ante opus bonum dissolvit. Unde e venter & genitalia sibi metipsis vicina sunt: ut ex vicinitate membrorum confederatio intelligatur vitiorum. Hinc etiam Nabuzardan f principem coquorum muros Hierusalem destruxisse legitur: quia venter, cui multitudo coquorum deservit, adificia virtutum ad solum redigit. Sacerdos itaque de altari vivere, non luxuriari querat, ut ait Hieronymus g: Tibi o Sacerdos altario vivere, non luxuriari permittitur. §. 1. Sunt autem comestationes non solum Sacerdotibus, sed etiam Laicis noxia: qui festivos, & solennes dies non aliter se dignè celebrare putant, nisi comestationibus deserviant.

C. I. Non est vacandum comestationibus & ebrietatibus.

Unde Augustinus scribit ad Aurelium Episcopum, epist. 64.

COMestationes h & ebrietates ita concessae & licite putantur, ut in honorem etiam beatissimorum Martyrum, non solum per dies solennes, (quod ipsum quis non lugendum videat, qui haec non carnis oculis inspicit?) sed etiam quotidie celebrentur. & post pauca. Non ergo asperè, quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: magis docendo, quam iubendo; magis monendo, quam minando. Sic enim agendum est cum multitudine peccantium i. Severitas autem exercenda est in peccata paucorum. Et si

a Dispensatione nobis.] orig. b 1. Corinth. 9. c Glossa ord. ex Ambros. serm. 2. in Psal. 118. in ver. [Abscondi eloquia tua.] d Rom. 13. e Hieron. in ep. ad Amandum, & August. de Temp. serm. 65. Gregor. in pastor. part. 3. cap. 20. f 4. Regum ultim. secundum LXX. g In Micheam, cap. 3. in extremo. h Ivo part. 13. cap. 68. i abest ab orig. Ivoe & aliquot manuscriptis Gratiani.

quid

quid minatur, cum dolore fiat, de Scripturis comminando vindictam futuram, ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Itaque prius movebuntur spirituales, vel spiritualibus proximi; quorum auctoritate, & lenissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus cetera multitudo frangatur.

C. II. Nulli Clericorum aut continentium licet tabernas intrare.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 24.

NON a oportet Clericos servientes & a Presbyteris usque ad Diaconos, & deinceps ordinis Ecclesiastici omnes usque ad Ministros, aut Lectores, aut Exorcistas, aut Ostiarios, aut Psalmistas, aut etiam eos, qui in proposito continentiae sunt, tabernas intrare.

Corr. Rom. § a Clericos servientes] Graecè est, legaturus, quod Dionysius vertit, sacro ministerio deditos: quam versionem Concilium Aquisgranense, Burchardus & Ivo attulerunt.

§ Tabernas] Sequebatur in impressis, nisi causa necessitatis: quae sunt expuncta, quia neque in plerisque manuscriptorum, neque in Burchardo, & Ivone, neque in ipso Concilio Laodicensi, aut Aquisgranensi (ubi c. 60. hoc idem reperitur) leguntur: videntur tamen accepta ex can. Apost. 54.

C. III. Deponatur Clericus, qui tabernam, aut ergasterium habere voluerit.

Item ex sexta Synodo, cap. 9.

NULLI Clerico licet tabernam, & aut ergasterium habere. Si enim huiusmodi tabernam ingredi prohibetur, quanto magis alii ministrare in ea? Si quis verò tale quid fecerit, aut cesset, aut deponatur.

Corr. Rom. § a Tabernam aut ergasterium] Graecè est, κερταριον εργασιον, id est, cauponariam tabernam.

C. IV. Nisi necessitate compulsi Clerici tabernas non ingrediuntur.

Item ex Concilio Carthag. III. c. 27.

CLerici b, edendi vel bibendi causa, tabernas non ingrediuntur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

C. V. Corripiendus est Episcopus, qui convivii occupatur.

Item Gregorius Natali Episcopo, lib. 2. reg. indict. 10. epist. 14.

MULTIS ab urbe tua venientibus, frater charissime, didici, pastoralis curae derelicta, solis te convivii occupatum. Quae audita non crederem, nisi haec actio tuarum experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi invigiles, sed ipsum quoque usum Ecclesiastici ordinis ignores; hoc est in testimonium, quod eis, sub quibus es positus, reverentiam servare nescis.

C. VI. De eodem.

Idem ad eundem lib. 2. epist. 37.

CONvivia communia, quae ex intentione impendendae charitatis fiunt, recte vestra fraternitas c in suis epistolis laudat. Sed tamen sciendum est, quia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cum in eis nulla absentium vita mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur, nec in eis inanes secularium negotiorum fabulae, sed verba lectionis sacrae audiuntur: cum non plus, quam necesse est, servitur corpori, sed sola ejus infirmitas reficitur, ut ad usum exercendae virtutis habeatur. Haec itaque si vos in vestris conviviiis agitis, abstinentium d, fateor, magistri estis.

C. VII. P A L E A.

[Item ex Concilio Nanctensi.]

a Conc. Aquisgran. cap. 60. Burchard. lib. 2. c. 131. Ivo p. 6. c. 205. b Aquisgran. Concil. c. 90. Burchard. l. 2. cap. 130. Ivo part. 6. c. 204. c al. sanctitas. d al. abstinentiae.

NULLUS a Presbyterorum, quando ad anniversarium diem, trigessimum, aut septimum, vel tertium alicujus defuncti, aut quacunque vocatione, ad collectam Presbyteri convenerit, se inebriare ullatenus praesumat, nec precatus amore b Sanctorum, vel ipsius animae bibere, aut alios ad bibendum cogere, vel se aliena precatione ingurgitare; nec plantus & risus inconditos, & fabulas inanes ibi referre, aut cantare praesumat, aut turpia joca, vel urso, vel tornatricibus ante se fieri e patiatur: nec larvas daemonum & ante se ferri consentiat: quia hoc diabolicum est, & a sacris canonibus prohibitum.

Corr. Rom. § a Daemonum] Burchardus ait, quas vulgo Talamascas dicunt.

C. VIII. De eodem. P A L E A.

QUANDO d autem convenerint Presbyteri ad aliquod convivium, aliquis e prior illorum, versum ante mensam incipiat, & cibum benedicat; & tunc secundum ordinem sedeant, alter alteri honorem praebentes; & per vias cibum & potum benedicant, & aliquis de illorum Clericis aliquid de sancta Scriptura legat. Et post refectionem similiter sanctum hymnum dicant ad exemplum f Domini sicut in Coena fecisse legitur: & sic se contineant omnes Presbyteri, maxime in talibus locis, ut non vituperetur ministerium illorum.

C. IX. De eodem. P A L E A.

Item ex eodem.

QUANDO g Presbyteri per Kalendas simul conveniunt post peractum divinum mysterium h, ad necessariam collationem, non quasi ad plenam refectionem, sed quasi ad prandium, ibi ad tabulas residueant: ne per talia inhonestia convivia se invicem gravent: quia indecens est, & onerosum; saepe etiam tarde ad Ecclesiam redeunt, majus damnum de reprehensione consequuntur, quod i de gravedine mutua contrahunt, quam lucrum ibi k faciunt. Nam de huiusmodi conventu Paulus Corinthios l reprehendit, qui inconvenienter Coenam Dominicam manducare conveniebant. Sic & qui ad Coenam Dominicam, id est, ad collationem verbi sub occasione conveniunt, & ex veritate m ventris causa conjunguntur, reprehensibiles coram Deo, & hominibus habentur. Et ideò peractis omnibus, qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris sui simul cum fratribus frangant, & singuli singulos bibere faciant; & maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant, & sic ad Ecclesias redeant.

C. X. Christiani ex Symbolis convivia non celebrent.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 55.

NON n oportet ministros altaris, vel quoslibet Clericos, aut etiam Laicos Christianos ex Symbolis [quae o vulgus comessalia appellat] convivia celebrare.

C. XI. Sacrarum Scripturarum lectio Sacerdotibus semper convivii miscetur.

Item ex Concilio Toletano III. c. 7.

PRO p reverentia Dei & Sacerdotum, id universa sancta constituit Synodus, ut (quia solent crebro mensis otiosae fabulae interponi) in omni Sacerdotali convivio lectio divinarum Scripturarum miscetur. Per hoc enim & animae edificatur ad bonum, & fabulae non necessariae prohibentur.

a De consec. dist. 5. c. nullus. Burch. l. 2. cap. 161. Ivo part. 6. cap. 252. b al. in amore. c al. facere permittat. d Burch. l. 2. c. 162. Ivo p. 6. c. 253. e decanus, aut alius] Burchard. f Matth. 26. g Burch. lib. 2. c. 164. Ivo p. 6. cap. 255. h al. ministerium. i & k al. cibi. l 1. Corinth. 11. m al. ingluviate. n Conc. Aquisgran. c. 83. Rab. in pan. c. 27. o Ista sunt addita loco cuiusdam glossae. p Burch. l. 2. c. 169. Ivo p. 6. c. 260. Rahan. in pan. c. 28.

C. XII.

C. XII. De confertis nec convivia facere, nec ante horam diei tertiam Clericis comedere licet.

Item ex Concilio Martini Papae, c. 61. & 66.

Non a liceat Sacerdotes, vel Clericos, sed nec religiosos Laicos convivia facere de confertis. §. 1. Nec oportet h Clericos, vel Laicos religiosos ante sacram horam diei tertiam inire convivia, nec aliquando Clericos, nisi hymno dicto, comedere panem, & post cibos gratias auctori Deo referre.

Gratian. Si ergo Laicis comestiones damnabiles sunt, multo magis Sacerdotibus imputantur ad gehemam. Venter enim pinguis (ut Hieronymus c ait) crassum sensum generat: cion Sacerdotalis sensus contra vigil esse debeat, & tenuis: atque ideo edacitatis vitio obnoxii in Sacerdotes ungi non debent. Hi enim (ut ait Gregorius in Moralibus d) qui adhuc vitiorum bello subjacent, nequaquam per praedicationis usum praesse magisterio caterorum debent.

DISTINCTIO XLV.

1. Sequitur: e non percussorem. Non enim oportet Episcopum ita esse irascibilem, & perturbati sensus, ut percutiunt, qui debet esse patiens: sed sequatur eum, qui dorsum posuit ad flagella.

C. I. Verborum correptione, non verberibus timeri debet Episcopus.

Unde Gregorius scribit Joanni Episcopo Constantinopol. lib. 2. epist. 52. al. cap. 91.

Quid f autem de Episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene fraternitas vestra novit. Pastores etenim facti sumus, non percussores: & egregius praedicator dicit: g Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Nova vero atque inaudita est ista praedicationis, quae verberibus exigit fidem.

C. II. De eodem.

Item in Concilio Romano sub Sylvestro, c. 17.

Neminem h quisquam peccantem Clericum caede attingat, non Presbyter, non Diaconus, non Episcopus Clericum, vel servitorem Ecclesiae ad caedem perducatur. Sed si ita causa exigit Clerici, triduo privetur honore, ut poenitens redeat ad matrem Ecclesiam.

C. III. Non asperis, sed blandis verbis, ad fidem sunt aliqui provocandi.

Item Gregorius Paschasio Episcopo Neapol. lib. 11. epist. 15.

Qui sincera intentione extraneos a Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis non asperitibus debent studere, ne quorum mentem reddita ad i planum ratio poterat revocare, pellat procul adversitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine a consueta ritus sui volunt cultura suspendere, suas illi magis, quam Dei causas probantur attendere. §. 1. Judaei & liquidem Neapoli consistentes questi nobis sunt, asserentes, quod quidam eos a quibusdam feriarum suarum solennitatibus irrationabiliter nitantur arceri, ne illis sit licitum festivitatum suarum solennia colere, sicut eis nunc usque, & parentibus eorum longis retrò temporibus licuit observare. Quod si ita se veritas habet, supervacua rei videntur operam dare l. Nam quid utilitatis est, quando ethi contra longum usum fuerint vetiti, ad fidem illis, & conversionem nihil proficit? Aut cur Judaeis, qualiter ceremonias suas colere debeant, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari non possumus?

a Apud Martin. Bracar. Burch. l. 2. c. 165. Ivo part. 6. c. 256. b cap. 66. ejusd. c Epist. ad Nepotianum. d lib. 23. c. 10. e 1. Tim. 3. & ibi gl. ordin. & Anselm. ex Hieron. ad Oceanum. f Jo. Diac. lib. 3. c. 9. Polyc. lib. 4. tit. 9. g 2. Tim. 4. h Nemo] orig. i al. a plano. k Ivo p. 13. c. 103. l al. adhibere.

Agendum ergo est, ut ratione potius & mansuetudine provocati, sequi nos velint, non fugere, ut eos, ex eorum codicibus ostendentes, quae dicimus, ad sinum matris Ecclesiae Deo possimus adjuvante convertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem, prout poterit, Deo adjuvante, ad convertendum accendat, & de suis illos solemnitatibus inquietari denno non permittat; sed omnes festivitates, ferialesque suas, sicut haecenus tum ipsi, quam parentes eorum, per longa colentes tempora tenuerunt, liberam habeant observandi, celebrandi que licentiam.

C. IV. Non severitate, sed benevolentia subditos Praelati corripiant.

Item Gregorius IV. in epistola Episcopis per Galliam & Germaniam constitutis.

Licet a plerumque accidant in Sacerdotibus, quae sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam comminatio b; plus charitas, quam potestas: cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato vivat. Nam si Dominus c statim post trinam negationem beatum Petrum Apostolum proceptorem nostrum judicasset, non tantum ex eo fructum, sicut fecit, recepisset. Expectandi ergo, atque corrigendi magis sunt rectores Ecclesiae, quam statim judicandi: cum majora negotia, & difficiliore caufarum exitus, sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia consecrati, jubeant sub nostra sententiae expectatione suspendi, nostroque moderamine finiri. Unde necesse est haec, & alia Ecclesiastica quaeque negotia, post multarum experimenta caufarum, sollicitius perspici d, & diligentius praeviri: quatenus per spiritum charitatis & pacis, omnis materies scandalorum, & praesumptio invidorum a atque oppressio simplicium fratrum de Ecclesiis Domini auferantur. Et sicut non vult quisquam fratrum se aliorum judicio praegravari; ita non audeat alii inferre, quod sibi non vult fieri. §. 1. Judaei non sunt cogendi ad fidem, quam tamen si inviti susceperint, cogendi sunt retinere.

Corr. Rom. § a Invidorum] In epistola Gregorii IV. (quae est in sapè memorato codice Bibliotheca Domini a. n. e.) & aliquot vetustis exemplaribus Gratiani legitur, Judaeorum.

C. V. Sicut non sunt Judaei ad fidem cogendi, ita nec conversi ab ea recedere permittuntur.

Unde in Concilio Toletano IV. c. 56. statutum est.

De e Judaeis autem praecipit sancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferri. Cui f enim vult Deus, miseretur, & quem vult, indurat. Non enim tales inviti salvandi sunt, sed volentes, ut integra sit forma justitiae. Sicut enim homo proprii arbitrii voluntate serpeni obediens perit: sic vocante se gratia Dei, propriae mentis conversione homo quisque credendo salvatur. Ergo non vi, sed liberi arbitrii facultate, ut convertantur, suadendi sunt, non potius impellendi. Qui autem jam pridem ad Christianitatem coacti sunt venire, (sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti) quia jam constat eos Sacramentis divinis sociatos Baptismi gratiam susceperisse, & chrismate unctos esse, & corporis & sanguinis Domini extitisse participes, oportet, ut fidem, quam etiam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, vilis & contemptibilis habeatur.

a Infra eod. cap. licet. Ivo part. 5. cap. 368. b al. commotio. c Matth. 26. d al. prospici.] orig. e Burch. lib. 2. cap. 72. Ivo part. 1. cap. 276. & part. 13. cap. 94. Pa. norm. lib. 1. c. 72. f Rom. 10.

C. VI. Benevolentia plus, quam severitas erga corrigendos agat.

Item Leo Papa, epist. 82. ad Anastasium Episcopum Theſſalonicenſem, c. 1.

Licet a nonnunquam accidant, quæ in Sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas; plus cohortatio, quam comminatio; plus charitas, quam potestas. Sed hi, qui, quæ sua sunt, querunt, non quæ Jesu Christi, facile ab hac lege discernuntur: & dum dominari magis, quam consulere subditis querunt, placet honor, inflat superbia, & quod provifum est ad concordiam, tendit ad noxam.

C. VII. Dejiciatur ab officio Presbyter, & Diaconus, & Episcopus verberibus timeri querens.

Item ex Canone Apostolorum, can. 28. juxta præſam versionem.

Episcopum c, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes, & per hujusmodi volentem timeri, dejici ab officio suo præcipimus, quia nunquam nos docuit hoc Dominus. E contrario verò ipse d, cum percuteretur, non repercutiebat: cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, non comminabatur.

C. VIII. Non verberibus, sed verbis subditos Episcopi corripiant.

Item ex Concilio Bracarenſi III. cap. 6.

Cum beatus Apostolus e arguere, obsecrare, vel increpare in omni patientia præcipiat, extra hanc doctrinam novimus quosdam ex fratribus, tantis cædibus in honoratos f subditos effervere, quantas poterant atrocitantiâ promereri personæ. Et idè, qui gradus jam Ecclesiasticos meruerunt, id est, Presbyteri, Abbates, & Levitæ, qui, exceptis gravioribus & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere, non est dignum, ut passim unusquisque Prælatum honorabiliora membra sua, prout voluerit & ei placuerit, verberibus subjiciat & dolori: ne dum incautè subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reverentiam subtrahat, juxta illud, quod quidam sapiens dixit: Leviter g castiga ut reverentiam exhibet castiganti: asperitatis autem nimia increpatio nec correctionem recipit, nec salutem. Et idè, si quis aliter, quam dictum est, prædictos honorabiles subditos, licentiâ perceptæ potestatis elatus, malitiâ animi tantum, crediderit verberandos, juxta modum verberum, quæ intulerit, excommunicationis pariter & exilii sententiam sustinebit.

2 ps. Gratian. Salomon verò contrâ admonet, dicens: Percute b filium tuum virgâ, & liberabis animam ejus à morte. Hinc etiam B. Gregorius i scribit in dialogo, B. Benedictum, quem crebrâ admonitione curare non poterat. Hinc etiam Dominus k flagello facto de funiculis, malè versantes in templo flagellavit, & de orationis domo ejecit. Hinc etiam Apostolus l fornicatorem illum Satana corporaliter vexandum tradidit: & magis m illum corporali cæcitate damnavit. Hinc etiam in canonicis n pueri, qui ante rationales annos irrationabiliter versantur, verberibus castigari jubentur. Virgines quoque, si religionis veste depositâ aliis se copulaverint, ergastulis retrudi præcipiuntur.

a sup. ead. cap. licet. Polyc. lib. 4. tit. 49. b al. commotio. c Anf. l. 6. c. 159. Polyc. l. 4. tit. 9. d 2. Petr. 2. c 2. Tim. 4. F sic in codice Regio. g Leviter] orig. h Proverb. 23. i lib. 2. dial. cap. 4. k Joan. 2. l 1. Cor. 5. m Act. 13. n Syricius Papa epist. 1. cap. 6.

C. IX. Disciplina non est servanda sine misericordia, nec misericordia sine disciplina.

Hinc etiam Gregorius in Moralibus lib. 20. cap. 8. n. 6. a

Disciplina, vel misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. Sed circa subditos suos inesse rectoribus debet, & justè consolans misericordia, & piè sæviens disciplina. Hinc est, quòd semivivi illius vulneribus, qui à Samaritano b in stabulum ductus est, & vinum adhibetur & oleum, ut per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur: quatenus unusquisque, qui sanandis vulneribus præest, in vino morsum districtiõnis adhibeat, in oleo molliem pietatis: per vinum mudentur putrida, per oleum sananda foveantur. Miscenda est ergò lenitas cum severitate, faciendumque quoddam ex utraque temperamentum, ut neque multâ asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Hoc nimirum illa tabernaculi c arca significat, in qua cum tabulis virga simul & manna est: quia cum Scripturæ sacre scientia, in boni rectoris pectore, si est virga districtiõnis, sit & manna dulcedinis. Hinc etiam David d ait: Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Virga enim percutimur, & baculo sustentamur. Si ergò est districtio virgæ, quæ feriat, sit & consolatio baculi, quæ sustentet. Sit itaque amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderatè sæviens: sit pietas, sed non plus, quam expediat, parcens. Intueri libet in Moyſi pectore misericordiam cum severitate sociatam. Videamus amantem piè & districtè sæviemem.

§. 1. Certè cum Israeliticus populus ante Dei oculos penè inveniabilem contraxisset offensam, ita ut ejus rector audiret: Descende e, peccavit populus tuus. Ac si ei divina vox diceret: qui tali peccato lapsus est, jam meus non est, atque subjungeret: Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam: ille semel & iterum pro populo, cui præerat, obicem se ad impetum Dei irascentis opponens, ait: Aut dimitte eis hanc noxam: aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Pensemus ergò, quibus visceribus eundem populum amavit, pro cuius vita de libro vitæ deleri se petiit. Sed tamen iste, qui tanto ejus populî amore constringitur, contra ejus culpas pensemus, quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim ut petitione primâ, ne delerentur, culpæ veniam obtinuit ad eundem populum veniens, ait f: Ponat vir gladium suum super femur suum: ite & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum: cecideruntque in die illo quasi viginti a tria millia hominum. Ecce qui vitam omnium, etiam cum sua morte petiit, paucorum vitam gladio extinxit. Intus arsit ignibus amoris: foris accensus est zelo severitatis. Tanta fuit pietas, ut se pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret: tanta severitas, ut eos, quos divinitus feriri timuerat, ipse judicii gladio feriret. Sic amavit eos, quibus præfuit, ut pro eis nec sibi parceret: & tamen delinquentes sic persecutus est, quos amavit, ut eos etiam Domino parcente prosterneret. Utrobique legatus fortis, utrobique mediator admirabilis, causam populî apud Deum precibus, causam Dei apud populum gladiis allegavit. Intus amans divinæ iræ supplicando obstitit: foris sæviens culpam feriendo consumpsit. Succurrit citius omnibus, offensâ morte paucorum. Et idcirco omnipotens Deus fidelem famulum suum citius exaudivit agentem pro populo: quia vidit, quid super populum acturus esset ipse pro Deo. In regimine

a Lib. 20. cap. 6. ad cap. 29. Job. pastor. part. 2. c. 6. l. 1. ex reg. epist. 24. b Luc. 10. c Hebr. 9. d Psalm. 22. e Exod. 32. f Ibid.

ergo populi utrumque Moyses miscuit, ut ne disciplina deesset misericordiae, nec misericordia disciplinae. Unde hic quoque juxta utramque virtutem dicitur a: Cumque sederem quasi Rex, circumstante exercitu, eram tamen merentium consolator. Sedere quippe, circumstante exercitu, vigor est ac disciplina regiminis: merentium verò corda consolari, ministerium pietatis.

Corr. Rom. §. Viginti tria] Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorii: sed in Hebraeis, paraphrasi Chaldaica, versione Septuaginta, & vulgata est: tria millia.

C. X. Justè judicans, misericordiam cum justitia servat.

Item Isidorus lib. 3. sententiarum, de summo bono, c. 54.

Omnis h, qui justè judicat, stateram in manu gestat, & in utroque penso justitiam & misericordiam portat: sed per justitiam reddit peccanti sententiam; per misericordiam peccanti temperat penam: ut justo libramine quaedam per aequitatem corrigat; quaedam verò per misericordiam indulgeat. Qui Dei judicia oculis suis proponit, semper timens & tremens in omni negotio formidat, ne de justitia tramite devians cadat, & unde non justificatur, inde potius condemnatur.

C. XI. Qui remittit, & qui corripit, uterque miseretur.

Item Augustinus in Enchiridie, c. 72.

Et c qui emendat verberare, in quem potestas datur, vel coereat aliquam disciplinam, & tamen peccatum ejus, quo ab illo laesus aut offensus est, dimittit ex corde, vel orat ut ei dimittatur, non solum in eo, quòd dimittit atque orat, verum etiam in eo, quòd corripit, & aliqua emendatoriâ penâ plectit, eleemosynam dat, quia misericordiam praestat. Multa enim bona praestantur invitis, quando eorum consultitur utilitati, non voluntati, quia ipsi sibi inveniuntur esse inimici.

C. XII. De multiplici genere eleemosynarum.

Sunt enim multa genera eleemosynarum, de quibus Albinus d ait.

Tria e sunt genera eleemosynarum: una corporalis, egenti dare quicquid poteris: altera spiritualis, dimittere à quo laesus fueris: tertia, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

C. XIII. Eleemosynae pecuniae praefertur eleemosyna cordis.

Item Augustinus, lib. 50. Homil. homilia 6.

Dux f sunt eleemosynae, una cordis, altera pecuniae. Eleemosyna cordis est, dimittere ei, à quo laesus es. Nam dare aliquid indigenti, aliquando quaeris, & non habes; indulgere peccanti quantum volueris, redundat tibi. & infra. §. 1. Eleemosyna cordis multò major est, quàm eleemosyna corporis. & infra. §. 2. Charitatis eleemosyna sine substantia terrena sufficit sibi: illa verò quae corporaliter datur, si non benigno corde tribuitur, omninò non sufficit.

3 ps. Gratian. Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas mansuetudinis sine relictitudine severitatis, nec zelus relictitudinis sine mansuetudine in Praelatis debet inveniri. Percussores ergò, qui praemissis auctoritatibus ab Episcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes, sed praetermissa mansuetudine ad verbera semper parati intelligendi sunt, qui per flagella non vitia corrigere, sed timeri appetunt: quibus Petrus scribit g: Ne sitis dominantes in Clero, sed forma facti gregis ex animo.

a Job. 29. b Burch. l. 16. cap. 25. §. omnis. c 4. sentent. dist. 15. d al. Alcuimus. e Pau. l. 2. cap. 192. f Pay. l. 2. cap. 193. g 1. Pet. 5.

C. XIV. Mansuetudo & districtio ad invicem non separantur.

Hinc etiam Gregorius scribit in Moralibus, lib. 19. cap. 12. n. 16. a

Sunt namque nonnulli ita districti, ut omnem etiam mansuetudinem benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, ut perdant districti jura regiminis. Unde cunctis rectoribus utraque summopere sunt tenenda, & nec in disciplinae vigore benignitatem mansuetudinis, nec rursus in mansuetudine districtiorem desierant disciplinae: quatenus nec à compassionem pietatis obdurescant, cum contumaces corrigunt; nec disciplinae vigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. Regat ergò disciplinae vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, ut nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

C. XV. Vera justitia miseris compatitur: delinquentibus indignatur.

Idem homil. 34. in Evangel. circa init.

Vera justitia compassionem habet: falsa verò b designationem, quamvis & justis soleant recte peccatoribus designari. Sed aliud est, quòd agit typho superbia: aliud, quòd zelo disciplinae. Dediignantur c etenim, sed non dedignantur. & post pauca. §. 1. At contra hi, qui de falsa justitia superbire solent, ceteros quosque despiciunt, nullà infirmantibus misericordiâ condescendunt, & quo fe peccatores esse non credunt, eò deteriùs peccatores sunt.

C. XVI. Peccantes mansuetudine provocentur, non austeritate abjiciuntur.

Item Hieronymus d, ad c. 4. Thronorum.

Recedite (inquunt) polluti; recedite, abite; nolite nos tangere: nolite in aliquo nobis communicare. Talis loquela non e illuminat caecum, non sanat agrotum, non curat infirmum, sed magis occidit, atque in desperationem periclitantem mittit. Boni etenim rectores ex sua infirmitate aliorum infirmitates pensantes, magis per humilitatis & mansuetudinis levamentum student peccantes ab erroris laqueo eruere, quàm per austeritatem in fossam perditionis nutantes propellere. Unde doctor gentium f, Factus sum, inquit, infirmus infirmis.

C. XVII. In populum ira Dei deservit, cum praedicator delinquentes palpat, non corripit.

Item ex Origene, homilia 7. in Josua.

Sed illud non otiose transmittendum est, quòd uno peccante ira Dei super omnem populum venit. Hoc quando accidit? quando Sacerdotes, qui populo praesunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccantium linguas, ne fortè malè de eis loquantur, Sacerdotalis severitatis immemores, nolunt complere quòd scriptum g est: Peccantem coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant. & iterum h: Auferte malum ex vobis ijsis, nec zelo Dei succensi imitantur Apostolum dicentem i: Tradidi hujusmodi hominem Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat. Neque illud Evangelii k implere student, ut si viderint peccantem, primo secreta conveniant: post etiam duobus, vel tribus adhibitis l; quòd si contempserit, & post haec Ecclesiae correctione non fuerit emendatus, de Ecclesia expulsum velut gentilem habeant, ac publicanum; & dum uni parcunt, univèrse Ecclesiae molliuntur interitum. Quae ista bonitas? quae ista misericordia, uni par-

a In cap. 29. Job. cap. 16. b justitia.] orig. c al. indignantur. d Rabasi sunt, non Hieron. commentarii, Thron. 4. e Esu. 52. f 1. Cor. 9. g 1. Timoth. 5. h 1. Corinb. 5. i ibid. k Matth. 18. l al. arbitris.

cere, & omnes in discrimen adducere? Polluitur enim ex uno peccatore populus. Sicut ex una ove morbida univcrsus grex inficitur, sic etiam uno fornicante, vel aliud quodcumque scelus committente, plebs univcrsa polluitur.

Gratian. Hinc etiam alibi a dicitur: Rectorem subditis pietas matrem, disciplina verò patrem exhibeat.

4 pars. §. 1. Percussor quoque dicitur, qui sermone inutili infirmorum conscientiam vulnerat.

C. XVIII. Qui sermone incauto conscientiam percussit infirmorum, percussor vocatur.

Unde Anacletus Papa epist. 2. ad Episcopos Italiae.

Sane percussor ille dicitur Doctor, qui sermone inutili conscientiam percussit infirmorum. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet, eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit consolari in doctrina sana, & contradicentes redarguere, & recte viventes, atque rectam fidem tuentes, consolidare.

DISTINCTIO XLVI.

1. S Equitur c: Non litigiosum. Nihil est enim impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem aucloritatem putant, & parati ad lites, in subiectos tumidi intonant: quod ex arrogantia & superbia provenire manifestum est.

C. I. Arrogantes nesciunt inferre humiliter, qua docent.

Unde Gregorius scribit in Moralibus, lib. 23. cap. 7. n. 13. ad c. 33. Job.

Hoc habet proprium doctrina arrogantium, ut humiliter nesciant inferre, quod docent: & recta, qua sapiunt, recte ministrare non possunt. In verbis enim eorum proditur, quod eum docent, quasi in quodam sibi videntur sublimitatis culmine residere: eosque quos docent, ut longè infra se positos, veluti in imo respiciunt d, quibus non consulendo loqui, sed vix dominando dignantur. Rectè autem his per Prophetam Dominus dicit e: Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & eum potentia. Cum austeritate enim & potentia imperant, qui subditos suos non tranquillè ratiocinando corrigere, sed asperè inflectere dominando festinant. At contra vera doctrina tantò vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem f, quantò ardentius verborum suorum jaculis ipsum magistrum elationis insequitur. Cavet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium sacris sermonibus infectatur.

2 ps. Gratian. Ecce, quare litigiosi prohibentur in Episcopos ordinari. Est & alia causa hujus prohibitionis. Litigiosi namque vel adulationibus animos Principum sibi conciliant, vel fratribus suis detrahendo, infamia notum ingerunt, vel inter fratres discordiam seminando, seditionem nunquam faceere cessant: quæ in Prælatiis damnable esse probantur.

C. II. De iis, qui peccatoribus adulantur.

Unde Gregorius scribit in Moralibus, lib. 18. cap. 4. n. 3. ad cap. 27. Job.

Sunt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt, augent quæ increpare debuerunt. Hinc enim per Prophetam dicitur: g Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manûs, & faciunt cervicalia sub capite univcrsæ atatis. Ad hoc quippe pulvillus ponitur, ut mollius quiescat. Quisquis ergò malè agentibus adulatur, pulvillum sub capite vel cubito jacentis ponit, ut qui corripit ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat. §. 1. Hinc rursus scriptum est: h Ipse edificabat parietem, illi

a Greg. pastor. 2. p. c. 6. b ad Tit. 1. c 1. ad Tim. 3. Et ibi Glossa ordin. Et Ansel. ex Hieron. in epist. ad Oceanum. d al. despiciunt. e Ezech. 34. f al. cognitionem. g Ezech. 13. h Ibidem.

autem lineabant eum. Parietis quippe nomine, peccati duritia designatur. Edificare ergò parietem, est contra se quempiam obstacula peccati construere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetratibus adulantur, ut quod illi perversè agentes edificat, ipsi adulantes quasi nitidum reddant. §. 2. Sed sanctus vir, sicut mala de bonis non æstimat, ita judicare bona de malis recusat, dicens a: Abisti à me, ut justos vos judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

C. III. Adulator, vel Proditor Clericus ab officio degradatur.

Hinc etiam in Concilio Carthaginensi IV. c. 56. legitur.

Clericus b, qui adulationibus & proditiõibus vacare deprehenditur, ab officio degradatur.

C. IV. Excommunicentur ab Episcopo, qui fratribus non probanda objiciunt.

Item ex eodem Concilio, c. 55.

Accusatores fratrum Episcopus excommunicet, qui non probanda fratribus objiciunt. Et si emendaverint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad Clerum.

Corr. Rom. §. 2. Qui non probanda fratribus objiciunt.] Verba ista neque in originali, neque in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.

C. V. Removeatur a ab officio Clericus maledicus, scurra, & fratrum profectibus invidens non promoveatur.

Item ex eodem Concilio, c. 57.

Clericus c maledicus (maximè in Sacerdotibus) cogatur ad postulandam veniam; si noluerit, degradatur: nec unquam ad officium absque satisfactione revocetur.

Corr. Rom. §. 2. Removeatur.] Rubrica hæc pertinet simul ad hoc caput, & ad duo sequentia.

C. VI. De eodem.

Item ex eodem Concilio, c. 60.

Clericus d scurrilem, & verbis turpibus joculatorem, ab officio retrahendum censetur.

C. VII. De eodem.

Item ex eodem, c. 54.

Clericus e invidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoveatur.

C. VIII. Non sunt ordinandi, qui seditionibus vacant.

Item ex eodem, c. 67.

Seditionarios f statuimus nunquam ordinandos Clericos, sicut nec usurarios, nec injuriarum suarum ultores.

C. IX. Usuras exigere Clericis minimè licet.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 5.

3. Non g licet fœnerari ministris altaris, vel in Sacerdotali ordine constitutis, vel usuras, vel lucra, quæ seculpta h dicuntur, accipere.

C. X. Nec suo nomine, nec alieno Clericus fœnerator existat.

Item Leo Papa Episcopis per Campaniam, epist. 1. c. 4.

Sicut i non suo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere fœnus attentet. Indecens est enim crimen suum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc solum aspicere k & exercere debemus, ut quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, (qui multipliciter, & in perpetuum mansura tribuit) recipere valeamus.

a Job. 27. b Burch. l. 2. c. 176. Ivo p. 6. c. 267. Pan. l. 3. cap. 173. c Burch. l. 10. c. 66. Ivo p. 11. c. 11. Et p. 13. c. 66. Ansel. l. 7. c. 163. d Burch. l. 2. c. 172. Ivo p. 6. c. 263. Et p. 11. c. 79. Pan. l. 3. c. 172. e Burch. l. 2. c. 16. Ivo p. 6. c. 35. Agath. Conc. c. 69. f Burch. l. 2. c. 17. Ivo p. 6. c. 36. g Ansel. l. 7. c. 150. h al. seculpta. i Burch. l. 2. c. 12. Ivo p. 6. c. 66. k al. accipere.

DISTINCTIO XLVII.

Q UOD autem in fine hujus capituli usurarii ordinari prohibentur, inde est, quod usuram exercentes cupiditati deservire probantur: cupidi autem ab Apostolo a ordinari prohibentur; quia tales facile a justo deviant.

C. I. Diaconus, Presbyter, & Episcopus exigens usuras, nisi desierit, deponatur.

Unde in canonibus Apostolorum, c. 44. legitur.

Episcopus b, aut Presbyter, aut Diaconus usuras à debitoribus exigens, aut desinat, aut certe deponatur.

C. II. Usuras exigens, sive Clericus, sive subiectus regule, desiciatur.

Item ex Concilio Nicæno, c. 17.

Q UONIAM c multi sub regula constituti avaritiam & turpia lucra sectantur, obliquè divina Scripturæ dicentis d: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram: mutuum dantes, centesimas exigunt; justè censuit sancta & magna Synodus, ut si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuras accipiens, aut e ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiola, id est, sescupla a f exigens, vel aliquid tale prorsus excoGITANS turpis lucra gratiâ, deiciatur à Clero, & alienus existat à regula.

Corr. Rom. § a Sescupla] Hoc sescuplæ usurarum genus, quamvis gravissimum, in frugibus humidis, vel arenis, Constantinus lege permiserat, quæ nunc extat in codice Theodosiano, lib. 2. tit. ult. de usur. l. 1. Eodem pertinet, quod scribit B. Hieronymus in commentariis in Ezechielem, lib. 6. c. 18. his verbis: Solent in agris frumenti & milli, vini & olei, cæterarumque specierum usuræ exigi, sive, ut appellat sermo divinus, superabundantiæ: verbi gratiâ, ut hyemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est, amplius partem mediam. Quamobrem hoc canone, quo Patres illi omnes pecuniarias usuras Clericis interdicit, voluerunt etiam sescuplæ frugum expressè iidem interdicerè. Postea vero in aliis Conciliis, & à Romanis Pontificibus, genus omne usurarum, tanquam juri naturali ac divino contrarium, tam Clericis, quam Laicis fuit interdictum, quemadmodum apparet in Decretalibus, tit. de Usur.

C. III. Temporalibus lucris deservientes, Deo nequaquam militare probantur.

Hinc etiam Gregorius in lib. 19. Moralium, c. 16.

n. 25. in 29. cap. Job. scribit, dicens:

OMNES hujus seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in cælestibus debiles. Nam pro temporali gloria usque ad mortem desudare appetunt, & pro spe perpetua ne parùm quidem in labore subsistunt: pro terrenis lucris quaslibet injurias tolerant, & pro cælesti mercede vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant: terreno Judici toto etiam die assistere fortes sunt, in oratione verò coram Domino vel unius horæ momento lassantur: sæpè nuditatem, dejectionem, famem pro acquirendis divitiis atque honoribus tolerant, & earum rerum se abstinentiâ cruciant, ad quas adipiscendas festinant; superna autem laboriosè querere tantò magis dissimulant, quantò ea retribui tardius putant. §. 1. Hi itaque quasi aliarum arborum more deorsum vasti sunt, sursum angusti: quia fortes in inferiora subsistunt, sed ad superiora deficiunt. At contra ex qualitate palmarum designatur proficiens vitâ justorum, qui nequaquam sunt in terrenis studiis fortes, & in cælestibus debiles; sed

a 1. Tim. 3. Burch. l. 2. c. 119. Ivo part. 6. c. 195. & p. 13. c. 15. b Panorm. lib. 3. c. 157. c inf. 14. g. 4. e. 8. ex alia versione. Polyc. l. 4. tit. 31. Rab. l. pæn. c. 32. Burch. l. 2. cap. 129. Anf. l. 7. c. 154. Ivo part. 6. c. 196. & p. 13. c. 8. d Psal. 14. e redundat ista particula. & al. sescupla.

longius, atque distantiùs studiosos se Deo exhibent, quàm seculo fuisse meminerunt. §. 2. Nam cum quibusdam per prædicatorem nostrum dicitur: a Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra servare immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servare iustitiæ in sanctificationem: eorum proculdubio infirmitati concedenditur, a si eis apertius diceretur: Si nequaquam amplius potestis, saltem tales estote in fructu bonorum operum, quales fuistis dudum in actione vitiorum; ne debiliores vos habeat sancta libertas aëris a, quos in carne validos habuit usus terrene voluptatis.

Corr. Rom. § a Aëris,] Apud B. Gregorium legitur, sancta libertas hæredes: vel, sancta libertas charitatis, quàm in carne. In uno autem exempli Gratiani Fontana, cælestis conversationis, quod in glossa ad explanandam dictionem, aëris, assertur.

C. IV. Ad sacros ordines usurarii promoveri non debent.

Item Gregorius Clero & civibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

DE b Petro insuper ad nos pervenisse cognoscite, quòd solidos dederit ad usuram: quod vos oportet cum omni subtilitate perquirere: & si ita consiterit, alium eligite, & ab hujus vos persona sine mora suspendite. Nam nos amatoribus usurarum nullâ ratione manus imponimus. Si verò subtili habita inquisitione hoc falsum esse patuerit, (quia persona ejus nobis ignota est, & utrum ita sit de simplicitate ejus, quod ad nos perlatum est, ignoramus) cum decreto à vobis facto ad nos cum venire necesse est; ut vitam moresque illius sollicitius inquirentes, sensum quoque pariter agnoscamus, ut si huic iudicio aptus extiterit, vestra in eo (adjuvante Domino) desideria compleamus.

C. V. Degradetur Clericus, qui usuras accipere detegitur.

Item ex Concilio Eliberitano, c. 20.

SI quis Clericorum detectus fuerit usuras accipere, placuit degradari & abstinere.

C. VI. Nec implicari errore, nec cupiditate violari Sacerdotem oportet.

Item Leo Anatolio Episcopo Constantinopolitano, epist. 51.

2 VIRUM d catholicum, & præcipuè Domini Sacerdops. tem, sicut nullo errore implicari, ita nullâ oportet cupiditate violari, dicente sancta Scripturâ e: Post concupiscentias tuas non eas. Mens enim potentia f avida, nec abstinere novit à vetitis, nec gaudere concessis, nec a pietati adhibere consensum.

Corr. Rom. § a Nec pietati] Hoc postremum orationis membrum abesse ab originali; sed habetur etiam apud Anselmum.

C. VII. Qui cupiditatem à se non abscondit, bonorum auctori inherere non valet.

Item Gregorius, l. 7. epist. 100.

B ONORUM auctori inherere aliter non valeamus, nisi cupiditatem à nobis (quæ g omnium malorum radix est) abscondamus.

C. VIII. Avari est, hominum bona invadere, quorum necessitatibus subvenire valet.

Item Ambrosius Serm. 81. de eo, quod scriptum est in Evangelio h: Homini cujusdam divitis fructus uberes ager attulit.

Sicut i ii, qui per insaniam mente translati sunt, non jam res ipsas, sed passionis suæ phantasias vident:

a Rom. 6. b Anf. l. 6. c. 9. Polyc. lib. 2. tit. 1. c Ivo p. 13. c. 12. Pan. l. 3. c. 136. d Anf. l. 7. c. 140. e Eccl. 18. f al. pecunia. g 1. Tim. 6. h Luc. 12. i Ex Basilii homilia, ad eundem Evangelii locum.

ita etiam mens avari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper reditus computat, gratius aurum intuetur, quam solem a: ipsa ejus oratio & supplicatio ad Dominum, aurum querit. *Et post pauca.* §. 1. Interdum etiam usurae arte nequissima, ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis? Nec satietas unquam, nec finis aderit cupiditati. *Et infra.* §. 2. Sed ais: quid injustum est, si cum aliena non invadam, propria diligentius servo? O impudens dictum! Propria dicis? quae? ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti? Quando in hanc ingressus es lucem, quando de ventre matris existi, quibus quæso facultatibus, quibusque subsidiis stipatus ingressus es? *Et post pauca.* §. 3. Proprium nemo dicat, quod est commune, quod plus quam sufficeret sumptum, etiam violenter obtentum est. *Et infra.* §. 4. Nunquid iniquus est Deus, ut nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia? ut tu quidem esses affluens & abundans, aliis verò deesset, & egerent? An idcirco magis, quia & tibi voluit benignitatis suæ experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu verò susceptis Dei muneribus, etsi in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam injustus, tam avidus, tam avarus, quam qui multorum alimenta suum non usum, sed abundantiam & delicias facit? Neque enim mens est criminis habenti tollere, quam cum possis, & abundes, indigentibus denegare. Esuriendum panis est, quem tu detines: nudorum indumentum est, quod tu recludis; & miserorum redemptio est & absolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot e te ergo scias invadere bona, quot & possis prestare, quod velis.

Corr. Rom. §. Commune] Apud Beatum Ambrosium legitur: Proprium nemo dicat, quod è communi plus quam sufficeret sumptum, & violenter obtentum est. Sed ob glossam non est mutatum.

3 pars. Gratia. Necessè e est etiam, ut ille, qui ordinandus est, suæ domui sit bene præpositus: id est, si in Laicali habitu uxorem habuit, vel filios, à vitiis ad virtutum studia, & verbo & exemplo provocet, ut quod postea præcepturus est populis, prius exigat à domesticis. Unde Apostolus Ephesius g scribit, ut uxores suas sicut sua corpora diligant, & filios suos non ad iracundiam provocent, sed nutriant illos in omni disciplina & correptione Domini. Unde cum Paulus ad Timotheum h scribens, dixisset, suæ domui bene præpositus: statim subiunxit, habentem filios sibi subditos in omni castitate, non in aculatione luxuriæ. Non enim talium cohabitator frontem habet alios redarguendi. Unde de beato Job k legitur, quod pro filiis suis quotidiana efferebat Deo sacrificia, offerens holocausta per singulos, quos tantâ charitatis perfectione in unum constrinxit, ut quique eorum in suo die convivium fratribus pararet, & ad epulandum secum tres sorores suas pariter invitaret. Quod quia Heli facere dissimulavit, ac falsâ pietate superatus, delinquentes filios servare noluit, (sicut in libro Regum legitur) apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit: unde ei divinâ voce dicitur l: Honorasti filios tuos magis, quam me. Hinc etiam David erga filios benignitatem, non discipline severitatem exercens, eorum juventutem experimento didicit perniciosam. Unus quippe eorum sororem suam stupro corrumpens, à fratre ejus, Absalone m videlicet, inter epulas, quas fratribus suis fraudulenter paraverat, obtruncatus est. Absalon n verò, postquam veniam à patre obtinuit, de regno illum expulit, & ad concubinas ejus ingressus est, demum per invidia deserti patrem persequens, quercui inhaesit, atque ita suspensus interiit o. Hinc etiam Paulus ad Timo-

theum a scribit, dicens: Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior. Jure ergo, qui domui suæ nescit præesse, in Episcopum ordinari prohibetur, quia qui in re minima, de qua sibi familiarior debet cura inesse, fidelis non est, quomodo in Ecclesia Dei (ubi tot sunt & alieni) sollicitam diligentiam adhibebit? unde Hieronymus b: Non enim e justus polluitur ex vitiis filiorum, sed libertas ab Apostolo Ecclesiæ Principi reservatur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere.

4 ps. §. 1. Quod tunc fiet, si non erit, quod sibi imputetur. Cum enim gressus hominis à Domino dirigantur d, nec sunt e in homine ejus via; corrigere quidem potest, corrigere autem non valet: pulsare potest, non aperire: manus comprimere, non animum mutare.

C. IX. Bonorum hominum disciplina mores immutare non valet. Unde Augustinus Clero & populo Hipponensi, epist. 137.

Quantumlibet vigilet disciplina domus meæ, homo sum, & inter homines vivo: nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit, quam arca Noë f, ubi tamen inter octo homines unus reprobus inventus est: aut melior sit, quam domus Abrahe, ubi dictum est: g Ejice ancillam, & filium ejus: aut melior sit, quam domus Isaac, cui de duobus geminis dictum est. h: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. *Et infra.* §. 1. Simpliciter autem fateor charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo serviro ceppi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in monasteriis profecerunt; ita non sum expertus peiores, quam qui in monasteriis ceciderunt i, ita ut hinc arbitrer in Apocalypsi k scriptum: Justus justior fiat, & sordidus sordescat adhuc.

C. X. Convicia perditorum à via rectitudinis nos movere non debent.

Item Cyprianus, lib. 1. epist. 3. Cornelius Papæ. Quod ad nos attinet, conscientia nostræ convenit, frater, dare operam, ne quis culpa nostrâ de Ecclesia pereat: si quis autem ultrò, & crimine suo perierit, & poenitentiam agere, atque ad Ecclesiam redire noluerit, nos in die iudicii inculpato futuros credimus, qui consulumus sanitati; illos solos in poenis remanuros, qui noluerint consilii nostri salubritate sanari. Nec movere nos debent convicia perditorum, quò minus à via recta, & à certa regula non recedamus, quando & Apostolus instruat, dicens l: Si hominibus placerem, Christi servus non essem.

DISTINCTIO XLVIII.

1 P rohibentur etiam neophyti m in Episcopos ordinari, ps. ut qui heri erat catechumenus, hodie non fiat Episcopus: qui heri erat in teatro, hodie non sedeat in Ecclesia: qui vespere erat in circo, hodie non ministret altario: qui dudum fuerat fautor histrionum, hodie non sit consecrator virginum. Causa autem hujus prohibitionis est secundam Apostolum, ne elatus in superbiam, tanquam religio Christiana plurimum eo egeret, incidat in ruinam Diaboli. Momentaneus n namque Sacerdos nescit habere humilitatem, observare modos personarum, vel se contemnere: non jejunavit, non flevit, non se corripuit, non pauperibus erogavit. In arrogantiam (quæ est ruina

a al. solem videt.] orig b al. non suum. c al. tantorum. d al. quantis. e Hier. ad Ocean. f 1. Tim. 3. g ibi glossator. h Ephes. 5. h 1. Tim. 3. i Tit. 1. k Job. 1. l 1. Reg. 2. m 2. Reg. 13. n 2. Reg. 16. o 2. Reg. 18.

a 1. Tim. 5. b In comm. ad c. 1. epist. ad Titum. c Itaque] orig. d Psalm. 36. e Hierem. 10. f Genes. 9. g Gen. 21. h Malach. 1. i al. defecerunt. k Apocal. 22. l Galat. 1. m 1. Tim. 3. glossa ordin. ibid. & Hier. Oceano. n Leo apud Ansel. l. 6. c. 30.

Diaboli) incidunt, qui puncto horæ, necdum discipuli, sunt magistri: & sicut Innocentius a ait: Miserum est, cum fieri magistrum, qui necdum didicit esse discipulus.

C. I. Neophytus in Episcopum non est ordinandus.

Unde in Nicæno Concilio, c. 2. legitur.

Quoniam b multa, sive per necessitatem, sive ex quacunque a causa, contra regulam gesta sunt, ita ut homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel instructi, statim ad spirituale baptismum venissent, & continuo, cum baptizati, etiam ad Episcopatum vel Presbyterium promoti sunt; recte igitur visum est, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus est, ut sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Evidens namque est apostolicum præceptum, dicens c: Non Neophytum, ne forte elatus in iudicium incidat, & laqueum Diaboli. Si verò præcedente d e tempore aliquod mortale y peccatum admiserit, & convictus duobus vel tribus testibus fuerit, cesset à Clero, qui huiusmodi est. Si quis verò præter hæc fecerit, tanquam contraria statuti sancti e Concilii gerens, ipse præcipitabitur destituti sui Cleri.

Corr. Rom. § Quæcunque causa,] Græcè est: ἡ ἀνάγκη ἐπιτροπικῶν τῶν ἀρχιεπίσκοπων: quod Dionysius vertit, aut aliis cogentibus hominibus.

§ Præcedente] ἡ προηγουμένη, id est, procedente: sed ob glossam non est mutatum.

§ Mortale] Abest vox ista à prisca versione. Græcè est, θάνατος τῆς ἀνείκελης: quod Dionysius vertit, delictum animæ.

Gratian. Neophyti verò hodie appellantur, propositum sacre religionis noviter assumentes.

C. II. Quis dicatur Neophytus.

Unde B. Gregorius scribit Synagrio Episcopo, & aliis Episcopis, lib. 7. f. epist. 100.

Sicut g Neophytus tunc dicebatur, qui initio h a sanctæ fidei erat eruditione plantatus; sic modò Neophytus habendus est, qui repente in religionis habitu plantatus, ad ambiendos honores i sacros irreperit. §. 1. Ordinate ergò ad ordines ascendendum est. Nam calum appetit, qui ad summi k loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum. Scimus autem, quòd adificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi à novitatis suæ humore siccentur: ne si antè pondera, quam solidentur, accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant.

Corr. Rom. § Initio sanctæ] In lib. 7. epist. 100. ubi habetur prior pars huius capituli usque ad vers. Scimus autem, legitur, in sanctæ fidei erat conversatione plantatus. lib. autem 5. ep. 51. sive c. 95. (ubi & eadem ferè iisdem verbis habentur, ac præterea sequens pars usque ad finem) legitur hoc loco, qui adhuc noviter erat eruditione plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

Ecce, à quibus vitiis debeant esse immunes, qui in Episcopum sunt ordinandi. Qui enim intercessores pro populo ad Deum parantur, necesse est, ut eius gratiam bene vivendo mereantur. Unde Gregorius ait in pastoralis l. §. 1. Sollicitè formidandum, ne qui placare posse iram Dei creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti enim liquidò novimus, quia, cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Qui ergò adhuc desideris terrenis adstringitur, caveat, ne districti iram iudicis gravius accedens, dum loco delectatur

a Epist. 12. ad Aurelium. b Martinus Brus. Episcopus cap. 22. c 1. Tim. 3. d al. procedente) orig. e al. magni. f Et lib. 5. epist. 51. Vigilio Episcopo Arelatensi. g Polyc. lib. 2. tit. 2. Anst. l. 6. c. 26. Ivo part. 5. c. 131. h al. in initio. i al. ordines. k al. summa. l part. 1. cap. 11.

glorie, fiat subditis auctor ruinæ. Solerter ergò se quisque metiatur, nec a locum regiminis affumere audeat, si in se adhuc vitium damnabiliter regnat: nec is, quem crimen depravat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum.

C. I. Sacrificium Deo non offerat, qui vitiis est maculatus.

Idem in eod. pastoralis eod. c. 11. continenter.

Hinc etenim superna voce ad Moysem dicitur: b Loquens ad Aaron: homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo suo, nec accedat ad ministerium ejus. Ubi & repente subiungitur: Si cæcus fuerit, si claudus, si vel parvo, vel grandi c torto naso, si fracto pede, vel manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetigmem in corpore, vel ponderosus c. §. 1. Cæcus quippe est, qui supernæ contemplationis lumen ignorat: qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quòd gressus operis porrigat d, nescit. Hinc etenim prophetante Anna e dicitur, Pedes sanctorum suorum servavit, & impii in tenebris conticescent. §. 2. Claudus verò est, qui quidem, quòd pergere debeat, alpicit; sed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfectè f non valet tenere, quam videt; quia ad virtutis statum dum fluxa consuetudine non erigitur, quòd per desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Hinc etenim Paulus g dicit: Remissus manus & dissoluta genua erigit, & gressus rectos facite pedibus vestris; ut non claudicans qui erret, sed magis sanetur. §. 3. Parvo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretiois idoneus non est. Naso quippe odores, fetoresque discernimus. Rectè ergò per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Unde & in laude Sponsæ dicitur h: Nasus tuus, sicut turris, que est in Libano: quia nimirum sancta Ecclesia, que ex causis singulis tentamenta prodeant, per discretionem conspicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed sunt nonnulli, qui dum astimari hebetes nolunt, sepe se quibuldam exquisitionibus, plus quam necesse est, exercentes, ex nimia subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur, vel grandi & torto naso. Nasus enim grandis & tortus, est discretiois subtilitas immoderata: que dum plus quam decet exereverit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. §. 4. Fractio autem pede vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non ut claudus, saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omnimodò alienus existat. §. 5. Gibbus verò est, quem terrene sollicitudinis pondus deprimit, ne unquam ad superna respiciat; sed solis his, que in infimis calcantur, intendat: qui & si quando aliquid ex bono patrie celestis audierit, ad hoc, nimirum perverfa consuetudinis pondere prægravatus, cordis faciem non attollit: quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrene sollicitudinis usus curvum tenet. Ex horum quippe specie Psalmista i dicit: Incurvatus sum, & humilitatis usquequaque. Quorum culpam quoque per semetipsam Veritas reprobans ait: k Semen autem, quod in spinis cecidit, hi sunt, qui audiunt verbum, & à sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. §. 6. Lippus verò est, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore deficiente infirmitate l palpebrae grossescunt: que quia infusione cerebrâ atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio fauciat, qui

a al. ne) orig. b Levit. 21. c Herviosus.) vulgata. d al. dirigat. e 1. Reg. 2. f al. perfectè. g Hebr. 12. h Cant. 7. i Psal. 118. k Luc. 8. l al. infirmitate. videre

Distinctio XLIX. ...

videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usu pravorum actu caligant. Lippus itaque est, cuius sensum natura exacuit, sed conuersationis pravitas confundit: cui bene per Angelum dicitur a: *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas.* Collyrio quippe oculos, ut videamus, innungimus. cum ad cognoscendam veri luminis claritatem, intellectus nostri aciem medicamine bonae operationis adiuvamus. §. 7. Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non sinitur: quia arrogantia sapientiae seu iustitiae caecatur. Pupilla namque oculi nigra videt: albuginem tolerans nihil videt: quia videlicet sensus humanae cogitationis, si stultum se, peccatoremque intelligit, cognitionem intimae claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi iustitiae sive sapientiae tribuit, à luce se supernae cognitionis excludit: & eò claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quò se apud se per arrogantiam exultat, sicut de quibusdam dicitur b: *Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* §. 8. Jugem vero habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim fervor viscerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria designatur: quia si cordis tentatio usque ad operationem profilit, nimirum fervor intimus usque ad cutis scabiem prorumpit, & foris iam corpus fauciat: quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat c: *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana: ac si aperte diceret: Humanum quidem est tentationem in corde perpeti: daemoniacum vero est in tentationis certamine in operatione superari.* §. 9. Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis avaritia vastatur in mente: quae si in parvis non compefitur, nimium sine mensura dilatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati taedio exerefcens membrorum decorem fœdat: quia & avaritia captivam animam, dum quasi delectat, exulcerat: dum adipiscenda quaeque cogitationi obijcit, ad inimicitias accendit: & dolorem in vulnere non facit, qui estuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur, quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo depravatur: & quasi totum corpus exasperat, quia per universa vitia animum supplantat, Paulo attestante, qui ait d: *Radix omnium malorum est cupiditas.* §. 10. Ponderosus vero est, qui turpitudinem non exerceat opere, sed tamen ab hac cogitatione continuo sine moderamine gravatur in mente: qui nequaquam quidem usque ad opus nefarium rapitur, sed ejus animus voluptate luxuriae sine ullo repugnacionis obstaculo delectatur. Vitium e quoque est ponderis, cum humor viscerum ad virilia labitur, quae profectò cum molestia dedecoris intumescent. Ponderosus ergò est, qui totis cogitationibus ad lasciviam defluens, pondus turpitudinis gestat in corde: & quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente, nec ac usum boni operis in aperto valet assurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. §. 11. Quisquis ergò quolibet hominum vitio subigitur, panes Domino offerre prohibetur: ne & profectò diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devastant. §. 12. Quia igitur paucis ad magisterium pastorale dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertimescat, ostendimus: nunc is, qui ad illud dignè pervenerit, in eo qualiter vivere debeat, demonstramus.

Corr. Rom. §. Ne profectò] Sic etiam in originali impresso. In aliquot Gratiani manuscriptis legitur: Nec profectò diluere aliena delicta valet is, quem adhuc propria devastant.

a Apoc. 3. b Rom. 1. c 1. Corinth. 10. d 1. Timoth. 6. e Sic & Arnobius.

C. II. Indolens, terrina lucra sectans, vitiosus ordinari non debet.

Item Hieronymus a super Malachiam, ad c. 1. Sacerdotes nomen Domini despiciunt, & quantum ad se, panem pollutum offerunt, qui ad altare indignè accedunt, quique dato munere Sacerdotium praesumunt. Panem quoque polluit, qui doctrinam Domini in populo malè dispergit b, & qui honorat potentem, & despicit pauperem. §. 1. Si offeratis caecum ad immolandum, nome malum est? &c. Superius accusati de panibus, nunc accusantur de victimis. Caecum animal offert, qui ordinat indoctum loco docti, magistrumque facit, qui vix discipulus esse poterat. Claudum offert, qui lucra terrena quarentem locat; utpote pedem in diversa ponentem, unum in divinis, alterum in carnalibus: cui potest inferri illud de libro Regum c: *Usquequò claudicatis in duas partes?* Languidum offert, qui vitiosum habet pro religioso, quique tardum, & pigrum probat a patientem, dicens illum negligentiae redarguendum. Indignum est enim dare Deo, quod dedignatur homo.

Corr. Roman. §. Probat patientem,] Sic interpungitur etiam in manuscriptis, & in glossa, cum tamen ita posset etiam distingui, & pigrum probat, patientem dicens illum, &c.

D I S T I N C T I O L.

I EX praemissis auctoritatibus liquidò monstratum est, ps. quòd variis criminibus irretiti in Sacerdotes ordinari non possunt. Nunc autem de eisdem quaeritur, utrum post peractam d penitentiam, vel in propriis ordinibus remanere, aut ad majores gradus conscendere valeant? Multorum auctoritatibus, variis criminibus irretiti, à propriis ordinibus desiciuntur, & ab accessu majorum prohibentur.

C. I. Lapsi in suum ordinem reparari non possunt.

Unde Gregorius ait Constantio Mediolanensi Episcopo, lib. 4. epist. 17. sive cap. 61.

SI e lapsis ad suum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonice proculdubio frangitur disciplinae: dum pro reverfionis spe, pravae actionis desideria quisque concipere non formidat. §. post paucos. §. 1. Illud igitur pra omnibus studete, ut lapsos in sacrum ordinem nullius vobis supplicatio aliquo modo revocare suadeat, ne hujusmodi non statuta, sed temporaliter dilata credatur eis esse vindicta.

C. II. Qui post suam ordinationem labitur, depositus permanebit.

Item Martinus Papa I. Amundo Episcopo.

QUI f. semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipisci.

C. III. Presbyter post lapsum nulla ratione in sacro ordine reparari valet.

Item Gregorius Papa Sabinao Episcopo lib. 7. epist. 25.

PRESBYTERUM g, de quo nos fraternitas tua tatoris praesentium legatione h consuluit, nullà ratione in sacro ordine post lapsum aut permanere, aut revocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius agendum est: quia commissum facinus facili dicitur professione confessus.

a Sensus aliqua ex parte. b al. dispersit. c 3. Reg. 18. d al. arian. e Anselm. l. 8. c. 25. §. lib. 11. cap. 13. Ivo part. 6. c. 80. Pan. l. 3. c. 145. f Pan. l. 3. c. 141. g Ansel. lib. 8. cap. 26. Panor. l. 3. c. 146. h al. relatione.

C. IV. Post perpetratum homicidium Sacerdotale officium ministrari non potest.

Item Joannes a VIII. Cenomantico b Uticensi Episcopo.

Miror e minus doctam d scientiam tuam Sacerdotem putare post perpetratum homicidium posse in Sacerdotio ministrare: imò (quod est ineptius) nobis suadere velle, ut ipsi tali prælumptioni præberemus assensum. Quis enim tam demens, tamque perversi sensus, tale quid æstimaret, vel post quantamcunque penitentiam concedendum, eum omninò sit canonice disciplinæ contrarium? Debet ergò Sacerdotis privatus lachrymarum fonte flagitium tam immane diluere, ut talibus saltem remediis curatus, salutis possit invenire suffragium.

C. V. Ad majorem gradum Clericus provehi non potest, qui Paganum occidit.

Item Nicolaus Papa.

Clericum e, qui Paganum occiderit, non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere etiam debet acquisito: homicida enim est. Nam cum discreti sint militis seculi à militibus Ecclesiæ, non convenit militibus Ecclesiæ militare secus, per quod ad effusionem sanguinis necesse sit pervenire.

C. V. Qui defendendo se Paganum occiderit, Sacerdotali caveat officio.

Item Osbaldo Chorepiscopo Quadrantino.

DE his Clericis, pro quibus consulisti, scilicet, qui se defendendo Paganum occiderunt, si postea per penitentiam emendati possint ad gradum pristinum redire, aut ad altiorem conscendere; scito, nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Verùm si contigerit, ut Clericus Sacerdotalis ordinis saltem Paganum occiderit, multum sibi consulit, si ab officio Sacerdotali recesserit: fatiusque est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu irreprehensibiliter famulari, quam alta indebitè appetendo, damnabiliter in profundum demergi.

C. VII. Cadat ab officio Episcopus, Presbyter, aut Diaconus capitale committens crimen.

Item ex Concilio Agathensi, c. 50.

SI Episcopus, Presbyter, aut Diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam fallaverit, aut falsum testimonium dixerit, ab officii honore depositus in monasterium detrudatur, & ibi, quamdiu vixerit, Laicam tantummodò communionem accipiat.

C. VIII. Qui homicidii facti, aut præcepto, aut consilio post baptismum conscius fuerit, Clericus non ordinetur.

Item ex Concilio Martini Papæ, c. 26.

SI quis viduam, aut ab alio dimissam b duxerit, non admittatur ad Clericatum. Quòd si irrepperit, dejiciatur. Similiter, si homicidii, aut facti, aut præcepto, aut consilio, aut defensione a post baptismum conscius fuerit, & per aliquam subreptionem ad Clericatum venerit, dejiciatur, & in fine vitæ suæ i Laicam communionem tantummodò recipiat.

Corr. Rom. § a Defensione] In codice Lucensi Regio (in quo sunt etiam hæc capitula à Martino Bracurensi Episcopo collecta) & apud Anselmum, & in editione Conciliorum tribus tomis, in margine legitur, assensione: cui lectioni convenit, quòd legitur in Concilio Triburienfi, c. 11. circa finem.

a Vide cap. 29. infra. b al. Cannomoco Venetienfi. c Ivo part. 6. cap. 14. § part. 10. cap. 51. Panorm. lib. 3. c. 153. d al. nimis. e Ivo part. 6. cap. 120. f Apud Mart. Brac. g Ansel. l. 7. cap. 11. Ex can. 18. Apost. h al. relictam. i al. communionem recipiat.

C. IX. De sacris ordinibus lapsi reparari non possunt.

Item Gregorius Januario Episcopo Caralitano, lib. 3. epist. 26.

Pervenit a ad nos, quosdam de sacris ordinibus lapsos vel post penitentiam, vel ante, ad ministerii sui officium revocari: quòd omninò prohibemus, & in hoc re sacratissimi quoque canones contradicunt. Qui igitur post acceptum sacrum ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro ordine ita careat, ut ad altaris ministerium ulterius non accedat.

C. X. De eodem.

Item Venatio Lunensi Episcopo, lib. 4. epist. 5. seu c. 49.

ACCedens b ad Gorgonam insulam fraternitas vestra discedit id, quod ad nos de Saturnino Presbytero a perlatum est. Pervenit namque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus sui à Sacerdotii ordine est dejectus, ad explendum ministerium Sacerdotii præsumptus accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit, eum sacri corporis & sanguinis Domini participatione privatum in penitentiam redigat: ita ut usque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodò exitus sui tempore percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem penitentiam agere cognoverit, ut ei iuste ad recipiendam inter Laicos communionem, etiam ante exitum, debeat misereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus potestate. § infra. §. 1. Præterea c ad fraternitatis tuæ consulta respondentes statuimus, Diaconum & Abbatem de portu Veneris, quem indicas occidisse, ad sacrum ordinem non debere, vel posse ullo modo revocari. Quem quidem sacro ordine privatum in penitentiam deputare te convenit: cujus si postea actus, conversatioque meruerit, priorem inter alios Monachos, ubi tu tamen decreveris, standi locum obtineat. Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab officio suo irrevocabiler depositi, inter Laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris, loco lapsi Diaconi, alium, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum verò Presbyterum, ut nunquam ad sacri ordinis ministerium præsumat accedere, scriptis cavere decrevimus: sed eum in insula Gorgona, atque Capraria sollicitudinem de monasteriis gerere, & in eo, in quo est statu, sine cuiusquam adverteitate manere permitimus.

Corr. Rom. § a Presbytero] In vetusto codice epistolarum B. Gregorii, & aliquot antiquis exemplaribus Gratiani legitur, Expressbytero: itemque inferius in hoc eodem capite: Saturninum verò Expressbyterum, sive ut in impressis B. Gregorii, Expressbytero. Depositos enim Presbyteros, Expressbyteros, & eos, qui monasteria deseruerunt, Exmonachos appellabant; sicut illi, qui consulatum aut questuram gesserant, Exconsules aut Exquestores vocari soliti fuerant.

C. XI. Loco lapsi alius ordinandus est.

Item Mariano Episcopo Ravennate, lib. 6. epist. 39. seu c. 203.

POSTquam d quenquam criminaliter abscedentem e, in locum, de quo lapsus est, nulla permittit ratio revocari, & ultra f tres menses Ecclesiam vacare Pontifice, statuta sacrorum canonum non permittunt: ne cadente pastore dominicum gregem antiquus (quod ablit) hostis insidiando dilaniet, fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet Episcopum ordinare.

a Polyc. lib. 4. tit. 39. Anselm. l. 8. cap. 20. Ivo part. 6. cap. 78. Panorm. l. 3. cap. 133. b Polyc. ibidem. Anselm. lib. 8. cap. 21. Ivo part. 6. cap. 83. c Eodem lib. 4. epist. 16. seu cap. 60. Par. lib. 3. cap. 133. d Ansel. l. 8. cap. 25. e al. cadentem. f dist. 75. c. quoniam.

C. XII.

C. XII. Qui post ordinationem suam in lapsum ceciderit, sacra mysteria non debet tractare.

Item Martinus Papa I. in epistola ad Amadun.

SI post ordinationem suam quisquam in lapsum ceciderit, & pravaricationis peccato fuerit a deprehensus obnoxius, omnimodò prohibendum est, eum manibus lulentis atque pollutis mysteria nostra salutis tractare.

2 pars. Gratian. Econtrà exemplis & auctoritatibus probatur, post actam penitentiam proprios gradus licitè posse administrare, & ad majores ascendere. Maria b enim soror Aaron, postquam lepra percussa est, quia in Moysen murmuraverat, acta penitentia, à peccato mundata & sanata est, & pristinam gratiam prophetandi recepit. Aaron e contra post constatum vitulum etiam in summum Sacerdotem consecratus est. David d post adulterium & homicidium spiritum Prophetia recepit, & in proprio e gradu permansit. Achab f quoque post mortem Nabuthæ viri sanctissimi per penitentiam humiliatus, in regia sede remansit. Et, ut prætereamus multa exempla Veteris Testamenti, Petrus g negavit Christum, & tamen postea Princeps Apostolorum factus est: Paulus h Stephanum lapidavit, & tamen à Deo in Apostolum electus est. Multi quoque ab heresi ad unitatem catholicæ fidei revertentes, in suis ordinibus sunt recepti, alii verò ad Episcopalem etiam gradum sunt promoti, utpote Augustinus, & alii complures.

C. XIII. De eodem. P A L E A a.

JOANNES i Chryostomus à duabus Synodis orthodoxorum Episcoporum fuit dilicatus k, sed iterum fuit restitutus. Marcellus Episcopus Ancyra Galatiæ depolitus fuit, sed postmodum proprium recepit Episcopatum. Aselepius dijudicatus à Synodo, Ecclesiam suam postea recepit. Lucius Episcopus Adrianopolites damnatus à Papa Julio, recepit Ecclesiam sui Episcopatus. Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus depositus fuit, postea reconciliatus est Ecclesie suæ. Simili modo Polychronium ejusdem Ecclesie Hierosolymitanæ Pontificem Sixtus l Papa damnavit, & iterum ipse eum reconciliavit. Innocentius Papa Photinum Episcopum damnavit, sed postea eum in proprium locum restituit Ecclesie suæ. Milenum & Episcopum m à Felice Papa damnatum. Gelasius Papa successori illius reconciliavit n & Ecclesie suæ restituit. Leontius, dum esset Presbyter, depositus fuit, sed postea in Antiochia Patriarcha extitit. Gregorius verò quartus Papa Theodosium, quem Eugenium ejus antecessor Presbyterii honore privaverat, sanctæ Ecclesie Signinæ consecravit Episcopum. Ibas namque Episcopus dijudicatus fuit, sed sancta Synodus canonica suam illi restituit Ecclesiam. Rothadum verò Episcopum sanctæ Suedionensis Ecclesie, à Synodo, cui Carolus interfuit, condemnatum, & Sophronium o Placentinum Episcopum veritè reprobatum, Nicolaus Papa ambos reconciliavit.

Corr. Rom. [a Palea] Caput hoc à vetustioribus codicibus abest: in vulgatis inscribetur: Item ex epistola Cyrilli ad Joannem Antiochenum: que inscriptio sublata est, quoniam que in hoc capite tractantur, ex variis historiis sunt collecta, & aliqua longe post Cyrillum & Hierosolymitanum & Alexandrinum contigerunt. Neque apud Burchardum, & Ivonem ulla talis inscriptio est, sed tantum in Panormia.

a al. deprehendatur.] orig. b Num. 12. 33. quest. 2. c. hoc ipsum. c Exod. 32. d 2. Regum 11. e 12. e al. pristino. f 3. Regum 21. g Matth. 26. Joan. 21. h Act. 7. & 9. i Burchardus lib. 1. c. 33. Ivo in prologo. Panor. in prologo c. 32. k al. judicatus. l Sixtus Papa III. m 35. quest. 9. c. Gregorius. n al. & communicavit. o al. Suffrenum] vel Suffredum.] ut infra 6. quest. 3. denique Suffredus.

T O M. I.

[& Milenum] Antea legebatur, Nicænum, Eminentissimus est ex Burchardo, Ivone, & c. Gregorius. infra 35. quest. 9. Atque in Pontificali Romano manuscripto in vita Nicolai I. hæc leguntur: Sicut beatus Papa Felix Vitalem & Milenum Episcopos, qui in Petro Alexandrino hereticæ facie coinquinato, coacti consenserant, Sacerdotali gradu, Ecclesiasticâ imò communione privavit.

C. XIV. Clerici post lapsum in suis ordinibus reparari possunt.

Præterea Calixtus Papa I. de hujusmodi scribit ita, epist. 2. ad Episcopos Gallicanorum:

Ponderet unusquisque sermones suos, & quod sibi loqui non vult, alteri non loquatur. Unde bene sacra a ait Scriptura: Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias. Nos enim tempore indigemus, ut aliquid maturius agamus. Nec precipitemus consilia & opera nostra, neque ordinem corrupamus. §. 1. Sed b si aliquis lapsus quocunque modo fuerit, portemus e eum, & fraterno corripiamus affectu; sicut ait B. Apostolus d: Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. §. 2. Porro sanctus David de criminibus mortiferis egit penitentiam, & tamen in honore permansit. §. 3. Beatus quoque Petrus amarissimas lachrymas hydrit, quando Dominum negasse penituit, sed tamen Apostolus permansit. Et Dominus per Prophetam e peccantibus pollicetur, dicens: Peccator in quacunque die conversus ingemuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius. Errant f enim, qui putant, Domini Sacerdotes post lapsum, si condignam egerint penitentiam, Domino ministrare non posse, & suis honoribus frui, si bonam deinceps vitam duxerint, & suum Sacerdotium condignè custodierint. Et ipsi, qui hoc putant, non solum errant, sed etiam contra g traditas Ecclesie claves disputare, & agere videntur: de quibus dictum h est: Quæcunque solveritis in terra, erunt soluta & in caelo. Alioquin hæc sententia aut Domini non est, aut vera est. §. 4. Nos verò indubitanter tam Domini Sacerdotes, quam reliquos fideles post dignam satisfactionem posse redire ad honores credimus; testante Domino per Prophetam i: Nunquid a qui dormit, non adjiciet ut resurgat? Et Propheta k David penitentiam agens dixit: Redde mihi lætitiâ salutariis tui, & spiritu principali confirma me. Ipse namque post penitentiam & alios docuit, & sacrificium Deo obtulit, dans exemplum Doctoribus sanctæ Ecclesie, si lapsi fuerint, & condignam penitentiam Deo gesserint, utrumque facere posse. Docuit enim quando dixit: Docebo l iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. Et sacrificium Deo pro se obtulit, dum dicebat: Sacrificium Deo, spiritus contribulatus. Videns enim Propheta scelera sua mundata per penitentiam, non dubitavit prædicando, & Domino libando curare aliena. & infra. §. 5. Mundatur ergo homo à peccato, & resurgit, gratiâ Dei, lapsus, & in pristino manet officio, juxta prædictas auctoritates. Videat, ne amplius peccet, ut sententia Evangelii n maneat in eo: Vade, & amplius noli peccare. Unde ait Apostolus n, Non ergo regnet peccation in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. & infra. §. 6. Sententiam, fratres, que misericordiam vetat, non solum tenere, sed & audire, refugite; quia potior est misericordia omnibus holocaustibus & sacrificiis.

a Tob. 4. b Burchard. lib. 19. c. 42. Ivo p. 6. c. 48. c. non perdamus eum, sed fraterno] orig. d Gal. 6. e Ezech. 18. f Polycarp. l. 4. tit. 38. Pan. l. 3. c. 148. g al. traditas Ecclesie claves despiciere videntur.] infra ex August. c. ut constitueretur. h Matth. 16. Greg. lib. 2. epist. 53. i Psal. 40. k Psal. 50. l Ibid. m Joan. 8. n Rom. 6.

L

Corr. Rom. § 1. Nunquid In epistola Calixti, & apud collectores indicatos legitur: Nunquid, qui cadit, non adiciet, ut resurgat? & qui averlus est, non revertetur? & alibi: Nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat. Qua dua sententia habentur Hierem. 8. & Ezech. 33. Sed ob glossam nihil est mutatum.

C. XV. In pristinum gradum post penitentiam revocari possunt Sacerdotes.

Item Hieronymus ad cap. 3. Malachia.

ET a purgabit filios Levi: tempus b est enim, ut iudicium incipiat a domo Dei, & alibi c scribitur: A sanctis meis incipite. In filiis autem Levi omnem Sacerdotalem intellige dignitatem. Si autem Sacerdotes purgandi sunt & colandi, ut purum autem remaneat & argentum, quid de ceteris est dicendum? Qui cum emundati fuerint & colati, tunc offerent Domino iusta sacrificia, & placebit sacrificium eorum, quod offerunt pro Juda, & Hierusalem, (hoc est, pro iis, qui Dominum confitentur, & pacem ejus mente conspiciunt) sicut dies seculi, & sicut anni antiqui: ut quomodo in principio placuerunt Deo, sic post peccatum & penitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum forde purgati.

C. XVI. Lapsi reparari possunt.

Item Gregorius Secundino lib. 7. epist. 53.

QUIA d sanctitas tua hoc a nobis requisivit, ut sibi de Sacerdotali officio post lapsum resurgendi auctoritates scriberemus, dum se dicit de hoc canones diversos legisse, & diversas sententias invenisse, alias resurgendi, alias nequaquam posse: Ideo nos a generales Synodos a Nicæna incipientes, hanc cum reliquis quatuor veneramus, quia ipsam sequentes cetera in cunctis canonicis sententiis unanimiter concordant. Nos vero precedentes Patres sequi debemus, qui (auctore Deo) a sacra doctrina illorum non discordamus. A capite itaque incipientes usque ad quartum altaris ministrum, hanc formam servandam cognoscimus, ut sicut minorem major precedit in honore, ita & e in crimine; & quem major sequitur culpa, majore plectatur vindicta, & sic postea f penitentia credatur esse fructuosa. §. 1. Quid enim prodest triticum seminare, & fructum illius non colligere? aut domum construere, & non illic habitare? Post dignam igitur satisfactionem credimus, posse rediri ad honorem & infra. §. 2. Ad fontem misericordiae recurrentes, Evangelii g proferamus sententiam: Gaudeo, inquit, super uno peccatore penitentiam agente magis quam super nonaginta novem justis, qui non indigent penitentia. Et ovem perditam, nonaginta novem non errantibus relicta in deserto h, humero pii pastoris ad ovile reportatam; Dominus ipse testatur. Si ovis perditam errantem post inventionem ad ovile humero reportatur, cur post penitentiam ad Ecclesiam ministerium lapsus non revocetur? Sicut & in Apocalypsi i dicitur de ministro Ecclesiae: Memento, unde excideris, & age penitentiam, & prima opera fac. Quid enim est gravius, aut carnale delictum admittere, sine quo pauci inveniuntur, aut Dei Filium iurejurando negare? In quo tamen hunc ipsum beatum Petrum Apostolorum Principem, ad cujus sacrum corpus indigni sedemus, lapsum esse cognoscimus. Sed post negationem penitentia secuta est, & post penitentiam misericordia data est, quia postea ab Apostolatu eum non expulit, qui ante quidem ipsum se negare praedixit.

Corr. Rom. § 1. Ideo nos In duabus editionibus epistolarum B. Gregorii legitur: idem generalissima, quæ a Nicæna Concilio incipiunt, cum reliquis quatuor invenimus con-

a Malach. 3. b 1. Petr. 4. c Ezech. 9. d Rub. in pan. cap. 1. Burch. l. 19. c. 43. Ivo p. 6. c. 85. Panor. l. 3. c. 147. e al. & crimine. f al. vindicta, quæ post penitentiam. g Luc. 15. h in deserto] abest ab orig. i Apocal. 2.

cordantia. Nam & nos precedentes, &c. In uno manuscripto codice est, generalissime: Reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Ivonem, Panormian, Nam nos generaliter: cateroqui parum a Gratiano discordant.

§ Sicut] Hinc usque ad versio. Quid enim, in aliquot codicibus epistolarum excisus, & duabus manuscriptis, Burchardo, Ivone, & Rabano non habentur.

C. XVII. Post acerrimam penitentiam lapsi reparantur.

Idem super Ezechielem, Hom. 9. ad c. 2.

QUI est hoc, quod Propheta jacenti dicitur: Sta supra pedes tuos, & loquar tecum. Qui enim jacenti loquebatur, cur non se, nisi stanti promittit esse locuturum? sed sciendum, quia alia sunt, quæ jacentes, alia quæ stantes audire debeamus. Jacenti enim dicitur, ut surgat; stanti autem præcipitur, ut ad prædicationem proficisci debeat. Adhuc enim nobis in infirmitatis confusione jacentibus præberi non debet auctoritas prædicationis. Sed cum jam in bono opere surgimus, cum jam recti stare cœperimus, dignum est, ut ad lucrandos alios in prædicationem mitti debeamus. Stans ergo Propheta visionem spiritalem vidit, & cecidit: cadens vero jam monitionis verbum suscepit, ut surgeret: surgens autem præceptum audivit, ut prædicaret. Nam qui adhuc ex superbia vertice stamus, cum jam de aternitatis timore aliquid sentire cœperimus, dignum est, ut ad penitentiam cadamus. Et cum infirmitatem nostram subtiliter cognoscentes, humiliter jacemus, per divini verbi consolationem surgere ad fortiora opera jubemur.

C. XVIII. De eodem.

Idem lib. XVIII. Moral. c. 16. ad cap. 28. Job.

FERRUM de terra tollitur, cum fortis propugnator Ecclesiae a terrena, quam prius tenuit, actione separatur. Non ergo in eo debet despici, quod fuit; quia jam incipit esse, quod non fuit.

C. XIX. Post condignam penitentiam, pristina recipiunt officia.

Item Hieronymus ad cap. 3. Michæ.

CUM exaudiero eos, dabo eis virtutem Spiritus mei, & implebo eos iudicio meo, & fortitudine. Animadvertite, in presenti loco posse docere aliquem post peccatum; si tamen vitia pristina penitentia digna diluerit. Unde David post adulterium & homicidium loquitur in Psalmo a: Asperges me hyssopo, & mundabor; lavabis me, & super nivem dealbabor. Nec suam tantum puritate contentus est, sed inferi: Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me: cumque hoc feceris, docebo, ait, iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur.

C. XX. De eodem.

Item Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum.

IESUS b filius Josedech Sacerdos magnus, quanquam in typo præcesserit Salvatoris, qui nostra peccata portavit & alienigenam sibi ex gentibus copulavit Ecclesiam; tamen secundum literam post Sacerdotium fordidatus inducitur, & stat Diabolus a dextris ejus: & candida illi deinceps vestimenta redduntur.

C. XXI. Per penitentiam Clerici correcti gradum suum & dignitatem recipiunt.

Item ex Concilio Agathensi c. cap. 2.

CONTUMACES d Clerici, prout dignitatis ordo permiserit, ab Episcopis corrigantur, & si qui, prioris gradus elati superbia, communionem fortasse contempserint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur; ita, ut cum eos penitentia correxerit, rescripti in matricula gradum suum, dignitatemque recipiant.

a Psalm. 50. b Infrâ, de pen. dist. 2. c. si enim. §. Jesu. Zachar. 3. c Et capitular. lib. 7. cap. 211. d Ivo p. 6. cap. 366. C. XXII.

Diffractio L
C. XXII. De eodem.
Item ex Concilio Martini Episcopi.
Sicut in materia de rebus ecclesiasticis
quod ad iudicium spectat, non debet
esse in rebus ecclesiasticis, nisi in
rebus ecclesiasticis, nisi in rebus
ecclesiasticis, nisi in rebus ecclesiasticis.

C. XXII. De eodem.

Item ex Concilio Martini Papæ, c. 17.

SI a quis Presbyter aut Diaconus & inventus fuerit, aliquid de ministeriis Ecclesiæ venundasse, quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione Ecclesiastica non haberi. In iudicio tamen Episcopi dimittendum est, si dignus sit, si indignus in suo recipi ut debeat gradu: quia multoties hoc ipsum, quod de sacrosancto altario contaminatum est, in Episcopi potestate dimissum est.

Corr. Rom. ¶ & Diaconus] Sequatur, aut Subdiaconus: quæ duæ dictiones expunctæ sunt, quia neque apud Martinum, aut Burchardum, aut Ivoem, neque in antiquis Gratiani codicibus habentur.

C. XXIII. PALEA.

[Item Augustinus ad Bonifacium, epist. 50.]

BEAD valet Sacerdos restitui ad honorem suum post peractam penitentiam: licet in hoc diversi diversa sentiant, dicentes, non posse restitui ad honorem. Sed sic dictum est propter simulatas penitentias quorundam, & propter affectatas honorum dignitates.

Corr. Rom. ¶ & Palea] In aliquot vetustis exemplaribus Gratiani hæc duæ Paleæ non habentur, sed post finem capituli, si quis Presbyter, sequitur continentur. Quomodo igitur sunt tamen in multis, atque in iis quidem, à quibus plerumque Paleæ abstant. Ac videntur summa quedam partim præcedentium capitulum, ponderet, & quia sanctitas: partim sequentis, ut constitueretur, quod refertur ex Augustino ad Bonifacium. Atque inde potuit in hac Paleæ hæc eadem irreperere citatio.

C. XXIV. PALEA.

SACERDOS quidem si cadit, valet, & habet restitutionis locum, post dignam peractam penitentiam, in honorem suum, Propheta attestante b, qui ait: Nunquid qui cadit, non adjiciet, ut resurgat? Et B. Gregorius e hoc dicit ad Secundinum inclusum, amicum suum. Etiam ab ipso Propheta in hoc argumentum habemus: qui cum post peractum adulterium, & homicidium perpetravit, tamen postea peractâ dignâ penitentia per Dei gratiam ad pristinum officium restituitur.

3 pars. Gratian. Quomodo igitur hujusmodi auctoritatio non dissonantia ad concordiam revocari valeat, breviter inspicimus. Sunt quidam, quos non aditum criminis, sed timor vilitatis, & amissio proprii gradus, & ambitio celsioris ad penitentiam cogit. Hos sacri canones irreparabiliter d' deiciunt: quia qui simulatione penitentia, vel affectatione honoris à Deo non consequitur veniam, nec ab Ecclesiæ reparationem meretur.

C. XXV. Quare constitutum est in Ecclesiâ, ne post penitentiam quis ad Clericatum redeat.

Unde Augustinus scribit ad Bonifacium, epist. 50.

UTE constitueretur in Ecclesiâ, ne quisquam post aliquis criminis penitentiam Clericatum accipiat, vel ad Clericatum redeat, vel in Clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplina. Alioquin contra claves datæ Ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est, quæ solveritis in terra, soluta erunt & in celo. Sed ne forte etiam de cæteris criminibus, spe honoris Ecclesiastici animus intumescens superbè ageret penitentiam, severissimè placuit, ut post actam de crimine damnabili penitentiam, nemo sit Clericus: ut desperatione temporalis altitudinis, medicina major & verior esset humilitas. Nam & sanctus David de criminibus

a Apud Martinum Bracarensem Burch. lib. 3. c. 179. ex Bracarensi. Ivo p. 3. c. 173. ex Martino, & 240. ex Bracarensi. b Hier. 8. c Gregor. l. 7. epist. 53. d al. irreparabiliter. e In capit. adjectis. cap. 132. Polyc. l. 6. tit. 20. Ansel. l. 8. c. 3. Ivo in prolog. & p. 6. c. 386. Panorm. in prolog. cap. 8. f al. detestis.

mortiferis penitentiam egit, & tamen in honore suo perstitit. Et B. Petrum, quando amarissimas lachrymas fudit, utique Dominum negasse penituit, & tamen Apostolus mansit. Sed non ideò supervacua putanda est posteriorum diligentia; qui ubi saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt, quo salus totius muniretur: experti, credo, aliquorum fictas penitentias per affectatas honorum potentias. Cogunt enim multas invenire medicinas, multorum experimenta morborum. Verùm in hujusmodi causis, ubi a per graves dissensionum scissuras, non hujus aut illius hominis est periculum, sed populorum strages jacent, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis charitas sineera subveniat.

C. XXVI. Reparationis beneficium non nisi post penitentiam potest concedi.

Item ex epistola Cleri Romani, missa Papæ Cypriano.

ABST b à Romana Ecclesiâ vigorem suum tam profanâ facilitate dimittere, & nervos severitatis eversa fidei majestate dissolvere, ut cum adhuc non tantum jaceant, sed & cadant everforum fratrum ruinæ, properata nimis remedia communicationum, utique non profutura presentur, & nova per misericordiam fallam vulnera, veteribus transgressionis vulneribus imprimantur, ut miseris ad everisionem majorem eripiatur & penitentia. Ubi enim poterit indulgentiæ medicina proficere e, si etiam ipse medicus interceptâ penitentia indulget periculum? si tantummodò operit vulnus, nec sinit necessaria temporis remedia conducere cicatricem? Hoc non est curare, sed (si verum dicere volumus) occidere.

Corr. Rom. ¶ Locupletatum est caput hoc ex originali.

C. XXVII. Impenitentibus venia concedi non potest.

Item Cyprianus in Sermone de lapsis.

SI d quis præproperâ e festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cunctis putat posse, aut audet Domini præcepta rescindere, non tantum nihil prodest, sed obest lapsis. Provocasse est iram, non servasse sententiam: nec misericordiam prius Dei deprecandam putare, sed contempto Domino de sua facilitate presumere. ¶ infra. §. 1. Mandant aliqua Martyres fieri: si iusta, si licita, si non contra ipsum Dominum à Dei Sacerdote faciendi; sit obtemperantis facilis & prona consensio, si penitentis fuerit religiosa moderatio. Mandant aliquid Martyres fieri; sed si scripta non sunt in Domini lege, quæ mandant, ante est, ut sciamus illos de Deo impetrasse, quod postulant, & tunc facere, quod mandant. Neque enim statim videri potest de divina majestate concessum, quod fuerit humanâ pollicitatione promissum. Nam & Moyses pro peccatis populi petiit, nec tamen peccantibus veniam, cum petisset, accepit.

C. XXVIII. Qui sunt reparandi post lapsum, vel qui non.

Item Ilidorus ad Massanum f Episcopum.

DOMINO g sancto, meritisque beato fratri Massana Episcopo salutem. Qudd in epistolis venerabilis fraternitas tua innuit, videlicet qudd in canone & Ancyrano, cap. XIX. b legitur, post lapsum corporalem restaurandum honoris gradum post penitentiam; alibi verò legitur, post hujusmodi delictum nequaquam reparandum antiqui ordinis meritum; hæc diversitas hoc modo solvitur. Illos enim ad pristinos gradus redire

a infra 23. q. 4. ipsa pietas. §. verum. b extat inter opera B. Cypriani l. 2. epist. 7. Ansel. l. 8. c. 20. c al. procedere. d Ansel. l. 8. cap. 32. e al. præposterâ. f al. Masenem) al. Massanum) orig. g Ansel. l. 8. c. 37. Polyc. lib. 4. tit. 39. Ivo part. 6. c. 397. p. 15. c. 57. & 86. Burchard. l. 19. c. 43. & 73. Pan. l. 3. c. 149. Rab. pen. l. 1. cap. 1. Concil. Neocæsariens. cap. 1. h al. XX.

canones præcipiunt, quos penitentia præcessit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio. At contra hi, qui neque à vitio corruptionis a emendantur, atque hoc ipsam carnale delictum, quod admittunt, vindicare quadam superstitiosa temeritate nituntur, nec gradum utique honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergo ita est determinanda sententia, ut necesse sit illos restaurari in locum honoris, qui per penitentiam reconciliationem recepisse merentur divinæ pietatis. Hi enim non immerito consequuntur adempte h dignitatis statum, qui per emendationem penitentia recepisse noscuntur remedium vitæ. Id autem, ne fortè magis sit ambiguum, divinæ auctoritatis sententiã confirmetur. Ezechiel c quidam Propheta, sub typo pravaricatoris Hierusalem, ostendit, post penitentia satisfactionem, pristinum posse restaurari honorem: *Confundere, inquit, o Juda, & porta ignominiam tuam.* & post paululum: *Et tu, inquit, & filia tua revertimini ad antiquitatem tuam.* §. 1. Quod dixit, *Confundere,* ostendit post d peccati opus debere quemque erubescere, & post confessionem pro admittis sceleribus verecundam frontem humi prostratam demergere, pro eo quod dignum confusione perpetravit opus. Deinde præcepit, ut post ignominiam, & dejectionem nominis sui siue dignitatis, revertatur ad suam antiquitatem. Ergo dum quisque post opus confessionis suæ confunditur, atque ignominiam portans, depositionem suam cum humilitate luget, revocari secundum Prophetam ad priorem statum poterit. Item Joannes e Evangelista Angelo Ephesi Ecclesiæ, inter cetera quædam similia scribit: *Memor esto unde occideris, & age penitentiam, & prima opera fac; alioqui veniam tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ejus.* §. 2. Ecce e, in quantum valui, Concilii Ancyran antiquam planè, & plenam auctoritatem sacris testimoniis explanavi, ostendens, eum posse restaurari in proprio gradu, qui per penitentia satisfactionem noverit propria delicta desistere. Qui verò negligit, nec luget quæ gessit, & lugenda sine ullo pudore religionis, vel timore judicii divini committit, eum nullo modo posse ad pristinum gradum restaurari, cognoscat. §. 3. In fine y autem hujus epistolæ hoc adiciendum putavi, ut f quotiescunque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus aut antiquior, aut potior extat auctoritas.

Corr. Rom. § a Ancyrano] Sic habet hoc capit in epistola, quæ nuper unã cum aliis Isidori operibus est impressa Parisiis, & ita inscribitur: Isidori Hispalensis Archiepiscopi epistola ad Massanum Episcopum. Domino sancto, meritisque beato, &c. In epistola autem longiore, eodem argumento, & iisdem penè verbis, (quæ e ibidem, & antea Antuerpiæ, cum libris de summo bono, impressa est) non fit hoc loco mentio Concilii Ancyran: sed tamen in editio-ne Parisiensis titulus hic est: Isidori Hispalensis Archiepiscopi epistola de restituendis in pristinam dignitatem Clericis penitentibus: seu, Explanatio canonum aliquot Ancyran Concilii. Verumtamen in Canone illo XIX. versionis Dionysii (qui apud Græcos e in aliis versionibus XX. est) ubi legitur, perfectionem consequi secundum pristinos gradus, Græcè est, *κατά τὰς ἐσθλὰς τὰς ἀποδείξεις,* id est, secundum gradus, qui eo deducunt.

¶ & Ecce] Hic in epistola longiore multa interjiciuntur. ¶ In fine] Hæc nunc leguntur in longiore epistola, non autem in alia, quam ceteroquæ Gratianus videtur secutus.

Gratian. Quicumque igitur pro criminibus suis dignè Deo penitentiam obtulerint, auctoritate Gregorii, & Augustini, & Hieronymi, & Isidori gradum pristina dignitatis

a al. corporis. b al. adeptæ. c Ezechiel. 16. d al. post confusionem; id est, peccati. e Apocal. 2. f Infrã 33. q. 2. hoc ipsum.

recipere possunt. Qui autem non odio criminis, sed timore utilitatis, vel ambitione honoris falsus Deo penitentia off-ferunt, in pristini honoris gradum reparari minime poterunt.

C. XXIX. Diaconus aut Presbyter in adulterio deprehensi reparari non possunt.

Sed obicitur illud Hormisdæ Papa, qui scribit omnibus Episcopis per universus provincias.

SI a quis a Diaconus, aut Presbyter, post acceptam benedictionem Leviticam, cum uxore sua incontinentes invenitur, ab officio suo deiciatur. §. 1. Ecce manifestè constat, quæ secundum titulos antiquorum Patrum Sancto Spiritu e suggerente conscriptos, & secundum sententias CCCXVIII. Episcoporum, (quas etiam Galliani canones continere videntur) Clerici in adulterio deprehensi, aut ipsi confessi, aut ab aliis convicti, ad honorem redire non possunt. Sed quia fortè non desunt, quibus pro nimia pietate suprascripta sanctorum Patrum severitas minime placeat; sciunt, se CCCXVIII. Episcoporum, qui fuerint congregati in Concilio Nicæno, & reliquos statuerunt canones, sententias reprehendere, vel damnare. Sed fortè major est in illis pietas, quam in suprascriptis CCCXVIII. Episcopis? major est in illis misericordia, quam in sancto Joanne b Apostolico Papa? major charitas, quam in reliquis sanctis Sacerdotibus, qui hoc c exemplo remedia Ecclesiarum suis definitionibus deliberaverunt? Et ideo aut prompti d voluntate præceptis illorum consentiant, aut si non fecerint, omnibus illis contrarios se, & inimicos esse cognoscant. Quæ est ista justitia inimica benignitas, palpare crimosos, & vulnera eorum usque in diem judicii incurata servare? §. 2. Quod si eos durissimam penitentiam per plures annos videremus agere, tunc nos & saluti eorum posse consulere, & statuta canonum deberemus temperare. Cum verò in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi vel plangendi appareat, nec beatum David imitentur, qui dicit: *Lavabo e per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.* & illud: *Cinerem f tanquam panem manducabam: & potum meum cum fetu miscebam.* nec eos jejuniis vel lectionibus vacare videamus; possimus agnoscere, si ad pristinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto torpore, & animæ suæ inimica securitate permanerent, credentes, quod sic eis, non actâ penitentia dignâ, dimiserit Deus, quomodo Sacerdotes indulgisse videntur. Verè dico, quia illi ipsi, quibus cum periculosa & falsa misericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis dampnandi advenerint, contra nos causam dicuntur fuisse, dicentes, quod dum aut asperitatem linguæ eorum expavimus, aut falsa blandimenta, & periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, in eisdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus, aut ipsa peccata augere permittimus, non recolentes illud, quod in veteri Testamento scriptum g est: quia uno peccante, contra omnes ira Dei devastavit.

Corr. Rom. § a Si quis] Hinc usque ad versic. Ecce, sunt ex cap. 23. Concilii Arausici, quod videtur citatum fuisse ab Hormisdæ, siue alio quisquis fuerit hujus capituli auctor. Anselmus quidem e ipse Hormisdam citat.

¶ & Sancto Spiritu] Apud Anselmum legitur, à sancto Joanne Papa transmisissos, & CCCXVIII. Episcoporum sententias, quod videtur convenire cum his, quæ paulo

a Arausican c. 23. & Aurel. 5. cap. 4. Panorm. lib. 3. c. 93. Anselm. lib. 11. c. 87. b supr. cap. miror. c al. pro exemplo e remedio. Ansel. d al. prona. e Psalm. 6. f Psalm. 101. g Numer. 16.

inferiis

Distinctio L
 Recipere possunt. Qui autem non odio criminis, sed timore utilitatis, vel ambitione honoris falsus Deo penitentia off-ferunt, in pristini honoris gradum reparari minime poterunt.
 C. XXIX. Diaconus aut Presbyter in adulterio deprehensi reparari non possunt.
 Sed obicitur illud Hormisdæ Papa, qui scribit omnibus Episcopis per universus provincias.
 SI a quis a Diaconus, aut Presbyter, post acceptam benedictionem Leviticam, cum uxore sua incontinentes invenitur, ab officio suo deiciatur. §. 1. Ecce manifestè constat, quæ secundum titulos antiquorum Patrum Sancto Spiritu e suggerente conscriptos, & secundum sententias CCCXVIII. Episcoporum, (quas etiam Galliani canones continere videntur) Clerici in adulterio deprehensi, aut ipsi confessi, aut ab aliis convicti, ad honorem redire non possunt. Sed quia fortè non desunt, quibus pro nimia pietate suprascripta sanctorum Patrum severitas minime placeat; sciunt, se CCCXVIII. Episcoporum, qui fuerint congregati in Concilio Nicæno, & reliquos statuerunt canones, sententias reprehendere, vel damnare. Sed fortè major est in illis pietas, quam in suprascriptis CCCXVIII. Episcopis? major est in illis misericordia, quam in sancto Joanne b Apostolico Papa? major charitas, quam in reliquis sanctis Sacerdotibus, qui hoc c exemplo remedia Ecclesiarum suis definitionibus deliberaverunt? Et ideo aut prompti d voluntate præceptis illorum consentiant, aut si non fecerint, omnibus illis contrarios se, & inimicos esse cognoscant. Quæ est ista justitia inimica benignitas, palpare crimosos, & vulnera eorum usque in diem judicii incurata servare? §. 2. Quod si eos durissimam penitentiam per plures annos videremus agere, tunc nos & saluti eorum posse consulere, & statuta canonum deberemus temperare. Cum verò in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi vel plangendi appareat, nec beatum David imitentur, qui dicit: Lavabo e per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo. & illud: Cinerem f tanquam panem manducabam: & potum meum cum fetu miscebam. nec eos jejuniis vel lectionibus vacare videamus; possimus agnoscere, si ad pristinos honores redirent, cum quanta negligentia, & cum quanto torpore, & animæ suæ inimica securitate permanerent, credentes, quod sic eis, non actâ penitentia dignâ, dimiserit Deus, quomodo Sacerdotes indulgisse videntur. Verè dico, quia illi ipsi, quibus cum periculosa & falsa misericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis dampnandi advenerint, contra nos causam dicuntur fuisse, dicentes, quod dum aut asperitatem linguæ eorum expavimus, aut falsa blandimenta, & periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, in eisdem permanere peccatis, eis inutiliter indulgemus, aut ipsa peccata augere permittimus, non recolentes illud, quod in veteri Testamento scriptum g est: quia uno peccante, contra omnes ira Dei devastavit.
 Corr. Rom. § a Si quis] Hinc usque ad versic. Ecce, sunt ex cap. 23. Concilii Arausici, quod videtur citatum fuisse ab Hormisdæ, siue alio quisquis fuerit hujus capituli auctor. Anselmus quidem e ipse Hormisdam citat.
 ¶ & Sancto Spiritu] Apud Anselmum legitur, à sancto Joanne Papa transmisissos, & CCCXVIII. Episcoporum sententias, quod videtur convenire cum his, quæ paulo
 a Arausican c. 23. & Aurel. 5. cap. 4. Panorm. lib. 3. c. 93. Anselm. lib. 11. c. 87. b supr. cap. miror. c al. pro exemplo e remedio. Ansel. d al. prona. e Psalm. 6. f Psalm. 101. g Numer. 16.
 inferiis

inferius habentur. Major est in illis misericordia, quam in sancto Joanne Apostolico Papa?

C. XXX. Difficile est post lapsum ad pristinum gradum redire.

Item Hieronymus a.

Quicumque b dignitate divini gradus non custodiunt, contenti fiant animam salvare. Reverti enim in pristinum gradum post lapsum e difficile est.

Corr. Rom. § Simile quidam priori parte hujus capituli habetur in Can. 27. Basilii ad Amphilochiu, & in Can. 26. Synodi in Trullo.

C. XXXI. Lapsus post penitentiam altario tantum ministrat.

Item Basilii u.

Qui d sub gradu e ceciderit post penitentiam, contentus fiat baptizare, communionem infirmis dare, & altario tantummodo ministrare.

Corr. Rom. § & Basilii,] Ivo citat ex dictis Augustini. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epist. Basilii ad Amphilochiu, Can. 27. Sed propius etiam ad hanc sententiam accedit Can. 14. Concilii Avelianensis primi, & Can. 9. Concilii Neocesariensis (qui habetur infra 15. quæst. 8. c. qui admittit.) præcipue si hic legatur, quemadmodum in plerisque Gratiani codicibus, communionem infirmis dare, non autem sacrificare, & altario ministrare. Similem quandam sententiam refert ex novella Leonis Balisanon ad Canonem 21. Synodi in Trullo.

C. XXXII. De Sacerdotibus, Diaconis, & Laicis, qui idolis thurificant.

Item ex Concilio Ancyrano, cap. 1. & sequentibus.

Presbyteros f, qui immolaverunt, & postea certamen iterum inierunt, si ex fide & luctati sunt, & non ex compactu ad ostentationem, ut caperent ipsi fecerunt; hos placuit honorem quidem sedis propria retinere, offerre autem illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus Sacerdotalibus officiis fungi non liceat. §. 1. Diaconi similiter, qui immolaverunt, postea vero iterum relictati sunt, aliis q quidem honorem habere oportet; cessare autem debent ab omni sacro ministerio, ita ut nec panem, nec calicem offerant, nec Evangelium pronuntient; nisi forte aliqui Episcoporum concilii sint laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere. Penes ipsos ergo erit de his potestas. §. 2. Qui autem fugientes comprehensi sunt, vel a domesticis traditi, vel ademptis facultatibus sustinere tormenta, aut in custodiis trahi proclamaverunt se Christianos esse, & eousque adstricti sunt, ut manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funestis sacrificiis admovent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem fumere cogerentur, confitentes jugiter se Christianos esse, & luctum rei, quæ contigit, ineffabiliter ostendentes, omni dejectione, & habitu, & humilitate vitæ, hos velut extra delictum constitutos, à communionis gratia non prohiberi decernimus. §. 3. Si vero prohibiti sunt ab aliquibus propter ampliore cautelam, vel propter quorundam ignorantiam, statim recipiantur. §. 4. Hoc autem similiter & de Clericis, & de Laicis ceteris observari convenit. §. 5. Perquisitum est autem & illud, si possunt etiam Laici, qui in has necessitatis angustias inciderunt, ad Clericatus ordinem promoveri. Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccaverunt, si & præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium proveli. §. 6. De his au-

tem, qui a negaverunt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujuscemodi (quod factum est sub tyrannide Licinii) placuit sanctæ Synodo, quamvis humanitate probenter indigui, tamen eis benevolentiam commodari.

Corr. Rom. § & Si ex fide] Hic verba Concilii sunt in compendium redacta: omnino autem versio Dionysii, quam attulerunt Burchardus & Ivo, propius accedit ad verba Græca. Sunt tamen nonnulla in hoc capite emendata & locupletata ex versionibus, quas Gratianus videtur secutus.

§ & Nec Evangelium pronuntiant;] In versione antiquiore est, nec pronuntiant, in alia, quam Burchardus attulit, vel prædicando, Græcè κηρύττειν: quod proprie significat Evangelium & fidei doctrinam prædicare.

Gratian. Sed illud Hormisdæ Papa desidiosos & negligentes, non vere penitentes reparari prohibet. §. 1. Illud autem Hieronymi fatetur hoc esse difficile, non impossibile. §. 2. Basilii autem circa delinquentes rigorem justitiæ servandum ostendit, quem circa penitentes alii relaxandum misericorditer affirmant. §. 3. Possunt aliter distingui præmissæ auctoritates. Quorum enim b crimina manifesta sunt ante, vel post ordinationem, à sacris ordinibus deiciendi sunt: quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secretâ secundum Sacerdotis edictum purgati, in propriis ordinibus remanere possunt.

C. XXXIII. Non potest restitui in Sacerdotem, cujus crimen fuerit manifestum.

Unde Nicolaus Papa Carolo Archiepiscopo, & ejus suffraganeis.

Sacerdotes c, si in fornicationis laqueum ceciderint, & d criminis manifestus, sive offensus fuerit actus, Sacerdotis non possunt habere honorem, secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

C. XXXIV. Qui valeant reparari post lapsum vel non.

Item Rabanus Archiepiscopus scribit ad Heribaldum, lib. Pan. cap. 1.

De e his vero visum est nobis scribendum, qui sacros ordines habentes, ante, vel post ordinationem contaminatos se esse in capitalibus criminibus confitentur. In quibus, ut mihi videtur, hæc distantia esse debet, ut hi qui depreheni, vel capti fuerint publicè in perjurio, furto, atque fornicatione, & ceteris hujusmodi criminibus, secundum canonum sacrorum instituta, à proprio gradu decedant: quia scandalum est, populo Dei tales personas supra se positas habere, quas ultra modum vitiosas esse constat. Nempe inde retrahuntur homines à sacrificio Dei (sicut g quondam, Heli filiis peccantibus, fecisse leguntur) & rebelles hinc, atque contrarii existentes, eorum pravis exemplis quotidie pejores sunt. Qui autem de prædictis peccatis absconditè se admisissis, per occultam confessionem coram oculis b Dei, præsentem etiam Sacerdote, qui eis indicturus est penitentiam, confitentur, & semetipsos graviter deliquisse querunt, si se per jejunia a, & eleemosynas, vigiliæque, & sacras orationes purgare certaverint, his etiam gradu servato, spes veniæ de misericordia Dei promittenda est.

Corr. Rom. § & Si se per jejunia] Sic etiam in manuscriptis, & apud Ivonem, & Panormiam. In originali autem legitur, si veraciter penituerint, & se per jejunia. Itemque Burchardus, qui cap. hoc citat ex Concilio Herdensi.

4 pars. Gratian. De lapsis etiam in hæresin hoc observandum est, ut ante sententiam Concilii nullus eis communicet.

a al. ex dictis Hieronymi. b Polyc. lib. 4. tit. 39. Burchard. lib. 19. cap. 78. Ivo part. 15. cap. 91. c post lapsum] desunt ferè in omnibus exempl. d Burch. l. 19. cap. 80 Ivo part. 15. c. 19. e à suo gradu. f Burch. l. 5. c. 40. & 41. Ivo part. 2. cap. 49. & 50. Polyc. lib. 6. tit. 12. cap. 2. g illum] prisca versio; cap. 3.

a Concil. Nicænum 1. c. 11. b Rub. pan. cap. 1. c In gestis Concilii Vormaciensis. c. 11. Vide Ivonem part. 10. c. 180. Pan. l. 3. c. 136. d al. aut. e Burch. l. 19. c. 150. Ivo p. 6. c. 400. Panor. lib. 3. c. 152. f al. superpositas. g 1. Reg. 2. h al. Angelis.

C. XXXV. A communione abstineant, qui lapsis ante restitutionem communi-

Unde Cyprianus Papa, Antoniano ait inter cetera, lib. 4. epist. 2.

DE a eo autem b, quod statuendum esset circa causam lapsum, distuli, ut cum quies & tranquillitas data esset, & Episcopis in unum convenire indulgentia divina permetteret, tunc communicato & librato de omnium collatione consilio, statueremus, quid fieri oporteret. Si quis vero ante consilium nostrum, & ante sententiam de omnium consilio statutam, lapsis temere communicare voluisset, ipse a communicatione abstineret.

5 pars. Gratian. Quod vero supra de homicidis statutum legitur c, intelligendum est, quando facultas effugienti datur, nec necessitate clauduntur obsequiis. Ceterum, cum necessitate angustiati effugere non possunt, si tunc homicidium admiserint, purgati per penitentiam, & officio, & communioni reddantur.

C. XXXVI. Post duorum annorum penitentiam, officio & communioni restituantur Clerici, qui in obsequiis positi necessitate sanguinem fuderunt.

Unde in Concilio Ilerdensi, cap. 1. legitur.

DE his Clericis, qui in obsequiis necessitate positi fuerint, id statutum est, ut qui altario ministrant, & Christi corpus & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrahant, ab omni humano sanguine, etiam hostili, se abstineant. Quod si in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam communione corporis Domini priventur, ita ut his duobus annis vigiliis, jeuniis, orationibus, & elemosynis pro viribus, quas Dominus donaverit, expiantur: & ita demum officio, vel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne ulterius ad officia potiora provehantur. Quod si in definito tempore negligentiores circa salutem suam extiterint, protelandi ipsius penitentiae tempus in potestate maneat Sacerdotis.

Gratian. Casu quoque si Clericus homicidium fecerit, in proprio gradu ex dispensatione remanere permittitur.

C. XXXVII. Qui casu homicidium fecit, ex dispensatione in ordine suo permaneat.

Unde Urbanus II. scribit Guernerio Narbonensi Episc.

Clerico d jacente lapidem, puer dicitur interemptus: Nos pro amore tuo in suo ordine eum permanere permittimus, ut tamen semper in penitentia & timore permaneat.

C. XXXVIII. De eodem.

Item Stephanus V. Sihiberto Corsica Episcopo.

Quia e te quasi obnoxium judicas, eo quod a Sarracenis captus homines interfecisse videris, bene facis. Sed quoniam non tua sponte id fecisse cognosceris, inde canonicè nullo modo judicaris.

Gratian. Si vero ira Presbyter commotus aliquem interfecerit, etsi animum occidendi non habuerit, perpetuo tamen depositus erit.

C. XXXIX. Perpetuo careat officio Presbyter, qui ira commotus, licet extra animum, aliquem interfecerit.

Unde Nicolaus Papa scribit Hoshaldo Chorepiscopo a Quadrantino.

STudeat f sanctitas tua persuadere Episcopo tuo, sibi canonicè sociare numerum Collegarum, id est, sex ex vicinis provinciis fratres & Coepiscopos suos: quibus tecum junctis, & decernentibus, diligenter investigate, & omni nisu scrutari procure, quatenus invenire valeatis, utrum percussione jam nominati Pres-

a Anselm. lib. 8. c. 28. b al. tamen. c Supra eadem c. Clericum. & cap. de his Clericis. & cap. minor. d Panorm. l. 3. cap. 154. e Panorm. l. 3. c. 155. f Ivo part. 10. cap. 24.

byteri, an cervicis fractione idem Diaconus, ut fertur, extinctus est. Et siquidem à saepe fato Presbytero non ad mortem percussus est, sed ex equo cadens cervicis fracta interiit, secundum arbitrium vestrum, pro percussione, incaute agenti Presbytero penitentiam competentem indicite; & aliquanto tempore à Missarum solennis suspendatur, denuò post hæc ad Sacerdotale rediturus officium. Quòd si veraciter qualicumque percussione liber Presbyteri ille mortuus est Diaconus, nullà hunc ratione ministrare Sacerdotis more decernimus: quoniam est voluntatem occidendi non habuit, furor tamen & indignatio, ex quibus motio illa mortifera prodiit, in omnibus, sed præcipuè in Dei ministris multipliciter inhihentur, atque ubique damnantur. Verum si Presbyter adeo vestro studio obnoxius a fortè claruerit, præcipimus, ut tale beneficium sibi & Ecclesie suæ concedatur, quo & ipse & sui sufficienter possint habere suæ sustentationis solatium.

Corr. Rom. § a Chorepiscopo] Antea legebatur, Coepiscopo: emendatum est ex omnibus, quæ collata sunt, vestustis Gratiani exemplaribus, optimeque convenit verbi Nicolai.

C. XL. De eodem. P A L E A.

Item ex Concilio Maticensi a, c. 6.

QUI b verò odii meditatione, vel propter cupiditatem, Judæum vel Paganum occiderit, quia imaginem Dei, & ipem futuræ conversionis exterminat c, quadraginta dies in pane & aqua pœniteat.

Corr. Rom. § a Maticensi] Burchardus, & Ivo citant ex Concilio Moguntino: in nullo tamen eorum, quæ extant, habetur. Simile verò aliquod legitur in Concilio Vormaciensi, c. 27.

C. XLI. De eodem. P A L E A.

SI d quis homicidium fecerit, si Episcopus est, XV. annos pœniteat, & deponatur, cunctos quoque dies vite suæ peregrinando finiat: Presbyter XII. annis pœniteat, tres e ex his in pane & aqua, & deponatur superioris sententiâ. Diaconus X. annis pœniteat, tres ex his in pane & aqua, & ad gradum cujuslibet Sacerdoti accedere non præsumat.

C. XLII. Quinquennio à communione abstineant, qui casu homicidium faciunt.

Item ex Concilio Ancyrano, c. 22. §. eos verò. f

Eos g verò, qui non voluntate, sed casu homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum penitentiam communioni sociavit, secundum gradus constitutos; hæc verò a humana h quinquenni tempus tribuit.

Corr. Rom. § Hæc verò] Græcè, i ði ðvryç & rñ πενταετην ἑξέτων ἀναστέου. Id est: Secunda verò quinquenni tempus explebit. Atque ita fere Burchardus, & Ivo ex Dionysii versione, & infra ead. cap. Si quis voluntate.

C. XLIII. Quibus temporum spatiis à communione abstineat, quæ voluntate, vel casu ancillam suam interfecerit.

Item ex Concilio Eliberitano, c. 4.

SI k qua femina zeli furore accensa, flagellis verberaverit ancillam suam, ita ut intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum sit, voluntate, an casu occiderit: si voluntate, post septem annos; si casu post quinque annorum tempora (actâ legitimâ penitentia) ad communionem placuit admitti.

a al. noxius] Ivo. b Burch. l. 6. cap. 33. Ivo part. 10. c. 162. c al. extinxit. d Ansel. l. 11. c. 35. e al. quatuor. f Ex prisca versione. g Ex Tribur. cap. 52. Polyc. l. 6. tit. 10. Burchard. l. 6. c. 15. Ivo part. 10. c. 25. & 144. h al. humanior. i Et in Concil. Vormac. c. 39. k Rab. part. c. 14. Burch. l. 6. c. 19. Ansel. l. 11. c. 36. Ivo part. 10. cap. 22. & 148.

Quòd

Quod si intra tempora constituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

C. XLIV. De his, qui voluntate, vel casu homicidium faciunt.

Item ex capitulis Martini Bracarenfis Episc. c. 78.

Si quis voluntarie homicidium fecerit, ad januam Ecclesie catholice semper subiaceat, & communionem in exitu vite sue recipiat. Si autem non voluntarie, sed casu aliquod homicidium fecerit, prior canon septem annis agere penitentiam iussit, secundus canon quinque mandavit.

C. XLV. De eodem.

Item Dig. tit. de furtis. L. Qui faccum.

Qui faccum habentem pecuniam surripuerit, furti actione, etiam facci nomine, tenetur, quamvis non sit ei animus facci surripiendi.

C. XLVI. De eodem.

Contra animum, non opus puniri, lib. 9. Cod. tit. ad leg. Cornel. de fizar. l. 5. exemplo sacrarum literarum Diocletiani, & Maximiani colligitur.

Eum, qui asseverat homicidium se non voluntate, sed casu fortuito fecisse, cum calcis ictu mortis occasio prebita videatur; si hoc ita est, nec super hoc ambigi poterit, omni metu ac suspitione, quam ex admissa rei discrimine sustinet, secundum id, quod adnotatione nostra comprehensum est, volumus liberari.

C. XLVII. P A L E A.

[Item Imperator Antoninus C. ad leg. Cornel. de fizar. l. 1.]

Frater vester rectius fecerit, si se Præsidi provincie obtulerit. Qui si probaverit, non occidendi animo hominem a se esse percussum, remissa homicidii pena, secundum militarem disciplinam sententiam proferat. Crimen enim contrahitur, si & voluntas nocendi intercedat. Caterum ea, quæ ex improvise, casu potius, quam fraude accidunt, fato plerumque, non noxæ imputantur.

C. XLVIII. De eodem.

Hinc & Gelasius c. Papa.

Quantum dicit iste Placidus d, anno præterito dictum est de uxore illius, quia subito inter caballos inventa est, & dum traherentur caballi, collisa est illa, & abortum fecit. Quod si ita est, fortè si caballos alienos tulerit, inde est culpabilis. Nam de muliere, quæ casu inter caballos contracta est, ubi voluntas illius non agnosceatur perniciosa fuisse, non potest, nec debet adici per leges.

C. XLIX. De eodem.

Item Nicolaus Papa.

Hi, qui arbores incidere videntur, si contigerit, ut cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles sunt atque innocii: quia nec voluntate eorum, nec desiderio homicidium perpetratum est. Si verò aliqua culpa eorum, vel neglectu, morientis hominis interitus cognoscitur advenisse; abscidendi sunt a gradu, & in sacro ordine nullatenus suscipiendi.

C. L. De eodem.

Item ex Concilio Vormaciensi, c. 29.

Sæpè e contingit, dum quis operi necessario insistens arborem incidere, ut aliquis subitus ipsam veniens deprimatur. Et idcirco, si voluntate, vel negligentia incidentis arborem factum est, ut homicida, penitentia debet omnino submitti. Quod si non voto, non incuria illius, non denique scientia contigit, sed dum ille operi necessario fortassis incumberet, iste insperatus occurrens sub arbore improvise devenit, & sub ipsa oppressus est; incisor arboris non tenetur pro homicida.

a Ivo part. 10. cap. 39. b Pandect. l. 47. tit. 2. leg. 77. c al. Pelagius. d al. Placidius. e Burchardus lib. 6. cap. 32. Ivo part. 10. cap. 150.

C. LI. De eodem.

Item ex Concilio Triburienfi, cap. 36. [Sed ibi copiosius.]

Si a duo fratres in sylva arbores succiderint, & appropinquante casura ipsius arboris, frater dixerit fratri, cave, & ille fugiens in pressuram arboris inciderit, & mortuus fuerit; vivens frater innocens de sanguine Germani dijudicetur.

Gratian. Præmissis auctoritatibus, lapsis permittitur, ut post penitentiam in suis ordinibus reparari valeant: ad majorem autem conscendere post lapsum nullà eis auctoritate permittitur, imò penitus prohibetur.

C. LII. Lapsi in suis ordinibus reparari possunt, sed non ad majora conscendere.

Unde in Herdensi Concilio, c. 5. legitur.

Hi, qui altario Dei deserviunt, si subito in stenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente, dignè penituerint, ita ut mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant, maneat in potestate Pontificis, vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore ab Ecclesie corpore segregare: ita tamen, ut sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia ulterius promoveri. §. 1. Quod si iteratò & velut canes ad vomitum reverfi fuerint, & veluti sues in volutabris luti jacuerint, non solum dignitate officii careant, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non recipiant.

Corr. Rom. §. Quod si iteratò] Hæc usque ad finem absunt in codicibus illis Gratiani, à quibus Palea abesse solent. In alio autem hic præpositum est nomen Palea.

§. Et veluti sues in volutabris luti jacuerint.] Hæc non leguntur in antiquis editionibus Conciliorum Colonienfi, ac Parisiensi, duobus codicibus Vaticanis, Lucensi Regio, neque infra 15. q. 8. c. Hi qui. Sunt tamen apud Ivozem, & in editione Colon. 4. volum.

Gratian. Sed exemplo B. Petri, qui postquam trina negationis maculas confessione diluit amoris, non solum in gradu sui Apostolatus remansit, verum etiam in Pastorem totius Ecclesie à Christo institui meruit, probantur lapsi, post dignam penitentiam, non solum propria officia retinere, sed etiam ad majora posse conscendere. Quod autem beatus Petrus post negationem Pastor Ecclesie à Domino sit institutus, probatur auctoritate beati Gregorii, qui in Homilia c. Dominice Resurrectionis de eodem Principe Apostolorum scribit, dicens:

C. LIII. Petrus post culpam negationis Princeps Apostolorum à Domino est institutus.

Considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum, quem cunctæ Ecclesie præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & se ipsum negare permisit. Quod nimirum magnæ actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, ut is, qui futurus erat Pastor Ecclesie, in sua culpa disceret, qualiter aliis misereri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi, & tunc præposuit cæteris, ut ex sua infirmitate cognosceret, quam misericorditer aliena infirma toleraret.

C. LIV. Post negationem in fide & gradu Petrus profecit.

Item Ambrosius in Serm. 47. de file Petri.

Fidelior factus est Petrus, postquam fidem se perdidisse desievit; atque idem majorem gratiam reperit, quam amisit. Tanquam enim bonus Pastor tuendum gregem accepit, ut qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum; & qui ipse interrogationis tentatione nutaverat, cæteros fidei stabilitate fundaret. Denique

a Burch. lib. 6. c. 22. Ivo part. 10. c. 151. b 15. q. 8. c. hi qui. Rabanus pen. cap. 1. Burch. lib. 19. c. 74. Ivo part. 15. cap. 87. c Hom. 21. in Evang.

pro soliditate devotionis, Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait a Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile totius corporis b Christianitatis compagem molemq; continet.

6 pars. Gratian. Item obicitur, penitentes c ad sacros ordines promoveri non debent: non ergo lapsi post penitentiam ad majora perungere possunt.

C. LV. Non ordinetur Clericus ex penitentibus.

Unde in Concilio Carthagenensi IV. cap. 68. & 69. legitur.

EX d penitentibus, quamvis sit bonus, Clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Episcopi factum fuerit, deponatur a Clero: quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse penitentem. Si autem sciens Episcopus ordinaverit talem, etiam ipse ab a Episcopatu suo ordinandi duntaxat potestate privetur. Simili sententia subiacet Episcopus, si sciens ordinaverit Clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam.

Corr. Rom. § a Ipse ab] In originali legitur, ipse ab Episcopatus sui ordinandi duntaxat potestate privetur. al. ipse Episcopatus sui, quemadmodum & apud Ivozem, p. 15. c. 5.

C. LVI. Bigamus, penitens, vidua maritus, sacra militie se ingerens, sine spe promotionis in suo ordine permaneat.

Item Syricus Papa Himerio Episcopo, epist. 1. c. 15.

Quicumque e penitens, quicumque bigamus, quicumque vidua maritus, ad sacram militiam indebitè & incompetentè irreperit, hac sibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc quo invenitur ordine, perpetuà stabilitate permaneat.

C. LVII. Non prohibetur a Clero, qui pressus languore per communionem penitentia benedictionem accepit.

Item ex Concilio Gerundeni, cap. 9.

SI f verò, qui xgritudinis languore depressus penitentia benedictionem, quam viaticum deputamus, per communionem accepit, & postmodum reconvalefcens caput penitentia in Ecclesia publice non subderit, si prohibitis vitiis non detinetur obnoxius, admittatur ad Clerum.

C. LVIII. Qui ad penitentiam agendam in monasterio recluditur, Presbyter non ordinetur.

Item Hormisda Papa omnibus Episcopis per universas provincias constituitis.

SI g ille, qui ultrò petit penitentiam, quamvis eam perfectè agat, non potest Episcopus aut Presbyter ordinari, ita ut etiam per ignorantiam ordinatus fuerit, & postea convincitur penitentiam accepisse, deiciatur: ille ergò, qui invitatus ad penitentiam agendam mittitur in monasterium, (qui utique nihil aliud, quam penitens dicendus est) quà conscientia ad Sacerdotium venire permittitur? Nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem sedis Apostolicæ, vel 318. Episcoporum, vel reliquorum canonum constituta obiciat: quia quicquid contra illorum definitionem (in quibus Spiritum sanctum credimus locutum) dictum fuerit, recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito.

a Matth. 16. b operis Christiani] orig. c al. solenniter penitentes. d Polyc. lib. 2. tit. 31. Anselm. lib. 7. cap. 20. & 23. Burchard. lib. 2. cap. 35. Ivo part. 6. cap. 136. & p. 15. cap. 5. Pao. lib. 3. cap. 69. & 70. e Anselm. lib. 7. cap. 17. 20. & 21. f Is vero] manser. & orig. g Sup. cap. ex penitentibus. Polyc. lib. 2. tit. 31. Anselm. lib. 7. cap. 22. & lib. 11. cap. 87.

C. LIX. Bigamus, vel quilibet post penitentiam sacris non applicetur ministeriis.

Item Gelasius urbis Romæ Episc. omnibus Episcopis per Lucaniam, &c. cap. 5.

NON a confidat quisquam Pontificum bigamos b, aut conjugia fortientes ab aliis derelicta, sive quolibet post penitentiam, vel sine literis, vel corpore vitium, vel conditionarios, aut curia, publicarumque rerum rebus implicatos, aut passim nullà temporis congruentia expectatione discussos, divinis servitibus applicare ministeriis c.

C. LX. Penitentes nec etiam Clerici fieri possunt.

Item Innocentius Agapito, & ceteris, epist. 6.

CAnones d apud Nicæam constituti, penitentes etiam ab infimis officiis Clericorum excludunt.

Gratian. Hoc non de quibuslibet penitentibus intelligitur, sed de illis tantum, qui post actam penitentiam secularis militie cingulum accipiunt. De quibus Innocentius Episcopus scribit Victoricio Rothomagensi Episcopo, epist. 2. c. 2.

C. LXI. Non debet fieri Clericus, qui post remissionem peccatorum, militie cingulum habuit.

SI e quis post remissionem peccatorum, cingulum militie secularis habuerit, ad Clericatum admitti omninò non debet.

Gratian. Potest & aliter intelligi. Est quadam penitentia, quæ solennis appellatur, quæ semel tantum in Ecclesia conceditur: de qua Ambrosius f ait: Sicut unam est baptisma, ita unica est penitentia. Item: Non est secundus locus penitentia. Meritò g reprehenduntur a, qui sæpius agendam penitentiam putant, quia luxuriant in Christo. Nam si verè agerent penitentiam, iterandum postea non putarent.

Corr. Rom. § a Reprehenduntur] Legatur, reperiuntur. Emendatum est hinc ex originali: quod tamen fieri non potuit infra c. reperiuntur, de penitent. distinct. 7. quia vox, reperiuntur, ibi est initium capituli.

C. LXII. De eodem.

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

Quamvis b cautè, & salubriter provisum sit, ut locus illius humillimæ penitentia semel tantum in Ecclesia concedatur, ne medicina a nimis utilis, vilis habeatur; tamen quotidie peccantibus nunquam per penitentiam venia negatur.

Corr. Rom. § a Ne medicina] In aliquot vetustis exemplaribus Gratiani caput hoc est conjunctum superiori. Locum enim Augustini suo modo aptat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur i: Ne medicina vilis, nimis utilis esset xgrotis; quæ tantò magis salubris est, quantò minus contemptibilis fuerit; quis tamen audeat dicere Deo: Quare huic homini, qui post primam penitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? &c.

Gratian. Hæc autem penitentia quomodo imponenda sit, in Agathensi Concilio legitur, in quo sic statutum est, c. 15.

C. LXIII. Quomodo penitentes ad penitentiam accedunt.

Poenitentes k tempore, quo penitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super caput a Sacerdote (sicut ubique constitutum est) consequantur. Si

a Anselm. lib. 7. cap. 18. b al. fas esse bigamos. c al. ministeriis. d In Concil. Nicæno, cap. 10. e Anselm. lib. 7. c. 13. f Libro 2. de penit. cap. 10. De pen. distinct. 3. cap. reperiuntur, & cap. fin. Hug. libro de sacram. par. 14. cap. 4. g Ambrosius ibidem. h Infra de penit. distinct. 3. c. quæmò. Magister, libro 4. distinct. 14. cap. 3. Ivo part. 15. c. 24. i Capitul. lib. 5. capite 58. & libro 7. c. 310. k Burchardus libro 19. c. 27. Ivo part. 15. cap. 17.

autem

autem comas non depulerint, aut vestimenta non mutaverint, abjiciantur: & nisi dignè penituerint, non recipiantur. Juvenibus etiam penitentia non facillè committenda est, propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte positis non est negandum.

C. LXIV. *Quæ sint servanda in solenni penitentia.*

Item ex eodem.

In a capite Quadragesimæ omnes penitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt penitentiam, ante fores Ecclesiæ se representent Episcopo civitatis, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu & vultu protestantes. Ibi adesse debent Decani, id est, Archipresbyteri Parochiarum, & Presbyteri & penitentium, qui eorum conversationem diligenter inspicere debent, & secundum modum culpæ penitentiam per præfatos h gradus injungere. Post hæc eos in Ecclesiam introducant c, & cum omni Clero septem penitentiales Psalms in terra prostratus Episcopus cum lachrymis pro eorum absolutione decantet: tunc reurgens ab oratione, juxta quod canones jubent, manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat: & cum gemitu & crebris suspiriis denuntiet eis, quòd sicut Adam projectus est de Paradiso, ita ipsi pro peccatis ab Ecclesia abjiciuntur: post hæc jubeat ministris, ut eos extra januas Ecclesiæ expellant: Clerus verò prosequatur eos cum responso: *In à sudore vultus tui vesceris pane tuo, &c.* ut videntes sanctam Ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam, atque commotam, non parvipendant penitentiam. In sacra autem Domini Cœna rursus ab eorum Decanis, & eorum Presbyteris Ecclesiæ liminibus represententur.

Corr. Rom. [& Ex eodem.] *Ex Agathensi etiam citant Burchardus & Ivo, & Rhabaldus Cardinalis (qui tempore Paschalis Pontif. claruit) in libro suo, de penitentia publicè non iteranda. In uno tamen manuscripto Burchardi exemplari citatur ex Penitentiali Romano. Sententia verò hujus capituli magna ex parte habetur in Pontificali, & ordine Romano à pag. 24. usque ad 30.*

[& Et Presbyteri] *Apud Burchardum legitur, id est, Presbyteri.*

Gratian. *Hanc penitentiam nullis inquam Clericorum agere conceditur, atque ideo hujusmodi penitentes ad Clerum admitti prohibentur.*

C. LXV. *Clericis non imponatur manus, tanquam penitentibus.*

Unde in Carthaginensi Concilio V. cap. 11. statutum est.

Confirmandum est f, ut si quando Presbyteri, vel Diaconi in aliqua graviore culpa convicti fuerint, quæ eos à ministerio necesse sit removeri: non eis manus tanquam penitentibus, vel tanquam fidelibus Laicis imponatur, neque unquam permittendum, ut rebaptizati ad Clericatus gradum promoveantur.

C. LXVI. *Nec Clerico penitentiam agere, nec penitenti ad Clericatum accedere permittitur.*

Unde Syricius Papa Hymerio, epist. 1. c. 14.

Illud g quoque nos par fuit providere, ut sicut penitentiam agere cuquam non conceditur Clericorum, ita & post penitentiam, ac reconciliationem nulli unquam Laico liceat honorem Clericatus adipisci: quia quamvis sint omnium peccatorum contagione muniti, nulla tamen debent gererentur Sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerunt vasa vitiorum.

a Burch. lib. 19. c. 26. Ivo p. 15. c. 45. b al. præfixos. c al. introducat. d Gen. 3. e al. Confirmatum] orig. f Burch. l. 19. c. 72. Ivo p. 15. c. 25. Capitul. 5. c. 66. g Anf. l. 7. c. 20. Burch. l. 19. c. 49. Ivo p. 6. c. 54. & p. 15. c. 65.

C. LXVII. *Presbyteris & Diaconis tanquam penitentibus non debent manus imponi.*

Item Leo Papa Rustico Narbonensi, epist. 90. a cap. 2.

Alienum b est à consuetudine Ecclesiastica, ut qui in Presbyterali honore, aut in Diaconi gradu fuerint consecrati, si pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant penitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: *Sacerdos & si peccaverit, quis orabit pro eo?* Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei, privata est expetenda secessio: ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Corr. Rom. [& Sacerdos] *Vulgò sæpè indicatur in margine locus iste ex 1. Reg. 2. ut infra de penitentia, dist. 1. c. Si Sacerdos. cùm tamen in eo Scripturæ loco in vulgata legatur: Si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? Verum B. etiam Gregorius ad illum locum in morali interpretatione, talem sententiam elicit: Quis ei intercessor remanet, cùm ille se transgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro aliis ordinatus est?*

[& Secessio] *Sic emendatum est ex antiquis codicibus, & epistola ipsa: & hanc lectionem habuit auctor glossæ, quod ex manuscriptis glossis constat: idcirco & in ea emendandum. Antea legebatur, est expetenda secessio.*

Gratian. *Probantur etiam auctoritate Toletani Concilii I. hujusmodi penitentes ad Clerum non admittendi: in quo, c. 2. sic statutum est.*

C. LXVIII. *Causâ necessitatis ad Clerum penitentes admittantur.*

Placuit c, ut penitentes non admittantur ad Clerum, nisi tantum, si necessitas aut usus exegerit: & tunc inter Ostiarios deputentur, vel inter Lectores, ita ut Evangelia, aut Epistolam d non legant. §. 1. Si qui autem ante ordinati sunt Diaconi, inter Subdiaconos habeantur, ita ut manum non imponant, nec sacra contingant. §. 2. Eum verò penitentem e dicimus, qui post Baptismum, aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis publicam penitentiam gerens, sub cilicio f divino fuerit reconciliatus altario.

7 pars. Gratian. *Apostatæ quoque ad Clericatus officium admitti non debent.*

C. LXIX. *Ad Clericatus officium non admittantur Apostatæ.*

Unde in Concilio Arelateni II. cap. 25.

Hi, g, qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad secularem h redeunt conversationem & postmodum penitentia remedia non requirunt, sine penitentia communionem penitus non accipiant. Quos etiam jubemus ad Clericatus officium non admitti. Et quicumque ille sit, post penitentiam secularem habitum accipere non præsumat. Quòd si præsumperit, ab Ecclesia alienus habeatur.

DISTINCTIO LI.

Ecce, quòd criminosi, vel non verè penitentes, vel publicam penitentiam agentes, à sacris prohibentur ordinibus. Adjecit quoque sancta mater Ecclesia, ut Curiales, aut post baptismum militantes, aut in foro decertantes, à sacris prohibentur ordinibus.

a al. 92. b Polyc. lib. 4. tit. 39. Burchard. l. 19. c. 71. Ivo p. 6. c. 67. c In cap. Martini Bracar. c. 23. Polyc. lib. 2. tit. 31. Burch. lib. 2. c. 37. Anf. l. 7. c. 31. Ivo part. 6. c. 138. Pan. l. 3. c. 61. d al. Apostolum] orig. e Expenitentem] in cap. Martini Bracar. Fal. Concilio. g Rub. penit. cap. 33. Burch. l. 19. c. 67. Ivo par. 15. c. 81. h seculum redeunt] orig.

C. I. Post baptismum militantes, vel in foro decertantes, à sacris prohibentur ordinibus.

Unde ait Innocentius Papa Episcopis in Tolitana Synodo constitutis, epist. 24 c. 2.

Aliquos a ex his, qui post acceptam baptismi gratiam in forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperunt, accitos ad Sacerdotium esse comperimus, è quorum numero Rufinus & Gregorius perhibentur: aliquos ex militia, qui eum potestatis obediunt, & editiones populo celebrant, ad honorem summi Sacerdotii pervenisse, quorum omnium neminem ad societatem quidem ordinis Clericorum oportuerat pervenisse. Quæ si singula discutenda mandemus, non modicos motus, aut scandala Hispaniensibus provinciis, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducemus: idcirco remittenda potius hæc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestre maturitas providere debet, ut tantæ usurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur: eo videlicet constituto, ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

C. II. De quibus Laicis aliqui ad Clericatum non possunt pervenire.

Idem Felici Episcopo Nuceriense, epist. 4. c. 3.

Designata e sunt genera Laicorum, de quibus ad Clericatum pervenire non possunt, id est, si quis fidelis militaverit, si quis civilis causas egerit, hoc est, postulaverit, si quis fidelis administraverit. De Curialibus autem manifesta ratio est: quoniam etsi inveniantur hujusmodi viri, qui debeant Clerici fieri; tamen quoniam sapius à curia d. repetuntur, cavendum ab his est propter tribulationem, quæ sæpè de his Ecclesie provenit.

C. III. Non admittantur Curiales ad Clericale officium.

Idem Victorio Episcopo Rothomagensi, epist. 2. cap. 11.

Præterea e frequenter quidam ex fratribus nostris, Curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos, Clericos facere contendunt, quibus postea major tristitia, cum de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quam gratia nascitur de accito f. Constat enim eos in ipsis muneribus g. etiam voluptates exhibere, quas à Diabolo inventas esse non dubium est, & ludorum, & mimorum apparatus aut præesse, aut forsitan interesse. Sit certe in exemplum sollicitudo, & tristitia fratrum, quam sæpè pertulimus, Imperatore presente, cum pro his sapius rogarem, quam ipse nobiscum positus cognovisti: quibus i non solum inferiores Clerici ex curialibus, verum etiam in Sacerdotio constituti ingens molestia, ut redderentur, instabat.

C. IV. Non promoveatur ad Diaconatum, qui post baptismum ad fidelem necandum accinctus fuerit.

Item ex Concilio Toletano I. cap. 8.

Si quis post baptismum militaverit, & chlamydem sumperit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si gravia non admiserit, si ad Clerum admissus fuerit, Diaconii non accipiat dignitatem.

Corr. Rom. §. α Ad necandos fideles,] Verba hæc non sunt in codice Lucensi Regio.

a Quantos enim] origin. & per interrogationem. b severa] origin. c Polyc. lib. 2. tit. 31. Anselmus lib. 7. cap. 10. Ivo part. 6. cap. 95. d al. ad curiam. e Ivo part. 6. cap. 349. f al. ad/cris. g al. manis. h al. vel munerum. i al. ex quibus] orig.

C. V. A quibus debet esse immunitas, qui in Episcopum ordinantur.

Item ex Concilio Toletano IV. cap. 18.

Qui in aliquo crimine detecti sunt, qui infamie nota aspersi sunt, qui scelera aliqua per publicam penitentiam se admisisse confessi sunt, qui in hæresi lapsi sunt, vel qui in hæresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur, qui semetipsos absciderunt, aut naturali defectu membrorum, aut decisione aliquid & minus habere noscuntur, qui secundæ uxoris conjunctionem sortiti sunt, aut numerosa conjugia frequentaverunt, qui viduam, vel à marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas, aut fornicarias & habuerunt, qui servili conditioni obnoxii sunt, qui ignoti sunt, qui Necphyti, vel Laici sunt, qui seculari militie dediti sunt, curie nexibus obligati sunt, qui infœci literarum sunt, qui nondum ad triginta annos pervenerunt, qui per gradus Ecclesiasticos non ascenderunt, qui ambitu honorem querunt, qui muneribus honorem obtinere moluntur, qui à decessoribus in Sacerdotium eliguntur. §. 1. Sed nec ille deinceps Sacerdos erit, quem nec Clerus, nec populus propriæ civitatis elegit, vel auctoritas Metropolitanæ, vel comprovincialium Sacerdotum assensus non exquisivit. Quicumque ergo deinceps ad ordinem Sacerdotii postulatus, & in his, quæ prædicta sunt, exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit, & examinatus probabili vitæ & doctrinæ extiterit; tunc secundum Synodalia, vel Decretalia constituta, cum omnium Clericorum vel civium voluntate, ab universis comprovincialibus Episcopis, aut certe à tribus, in Sacerdotem die Dominicâ consecrabitur, conventibus a cæteris, qui absentes sunt, literis suis, & magis auctoritate, vel præsentia ejus, qui est in Metropoli constitutus. Episcopus autem comprovincialis ibi consecrandus est, ubi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non nisi in civitate Metropolitani, comprovincialibus b ibidem conventibus. §. 2. Si quis autem deinceps contra prædicta vetita canonum, ad gradum Sacerdotii indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

Corr. Rom. §. α Aut decisione aliquid] Adhuc hæc sunt ex Conciliis olim Colonia ac Lutetia impressis. In novissima verò Colonienfi editione legitur, vel defectione, pro, vel defectione.

§. & Aut fornicarias] In codice Lucensi Regio legitur, ad fornicationes: quod videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis, ut supr. distinct. 34. c. Is qui, est annotatum.

DISTINCTIO LII.

Qui verò prætermisissis aliquibus gradibus non superbiis, sed negligentia ad majorem ascenderit, tandem à majoribus absteineat, quousque congruo tempore prætermisissos accipiat.

C. I. De eo, qui Subdiaconatus ordine postposito, Diaconus & Presbyter est ordinatus.

Unde Alexander II. scribit Grimaldo c Constantinensi d Episcopo.

Sollicitudo e dilectionis tue statuit consulere, utrum portator istarum literarum, Diaconatus & Presbyteratus officium idoneus sit peragere, nec ne; cum ad id præpostero f cursu, Subdiaconatus ordine postposito, negligentia potius, quam superbia cognoscatur ascendisse: Unde nos consulendo charitati tue mandamus, ut ab officio Sacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio Subdiaconatus ministerium sibi ritè imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

a al. convenientibus. b al. à comprovincialibus. c al. Ruinaldo] al. Rumaldo. d al. Constantiensis. e Ivo p. 6. c. 406. f al. præpropere.

Corr. Rom. § *In libro per vetusto est epistola ejusdem Alexandri ad Gervasium Rhemensem Archiepiscopum: cui hoc idem consilium dat, quod Ruinaldo Constantiensi Episcopo se dedisse narrat.*

DISTINCTIO LIII.

Curiales autem, ut supra a scriptum est, ideo ordinari prohibentur, quia frequenter, dum ab Ecclesia repetuntur, plurima incommoda Ecclesia consequitur: vel quia iidem Curiales non voto religionis, sed ut officiorum suorum ratiocinia fugiant, ad Ecclesiam se transferunt.

C. I. Quare sit constitutum, ne Curiales ordinentur.

Unde Gregorius Papa scribit lib. 7. Reg. indic. 1. epist. 11. omnibus Episcopis Siciliæ, de lege Mauricii Augusti.

Legem b, quam piissimus Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militiæ, vel rationibus sunt publici obligati, dum caularum suarum periculum fugiunt, ad Ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis convertantur, vestre studii fraternitati transmittere; hoc maxime exhortans, quod hi, qui seculi actionibus implicati sunt, in Clero Ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt: quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter, quam vixerant, vivunt, nequaquam student seculum fugere, sed mutare. Quod si etiam tales quoque monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius à ratiociniis publicis absoluti fuerint. §. 1. Si qui verò ex militaribus viris a in monasteriis converti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et juxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum (Deo auctore) suscipere.

Corr. Rom. § *Viris* In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & apud Iwonem legitur, numeris, ut significentur milites in brecculo, seu matricula descripti.

DISTINCTIO LIV.

Servi autem ordinari prohibentur, nisi à propriis dominis libertatem legitimam consequantur.

C. I. Servus ad Clericatus officium non promovetur.

Unde Leo Episcopus scribit epist. 1. omnibus Episcopis per Campaniam, &c.

Nullus a Episcoporum d servum alterius ad Clericatus officium promoveri presumat, nisi forte eorum petito, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eo vendicant potestatis. Debet enim e esse immunis ab aliis, qui divinæ militiæ est aggregandus, ut à castris domineis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatibus vinculis abstrahatur.

Corr. Rom. § *a Nullus* Caput hoc videtur confectum ex titulo, qui in Codice canonum præponitur primo decreto Leonis primi, & ex parte posteriore ipsius decreti, in qua exceptio eorum, que prius statuit, continetur: prior autem pars, que hic deest, habetur infra ead. c. admittuntur.

C. II. De servili conditione nullus ad sacros ordines deveniat.

Item ex Concilio Triburienfi a.

Nullus f de servili conditione ad sacros ordines promoveatur, nisi prius à propriis dominis legitimam libertatem consequantur; cujus libertatis charta ante ordinationem in ambone publicè legatur, & si nullus contradixerit, ritè consecrabitur. Porro servus non canonicè consecratus, postquam de gradu ceciderit, ejus conditionis sit, cujus fuerat ante gradum.

a Dist. 51. c. designata. b Ivo p. 10. c. 124. c al. actio- nibus] orig. d Polyc. l. 2. tit. 31. Ansel. l. 7. c. 28. e Burch. l. 2. c. 22. in fin. Ivo part. 6. c. 64. f Polyc. ibid. Burch. l. 2. c. 21. Ivo part. 6. c. 41. Pan. l. 3. c. 48.

Corr. Rom. § *Concilio Triburienfi* Hujus capituli in Conc. Tribur. c. 29. sententia potius habetur, quam verba, que aliqua ex parte videntur convenire cum iis, que scribuntur lib. 1. Capitul. c. 88. de ordinatione servorum, vers. Et quodcumque.

C. III. P A L E A.

[Ex Concilio Carthaginensi a primo, cap. 8.]

Magnus a Episcopus Astiagensis dixit, quid dilectioni vestre videtur, procuratores, actores & executores, seu curatores pupillorum si debeant ordinari? Gratus Episcopus dixit: si post deponita universa, & reddita ratiocinia, actus vite ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent & cum laude, Cleri, si postulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, Ecclesia infamatur. Univerfi dixerunt, rectè omnia statuit sanctitas tua, ideoque ita est, & nostra ista quoque sententia.

Corr. Rom. § *Carthaginensi* In codicibus impressis citatur ex Moguntinensi. Emendatum verò est ex Burchardo, Iwone, Decretal. in c. un. de oblig. ad ratioc.

§ *Ecclesia infamatur.* Sic emendatum est ex Concilio & Decretal. & Burchardo, & Iwone. Antè legebatur, ab Ecclesia infirmetur.

C. IV. Post donum libertatis famuli Ecclesiæ revocentur in Clerum.

Item ex Concilio Toletano IX. c. 11.

Qui b ex familiis c Ecclesiæ servituri devocantur in Clerum ab Episcopis suis, necesse est, ut libertatis percipiant donum: & si honestè vite claruerint meritis, tunc demum majoribus fungantur officiis. Quos verò flagitii sordidaverit incorrigibilis noxa, perpetua servitus conditionis religet in catenam.

Gratian. Qui autem ordinandi à dominis suis libertatem consequuntur, ab eorum patrocinio peni us debent esse alieni, ut in nullo eorum obsequiis inveniantur obnoxii.

C. V. Ad Clericatum suscipiantur, qui nullo obsequio retento, à Dominis suis libertatem percipiunt.

Unde in Concilio Toletano IV. c. 72. legitur.

Quicumque d libertatem à dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus retentet, isti si sine crimine e sunt, ad Clericatus ordinem liberi suscipiantur, quia directà manumissione absoluti noscuntur. Qui verò retento obsequio manumissi sunt, pro eo, quod adhuc patroni servitute tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad Ecclesiasticum ordinem promovendi, ne, quando voluerint eorum Domini, fiant ex Clericis servi.

C. VI. P A L E A.

[Ex Concilio Toletano a, cap. 82. f]

De g servorum ordinatione, qui passim ad gradus Ecclesiasticos promoventur h, placuit omnibus cum sacris canonibus concordari debere: & statutum est, ut nullus Episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promoveri presumat, nisi prius à dominis propriis libertatem consecuti fuerint. §. 1. Et si quilibet servus dominum suum fugiens, aut i per literas, aut adhibitis testibus munere conductis vel corruptis, aut quilibet calliditate, vel fraude ad gradus Ecclesiasticos pervenerit, decretum est, ut deponatur, & dominus ejus eum recipiat. §. 2. Si verò avus, vel pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem provincia filium genuerit, & ipse fi-

a Ext. de oblig. ad ratioc. non ordin. cap. magnus. Burchard. l. 2. c. 36. Ivo p. 6. c. 37. b Ivo part. 6. c. 373. c al. famulis. d Polyc. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 25. Ivo p. 6. c. 126. Pan. lib. 3. cap. 46. e crimine capitali] orig. f Capit. l. 1. c. 88. g Ext. de serv. non ordin. c. 2. Burch. l. 2. c. 31. Ivo p. 6. c. 132. Pan. l. 3. c. 163. h indiscretè promovebantur, capitul. i aut latitans] capitul.

lius ibidem educatus, & ad gradus Ecclesiasticos promotus fuerit, & utrum servus sit, ignotum a sit, & postea veniens dominus illius legibus eum acquisierit, sancitum est, ut si dominus ejus illi libertatem dare voluerit, in gradu suo permaneat. §. 3. Si verò cum catena servitutis à castris dominicis abstrahere voluerit, gradum amittat, quia juxta sacros canones, vilis persona manens Sacerdotii dignitate fungi non potest.

Corr. Rom. §. α Toletano] Sic etiam citatur apud Burchardum, & Ivoem. In Panormia verò à versic. si quilibet servus. citatur ex Eb. 1. Capitularium, ubi integrum extat hoc capitulum, atque etiam caput post hoc secundum, De rebus verò illorum.

C. VII. Sine patroni consensu non ordinetur, qui patrocinio cujuslibet est obligatus.

Item ex Concilio Martini Papæ, [id est, ex cap. Martini Episcopi Bracarenfis, c. 46.]

Si quis obligatus est tributo servili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cujuslibet domus, non est ordinandus Clericus: nisi probate vite fuerit, & patroni consensus accesserit.

C. VIII. P A L E A.

Ex Concilio Toletano α, cap. 2.

De rebus verò illorum, vel peculiari d, qui à propriis dominis libertate donantur, ut ad gradus Ecclesiasticos jure promoveantur, statutum est, ut in potestate dominorum consistat, quicquid ante libertatem habuerunt, utrum illis concedere, an sibi retinere e volerint.

Corr. Rom. §. α Toletano] Hæc Palea in Capitularibus habetur conjunctè cum Palea antecedente, De servorum: sed apud Burchardum & Ivoem ex eodem Toletano separationem referuntur.

Gratian. Ceterum, si à Dominis suis libertatem consecuti non fuerint, & ad Ecclesiasticos ordines aliquo modo irrepererint, Presbyter peculiis amissione mulctetur, Diaconus verò aut vicarium pro se præstabit, aut in servitutem revocabitur: ceteri verò gradus non possunt quinquam à nexu servitutis absolvere.

C. IX. Servus si latenter irrepererit ad Sacerdotium, peculiis amissione mulctetur.

Unde Gelasius scribit Martino f & Justo Episcopis.

Ex antiquis regulis, & novella Synodali explanatione comprehensum est, personas obnoxias servituti, cingulo cælestis militiæ non præcingi. Sed nescio utrum ignorantia, an voluntate rapiamini, ita ut ex hac causa b nullus penè Episcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequens, & plurimorum querela circumstrepit, ut ex hac parte nihil penitus putetur constitutum. §. 1. Actores i liquidem illustres viri filii nostri Amandi graviter conqueruntur, homines suo juri debitos, alios jam Clericos, alios jam Diaconos ordinatos, cum non solum post modernum Concilium (quod tantorum collectione k Pontificum sub omnium saluberrimæ provisionis assensu constat esse perfectum) hujusmodi personæ suscipi non deberent: verum etiam, si qui fortè in divina cultu militiæ antè fuerint, ignorantia faciente, suscepti, eliminati prorsus, & exuti religioso privilegio, ad dominorum suorum possessiones iusta debuerint admonitione compelli. Et ideò, fratres charissimi, eos, quos supradicti viri actores in Clericatus officio monstraverint detineri, discussos, & obnoxios approbatos, custodito legum tramite, sine intermissione restituite: ita ut si quis jam ex his

a ignoraverit] capitul. b Ex Concil. Toletan. 1. cap. 10. c Burch. l. 2. c. 27. Ivo part. 6. c. 38. d al. peculiar. e vendicare] capitul. f al. Martyrio. g Servus in epist. ad Episcopos per Lucaniam, &c. c. 16. Polyc. l. 2. tit. 31. Ansel. lib. 7. c. 29. h al. culpa. i Ivo p. 6. c. 353. Panorm. lib. 3. sup. 164. k al. collatione.

Presbyter reperitur, in eodem gradu peculi sui a missione mulctatus maneat. Diaconus verò aut vicarium præstet, aut si non habuerit, ipse reddat. Reliqua verò officia sciant, neminem posse ab hac obnoxietate, si convincitur, vendicari, quatenus hoc ordine custodito, nec dominorum jura, nec privilegia ulla ratione turbentur.

C. X. Servus, Clericus factus, servituti obnoxius maneat.

Idem Herculentio, Stephano, & Justo Episcopis.

Frequens b equidem, & assidua nos querela circumstrepit de his Pontificibus, qui nec antiquas regulas nec decreta nostra noviter directè cogitantes, obnoxias possessionibus c, obligatasque personas, venientes ad Clericalis officii cingulum, non refutant. §. 1. Nuper d enim actores illustres foemine Placidæ, petitorii obligatione conquesti sunt, Sabinum Marcellanienfis, sive Clusitanæ e urbis Antistitem, Antiochum servum juris patronæ suæ (absentis domine occasione captatà) ad Presbyterii honorem usque perduxisse, ejusque fratrem Leontium Clericalis officii privilegio decorasse. Et ideò, fratres charissimi, inter supradictos actores, & eos, qui extremæ conditionis repetuntur objectu, cognitionem vobis nostrà auctoritate deputamus, ut omni veritate discussa, si reverà objectam sibi maculam juxta refrigerationis non poterunt ratione diluere, Leontium Clericum, quem gradus præfinitus legibus non defendit, ad sequendam conditionis suæ necessitatem modis omnibus reddi jubeatis α: Antiochum verò, quia propter Sacerdotium reconciliari f non potest, si in sua Ecclesia, in hoc, in quo est, honore collocare desiderat domina, non velut redditum sibi habeat, sed pro mysteriorum celebratione susceptum.

Corr. Rom. §. α Reddi jubeatis:] In plerisque vetustis exemplaribus Gratiani, Anselmo, Ivoem, & Polycarpo legitur, redhibete: sed ob glossam non est mutatum.

C. XI. De eodem.

Idem Rufino, & Aprili Episcopis.

Quis g aut leges Principum, aut Patrum regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni, nisi qui impunitum sibi tantum aestimet transire commissum? Actores liquidem filie nostræ illustres & magnificæ foemine Maximæ, petitorii nobis infamatione conquesti sunt, Syvefrum atque Candidum, originarios suos, contra constitutiones, quæ supra dictæ sunt, & contradictione præeunte à Lucerino Pontifice Diaconos ordinatos. Ideò, fratres charissimi, tantæ prævaricationis excessus noveritis sagacius inquirendos, & si consiterit querelam veritate fulciri, continuo, qui contradictione præeunte non legitime sunt creati, à sacris officiis repellantur.

C. XII. Nec ad religioso vitam propositum, nec ad Clericatus officium servi sine dominorum consensu admittantur.

Idem Episcopis per Lucaniam, &c. epist. 1. c. 16.

Generalis b etiam querelæ vitanda præsumptio est, quæ propemodum causantur universi, passim servos & originarios dominorum jura, possessionumque α fugientes, sub religioso conversationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad Ecclesiasticum famulatum, conventibus quippe Præfulibus, indifferenter admitti. Quæ modis omnibus est amovenda pernicia, ne per Christiani nominis institutum, aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti; præcipue

a al. sui sola. b Polyc. ibidem. Anselm. l. 7. c. 30. c al. possessoribus. d Ivo p. 6. c. 354. Part. l. 3. c. 165. e al. Cusillinatis. f al. retolli. g supr. dist. 10. cap. 11. Justin. novell. const. 123. circa fin. Deusdedit p. 4. Ivo part. 6. c. 104. & part. 4. cap. 179. Panorm. lib. 2. c. 150. h Polyc. l. 4. tit. 34. Ansel. l. 7. c. 196. Ivo part. 6. cap. 100.

cum nec ipsam ministerii Clericalis hæc obligatione suscipi conveniat dignitatem, cogaturque pro statu militantium sibi, conditioneque iurgari, aut videri (quod absit) obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione prohibitis, quisquis a Episcopus, Presbyter, aut Diaconus, vel eorum, qui monasteriis præesse noscuntur, hujusmodi personas apud se tenentes, non restituendas patronis, aut deinceps vel Ecclesiasticæ servituti, vel religiosis congregationibus putaverint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum sub Scripturæ b testimonio primitus absolutas, vel legitimâ transactione concessas, periculum se proprii honoris non ambigant communionisque subituros, si super hac re cuiusquam verax nos querela pulsaverit.

§. 1. Magnis quippe studiis, secundum B. Apostolum e, præcavendum est, ne fides & disciplina Domini blasphemetur. Idem. §. 2. Nihil perire credimus Ecclesiasticis utilitatibus, si, quæ sunt aliena, reddantur.

Corr. Rom. §. a Possessionumque] *Emendatum sic est ex decreto Gelasii, cum antea legeretur, possessionemque. Nam originarii non solum dominis, sed fundis, ac possessionibus a dicitis erant l. quemadmodum. §. l. originarios. lib. XI. Cod. tit. de agricol. Ac propterea supra in c. frequens. non est mutata vox, possessionibus, quoniam in plerisque vetustis codicibus legatur, possessoribus.*

§. e Idem] *Hæc non sunt inventa apud Gelasium, neque apud ceteros collectores habentur.*

2 pars. Gratian. *Hoc tunc observandum est, cum dominus & servus ejusdem professionis inveniantur. Ceterum si Judæus mancipium Christianum emerit, Judicis vel Episcopi auctoritate, etiam eo invito, ad libertatem debet perduc.*

C. XIII. *Ad libertatem perducantur mancipia Christiana à Judæis comparata.*

Unde Gregorius Libertino Præfecto Siciliæ, l. 2. epist. 37. seu cap. 76.

Mancipia d Christiana, quæcunque Judæum comparasse patuerit, ad libertatem juxta legum præcepta sine omni ambiguitate perducite, ne, quod absit, Christiana religio Judæis subdita polluat.

C. XIV. *Officia publica Judæis non sunt committenda. Item ex Concilio Toletano III. c. 4.*

Nulla officia publica Judæis e injungantur, per quæ eis occasio tribuatur, Christianis pœnam inferre. Si qui verò Christiani ab eis Judæismi ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito pretio, ad libertatem & religionem redeant Christianam.

Gratian. *De his autem, qui in infidelitate empti, ad gratiam Baptismi venire desiderant, quid fieri debeat, Gregorius Papa scribit Fortunato Neapolitano Episcopo, lib. 5. epist. 31. seu c. 131.*

C. XV. *In libertatem vendicentur servi, qui ab infidelitate ad fidem accedunt.*

Fraternitatem f vestram de his oportet esse sollicitam. Et si de Judæorum servitio non solum Judæus, sed etiam quisquam Paganorum fieri voluerit Christianus, postquam voluntas ejus fuerit patefacta, ne hunc sub quolibet ingenio, vel argumento, cuiquam Judæorum vendandi facultas sit, sed is, qui ad Christianam converti fidem desiderat, defensione vestrà in libertatem modis omnibus vendicetur. §. 1. Hi g verò, quos hujusmodi oportet servos amittere, ne forsitan utilitates suas irrationabiliter æstiment impediri, sollicita vos hæc convenit consideratione fervare; ut si Paganos, quos mercimonii causâ de externis b finibus emerint, intra tres menses,

2 Ivo part. 16. c. 47. h al. scriptiois. c 1. Tim. 6. 2. Pet. 2. d C. ne Judæus Christianum mancipium. §. nulla. e al. Judæos opus est agere. f Joan. Diac. lib. 4. num. 47. g Ivo part. 13. c. 106. Polyc. l. 7. tit. 14. h al. extraneis.

dum emptor, cui a venditi fuerint, non invenitur, fugere ad Ecclesiam fortè contigerit, & velle se fieri dixerint Christianos, vel etiam extra Ecclesiam hanc talem voluntatem prodiderint; pretium eorum ibi à Christiano scilicet emptore percipiant. Si autem post præfinitos tres menses quisquam hujusmodi servorum velle suum edixerit b, & fieri voluerit Christianus, nec aliquis eum postmodum emerit c, nec dominus qualibet occasionis specie audeat vendare, sed ad libertatis proculdubio præmia perducatur: quia hunc non ad vendendum, sed ad servendum sibi d dicitur e comparasse.

C. XVI. P A L E A.

[Idem Januario Caralitano Episcopo, lib. 3. epist. 9.]

Si quilibet Judæorum servus ad venerabilia loca confugerit causâ fidei, nullatenus eum patiamini præjudicium sustinere: sed sive olim Christianus, sive nunc fuerit baptizatus, sine ullo Christianorum æ pauperum damno, religioso Ecclesiasticæ pietatis patrocinio, in libertatem modis omnibus defendatur.

Corr. Rom. §. a Christianorum] *Joannes Diaconus in vita S. Gregorii, lib. 4. num. 46. referens hanc epistolam, & Ivo part. 13. cap. 102. habent hanc vocem: que tamen abest à codicibus epistolarum S. Gregorii tam impressis, quam manuscriptis, qui sunt collati.*

C. XVII. P A L E A.

[Item ex Concilio Toletano XII. cap. 9.]

Et si h Judæorum servi, nec dum adhuc conversi, ad Christi gratiam convolaverint, libertate donentur.

C. XVIII. P A L E A.

[Item ex Concilio Matisconensi I. c. 16.]

Præsenti a Concilio i, Deo auctore, sancimus, ut nullum Christianum mancipium Judæo deinceps serviat; sed datis pro quolibet bono mancipio duodecim solidis, ipsum mancipium quicumque Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad servitium licentiam habeat redimendi. Et si Christianus fieri desiderat, & non permittitur, similiter faciat: quia nefas est, quem Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, blasphemum Christianæ religionis in vinculis tenere. Quod si acquiescere his, quæ statuimus, quicumque Judæus noluerit, quamdiu ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipium k ipsum cum Christianis ubicunque voluerit habitare.

Corr. Rom. §. a Præsenti] *Caput hoc eodem modo referatur à Burchardo & Ivone: in Concilio tamen ipso paulò aliter habetur, & nonnulla deficiunt.*

C. XIX. De eodem.

Item ex Concilio Aurelianensi I. cap. 10.

Si l servus, absente vel nesciente domino, Episcopo ps. tamen sciente, quod servus sit, Diaconus, aut Presbyter fuerit ordinatus, ipso in Clericatus officio permanente, Episcopus eum domino duplici satisfactione compenset. Si verò Episcopus eum servum nescierit, qui testimonium perhibent, aut eum supplicaverint ordinari, simili redditioni teneantur obnoxii.

C. XX. De eodem.

Item Constitutio nova.

Si m servus, sciente & non contradicente domino, in Clero fuerit ordinatus, ex hoc ipso, quod constitutus est, liber & ingenuus erit. Sed si ignorante domi-

a Cui vendi debeant] orig. h al. dixerit. c emere] orig. Jo. Diac. l. 4. c. 46. d intelligitur] orig. e al. reservasse. f Ivo p. 13. c. 102. g Burch. l. 4. c. 86. Ivo p. 1. c. 280. h Ut si] orig. i Burch. l. 4. c. 88. Ivo p. 1. c. 282. k al. mancipio ipsi. l Polyc. l. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 24. Ivo part. 6. c. 125. m Justin. de sanctis Episcopis. §. si servus. & in Authen. si servus. de Episc. & Cler.

no, licet ei intra spatium unius anni, & servilem fortunam probare, & servum suum accipere. Verum a etiam, si legitimo probato experimento Monachus efficiatur, evadit jugum servitutis. Debent enim per triennium, antequam Monachi efficiantur, in monasterio permanere: postea vero si Monachi effecti fuerint, liberi efficiuntur. Episcopalis b enim ordo liberat a fortuna servili, vel adscriptitio, sed non a curiali, sive officiali: nam & post ordinationem durat. Sed & jus c patrie potestatis solvit Episcopalis dignitas. Adscriptitios d vero in ipsis possessionibus Clericos, etiam praeter voluntatem dominorum, fieri permittimus: ita tamen, ut Clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant.

Corr. Rom. § Extat hoc coput ad verbum in epitomis Novellarum Constitutionum ab Irenio descriptis, quae post Codicem poni solent, itemque in Novella 123. c. 26. per Julianum antecessorem. Verba autem, quae addita erant in titulo, Leo Imperator omnibus episcopis, videntur illuc irrepisse ex sequenti titulo.

C. XXI. De eodem.

Item Leo Papa omnibus Episcopis, epist. 1. c. 1.

Admittuntur e passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium Sacerdotii (taquam servilis vilitas hunc honorem jure capiat) provehuntur. & infra. Ab his itaque, fratres charissimi, omnes vestrae provinciae abstineant Sacerdotes: & non tantum ab his, sed etiam f ab aliis originariis, vel qui alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari, nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis.

4 pars. Gratian. De servis monasterii quaeritur: An Ecclesiasticis officiis possunt aggregari, an non? Sed famuli Ecclesiarum non sunt ordinandi, sicut supra dictum est, nisi a propriis Episcopis libertatem consequantur. Porro servus monasterii libertatem consequi non valet a, non ergo ad Clericatum sibi accedere licet. Quod autem liber fieri non possit, probatur auctoritate octavae Synodi, in qua sic statutum legitur.

Corr. Rom. § a Non valet,] In primo Vaticano post haec verba, sequitur: qui enim sunt monasterii, in nullius jus transire possunt. Unde nec Abbas potest dicere, hoc meum est, non ergo, &c. Caput autem, quod nunc a Gratiano citatur, alibi repertum non est, quam apud Isidorum Hispanensem in reg. Monach. c. de fam. vita.

C. XXII. Monasterii servum Albatu vel Monacho non licet liberum facere.

Abbatu g vel Monacho monasterii servum non licebit facere liberum. Qui enim nihil proprium habet, libertatem rei alienae dare non potest. Nam sicut etiam saeculi leges sanxerunt, non potest possessio alienari, nisi a proprio domino.

Grat. Hoc auctoritate prohibentur servi adipisci libertatem recedenti ab obsequiis monasterii: sed non prohibentur nancisci libertatem promovendi ad sacros ordines. Potest enim in sacris ordinibus constitutus, monasterii obsequiis perpetuo deservire; ac sic servus monasterii & libertatem adipisci & sacris officiis associari valet. Unde in alio capitulo praefatae constitutionis haec causa redditur. Injultum a est enim, ut Monachis rurale opus facientibus, servi eorum otio torpeant, ac deliciis affluant.

Corr. Rom. § a Injultum] Infra 17. quest. 4. c. in venditionibus. vers. injultum. hoc ipsam citatur ex Concilio Agathensi, ubi etiam extat, c. 56.

5 pars. Gratian. Quod autem servi Ecclesiarum (quo no-

a Authen. de Monach. §. hinc autem. b Tit. de sanctis. Episc. §. sed & quidem. c Auth. episcopalis. de Episc. & Cleric. eod. Auth. sed episcopalis. eod. d Auth. adscriptitios. eod. e Ansel. l. 7. c. 25. Burch. l. 2. c. 22. Ivo p. 6. c. 64. f & ab aliis, qui aut originali, aut alicui] orig. g Isidorus Hispan. in reg. Monach. c. de fam. vita.

mine etiam monasterii servos significari intelligimus] ad sacra religionis propositum debeant assumi, auctoritate Gregorii probatur, qui in generali Synodo residens a dixit.

C. XXIII. Si conversationis probata fuerit famulus Ecclesiae, potest ordinari.

Multos b de c Ecclesiastica familia, seu seculari militia novimus ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi, in divino servitio valeant familiariter in monasteriis conversari. Quos si passim admittimus, omnibus fugiendi Ecclesiastici juris dominium occasionem praebemus. Si vero festinantes ad omnipotentis Dei servitium incaute retinemus, illi invenimur negare quaedam, qui dedit omnia. Unde necesse est, ut quisquis ex juris Ecclesiastici servitute, vel secularis militiae, ad Dei servitium converti desiderat, probetur prius in Laico habitu constitutus. Et si mores illius, atque conversatio, bono desiderio illius testimonium ferunt, absque ulla retractatione servare in monasterio omnipotenti Deo permittatur; ut a servitio humano liber recedat, qui divino amore districtiorem subire appetit servitutem. Si autem & in Monastico habitu, secundum Patrum regulas irreprehensibiliter fuerit conversatus, post praefixa sacris canonibus tempora, licenter jam ad quodlibet Ecclesiasticum officium provehatur: si tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quae in Testamento Veteri morte multantur.

Gratian. Ecce, quomodo servi ad Clericatum assumi valeant, vel quomodo non admittantur. Liberti quoque non sunt promovendi ad Clerum, nisi ab obsequiis sui patroni fuerint absoluti.

C. XXIV. Absque patroni assensu liberi non promoveantur ad Clerum.

Unde in Concilio Eliberitano, cap. 80.

Prohibendum est, ut liberi, quorum patroni in saecula fuerint, ad Clerum non provehantur.

DISTINCTIO LV.

1 Corpore vero vitiatu similiter a sacris officiis prohibentur.

C. 1. Qui de monasterialibus disciplinis ad Clericale munus accedit, & de Laicis, anteaquam ejus vita examinatur.

Unde Gelasius Papa Episcopis per Lucaniam & Brutios constituitis, epist. 1. c. 2. & 3. scribit, dicens:

Priscis d igitur pro sui reverentia manentibus conditis (quae, ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri) eatenus Ecclesiis a, quae vel cunctis sunt privatae ministris, vel sufficientibus uique adeo despoliatas servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus divina munera supplere non valeant, tam instituenti, quam promovendi Clericalis obsequii, sic spatia dispensanda concedimus, ut si quis monasterialibus & disciplinis eruditus ad Clericale munus accedit, etiam de Laicis anteaquam ejus vita requiratur. §. 1. Ne e fit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adolescentia fordidatus, vel corpore vitiatu, vel servilis vel originarie conditionis, vel curiae, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica poenitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione discussus.

Corr. Rom. § a Eatenus Ecclesiis] Restitutus est hic locus ex epistola Gelasii, & Ivone.

a al. praesidens. b ex decretis B. Gregorii in extremo 12. lib. regest. & aliqua ex parte l. 4. epist. 44. Joan. Diac. l. 2. c. 16. In Concil. Tribur. cap. 29. Anselm. l. 7. c. 184. Polyc. lib. 16. tit. 16. c. al. ex. d Ivo p. 3. c. 142. & 143. Polyc. lib. 2. tit. 31. Ansel. l. 7. c. 47. e Ibid. c. 3. infra dist. 77. si quis. § 6 Mo.

¶ § Monasterialibus] Hic de industria videntur Gelasii verba mutata, & in consensum redacta: integra autem referantur infra dist. 77. c. si quis. & ibi legenda.

C. II. Annue suspensioni subjaceat, qui prater canoniam formam aliquem ordinat.

Item ex Concilio Arelatenſi III. c. 3.

Nullus poenitentem, nullus bigamum, nullus viduarum maritos in predictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc jam propè omnium canonum instituta contineant; tamen ne cuiquam Sacerdotum supplicantium (sicut jam diximus) importunitas, vel suggestio iniqua subrepat; necesse fuit, ut nunc severiorem regulam sibi velint Domini Sacerdotes imponere. Et ideo, quicumque ab hac die contra ea, quæ superiùs sunt comprehensa, Clericum ordinare præsumperit, ab ea die, quæ ei potuerit hoc approbari, anno integro Missas facere non præsumat. Quam rem si quis observare noluerit & contra constitutum fratrum faciens, Missas celebrare præsumperit, Ecclesiæ communione privetur, & ab omnium fratrum communione non verit se alienum: quia dignum est, ut severitatem Ecclesiasticae discipline sentiat, qui toties salubriter à sanctis Patribus instituta observare contemnit.

Corr. Rom. ¶ & Ecclesiæ communione privetur.] Hæc verba non sunt in ipſo Concilio, & videntur idem significare, ac sequentia: sunt tamen in vetustis quoque Gratiani codicibus.

C. III. Non ordinentur poenitentes, vel illiterati.

Item Hilarius ex Concilio Romano ab ipſo habito, c. 3. [paulò tamen aliter.]

Poenitentes & vel inscii literarum, aut aliqua membrorum damna perpessi, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissolvat.

Gratian. Corpore autem vitiati intelliguntur non casu, sed propria voluntate abscissi.

C. IV. Qui semetipsum absciderit, non ordinetur.

Unde in Canonibus Apostolorum, c. 22. & 23. legitur.

Si quis abscidit semetipsum, [id est e, si quis amputavit sibi virilia] non fiat Clericus: quia sui est homicida, & Dei conditionis inimicus. §. 1. Si quis cum Clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia sui est homicida.

C. V. Non producantur ad Clerum, qui scipſos absciderunt.

Item ex Concilio Arelatenſi II. c. 7.

Hic qui se, carnali vitio repugnare nescientes, abscindunt, ad Clerum pervenire non possunt.

C. VI. Non est ordinandus, qui partem digiti volens sibi abscidit.

Item Innocentius scribit Felici Nucetano Episcopo, epist. 4. cap. 1.

Qui g partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad Clerum canones non admittunt. Cui vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non spontè percussit, hos canones præcipiunt & Clericos fieri, & si in Clero fuerint reperti, non abjici. In illis enim voluntas est iudicata, quæ sibi ausa fuit ferrum injicere; in istis vero casus veniam meruit.

Corr. Rom. ¶ & Injicere;] In originali sequitur, quòd scilicet & alii id facere dubitari non possit, in istis, &c.

a al. celebrare. b al. charitate. c Ansel. lib. 7. cap. 16. d Ex prisca versione. e ista est glossa in veteri versione. c. 23. f Si qui] orig. g In Concil. Tribur. cap. 33. Polyc. lib. 2. tit. 31. Burch. l. 2. c. 14. Ivo p. 6. c. 58. Ansel. lib. 7. cap. 35. Panor. l. 4. c. 43. h al. vindicatu.

Gratian. Similiter verò intelligendum est de iis, qui per languorem à Medicis secantur, aut à Barbaris abscinduntur, aut à dominis castrantur.

C. VII. Qui per languorem à Medicis defecatur ad Clerum valet admitti.

Unde in Nicæno Concilio, cap. 1. legitur.

Si quis à Medicis propter languorem defectus est, aut à Barbaris excisus, hic in Clero permaneat. Si quis autem seipsum sanus abscidit, hunc & in Clero constitutum abstinere convenit, & deinceps & nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quòd de his, qui hanc rem affectant, audentque semetipſos abscindere, dictum sit: sic eos, quos aut Barbari, aut domini castraverunt, si inveniuntur aliàs e dignissimi, tales ad Clerum suscipiat regula.

Corr. Rom. ¶ & Et deinceps] His verbis nihil respondet in Græco vulgato codice: sed optime apud Balsamonem, quemadmodum & in Carthagenſi 6. in Capitulis Nicæna Synodi à Teitone & Thearisko versis.

C. VIII. Licet ordinetur Episcopus, qui per hominum insidias eunu-chizatur.

Item ex canonibus Apostolorum, c. 21.

Eunu-chus, si per insidias & hominum factus est, vel si in persecutione, ejus sunt amputata virilia, vel si ita natus est, & est dignus, fiat Episcopus.

Corr. Rom. ¶ & Per insidias] & ἐμπύρις, id est, ex insultu & injuria.

¶ § Episcopus] In Græcis exemplaribus non habetur vox ista, & videtur subintelligi, κληρικὸς.

C. IX. Non excludantur à Clero, qui à Medicis vel Barbaris, vel à dominis suis castrantur.

Item ex Martino Bracarenſi Episcopo in Capitulis Synod. Græc. c. 21.

Si quis pro regridine naturalia à Medicis secta habuerit, similiter & qui à Barbaris, aut dominis suis fuerint castrati, & moribus digni fuerint vili, hos canon admittit ad Clericatus officium promoveri. Si quis autem sanus, non per disciplinam religionis & abstinentiæ, sed per abscissionem plamati à Deo corporis, exitimans posse à se carnales concupiscentias amputari, castraverit se; non eum admitti decernimus ad aliquod Clericatus officium. Quòd si jam antè fuerit promotus ad Clerum, prohibitus à suo ministerio deponatur.

C. X. Non prohibetur à sacris ordinibus, qui à Medicorum incisione claudus efficitur.

Item ex Concilio Herdensi.

Si quis in infirmitate positus Clericus, Medicorum incisione claudus efficitur, promoveri ad sacros ordines eum non denegamus.

C. XI. Non prohibetur à Clero, qui digitum sibi casu abscidit.

Item Stephanus V. Roberto Metens Episcopo.

Lator f præsentium Flavius g scil. Clericus, ad sanctam sedem Apostolicam veniens, detulit à te nobis directam epistolam, quæ indagare studuisti, eum à Normannis nuperrimè captum, sinistrae manûs digitum habere abscissum; sciscitans, si ob hoc ad Ecclesiasticum ordinem valeat promoveri, an non. Quòd & nos reperientes, quia solertia tua, magis super hoc sollicita, à sede Apostolica doceri flagitat, normam justitiæ semper sequi exoptans. studium tuæ sanctitatis meritò collaudamus, reverentiam tuam scire volentes, quoniam si ita est,

a In Tribur. ibid. Ansel. l. 7. c. 36. Polyc. ibid. b ἐκταζόμενος. c ἀλλως ἀξίος. d Ivo p. 6. c. 374. Panorm. lib. 3. c. 56. e Concordat Triburiensē c. 33. Burch. l. 2. c. 15. Ivo p. 6. c. 34. Panorm. lib. 3. c. 42. f Ivo p. 6. c. 118. Panorm. lib. 3. c. 42. g al. Flavianus.

quòd

quod à Normannis digitum ipsum habent abscissum, ad promovendum (si aliàs dignus fuerit) nil ei nocebit: eò quod quid de his, qui à dominis, vel Medicis, sive à Paganis non spontè tale quid patiuntur, sacri censeant canones, dilectionem tuam latere non credimus.

C. XII. Tempore sinceritatis dignitas accepta sequente debilitate non amittitur.

Item Gelafius Papa Palladio Episcopo.

Præcepta a canonum, quibus Ecclesiastica regitur disciplina, sicut ad Sacerdotium debiles corpore non patiuntur venire; ita & si quis in b eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit faciatius, amittere non potest, quod tempore suæ sinceritatis accepit. §. 1. Stephanus liquidem Presbyter petitioni nobis deservit oblato, quod habetur a in subditis, oim sibi ante annos plurimos collatam Presbyterii dignitatem, quam reverè immaculati corporis iudicio e suscepisset; sed nuper propter provincie vastitatem (quam Thuscie præ omnibus, Barbarorum feritas diversa sectantium, & ambiguitas innoxii animorum) dum imminentes gladios evadere fugæ præsidio nitetur, acutis sudibus occurrentia sibi septa transiliens, inferiores partes corporis inseruisse suggestit, quæ vix adhibita curatione biennio potuissent abstergi d. Et ideò, frater charissime, supradicto locum suum, dignitatemque restitue, quatenus sacrosancta mysteria, sicut consuevit, exerceat. Neque enim convenit ob hoc auferri antè susceptum ordinem, in quo postmodum in invaletudinem corporis casu probatur faciente collapsus.

Corr. Rom. §. Quod habetur] Sic est emendatum ex Anselmo, & antiquis codicibus Gratiani. Nam hæc est usitata forma in epistolis Romanorum Pontificum, ubi propria verba petitionum subiungunt. Antea legebatur: quod haberet.

2 pars. Gratian. Hoc autem non de omnibus membris intelligendum est. Qui enim oculum casu amisit, licet desit voluntas, tamen Sacerdotium adipisci non potest.

C. XIII. Non sunt præstanda jura Sacerdotii, cui oculus erutus est.

Unde Gelafius e scribit Rufino Episcopo.

Si Evangelica admonitio iracundiam nec usque ad verbum furentem proflire permittit, ne si Racha fratri suo quis dixerit, reus sit gehennæ ignis: quali putamus penam plectendum esse, qui non solum pugno impiè percussit hominem in Levitici officii ministerio servantem; sed quali non sufficeret ad eadem manus, ita (instigante se Diabolo) raptus est ad iracundiam, ut fuisse non solum percuteret, sed etiam erueret oculum fratris? Et quamvis hujusmodi excessus graviori esset penam plectendus, bene tamen fraternitas tua fecit, ab officio eum Presbyterii remove. Hoc tamen sollicitudinis tue sit, ut locum ei penitentiae constituas, & in aliquo eum monasterio retrudas, Laicæ tantummodò sibi communiōne concessa. In loco autem illius alium te necesse est ordinare Presbyterum. Nam g illi, cui erutus est oculus, non possunt secundum canones Sacerdotii jura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, quod oculum invitum amisit, cum nec volens quisquam oculum amississe credendus est; nec sacratissimos canones aliquem casum in amissione oculi, qui ad Sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse regulis invenimus: sed hoc tantummodò ad prohibitionem suffecisse videmus Patribus, ut qui careret oculo, Sacerdotii officium adipisci non possit. Sed nec illi ullatenus, quasi in compensationem injuriæ, sacratus ordo concedi poterit, qui ad tantam Sacerdotem proprium potuit iracundiam pro-

a Ansel. l. 7. c. 39. Ivo p. 6. c. 107. Pan. l. 3. c. 55. Polyc. lib. 2. tit. 31. b in eo actin. Ivo. c. al. iudicio. d al. abstrungi. e al. Pelagius. f Polyc. ib. Anselm. lib. 11. cap. 69. Matth. 5. g Ivo par. 7. c. 111.

vocare, ut & ille officium, in quo erat, amitteret, & iste proventus sui perderet facultatem.

DISTINCTIO LVI.

1. Presbyterorum etiam filii ad sacra officia non sunt admittendi.

C. I. Filii Presbyterorum à sacris prohibentur officiis.

Unde Urbanus Papa II. ait a.

Presbyterorum b filios à sacris altaris ministeriis removens; nisi aut in Cœnobiis, aut in Canonici religiose probati, fuerint conversati.

2 pars. Gratian. Sed hoc intelligendum est de illis, qui paterna incontinentia imitatores fuerint. Verum si morum honestas eos commendabiles fecerit, exemplis & auctoritatibus non solum Sacerdotes, sed etiam summi Sacerdotes fieri possunt.

C. II. PALEA.

[Unde Damasus Papa scribit d.]

Osius Papa fuit filius Stephani Subdiaconi. Bonifacius Papa fuit filius Jucundi Presbyteri. Felix Papa filius Felicis Presbyteri de titulo Fasciolæ. Agapitus Papa filius Gordiani Presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori Episcopi de civitate Hierosolyma. Sylverius Papa filius Sylverii e Episcopi Romæ. Deusdedit Papa filius Stephani Subdiaconi. Felix enim tertius, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero fuit. Item Gelafius, natione Afer, ex patre Episcopo Valerio natus est. Item Agapitus, natione Romanus, ex patre Gordiano Presbytero originem duxit. Complures etiam alii inveniuntur f, qui de Sacerdotibus nati Apollonica sedi præfuerunt.

Corr. Rom. §. In nullo vetusto Gratiani codice adscribitur hic nomen Paleæ. In decimo Vaticano, & aliis quibusdam habetur conjunctè cum verbis superioribus Gratiani. à vers. Felix enim tertius, usque ad finem. In alio autem satis etiam emendato ista eadem cohærent cum superioribus: sed post illa verba, ex patre Gordiano Presbytero originem duxit, sequitur, unde Damasus Papa scribit: Deusdedit Papa filius Stephani Subdiaconi, Bonifacius Papa filius Jucundi Presbyteri, Felix Papa filius Felicis Presbyteri de titulo Fasciolæ, Agapitus Papa filius Gordiani Presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori Episcopi de civitate Hierosolyma, Sylverius Papa filius Hormisdæ Episcopi Romæ. Complures etiam, &c. Nec verò magnopere mirandum est, hæc omnia ex Damaso citari, qui vixit ante istos, qui hic enumerantur. Liber enim, qui Pontificalis dicitur, ubi hæc scripta suis locis legantur, à Damaso captus est scribi: ideoque licet ab aliis multa deinde sint addita, retinuit tamen primi auctoris nomen. Ivo quidem eadem ferè ista refert ex Gestis Romanorum Pontificum. Omnino partem aliquam hujus capituli, saltem illam, que in decimo Vaticano habetur, ab ipso Gratiano scriptam esse, constat ex verbis Gratiani in extremo præcedente capite, & capite penultimo hujus distinctionis. Auctor verò Paleæ, dum unum per se caput conficere voluit, ordinem perturbavit, præsertim in repetitione Felicis III. & illud de Ofio temerè adjuunxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.

C. III. Vitia parentum filii non imputantur.

Hinc Augustinus ait lib. de bono conjug. c. 16.

Undecunque g homines nascantur, si parentum vitia non sectentur, & Deum rectè colant, honesti

a In Concilio Claramontensi, cap. 25. & Melphensi, & in Concilio Innoc. II. c. 19. Sententia est in Conc. Lateran. sub Alex. III. par. 19. c. 2. b Ex decretis Greg. VII. & Urbani II. c al. canonicis] al. canonicis regularibus. Ans. l. 6. c. 150. Ivo p. 6. c. 410. Pan. lib. 3. c. 51. d In Pontificali. e al. Hormisdæ. f Ivo in prologo. Panorm. in prologo. f. 30. & l. 3. c. 52. g Sent. 4. dist. 33. q. 4. sicut. §. undecunque. in fin. Ivo in prologo. & p. 6. c. 415. Panorm. in prolog. c. 29.

Distinctio LVI.

Vertical text in the right margin, likely bleed-through or a separate column of text.

& salvi erunt. Semen enim hominis ex qualicumque homine, Dei creatura est; & eo male utentibus male erit, non ipsum aliquando malum erit. Sicut autem boni filii adulterorum, nulla est defensio adulterii; sic mali filii conjugatorum, nullum est crimen nuptiarum.

C. IV. De eodem.

Item Joannes Chrysostronus homilia tertia in Mattheum b.

NUnquam e de vitiis erubescamus parentum, sed unum illud queramus & amplectamur, virtutem videlicet. Hujusmodi enim, etiam si alienigenam quis habeat matrem, etiam si fornicatione pollutam, vel quolibet ejusmodi dedecore sordidatam; nihil tamen de ejus aut vitiate fuscabitur, aut crimine polluetur. Quod si fornicatorem ipsum ad meliora conversum nequaquam prior vita commaculat, multo magis ex meretrice natus & adultera, si propria virtute decoretur, parentum suorum non decoratur opprobriis. Item infra. §. 1. Non est omnia, nec de virtute, nec de vitio parentum, aut laudandus aliquis, aut culpandus: nemo inde verè, aut obscurus aut clarus est: imò etiam (si quiddam & à communi opinione abhorrens dicendum est) nescio, quomodo ille magis respicietur, qui ex parentibus à virtutibus profusus alienis, ipse tamen fuerit de virtute mirabilis.

Corr. Rom. §. Quæramus,] In versione, que nunc vulgata est, legitur, atque omnibus studiis assequamur, nobilitati propriam honore virtutum. Græcè integer locus ita habet: παυδόν και ηυδς διά τέρων υνδέρπει εχκαλπτέρου επί τή τών προδόνων κληρά. αμ' εν μόνον ιαίς τήν εν δέσπην.

§. Si quiddam à communi] Sic est emendatum ex Græco: si δέ χη τι και παυδόν εν τήν. Antè legabatur, quemadmodum ferè & in vulgata versione, & apud Ivoem, ut consideratius aliquid dicamus, aut expressius.

C. V. Non parentum, sed propria culpa quemque condemnat.

Item Hieronymus in epistola ad Pammachium, contra errores Joannis Hierosolymitani.

NAsci d de adulterio, non est ejus culpa, qui nascitur, sed illius, qui generat. Quomodo in feminibus non peccat terra, que fovet; non semen, quod in fuleis jacitur: non humor & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant; sed, verbi gratià, fur & latro, qui fraude & vi eripit femina: Sic in generatione hominum recipit terra, id est, vulva, quod suum est, receptum confovet, confotum corporat, corporatum in membra distinguit; & inter illas secretas ventris angustias Dei manus semper operatur, idemque est corporis Creator & anima. Noli e despiciere bonitatem figuli tui, qui te plasnavit, & fecit ut voluit. Ipse est Dei virtus, & Dei sapientia, qui f in utero virginis edificavit sibi domum. Jephthe g inter viros sanctos Apostoli voce numeratus, meretricis est filius. Sed audi, Esau de Rebecca & Isaac genitur, hispidus tam mente, quam corpore; quasi non in feminibus, sed in voluntate nascentis causa vitiorum est atque virtutum.

C. VI. Iniquitates parentum filiis obesse non possunt.

Item Augustinus contra Faustum, lib. 22. c. 64.

Sponfus b ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, suis congruens invitatis, nasci etiam voluit de bonis & malis: quo exemplo discant fideles, parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse.

a al. adulterorum.] orig. b ad illa verba, Judas autem genuit, &c. c Sent. ibidem. Ivo p. 6. cap. 414. d Ivo p. 6. c. 413. e Eccles. 93. f 1. Cor. 1. g Jud. 11. h Matth. 22.

T O M. I.

Corr. Rom. § Apud B Augustinum l. 22. contra Faustum, c. 64. sic legitur. Fideles enim ejus venturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipsius discere debuerunt, parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse. Proinde sponfus ille suis congruens invitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiam nasci voluit de bonis & malis. Et ex his compositum est hoc capit.

C. VII. Non aliena culpa, sed propria atque ab eo, quo fungitur, deicitur gradu.

Item Gregorius ad Columbium Episcopum Numidie, lib. 10. epist. 8.

Satis perversum, & contra Ecclesiasticam probatur esse sententiam, ut frustra pro quorumdam voluptatibus quis privetur, quem sua culpa, vel facinus ab officio, quo fungitur, gradu non deicitur.

C. VIII. Ex adulterinis nati conjunctionibus à Sacerdotio non prohibentur.

Item Hieronymus.

Dominus a noster Jesus Christus voluit, non solum de alienigenis, sed etiam de adulterinis commisionibus nasci: nobis magnam fiduciam præstans, ut qualicumque modo nascamur, dum tamen ejus vestigia imitemur, ab ipsius corpore non separemur, cujus per fidem membra effecti sumus. Et sicut ille verus est Pontifex, ex adulterinis natus conjunctionibus; ita qualicumque ordine natus sit aliquis, tantum b ut perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, sitque literatus, & vir unius uxoris, nequaquam à Sacerdotio repellitur. Judas enim Patriarcha concubuit cum Thamar nuru sua, & ex illo concubitu nati sunt Phares & Zaram: inde postea Salmon, qui fuit dux in deserto: inde Obeth & inde quoque Booz d: inde postea Isai, qui fuit pater David. Ex illa ergo progenie origo ducitur Christi, qui verus Sacerdos est: ideoque si filii ejus sumus, que ipse fecit, nos imitari debemus.

Corr. Rom. § & inde Obeth] In primo capite Evangelii S. Matthæi, Booz dicitur genuisse Obeth.

C. IX. A populo Dei non separatur aliquem materna conditio, sed propria culpa.

Item Augustinus de unico Baptismo contra Donatistas, lib. 1. c. 15.

Smæle, ut separaretur à populo Dei, non obfuit mater ancilla, sed obfuit fraterna discordia; nec profuit potestas uxoris, cujus magis filius erat, quia per ipsius jura conjugalia, & in ancilla feminatus erat, & ex ancilla susceptus.

3 ps. Gratian. Contra Bonifacium Martyr scribens Echelobaldo Regi Anglorum.

C. X. Vitia parentum etiam ad posteros transferuntur.

SIf gens Anglorum (sicut per istas provincias divulgatum est, & nobis in Francia & in Italia improperatur, & ab ipsis Paganis improperatum est) spretis legalibus connubiis, adulterando & luxuriando, ad instar Sodomiticæ gentis, foedam vitam duxerit; de tali commisione meretricum estimandum est degeneres populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum universam plebem ad deteriora & ignobiliora vergentem, & novissimè nec in bello seculari fortem, nec in fide stabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem esse venturam; sicut aliis gentibus Hispaniæ, & Provinciæ, & Burgundiorum populibus contigit, que sic à Deo recedentes fornicatae sunt, donec judex g omnipotens talium criminum ultrices

a Anselm. lib. 6. c. 149. Polyc. l. 2. tit. 31. Birch. l. 2. c. 31. b al. tamen. c Gen. 38. d Rurb. 4. e Ivo p. 8. c. 61. Pan. lib. 6. cap. 47. f Ivo p. 8. c. 224. g al. vindex.

N

pœnas per ignorantes & legem Dei, id est a per Saracenos venire, & scire permisit.

Corr. Rom. ¶ Per ignorantes] In epistola B. Bonifacii Martyris, (quæ una cum multis aliis extat manuscripta in codice sæpè memorato Bibliothecæ Dominicane) legitur: per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. cum qua lectione concordant aliquot vetusta Gratiani exemplaria, & ferè etiam Ivo.

C. XI. Si religiosi inventi fuerint filii Sacerdotum, ordinentur.

Unde Urbanus in fine superioris capituli distinguendo subiunxit.

Nisi b aut in Canonibus, aut in Canonibus e religiose probati fuerint conversari.

Corr. Rom. ¶ Rubrica hujus capituli abest ab aliquot veteribus (neque enim est ulla capituli distinctio) & præponitur sequenti capiti, Apostolica.

C. XII. De eodem.

Item Alexander II.

Apostolica d auctoritate præcipimus vobis, ut si eum, qui ab Ecclesia electus est, altero digniorem esse, canonicamque ejus electionem probaveritis, fulti nostra auctoritate, consecretis. Nam pro eo, quod filius Sacerdotis dicitur, si ceteræ virtutes in eum conveniant, non rejicimus, sed suffragantibus meritis connivendo eum recipimus.

Gratian. Hoc autem, quod de filiis Sacerdotum dicitur, ex dispensatione Ecclesie introductum videtur: & quod ex dispensatione introducit, ad consequentiam regula trahi non poterit.

C. XIII. Filii Sacerdotum non prohibentur ab Episcopatu, si cetera virtutes in eis inveniantur.

Unde Urbanus Papa II. scribit Bartholomæo Tyrone Archiepiscopo.

Conomanensem e electum, pro eo, quod filius Sacerdotis dicitur, si ceteræ virtutes in eum conveniunt, non rejicimus, sed suffragantibus meritis patienter suscipimus: non tamen, ut hoc pro regula in posterum assumatur, sed ad tempus Ecclesie periculo consultur.

Gratian. Cùm ergo ex Sacerdotibus nati, in summos Pontifices supra f legantur esse promoti, non sunt intelligendi de fornicatione, sed de legitimis conjugis nati: quæ Sacerdotibus & ante prohibitionem ubique licita erant, & in Orientali Ecclesia usque hodie eis licere probatur.

§. 1. Quod autem vitium originis femini imputari negatur, videtur esse contrarium illi sententiæ: g Adulterorum filii abominatio sunt Domino. Sed sicut supra dictum est de Presbyterorum filiis, ita & hoc de filiis adulterorum intelligendum videtur; ut illi dicantur esse abominatio Domino, ad quos paterna flagitia hereditaria successione descendunt. Similiter & illud Urbani intelligendum est, quod ipse scribit Petronio Legionensi Episcopo.

Corr. Rom. ¶ Sacerdotibus ante] Hic ostendit aperte Gratianus se in ea fuisse opinione, aliquando in Latina Ecclesia Presbyteris etiam licuisse uti conjugio, quod in Ecclesia Græcorum & olim & nunc permissum est. Id verò minime ita esse superioris initio dist. 31. est annotatum. De illis verò, quos antea narravit, creatos fuisse summos Pontifices, dicendum est, eos, antequam Patres ipsorum ulla sacro ordine essent decorati, fuisse generatos.

C. XIV. De eodem.

Quia b simpliciter ad sedem Apostolicam veniens humiliter peccatum confessus es, quod Pontifici tui videbatur officium impedire, videlicet, quod ex matre non legitima procreatus sis, quam vivente propria uxore pater tuus cognovisse dignoscitur i: Nos Apostolica

a al. etiam. b Suprà ead. cap. Presbyterorum. c al. canonicis. d Ansel. lib. 6. cap. 29. e Ansel. lib. 6. cap. 29. Pan. lib. 3. c. 53. f supr. ead. c. Qsuis. g Sap. 3. sed paulò aliter. h Pan. l. 3. c. 54. i al. dicitur.

mansuetudinis gratiâ admonente, à cæteris, quæ Sacerdotium impediunt, criminibus, tam tui professione, quam fratrum testimonio, qui tecum sunt, immunem te agnoscentes, & vitam tuam religiosam audientes, ab hujus te peccati vinculo absolutum, in suscepio Sacerdotali officio confirmamus.

DISTINCTIO LVII.

Item, qui in aegritudine constitutus baptizatur, Presbyter ordinari non debet.

C. I. Non ordinetur Presbyter, qui in aegritudine constitutus baptizatur.

Unde in Neocæsariensi Concilio, c. 12. legitur.

Si a quis in aegritudine constitutus fuerit baptizatus, Presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est: nisi fortè postea ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut b hominum raritas exegerit.

Corr. Rom. ¶ Quod canon hic statuit, videtur multò antè in Romana Ecclesia observatum, quemadmodum ex epistola Cornelii Papa de Novatiano patet, cujus verba, velata ab Eusebio Historie Eccles. lib. 6. c. 35. istuc spectantia, hæc sunt: Qui quidem, ubi Exorcistarum præsidio, spiritu illo malo esset liberatus, & post in tam gravem morbum, ut jam ferè mori putaretur, incidisset, in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfusus baptismum accepit, & paulò post cum de ipsius ordinatione agit, adjungit: Qui quidem Episcopus, non solum ab universo Clero, sed etiam à multis Laicis vetitus; quoniam minime licebat quemquam in lecto propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat, in Clerum assumi; magnoperè postulabat, sibi potestatem dari, huic soli manus in sortem Presbyterii imponendi.

DISTINCTIO LVIII.

Item ex Monachali habitu nullus assumitur ad Ecclesiasticum officium, nisi fuerit oblatus voluntate propria Abbatis.

C. I. Monachus non ordinetur Clericus, nisi voluntate Abbatis Episcopo fuerit oblatus.

Unde c Gregorius scribit Mariano Episcopo Ravennati, lib. 7. epist. 18.

Nullus ad Ecclesiasticum officium ex monasterio producatur Monachus; nisi quem Abbas loci admonitus propria voluntate obtulerit Episcopo.

C. II. De eodem.

Item ex Concilio Carthaginensi V. c. 13. d

Si quis de alterius monasterio repertum & vel ad Clericatum promovere voluerit, vel in suo monasterio majorem monasterii constituturè & Episcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione sejunctus, suæ tantum plebis communionem contentus sit, & ille neque Clericus, neque Præpositus perseveret.

Corr. Rom. ¶ Repertum,] Græcè legitur: ἐν τῆς ἀλλοτρίᾳ μοναστηρίᾳ ὑποδύσθαι τὸν, id est, si quis ab alieno monasterio receperit aliquem.

¶ Constituturè;] Antea sequebatur, sine licentia Abbatis & Monachorum: quæ verba sunt expuncta; quia absunt à Concilio Carthagini. & Africano, & pierisque veteribus Gratiani codicibus.

¶ Clericus,] Sequebatur, neque Canonicus, quæ ob eandem causam sunt sublata.

DISTINCTIO LIX.

Item qui Ecclesiasticis disciplinis imbuti, & temporum approbatione discussi non sunt, ad summum Sacerdotium non aspirant.

a Polyc. lib. 2. tit. 31. Burch. l. 4. cap. 43. Ivo p. 1. c. 227. & p. 6. c. 101. b al. & c paulò aliter. d & in Afric. c. 47.

C. I. Non aspiret ad summum Sacerdotium, qui Ecclesiasticis disciplinis non est imbutus.

Unde ait Zozimus Papa ad Isichium Salonitanum Episcopum, epist. 1.

Qui a Ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non est, & temporum b approbatione divinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum Ecclesiæ Sacerdotium aspirare præsumat: & non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verum etiam in ordinatores ejus, ut careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum.

C. II. Ad Sa. erodotele officium nullus, nisi per singulos gradus probatus, accedat.
Idem æ eadem epistola.

Si d officia secularia principem locum non vestibulum actionis ingressis, sed per singulos e gradus examinatis temporibus deserunt; quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in celesti militia, quæ propensius ponderanda est, & sicut aurum, repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, cum tyro antè non fuerit, & prius velit docere, quam discere? Affuecat in Domini castris, in Lectorum primitus gradu divini rudimenta servitii: nec illi vile sit Exorcistam, Acolythum, Subdiaconum, Diaconum per ordinem fieri: nec hoc saltu, sed statutis majorum ordinatione temporibus. Jam verò ad Presbyterii fastigium talis accedat, ut & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia antea acta testentur. Jure inde summi Pontificis locum sperare debet. Facit hoc nimia remissio Consecratorum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas, etiam his locis, ubi solitudo est, talium reperitur, dum f parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, divinos ordines largiuntur. Quòd oportet districti semper esse judicii. Rarum est enim omne, quod magnum est.

Corr. Rom. ¶ a Idem] Caput hoc antè tribuebatur Urbano. Emendata est inscriptio ex plerisque vetustis Gratiani exemplaribus: habetur enim in eadem epistola.

C. III. Cujuslibet meriti Laicis ad summum non aspiret Sacerdotium.

Item Gregorius lib. 7. reg. epist. 110.

Hoc g ad nos pervenisse non dissimili dignum detestatione complectimur, quòd quidam desiderio honoris inflati, defunctis Episcopis tonsurantur, & sunt repente ex Laicis Sacerdotes, atque inverecundè religiosi propositi b ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quod isti subjectis præstaturi sunt, qui antequam discipulatus limen attingant, tenere magisterii locum non formidant? Quà de re necesse est, ut quamvis inculpati quisque sit meriti, antè tamen per distinctos ordines Ecclesiasticis exerceatur officii.

C. IV. Non aspiret ad summum Sacerdotium qui Ecclesiasticis disciplinis non est imbutus.

Item Celestinus Episcopis Galliarum, epist. 2. c. 3.

Ordinatos i verò quosdam, fratres charissimi, Episcopos, qui nullis Ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum decreta, hujus usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, dicimus, cum ad Episcopatum his gradibus, quibus frequentissimè cautum est, debeat perveniri, ut minori-

a Anselm. l. 6. cap. 28. Ivo part. 5. cap. 102. supra dist. 36. b temporis] orig. c al. ord natores ejus careant. d Anselm. lib. 6. cap. 28. e al. plurimos] orig. f al. dum per parochias. g Anselm. lib. 6. cap. 32. Polyc. lib. 2. tit. 1. h al. præpositi. i Burchard. lib. 1. cap. 18. Ivo p. 5. c. 72.

bus initiati officiis ad majora firmentur. Debet enim antè esse discipulus, quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere, quod didicit: omnis vitæ institutio hæc, ad id quò tendit, se ratione confirmat. Qui minimè literis operam dederit, præceptor non potest esse literarum. Qui non per singula stipendia creverit, ad meritum ordinem stipendii non potest pervenire. Solum Sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius impleatur.

DISTINCTIO LX.

Ecce ostensum ex parte est, qui possunt ad Sacerdotii ordinem promoveri, & qui non. Nunc autem considerandum est, ex quibus ordinibus in Archiepiscyterum, vel præpositum, vel Episcopum, vel Archiepiscopum sint eligendi.

C. I. Archiepiscyter, vel Decanus, aut Archidiaconus non nisi Diaconus, aut Presbyter ordinetur.

De his ita statutum est in Concilio Urbani Papæ, celebrato Alvernia.

Nullus Episcopus in Ecclesia sua, nisi Diaconus sit, Archidiaconum instituere; nec Archypresbyterum, aut Decanum, nisi Presbyteri sint, ordinare præsumat. Quod, ut districtius teneatur, Apostolica auctoritate prohibemus & interdicimus.

Corr. Rom. ¶ In capitibus manuscriptis Concilii Clavemontensis habiti ab Urbano II. (quæ non sunt decreta ipsius Concilii, sed summa quædam ipsorum) in tertio hæc leguntur, quæ ad præsentem canonem faciunt: ut nullus fiat Decanus in Ecclesia, nisi Presbyter; nullus Archidiaconus, nisi Levita.

C. II. Nullus in Præpositum, vel Archiepiscyterum, nisi Presbyter; nullus in Archidiaconum, nisi Diaconus ordinetur.

Item Calixtus Papa II.

Nullus in Præpositum, nullus in Archiepiscyterum, nullus in Decanum, nisi Presbyter; nullus in Archidiaconum, nisi Diaconus ordinetur.

Corr. Rom. ¶ Et rubrica & caput emendata sunt ex manuscriptis codicibus.

C. III. De eodem.

Item Innocentius secundus in Concilio Romano, cap. 10.

Innoavam a autem, & præcipimus, ut nullus in Archidiaconum, vel Decanum, nisi Diaconus, vel Presbyter ordinetur. Archidiaconi verò, vel Decani, vel Præpositi, qui infra ordines prænominatos existunt, si inobedientes ordinari contempserint, honore suscepto priventur. Prohibemus autem, ne adolescentibus, vel infra sacros ordines constitutis, sed qui prudentiâ & merito vitæ clarescunt, prædicti concedantur honores.

Gratian. Horum unum propter procacitatem quorundam statutum est, qui nomen præposituræ adepti, officium contemnunt, nolentes fieri Sacerdotes: alii enim inane esset, cum etiam in Episcopum eligi possint in Subdiaconatu constituti, juxta illud Urbani & Papæ.

Corr. Rom. ¶ a Urbani] In c. à multis, extra de etate & qualis, tanquam decretam Urbani primi citatur. Apud Ivonem verò, & in Panormia, ex Synodo Beneventana, quæ tempore Victoris tertii, cui Urbanus secundus successit, habita fuit. Nam Urbanus primus centum plus minus annis Nicænam Synodum antecessit.

C. IV. Non eligatur in Episcopum, nisi in sacris ordinibus constitutus.

Nullus b in Episcopum eligatur, nisi in sacris ordinibus religiose vivens fuerit inventus. Sacros autem

a Concordat Eugenius II. in Concil. Rhemensi, c. 6. Pan. l. 8. c. 140. b Ivo p. 5. c. 72. Pan. l. 3. c. 5.

ordines dicimus Diaconatum, & Presbyteratum. Hos siquidem solos a primitiva legitur habuisse Ecclesia: Subdiaconos verò, quia & ipsi altaribus ministrant, opportunitate exigente concedimus, si tamen spectata sint religionis & scientiæ. Quod ipsum non sine Romani Pontificis, vel Metropolitanæ licentiâ fieri permittimus.

Corr. Rom. § a Licentiâ] Sic mutatum est ex dicto cap. à multis, *Pavone*, & *Panormia*: quamvis etiam in *vetustis Gratiani codicibus* legatur, scientiâ.

Gratian. *Alexum* verò, ut in *Episcopum*, vel *Archiepiscopum*, nisi in sacris ordinibus constitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis statutum est.

DISTINCTIO LXI.

Item Laici non sunt in Episcopos eligendi: sed per singulos ordines prius sunt probandi.

C. I. Sacerdotes ex Laicis non sunt ordinandi.

Unde Gregorius Brunichildæ Reginæ Francorum, lib. 7. reg. epist. 113.

Sacerdotale e officium vestris in partibus in tantam (sicut didicimus) ambitionem perductum est, ut Sacerdotes subito, quod grave nimis est, ex Laicis ordinentur.

C. II. De eodem.

Item Hormisdæ Papa Episcopis per Hispaniam constitutis, epist. 3. c. 1.

In d Sacerdotibus eligendis curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse convenit, quos præesse necesse est corrigendis. & infra. §. 1. Longa debet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur Ecclesiæ.

C. III. De eodem.

Idem eodem loco continenter.

Non e negamus esse in Laicis Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi querunt instituta fidelium. Discere prius quisque debet, antequam doceat, & exemplum religiosæ conversationis de se potius aliis præstare, quam fumere. Emendatiorem esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo. Longa observatione religiosus cultus tradatur, ut luceat: & Clericalibus obsequiis erudiendus inserviat, ut ad venerandi gradus summam perductus, quis sit fructus humilitatis, ostendat. & infra. §. 1. Nec tantum de Laicis consecrari inhiemus; sed nec de penitentibus quidem quisquam ad huiusmodi gradum profanus temerario aspiret. Satis illi postulanti sit veniam concedi: quæ conscientia absolvat reum, qui se peccata sua populo seite teste confessum? Quis enim, quem paulò antè vidit jacentem, veneretur Antistitem? Præferens memorandi f criminis labem, non habet lucidam Sacerdotii dignitatem.

Corr. Rom. § In plerisque vetustis Gratiani codicibus: caput hoc conjunctum est superiori: quemadmodum est in ipsa Hormisdæ epistola.

C. IV. De eodem.

Item Innocentius Papa ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, epist. 12.

Miserum e est, eum magistrum fieri, qui nunquam discipulus fuit; eum summum fieri Sacerdotem, qui nunquam in ullo gradu obsecutus fuerit Sacerdoti.

C. V. De eodem.

Item Leo Episcopus ad Episcopos Africanos, epist. 85. al. 87. c. 1.

Miramur h tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibus-

a al. sacros. b al. scientia. c Ansel. l. 6. c. 77. Polyc. l. 2. tit. 1. d Polyc. ibid. Ansel. l. 6. c. 22. e Ansel. ibid. Polyc. ibid. f al. miserandi] orig. g Polyc. ibid. Ansel. l. 6. c. 24. h Ivo p. 5. c. 105.

que & longè extra Sacerdotale meritum constitutis, Pastorale fastigium, & gubernatio Ecclesiæ crederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim præsentium, salus est subditorum; & ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. §. 1. Principatus a autem a, quem aut seditio extorrit, aut ambitus occupavit, etiam moribus atque actibus non offendit, ipsum tamen initii sui est perniciosus exemplo. Et difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. §. 2. Quod e si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum; quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status & ordo nuntabit, si, quod requiritur in corpore, non invenitur in capite. Ubi est illa beati Pauli Apostoli per Spiritum Dei emissâ præceptio? quæ in persona Timothei omnium Sacerdotum Christi numerus eruditur, & proinde unicuique nostrum dicitur: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quid e est e cito manus imponere, nisi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? §. 3. Sicut g enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet h in eligendo Sacerdote iudicium; ita gravi semetipsum afficit damno, qui ad lux dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona prætermittendum est, quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra i divinæ legis præcepta collatus. & infra. §. 4. Meritò sanctorum Patrum venerabiles functiones, cum de Sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuere, quorum omnis ætas, à puerilibus exordiis usque ad perfectiores k annos per disciplinæ Ecclesiasticæ stipendia curavisset, ut unicuique testimonium prior vita præberet, nec posset de ejus profectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmium deberetur. §. 5. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris, indignum est pervenire, & notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adjuvant; quàm diligens, & quàm prudens habenda est dispensatio divinorum munerum, & celestium dignitatum?

Corr. Rom. § a Principatus] In plerisque manuscriptis Gratiani codicibus legitur, Principatus &c. & infra. Quod si, &c. Id autem factum videtur, quia infra l. 9. c. 1. c. principatus, citatur hic vestitus, prout notatur in glossa, quæ in illis etiam vetustis exemplaribus est, in quibus aliæ glossæ non habentur.

§ e Quid est] Sic in ipsidem manuscriptis legitur: Quid est cito manus imponere, &c. & infra. Sicut enim, & in margine citatur, infra dist. 78. c. quid est manus.

C. VI. Non sunt eligendi ad Episcopatum, nisi quos probabili vita commendat.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 12.

Episcopum l non oportet præter iudicium Metropolitanorum, & finitimorum Episcoporum constitui ad Ecclesiæ principatum. Nec eligantur, nisi hi, quos

a 1. quest. 1. cap. principatus. Polyc. l. 2. tit. 1. Anselm. lib. 6. c. 2. b al. ipso. c Ansel. lib. 6. c. 35. d 1. Tim. 5. e Infra d. 78. quid est manus. f al. obedientiæ. g Polyc. ibid. h al. sectatur. i de prævaricatione collatus.] orig. k al. proveciores. l Suprà dist. 24. c. Episcopi.

multò

multò antè nota, probabilisque vita commendat, & nihilominùs, si in sermone a fidei, & recta operatione per suam conversationem fuerint probati.

C. VII. De eodem.

Item Caelestinus ad Episcopos Apuliae, & Calabriae, epist. 3. cap. 2.

Quid tibi proderit per singula Clericos stipendia militasse, & omnem egisse in Dominicis castris aetatem, si hi, qui praefuturi sunt, ex Laicis requirantur? qui vacantes saeculo, & omnem Ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu praepropero in alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vite genus (calculata reverentia Ecclesiasticae disciplinae) transire? Talibus itaque, fratres charissimi, qui juris nostri, id est, canonum gubernacula custodimus, necesse est obviamus: hisque fraternitatem vestram epistolis commonemus, ne quis Laicam ad ordinem Clericatus admittat, & sinat fieri, unde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutorum & decretalium fiat.

C. VIII. Rudibus Imperitii gubernacula Ecclesiae non sunt committenda.

Item Leo, epist. 85. al. 87. c. 1. ad Episcopos Africanos.

Statimur, & ne his Ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nesciunt, & totius humilitatis ignari, non ab infirmis sumere incrementum, sed à summis volunt habere principium: cum valde iniquum sit & absurdum, ut imperitiis magistris, novi antiquis, & rudes praeferrantur emeritis.

Corr. Rom. §. Statuimus] In epistola ipsa conjunguntur verba hujus capituli cum extremis verbis capituli; Miramur supra eadem, hoc modo: quam diligens, & quam prudens habenda est dispensatio divinarum munerum, & caelestium dignitatum, ne in aliquo Apostolica & Canonica decreta violentur, & his Ecclesia Domini, &c. totaque oratio per interrogationem profertur.

Gratian. His omnibus auctoritatibus Laici prohibentur in Episcopatum eligi.

2 pars. §. 1. Econtrà Beatus Nicolaus ex Laico electus est in Episcopatum: beatus Severus ex launificio assumptus est in Archiepiscopatum: beatus Ambrosius, cum nondum esset baptizatus, in Archiepiscopatum est electus. §. 2. Sed sciendum est, quòd Ecclesiasticae prohibitiones proprias habent causas, quibus cessantibus, cessant & ipsae. Ut enim Laicus in Episcopatum non eligeretur, haec causa fuit, quia vita Laicalis Ecclesiasticis disciplinis per ordinem non erudita, nescit exempla religionis de se praestare aliis, quae in seipso experientia non didicit. Cum ergo quilibet Laicus merito suae perfectionis Clericalem vitam transcendit, exemplo beati Nicolai, & Severi, & Ambrosii, ejus electio potest rata haberi.

C. IX.

Unde idem Ambrosius in epistola 82. ad Vercellenses, ait de seipso.

Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in superbiis. Sed si non deest humilitas competens Sacerdotio, ubi causa non haeret, vitium non imputatur. Itaque ordinationem meam Occidentales Episcopi judicio, Orientales etiam exemplo probarunt.

Corr. Rom. §. In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc conjunctum est superiori. Nam Gratianus (quod saepe fecit) sententiam potius B. Ambrosii asserere voluit, quam ipsa omnino, atque eodem servato ordine, verba referre. Locum enim integer sic habet: Quam resistebam, ne ordinarer, postremò eum coegerer, saltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit praescriptio, valuit impressio. Tamen ordinationem meam Occidentales Episcopi judicio, Orientales etiam exemplo proba-

a & τῆ τῆ ἐνδὲ λόγῳ πολιτεία b Nicol. ad Mich. Imp. in ep. quae incipit, Principatum. Polyc. l. 2. tit. 1. Anselm. l. 7. c. 33. Cal. praepostero. d Consiliatus decretalib. orig. e Polyc. ibid. Ansel. l. 6. c. 138. Ivo p. 5. c. 105. in fin.

runt. Et tamen Neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur superbia. Si dilatio ordinationi defuit, vis cogentis est: si non deest humilitas competens Sacerdotio, ubi causa non haeret, vitium non imputatur.

C. X. Scholasticus ex foro, aut ex administratione postulari potest Episcopus.

Item obicitur illud Sardicentis Concilii, c. 13.

Optius a Episcopus dicitur. Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissime tractetur, si forte aut dives Laicus, aut Scholasticus de foro, & aut de b administratione Episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi antè & Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfundus: & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen Episcopatus.

Corr. Rom. §. Laicus,] Absit vox ista à Concilio: sed ob glossam non est inducta.

§. De foro, aut de administratione] Graecè tantummodo est, ἀπὸ τοῦ ἀγορεύει.

3 pars. Gratian. Sed e aliud est postulari, aliud eligi. Postulator nexibus curiae adstrictus ab Imperatore; Clericus alterius civitatis à suo Episcopo: sed non eligitur aliquis, nisi in sacris ordinibus constitutus. Fit enim electio cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati; postulatio verò sine rei petitione. Quam distinctionem B. Gregorius innuit in regesto, d lib. 2. epist. 19. scribens Benenato Episcopo.

C. XI. Electio Episcopi debet fieri cum solemnitate decreti, omnium subscriptionibus roborati.

Episcopus, dum fuerit postulatus, cum solemnitate decreti, subscriptionibus omnium roborati, & dilectionis tuae testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat.

Gratian. Sic beatus Ambrosius a ante susceptum Baptisma ab Imperatore est postulatus, non electus.

Corr. Rom. §. Ambrosius] Quòd Synodus elegerit Ambrosium, & non Imperator, ostenditur in c. Valentinianus, infra dist. 63. Ad de sua electione ipsemet Ambrosius refert aliqua lib. 1. offic. c. 1. & de pan. lib. 2. c. 8. & in epistola ad Vercehenses.

4 pars. Gratian. Item Clerici alterius Ecclesiae non sunt praeferrendi in electione iis, qui bene militant in propria Ecclesia.

C. XII. Extranei emeritis in suis Ecclesiis non praeponantur.

Unde Caelestinus Papa ad Episcopos Galliae, epist. 2. c. 4.

Nec e emeritis in suis Ecclesiis Clericis peregrini & extranei, & qui antè ignorati sunt, ad exclusionem eorum, qui bene de suorum civium mererent testimonio, praeponantur.

C. XIII. De eodem.

Idem ead. epist. c. 5.

Nullus f invitis detur Episcopus. Cleri a, plebis & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Tunc autem alter de altera eligatur Ecclesia, si de civitatis ipsius Clero, cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus (quod evenire non credimus) poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis Ecclesiis merito praeferrantur. Habeat unusquisque fructum suae militiae in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transigit aetatem. In aliena stipendia minimè alter obrepit: nec alii debitam alter sibi vindicare audeat mercedem. Sit facultas Clericis retinendi, si se viderint praegravari, & quos sibi ingeri ex transverso agnovierint, non timeant refutare. Qui etiam non debitum premium, vel liberum de eo, qui eos rectorus est, debent habere iudicium.

a Barch. l. 1. c. 27. Ivo part. 5. c. 71. b al. ex administratione. c in ordine Romano. d Et alibi saepe & infra ead. c. obitum. e Polyc. ibid. Anselm. l. 6. c. 11. Deinde part. 1. f Deinde ibid. Polyc. ibid. Ansel. l. 6. c. 21. Barch. l. 1. c. 7. Ivo part. 5. c. 61. Panorm. l. 3. c. 7.

Corr. Rom. ¶ α Cleri] Hinc usque ad vers. Tunc sunt addita ex orig. ¶ referuntur infra 63. cap. Cleri.

C. XIV. P A L E A. α

IN a ordinatione Præpositi illa semper consideretur ratio, ut hic constituitur. quem sibi omnis concurs congregatio secundum timorem Dei, sive etiam pars congregationis (quamvis parva) saniori consilio elegerit. Vitæ autem merito & sapientiâ eligatur, qui ordinandus est, etiam si ultimus fuerit in ordine congregationis. Quod si etiam omnis congregatio vitiis suis (quod absit) consentientem personam pari consilio elegerit, & vitia ipsa aliquatenus in notitiâ Episcopi, ad cuius diœcesin pertinet locus ipse, vel b ad alios vicinos Præpositos, vel Christianos claruerit; prohibeant Præpositi prævalere consensum, & domini Dei constituant dignum dispensatorem.

Corr. Rom. ¶ α Palea] Hac Palea abest ab omnibus vetustis exemplaribus Gratiani, quæ sunt collata. Extat autem in regula S. Benedicti, ex qua nonnulla sunt emendata.

C. XV. De eodem.

Item Gregorius Barbaso Episcopo, lib. 11. epist. 40.

STudii c vestri sit, etiam alium, qui aptus sit, providere, ut d, si forte Petrus, quem a vobis electum crederitis, huic ordini non videatur idoneus, sit, in quem e se vestra declinare possit electio. Nam grave Cleri illius erit opprobrium, ut si hic fortasse approbatus non fuerit, alium se dicant, qui eligi debeat, non habere.

C. XVI. De eodem.

Item Gregorius Barbato Episcopo, lib. 11. epist. 16.

Obitum f Victoris Panormitanæ civitatis Antistitis directa relatio patefecit. Quapropter visitationis desinita Ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de preventio-nibus Clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quicquid est in patrimonio ejusdem, a quoquam presumatur Ecclesiæ. Et ideo dilectio tua ad prædictam Ecclesiæm properabit, & assiduis adhortationibus Clerum plebemque ejusdem Ecclesiæ admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu, talem sibi præficiendum expetant Sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus respiciatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti, omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. §. 1. Commonemus g etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas Ecclesiæ, nisi forte inter Clericos ipsius civitatis, in qua visitationis impendis officium, nullus ad Episcopatum dignus evenire non credimus) poterit inveniri: proviseris ante omnia, ne ad hoc α ejuslibet conversationis vel meriti Laicæ personæ aspirare præsumant; ne & conatus eorum habeatur inefficax, & tu periculum ordinis tui (quod absit) incurras. Monasteria autem, si qua sunt in ipsius constituta parochiâ, sub tua cura dispositioneque, quousque illic proprius fuerit ordinatus Episcopus, esse concedimus.

Corr. Rom. ¶ α Ne ad hoc] Similis clausula est etiam eodem lib. proximâ epist. 17. ¶ lib. 2. indict. 10. epist. 19. Benenato Episcopo, ¶ epist. 26. Joanni Episcopo Scyllaceno, ¶ lib. 7. indict. 2. epist. 25. Fortunato Episcopo Neapolitano. Ex quibus locis, collatis veteribus codicibus harum epistolarum, emendatus est hic locus, ut non multum disceret ab antiqua lectione Gratiani. Veram in recentioribus editionibus epistolarym B. Gregorii in epistola hic citata legitur, ne ad id ejuslibet conversationis vel meriti Laicam personam aspirare permittas.

a Ex regula S. Benedicti, cap. 64. b vel Abbatibus, vel Christianis vicinis claruerint. c Ans. l. 6. cap. 13. d ut si forte huic ordini hic non videatur idoneus] orig. e quo] orig. f Jo Diae. l. 3. c. 22. Deusedit p. 1. Ans. l. 6. c. 26. g Polyc. ibid.

C. XVII. De eodem.

Item Pelagius Papa II. Eucarpo Messanensi Episcopo.

Catinenfis a Ecclesiæ visitationem tibi injungimus, cujus Episcopum de hac luce transiisse susceptâ Cleri relatione didicimus. Impossibile enim est, ut nos in provincia illa duntaxat in Syracusanis partibus alii collibet causas, quæ ad Deum pertinent, committamus, nisi fortè talem per te Deus nunc in Catinenfi Ecclesiâ eligere voluerit, de cujus conscientia possimus esse securi, ut in labores istos paululum removere possimus. Mox ergo dilectio tua ad suprascriptam Catinensem Ecclesiâ pergat, & hominem de Clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat, atque suadeat: & statim eum ad urbem Romanam cum decreto, & testificatione relationis tuæ transmittite.

C. XVIII. Qui in Episcopum eligitur, non sit reus criminum, quæ sacra lex morte punit.

Item Gregorius Passivo Episcopo, lib. 10. epist. 13.

Benè novit fraternitas vestra, quàm longo sit tempore Aprutium b pastorali sollicitudine destitutum c: ubi diu quærivimus, quis ordinari debuisset, & nequaquam potuimus invenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodiæ studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodò agere dicitur: hunc volumus, ut fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admoveat, quatenus in bonis studiis crescat. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte multanda sunt, obviant, tunc hortandus est, ut vel Monachus, vel à vobis Subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoveri.

Gratiam. Cui autem visitatio injungitur, nihil de rebus ejusdem Ecclesiæ a quoquam præsumi patiatur.

C. XIX. Non patiatur a quoquam præsumi de rebus Ecclesiæ, cui ejus fuerit injuncta visitatio.

Unde Gregorius Gaudentio Episcopo, l. 4. epist. 12. seu cap. 56.

Quoniam d Festus Capuanæ Ecclesiæ Episcopus in Romana civitate positus de hac luce migravit, curæ nobis fuit (quæ universis Ecclesiis à nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præsentia scripta dirigere, ut memoratæ Ecclesiæ visitator accedas: sic tamen, ut nihil de preventio-nibus e Clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque vel quicquid præfati loci esse patuerit, a quoquam præsumi patiaris; sed omnem vigilantiam, atque cautelam circa Clerum, plebemque ejusdem Ecclesiæ exhibere te convenit, ut in vigiliis, obsequioque Ecclesiastico sedulo ac devotè debeant deservire.

DISTINCTIO LXII.

Reviter monstratum est, ex quibus ordinibus in quos gradus sunt eligendi. Nunc videndum est, a quibus sunt eligendi ¶ consecrandi. Electio Clericorum est a petiitio plebis.

Corr. Rom. ¶ α Est] In vulgatis codicibus sequebatur, consensus Principis. In manuscriptis vero partim legitur, consensus plebis, partim petiitio plebis: atque ita est emendatum.

C. I. Non sunt habendi inter Episcopos, qui nec à Clericis eliguntur, nec à plebibus expetuntur.

Unde Leo Papa Rustico Narbonensi Episcopo, epist. 90. al. 92. c. 1.

Nulla f ratio finit, ut inter Episcopos habeantur, qui

a Polyc. ibid. Ans. l. 6. c. 44. b Aprutium civitas] orig. c destituta:] orig. d Ans. l. 5. c. 12. e al. profecionib. f Polyc. l. 2. tit. 1. Burch. l. 1. c. 2. Ans. l. 6. c. 75. Ivo p. 5. c. 65. nec

nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à provincialibus à Episcopis cum Metropolitanis iudicio consecrati. Unde cum sapè questio de malè accepto honore nascatur, quis ambigat, nequaquam istis esse tribuendum, quod nec b docetur fuisse collatum? Si qui autem c Clerici ab istis Pseudoepiscopis in eis Ecclesiis ordinati sunt, &c. *Ut infra in causa Simoniacorum.*

C. II. *Populus non debet praeire, sed subsequi.*

Item Coelestinus Papa ad Episcopos Apuliae & Calabriae, epist. 3. c. 3.

Doendus est populus, non sequendus; nosque si nescimus, eos, quid liceat, quid non liceat, commone, non his consensum praeberere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis Apostolicae minime desuturam. Quae enim solà admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est, ut per severitatem congruentem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quae propriis rectoribus carent, Ecclesias volumus innovescat, ut nullus sibi aliqua spe forsitan blanditus illudat.

Gratian. *Nisi autem canonicè electus fuerit, consecrari non debet.*

C. III. *Non consecratur in Episcopum, nisi canonicè electus.*

Unde Calixtus Papa II.

Nullus est in Episcopum, nisi canonicè electum consecratur. Quòd si praesumptum fuerit, & consecrans, & consecratus abque recuperationis spe deponatur.

D I S T I N C T I O LXIII.

L *Aici verò nullo modo se debent inferere electioni.*

C. I. *Laici electioni Pontificum non se inferant.*

Unde Hadrianus Papa in 8. Synodo Constantinopoli sub ipso celebrata.

Nullus est Laicorum Principum, vel potentum semet inferat electioni aut promotioni Patriarchae, Metropolitanæ, aut cuiuslibet Episcopi: ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio, praesertim cum nullam in talibus potestatem, quemquam potestativorum, vel ceterorum Laicorum habere conveniat. *Et infra.* Quisquis g autem secularium Principum, & potentum, vel alterius dignitatis Laicus adversus communem & consonantem, atque canonicam electionem Ecclesiastici ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat, & contentiati, quicquid Ecclesiae de electione & ordinatione proprii praesulis se velle monstraverit.

Corr. Rom. § *Hic citantur partes quadam vicesimi secundi canonis octavae Synodi, sub Hadriano Papa II. habitae, & ab Anastasio Bibliothecario latinitate donatae.*

C. II. *De eodem.*

Item ex octava Synodo, actione primâ.

Hadrianus b Papa secundus (quod Nicolaus praecessor ejus disposuerat) missos suos, Donatum scilicet Hostiensis Episcopum, & Stephanum Nepefinum Episcopum, & Marinum Diaconum sanctae Romanae Ecclesiae, ad Basilium Imperatorem, & ad filios ejus Constantinum, & Leonem Augustos, Constantinopolim direxit, cum quibus & Anastasius Bibliothecarius Romanae sedis, utriusque linguae, Graecae & Latinae peritus, perrexit: & Synodo congregata (quam octavam universalem Synodum illuc convenientes appellaverunt) exortum schisma de Iguatii depositione, & Photii ordinatione fe-

a al. *comprovincialibus.* b al. *non.* c *infra 1. q. 1. c. si qui.* d *Polyc. lib. 6. tit. 1. Burch. l. 15. c. 13. Ivo p. 16. cap. 14. Desiderit, p. 1. e In Pontificali est mentio hujus decreti.* f *Ansel. l. 6. c. 23. & 72. Ivo part. 5. c. 122. Pan. l. 3. c. 8. Desiderit, p. 1. g infra c. proximo. Polyc. l. 2. tit. 1. h Anselm. l. 6. c. 23. Ivo p. 5. c. 122. Pamer. l. 3. c. 8. Desiderit, p. 1. Polyc. l. 2. tit. 1.*

daverunt, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes. In qua sic statutum est: Consecrationes a & promotiones Episcoporum concordans prioribus Conciliis, Clericorum electione, ac decreto Episcoporum collegii fieri sancta haec & universalis Synodus diffinit, & statuit: atque jure promulgat, neminem Laicorum Principum, vel potentum semet inferere electioni, vel promotioni Patriarchae, vel Metropolitanæ, aut cuiuslibet Episcopi: ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio; praesertim cum in talibus nullam potestatem quemquam potestativorum, vel ceterorum Laicorum habere conveniat: sed silere, & attendere sibi, usquequò regulariter à collegio Ecclesiae suscipiat finem electio futuri Pontificis. Si verò quisquam Laicorum ad contrahendum b, & cooperandum invitatur ab Ecclesia, licet hujusmodi, cum reverentia, si fortè voluerit, obtemperare se adficientibus. Taliter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam Ecclesiam salutem promovet a.

Corr. Rom. § *Promovet*] *Si hic addatur vers. Quisquis: ex capite antecedente, erit integer 22. canon 8. Synodi. In vulgatis sequatur vox, Clerus, quae in veterioribus est glossa interlinearis.*

C. III. *Electio Episcoporum Imperator interesse non debet.*

Item ex Historia tripacta, lib. 7. c. 8.

Valentinianus d Imperator veniens ab Oriente ad Heperias partes (ut refert historia Ecclesiastica) mortuo Auxentio, Arianæ perfidiae magistro, qui Mediolanensem Ecclesiam ut lupus dilaniaverat, cum vellet catholicum, Deo ordinante, ibi consecrare Episcopum, evocans Episcopos, haec eis locutus est: Nostis aperte, eruditi quippe divinis eloquiis, qualem oporteat esse Pontificem, & quòd non deceat cum verbo solo, sed etiam conversatione gubernare subjectos, & totius semetipsum imitationem virtutis ostendere, testemque doctrinae conversationem bonam habere. Talem itaque in Pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus, & ejus monita, dum tanquam homines deliquerimus, necessariò velut curantis medicamentum suscipiamus. Haec cum dixisset Imperator, petiit Synodus, ut magis ipse decerneret sapiens & pius existens. At ille, super a vos est, inquit, talis electio. Vos enim gratia divina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc Sacerdotes egressi, de Episcopali sede tractabant. *Et infra.* §. 1. Cum autem ordinatione divina Ambrosius nondum baptizatus electus fuisset, exultans Imperator ait: Gratias ago tibi Domine Deus omnipotens, & Salvator noster, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora, tu autem animas, & meam sententiam ostendisti tuae justitiae convenire. Cumque sanctus Ambrosius contristaretur de hoc, quod acciderat (ut idem ipse in suis epistolis e scribit) confortavit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, temper te adjuvabit, & ego adjutor & defensor tuus (ut meum ordinem deceat) temper existam.

Corr. Rom. § *a Super vos*] *Vera lectio est supra nos, μετὰ ἡμᾶς ἢ ὑμᾶς. Sed ob glossam non est restituta.*

C. IV. *Auctoritate Apostolica, non Regio favore Episcopus est eligendus.*

Item Nicolaus Papa i. Lothario Regi.

Porrò f scias, quia relatum est nobis, quòd quicumque ad Episcopatum in regno tuo provehendus est, non nisi faventem tibi permittas eligi. Ideirò Apostolica auctoritate, sub divini iudicii obtestatione, injungimus

a *Promotiones & consecrationes* orig. b al. *concertandum* orig. c *alii collect.* d al. *& Ecclesiae.* e *Caput est collectoris mōstratu compositum.* f *In epist. ad Verceilenses. f Ivo part. 5. c. 357.*

tibi, ut in Treverensi urbe, & in Agrippina Colonia nullum eligi patiaris, antequam relatum super hoc nostro Apofistolatu fiat.

C. V. Non recipiatur à comprovincialibus, qui Regià ordinatione Episcopale cubnen est adeptus.

Item ex Concilio Parisiensi I. cap. 8.

SI a per ordinationem Regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præsumperit, à comprovincialibus loci ipsius Episcopis b recipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum cognoscunt. Si quis de comprovincialibus recipere eum contra interdicta c præsumperit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate semotus.

C. VI. De eodem.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 13.

NON d est permittendum turbis, electionem eorum facere, qui sunt ad Sacerdotium promovendi.

C. VII. Irrita sit electio Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi à Principibus facta.

Item ex septima & Synodo, quæ est secunda Nicæna, 350. Episcoporum, c. 3.

OMNIS electio Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi à Principibus facta, irrita maneat, secundum regulam e, quæ dicit: [Si quis Episcopus secularibus potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtinuerit, deponatur, & segregetur f ab Ecclesia omnes, qui illi communicant.]

CORR. Rom. § a Ex septima) Citabatur antea ex secunda sessione sextæ Synodi. Restitutus est locus ex Ivone.

§ c Et segregetur] In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus est, segregetur. Sed plerisque cum vulgata lectione convenit. In canone 31. Apostolorum Græcè sic legitur: καθύπερθεσιν, καὶ ἀποπέσεισθαι καὶ ἀνωμαλίαις ἀποπέσεισθαι. & infra 16. q. 7. c. Si quis Episcopus. ubi hic idem canon ex alia refertur versione, legitur: & segregetur, omnesque, qui illi communicant: eodemque modo est apud Anselmum. Verùm in versione Anastasii Bibliothecarii legitur, quemadmodum apud Gratianum, & convenit cum versione prisca, ac Dionysiana.

C. VIII. Non eligantur à populo, qui sunt promovendi ad Clerum.

Item ex Concilio Martini f Papæ, c. 1.

NON g licet populo electionem facere eorum, qui ad Sacerdotium promoventur: sed in iudicio Episcoporum sit, ut ipsi eum probent, si in sermone, & fide & spirituali vita edoctus sit.

Gratian. His omnibus auctoritatibus Laici excluduntur ab electione Sacerdotum, atque injungitur eis necessitas obediendi, non libertas imperandi.

2 pars. §. 1. Contrà verò scribit B. Gregorius Joanni Episcopo primæ Justinianæ Illyricæ, lib. 4. epist. 15. seu c. 59.

C. IX. Voluntas Principis in ordinatione Pontificis desideratur.

QUIA h igitur suscepta Fratrum, & Coepiscoporum nostrorum relatio ad locum vos Sacerdotii, totius Concilii unito consensu, & serenissimi Principis voluntate declarat accersiri, gratias omnipotenti Deo creatori nostro magna cum exultatione retulimus, qui vitam, actusque vestros ita de præteritis fecit esse probabiles, ut omnium vos, quod est valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoque in personam fraternita-

a Ivo part. 5. c. 123. Pan. l. 3. c. 9. b al. Episcopus. c al. iudicium orig. d Burch. l. 2. c. 8. Ivo p. 6. c. 28. Ansel. lib. 6. c. 38. al. 43. Desiderit, p. 1. § 4. e Can. Apost. 31. infra 16. q. 7. c. si quis. Ivo p. 5. c. 120. Ansel. l. 6. c. 8. Burch. l. 3. c. 109. Desiderit, ibid. f Apud Martinum Bracarensem, cap. 1. g Sup. dist. 24. Episcopi, § dist. 61. Episcopum. Burch. l. 1. c. 10. Ivo p. 5. c. 64. Ansel. lib. 6. c. 8. al. 12. h Ansel. l. 6. c. 95.

tis tuæ per omnia consentimus: atque omnipotentem Dominum deprecamur, ut charitatem vestram, sicut suâ gratiâ elegit, ita in omnibus suâ protectione custodiat.

C. X. Clerus, & populus Pontificis electioni intersint. Item Gregorius Joanni Subdiacono, lib. 2.

Indict. 11. epist. 30. seu cap. 69.

QUANTO a Apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prælata constat Ecclesiis; tantò inter multiplices curas, & illa non valde sollicitat, ubi ad consecrandum Antistitem, nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio, Ecclesiæ Mediolanensis Episcopo, suâ nobis relatione Clerus innouit, in electione se filii nostri Constantii, Diaconi sui, unanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, ne quid, quod ad cautelam pertinet, omittamus, hujus idcirco præcepti auctoritate suffultum Genuam te proficisci necesse est. Et quia multi illic Mediolanensium coacti barbaricâ feritate constitunt, eorum te voluntates oportet Clericis convocatis in commune perferari. Et si nulla eos diversitas ab electionis unitate determinat, siquidem in prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates, atque consensum perdurare cognoscis, tunc eum à propriis Episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostre auctoritatis assensu, solatiante & auxiliante Domino, facias consecrari: quatenus hujusmodi servatâ consuetudine & Apostolica sedes proprium vigorem retineat, & à se concessa aliis jura non minuat.

C. XI. In electione Episcopi populus debet adesse.

Item Gelasius Papa Philippo & Gerontino b Episcopis.

PLEBS c Diotrensis datâ nobis petitione deservit, diu se sine rectoris proprii gubernatione dispergi. Ac sic ut asseritur, is qui à vobis jam probatus dicitur, à paucis, & tenuibus putatur electus, cum ad vos d pertinet, universos assiduâ admonitione compellere, ut omnes in unum, quem dignum Sacerdotio viderint, & sine aliqua reprehensione, consentiant. Et ideò, fratres charissimi, diversos ex omnibus sæpè dicti loci parochiis Presbyteros, Diaconos, & universam turbam vos oportet sæpius convocare, quatenus non prout cussibet libererit, sed concordantibus animis talem, vobis admoventibus, sibi quarant solâ divinitatis attentione personam, quam nulla contrarietas, à constitutis possit revocare præscriptis.

C. XII. De eodem.

Item Stephanus Episcopus servus servorum Dei, Romano Archiepiscopo Ravennati.

NOSSÉ e tuam fraternitatem volumus, ad nostras aures fore perventum, Imolensem Episcopum ab hac luce migrasse; in cuius successoris electione, populi divisionem provenisse audivimus. Quod quia sæpè contingere solet (querentibus singulis, quæ f sua sunt, non quæ Jesu Christi) non adeò miramur. Veruntamen in hoc tuam plurimum oportet adhiberi sollicitudinem, ut convocato Clero & populo, talis ibi eligatur per Dei misericordiam, cui sacri non obvient canones. Sacerdotum quippe est electio; & fidelis populi consensus adhibendus est; quia docendus g est populus, non sequendus.

C. XIII. De eodem.

Item Nicolaus Papa Joanni Ravennati Archiepiscopo.

EPISCOPUS per Æmiliam non consecres, nisi post electionem Cleri, & populi.

a Ansel. l. 6. c. 26. Polyc. l. 1. tit. 5. b al. Gerontio. c Ansel. lib. 5. cap. 50. d al. nos. e Ansel. lib. 6. cap. 36. f Philip. 2. g Suprà 62. dist. c. docendus.

Corr. Rom. § In vetusto codice Mutinensi sex Concilii Romæ habiti referuntur capitula, quorum secundum est hoc. Et de hac eadem re habentur multa in Pontificali manuscripto, in gestis Nicolai primi.

C. XIV. De eodem.

Item Pelagius Papa Juliano Episcopo Grumentino.

L iteras a charitatis tue suscepimus, quibus significas. Latinum Diaconum tuum ad Episcopatum Ecclesie Marcellianensis à Clero, & omnibus, qui illic conveniunt, postulari. & infra. Sed nunc & hoc dicimus, ut si eum omnes eligunt, & vis eum concedere, gratum nobis esse cognosce; & si potest, ante diem sanctum festinet occurrere, ut vel Sabbatho ipso noctis magna post Baptismum cum Dei gratia valeat ordinari.

C. XV. Ex sacra & Principis quis ordinatur.

Item Laurentio Episcopo Centumcellensi.

P rincipali b devotissimorum militum, qui illic in civitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos directâ, sacram insinuant se elementissimi Principis impetrasse, quæ eis Presbyterum, Diaconum, & Subdiaconum fieri debere præcepit. Idem hortamur dilectionem tuam, ut personas ipsas videas, & diligenter inquiras, ne aliquid contra canones commississent: & si eos inculpabiles repereris, & vitæ ipsorum laudabile testimonium videris, veniente medianâ septimanâ c Paschæ, (si Dominus voluerit, & si vixerimus) unumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promovere.

Corr. Rom. § Ex sacra] Emendata est hac rubrica, ut indicet illum, de quo agitur, fuisse ad petitionem Imperatoris ordinatum: Sacra enim Epistolam Imperatoris significat.

C. XVI. Papa rogat Augustos, ut Reatinam Ecclesiam cuidam electo dignentur concedere.

Item Leo IV. Lothario & Ludovico Augustis.

R eatina Ecclesia, quæ per tot temporum spatia pastoralibus curis destituta consistit, dignum est, ut brachio amplitudinis vestræ sublevetur, ac gubernationis regimine protegatur. Unde salutationis alloquio præmissis, vestram manufactudinem deprecamur, quatenus Colono humili Diacono eandem Ecclesiam ad regendum concedere dignemini; ut vestra licentiâ acceptâ, ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare valeamus Episcopum. Sin autem in prædictâ Ecclesia nolueritis d, ut præficiatur Episcopus, Tusculanam e Ecclesiam, quæ viduata existit, illi vestra Serenitas dignetur concedere; ut conferatus à nostro præfulatu, Deo omnipotenti vestroque imperio grates peragere valeat.

C. XVII. Regis præcepto ab Apostolico Colonum Reatinæ Ecclesie ordinatur Episcopus.

Item Ritus Comitissæ.

N obis dominus Imperator & Imperatrix per suas epistolas dixerunt, ut Colonum in Reatina Ecclesia, quæ Pastoris officio per longa jam tempora destituta videbatur, Episcopum facere deberemus, sicut & fecimus.

C. XVIII. Imperatoris epistola in electionis confirmatione desideratur.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

L ectis f sagacitatis vestræ apicibus, qui defuncto Ecclesie Reatinæ Antifite, Clerum & plebem ejusdem Ecclesie elegisse sibi futurum Antifitem, nobisque consecrandum vestro studio directum esse, ne ipsa Ecclesia diu sine proprio constet Pastore, fatebantur; nos de obitu prioris dolentes, nunc ipsum electum unanimitate g, & cononica ipsius Ecclesie electione, ut mandastis, tam ci-

a Infra dist. 76. c. ult. Polyc. lib. 2. tit. 29. Ansel. l. 6. c. 60. Ivo p. 6. c. 112. b An. lib. 7. c. 94. c al. hebdomadâ. d al. volueritis. e al. Afulanam. f S. Antoninus part. 2. tit. 16. c. 1. §. 1. g al. unanimi.

T O M. I.

tissimè ordinare omisimus, eò quòd Imperialem nobis, ut mos est, absolutionis minime detulit epistolam. Pro qua scilicet re ambiguum est nobis: idèò voluntati vestræ in hoc parere distulimus, ne Augustalis animus durissimè hoc, quocunque modo, perciperet. Sed scientes, Ecclesiam Dei sine proprio diu Pastore non debere consistere, gloriæ vestræ mandamus, quoniam aliter nos agere non debuimus, ut vestra a solertia Imperiali (ut prisca consuetudo dicitur,) perceptâ licentiâ, & nobis, quemadmodum vos scire credimus. Imperatoriâ directâ epistolâ, tunc voluntati vestræ de hoc parebimus, eundemque electum. Domino adjuvante, consecrabimus: quod, charissime fili, molestè nullo modo suscipias.

C. XIX. Clericorum & civium voluntate Metropolitanus est ordinandus.

Item Leo Papa I. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, epist. 82. al. 84. c. 6.

M etropolitano b defuncto, cum in loco ejus alius fuerit subrogandus, Provinciales Episcopi ad civitatem Metropolitim c convenire debebunt, ut omnium Clericorum atque civium voluntate discussâ, ex Presbyteris ejusdem Ecclesie, vel Diaconis optimus ordinetur.

C. XX. Cum Clero & populo Archiepiscopate fiat electio.

Item Hidorus in lib. Officiorum.

S i in plebibus Archiepiscopate obierint, aut pro aliquo reatu exinde ejecti fuerint, Archidiaconus, quanto ocyus proficiatur illuc, & cum Clericis, & populis d ipsius plebis electionem faciat, quatenus dignus Pastor domui Dei constituatur, & dum ordinatur, ejus providentia ipsa plebs custodiatur.

C. XXI. Electus in Romanum Pontificem non ordinatur, nisi ejus decretum Imperatori primùm præsentetur.

Item ex gestis Romanorum Pontificum.

A gatho e natione Siculus, cujus legatione fungens Joannes Episcopus Portuenfis, Dominico die octavarum Paschæ, in Ecclesia sanctæ Sophiæ publicas Missas coram Principe & Patriarcha Latinè celebravit, hic suscepit ab illo divalem f, secundum suam postulationem, per quam revelata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis faciendâ; sic tamen, ut si contigerit post ejus transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in Regiam h urbem, secundum antiquam consuetudinem, ut cum ejus scientia & jussione debeat ordinatio provenire i. §. 1. Item k Vitalianus natione Signiensis direxit responsales suos cum Synodica epistola, juxta consuetudinem, in Regiam urbem ad piissimos Principes, significans de ordinatione sua.

C. XXII. Imperator jus habet eligendi Pontificem.

Item in Historia Ecclesiastica.

H adrianus l Papa Romam venire Carolum Regem ad defendendas res Ecclesie postulavit. Carolus verò Romam veniens, Papiam obsedit, ibique relicto exercitu in sancta Resurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorificè susceptus est. Post sanctam verò Resurrectionem reversus Papiam, cepit Desiderium Regem: deinde Romam reversus, constituit ibi Synodum cum Hadriano Papa in Patriarchio Lateranenfi, in Ecclesia sancti Salvatoris: quæ Synodus celebrata est à CLIII. Episcopis religiosi, & Abbatibus. Hadrianus autem Papa

a al. ut à vestra. b Ansel. l. 6. c. 19. al. 15. Ivo p. 5. c. 348. Desuedit p. 1. c al. Metropolitanam. d al. Presbyteri. e In Pontificali Vaticano, in decretis Agathonis. § Tomo 2. Conc. in decretis ejusdem. f jussione] orig. g al. faciendi h al. regia urbe. i al. prosperari. k in Pontific. in gestis Vitaliani Papæ. l Pan. l. 8. cap. 134.

O

cum univ[er]sa Synodo tradiderunt Carolo jus & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem. Dignitatem quoque Patriciatus ei concesserunt. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas provincias ab eo investituram accipere diffinivit, & ut nisi à Rege laudetur & investitur Episcopus, à nemine consecratur: & quicumque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodavit, & nisi resipisceret, bona ejus publicari præcepit.

C. XXIII. *Flectio Romani Pontificis ad jus pervinet Imperatoris.*
Item Leo Papa.

In a Synodo congregata Romæ in Ecclesia sancti Salvatoris. Ad exemplum B. Hadriani Apostolicæ sedis Antistitis, qui Domino Carolo victoriosissimo Regi Francorum, & Longobardorum, Patriciatus dignitatem ac ordinationem Apostolicæ sedis, & investituram Episcoporum concessit: ego quoque Leo Episcopus, servus servorum Dei, cum toto Clero ac Romano populo constituimus, & confirmamus, & corroboramus, & per nosram Apostolicam auctoritatem concedimus, atque largimur Domino Othoni primo, Regi Teutonicorum, ejusque successoribus hujus regni Italia, in perpetuum facultatem eligendi successorem, atque summæ sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi, ac per hoc Archiepiscopos seu Episcopos, ut ipsi ab eo investituram accipiant, & consecrationem, unde debent: exceptis his, quos Imperator Pontificibus & Archiepiscopis concessit: & ut nemo deinceps cujusque dignitatis vel religiositatis eligendi vel Patricium, vel Pontificem summæ sedis Apostolicæ, aut quemcumque Episcopum ordinandi habeat facultatem, absque consensu ipsius Imperatoris, (quod tamen fiat absque omni pecunia) & ut ipse sit Patricius & Rex. Quod si à Clero & populo quis eligatur Episcopus, nisi à suprascripto Rege laudetur, & investitur, non consecratur. Si quis contra hanc regulam, & Apostolicam auctoritatem aliquid molietur, hunc excommunicationi subjacere decernimus: & nisi resipuerit, irrevocabili exilio puniri, vel ultimis suppliciis affici.

Corr. Rom. § 2 In Synodo] *Initium hujus capituli videtur esse istud: Ad exemplum, &c. verba autem, quæ antecedunt, ipsa quoque pertinere videntur ad titulum, ut integer titulus ita habeat: Leo Papa in Synodo congregata Romæ in Ecclesia sancti Salvatoris. Est autem Leo octavus, de quo multa scribit Luitprandus in fine libri sexti, & S. Antoninus part. 2. tit. 16. c. 16.*

C. XXIV. *Præcepto Principum, Maximo remittitur, quod absque auctoritate Apostolica ordinatur.*

Item Gregorius lib. 4. reg. epist. 34. seu c. 78. ad Constantiam Augustinam.

Salonitana civitatis Episcopus me, ac responsali meo nesciente, ordinatus est: & facta res est, quæ sub nullis anterioribus Principibus evenit. Quod ego audiens, ad eundem prævaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, ut omnino Missarum solennia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius à Serenissimis Dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi jussissent: quod ei sub excommunicationis interpositione mandavi. Qui contempto me, atque despecto, in audaciam quorundam secularium hominum, quibus, denudatâ suâ Ecclesiâ, præmia multa præbere dicitur, nunc usque Missas facere præsumit, atque ad me venire secundum jussionem Dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nesciente ordinatus est, hoc, quod in ordinatione sua me vel responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxavi, ac si me auctore fuisset ordinatus. Alia verò per-

a Panorm. l. 8. c. 136. b Polyc. l. 1. tit. 5. c al. Et.] orig.

versa illius, scilicet mala corporalia, quæ cognovi, vel quia cum pecuniis est electus, vel quia excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisite relinquere non possum. *Et infra.* Et si ad me diu venire distulerit, in eo exercere distractionem canonicam nullo modo cessabo.

C. XXV. *In Electione Episcoporum, Principis desistatur assensus.*

Item ex Concilio Toletano XII. c. 6.

Cum a longè lateque diffuso tractu terrarum, commentium impeditur celeritas nuntiorum, quò aut non queat Regis auribus decedentis Præfulis transitus intellegi, aut de successore morientis Episcopi libera Principis electio præstolari, nascitur sæpe, & nostro ordini de relatione talium difficultas, & Regiæ potestati, dum consultum nostrum pro subrogandis Pontificibus sustinet, innumerosa b necessitas. Unde placuit omnibus Pontificibus Hispaniæ, atque Galliciæ c, ut salvo privilegio uniuscujusque provincie, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoscunque Regalis potestas elegerit, & jam dicti Toletani Episcopi judicium dignos esse probaverit, in quibuslibet provinciis, & in præcedentium sedibus prælicere Præfules, & decedentibus Episcopis eligere successores: sic tamen, ut quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationem suæ tempus infra trium mensium spatium proprii Metropolitanæ præsentiam visurus accedat.

Gratian. *Electioes quoque summorum Pontificum, atque aliorum infra Præfules, quondam Imperatoribus representabantur: sicut de electione B. Ambrosii, & B. Gregorii legitur. Quibus exemplis, & præmissis auctoritatibus liquido colligitur, Laicos non esse excludendos ab electione, neque Principes rejiciendos ab ordinatione Ecclesiarum. Sed quòd populus aut Princeps jubetur electioni interesse, non præcipitur advocari ad electionem faciendam, sed ad consensum electioni adhibendum. Sacerdotum d enim (ut in fine superioris capituli Stephani Pape legitur) est electio: & fidelis populi est humiliter consentire. Desiderium ergo plebis requiritur, ut Clericorum electioni concordet. Tunc enim in Ecclesia Dei ritè præficietur Antistes, cum populus pariter in eum acclamaverit, quem Clerus communi voto elegerit.*

C. XXVI. *Plebs non est eligere, sed electioni consentire. Unde Cælestinus Papa ait ad Episcopos Gallicie, epist. 2. c. 5.*

Cleri, e plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur.

C. XXVII. *De eodem.*

Item Leo I. ad Episcopos Viennensis provincie, epist. 87. al. 89. [sed paulò aliter & copiosius.]

Vota civium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio Clericorum in ordinationibus Sacerdotum expectantur. *Et infra.* Per pacem & quietem Sacerdotes, qui præfutura sunt, postulantur: teneatur subscriptio Clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis.

3 pars. Gratian. *Principibus verò, atque Imperatorum electiones Romanorum Pontificum atque aliorum Episcoporum referendas, usus & constitutio tradidit, pro schismaticorum, atque hereticorum dissensionibus, quibus nonnunquam Ecclesia Dei concussa periclitabatur: contra quos legibus fidelissimorum Imperatorum frequenter Ecclesia munita legitur. Representabatur ergò electio Pontificum catholicorum Principibus, ut eorum auctoritate roboratâ, nullus hereticorum vel schismaticorum auderet contraire, & ut ipsi Principes, tanquam devotissimi sicut, in eum consentirent, quem sibi in patrem eligi vi-*

a Dum] orig. in quo hæc oratio pendet ab alio principio. b al. injuriosus. c al. Gallie. d Suprà ead. c. nosse. e supr. dist. 61. c. nullus. Polyc. lib. 2. tit. 31. & ceteri, ut supr. darent.

derent, ut ei in omnibus suffragatores existerent, sicut Valentinianus beato Ambrosio a supra legitur dixisse: Noli timere, quia & Deus, qui te elegit, semper te adjuvabit, & ego adjutor & defensor tuus, ut meum ordinem decet, semper existam.

C. XXVIII. Presentibus Legatis Imperatoris ordinetur Pontifex Romanus.

Unde Stephanus Papa statuit, dicens:

Quia h sancta Romana Ecclesia, cui (auctore Deo) presidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hoc inferuntur, quia absque Imperiali notitia Pontificis sit electio & consecratio, nec canonico ritu & consuetudine ab Imperatore directi interfuerint nuntii, qui scandala fieri vetent: volumus, ut cum institutus est Pontifex, convenientibus Episcopis, & universo Clero, eligatur presente Senatu & populo, qui ordinandus est, & sic ab omnibus electus, presentibus Legatis imperialibus consecratur, nullusque sine periculo sui iuramenta, vel promissiones aliquas novâ adinvicem audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo, ne vel Ecclesia scandalizetur, & Imperialis honorificentia minuatur.

4 pars. Gratian. Verum, quia Imperatores quandoque modum suam ignorantes, non in numero consentientium, sed primi disjribnentium, imò exterminantium esse voluerunt; frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapsi, catholica matris Ecclesie unitatem impugnare conati sunt: idè sanctorum Patrum statuta adversus eos prodierunt, ut semet electioni non infererent. Et quisquis eorum suffragio Ecclesiam obtineret, anathematis vinculo inmoderetur: sicut Scriptura quoque divina dicit, quod Ezechias e dissipavit excelsa, & contrivit statuas, & succidit lucos, & fregit serpentem aneum, quem fecit Moyses: videlicet, quia illam serpentem Deus fieri jussit, ne serpentina morte populus interiret, idè ipse populus colere & venerari eum ceperat: Et idcirco destruxit iste, quem jubente Deo fecerat ille. Ac per hoc magna auctoritas ista est habenda in Ecclesia, ut si nonnulli ex prædecessoribus & majoribus nostris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt esse sine culpa, & postea vertuntur in errorem, & superstitionem, sine tarditate aliqua, & cum magna auctoritate à posteris destruantur. Postremo presentibus Legatis Imperatorum, & inconsultis, electiones Romanorum Pontificum leguntur celebratae, & tandem iidem Imperatores religioso mentis affectu profutis privilegiis renunciaverunt, multa insuper donaria Ecclesie conferentes.

C. XXIX. Inconsultis Legatis Imperatoris Hadrianus II. ad Pontificatum eligitur.

Unde Gregorius & scribit.

Cum d Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatum ab Ecclesia Dei genitricis Domina nostræ, quæ dicitur ad Præsepe, traheretur ad Lateranensem Patriarchium, certatim à Clero, & proceribus, & plebe deportatus est. Quod audientes missi Ludovici Imperatoris moleste tulerunt, indignati scilicet, quòd dum presentes essent, non fuerunt invitati, nec optata à se futuri Præsulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, quòd non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis prospectu omisium hoc fuerit (ne videlicet Legatos principum in electione Romanorum Præsulum expectandi mos, per hujusmodi fomitem inoleferet) omnem indignationem medullitè sedaverunt, & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt.

Correct. Rom. § & Gregorius] Hoc antea citabatur ex Gregorio quarto, cujus esse non potest, cum Hadrianus secundus, de quo hic mentio fit, posterior sit Gregorio quarto. In Pontificalibus verò manuscriptis inter gesta Hadriani secundus, itemque in collectione manuscripta decretorum Romanorum Pontificum in decretis ejusdem Hadriani secundi habetur.

a Suprà c. Valentinianus. b Panorm. l. 3. c. 1. S. Stephanus Papa. c 4. Reg. 18. d Ivo p. 5. c. 16.

§ & Accesserunt.] In iisdem Pontificalibus hæc continenter sequitur: Audiens hoc Ludovicus Imperator Christianissimus, mox Imperialem scribens epistolam, cunctos Romanos, qui dignum tanto peregrissent officio Præsulem collaudavit: per quam, epistolam videlicet, innotuit, nulli quidpiam præmi fore pro consecratione Romani Pontificis quoquo modo possentium: cum ipse hanc non suorum suggestionem, sed Romanorum potius unanimitate ardentissime cuperet provenire; maximè, cum reddi, quæ ablata fuerant, non auferrî à Romana Ecclesia, vel deperire quicquam se diceret anhelare.

C. XXX. Electio Romanorum Pontificum à Ludovico conceditur Romanis.

Item pactum constitutionis Imperatoris primi Ludovici cum Romanis Pontificibus.

Ego a Ludovicus Imperator Romanus Augustus statuo, & concedo per hoc pactum confirmationis nostræ, tibi beato Petro Principi Apostolorum, & per te Vicario tuo domino Paschali summo Pontifici, & universali Papæ, & successoribus ejus in perpetuum, sicut à prædecessoribus nostris ulque nunc in vestra potestate & ditione tenuistis, & disposuistis Romanam civitatem cum ducatu suo, & suburbanis, atque viculis h omnibus, & territoris ejus montanis, & maritimis lit ribus, & portibus, sen cunctis civitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Tulcia partibus. Item infra. §. 1. Quando divina vocatione hujus sacratissime sedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex regno nostro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus, licentiam habeat contra Romanos aut publicè, aut privatim veniendi, aut electionem faciendi, nullusque in civitatibus aut in territoriis ad Ecclesie beati Petri Apostoli potestatem pertinentibus, aliquid malum propter hoc facere præsumat; sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine qualibet perturbatione honorificam suo Pontifici exhibere sepulturam; & eum, quem divinâ inspiratione, & beati Petri intercessione, omnes Romani uno consilio, atque concordia, sine qualibet promissione, ad Pontificatus ordinem elegerint, sine aliqua ambiguitate, vel contradictione more canonico consecrare, & dum consecratus fuerit, Legati ad nos, vel ad nostros successores Reges Francorum dirigantur, qui inter nos & illum amicitiam & charitatem, ac pacem fociet.

C. XXXI. Electio, & consecratio Romani Pontificis non nisi iuste & canonicè fiat.

[Item Leo IV. Lothario & Ludovico Augustis.] P A L E A.

Inter c nos & vos pacti serie statutum est, & confirmatum, quòd electio & consecratio futuri Romani Pontificis non nisi iuste & canonicè fieri debeat.

C. XXXII. Ab Imperatore vel nuntio ejus electioni Romani Pontificis nullum obstatulum generetur.

[Item Constitutio & primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus.] P A L E A.

Constitutio d primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus. Ut nullus missorum nostrorum cujuscunque impeditio argumentum in electione Romani Pontificis componere audeat, omniud prohibemus. Item §. 1. e In electione Romanorum Pontificum, neque liber, neque servus ad hoc venire præsumat, ut illis

a S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. §. 2. Volater. l. 3. Anf. l. 4. c. 35. Ivo p. 5. c. 51. b al. villulis. c S. Antoninus ibid. Ivo part. 5. c. 14. d Anf. l. 4. c. 37. § l. 6. c. 7. Ivo p. 5. c. 52. e In legib. Longob. l. 5. tit. de Pontific. l. 3. [absè à Gratian. & Ivone.] O 2

Romanis, quos ad hanc electionem, per constitutionem sanctorum Patrum, antiqua admittit consuetudo, faciat aliquod impedimentum. Quòd si quis contra hanc nostram constitutionem [facere] præsumperit, exilio tradatur.

Corr. Rom. § a Constitutio) Ex antiquo exemplari Gratiani restitutus est hic titulus: in quo exemplari post titulum istum, interposita rubrica, incipit caput, Ut nullus, &c. ut etiam apud Iwonem. Verùm, quia receptum est, ut initium hujus capituli sit à dictione, Constitutio, relicta sunt hæc verba etiam in principio ipsius. Extat verò hoc capitulum in vetustis quoque exemplaribus, in quibus Palæ esse non solent.

C. XXXIII. Juramentum Othonis, quod fecit Domino Papa Joanni.

Item Constitutio Othonis.

Tibi a Domino Joanni Papæ ego Rex Otho promittere, & jurare facio per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, & per lignum hoc vivificæ crucis, & per has reliquias Sanctorum, quòd si (permittente Domino) Romanam venero, sanctam Romanam Ecclesiam, & te rectorem ipsius exaltabo secundum posse meum, & nunquam vitam, aut membra, & ipsum honorem, quem habes, meâ voluntate, aut meo consilio, aut meo consensu, aut meâ exhortatione perdes: & in Romana urbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad Te, aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio, & quicquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem pervenerit, tibi reddam: & cuiuscunque Italicum regnum commiserit, jurare faciam illum, ut adjutor tui sit ad defendendam terram sancti Petri secundum suum posse. Sic me Deus & adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

Corr. Rom. § a Sic me Deus] Adhita hæc sunt ex Censura Camerario, in cujus libro habentur multe forme juramentorum, & extat manuscriptis Roma.

C. XXXIV. Liberum sit Clero & populo, de propria diœcesi Episcopum eligere.

Item ex primo libro Capitularum b Caroli, & Ludovici Imperatorum.

Sacerorum e canonum non ignari, ut in Dei nomine sancta Ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum ordini Ecclesiastico præbuimus, ut scilicet Episcopi per electionem Cleri & populi, secundum statuta canonum de propria diœcesi, remotâ personarum & munerum acceptione, ob vite meritum, & sapientia donum eligantur, ut exemplo & verbis sibi subjectis usquequaque prodelle valeant.

Gratian. Ex constitutionibus his, & pacto Ludovici Imperatoris deprehenditur, Imperatores illis renuntiasse privilegiis, quæ de electione summi Pontificis Hadrianus Papa Carolo Imperatori, & ad imitationem ejus, Leo Papa Othoni primo Regi Teutonicorum fecerat. Cum ergo præmissis auctoritatibus cunctis liquet electionem Clericorum tantummodo esse, quaritur, quomodo sit ipsa electio, an Clericorum majoris Ecclesiæ tantum, an etiam aliorum religiosorum, qui in eadem civitate fuerint? Sed (sicut in breviatione canonum Fulgentii, Carthaginensis Ecclesiæ Diaconi, invenitur) in septimo capitulo à Nicæni Concilii, & in Gangrensi statutum est, ut ad eligendum Episcopum sufficiat Ecclesiæ matricis arbitrium. Nunc autem sicut electio summi Pontificis, non à Cardinalibus tantum, verùm etiam ab aliis religiosi Clericis auctoritate Nicolai e Papæ est faciendâ; ita & Episcoporum electio non à Canonicis tantum, sed etiam ab aliis religiosissimis Clericis, sicut in generali Synodo Innocentii f Papæ Romæ habita constitutum est. Ait enim:

a S. Antoninus p. 2. tit. 16. c. 1. §. 16. in medio. Anselm. l. 1. c. 90. & l. 4. c. 36. b al. capitularium. c Anselm. l. 6. c. 6. d al. septimo Nicæno Concilio. e Nic. II. al. I. in Concil. Rom. cap. 1. f Innoc. II. c. 28.

C. XXXV. Absque religiosorum virorum consilio, Canonici majoris Ecclesiæ Episcopum non eligant.

Obeuntibus sanè Episcopis, quoniam ultra tres menses vacare Ecclesiam sanctorum Patrum prohibent functiones, sub anathematis vinculo interdici mus, ne Canonici de sede Episcopali ab electione Episcoporum excellent religiosissimos viros, sed eorum consilio honesta & idonea persona in Episcopum eligatur. Quòd si exclusis eisdem religiosi electio fuerit celebrata, quod absque assensu eorum, & conniventia factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Gratian. Nunc ergo quaritur, si vota eligentium in duas se dividerint partes, quis vorum alteri sit præferendus? De his ita scribit Leo Episcopus ad Anastasium Theusalonicensem Episcopum, epist. 82. al. 84. cap. 5. [sed paulo aliter.]

C. XXXVI. Cum vota eligentium in duas se dividerint partes, quis sit præferendus alteri.

Si a fortè [quod & nec reprehensibile, nec irreligiosum judicamus] vota eligentium in duas se dividerint partes, Metropolitanum iudicio is alteri præferatur, qui majoribus & studiis juvenatur, & meritis: tantum ut nullus invitis & non petentibus ordinetur, ne civitas b Episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit.

Corr. Rom. § a [Quod nec reprehensibile, nec irreligiosum judicamus] hæc verba, quæ à ceteris collectoribus non referuntur, non sunt inventa apud Leonem, sed apud Gregorium, ex quo referuntur infra 8. q. 1. c. nec novum.

DISTINCTIO LXIV.

I Inc considerandum est, à quibus, vel quo tempore ps. I sacri ordines sunt tribuendi, vel quibus in loci Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Chorepiscopi, & reliqui Sacerdotes sunt ordinandi. A quibus ordinantur Episcopi, in Nicæno primo Concilio definitum est, in quo sic legitur, c. 4.

C. I. Ab omnibus comprovincialibus Episcopis ordinentur.

Episcopi e ab omnibus, qui sunt in provincia sua, debent ordinari. Si verò hoc discesse fuerit, vel aliquâ urgente necessitate, vel itineris longitudine, certè tres Episcopi debent in unum congregari, ita ut etiam ceterorum, qui absentes sunt, consensum in literis teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sanè vel confirmatio pertinebit per singulas provincias ad Metropolitanum Episcopum.

C. II. De eodem.

Item Anacletus ad Episcopos Italiae, epist. 2.

Ordinationes d Episcoporum auctoritate Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint provincia, Episcopis sunt celebrandæ. & infra. §. 1. Quòd si simul omnes convenire minimè poterunt, assensum tamen suis apicibus a præbeant, ut ab ipsa ordinatione, animo non desint.

Corr. Rom. § a Apicibus] In epistola est, precibus. Apud Iwonem & Burchardum, precibus & scriptis.

C. III. P A L E A.

[Ex Concilio Auralicano l. c. 21.]

DE a abjectione e ejus, quem duo præsumperint ordinare Episcopi in nostris f provinciis, placuit de presumptoribus, ut si ubi contigerit duos Episcopos tertium ordinare g, & ipse e, & auctores damnabuntur; quòd cautius ea, quæ sunt antiquitus instituta, servantur.

a Polyc. l. 2. tit. 1. Anselm. l. 6. c. 19. Ivo p. 5. c. 347. Pan. l. 3. c. 6. b al. plebs invita. c In Conc. Nicæno l. c. 3. Anselm. l. 6. c. 4. & 54. Ivo p. 5. c. 117. Burch. lib. 1. c. 27. concordat. d Dist. 75. c. ordinationes. Anselm. l. 6. c. 53. Burch. lib. 1. c. 15. Ivo part. 5. c. 69. Pan. l. 3. c. 12. & 17. Polyc. l. 2. tit. 5. e Burch. l. 1. c. 30. Ivo p. 5. c. 141. Pan. l. 3. c. 20. f al. vestris. g al. consecrari.

Corr.

CORR. ROM. § a In Concilio ipso hoc est initium hujus capituli. Duo si presumpserint ordinare Episcopum, &c. ac deinde tota res plenius exponitur. Apud cat vos vero collectores eodem fere modo habet atque hic: Et in multis vetustis Gratiani codicibus abest.

§ Et ipse] Sic emendatum est ex originali, & ceteris collectoribus, antea legobatur, & Episcopi, & auctores.

C. IV. Ceteris assentientibus cum tribus provincialibus ordinatur Episcopus.

Item Anicetus in epistola ad Episcopos Gallie. Comprovinciales & Episcopi, si necesse fuerit, ceteris assentientibus, à tribus, jussu Archiepiscopi, consecrari possunt Episcopi.

C. V. Non ordinetur Episcopus extra conscientiam Metropolitanam.

Item Innocentius Papa ad Victorium Episcopum Rhodanensem. epist. 2. c. 1.

EXTRA h conscientiam Metropolitanam Episcopi nullus audeat ordinare Episcopum. Integrum enim est iudicium, quod plurimorum sententiis confirmatur. Nec unus Episcopus ordinare presumat Episcopum, ne furtivum profectum beneficium videatur. Hoc enim & Synodus Nicæna constituit, atque definit.

C. VI. Episcopi à suo Metropolitanò, & ipse ab eisdem consecratur.

Item Gelasius universis per Dardaniam constitutis.

2 QUA e per ambitiones illicitas non pudet quosdam ps. Ecclesiarum jura turbare, ac privilegia, que Metropolitanis vel provincialibus Episcopis decrevit antiquitas temeraria presumptione pervadere, propter quod etiam communionis Apostolicæ desiderant dissidium tenere, quò scilicet ab ejus auctoritate divili, vel imponere proprias usurpationes exerceant, non respicientes, quia æternò iudicii rationem tam de catholicæ sinceritatis injuria, quam de traditionum præjudiciis paternarum, non sine perpetua sint damnationis interitu reddiduri, à hac obstinatione permanferint, charitatem vestram auximus instruendam, ut vos omnes in commune fratres, sive per Dardaniam, sive per unamquamque contiguam provinciam constituti, qui vos sub Metropolitanis vestris esse meministis, & ab eisdem substituti decernentes d, sicut vetus consuetudo deposcit, unanimiter statuat Antistites: & vicissim si Metropolitanus humanæ conditionis sorte decesserit, à comprovincialibus Episcopis, sicut forma transmissit, sacri modis omnibus censeatis: nec quemquam sibi, quod vobis antiqua dispositione concessum est, patiamini vendicare: quatenus & inter ipsas adversantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus custodire cessetis; sicut persecutionum tempore diversarum Patres nostros constanter fecisse non dubium est.

C. VII. De eodem. Item ex Concilio Martini Papæ.

3 EPISCOPUM e oportet maximè quidem ab omni Concilio constitui. Sed si hoc aut pro necessitate, aut pro longinquitate itineris difficile fuerit, ex omnibus tres eligantur f, & omnium presentium, vel absentium subscriptiones teneantur, & sic postea ordinatio fiat. §. 1. Hujus autem rei potestas in omni provincia ad Metropolitanum pertinet Episcopum.

C. VIII. Non erit Episcopus, qui præter Metropolitanam sententiam fuerit ordinatus.

Item ex Concilio Nicæno I. cap. 6.

ILLUD g generaliter est clarum, quòd si quis præter sententiam Metropolitanam fuerit factus Episcopus, hunc

a Polyc. l. 2. tit. 8. Burch. l. 1. c. 28. Pav. l. 3. c. 10. Ivo part. 5. c. 139. b Polyc. ibid. Ivo p. 5. c. 113. Anf. l. 6. c. 56. c Anf. l. 6. cap. 41. al. 39. ex Gelasio ad Natalem Episcopum prope idem. d decedentes] vera lectio. e In cap. Martini Bracar. c. 4. ex Conc. Nicæno. cap. 4. f al. colligantur. g Anf. l. 6. c. 42. Deusedit, p. 1.

magna Synodus diffinivit, Episcopum esse non oportere.

DISTINCTIO LXV.

1 C OMPROVINCIALIUM Episcoporum universaliter desideratur consensus in ordinatione Episcopi. Quòd si aliqui animositate ducti contradicere voluerint, obtineat sententia plurimorum.

C. I. Si ceteris consentientibus ordinationi Episcoporum, duo vel tres contradicant, obtineat sententia plurimorum.

Unde in Nicæno Concilio, c. 6.

SANÈ si communi omnium consensu & rationabiliter probato, secundum Ecclesiasticam regulam, duo vel tres animositate ducti per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia Sacerdotum.

CORR. ROM. § a Consensu] Græcè legitur: ἡμῶν ἐκλήρωθη, καὶ κατὰ κανὼνα ἐκκλησιαστικόν: quòd Dionysius verit, decreto rationabili, & secundum Ecclesiasticam regulam comprobato.

C. II. De eodem. Item ex Concilio Martini Papæ a.

NON debet ordinari Episcopus absque consilio & presentia b Metropolitanam Episcopi. Adesse autem oportet omnes, qui sunt in provincia Sacerdotes, quos per suam debet epistolam Metropolitanus convocare. Et quidem si omnes occurrerint c, benè; si autem hoc difficile fuerit, plures oportet occurrere. Qui autem non convenierint, presentiam sui per epistolas faciant, & sic omnium factò consensu ordinationem Episcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quòd terminatum est à nobis, fuerit factum, talem ordinationem nihil valere decernimus.

2 pars. §. 1. Si autem secundum canones ordinatio Episcopi fuerit facta, & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum consensus obtineat.

C. III. De eodem. Item ex Concilio Antiocheno, c. 19. d

EPISCOPUS non est ordinandus sine consilio, & presentia Metropolitanam Episcopi, cui melius erit, si ex omni provincia congregentur Episcopi. Quòd si fieri non potest, hi, qui adesse non possunt, propriis literis consensum suum de iplo designent, & tunc demum post plurimorum, sive per presentiam, sive per literas consensum, sententia consona ordinetur. Quòd si aliter, quàm statutum est, fiat, nihil valere hujusmodi ordinationem. §. 1. Si verò etiam secundum definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias & domesticas similitates, his contemptis, sententia de eo obtineat plurimorum.

CORR. ROM. § Verbis Græcis multò melius respondet altera versio, quæ Dionysii est, ideoque illa consulenda.

Gratian. Si autem provinciam Primatem habere constituerit, nec etiam à Metropolitanò absque ejus conscientia Episcopum consecrare licebit.

C. IV. Absque Primatis consensu Metropolitanus Episcopus non ordinet.

Unde Leo Papa Anastasio Episcopo, epist. 82. al. 84. c. 6.

DE e persona autem consecrandi Episcopi, & de Clericisque consensu, Metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat, quòdque in provincia benè placuit, scire te faciat, ut ordinationem ritè celebrandam tua quoque confirmet auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

C. V. De eodem. Item ex Concilio Carthaginensi II. c. 12.

P LACET omnibus, ut inconsulto Primato ejuslibet

a In c. Martini Brac. c. 3. ex Concil. Antioch. c. 19. b al. conscientia. c al. concurrerint. d Ca. 18. e Deusedit p. 1. Ivo p. 5. c. 348.

provincia, tam facile nemo præsumat, licet cum multis Episcopis, in quocunque loco sine eius (ut dictum est) præcepto Episcopum ordinare. §. 1. Si autem necessitas fuerit, tres Episcopi, in quocunque loco sint, cum Primatis præcepto ordinare debent Episcopum.

C. VI. Uniuersique Ecclesie proprius honor seruetur.

Item ex Concilio Nicæno, c. 6.

Mos a antiquus perdurat in Ægypto, vel Iybia, & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem; quandoquidem & Episcopo Romano parilis mos est. §. 1. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterasque provincias, honor suus unicuique seruetur Ecclesie.

Corr. Rom. ¶ a Parilis) Græcè legitur, ἐπειδὴ καὶ τῶ ἐν τῇ Πάσει ἐπισκοπῆ ἐστὶ συνέδριον ἰσὺν, id est, quoniam & Romæ Pontifici hoc usitatum est. Quibus uerbis nulla paritas Romani, & Alexandrini Patriarchatus inducitur, ut quidam male interpretati sunt. De qua re optime Nicolaus primus in epistola ad Michaëlem Imperatorem, quæ incipit, Proposueramus, sic scripsit: Nicæna Synodus noverat Romanæ Ecclesie omnia Domini sermone concessa. Si omnia, ergo defuit nihil, quod non illi concesserit. Denique, si instituta Nicæna Synodi diligenter inspiciantur, inuenietur profectò, quia Romanæ Ecclesie nullum eadem Synodus contulit incrementum; sed potius ex ejus forma, quod Alexandrinæ Ecclesie tribueret, particulariter fumpsit exemplum. Hactenus Nicolaus. Statutum igitur fuit, ita in Alexandrina Ecclesia obseruandum, quia sic fieret in Romana.

C. VII. De eodem.

Item ex eodem, cap. 7.

Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio, ut Æliæ, id est, Hierosolymorum c Episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem, manente tamen Metropolitanæ civitati propriâ dignitate.

Gratian. Qui uero à comprouincialibus suis cum Metropolitanis licentia fuerit ordinatus, infra constituta tempora ejus se representet aspectibus.

C. VIII. Metropolitanis se representet nuper factus Episcopus.

Unde in Tarraconensi Concilio, c. 5. legitur.

SI quis in Metropolitana civitate non fuerit Episcopus ordinatus, postquam susceptâ benedictione per Metropolitanis literas honorem fuerit Episcopi adeptus: id optimum esse decernimus, ut postmodum statuto tempore, id est, impletis duobus mensibus, se Metropolitanis sui representet aspectibus, ut ab illo monitis Ecclesiasticis instructus plenius, quid observare debeat, recognoscat. Quod si fortè hoc implere neglexerit, in Synodo increpatus à fratribus, corrigatur. Et si fortè infirmitate aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc suis literis Metropolitanis indicare procuret.

3 pars. Gratian. His auctoritatibus datur intelligi, quod Episcopi à comprouincialibus suis debeant ordinari. Sed queritur, si in provincia plurimi Episcopi fuerint d, & contigerit fortè unum remanere Episcopum, quid fieri debeat? Ille, quia solus est, ordinare non potest Episcopum: comprouinciales enim non habet, cum quibus Episcopum consecrare ualeat. Cum ergo talis necessitas fuerit, quid faciendum sit, in Sardicensi Concilio definitur, in quo, cap. 5. sic statutum legitur:

C. IX. Si forte unus tantum in provincia remanserit Episcopus, ad consecrationem Episcopi de vicina provincia conuocentur.

SI e fortè in provincia unum tantum contigerit remanere Episcopum, superiores Episcopus conuocet Epi-

a Ansel. l. 4. c. 46. Polyc. l. 2. tit. 21. b perauerit] κατέπετο. c al. Hierosolymæ. d al. non fuerint. e Burch. lib. 1. cap. 26. Ivo part. 5. c. 137.

scopos vicinæ provincie, & cum eis ordinet comprouinciales sibi Episcopos. Quod si facere neglexerit, populi conueniant Episcopos provincie vicinæ, & illi prius commoneant Episcopum, qui in eadem provincia commoratur, & ostendant, quod populi petant sibi Episcopum rectorem, & doceant iustum esse, ut ueniat & ipse, & cum eis ordinet Episcopum. Quod si literis conuocatus tacuerit & distulauerit, nihilque rescripserit, tum satisfaciendum est populis, ut conueniant ex vicina provincia Episcopi, & ordinent Episcopum.

Correct. Rom. ¶ Capitulum hoc, quomodo refertur à Gratiano, præcipue in priore parte, cum Latino, quod genuinum est in tonis Conciliorum, multoque minus cum Græcanone conuenit: quin etiam apud Burchardum & Iuonem uariè legitur. Huius uero Concilii canones à Latinis latini, & à Græcis græcè à principio scriptos fuisse, Nicolaus Papa Photio scribens in epistola, quæ incipit. Innumerabilium, his uerbis indicat: Quomodo autem non esse apud vos Sardicenses canones, tu solus astruere poteris, quando non solum à Latina, uerum etiam cum aliis à Græcæ linguæ hominibus statuti sunt, & promulgati? Quæ de re credibile non est, quod ibi definitum est, unumquemque ipsorum minime propriæ linguæ tradidisse. Dionysius quoque Exiguus in epistola ad Stephanum Episcopum, quæ ei suam Græcorum canonum interpretationem obtulit, Sardicensi Concilio à principio inter Latinos latini editum fuisse, his uerbis significat: Tunc sancti Chalcedonenis Concilii decreta subdentes, in his Græcorum canonum finem esse declaramus, ne quid præterea notitiæ uestræ credamur uelle subtrahere. Statuta quoque Sardicensis Concilii, atque Africani, quæ Latine sunt edita, suis à se numeris cernuntur esse distincta.

¶ a Ut ueniat ipse,] Tam in Concilio, quod est in codice canonum, quam quod in collectione Isidori, & apud Burchardum, & Iuonem legitur, ut & ipsi ueniant, & cum ipso ordinet Episcopum. Græcus autem canon ita habet:

Ὅτι ἐπίσκοπος εἶπεν. ἐὰν συνῆν ἐν μῆ ἐπαρχίᾳ, ἐν ἧ πλείοσι ἐπίσκοποι τυγχάνουσιν, ἐν ἐπισκοπῇ ἀπομένῳ, κακῶς κατὰ τὴν ἀνάγκην μὴ βολυδῆ συνῆναι καὶ συναρῆσαι τὴν κατάστασιν τῶν ἐπισκοπῶν, τὰ δὲ πλείοσι συναρῆσθαι παρακαλοῦν ἡμεῶσι τὴν κατάστασιν τῶν ἐπισκοπῶν ἐπισημαίνον ἐπισκοπῶν, καὶ πρότερον ἔκαστος τῶν ἐπισημαίνοντων ἐπισκοπῶν υπομιμήσασθαι διὰ γραμμάτων τὸ ἔκαστος τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὲ τῆς ἐπισκοπῆς τῆς μητροπόλεως) ἔτι ἀξίον τὰ πλείοσι ποιμένα αὐτοῦ ἕσθαι, ἡγάμι καλῶς ἔχειν καὶ τῶτον ἐκδέχασθαι, ἵνα παραρῆται. Εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξίως παραρῆται, κατὰ τὴν ἀνάγκην, τὸ ἕκαστος τῆς ἐπαρχίας ἐπισημαίνον, κατὰ τὴν κατάστασιν τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκοπῶν. id est, Osius Episcopus dixit. Si qua in provincia, in qua plurimi sunt Episcopi, contigerit unum Episcopum morari absentem, neque is propter negligentiam quandam conuenire uoluerit, neque Episcoporum creationi consentire, populi uero congregati postulent eum, quem ipsi expetunt, Episcopum constitui, primum oportet Episcopum illum, qui absens moratur, admoneri literis Primatis provincie (nimirum Episcopi Metropolitanis) de populorum postulato, Pastorem sibi dari petentium: rectè autem se habere puto, eum quoque, ut intersit, expectari a. Quod si neque per literas rogatus affuerit, ac ne rescripserit quidem, satisfaciendum populi uoluntati est. Conuocari autem oportet ex vicina etiam provincia Episcopos ad Metropolitanis Episcopi creationem.

a al. admitti.

DISTINCTIO LXVI.

Archiepiscopus autem ab omnibus suae provinciae Episcopis debet ordinari, a

C. I. Ab omnibus Suffraganeis suis Archiepiscopus ordinatur.

Unde Anicetus Papa in epist. ad Episcopos Galliae.

Archiepiscopus a ab h omniibus suae provinciae Episcopis ordinatur. *Et infra. §. 1.* Illud tamen, quod de Archiepiscopi consecratione praedictum est, atque praecceptum, id est, ut omnes Suffraganei eum ordinent, nullatenus immutari licet: quia qui illis praest, ab omnibus Episcopis, quibus praest, debet constitui. Sin aliter praesumptum fuerit, viribus carere non dubium est, quia irrita erit ejus facta acta ordinatio.

Corr. Rom. §. 2. Archiepiscopus.] Haec prior pars in epistola ipsa, & apud caeteros collectores fignis exponitur.

§. 2. Hic in epistola cum multa alia sunt interjecta, tunc c. comprovinciales. sup. dist. 64.

2 ps. Gratian. De Episcopis autem non ordinandis a paucioribus, quam tribus Episcopis, Anaetius epist. 2. ad Episcopos Italiae scribit, dicens:

C. II. Episcopus non minus, quam a tribus Episcopis ordinatur.

Porro & c Hierofolymitarum primus Archiepiscopus beatus Jacobus, qui Justus dicebatur, & secundum carnem Domini nuncupatus est frater, a Petro, Jacobo, & Joanne Apostolis est ordinatus, successoribus videlicet suis dantibus formam, ut non minus, quam a tribus Episcopis, reliquisque omnibus assensum praebentibus, ullatenus Episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.

DISTINCTIO LXVII.

Presbyteri vero, & Chorepiscopi ab uno Episcopo ordinari possunt.

C. I. Sacerdotes ab uno Episcopo possunt ordinari.

Unde Anaetius epist. 2. ad Episcopos Italiae.

Reliqui d Sacerdotes a proprio ordinentur Episcopo, ita ut cives & alii Sacerdotes assensum praebant, & jejunantes ordinationem celebrent. Similiter & Diaconi ordinentur. Caeterorum autem graduum distributioni trium veracium testimonium, cum Episcopi scilicet approbatione, sufficere potest.

C. II. De eodem.

Item in Hispanensi Concilio secundo, c. 6. legitur.

Episcopus e Sacerdotibus, ac ministris solus honorem dare potest, solus auferre non potest.

DISTINCTIO LXVIII.

Quaritur de illis, qui ordinantur ab his, quos non constat fuisse Episcopos. An sint iterum consecrandi, an non? Quod vero consecrandi non sint, probatur auctoritate Gregorii, qui scribens Joanni Ravennati Episcopo, libr. 2. epist. 32. ait:

C. I. Semel consecratus, iterum consecrari non debet.

Sicut f semel baptizatus iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari. Sed si quis forsitan cum levi culpa ad Sacerdotium venit, pro culpa poenitentia indici debet, & tamen ordo servari.

a Sic Justin. novel. 131. in princ. b extra de temp. ord. c. si Archiepiscopus. Polyc. l. 2. tit. 8. Anf. l. 6. c. 9. Burch. l. 1. c. 28. Ivo p. 5. c. 139. Pan. l. 3. c. 10. c Idem reperitur in epist. Aniceti. Polyc. ibid. Anf. lib. 6. c. 53. Burch. l. 1. c. 15. Ivo p. 5. c. 139. Pan. lib. 3. c. 17. d Polyc. ibid. Anf. l. 6. c. 53. e 15. q. 7. cap. Sexta. §. c. Episcopus. f 4. sent. dist. 25. B. Polyc. l. 2. tit. 35. Anf. l. 7. c. 104. Pan. lib. 3. c. 76. Ivo p. 6. c. 82.

C. II. De Presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos constat Episcopos non fuisse.

Contra Gregorius III. ad Bonifacium Episcopum, epist. 2. scribens, testatur:

Presbyteri a, quos ibidem reperisti, si incogniti fuerint illi, qui b ordinant, & dubium est, eos Episcopos fuisse. an non, qui eos ordinaverunt; si bonae actionis & catholici viri sunt ipsi Presbyteri, & in ministerio Christi, omnique lege sancta edocti, ab Episcopo suo benedictionem Presbyteratus suscipiant, & consecrentur: & sic ministerio fungantur.

Gratian. Quod ergo consecratus, in eodem ordine iterum consecrari prohibetur, de eo intelligendum est, qui consecratus est ab illo quem certum erat consecrandi jus habere. Qui autem ab illo consecratur, quem non constat jus consecrandi habuisse, iterum consecrandus est: quia si illo consecrandi jus non habuit, iste ex olei effusione nullo consecrationis accepit. Et quia in ipso ordine consecratus non erat, nunc quasi primum ad consecrationem veniens ab Episcopo Sacerdotalem benedictionem, & consecrationem consequitur. Si autem jus consecrandi habuit, in prima unctio consecratus est consecrationem: in secunda vero non reiteratur consecratio, sed sola unctio; sicut de quo dubium est, an sit baptizatus, vel non? debet baptizari: qui si prius baptizatus non fuerat, consequitur gratiam Baptismi: si autem baptizatus erat, nihil accipit in secunda unctio: nec pertinet hoc ad reiterationem Baptismi, sed ad cautionem salutis. Hoc & de Ecclesiis consecrandis similiter observandum est.

C. III. Non debet iterum consecrari Ecclesia semel consecrata.

Unde in Niceno Concilio legitur.

Ecclēsiis d semel consecratis Deo, non iterum debet consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exusta, aut sanguinis effusione, aut cujuscunque semine fuerint polluta: quia sicut infans a qualicunque Sacerdote in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari: Ita nec locus Deo dicatus, est iterum consecrandus, nisi propter eas causas, quas superius nominavimus, si tamen fidem sanctae Trinitatis tenuerunt, qui eum consecraverunt.

2 pars. Gratian. Inter Episcopos & Chorepiscopos autem haec est differentia, quod Episcopi non nisi in civitatibus, Chorepiscopi etiam in vicis ordinari possunt. Episcopi formatas tribuunt literas, Chorepiscopi non nisi commendatitias, & pacificas dare valent. Episcopi jus consecrandi habent, Chorepiscopi tantum minores ordines tribuunt, Leviticam autem, & Sacerdotalem benedictionem non valent prestare.

C. IV. In quibus Chorepiscopi ab Episcopis differant.

De his ita scribit Leo I. ad Episcopos Germaniae, & Galliae, epist. 86. al. 88.

Quamvis e Chorepiscopis, & Presbyteris plurima cum Episcopis ministeriorum communis sit dispensatio, quaedam tamen auctoritate veteris Legis, quaedam novellis, & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint, sicut est Presbyterorum & Diaconorum, aut virginum consecratio, sicut constitutio altaris, ac benedictio, vel unctio. Siquidem nec erigere eis altaria, nec Ecclesias, vel altaria consecrare licet, nec per impositionem manuum fidelibus baptizatis f, vel conversis haereticis g Paracletum Spiritum Sanctum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, nec publice quidem in Missa quemquam poenitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Haec enim omnia illicita sunt Chorepiscopis,

a Anf. l. 7. c. 110. Ivo p. 6. c. 117. b à quibus fuerint ordinati,] orig. c lotione. d De consecr. dist. 2. c. Ecclesiis. e Ivo p. 6. c. 72. Anfelm. l. 7. c. 122. Polyc. l. 4. tit. 26. f baptizandis,] orig. § Ivo. g ex haerēs.] orig.

qui

qui ad exemplum & formam LXXII. a Discipulorum esse noscuntur, vel Presbyteris, qui eandem gestant figuram: quoniam quamquam consecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent.

3 pars. Gratian. Hi verò propter insolentiam suam quâ officia Episcoporum sibi usurpabant, ab Ecclesia hodie prohibiti sunt.

C. V. Ordo Chorepiscoporum à sacra sede repro-
batur.

Unde Damasus Papa ait ad Episcopos Africae,
epist. 4.

Chorepiscopi b tam ab hac sacra sede, quàm à totius orbis fuerunt Episcopis prohibiti. Nimis ergo eorum institutio improba, nimis est prava, quia ut hi de summo Sacerdotis ministerio aliquid præsumant, omni auctoritate caret. & infra. §. 1. Nam non amplius, quàm duos ordines inter Discipulos Domini esse cognovimus, id est, duodecim Apostolorum, & septuaginta c Discipulorum. Unde iste tertius processerit, funditus ignoramus. Et quod ratione caret, extirpari necesse est.

4 pars. §. 2. Quòd autem d Episcopi non sint, qui minus quàm à tribus sunt ordinati Episcopis, omnibus patet: quoniam, ut bene nostis, prohibitum à sanctis est Patribus, ut qui ab uno, vel à duobus sunt ordinati Episcopis, nec nominentur Episcopi. Si nomen non habent, qualiter officium habebunt?

C. VI. Apostolorum in Ecclesia locum Episcopi
teneant.

Unde Urbanus Papa II.

Quorum vices in Ecclesia habeant Episcopi, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, sanctus Augustinus ostendit, inquitens: Pro e patribus tuis nati sunt tibi filii. Quid est, pro patribus tuis nati sunt tibi filii? Patres missi sunt Apostoli: pro Apostolis filii nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi. Hodie enim Episcopi, qui sunt per totum mundum, unde nati sunt? Ipsa Ecclesia Patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus Patrum. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos natus es: de prole tua tibi crevit paternitas. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constituit eos principes super omnem terram. & infra. Filios genuit Ecclesia, constituit eos pro patribus suis principes super omnem terram.

DISTINCTIO LXIX.

1. **T**onsura verò Clerici de manu Abbatis suscipi potest, si eidem Abbati manus impositio ab Episcopo facta noscatur.

C. I. Abbates, quibus ab Episcopo manus
imponitur, aliquos tonsurare
possunt.

Unde in septima Synodo, c. 14. legitur.

Quoniam f videmus, sine manus impositione à parvulæ tate tonsuram Cleri quoddam accipientes, nondum-
que ab Episcopo manus impositione perceptâ, super am-
bonem irregulariter in collecta legentes, præcipimus
amodò id minime fieri. Idipsum quoque observandum est
etiam inter Monachos.

2 pars. §. 1. Lectoris autem manus impositione g li-
centia est Abbati solummodo in proprio monasterio faci-
endi, si duntaxat eidem Abbati manus impositio facta
noscat ab Episcopo [secundum b morem præficiendorum
Abbatum] dum constet illum esse Presbyterum. §. 2.
Simili etiam modo secundum antiquam consuetudinem
Chorepiscopos præceptione oportet Episcopi promovere
Lectores.

a al. 70. b Polyc. l. 4. tit. 26. Anf. l. 7. c. 123. c al.
72. d al. enim. e Aug. in Comment. ad Psal. 44. circa fin.
f Ivo p. 5. c. 176. g al. impositionem. h Hæc non sunt in
Græco canone.

C. II. Non exorcizent, qui ab Episcopo provecti
non sunt.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 26.

Non oportet exorcizare eos, qui necdum ab Episcopis
sunt promoti a, neque in Ecclesiis, neque in domibus.

DISTINCTIO LXX.

AB Episcopis alterius civitatis Clericus ordinari non
poterit, nec etiam à proprio absolute ordinandus est:
absoluta enim ordinatio Chalcedonensi Concilio pro-
hibetur, & vacuam habere manus impositionem præcipitur:
in quo sic statutum est, c. 6.

C. I. Nemo ordinandus est absolute.

Neminem b absolute ordinari Presbyterum, vel Dia-
conum, vel quemlibet in Ecclesiastica ordinatione
constitutum, nisi a manifestè in Ecclesia civitatis, five
possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, qui
ordinatur, mereatur ordinationis publicitate vocabulum.
Eos autem, qui absolute ordinantur, decrevit sancta Syn-
odus, vacuam habere manus impositionem, & nullum
tale factum esse valere ad injuriam ipsius, qui eum ordi-
navit.

Correct. Rom. ¶ a Nisi manifestè J Græcè legitur:
ἐἰ μὴ ἰδιώκῃς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κλῆρου, ἢ μοναστηρίου,
ἢ μοναχίου, ὁ χειροτονούμενος ἐπιμνηστεύεται, hoc est, nisi
proprie in Ecclesia civitatis, vel pagi, aut martyrio,
aut monasterio, qui ordinatur, pronuntietur. In ordine
autem Romano fit mentio talis pronuntiationis, Episcopi
nomine per Archidiaconum factæ. De titulo S. Stephani
eligimus Petrum ad Lectorem ad eundem titulum.

¶ Nullum tale factum J Græcè: ἀνόμωθ' ὑπακούει
ἐνεργεῖν, id est, nunquam posse operari.

C. II. Irrita fit ordinatio sine titulo facta.

Item ex Concilio Urbani II. habito Placentiæ.

Sanctorum c canonum statutis consonâ sanctione decerni-
mus, ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur, &
in qua Ecclesia quilibet titulus est, in ea perpetuo per-
leveret. §. 1. Omnino autem in duabus aliquem titulari
non liceat, sed unusquisque in qua titularus est, in ea
tantum Canonicus habeatur. Licet enim Episcopi dispo-
sitione unus diversis præesse possit Ecclesiis, Canonicus ta-
men præbendarius, nisi unius Ecclesie, in qua conscriptus
est, esse non debet. §. 2. Si quæ tamen Capellæ sunt, quæ
suis redditibus Clericos sustentare non possunt, ea cura ad
dispositio Praposto majoris Ecclesie, cui Capellæ subditæ
esse videntur, immineat, & tam de possessionibus, quàm
de Ecclesiasticis Capellarum officiis ipse provideat.

Gratian. In eodem etiam Concilio antiquis novem Præsa-
tionibus decima addita est, quæ ita se habet: Equum &
salutare, & te in veneratione, vel assumptione beate
Mariæ collaudare, benedicere & prædicare, quæ & uni-
genitum tuum S. Spiritus obumbratione concepit, & vir-
ginitatis gloriâ permanente lumen æternum mundo effu-
dit, Jesum Christum Dominum nostrum.

DISTINCTIO LXXI.

DE Clericis verò non ordinandis ab Episcopo alterius civi-
tatis, in Sardiceni Concilio, c. 18. & 19. statutum
est, in quo Januarius Episcopus dixisse legitur.

C. I. Clerici ab Episcopo alterius civitatis non ordinentur.

Illud quoque sanctitas vestra statuat, ut nulli Episcopo
liceat alterius civitatis Ecclesiasticum hominem a soli-
citare, & in sua diocesi Clericum ordinare. Univerſi
dixerunt, Placet: quia ex his contentionebus solent na-
ſci discordiæ: & ided prohibet omnium sententia, ne
quis hoc facere audeat. §. 1. Ofius d Episcopus dixit: Et
hoc univerſi constituimus, ut quicumque ex alia parochia

a al. provecti. b Anf. l. 7. c. 105. Polyc. l. 2. tit. 31.
Burch. l. 2. c. 6. Ivo p. 6. c. 26. Pan. l. 3. c. 27. c S. An-
toninus p. 2. c. 1. §. 22. d c. 19. ejusdem.

voluerit

voluerit alienum ministrum sine consensu Episcopi ipsius, & sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio ejus.

Corr. Rom. [¶ α Hominem] *In Concilio Latino legitur: Ecclesiasticum ministrum sollicitare, & in suis parochiis Clericum, &c. Inf. ead. cap. primatus. (ubi hujus canonis sententia videtur referri) legitur, ut nemo alterius plebis hominem usurpet. Græcè autem caput istud, quod in Latino decimum octavum est, non habetur.*

C. II. De eodem.

Item Innocentius ad Victricium Rothomagensis Episcopum, epist. 2. c. 7.

De a aliena Ecclesia ordinare Clericum nullus presumat b, nisi ejus Episcopus precibus exoratus concedere voluerit.

C. III. Qui sine Episcopi consensu ordinatur, irrita sit ejus ordinatio.

Item ex Nicæno Concilio, cap. 16. in fin.

Si c quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, in sua Ecclesia ordinare, cum non habeat consensum illius Episcopi, à quo recessit Clericus, irrita sit hujusmodi ordinatio.

C. IV. Clericus unius Ecclesie in alia non ordinatur.

Item ex Concilio Chalcedonensi, cap. 20.

Clericos d in suis Ecclesiis constitutos, sicut jam distinximus, non liceat in alterius civitatis Ecclesiis ordinari; sed quiescant in ea, in qua ab initio ministrare meruerunt: exceptis illis, qui proprias civitates perdidissent, & ex necessitate ad alias Ecclesias migraverunt. Si verò quicumque Episcopus post definitionem istam ad alium Episcopum e, in eandem Clericum susceperit, placuit sanctæ Synodo, & eum, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tandiu excommunicatos manere, quamdiu ipse Clericus retineatur ad propriam Ecclesiam.

C. V. Apostolica permissione unius Ecclesie Clericus in altera valeat ordinari.

Item Gregorius Fortunato Episcopo Neapolitano, lib. 5. epist. 11. seu cap. III.

Fraternitatem e tuam à nobis petiisse recolimus, ut Gratianum Ecclesie Benafrance Diaconum tuæ concederemus Ecclesie cardinandum a. Et quoniam nec Episcopum, cui obsecundare, nec propriam habet Ecclesiam hoste scilicet prohibente, quo suum debeat ministerium exhibere; petitionem tuam non prævidimus differendam. Ideo scriptis tibi præsentibus eum necessariò duximus concedendum, habituro licentiam Diaconum illum, nostrâ interveniente auctoritate, Ecclesie tuæ, Deo propitio, constituere Cardinalem.

Corr. Rom. [¶ α Cardinandum:] *Antea legebatur, ordinandum. Emendatum est ex ipsa epistola. Cardinare verò, seu Cardinalem constituere, (quod est in fine hujus capituli) ita videtur B. Gregorius accepisse, ut canonicam translationem significet. Nam cum tempore S. Gregorii canon sextus Concilii Chalcedonensis accuratè observaretur, ut nullo modo daretur alicui locus in Ecclesia (qui nunc titulus vocatur) nisi simul ad eum locum ordinaretur, cum aliquis jam ordinatus, necessitate aliqua in aliam Ecclesiam transferebatur, ut in illa in eodem gradu, quo in prima ordinatus erat, deserviret, in secunda dicebatur incardinari; quod ex isto nunc indicato loco patere potest, & ex l. 3. epist. 14. & alibi. Quod etiam in Episcopis B. Gregorius faciebat, lib. 2. indict. 10. ep. 6. & ep. 25. (quod refertur infra 7. q. 1. c. pastoralis) & indict. 11. ep. 13. & sequenti, quod habetur infra 21. q. 1. c. relatio. De hac re Joannes Diaconus lib. 3. cap.*

a Panorm. lib. 3. c. 64. b al. usurpet. c Burch. lib. 1. c. 109. Ivo part. 5. cap. 11. ex alia versione. d Ansel. l. 6. c. 125. & l. 7. c. 109. Ivo p. 6. c. 361. e Jo. Diac. l. 3. c. 20. Polyc. lib. 1. tit. 7. Anselm. lib. 7. cap. 80.

T O M. I.

8. 11. & 16. Gregorium verò Joannes VIII. & factò ipso, & vocabulo in eadem notione accepto, est imitatus, quod ex aliquot manuscriptis ipsius epistolis constat.

C. VI. Sine literis Episcopi sui in aliqua Ecclesia Clericus non suscipiatur.

Item ex Concilio Carthaginensi 1. cap. 5.

Primatus a Episcopus b Vegeleitanus dixit: Suggesto sanctitati vestræ, ut statuat, non licere Clericum alienum ab aliquo suscipi, sine literis Episcopi sui, neque apud se retinere, nec Laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum obtineat c sine conscientia ejus Episcopi, de cujus plebe est. Gratus Episcopus dixit: Hæc observantia pacem custodit. Nam & memini in sanctissimo Concilio Sardicensi statutum, ut nemo alterius plebis hominem usurpet: sed si fortè erit necessarius, petat à collega suo, & per consensum sui Episcopi habeat.

C. VII. Sine literis commendatitiis Clericus extra suam Ecclesiam non ministret.

Item ex Concilio Chalcedonensi, c. 13.

Extraneo d Clerico, & Lectori extra civitatem suam sine commendatitiis literis proprii Episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

C. VIII. De eodem.

Item ex sermone S. Augustini ad populum.

Hortamur e Christianitatem vestram juxta sanctorum canonum instituta, ut in Ecclesiis à vobis fundatis aliunde veniens Presbyter non suscipiatur, nisi à vestræ fuerit Ecclesie consecratus Episcopo, aut ab eo per commendatitias literas suscipiatur.

C. IX. Absque formata Clerici peregrini non suscipiantur.

Item ex Concilio Antiocheno, c. 7.

Nullum absque formata a, quam Græci epistolam dicunt, peregrinorum Clericorum suscipi oportet.

Corr. Rom. [¶ α Formata] *Græcè est: ἡ ἀπόστολος ἐπιτολὴν δεχόμενος τὸν κληρὸν: quod Dionysius vertit, nullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur epistolis. Atque ita Burch. & Ivo habent.*

D I S T I N C T I O L X X I I.

Dimissorias verò literas Episcopus, nisi rogatus, non tribuat: sicut statutum est in Synodo habita Rome.

C. I. Nisi eodem petente, nulli dimissorie literæ præstentur.

Unde Leo Papa ait.

Episcopus f subjecto sibi Sacerdoti, vel alii Clerico, nisi ab ipso postulatus, dimissorias non faciat, ne ovis quasi perdita, aut errans inveniatur.

C. II. De eodem.

Item ex Concilio Carthaginensi III. c. 21.

Clericum g alienum, nisi concedente ejus Episcopo, nemo audeat vel retinere, vel promovere in Ecclesia sibi credita. Clericorum autem nomen etiam Lectores, & Psalmistæ, & Ostiarii retinent b.

C. III. In una Ecclesia ordinatus, in alia non suscipiatur i.

Item ex Concilio Milevitano II. c. 15.

Placuit k, ut quicumque in una Ecclesia vel semel eligitur a, ab alia Ecclesia ad Clericatum non teneatur.

Corr. Rom. [¶ α Eligitur] *In Concilio Milevitano est, vel semel legerit: itemque in Concilio Carthaginensi Græco, cap. 91. καὶ ἀπὸ ἀναρχίας. In Africano autem, cap. 57. vel semel suscepto officio legerit.*

a al. privatus. b Burch. l. 2. c. 43. Ivo p. 6. c. 144. Ansel. l. 6. c. 124. c ordinet] orig. d Burch. l. 2. c. 139. Ansel. l. 7. c. 162. Polyc. l. 4. tit. 3. e Burch. l. 15. c. 30. Ivo p. 16. c. 31. f Ansel. l. 6. c. 122. g Burch. l. 2. c. 42. Ivo p. 6. c. 14. h al. retineant. i al. teneatur. k Conc. Africanum, c. 57.

P

DISTINCTIO LXXIII.

Qualiter a verò commendatitia, vel dimissoria, seu formata epistola faciendâ sit, videndum est. Debent namque literæ Græcæ interponi in ea epistola, & non sine causa. Græca enim elementa literarum numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter Græci sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos Latinus Formatas vocat, aliqua fraus falsitatis temerè præsumeretur, hoc à Patribus CCCXVIII. Nicææ congregatis saluberrimè inventum, est & constitutum, ut formata epistola hanc calculationis, seu supputationis habeant rationem, id est, ut assumantur in supputationem prima Græca elementa Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, hoc est, π. υ. α. quæ elementa octogeneriarum, & quadragesimum, & primum significant numerum. Petri quoque Apostoli prima litera, id est, π. quæ numerum octoginta significat: ejus quoque, qui scribit, Episcopi b prima litera; cui scribitur, secunda litera; accipientis, tertia litera; civitatis quoque, de qua scribitur, quarta: & Indictionis, quæcumque est illius c temporis, numerus assumatur. Atque ita bis omnibus Græcis literis, quæ, ut diximus, numeros exprimunt, in unum ductis, totam, quæcumque fuerit collecta, summam epistola teneat: hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expressè d. Addat præterea separatim in epistola etiam nonagenarium, & novum numerum, quæ secundum Græca elementa significat, α. υ. υ. υ.

C. I. Exemplar formatae epistolæ, quæ in Nicæna Synodo à CCCXVIII. Patribus facta est.

IN e nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. α. π. Walterio Spirensi Episcopo. Ego Burchardus sanctæ Wormaciensis Ecclesiæ devotus, gregis Christi famulus, in Deo vero summæ felicitatis beatitudinem. Cùm sancta catholica Ecclesiæ prompta sit sequi documenta Evangelica f, quæ dicunt: Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, accipiet mercedem Prophetæ: & qui recipit justum in nomine justum, mercedem justus accipiet, &c. & Apostolus g jubet hospitalitatem sectari, & necessitatibus sanctorum virorum communicare; tamen propter eos, qui cauteriatam habent suam conscientiam, dicentes se esse simplices, cùm sint astutiâ diabolicâ repleti; & pro opere pietatis dicunt se de loco ad locum transire, cùm sint, suâ malitiâ faciente, fugitivi, & dicunt se esse ministerio sacro infertos, cùm non sint: statutum est à sanctis Patribus, neminem Clericum alienum & ignotum recipi ab aliquo Episcopo, & inthronizari in sua Ecclesia, nisi habeat à proprio Episcopo epistolam, quæ in canonicis nominatur Formata. Ideò notam facimus fraternitati v. vestræ, quòd præfens frater noster, harum literarum portitor, nomine Hermannus i, non pro sua nequitia expulsus est à nobis, sed postulantis fratribus, eò quòd ex familia nostra fuit, & noster baptizatus, fecimus ei libertatem receptam in k cornu altaris canonicè, & ordinavimus eum ad gradum Presbyterii. Cui etiam has dimissorias, sive commendatitias literas facimus, & eum ad vestram dilectam fraternitatem dirigimus, ut in vestra parochia sub vestro sacro regimine & defensione consistere valeat. Ego, inquam, Burchardus, humilis Episcopus, in nomine Patris l, & Filii, & Spiritus Sancti, & in unitate sanctæ Ecclesiæ, in qua Petro datum est jus ligandi, atque solvendi, absolvo Hermannum Presbyterum de civitate Wormaciensi, Indictione X. & licentiam do vobis inthronizandi eum, in

a Ex Attico ad finem Concilii Chalcedonensis. Anselm. lib. 6. c. 121. Ivo p. 6. c. 334. b al. epistolam. c al. id. d al. expressam. e Burch. l. 2. c. 227. Ivo p. 6. c. 434. simile quiddam multoquæ magis, cap. 435. f Matth. 10. g Rom. 12. h al. paternitati. i Ecmannus, j Burch. k al. à. l al. patris π. & filii, υ. & Spiritus Sancti α.

quacunquæ Ecclesia vultis vestræ parochiæ. Hanc ergo epistolam Græcis literis hinc inde munire decrevimus, & annulo nostræ Ecclesiæ firmare censuimus. Fraternitatem vestram Christus nobis incolumem & conservet. π. υ. α. π. ε. ε. ζ. ε. α. υ. υ. Data Wormaciæ Idibus Martii, anno Dominicæ incarnationis MXII. Indictione X.

Corr. Rom. ¶ α. Conservet.] In hoc & sequenti capite ea tantum sunt emendata, quæ exemplarium auxilio restitui poterant. Ceterum quæ hoc loco sequuntur, etiam vobis Burchardum sunt depravata. Faciendæ autem restitui possunt ex regulis initio distinctionis traditis. Quibus quidem regulis optimè respondet exemplum ab Ivo collatum p. 6. c. 435. si literæ, in extremo 434. capituli posita ponantur loco earum, quæ in ipso 435. afferuntur. Adhuc enim illi dictione α. υ. υ. υ., resultat numerus ibi notatus, id est, 1000000. Bene etiam procedet exemplum c. 434. si nunc summa est 1539. fiat 1439. satis sit locum indicasse.

C. II. Incipit epistola formata à CCCXVIII. Episcopo, & ab Attico & Constantinopolitana urbis Episcopo edita.

SANCTISSIMO b in Christo fratri summâ dulcedine charitatis amplectendo. A illius civitatis Episcopo v. illius Ecclesiæ Præful perpetuæ beatitudinis optat in Christo salutem. π. υ. α. π. De cætero noverit sancta fraternitas vestra, quòd iste Clericus, Hermannus nomine, nostra in parochia instructus, ac detonsus, parvitatem nostram rogavit, quatenus illi commendatitias literas conferberemus, quibus vestræ celsitudini commendatus, sub tuitione vestri regiminis degere posset: ejus voluntati consentientes, secundum canonicam auctoritatem literas ei dimissorias dedimus, per v. α. & ipsi concedimus, ut sub vestro magisterio divinae servituti insistens, sua deserviat utilitati, & vobis licentiam tribuimus, ut si dignum eum judicaveritis, ad sacros ordines promoveatis. Commendatum ergo eum curæ vestræ suscipite, & nostris ex partibus absolutum, in vestrarum ovium numero custodite. Quas literas, ut vigore veritatis firmatæ, indubitanter à vobis suscipiantur, literis Græcis, ut canonica docet auctoritas, confirmare satagemus. Sancta Trinitas vestram beatitudinem ad regimen sanctæ suæ Ecclesiæ perpetualiter bene valere concedat, & α. υ. υ. υ., vel sic ε. ε. ε. (quæ eandem summam expriment) indictione X. Continet hæc formata epistola summam numeri MCCCXXV. c γ. Græcam in nomine illius primam ponimus, quia Græci eam in quibusdam locis pro, υ, consonante ponunt, sicut est David & ιωαν. γ. ε. λ. ι. ο. υ.

Corr. Rom. ¶ α. Ab Attico] Antea legebatur, Abbas. Restitutus est locus ex conjectura (quod pererrat fuerat) quoniam evidenti ratione nitebatur.

¶ ε. α. υ. υ. υ., vel sic ε. ε. ε.] Adhuc sunt hæc ex aliquot vetustis exemplaribus, & utrisque istis notis idem numerus nonagesimus nonus significatur. In codicibus verò impressis, vel nihil erat, vel dictio, Amen, Latine scripta, in qua nulla est numeri significatio.

DISTINCTIO LXXIV.

Veritur de his qui ab Episcopis suis promovendi p. s. contemnant, an invitati sint sublimandi, an non?

C. I. Annuæ suspensioni subjaceat Episcopus, qui invitatus ordinare presumpsit.

De his ita statutum invenitur in Concilio Aurelianensi III. cap. 7.

Episcopus, qui invitatum, aut reclamantem presumpsit ordinare, annuali penitentiae subditus, Missas facere non presumat.

a Ivo part. 6. cap. 434. simile. b Ansel. l. 6. c. 121. c al. MCCCXXV. d al. ordinari.

C. II. Nullus promoveatur invitus.

Item Gregorius Natali Episcopo Salonitano, in lib. I. reg. epist. 19.

Gesta a, quæ nobis in Concilii vestri confecta secretario direxistis, in quibus Archidiaconus Honoratus addicitur b, plena esse cognovimus femine jurgiorum: cum uno eodemque tempore una persona nolens ad Sacerdotii ordinem provehatur, quæ tanquam immèrita à Diaconatus officio removeretur. Et sicut justum est, ut nemo crescere compellatur invitus; ita censendum puto similiter, ne quisquam infons ab ordinis sui ministerio dejiciatur injustè.

C. III. Qui ab Episcopis suis promoveri contemunt, à locis suis deiciantur.

Contrà invenitur c in Concil. Carthag. c. 31.

Si a qui d Clerici ab Episcopis suis promoveri contempserint, nec illic maneat, unde recedere noluerunt.

Corr. Rom. § a Si qui] Verba hujus capituli sunt titulus sequentis capituli, Placuit, qui est proprius canon trigésimus primus Concilii Carthaginensis in codice canonum, & apud Græcos.

C. IV. De eodem.

Placuit e, ut quicumque Clerici, vel Diaconi pro necessitatibus a Ecclesiasticarum f rerum non obtemperaverint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in Ecclesia sua promoveri, nec illic ministrent in suo gradu, unde noluerunt recedere.

Corr. Rom. § a Pro necessitatibus] Græcè est: διὰ τινος ἀναγκαστικῆς αἰτίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν: id est, ob quasdam cogentes causas suarum Ecclesiarum.

C. V. Posteriores prioribus Episcopi non præponant.

Item ex Concilio Agathensi, cap. 23.

Episcoporum etiam, quorum vita non reprehenditur, posteriorem priori nullus præponat, nisi g fortè superbià elatus, quod pro necessitate Ecclesiæ Episcopus jusserit, implere contemnat.

2 pars. §. 1. Sanè si officium Archidiaconatus b propter simpliciorem naturam implere, aut expedire nequiverit, ille loci sui nomen teneat, & ordinationem a Ecclesiæ, quem elegerit Episcopus præponendum.

Corr. Rom. § a Et ordinationem] Quamvis in recentioribus Conciliorum editionibus Colonienfis legatur, & ordinationi Ecclesiæ, quem elegerit Episcopus, præponatur: tamen in veteri Colonienfi, duobus Parisienfis, & duobus codicibus Conciliorum Vaticanis est eodem modo, atque apud Gratianum.

C. VI. In quo loco quisque ordinatus est, invitus teneri non debet.

Item Gregorius Joanni Episcopo Syracusano, lib. II. epist. 34.

Quorundam ad nos relatione pervenit, Cosmam, qui ex Monacho monasterii sanctæ Lucie à decessore vestro memorandæ i memorie Maximiano in Ecclesia Syracusana factus Subdiaconus, atque à vobis postea in possessione, quæ Juliana dicitur, Presbyter est ordinatus, ita nimia tristitiâ, & loci qualitate vehementer afflictum, ut vitam sibi penam existimet, & contritionis k suæ fugam querat auxilium. Et idèd, quia tales erga subjectos nostros debemus existere, quales nobis, si subjecti fuissimus, nostros volueramus esse præpositos; magnæ benignitatis est, si eum in Ecclesiam, ubi Subdiaconi est functus officio, sanctitas vestra reducere, atque illic Presbyterum voluerit constituere Cardinalem. Quod & facere, quantum arbitramur, debebitis, si tamen nihil est, quod

justè contra ipsum animos vestros exasperet. Si verò aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis vestra fraternitas, ut scire possimus, insinuet.

3 pars. Gratian. Verùm illud Gregorii de his intelligendum est, qui non causâ necessitatis, sed causâ ingratiitudinis callidè ab Episcopis suis promoveri queruntur. Illud autem Carthaginensis Concilii de his intelligitur, qui nolunt obtemperare Episcopis suis propter necessitatem Ecclesiæ volentibus eos ad altiora promoveri. Hanc distinctionem ex decreto Simplicii Papæ quilibet corroborare valet, qui scribens Joanni Episcopo Ravennati, epist. 2. ait inter cætera:

C. VII. Non est aliquis invitus ad Episcopatum pertrahendus.

Ubi a ista didicisti, quæ in fratrem, & Coepiscopum nostrum Gregorium, non dilectione b, sed invidiâ perpetrâsti: quem inexcusabili violentiâ pertrahi ad te passus es, atque vexari, ut ei honorem tantum non per animi tranquillitatem, sed per amentiam, sicut dicendum est, irrogares? Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilii. Nolumus exaggerare, quod gestum est, ne cogamur judicare, quod dignum est. Nam privilegium meretur amittere, qui permisa sibi abutitur potestate. & infra. c Denunciamus autem, quòd si posthac quicumque tale præsumpseris, & aliquem seu Episcopum, seu Presbyterum, seu Diaconum, invitum facere fortè credideris, ordinationes tibi Ravennatis Ecclesiæ, vel Æmilienfis noveris auferendas.

C. VIII. De eodem.

Item Gregorius Antonino Subdiacono, lib. 2. epist. 16. indict. 10.

Honoratus d Archidiaconus Ecclesiæ Salonitanæ à sanctæ memoriæ decessore meo, missâ supplicatione, poposcerat, ut ab Antistite suo invitus provehi ad fortioris gradus ordinem contra morem nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri sibi non provehendi gratiâ, sed causâ ingratiitudinis perhibebat. Pro qua re tunc jam sanctæ memoriæ decessor noster scriptis suis Natali fratri, Coepiscopoque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum Archidiaconum invitum proveheret, neve dolorem conceptæ ingratiitudinis diutius in corde retineret. Cumque & à nobis hæc eidem summopere fuerint interdita, non solum mandata Dei negligens, sed & scripta nostra contemnens, præfatum Archidiaconum quasi ad fortioris honorem provehens, conatus est arte callidâ degradare. Unde actum est, ut eo de Archidiaconatus loco summo, alium adscisceret, qui ejus obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum Archidiaconum arbitramur Antistiti suo aliunde displicere non potuisse, nisi quòd eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam subtili volumus, & tunc sanctæ memoriæ decessor meus, & nunc ego indagatone discutere, sed ipse suorum sibi actum confensus, personam ad judicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam præsentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conveniens in Salona, Natalem fratrem, Coepiscopumque nostrum saltem tot scriptis admonitum studeat adhortari, ut supra memoratum Archidiaconum in suo statim loco suscipiat. Quòd si facere hoc contumaciter, ut consuevit, fortè distulerit, usum ei pallii, qui ab hæc sede concessus est, ex auctoritate sedis Apostolicæ contradices e. Quem si etiam amisso pallio adhuc in eadem pertinacia perseverare perpexeris, Domini quoque corporis & sanguinis eundem Antistitem participatione privabis.

Grat. Adhibenda est etiam disciplina, quâ nolentes promoveri ad sacros ordines, ad obediendum Episcopis suis provocentur.

a Polyc. l. 2. tit. 33. Ivo part. 6. c. 379. b al. adducitur. c In codice canonum. d Ivo p. 6. c. 42. e Burch. lib. 2. c. 178. Ivo part. 6. c. 42. Ans. l. 6. cap. 103. f al. Ecclesiarum non obtemperaverint. g al. ne] orig. h al. Archidiaconi. i al. venerandæ. k al. contristationis.

a Polyc. lib. 2. tit. 33. Anselm. lib. 6. c. 66. § 67. Burch. lib. 1. cap. 20. Ivo p. 5. c. 140. b al. electione. c II. q. 3. cap. privilegium. 25. q. 2. c. denunciamus autem. d Ans. l. 7. c. 75. e al. contradicito.] orig.

In minoribus siquidem ordinibus constituti, paulatim per singulos gradus sunt provehendi, ut contententes suis obedi-
re Episcopis, doleant sibi illos esse Prælatos, quos prius habebant subiectos.

C. IX. Cum majores ordinari contempserint, de minoribus promoveantur ordinibus.

Unde Gelasius scribit Viatori Episcopo a.

Confuluit b dilectio tua de suorum promotione Clericorum, perhibens, quod Diaconi ad Presbyterii gradum (quo Ecclesiam tuam memoras indigere) venire detrectant. Quapropter quia invitos fieri Ecclesiastica moderatio, gravitasque non patitur, ut ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa potest perficere c, si quos d habes vel in Acolythis, vel Subdiaconis maturiores ætate, & quorum fit vita probabilis, hos in Presbyteratum studeas promoveri, ut qui in suis ordinibus proficere noluerint, reddantur suis inferioribus post minores e, ipsaque commoda Presbyteri propensius, quam Diaconi consequantur: ut hæc saltem ratione constricti, & honorem, quem re-
fugerant, appetere nitantur, & quæstum.

DISTINCTIO LXXV.

Tempus autem consecrationis, sicut in ordine Romano habetur, ad Episcopi benedictionem non eligitur. Omni enim tempore benedicuntur; dummodò jejuni, & horâ tertiâ benedictionem accipiant.

C. I. Ordinationes Episcoporum quâ horâ fieri debeant.

Unde Anacletus Papa scribit ad Episcopos Italiae, epist. 2. in principio.

Ordinationes f Episcoporum auctoritate Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint provincia, Episcopis sunt celebrandæ. Qui simul convenientes, scrutinium diligenter agant, jejuniumque cum omnibus celebrent precibus, & manus in sanctis Evangelii, quæ prædicaturi sunt, imponentes, Dominicâ die, horâ tertiâ orantes, sacræque unctione, exemplo g Prophetarum b, & Regum, capitâ eorum, more Apostolorum, & Moysis ungentes: quia omnis sanctificatio constat in Spiritu Sancto, cujus virtus invisibilis, sancto christinatus est permitta: & hoc ritu solemnem celebrent ordinationem.

2 pars. Gratian. Tempus autem consecrationis, trium mensium spatio clauditur: ultra quod, nisi necessitate cogente, Episcoporum consecrationes post electionem differri non licet.

C. II. Ultra tres menses non differatur episcoporum ordinatio.

Unde in Chalcedonenfi Concilio, cap. 25. legitur.

Quoniam i quidam Metropolitanorum, sicut ad nos perlatum est, negligunt creditos sibi greges, & differunt ordinationes facere Episcoporum; placuit sanctæ Synodo, intra tres k menses fieri ordinationes Episcoporum, nisi fortè inexcusabilis necessitas coegerit tempus ordinationis l amplius protelari. Si autem quis m Episcoporum hæc non observaverit, ipsum debere Ecclesiasticæ condemnationi subiacere, reditus verò ejusdem viduatæ Ecclesiæ integros reservari apud œconomum ejusdem Ecclesiæ placuit.

Corr. Rom. ¶ Si autem quis] Sic etiam in prisca ver-

a al. Episcopo Alexandrino. b Anselm. lib. 7. c. 102. Ivo p. 6. cap. 106. Polyc. lib. 2. tit. 31. c al. proficere. d al. quia scilicet si quos. Ivo p. 6. c. 43. e al. posteriores. f supra dist. 64. c. ordinationes Episcoporum. Burch. l. 1. c. 15. Ivo part. 5. c. 69. Anselm. lib. 6. c. 53. Panor. l. 3. c. 12. Polyc. l. 2. tit. 6. g al. prophetarum exemplo Regum capitâ perungentium, eos more, &c. h De Prophetis. 3. Regum 19. De Moysæ. Exod. 29. De Regibus. 1. Reg. 10. i Polyc. l. 2. tit. 10. Burch. l. 1. c. 24. Ansel. l. 6. c. 40. Ivo p. 5. c. 135. k sup. dist. 50. c. 11. l τῆς ἀνάθελης.

sione. Græcè est: si δὲ μὴ τῆγο ποιήσῃ, ὑποκρίσθαι αὐτῷ (al. αὐτῷ) ἐκκλησιαστικῶ ἐπισημῶ: quæ aliter interpres vertit: Quod si hoc minime fecerit, correptioni Ecclesiasticæ subiacebit. De Metropolitanano enim loquitur.

3 pars. Gratian. Ceterorum verò ordinationes, non nisi in temporibus certis, & diebus, maxime Sacerdotum & Levitarum, fieri debent, vespere videlicet Sabbathi, vel ante diei Dominicæ continuato jejunio.

C. III. Ordinationes Presbyterorum, vel Levitarum quâ horâ fieri debeant.

Unde Zepherinus Papa scribit ad Episcopos Egypti, epist. 2.

Ordinationes a Presbyterorum, Levitarumque tempore congruo, multis eorâ distantibus, solemniter agite, & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus provohite, ut de eorum societate, & adjumento plurimum gaudeatis.

C. IV. Presbyteri & Levitæ, quâ horâ ordinandi sunt.

Item Leo Episcopus Dioscovo Alexandrino Episcopo, epist. 79. cap. 1.

Quod b à Patribus nostris propensiore curâ novimus esse servatum, à vobis quoque volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis, vel Levitica ordinatio celebretur, sed post diem Sabbathi ejus noctis, quæ lucefcit in prima Sabbathi, exordia e consecrandi eligantur, in quibus his, qui consecrandi sunt, jejunis & à jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si manè, ipso Dominico die, continuato jejunio Sabbathi, celebretur: à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt: quod d ad diem Resurrectionis (sicut etiam in Pascha Domini declaratur) pertinere non dubium est.

C. V. Quare die Dominico Sacerdotum ordinationes celebrentur.

Item eodem cap.

Quod a die Dominico ordinationes Sacerdotum celebrentur, non tantum ex consuetudine, sed etiam ex Apostolica novimus venire doctrina; Scriptura manifestante, quod cum Apostoli f Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus Sancti ad Evangelium gentibus mitterent prædicandum, jejunantes & orantes impulerunt eis manus: ut intelligamus, quantâ & dantium, & accipientium devotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et idè piè & laudabiliter Apostolicis morem gesserit institutus, si hæc ordinandorum Sacerdotum formam per Ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse servaveris, ut his, qui consecrandi sunt, nunquam benedictio g, nisi in die Dominicæ Resurrectionis tribuatur: cui à vespera Sabbathi initium constat adscribi, & tantis divinarum dispensationum a mysteriis est consecrata, ut quicquid est à Domino insignis constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium: in hac per Resurrectionem Christi & mors interitum, & vita accepit initium. In hac, &c.

Corr. Rom. ¶ Quod die] Sumptum est caput hoc ex eodem loco, unde & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adjectis. In ipsa enim epistola, post ultima verba præcedentis capituli, sequitur continenter: Nam præter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra Scriptura manifestat, quod cum Apostoli, &c.

a Polyc. lib. 2. tit. 28. Anselm. l. 7. c. 43. Burch. lib. 2. c. 3. Ivo part. 6. c. 23. & 47. b Polyc. ibid. Anselm. lib. 7. cap. 44. Ivo part. 6. cap. 71. c exordia deligantur, hoc est, sub lege divini officii substituantur] orig. d quam] orig. e Ivo part. 6. c. 70. Panor. l. 3. c. 13. f Actor. 13. g al. benedictiones tribuantur.] orig. h dispositionum.

C. VI. De eodem. P A L E A.
[Item in ordine Romano, cap. de gradibus
Ecclesie.]

Quando a, & ubi libitum fuerit, usque ad Subdiaconatus officium ordinantur Clerici: Diaconi vero, atque Presbyteri nunquam b, nisi in publica ordinatione.

C. VII. De temporibus ordinationis.
Item Gelasius c ad Episcopos per Lucaniam,
epist. 1. cap. 13.

Ordinationes d Presbyterorum & Diaconorum, nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, id est, quarti mensis jejunio, septimi & decimi: sed & etiam quadragesimalis inchoit, ac medianæ hebdomadæ, & Sabbathi jejunio circa vesperam noverint celebrandas: nec cuiuslibet utilitatis causâ, seu Presbyterum, seu Diaconum his præferre, qui ante ipsos fuerint ordinati.

D I S T I N C T I O L X X V I.

1. **Q**uibus temporibus jejunia celebranda sint, Calixtus Papa determinat, scribens Benedicto Episcopo epist. 1.

C. I. Quibus temporibus jejunia celebrantur.

Jejunium f, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, convenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus: ut sicut annus per quatuor volvit tempora, sic & nos quaternum solenne agamus jejunium, per anni quatuor tempora.

C. II. De eodem.

Item ex Concilio Moguntino I. capitul. 34.

[Sed ibi fusiùs, hic summariim.]

Constituimus g, ut quatuor tempora anni ab omnibus communi h jejunio observentur: id est, in mense Martio, hebdomadâ primâ; in Junio, secundâ; in Septembri, tertiâ; in Decembri, quartâ.

Correct. Rom. § Auctor Micrologi 24. & 25. de hoc ipso Moguntini Concilii canone disputans, aperit ait, hoc ex ignoratione traditionis Ecclesiasticæ fuisse profectum. Unde & Leo Papa ait, Hujus observatione, &c. quod refertur infra ead. dist. c. 6. Et ne quis occasione horum Conciliorum Germanicorum deciperetur, Gregorius septimus (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ Ecclesiæ consuetudinem renovavit. De qua re in Concilio Clavemontensi Urbani secundi, canone primo sic statuitur: Primum jejunium quatuor temporum semper fiet primâ hebdomadâ Quadragesimæ: secundum in hebdomadâ Pentecostes, absque genuum flexione, cum Alleluja, & Gloria in excelsis Deo, & vestibus solennibus fiet; tertium plenâ hebdomadâ ante æquinoctium autumnale: quartum plenâ hebdomadâ ante Natalem Domini, vigiliâ ejusdem acceptâ. Et idem repetitur in altero Concilio Placentiæ postea habito, quod est in Bibliotheca Vaticana, & citatur infra ead. cap. statuimus.

C. III. De eodem.

Item ex Concilio Saleguntie habito, cap. 2.

DE i jejunio autem incerto quatuor temporum, hanc certitudinem statuimus, ut si Calendæ Martiæ in quarta feria, sive antea evenerint, eadem hebdomadâ jejunium celebretur. §. 1. Si autem Calendæ Martiæ in quintam feriam, aut sextam, aut Sabbathum distendantur, in sequentem hebdomadam jejunium differatur. Si

a Ansel. lib. 7. cap. 61. b al. non. c Et Gregorius II. epist. 3. d Polyc. l. 2. tit. 28. Ansel. l. 7. c. 45. Ivo part. 6. c. 74. Panorm. lib. 3. c. 25. e mediana quadragesima die Sabbathi jejunio orig. f Polyc. lib. 3. tit. 25. Ivo part. 4. c. 27. Panorm. lib. 2. cap. 175. g Capitul. 5. cap. 86. Burch. lib. 13. c. 2. Ivo p. 4. c. 35. Panorm. lib. 2. cap. 180. h al. cum. i Burch. in fine. Ivo part. 4. c. 33. Panorm. l. 2. c. 121.

mili quoque modo, si Calendæ Junii in quarta feria, aut antea evenerint, in subsequenti hebdomada jejunium celebretur: & si in quinta, aut sexta feria, aut Sabbatho contigerint, jejunium in tertiam hebdomadam referretur. §. 2. Et hoc sciendum, quod si quando jejunium mensis Junii in vigilia Pentecostes secundam prædictam regulam evenerit, non ibi celebrandum erit, sed in ipsâ hebdomada solenni Pentecostes: [quia vigilia & simul, & jejunium celebrari non debent;] & tunc, propter solennitatem Spiritus S. Diaconi Dalmaticis induantur, & Alleluja cantetur, & Flectamus genua, non dicatur. §. 3. Eodem modo de Septembris jejunio constitutum est, ut si Calendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea, jejunium in tertia hebdomada celebretur: & si in quinta, aut sexta, aut Sabbatho contigerint, in quarta hebdomada jejunandum erit. §. 4. In Decembri vero illud observandum erit, ut in proximo Sabbatho ante vigiliam Natalis Domini celebretur jejunium: quia si vigilia in Sabbatho evenerit, simul vigiliam & jejunium celebrare non convenit.

Corr. Rom. § Quia vigilia] Hæc usque ad verbum, debent, non sunt in ipso Concilio impresso ex Burchardo: eadem verò sententia repetitur in fine capituli.

C. IV. De eodem.

Contra Urbanus II. in Concilio Placentino, c. 15.

Statuimus a etiam, ut jejunia quatuor temporum, hoc ordine celebrentur: primum in initio Quadragesimæ: secundum in hebdomada Pentecostes: tertium verò in Septembri: quartum in Decembri more solito fiat.

C. V. De eodem.

Item Leo Papa, sermone primo de jejunio Pentecostes.

IGitur b post sanctæ lætitiæ dies, quos in honorem Domini à mortuis resurgentis, ac deinde in caelos ascendentis exigitur, postque acceptum Sancti Spiritus donum, salubriter & necessarid consuetudo est ordinata jejunii, ut si quid fortè inter ipsa festivitatum gaudia negligens libertas, & licentia inordinata præsumpsit, hoc religiosæ abstinentiæ censura castiget.

C. VI. De eodem.

Idem sermone 8. de jejunio decimi Mensis.

HUjus c observantiæ utilitas, dilectissimi, in Ecclesiasticis præcipue est constituta jejunii: quæ ex doctrina Sancti Spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omnibus sit adscripta temporibus. Si quidem jejunium vernum in Quadragesima, æstivum in Pentecoste, autumnale in mense septimo, hyemale autem in hoc, qui est decimus, celebramus, intelligentes divinis nihil vacuum esse præceptis, & verbo Dei ad eruditionem nostram omnia elementa servire, dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Evangelia incessabili tubâ discimus, quod & prædicemus, & agamus.

2 ps. Gratian. Primum verò mensem, quartum, septimum, & decimum, non Hebraeorum ratione, sed nostrâ debemus accipere. Primum enim mensis apud illos est Aprilis, quartus Julius, septimus Octobor, decimus Januarius. In quibus, & præterea in quinto mense, qui est Augustus, quæ fuerit eis causa jejunii, Hieronymus in commentariis ad cap. 8. Zachariæ exponit, dicens:

C. VII. Quare in supradictis mensibus jejunia lex imperavit.

Jejunium d quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi (ἀπὸ τοῦ μηνὸς enim subauditur mensis) domui Indæ & Hierusalæ, in dies festos vertetur & gaudium: veritatem tantum Deus querit, & pacem. In hoc loco nostrorum multi multa dixerunt, & inter se dissonantia. & paucis interjectis. §. 1. Cogimur

a Polyc. lib. 3. tit. 25. b Polyc. ibid. c Polyc. ibid. d Polyc. ibidem.

igitur ad Hebraeos recurrere, & scientiæ veritatem de fonte magis, quàm de rivulis quarere. *Et paulò post.* §. 2. Jejunium quarti mensis, qui apud Latinos vocatur, Julius, die septimâ & decimâ ejusdem mensis illud arbitrantur, quando descendens Moyſes a de monte Sina tabulas legis abjecit atque confregit, & juxta Hieremiam b muri primùm rupti sunt civitatis. In quinto mense, qui apud Latinos appellatur Augustus, cum propter exploratores terræ Sanctæ seditio orta eſſet in populo, juſſi sunt montem non ascendere, sed per quadraginta annos longis à c terra Sancta circumire dispendiis, ut exceptis duobus, Chaleb d & Josue, omnes in solitudine caderent. In hoc mense & à Nabuchodonosor e, & multa post secula à Tito & Vespasiano templum Hierosolymis incensum est, atque destructum: capta urbs Bethel, ad quam multa millia confugerant Judæorum: aratum templum in ignominiam gentis oppressæ à Tito Anno Rufo. In septimo verò, qui apud nos appellatur October, sicut suprà diximus, occisus est Godolias, & Judæa tribus, ac Hierusalem reliquiæ dissipatæ. Legamus Hieremiam f, Mense decimo (qui apud nos Januarius dicitur, eò quòd janua anni fit, atque principium) Ezechiel g in captivitate positus audit, & cunctus populus captivorum, quinto mense templum esse subverſum: quod plenissimè in eodem Propheta cognoscimus. Hoc est igitur omne, quòd dicitur, Dies planctûs, & juniorum, quos hæcenus habuistis in luctum, sciatis vobis (quia cogitavi, ut benefaciam Hierusalem, & domui Juda) in lætitiã, & gaudium, & solennitates esse vertendos; ita duntaxat, si veritatem diligatis, & pacem. Juxta anagogem, quia tunc jejunamus, quando b sponſus auferitur à nobis, & non meretur ejus habere præsentiam; eum reſerſus fuerit Dominus ad nos, & cogitaverit, ut benefaciat nobis, omnis tristitia vertetur in gaudium, & fames pristina sermonis Dei, præsentia doctrinarum ejus & cœlestis panis saturitate penabitur.

3 pars. Gratian. Non autem videntur jejunia quarti mensis posse celebrari ante diem Pentecostes. A die enim Dominicæ Resurrectionis usque in diem Pentecostes non inducantur observanda jejunia.

C. VIII. De eodem.

Unde Ambrosius in ejusdem diei sermone 61. qui sic incipit.

SCire debet & sanctitas vestra. Per hos quinquaginta dies nobis est jugis & continuata festivitas: ita ut hoc omni tempore neque ad observandum indicamus jejunia, neque ad exorandum Deum genibus succedamus i. *Et infra.* §. 1. Instar ergò Dominicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti Dies velut Dominicæ deputantur. Resurrectio enim Dominica est. Nam in Dominica resurgens Salvator reſerſus ad homines est, & post Resurrectionem totà Quinquagesimã cum hominibus commoratus est. Aequalis ergò eorum necessarium ut eſſet festivitas, quorum equalis eſſet & sanctitas k. Sic enim disposuit Dominus, ut sicut ejus passione in Quadragesimã jejunii contristaremur; ita ejus Resurrectione in Quinquagesimã feriis lætaremur. Non igitur jejunamus in Quinquagesima, quia in his diebus nobiscum Dominus commoratur. Item in Apologia David l. Hunc numerum [Quinquagesimum videlicet] læti celebramus post Domini passionem, remissio culpæ totius debito, chirographo m quoque evacuato, ab omni nexu liberi, & suscipimus advenientem in nos gratiam Spiritus Sancti: die Pentecostes, vacante jejunio, laus dicitur Deo, Alleluja cantatur.

a Exod. 32. b Hierem. 52. c al. ad terram sanctam] orig. d Numer. 14. e 4. Reg. 25. Hierem. 39. & 41. f Hierem. 52. g Ezechiel. 33. h Joan. 16. i succidamus.] orig. & alii quot Gratiani exemplaria vetusta, & recentiores editiones. k sic quantitas.] orig. l c. 8. m Coloss. 2.

Corr. Rom. ¶ & Scire debet] In multis manuscriptis exemplaribus à capite jejunium. usque ad cap. post Pascha. in aliquot etiam usque ad ultimum, nulla est distinctio capitum. Tanquam enim unico contextu continentur multæ auctoritates à Gratiano citatæ. Ideò verba ista, Scire debet sanctitas vestra, coherant cum extremis verbis Gratiani ad finem præcedentis capituli, atque ita legendum. Unde Ambrosius in ejusdem diei sermone 61. qui incipit, Scire debet sanctitas vestra, ac deinde subjungendum, Per hos quinquaginta, &c. Suo enim modo aptavit hunc locum Gratianus. Nam apud beatam Ambrosium paulò aliter habetur.

Gratian. Necessario ergò Ecclesia constituit, ut post diem Pentecostes jejunia celebrentur. Sed quòd in illis quinquaginta diebus jejunandum esse negatur, ex observantiæ necessitate intelligitur.

C. IX. De eodem.

Unde idem Ambrosius in ejusdem diei sermone 60. qui sic incipit.

NOSse credo & vos fratres. Non minore lætitiã celebramus diem Pentecostes, quàm sanctum Pascha curavimus. Tunc enim, sicut modò fecimus, jejunavimus Sabbatho, vigiliis celebravimus, orationibus pernoctantes & institimus: unde necesse est, similem observantiã & simili lætitiã subsequatur.

Corr. Rom. ¶ & Nosse credo] Idem evenit in hoc capite, quòd in superiore evenisse notatum est. Cohæret enim cum superioribus, primæ sermonis periodo quasi in summam redacta.

Gratian. Observantiã verò similis dicitur quoad factum, non quoad necessitatem.

C. X. De eodem.

Unde Hieronimus lib. 1. de Ecclesiasticis officiis, cap. 42.

POST Pascha usque ad Pentecosten, licèt traditio Ecclesiarum abstinentiæ rigorem prædianis relaxaverit; tamen si qui Monachorum vel Clericorum jejunare cupiunt, non sunt prohibendi: quia Antonius & Paulus, & ceteri Patres antiqui, etiam his diebus in eremo leguntur abstinnisse, neque solvisse abstinentiam, nisi tantum die Dominico.

C. XI. De eodem.

Item Hieronimus ad Lucianum, epist. 28.

UTinã c omni tempore jejunare possemus, quòd in Actibus d Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus. *Et infra.* Nec hoc dico, quòd Dominicis e diebus jejunandum putem, & contextas quinquaginta f diebus ferias auferam; sed unaquæque provincia abundet in suo sensu: & præcepta Majorum leges Apostolicæ arbitretur.

C. XII. Sabbatho magno post horam baptismi

Episcopus valet ordinari.

Item Pelagius Papa Petro Episcopo Pontino.

DIlectionis g tuæ scripta suscepi, quibus significas, Latinum Ecclesiæ Grumentinæ Diaconum ad Episcopatum Marcellionensis Ecclesiæ, sive Clusitanæ h ab omnibus fuisse electum: quòd jam ante hoc tempus retulisti, & jussumus, ut veniret, credentes eos de persona ejusdem ab Episcopo suo dimissorias accepisse. Quòd si modò fecerunt, facite eum velociter ad urbem Romam occurrere, ut si Deus jusserit, in Sabbatho magno post horam baptismi ordinetur. Quòd si antè memoratum diem non occurrerit, cogetur usque ad quarti mensis jejunia subsistere.

a Pernoctanter] orig. b similis observantiã similem lætitiã subsequatur.] orig. c Polyc. l. 3. tit. 23. d Act. 13. 20. & 27. e al. festivus. f al. sexaginta.] orig. g susp. dist. 63. literas. Polyc. lib. 2. tit. 28. Ansel. lib. 6. c. 59. h al. Cusitanis. Suprà dist. 54. çap. frequens.

DISTINCTIO LXXVII.

His temporibus secundum Anacletum, Zepherinum, Gelasium, & Pelagium, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi sunt ordinandi. Metropolitanus autem juxta Leonem a ex Presbyteris ejusdem Ecclesie, vel ex Diaconis optimis ordinetur. Ex Monachis autem, vel Laicis nullus, nisi per gradus Ecclesie, debet ad summum Sacerdotium pervenire.

C. I. Non nisi per distinctos gradus quisquam ad Sacerdotium aspiret.

Unde Cajus Papa Felici Episcopo, epist. unicâ in extremo.

Illud nos statuentes, vobis, & omnibus servare mandamus, ut ad ordines Ecclesiasticos sic ascendant in Ecclesia, qui ordinari merentur: id est, si quis Episcopus esse meretur, sit primùm Oſtiarius, deinde Lector, postea Exorcista, inde facretur Acolythus, demùm verò Subdiaconus, deinde Diaconus, & postea Presbyter, & exinde, si meretur, Episcopus ordinetur.

C. II. Quæ intervalla temporis in singulis gradibus servanda sint.

Unde Zozimus Episcopus urbis Romæ, ait ad Isychium, epist. 1. cap. 3.

In b singulis gradibus hæc tempora sunt observanda, si ab infantia a Ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, ut inter Lectores & Exorcistas quinquennio teneatur, exinde Acolythus, vel Subdiaconus 14. annis fiat, & sic ad benedictionem Diaconatus, si meretur, accedat: in quo ordine quinque annis, si inculpate se gesserit, herere debet. Exinde suffragantibus stipendiis per tot gradus datis propria fidei documentis, Presbyterii Sacerdotium poterit promereri: de quo loco (si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) summum Pontificatum sperare debet. & infra. §. 1. Defensores etiam Ecclesie, qui ex Laicis sunt, supradictâ observatione teneantur, si meruerunt esse in ordine Clericatus.

Corr. Rom. § a Si ab infantia] Prior hæc hujus capituli pars summam refertur. Integer locus sic habet: Si ab infantia Ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, inter Lectores usque ad vigesimum ætatis annum continuatâ observatione perduret. Si major jam, & grandævus accesserit, ita tamen, ut post baptismum statim se divinæ militie desideret mancipari, sive inter Lectores, sive inter Exorcistas quinquennio teneatur, exinde Acolythus, vel Subdiaconus quatuor annis, & sic ad benedictionem, &c. Ac sanè in uno etiam pervetusto Gratiani codice, & apud Rabanum, lib. 1. cap. 13. de institut. Cleric. legitur, quatuor annis, non, quatuordecim. Sed ob glossam nihil mutatum, additumve est.

C. III. De eodem.

Item Syricius Papa ad Himerium Tarraconensem, epist. 1. cap. 9.

Quicumque c itaque se Ecclesie voverit obsequiis à sua infantia, ante pubertatis annos baptizari, & Lectorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentie usque ad vigesimum a ætatis annum, si probabiliter vixerit, unâ tantum, & eâ, quam virginem communi per Sacerdotem benedictione percepit, uxore contentus Acolythus, & Subdiaconus esse debet, posteaque ad Diaconii gradum (si seipsum primitus, continentia præeunte, dignum probaverit) accedat. Ubi si ultra c quinque annos laudabiliter ministraverit: congruè Presbyterium consequatur. Exinde post decennium Episcopalem cathedram poterit adipisci: si tamen per hæc tempora integritas vitæ ac fidei ejus fuerit approbata. Qui verò jam ætate grandævus, melioris propositi conversatione provocatus, ex Laico ad sacram militiam perveni-

a Epist. 82. Anastasio. b Ansel. lib. 7. c. 49. Rabanus de instit. Cler. l. 1. c. 13. c Ivo p. 6. c. 91. & 92.

re festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo, quo baptizatur, tempore statim Lectorum, aut Exorcistarum numero societur: si tamen eum unam habuisse, vel habere, & hanc virginem accepisse constet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud Acolythus, & Subdiaconus fiat, & sic ad Diaconatum (si per hæc tempora dignus judicatus fuerit) provehatur. Exinde jam accessu temporum, Presbyterio, vel Episcopatu, si eum Clerici ac plebis evocaverit electio, non immeritò societur.

Corr. Rom. § a Vigesimalum] In plerisque vetustis exemplaribus, & Gratiani, & epistola, atque apud Ivozem legitur, trigesimalum: sed in epistola Zozimi, quæ relata est in antecedente notatione, vigesimalum.

§ c Ultra] Sic legitur in omnibus manuscriptis, & in originali ipso. In vulgatis erat, intra.

C. IV. De eodem.

Item ex sexta Synodo, c. 15.

Subdiaconus a non minor viginti annorum ordinetur. §. 1. Si quis verò in aliquo ordine Sacerdotali præter constituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

C. V. De eodem.

Item ex Concilio Carthaginensi III. c. 4.

Placuit b, ut ante viginti quinque annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & ut Lectores populum non saluent.

C. VI. Minoribus XXV. annis Levitica non præstetur benedictio.

Item ex Concilio Agathensi, cap. 16. & 17.

Episcopus c benedictionem Diaconatus minoribus quàm XXV. annorum penitus non committat. §. 1. Sanè si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur. §. 2. Presbyterum verò, vel Episcopum, ante triginta annos, id est, antequam ad viri perfecti ætatem perveniat, & Diaconos ante vigintiquinque, nullus Metropolitanorum ordinare præsumat: ne per ætatem (quod aliquoties evenit) aliquo errore culpentur.

C. VII. De eodem.

Item ex Concilio Toletano IV. c. 19.

In d veteri lege ab anno vigesimoquinto Levitæ in tabernaculo servire mandantur: cuius auctoritatem in canonicis & sancti Patres secuti sunt. Nos & Divinæ legis, & Conciliorum præcepti immemores, infantes & pueros Levitas facimus, ante legitimam ætatem, ante experientiam vitæ: ideoque ne ulterius fiat à nobis, & Divinæ lege e, & canonicis admonemur f sententiis, ut g à vigintiquinque annis ætatis Levitæ consecrentur, & à triginta Presbyteri ordinentur.

C. VIII. Per que intervalla temporum ordinetur, qui de Monachis in Clericatum eliguntur.

Item Gelasius Papa ad Episcopos per Lucaniam, epist. cap. 3.

Si g quis de religio propositio, & disciplinis monasterialibus eruditus ad Clericale munus accedat, in primis ejus vita præteritis acta temporibus inquiretur, si nullo gravi facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortassis uxorem, nec à marito relictam fortitus ostenditur, si pœnitentiam a publicam fortassis non

a Et Conc. Carthag. codicis, can. 16. Burch. l. 2. c. 11. Ivo p. 6. c. 31. Panor. lib. 3. c. 30. Polyc. lib. 2. tit. 7. b Ansel. 6. c. 96. Ivo p. 5. c. 365. Burchard. l. 2. c. 9. c Ivo part. 6. c. 29. Panor. lib. 3. c. 28. Polyc. lib. 2. tit. 27. d Burch. l. 2. c. 12. Ivo p. 6. c. 32. Panor. l. 3. c. 31. e Num. 8. f in codice Regio, admonemur exemplis. g al. sed. h sup. dist. 55. c. 1. Ansel. l. 7. c. 47. Ivo part. 3. c. 143.

gestit,

gestit, nec ulla corporis parte vitiatus apparet; si fervili, aut originariæ non est conditioni obnoxius; si curiæ jam probatur nexibus absolutus; si affectus est literas, sine quibus vix fortassis Oſtiarii possit implere ministerium.

Corr. Rom. § α Si pœnitentiam] Hinc usque ad suam addita sunt ex epistola ipsa, ut melius percipiatur nexus sequentis capitis. Nam post verbum, ministerium, continenter apud Gelasium sequitur: ut si his omnibus, quæ sunt prædicta, fulcitur, continuo Lector &c.

C. IX. De eodem.

Item eodem capite, & sequenti.

MONACHUS α verò novitiis si morum honestate fulcitur, continuo Lector, vel Notarius, aut certè Defensor effectus, post tres menses existat Acolytus: maxime si huic ætas etiam suffragatur: sexto mense Subdiaconi nomen accipiat: ac si modesta conversationis, honestatæque voluntatis existit, nono mense Diaconus, completoque anno sit Presbyter: cui tamen, quod annorum interstitia fuerant collatura, sancti propositi spontè suscepta doceatur præstitisse devotio. §. 1. Si a verò Laicus quispiam Ecclesiasticis est aggregandus officiis, tantò sollicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt, hujusmodi decet examinari personam, quantum inter mundanam, religiosamque vitam constat esse discriminis: quia utique convenientia Ecclesiæ ministeria raparanda b sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda: tantoque magis, quod sacris aptum possit esse servitius, in eorum quarendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit, ne e per occasionem supplendæ penuriæ Clericalis, vitia potius divinis cultibus intulisse d, non legitimæ familiæ Domini computemur procurasse compendia. Quorum promotionibus, super anni metas, sex menses nihilominus subrogamus: quoniam, sicut dictum est, distare convenit inter personam divino cultui deditam, & de Laicorum conversatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, ut Ecclesiis & ab hac occasione cessantibus, Canonum paternorum vetus forma servetur.

Corr. Rom. § α Monachus] Quomodo hic locus in originali habeat, proximâ superiore notatione indicatum est.

§ β Ut Ecclesiis] Hæc multò plenius à Gelasio exponuntur: Ut illis, inquit, Ecclesiis, quibus infestatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renoventur: quatenus his, Deo propitio, restitutus, in Ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma servetur, nec contra eos ullâ ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio providetur, non adversus scita Majorum novâ lege proponitur cæteris Ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam.

DISTINCTIO LXXVIII.

Quæ verò ætate Sacerdotes ordinari debeant, Bonifacius α Papa diffiniivit, dicens.

Corr. Rom. § α Bonifacius] Cæteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarensem Episcopum, in capitul. Græc. Synod. c. 20. ex Neocæsariens. c. 11.

C. I. Ante annos triginta Presbyter non ordinetur.

SI quis triginta ætatis suæ annos non impleverit, nullo modo Presbyter ordinetur, etiam si valdè sit dignus.

a Ibid. cap. 4. b al. deputanda. c al. nec. d al. intulisse judicemur. e Polyc. lib. 2. tit. 20. Burch. l. 2. c. 10. Ivo p. 6. c. 30. Panor. lib. 3. cap. 29.

C. II. De eodem. P A L E A.

[Item in novellis in Authentica de sanctiss. Episcopis § Clericos. apud Julian. Antec. constit. 123. c. 19.]

Nemo a Presbyter consecratur, qui minor triginta annis sit: nemo Diaconus vel Subdiaconus fiat, qui minor vigintiquinque annis sit: nemo Lectoribus commouetur, qui minor XVIII. annis fuerit: nemo inter Diaconissas consecratur sacrosanctæ Ecclesiæ, quæ minor XL. annis, vel ad secundum matrimonium pervenerit.

C. III. Non est ordiendus Sacerdos, nisi longo sit probatus examine.

Item Leo Papa ad Episcopos Africanos, epist. 85. cap. 1.

Quid b est manus citò imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ c, ante experientiam disciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari.

C. IV. Ante triginta annorum ætatem Presbyter non ordinetur.

Item ex Concilio Neocæsariensi, cap. 11.

Presbyter d ante XXX annorum ætatem non ordinetur, quanvis sit probabilis vita: sed observet usque ad prænitium tempus. Dominus enim noster Jesus Christus trigelimo anno baptizatus est, & tunc prædicavit.

Gratian. Hoc e regulare est, unde & Christus, & Joannes Baptista, & Ezechiel, & nonnulli Prophetarum non leguntur ante hoc tempus prophetasse, vel prædicasse. Iriam, quia Hieremias f & Daniel g ante juvenilem ætatem spirituum prophetiæ accepisse leguntur, David & Solomon in adolescentiâ in celi inceniuntur, Joannes etiam Evangelista h, cum adhuc esset adolescens, à Domino in Apostolum electus, & cum aliis ad prædicandum missus invenitur; Paulus i quoque Apostolus in adolescentiâ à Domino electus, & ad prædicandum missus asseritur: Ecclesia similiter, necessitate exigente, nonnullos ante triginta annos ordinare consuevit.

C. V. Necessitate exigente XXV. annorum Presbyteri ordinentur.

Unde Zacharias Papa, Bonifacio Episcopo, epistola 6. cujus initium [Benedictus Deus.]

SI triginta annorum non reperiuntur, & necessitas exposcit, à viginti quinque annis & supra Levitæ & Sacerdotes ordinentur.

DISTINCTIO LXXIX.

Apostolicus autem non nisi à Cardinalibus, & religiosi Clericis est inthronizandus.

C. I. De eo, qui sine concordia Cardinalium electione inthronizatur.

Unde Nicolaus Papa II. ait in epistola, quæ Synodum à se Romæ habitum refert, cap. 1.

SI quis α Apostolicæ sedi sine concordia & canonica electione Cardinalium ejusdem Ecclesiæ; ac deinde sequentium religiosorum Clericorum inthronizatur, non Papa vel Apostolicus, sed apostaticus habeatur.

Corr. R. § α Si quis] Verba Nicolai in epistola, quæ in voluminibus Conciliorum impressis post decreta Nicolai I. habentur, hæc sunt: Primò namque inspectore Deo est statutum, ut electio Romani Pontificis, in potestate Cardinalium Epi-

a Polyc. l. 2. tit. 27. b Sup. dist. 61. c miramur. vef. quid est citò. Ans. l. 6. c. 34. Ivo p. 5. c. 105. c al. laborii. d Polyc. lib. 2. tit. 27. Ansel. lib. 7. c. 95. Panor. l. 3. c. 29. e S. Gregor. in Ezechielem Homil. 2. f Hierem. 1. g Dan. 1. h Matth. 4. i Actor. 7. k Polyc. l. 1. tit. 4. Anselm. l. 6. c. 15. infra eod. c. si quis pecuniâ.

scoporum fit: ita ut si quis Apostolicæ sedis sine præmissa concordia & canonica electione eorum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum Clericorum, & Laicorum consensu inthronizatur, &c. *Idem ferè habetur ad finem illius Synodi, & refertur infra, c. si quis pecuniâ.*

C. II. Papâ superstitè, eo inconsulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui.

Item Symmachus Papa, in Synodo Romana prima, cap. 3. & 5.

II. SI quis a Papâ & superstitè, pro Romano Pontificatu cuiquam quolibet modo favorem præstare convincitur, loci sui honore, vel communionem privetur. Si quis Presbyter, & aut Diaconus, aut Clericus, Papâ incolomi, & eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pycracia promittere, aut sacramentum præbere tentaverit, aut aliquid certè suffragium polliceri, vel de hac causâ privatis conventiculis factis deliberare atque decernere, loci sui dignitate atque b communionem privetur. & infra c. Propter occultas fraudes, & conjurationum secretas insidias, quas hujus sententia districtiori consequitur d, si quis ad Ecclesiasticam pertulerit notitiam consilia eorum, qui contra hanc Synodum de Pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione convicerit, particeps actionis hujusmodi non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione, quæ non indigna sit, sublevetur. Universa Synodus, &c.

Corr. Rom. § & Si quis, Papâ Initium hoc usque ad versiculum, Si quis Presbyter, est caput secundum suggestionis Fulgentii Archidiaconi Romanæ Ecclesiæ: quod unum eum tribus aliis capitulis, in tomis Conciliorum, præcedit primam, vel secundam Synodum sub Symmacho, cum hac inscriptione: Capitula primæ Synodi Romanæ sub Symmacho Papa. In codice vero canonum prænotantur his verbis: Tituli decretorum Papæ Symmachi numero quatuor.

§ & Si quis Presbyter] Hæc sunt propria verba cap. 3. ipsius Synodi, quod est secundum in codice canonum.

C. III. In Apostolatus culmen nullus nisi ex Cardinalibus promoveatur.

Item ex Concilio Stephani Papæ III. [Deusdedit addit, habito in basilica Constantiniana, act. 3.]

OPortebat e, ut hæc sacrosancta domina nostra Romana Ecclesia (juxta quod à B. Petro, & ejus successoribus institutum est) ritè ordinaretur, & in Apostolatus culmen unus de Cardinalibus, Presbyteris, aut Diaconis consecraretur.

C. IV. De eodem.

Item ex eodem.

Nullus nunquam Laicorum, neque ex alio ordine præsumat, nisi per distinctos gradus ascendens Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoveri.

Corr. Rom. § In Pontificalibus manuscriptis, uno Vaticano, & altero Cardinalis Sirleti in vita Stephani Papæ III. referendo Synodum ipsius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertinentia: Tunc allatis sacratissimis canonibus, eisquæ liquidò persecutatis, prolata est sententia ab eodem Sacerdotali Concilio, sub anathemate interdicens, ne ullus unquam præsumat Laicorum, neque ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoveri: & alia plura, quæ canonica indigebant correctione, in eodem Concilio statuerunt emendanda.

a Burch. l. 1. c. 223. Ivo p. 5. c. 336. Polyc. l. 1. tit. 4. Anf. l. 6. cap. 1. b al. vel. c c. 5. Polyc. ibid. d al. persequitur. e Deusdedit p. 1. Anf. l. 6. c. 25. Polyc. l. 1. tit. 4. f Deusdedit ibid. Polyc. ibid. Anf. l. 6. c. 24. S. Ant. l. 6. c. 24.

T O M. I.

C. V. Anathematizetur Episcopus, Monachus, vel Laicus Romanam Ecclesiam invadens, & in gradum filiorum ejus prorumpens.

Item ex eodem.

III. SI a quis ex Episcopis, vel Presbyteris, vel Monachis, vel Laicis contra canonum, & sanctorum Patrum statuta prorumpens, in gradum filiorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, id est, Presbyterorum Cardinalium & Diaconorum ire præsumperit, & hanc Apostolicam sedem invadere quilibet ex supradictis tentaverit, & ad summum Pontificalem honorem ascendere voluerit, ipsi, & sibi faventibus fiat perpetuum anathema. & infra.

§. 1. Si quis resistere præsumperit Sacerdotibus, atque Primatibus Ecclesiæ, vel cuncto Clero ad eligendum sibi Romanum Pontificem, secundum canonicam b traditionem, anathema sit.

Corr. Rom. § Deusdedit Presbyter Cardinalis tituli Apostolorum in Eudoxia, part. 2. cap. 131. refert multa ex Synodo habita à Stephano tertio, in quibus caput hoc integrum continetur.

C. VI. Anathema sit, qui canonicæ electioni Romani Pontificis contradicere præsumserit.

Item ex Concilio Leonis Papæ IV.

IV. SI c quis ex Sacerdotibus, seu Primatibus nobilibus, seu cuncto Clero sanctæ Romanæ Ecclesiæ, electioni Romani Pontificis contradicere præsumperit, sicut in Concilio Bonifacii, & Stephani Papæ legitur statutum, anathema sit.

C. VII. Nullius Episcopi fiat electio, nisi post diem tertium depositionis alterius.

Item ex Concilio Bonifacii Papæ III.

2. Nullus d Pontifice Romano vivente, aut Episcopo civitatis suæ præsumat loqui, aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis ejus, adunato Clero, & filiis Ecclesiæ, & tunc electio fiat.

3 pars. Gratian. Sed quaritur, si duo concertantium temeritate electi fuerint, quis eorum alteri præferendus sit? De his ita scribit Honorius Augustus ad Bonifacium Papam e.

C. VIII. Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati.

SI duo fortè contra fas temeritate concertantium g fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus Sacerdotem; sed illum solum in sede Apostolica permanurum, quem ex numero Clericorum, novâ ordinatione divinum iudicium, & universitatis consensus elegerit.

4 pars. Gratian. Hoc autem capitulum h non de eo intelligendum est, qui uno per apostasiam ordinato, à Cardinalibus & religiosi Clericis Apostolicæ sedi inthronizatur, etiam si ille apostaticus ita cathedram B. Petri violenter tenuerit, ut canonica electio intra urbem fieri non valeat.

C. IX. De eo, qui per pecuniâ, vel populari tumultu, non canonicâ electione ordinatur.

Unde Nicolaus Papa II. in Concilio Romano statuit, dicens:

V. SI k quis pecuniâ, vel gratiâ humanâ, vel populari seu militari tumultu, sine concordia & canonica electione, ac benedictione Cardinalium Episcoporum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum Clericorum, fuerit Apostolicæ sedi inthronizatus, non Apосто-

a Deusdedit ibid. Anf. l. 6. c. 26. § 27. In Pontificali Rom. manuscr. b al. hanc canonicam. c Deusdedit ibid. Anf. l. 6. c. 28. d In Pontific. Rom. manuscr. Anf. l. 6. c. 211. Deusdedit p. 1. e In Tomis Conciliorum inter epistolâ Bonif. f inf. dist. 97. c. Victor Honorius. g certantes] orig. h Anselm. lib. 6. cap. 17. i in fine. k sup. ferè idem, dist. ead. cap. si quis Apostolicæ. Anf. l. 6. c. 16. Polyc. l. 1. tit. 4. Ivo p. 4. c. 8.

Q

licus, sed apostaticus habeatur, liceatque Cardinalibus Episcopis, cum religiosis & Deum timentibus Clericis & Laicis, inasorem, etiam cum anathemate, & humano auxilio & studio, a sede Apostolica repellere, & quem dignum judicaverint, praepone. Quod si hoc intra urbem perficere nequiverint, nostram auctoritate Apostolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligant quem digniorem, & utiliorem Apostolicae sedi perspexerint, concessa ei auctoritate regendi & disponendi res, & a utilitatem sanctae Romanae Ecclesiae, secundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quasi jam omnino inthronizatus sit.

5 pars. Gratian. Electio vero Romani Pontificis etiam deliberatione praedecessoris fieri debet.

C. X. Si Papa de electione sui successoris ante decernere non potuerit.

Unde Symmachus Papa ait in Synodo Romana prima, cap. 4.

SI b transitus Papae (quod absit) inopinatus evenerit, & de sui electione successoris (ut supra placuit) non possit ante decernere, siquidem in unum totius inclinaverit e Ecclesiastici ordinis electio, consecratur electus Episcopus. Si autem, ut fieri solet, studia coperint esse diversa eorum, de quibus certamen emerferit, vincat sententia plurimorum: sic tamen, ut Sacerdotio careat, qui captus promissione, non recto judicio de electione decreverit. Synodus dixit; Placet, &c.

6 pars. Gratian. Sicut supra monstratum est, electio summorum Sacerdotum a Cardinalibus & religiosis Clericis fieri debet: electio vero eorum, judicio divino reservata est.

C. XI. Summorum Pontificum electionem sibi Dominus reservavit.

Unde Anacletus Papa ait ad Episcopos Italiae, epist. 2. c. 2.

EJectionem ad vero summorum & Sacerdotum sibi Dominus reservavit, licet electionem eorum bonis Sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset.

Corr. Rom. ¶ a Summorum] Sequatur, Pontificum, vel Sacerdotum. Sublata sunt duae priores voces, quia neque in originali, neque apud Ivoem, neque in vetustis Gratiani exemplaribus leguntur.

DISTINCTIO LXXX.

I L Oca vero, in quibus Primates, Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri sunt ordinandi, haec sunt secundum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum.

C. I. In quibus locis Primates, vel Patriarchae debeant ordinari.

Ait enim Lucius Papa.

URbes e & loca, quibus Primates praesidere debent, non a modernis, sed etiam multis ante adventum Christi sunt statuta temporibus: quarum Primates etiam Gentiles, pro majoribus etiam negotiis appellabant. §. 1. In ipsis vero urbibus post Christi adventum, Apostoli & successores eorum, Patriarchas, vel Primates posuerunt, ad quos Episcoporum negotia (salva in omnibus Apostolica auctoritate) & majores causae, post Apostolicam sedem sunt referendae.

C. II. De eodem.

Item Clemens Papa ad Jacobum, epist. 1.

INfillis vero civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi & Flamines eorum, atque primi legis Doctores erant, Episcoporum Primates poni, vel Patriarchas

a al. in] b Deus dedit, p. 1. Polyc. l. 1. r. 4. Ans. l. 6. c. 1. Pan. l. 3. c. 2. c al. convenerit. d Ivo p. 5. c. 138. e Extat apud Stephanum l. epist. 1. c. 5. Ans. l. 6. c. 148. f Leo II. epist. 2. Polyc. l. 2. tit. 22. Burch. l. 1. c. 255. Ansel. l. 6. c. 113. g al. Archiepiscopes.

B. Petrus praepit, qui reliquorum Episcoporum causas & majora, quoties necesse foret, negotia in fide agitent. §. paulo post. §. 1. In illis autem civitatibus, in quibus dudum apud praedictos erant Archiepiscopes, quos tamen minores tenebant, quam memoratos Primates, Archiepiscopus institui praepit. §. infra. §. 2. In singulis vero reliquis civitatibus singulos, & non binos, vel ternos aut plures, Episcopos constitui praepit, qui non Primatum, aut Archiepiscoporum, aut Metropolitanorum nomine, quia matres civitatum non tenent; sed Episcoporum tantum vocabulo potirentur; quoniam nec inter ipsos Apostolos par institutio fuit, sed unus omnibus praesuit.

C. III. De eodem.

Item Anacletus b, epist. 3. cap. 2.

EPiscopi e non in castellis, aut modicis civitatibus debent constitui, sed Presbyteri per castella, & modicas civitates, atque villas debent ab Episcopis ordinari & poni: singuli tamen per singulos titulos suos. Et Episcopus non ab uno, sed a pluribus debet Episcopis ordinari, & ut dictum est, non ad modicam civitatem, ne vilescat nomen Episcopi, sed ad honorabilem urbem titulandus & denominandus est. Presbyter vero ad qualemcunque locum, vel Ecclesiam in eo constitutum, est praeficiendus.

C. IV. De eodem.

Item Leo Papa ad Episcopos Africae, epist. 85. c. 2.

ILLud e sane, quod ad Sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta servari, ut non in quibuslibet locis, neque quibuslibet castellis, & ubi ante non fuerunt, Episcopi consecrentur: cum ubi minores sunt plebes, minoresque conventus, Presbyterorum cura sufficiat: Episcopalia autem gubernacula non nisi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus oporteat praesidere: ne, quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta veterunt, viculis & possessionibus, vel obseuris & solitariis municipiis, tribuatur Sacerdotale fastigium.

C. V. De eodem.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 57.

NON debere in vicis & villis f Episcopos ordinari, sed visitatores a, id est, qui circumcant, constitui: hos autem, qui antehac ordinati sunt, nihil agere censens sine conscientia Episcopi civitatis. Similiter etiam Presbyteri nihil sine praepito & consilio Episcopi agant.

Corr. Rom. ¶ a Sed visitatores] In codice Graeco impresso legitur, η περιεδουλας, in tribus autem manuscriptis, αλλα περιεδουλας.

2 pars. Gratian. Sedes autem Episcoporum non longo intervallo debent disjungi, ut ad consecrationem sui provincialis sine difficultate possint occurrere.

C. VI. Episcopales sedes non longo intervallo a se debent disjungi.

Unde Gregorius Augustino Anglorum Episcopo, responsio octavo.

FRaternitatem g tuam ita volumus in Anglia Episcopos ordinare, ut ipsi sibi Episcopi longo intervallo minime disjungantur: quatenus nulla sit necessitas, ut in ordinatione alicujus Episcopi convenire non possint. Nam Episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus vel quatuor Episcopis fieri non debet.

DISTINCTIO LXXXI.

I H Ec de ordinandis & ordinatoribus atque de singulorum graduum distinctionibus & officiis dixisse nos sufficiat. Verum quia aliquantulum diffusius in his

a a Judicia,] orig. b Item est Clementis in epist. proximè citata. c Burch. l. 1. c. 4. Ivo part. 5. c. 58. & 98. d quemcumque] orig. e Polyc. l. 2. tit. 23. Burch. l. 2. c. 32. Ivo p. 5. c. 107. & 143. ext. de privoil. c. 1. Fal. castellis. g Pan. l. 3. c. 16. numerati

immorati sumus, quedam precedentibus coherentia sub episcopo ad memoriam subjiciamus. Debet ordinandus in Episcopum (ut Apostolus a scribit) esse sine crimine, id est, sine peccato mortali: quod non solum de Episcopo, sed etiam de quolibet electo ad aliquam prapositionem Ecclesie oportet intelligi.

C. I. Sine crimine, & gravi peccato debet esse, qui ordinatur Episcopus.

Unde Augustinus scribit tractatu 41. ad cap. 8. Joannis.

Apostolus b Paulus, quando elegit ordinandos vel Presbyteros, vel Diaconos, & quicumque ordinandus est ad prapositionem Ecclesie, non ait: Si quis sine peccato est, (hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur, nullus ordinaretur:) sed ait c: Si quis sine crimine est: sicut est homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtum, fraus, sacrilegium, & cetera hujusmodi. Item d. §. i. Crimen autem est peccatum grave, accusatione & damnatione dignissimum.

2 pars. Gratian. Quolibet itaque bonum implicatus, ordinari non debet; vel si jam ordinatus, ante tempus, vel post tempus sue ordinationis aliquid eorum admisisse convincitur, suscepti gradus officio privabitur.

C. II. Monitoris personam non recte suscipit, qui verbis, non operibus docet.

Unde Symmachus Papa ait:

Nemo recte monitoris personam suscipit, nisi qui actibus suis errata condemnat, & amorem innocentie conversatione demonstrat.

C. III. Careat ordine, quem prestat, qui indignum sublimare non metuit.

[Item Celestinus ad Episcopos Gallie, epist. 2. c. 3.]

Tantis Daniel gravatus testimonio, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum, ut dicitur, virginum pollutus incestu, Episcopus asserit ordinatus. Et, ut in nostri libellis sermone continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in Pontificii dignitatem, hoc tempore, quo ad causam dicendam, missis a nobis literis, vocabatur, obrepit. Sacro nomini absit injuria. Facilius est, ut hanc dignitatem tali dando ipse amiserit ordinator, quam eam obtineat ordinatus. Cui convicto sociabitur, qui sibi eum credidit, largiendo Pontificium, faciendum. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinaverit, ostendit.

C. IV. Non recipit ordo Ecclesiasticus eum, qui sine examinatione, vel postea confessus ordinatur.

Item ex Concilio Nicæno, cap. 9.

Si e qui sine examinatione promoti Presbyteri sunt, & postea examinati, confessi sunt peccata sua, & cum confessi fuissent, contra regulam venientes homines eis manus imposuerunt; hos Ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehensibile est, sancta f. defendit Ecclesia.

C. V. Lapsi, per ignorantiam, aut contemptu ordinantium ordinati, dejiciantur.

Item ejusdem Concilii, cap. 10.

Quicumque ex his, qui lapsi sunt, per ignorantiam sunt ordinati, vel contemptu eorum, qui eos ordinarunt, hoc non prapudicant regulæ Ecclesiasticæ. Cùm enim compertum fuerit, deponuntur.

Corr. Roman. §. Contemptu] Græcè est in Concilio vulgato, ἢ καὶ ἀπειθήτων τῶν προχειρισθέντων: id est, vel etiam iis antea scientibus, qui ordinarunt.

a Ad Tit. 1. b Beda ad Tit. 1. c ad Tit. 1. & 1. Timoth. 3. d August. ibid. supr. dist. 25. c. unum orarium. Ex libello Emodii pro defensione Synodorum Romanarum. e Rab. 1. pan. c. 1. Burch. 1. 2. c. 13. Ivo p. 6. c. 33. Anselm. 1. 8. c. 33. supr. dist. 24. c. ult. f. al. catholica] sic in epist. 1. Cal. 1.

C. VI. Alienus fiat à ministerio, qui illud, vivendo illicitè, polluit.

Item Innocentius ad Maximianum, & Severum, epist. 5.

Maximianus a filius b noster agens in rebus hujusmodi, quelem querelam detulerit, libelli ejus series annexa declarat. Qui zelo fidei & disciplinæ ductus non patitur Ecclesiam pollui ab indignis Presbyteris, quos in Presbyterio filios asserit procreasse. Quod non licere exponerem, nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideò, fratres charissimi, libelli, qui subjectus est, tenore perspecto, eos, qui talia perpetrasse dicuntur, jubebitis in medio collocari, discussisque objectionibus, quæ ipsis Presbyteris impinguntur, si convicti fuerint, à Sacerdotali removeantur officio (quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt,) atque alieni efficiantur à ministerio, quod vivendo illicitè polluerunt.

C. VII. Cuilibet ab ordine deposito, Episcopi providentiâ, locus pœnitentiæ deputetur.

Item Eugenius Papa II.

Sacerdos c, aut quisvis alius in ordine Ecclesiastico proventus, si in eo scelere invenitur, quo abiciendus comprobatur, depositus, providentiâ Episcopi, bene proviso loco constituatur, ubi peccata lugeat, & ulterius non committat.

C. VIII. Retrudantur in monasterium Presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt.

Item ex Concilio Moguntino.

Dictum d est nobis, Presbyteros propter suam negligentiam canonicè degradatos, & seculariter gradu amisso vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde statuimus, ut gradu amisso, agendæ pœnitentiæ gratiâ, in monasterium e, aut in Canoniam regularem mittantur. Si verò hoc fieri causa quælibet prohibuerit, ubicunque sint, pœnitentiam agere non desistant. Si autem amisso gradu seculariter vivere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab Ecclesie communione separentur.

Corr. Rom. §. In monasterium. In Concilio Cabilonensi, ubi hic canon habetur (licet Burchardus etiam, & Ivo ex Moguntino citent) & apud ceteros collectores legitur, in monasterio, aut canonico, aut regulari: in uno autem pervetusto Gratiani codice, in monasterio juxta canonicam regulam.

C. IX. Mutatio loci aliquando valet conversis ad pœnitentiam.

Item Isidorus sententiarum de summo bono, lib. 2. cap. 10.

Valet interdum conversis pro animæ salute mutatio loci. Plerumque enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Congruum est enim, inde etiam corporaliter avelli, ubi quisque illecebris defervit. Nam locus, ubi quisque pravè vixit, hoc in aspectu mentis apponit, quod sæpe ibi vel cogitavit, vel gessit.

C. X. Clericus adulterasse convictus vel confessus in monasterio detrudatur.

Item ex tertia Synodo Aurelianensi, cap. 7.

Si e quis Clericus adulterasse aut confessus, aut convictus fuerit, depositus ab officio, communione concessâ, in monasterio toto vite sue tempore detrudatur.

a al. Maximilianus. b Polyc. lib. 4. tit. 39. Anselm. lib. 8. cap. 15. Ivo part. 6. cap. 96. c Anselm. lib. 5. in princ. d In Concil. Cabilonensi, cap. 30. Burch. lib. 2. cap. 191. Ivo part. 6. cap. 136. e Ivo part. 8. cap. 185. Patorm. 1. 3. c. 143.

C. XI. De eodem.

Item Pelagius Papa Constantino defensori.

Romanus a Ecclesia Threanenſis Clericus, pro crimine adulterii, quod admiffiſſe perhibetur, a Clericatus ordine deſtitutus, in monaſterio hic in urbe Romana ad agendam poenitentiam ex noſtra juſſione deſtitutus eſt.

C. XII. In crimine captus Presbyter, vel Diaconus deponatur, non tamen communione privetur.

Item ex canone Apoſtolorum 25.

Presbyter b, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto, aut homicidio a captus eſt, deponatur; non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: Non e vindicabit Dominus bis in idipſum.

Corr. Rom. ¶ a Aut homicidio] Hec dictio non eſt in canone 25. Apoſtolorum: ſed in Concilio Triburienſi, cum Patres illi ita dixiſſent; legimus in canonibus Apoſtolorum, quod Episcopus, Presbyter, & Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur: hinc argumentatur, idem multo magis ſtatuum eſſe de homicida: que fortasſe cauſa fuit, quamobrem a Gratiano & aliis collectioibus ea dictio huic canoni adjecta ſit. In canone autem 32 Baſilii idem ſtatuitur de Clericis peccantibus peccatum ad mortem, quod etiam de fornicatoribus expoſitum erat in canone 3.

¶ & Privetur.] In codicibus impreſſis ſequatur, ſi paruerit ſententiae, que verba ſunt expuncta, quia neque in originali, neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus leguntur.

C. XIII. De eodem.

Item.

II. Si d quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus poſt Diaconii gradum acceptum fuerit fornicatus, aut moechatus, deponatur, & ab Ecclesia projectus, inter Laicos a agat poenitentiam.

Corr. Rom. ¶ Proprius auctor hujus capituli non eſt inventus: ſed ſimile habetur in Concilio Neocaſarienſi, c. 1. & in capitulis Martini Bracarenſis, cap. 27.

¶ & Inter Laicos] Hae duae dictiones non leguntur in cap. 1. Concilii Neocaſarienſis, citato ſupr. diſt. 28. c. Presbyter (ut ibi notatum eſt, neque in Capitulo Martini Bracarenſis.

C. XIV. De eodem.

Item ex Concilio Arelatenſi I. c. 11. & 14.

Si e Diaconus, aut Presbyter crimen capitale commiserit, ſimul & ab officio, & a communione pellatur. Si vero pro reatu ſuo ſe ab altaris communione ſub poenitentis profeſſione ſubmoverit, hiſ f quoque, ſi alii deſuerint, & cauſa certa neceſſitatis exoritur, poſcentem baptiſma liceat baptizare.

C. XV. Non ingrediantur Eccleſiam Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui in fornicationis crimine jacent.

Item Gregorius VII. omnibus per regnum Italicum, & Teutonicorum, debitam S. Petro obedientiam exhibentibus.

III. Si g qui ſunt Presbyteri, Diaconi, vel Subdiaconi, qui in crimine fornicationis jaceant, interdicitur eis ex parte Dei omnipotentis, & S. Petri auctoritate, Eccleſiae introitum, uſque dum poeniteant, & emendent. Si qui vero in ſuo peccato perfeverare maluerint, nullus veſtrum officium eorum audire praſumat: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino per Prophetam b: Maledicam, inquit, benedictionibus veſtris. Qui i vero huic ſaluberrimo

a Pan. l. 3. c. 144. b In Conc. Tribur. c. 11. Rab. l. panit. c. 1. Anf. l. 11. c. 29. Burch. l. 2. c. 189. Ivo p. 6. c. 234. Polyc. liv. 4. tit. 31. c ex iudicium dicitur in d. sup. diſt. 28. c. Presbyter. Anf. lib. 11. c. 31. e Ivo part. 6. cap. 368. & p. 15. c. 18. c. 15. f al. sic. g Anſelm. l. 6. c. 177. Pan. l. 3. cap. 134. h Malach. 2. i Ivo part. 5. cap. 36.

mo pracepto obedire noluerit, idololatriae peccatum incurrit, Samuele a teſtante, & B. Gregorio b adſtruent: Peccatum ariolandi eſt non obedire, & quaſi ſcelus idololatriae non acquieſcere. Peccatum igitur paganitatis incurrit, quicquid, dum Chriſtianum ſe aſſerit, ſedi Apoſtolice obedire contemnit.

Corr. Rom. ¶ In reſteſto epistoliarum Gregorii VII. non eſt inventa haec epistola, in qua ſunt omnia proſus verba hujus capituli. Sunt tamen in eo multa, qua hujus decreti faciunt mentionem. Lib. 1. epist. 30. Episcopo Salzbουργi, & lib. 2. epist. 61. Leodicenſi Episcopo, & ſequenti epistola Sicardo Aquilegenſi. De quo decreto, ut ipſum exequi omnia curaret, eodem lib. 2. epist. 69. Burchardo Halberſtateſi Episcopo, & epist. ſequente, Annoni Colonienſi Archiepiscopo diligentiffime ſcribit, & lib. 3. epist. 3. Sigifredo Archiepiscopo Moguntino idem mandat, & lib. 4. epist. 10. Comitiffae Flandrenſi, & ſequenti, Comiti de eadem re ſcribit. Inter decreta etiam Innocentii II. ſit iſtius decreti mentio. Verum propria verba hujus capituli uſque ad verſic. Qui vero huic ſaluberrimo, Marianus Scotus reſert in ſine ſuorum Chronicorum. ſequentia autem verba valde ſunt ipſi Gregorio VII. familiaria.

C. XVI. Officio & beneficio privetur Episcopus, Presbyter, vel Diaconus ſaminam accipiens, vel acceptam retinens.

Item Alexander II. Episcopus, & Regi Dalmatarum.

IV. Si e quis amodo Episcopus, Presbyter, aut Diaconus ſaminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, uſque dum ad ſatiſfactionem veniat: nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus Eccleſiaſticis habeat.

C. XVII. De eodem.

Item Clero Mediolanenſi.

V. Si d quis Sacerdotum, vel Diaconorum, vel Subdiaconorum officium contumaciter deſerens, ſaminam ſibi potiſſe elegit, ſicut ſpontè ob fornicationem dimittit officium; ita ob praevocationem dimittere cogatur etiam invitus beneficium.

C. XVIII. De eodem.

Item populo Mediolanenſi.

EOs e etiam, qui ut fornicari eis liceat, divinum officium derelinquunt, & a Deo recedentes, Diabolo & operibus ejus ſerviunt, ſicut ſe juſtiſſimè ab officio alienos faciunt; ita beneficio Eccleſiarum privatos eſſe adjudicamus.

C. XIX. De eodem.

Item Lucius Papa.

Ministri f altaris Presbyteri, ſive Diaconi, ad Dominica tales eligantur officia, qui continentiam ſervent. §. 1. Si vero poſt ordinationem ſuam miniſtros contigerit propriae uxoris invadere cubile, ſacrarii non intrent limina, neque ſacrarii a portitores ſiant, neque altaria contingant, neque ab offerentibus holocausti oblationem ſuſcipiant, neque ad Dominici corporis portionem g accedant, neque propinent §, neque ſine majoris natu auctoritate minor gerant officia: urceum ſane ad altare, vel calicem ne ſuggerant.

Corr. Rom. ¶ a Sacrarii] In epist. 2. Clementis (unde caput hoc ſumptum videri poteſt, & unde citat Ivo) legitur, ſacrificii. In uno autem vetuſto Gratiani codice, ſacri.

¶ & Neque propinent,] In epistola Clementis eſt: nec aquam Sacerdotibus porrigat ad manus, oſtia forſecus claudat, minora gerat officia, urceum, ſive calicem ad

a I. Reg. 15. b lib. 35. Moral. cap. 12. 8. quaſt. 1. c. ſciendum. c Panorm. lib. 3. cap. 133. d Panorm. lib. 3. c. 138. e Panorm. lib. 3. c. 140. f Habetur in epist. 2. Clementis ad Jacobum fratrem Domini. Anſelm. l. 8. c. 2. Polyc. l. 4. tit. 31. Ivo p. 6. c. 87. g al. portationem.

altare

altare non sufferat a. Apud Iwonem verò: Sed aquam tantum Sacerdotum manibus porrigat, ostia forinsecus claudat, minora gestet officia: urecum sanè ad altare suggerat.

C. XX. Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur.

Idem.

Clericus b solus ad fœminæ tabernaculum non accedat, nec properet c sine majoris natu Sacerdotis d iussione a: nec solus Presbyter cum sola fœmina fabulas misceat: nec Archidiaconus sub prætextu humilitatis aut officii frequenter intret domicilia matronarum, aut fortè per Clericos, aut domesticos e matronæ mandet aliquid f secretè. Si agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur Ecclesiæ.

Corr. Roman. § a Iussione.] In epistola Clementis sequitur: Nec Presbyter solus cum sola adiungatur, sed duobus adductis testibus visitet infirmam: nec solus cum sola fœmina fabulas misceat: nec Archidiaconus, aut Diaconus sub prætextu officii humilitatis frequentet, &c.

C. XXI. De eodem. P A L E A.

Idem.

Sed g si fortè aliqua intercessio fuerit, Episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam debeat ire pio interventu, ipse pergat: sin autem, de latere suo dirigat a, cum duobus, aut tribus testibus. Nemo tamen cum extranea habitet fœmina, nisi proxima, aut foror fuerit. Et hoc cum magna sollicitudine fiat. Non h enim ignoramus malitias Satanae.

Corr. Rom. § Hæc Palea in plerisque vetustis exemplaribus habetur conjuncta capiti antecedenti.

§ a Dirigat,] In epistola S. Clementis sequitur: cum duobus ac tribus, qui hoc sanare i debeant. Sanè ad visitandum mulierem infirmam nullus Clericus ingrediat, nisi cum duobus, aut tribus. Nemo tamen, &c.

C. XXII. De eodem. P A L E A.

[Ex decreto a Eugenii Papæ.]

Si k quispiam Sacerdotum, id e, Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, de quacunque fœmina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundam, & tertiam admonitionem e inveniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conversari, excommunicetur: fœmina verò canonicè judicetur.

Corr. Rom. § a Ex decreto] Hic canon in Concilio Romano primam ab Eugenio secundo editus, & postea à Leone quarto etiam in Concilio fuit repetitus, & citatur in Decretalibus tit. de cohabit. Cleric. & mul. Et in plerisque vetustis exemplaribus est sine nomine.

§ e Admonitionem] In eodem canone sequitur, Metropolitanus, vel alterius Episcopi, aut ejus, cui subiacere videatur.

C. XXIII. Simul cum mulieribus Sacerdotes habitare non licet.

Item Gregorius.

Opportet l Sacerdotes, quibus Domini populus commissus est, cum magna animi constantia vigilare super Dominicas oves, ne lupinis morsibus, id est, Diaboli stimulis lanientur. §. 1. Neque enim hoc filere debeo, quod cum gravi animi tristitia dico: Sacerdotes cum fœminis habitare conspicio: quod nefarium est dicere, vel audire, & contra sanctorum Canonum sancita. Ubi enim talis fuerit commorantium cohabitatio, antiqui hostis stimuli non desunt. Ideoque admonendi sunt,

a al. suggerat. b Clemens Papa ibidem paulò inferius. Ivo p. 6. c. 89. Ansel. l. 7. c. 147. Polyc. l. 4. tit. 31. c al. frequentet. d al. ac Sacerdotis] al. principis. e al. domesticos ejus. f al. secreti aliquid. g Clemens ibidem continenter. Polycarp. ibidem. h 2. Cor. 2. i al. scire. k Polyc. l. 4. tit. 31. ex Lucio. Ans. l. 8. c. 9. ex pan. Romano. l Ivo p. 6. c. 76. Polyc. l. 4. tit. 31.

ut non antiqui hostis decipiantur fraude, quatenus juxta Apostoli a vocem, non vituperetur ministerium nostrum. Cavere enim nos oportet, fratres, ab illicitis, ut mundas valeamus ad Dominum levare manus. Scriptum b est enim: Sancti estote, quoniam sanctus ego sum Dominus Deus vester. Si quis verò præsumpserit aliter agere, Sacerdotii sui honore privetur. Unde omnimodò cavendum est, fratres, ne fallamus populum, & illud Propheta c dictum impleatur in nobis: Sacerdotes mei contaminant sancta, & reprobant legem, quos & alius Propheta d increpat, dicens: O vos Sacerdotes, qui fallitis nomen meum, & dixistis, in qua ve fallimus nomen tuum? quibus responsum est: offerentes ad altare meum panes pollutos. Non e est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus, & sacrificium non accipiam de manibus vestris, quia polluti estis.

C. XXIV. De eodem.

Idem Symmacho Defensori, l. 1. Reg. Indict. 9. epist. 50.

Volumus f ut Sacerdotes g prohiberi debeant, ne cum mulieribus convertentur: excepta duntaxat matre, sorore, vel uxore, quæ castè regenda est.

C. XXV. De eodem.

Idem lib. 7. epist. 39.

Legitur h, quòd B. Augustinus nec cum sorore habitare consenserit i, dicens: Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Docti ergò viri cautela, magna nobis debet esse instructio.

C. XXVI. De eodem.

Item ex VII. Synodo.

In k omnibus observare convenit, ut certus quis, & certo tempore, & certo loco, & certis personis, vel apparere Clericus, vel loqui debeat mulieribus, ut excludatur omnis nefanda suspicio. Certè solum & ad solam accedere nulla religionis ratio permittit. Melius l est enim duos esse simul, quàm unum. Simul enim & fidelius, & tutius res geritur. Væ m enim uni, quia se ceciderit, non est qui erigat eum.

Corr. Rom. § Caput hoc etiam in aliquot manuscriptis citatur ex septima Synodo, in cujus sanè postremo capite aliqua huc spectantia habentur. Ceterum in plerisque citatur ex octava, & sententia videtur sumpta ex cap. 83. Asceticorum B. Basilii, cujus regulas, sub nomine octavae Synodi, sæpè citari aibi notatum est.

C. XXVII. De eodem.

Item ex Concilio Carthaginensi III.

cap. 17.

Cum omnibus omninò Clericis extraneæ fœminæ non cohabitent, sed solæ matres, avia, & matertera, amita, sorores, & filia fratrum, aut fororum, & quæcumque ex familia domesticâ necessitate, etiam antequam ordinarentur, jam cum eis habitabant; vel si filii eorum, jam ordinatis parentibus, uxores acceperunt, aut servis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.

C. XXVIII. De eodem.

Item ex Concilio Laodicensi, cap. 30.

Non oportet ministros altaris, vel etiam Clericos quoslibet, aut continentes se, aut omnem omninò Christianum cum mulieribus lavacra habere communia. Hæc est enim apud gentiles prima reprehensio.

C. XXIX. De eodem.

Item Gregorius ad Januarium Episcopum Cavalitanum, lib. 3. epist. 26.

Archidiaconum tuum, ut audio, habitare cum mulieribus prohibuisti, & nunc ulque in ea prohibitio-

a 2. Cor. 6. 1. Tim. 2. b Levit. 20. c Soph. 3. secundam 70. d Malach. 1. secundam 70. e Ibidem. f Ivo part. 6. cap. 81. g Sacerdotes, qui in Corsica commorantur.] orig. h Apud Possidonium in vita Augustini. i at. consueverit. k Ivo p. 6. c. 77. l Eccles. 4. m Ibidem.

ne despicias, qui nisi iustioni tuae paruerit, eum sacro ordine volumus esse privatam.

C. XXX. Venundentur ab Episcopo, quae appetunt consortia Clericorum illicita.

Item ex Concilio Toletano IV. cap. 42.

Quidam a Clerici legitimum non habentes conjugium, extraneorum mulierum, vel ancillarum suarum interdita sibi consortia appetunt. Idem, quae conjunctae taliter cum Clericis sunt, ab Episcopo auferantur, & venundentur, illis pro tempore relegatis ad poenitentiam, quos sua libidine infecerunt.

C. XXXI. Non habitent feminae cum Clericis, nisi quas necessitudo excusat.

Item Syricius Papa Himerio Episcopo, epist. 1. c. 12.

Feminas b non alias esse patitur in domibus Clericorum, nisi eas tantum, quae propter solas necessitudinum causas habitare cum iisdem Synodus Nicæna permittit.

C. XXXII. Nisi majorum iustione ad feminarum domicilia Clerici non accedant.

Item ex Concilio Africano, c. 5.

Clerici c, vel Continentes ad viduas, vel virgines, nisi ex iussu, vel permisso Episcoporum, aut Presbyterorum non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum Conclericis, vel cum quibus Episcopus, aut Presbyter iusserit. Nec ipsi Episcopi & Presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi feminas, sed ubi aut Clerici praesentes fuerint, aut graves aliqui Christiani.

C. XXXIII. Episcopi provideant, ne occasione temporalium, Clericorum familiaritatem virgines socientur.

Item ex Concilio Carthag. IV. c. 102.

Ad d reatum Episcopi pertinet, vel Presbyteri, qui parochiae praesent, si sustentandae vitae praesentis causa adolescentiores viduae, vel Sanctimoniales, Clericorum familiaritatibus subiciantur.

C. XXXIV. De eodem.

Item ex eodem, c. 103.

Viduae e, quae stipendio Ecclesiae sustentantur, tam assidue in Dei opere esse debent, ut & meritis, & orationibus suis Ecclesiam adjuvent.

DISTINCTIO LXXXII.

1 G eneratiter etiam pauperibus, & iis, qui suis manibus laborare non possunt, Episcopus necessaria provideat.

C. I. De eodem.

Unde in Concilio Aurelianensi I. c. 18. legitur.

Episcopus pauperibus, vel infirmis, qui debilitate faciente, non possunt suis manibus laborare, victum & vestitum (in quantum sibi possibile fuerit) largiatur.

C. II. Qui voluptatem officio praeposuerit, modis omnibus submoveatur.

Item Innocentius Exuperio Tolosano, epist. 3. c. 1.

2 P roposuit g, quid de his observari debeat, quos in ps. Diaconi ministerio, aut in officio Presbyterii positos, incontinentes esse, aut fuisse, generati filii prodiderunt. De his & divinarum legum manifesta est disciplina, & beate recordationis viri Syricii Episcopi monita evidenter commearunt b, ut incontinentes, in officiis talibus positi, omni Ecclesiastico honore privarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola conti-

a Ansel. l. 7. c. 148. Polyc. l. 4. tit. 39. b Polyc. l. 4. tit. 31. Burch. l. 2. c. 110. Ivo p. 6. c. 52. & 187. Ans. l. 7. c. 149. c Concil. Carthag. III. c. 25. Ans. l. 7. c. 151. d Polyc. l. 4. tit. 37. Burch. l. 8. c. 55. Ivo part. 7. c. 73. e Polyc. ibid. Ivo p. 8. c. 327. f al. possibilitas habuerit] orig. g Ivo p. 6. c. 57. Panorm. l. 3. c. 137. Ans. l. 8. c. 8. Polyc. l. 4. tit. 31. infra cap. seq. h al. emanantur.

nentia oportet impleri. Est enim vetus admodum sacrae legis auctoritas jam inde ab initio custodita, quod in templo, anno a vicis lux habitare praecipit sunt Sacerdotes, ut servientes sacris oblationibus, puros b & ab omni labe purgatos sibi vendicent divina ministeria, neque eos ad sacra c officia fas sit admitti, qui exerceant vel cum uxore carnale consortium, quia scriptum est: Sancti d estote, quia & ego sanctus sum, Dominus Deus vester. Quibus utique propter sobolis successione, uxoris usus fuerat relaxatus: quia ex e alia tribu, & praterquam ex semine Aaron, ad Sacerdotium nullus fuerat praecipit accedere. Quod f magis hi Sacerdotes, vel Levitae pudicitiam ex die ordinationis suae servare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est: nec praeterit dies, quae vel a sacrificiis Divinis, vel Baptismatis g officio vacent. Nam si B. Paulus b Apostolus ad Corinthios scribit, dicens: Abstinetes vos ad tempus, ut vacetis orationi, & hoc utique Laicis praecipit, multo magis Sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debent ab huiusmodi consortio abstinere: qui i hi contaminatus fuerit carnali concupiscentia a, quo pudore vel sacrificare usurpabit, aut qua conscientia, quoque merito exaudiri se credit, cum dictum e sit: Omnia munda mundis, conquinatis autem, & infidelibus nihil mundum. Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum l est: Unius uxoris virum. Non dixit hoc e, ut permaneret in concupiscentia generandi, sed propter incontinentiam futuram. Neque enim integros corpore non admittit, qui ait m: Vellem autem omnes sic esse, sicut & ego. Quod & apertius declarat, dicens n: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu. Et habentem o filios, non generantem dixit. Sed ea plane dispar, & diversa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa Ecclesiasticae vitae pariter & disciplina, quae ab Episcopo Syricio ad provincias commearit, non probatur p pervenisse, his ignorantibus q venia non negabitur: ita ut de cetero penitus incipiant abstinere: & ita gradus suos, in quibus inventi fuerint, retinent, ut eis non liceat ad potiora descendere: quibus in beneficio esse debet, quod hunc ipsum locum, quem retinent, non amittunt. s. i. Si qui autem scisse formam vivendi missam a Syricio deteguntur r, neque statim cupiditatis libidinis abiecerint, illi sunt modis omnibus submovendi: quia post amotionem cognitam, praeposendam arbitrati sunt voluptatem. Correc. Rom. ¶ a Concupiscentia, ¶ Emendatus, & locupletatus est hic locus ex ipsa epistola Innocentii, quem admodum & multa alia in hoc capite, ubi per glossam licuit. In epistola autem Syricii, quae refertur in Concilio Teleptensi (ita enim pro Telleni legendum videtur) sic legitur: Quid faciet? excusabit? quo pudore? qua mente usurpabit? qua conscientia? quo merito hic exaudiri se credit?

¶ e Non dixit hoc, ¶ In originali sic legitur: non ad permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit.

C. III. De eodem.

Item Syricius Papa ad Himerium Tarracensem Episcopum, epist. 1. cap. 7.

Plurimos f Sacerdotes Christi, atque Levitas, post longa consecrationis suae tempora, tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac praescriptione defendere, quia in Veteri Testamento Sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc,

a Lucae 1. 1. Paralip. 24. b al. puri & purgati. c al. sacrificia. sup. dist. 31. c. eos. d Levit. 11. & 20. e Num. 18. f Quanto] orig. g al. orationis. h 1. Corin. 7. i al. quia. k Tit. 1. l 1. Tim. 3. m 1. Cor. 7. n Rom. 8. o 1. Tim. 3. p probabitur] orig. q al. ignorantis. r al. deteguntur. s Ivo p. 6. c. 50. Polyc. l. 4. tit. 31. quisquis

quisquis ille est sectator libidinum, præceptorque vitiorum, si æstimat, quod in lege Moysis passim sacris ordinibus à Deo nostro laxata sunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur Sancta Sanctorum, præmonet, dicens a: Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester? Cur etiam, procul à suis domibus, anno vicis b suæ, in templo habitare iussi sunt Sacerdotes? Hæc videlicet ratione, ne vel cum uxoribus possint carnale exercere commercium, ut conscientia integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent: Quibus etiam expleto deservitionis suæ tempore, uxorius usus solius successione causa fuerat relaxatus: quia non ex alia, nisi ex tribu Levi, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti.

C. IV. De eodem.

Idem paulò inferius.

Quia c aliquanti, de quibus loquimur (ut tua sanctitas retulit) ignorantia d se lapsos esse desent; his hæc conditione misericordiam dicimus non negandam; ut sine ullo honoris augmento, in hoc, quod dejecti e sunt, quamdiu vixerint, officio perseverent: si tamen posthac continentem se studuerint exhibere. Hi verò, qui illiciti privilegii executione nituntur, & sibi asserunt veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni Ecclesiastico honore quo indignè usi sunt, Apostolicæ fedis auctoritate dejectos: nec unquam posse veneranda attractare mysteria, quibus se ipsi, dum obsecanis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Et quia exempla præsentia cavere nos præmonent in futurum, si quilibet Episcopus, Presbyter, atque Diaconus (quod non optamus) deinceps fuerit talis inventus, jam nunc sibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat oblatum, quia ferro necesse est, ut absceindantur f vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

Corr. Rom. ¶ Caput hoc in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus conjunctum est superiori.

3 pars. Grat. Qui autem propter peccata jubentur deponi: post condignam penitentiam in suo ordine poterint reparari.

C. V. Quæ penitentia sit imponenda Sacerdoti, qui de fornicatione convictus fuerit.

Unde in Concilio Hybernensi a.

Presbyter g, si fornicationem fecerit, quamquam secundum canones Apostolorum debeat deponi, tamen juxta auctoritatem B. Papæ Sylvestri, si in vitio non perduraverit, sed sua sponte confessus adiecit, ut resurgat, decem annis in hunc modum peniteat: tribus quidem mensibus privato loco à cæteris remotus, pane & aqua à vespera in vesperam utatur, tantum autem diebus Dominicis, & præcipuis festis modico vino, & pisciculis, atque leguminibus recreetur, sine carne & sagimine, ovis & caseo ¶: facco indutus humi adhæreat, die ac nocte jugiter misericordiam Dei omnipotentis imploret: finitis tribus mensibus continuè exeat: tamen in publicum non procedat, ne grex fidelis in eo scandalum patiatur. Nec enim h debet Sacerdos publicè penitere, sicut Laicus. Postea aliquantisper resumptis viribus, unum annum & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & præcipuis festis, in quibus vino & sagimine i, ovis & caseo juxta canonicam mensuram uti poterit. Finito primo anno & dimidio, corporis & sanguinis Domini, ne indurescat, particeps fiat, & ad pacem veniat, Psalmos cum fratribus in choro ultimus canat, ad cornu altaris non accedat, juxta beati Clementis k vocem, minora gerat officia. Deinde verò usque ad impletio-

a Levit. 20. b Luc. 1. c Polyc. ibid. Ivo part. 6. cap. 50. §. quia. d ignoranter] orig. e al. detecti. f excidantur] orig. g Polyc. l. 4. tit. 39. Can. Apost. 25. h al. etiam. i al. sanguine. k Epist. 2.

nem septimi anni, omni quidem tempore, exceptis Paschalibus diebus, tres legitimas ferias in unaquaque hebdomada in pane & aqua jejundet. Expleto septimo anni circulo, si sui confratres, apud quos pœnituit, ejus condignam penitentiam conlaudaverint, Episcopus in pristinum honorem, juxta B. Calixti Papæ a auctoritatem, eum revocare poterit. Sanè sciendum est, quòd secundam feriam unum psalterium canendo, aut unum denarium pauperibus dando (si opus b est) redimere poterit. Finitis autem septem annis, deinde usque ad finem decimi anni sextam feriam (nulla interveniente redemptione) observet in pane & aqua. §. 1. Eadem quoque penitentia erit Sacerdoti de omnibus aliis peccatis & criminibus, quæ eum in depositionem inducunt. Neque hoc cuilibet videatur onerosum, si Sacerdos post lapsum dignè, ut supra dictum est, pœnitens, ad pristinos redeat honores.

Corr. Rom. ¶ a Hybernensi] Caput hoc citabatur ex Concilio Gangrensi, in quo non legitur. Emendatum est ex Polycarpo, & alio libro manuscripto pervetusto, in quo libro sunt multi canones penitentiales, & hic refertur ex Theodoro Archiepiscopo Hybernensi.

¶ Et caseo:] In vulgatis sequebatur, utatur: quæ vox sublata est auctoritate omnium ferd exemplarium Gratiani manuscriptorum, & Polycarpi, & libri manuscripti in superiore notatione indicati.

D I S T I N C T I O L X X X I I I .

1 P rovidendum quoque est, ne is, qui ad ordinandum ps. eligitur, etsi à proprio vitio videatur alienus, consentiendo alienis inquinetur. Ut enim Symmachus Papa c ait: Non est grandis differentia, an lethum inferas, an admittas. Mortem enim languentibus probatur intelligere, qui hanc, cum possit, non excludit.

C. I. Suspendatur Episcopus ab officio, Clericorum suorum fornicationi consentiens.

Hinc Gregorius VII. ait in Reg. lib. 6. c. 12.

Romane Synodi, celebrata Anno Domini 1080. al. 1078.

Si d quis Episcopus fornicationi Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum x, vel criminis incestus in sua parochia, pretio interveniente vel precibus consenserit, vel commissum, sibi que compertum, auctoritate officii sui non impugnaverit, ab officio suspendatur.

Corr. Rom. ¶ a Subdiaconorum.] Additum hoc est ex originali, & Anselmo, quemadmodum & paulò post, verba illa: sibi que compertum. Notum autem est, à tempore Gregorii I. Subdiaconos eadem lege continentia, quæ Presbyteros, adstrictos fuisse.

C. II. Maxime Ecclesiam lædit, qui sub nomine sanctitatis delinquit.

Item Gregorius primà parte Pastoralis, c. 2.

Nemo e quippe in Ecclesia nocet amplius, quam qui perversè agens nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc nemo redarguere præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. Episcopus x itaque f, qui talium crimina non corrigit, magis dicens est canis impudicus, quam Episcopus.

Corr. Rom. ¶ a Episcopus] Hæc non sunt ibi apud B. Gregorium. Similia citantur infra 2. q. 7. c. qui nec regiminis ex Augustino (cui etiam reliqua hujus capituli antea tribuebantur) & ex eodem à Burchardo, & Ivone citantur. Cæterum iidem collectores, Burchardus quidem l. 1. c. 13. Ivo autem p. 5. c. 67. referunt aliqua ex Origene, quæ cum his aliquantulum conveniunt.

a Epist. 2. b operarius] Polyc. c In libello Emodii. d Anselm. lib. 6. cap. 177. e Polyc. lib. 4. tit. 31. Burch. lib. 1. c. 209. Ivo p. 5. c. 323. f Burch. l. 1. c. 203. Ivo part. 5. c. 317. ex Gregorio.

C. III. Qui non resistit erroribus, consentit. Item Innocentius.

ERRORA, cui non resistitur, approbatur, & veritas eum minime defendatur, opprimitur. Negligere quippe, cum possis deturbare perverfos, nihil aliud est, quam fovere. Nec caret serupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori definit obviare.

C. IV. Non prodest, suo errore non pollui, qui alieno consentit.

Item Pius, epist. 1. ad omnes Christi fideles.

QUID enim prodest illi, suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti?

C. V. Qui non occurrit, consentit erranti.

Item Gregorius a.

CONSENTIRE b videtur erranti, qui ad refecanda, quæ corrigi debent, non occurrit.

Corr. Rom. ¶ a Gregorius] In epistolis impressis B. Gregorii non habentur. Verum lib. 7. epist. 117. Syagrio Episcopo Augustodunensi post ea verba, qui non resistit, in regesto manuscripto pervetusto, & in Polycarpo, ubi ipsa epistola integra refertur, hæc sequuntur: Nam consentire videtur erranti, qui corrigenda, ut refecari debeant, non occurrit. Quia verò, &c.

Gratian. Sicut autem aliorum vitia palpare non debet, ita nec malorum laudibus delectari.

C. VI. Miserrimus est Episcopus, qui malorum laudibus gloriatur.

Unde Anacletus Papa, epist. 1. Episcopis omnibus.

NILHIL e illo est pastore miserius, qui luporum laudibus gloriatur. Quibus si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ovibus magna perniciës. Nullus ergo pastorum placere lupis, & gregibus ovium potest. Perdit enim labiorum a memoriam mens terrenis obligata carceribus. Sicut d artium in suo quoque opere inventur mater instantia; ita noverca eruditionis est negligentia.

Corr. Rom. ¶ a Labiorum] In epistola Anacleti legitur, laboris: apud Anselmum, & in uno ex vetustis codicibus Gratiani, laborum: unde potuit irrepisse mendum: quod tamen ob glossam non est sublatum.

2 pars. Gratian. Quamquam Sacerdotem tam a suis, quam ab alienis criminibus oportet esse immunem, tamen si aliorum sese habuerit, non idè verba sua prædicationis debent contemni. Sicut enim Hieronymus e ait: ut lixivium per cinerem humidum fluens lavat, & non lavatur; ita bona doctrina per malum Doctorem animas credentium lavat a sordibus peccatorum.

DISTINCTIO LXXXIV.

1 S Olicitum quoque & vigilantem oportet esse Episcopum ps. circa defensionem pauperum, relevationem oppressorum, tuitionem monasteriorum. Quod si facere neglexerit, asperè corripendus est.

C. I. Corripitur Episcopus, qui circa officium suam negligens extiterit.

Unde Gregorius Anathemio Subdiacono Campaniæ, lib. 11. epist. 29.

PERVENIT ad nos, fratrem & Coepiscopum nostrum Paschasium ita desidem, negligentemque in cunctis existere, ut in nullo, quia est Episcopus agnoscat: adè ut neque Ecclesia ipsius, neque monasteria, sive filii Ecclesiæ, vel oppressi pauperes f, ejus erga se dilectionis studium sentiant; nec aliquam supplicantibus sibi g, in quibus justum est, opem defensionis accomodet, &

a Desistit par. 2. Eleutherius Papa ad Gallie provincias, & Orientales, in epist. ad Julianum, & Egyptii in epist. ad Felicem II. b Polyc. lib. 4. tit. 31. c Ansel. l. 6. c. 154. Ivo p. 5. c. 237. in fine. d al. sicut autem. e Burch. l. 1. c. 204. ex dictis Hieron. Ivo p. 5. cap. 318. f al. vel pauperes. g his] orig.

(quod adhuc dici est gravius) consilia sapientum, & re-cta suadentium nullà patiatur ratione fulcipere, ut quod per se nequit attendere, ab altero saltem possit addicere. ¶ infra a. Quod si ita est non sine culpa tua esse cognoscas, qui eum objurgare atque coercere, ut dignum est, distulisti. Quia ergò hoc totum, non solum ipsum reprobatur, sed etiam ad Sacerdotalis officii pertinere probatur opprobrium, volumus, ut eum coram aliis Sacerdotibus, & b quibusdam de filiis suis nobilibus constari pro hac re debeas, & hortari c. Si verò (quod non credimus) post hanc adhortationem nostram solus adhuc more negligens esse tentaverit, ad nos est molis omnibus transmittendus, ut hic potius discere possit, quid vel qualiter secundum Dei timorem agere conveniat Sacerdotem.

C. II. De eodem.

Idem ad eundem cod. ib. epist. 33.

NUNCIATUM est nobis, Campaniæ Episcopus ita negligentis existere, ut immemores honoris sui, neque erga Ecclesias, neque erga filios suos paternæ vigilantie curam exhibeant, vel monasteriorum sollicitudinem gerant, seu in oppressorum & pauperum se tuitionem impendant. Idè hæc tibi auctoritate præcipimus, ut eis a d te convocatis, ex nostro illos mandato districtè commoneas; quatenus desides ulterius esse non debeant, sed Sacerdotalem se habere zelum, & sollicitudinem opere doceant, atque ita in his, quæ eos iustè secundum Deum agere convenit, vigilantes existant, ut nullum nos de eis denudò murmur exasperet. Si quem verò eorum post hæc negligentem esse cognoveris, ad nos eum sine aliqua excusatione transmittite: ut quàm sit grave, nolle ab his, quæ reprehensibilia, & valde vituperanda sunt, corrigi, regulari in se valeat districtè sentire.

2 pars. Gratian. Quod autem de munditia castitatis Sacerdotibus imperatur, hoc etiam de quibuslibet altari servientibus intelligendum est.

C. III. Qui Sacramentis divinis inserviunt, continentiam in omnibus servant.

Unde in Carthaginensi Concilio II. e cap. 2.

Aurelius Episcopus dixisse legitur.

CUM in præterito Concilio de continentia & castitate moderamine tractaretur, gradus isti tres conscriptione f quædam castitati per consecrationes annexi sunt. Episcopos g, inquam, Presbyteros, & Diaconos ita placuit, ut conceder sacrosanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, nec non & Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt, continententes esse in omnibus, quò possint simpliciter, quod à Deo postulant, impetrare: ut quod Apostoli docuerunt a, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus z. Ab h universis Episcopis dictum est: Omnibus placet, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel i qui Sacramenta contrectant, pudicitia castodes, etiam ab uxoribus abstineant. Ab omnibus dictum est: Placet, ut in omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deserviunt.

Corr. Rom. ¶ a Docuerunt] In vulgatis codicibus sequatur, exemplo, quod est sublatum: quia neque in isto secundo Carthaginensi, aut impresso, aut manuscripto, neque in unico codice canonum, cum quo Græcus canon convenit, neque in vetustis Gratiani exemplaribus habetur, & ex glossa videtur translatum in textum.

¶ z Custodiamus] In codice canonum cap. 5. unci Carthaginensis sequuntur hæc: Faustinus Episcopus Ecclesiæ Potentiniæ provincie Picensi, Legatus Ecclesiæ Romanæ dixit: Placet, ut Episcopi, &c. que in recentioribus Colonienfibus Conciliorum editionibus adscripta sunt aliis

a Paulò plentiùs apud B. Gregorium. b vel] origin. c Ibidem paulò diversius. d al. ad. e In Carthag. Cod. c. 3. & 4. f al. constrictione castitatis per. g Dist. 31. c. Episcopos. h dist. 31. aliter. i al. &

charact-

characteribus. Verum in prisca Coloniaensi, duobus Parisiensibus, & codicibus Vaticanis legitur, quemadmodum apud Gratianum.

C. IV. De eodem.

Item ex Concilio Carthaginensi V. cap. 3.

Cum a de quorundam Clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referretur, placuit Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos secundum priora b statuta etiam ab uxoribus continere, quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico removeantur officio: ceteros autem Clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuersumque Ecclesie consuetudinem observari debere a.

Corr. Rom. § a Debere.] In codicibus impressis hae sequuntur: contra Martinus Papa [si lector viduam duxerit] ut supra legitur. Sed illud ubi necessitas, hoc, ubi nulla necessitas urget. Quae sunt expuncta, quia in vetustis codicibus aut non habentur, aut sunt adscripta in margine.

3 pars. Gratian. Similiter, quod monogamus Episcopus esse iubetur, etiam ad reliquos ordines Ecclesiasticos dirivari oportet.

C. V. Laica sit tantum in communione contentus Clericus, viduam, aut secundam ducens uxorem.

Unde Syricius Papa Hymerio Tarracoeni Episcopo, epist. 1. c. 11.

Quisquis e Clericus, aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni Ecclesiasticae dignitatis privilegio mox nudetur, Laica sibi tantum in communione concessa. Quam ita demum poterit possidere, si nihil postea, propter quod hanc perdat, admittat.

4 pars. Gratian. Presbyterorum verò nomen, quanquam a senectute sit sumptum, magis tamen maturitatem indicat sapientiae, quam caniciem corporis.

C. VI. Presbyteri seniores dicuntur, non tam atate, quam sapientia.

Unde Anacletus ad Episcopos Italiae, epist. 2.

Porrò d Moysi praecipitur, ut eligat Presbyteros [e id est, seniores.] Unde & in Proverbiis dicitur: Gloria f senum canicies. Hae g verò canicies sapientiam designat, de qua scriptum est h: Canicies hominum prudentia est. Cumque nongentos & amplius annos, ab Adam usque ad Abraham, vixisse homines legerimus, nullus alius prius appellatus est Presbyter, id est, senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus vixisse annis convincitur. Non ergò propter decrepita senectutem, sed propter sapientiam Presbyteri nominantur.

DISTINCTIO LXXXV.

Hospitalitas verò usque adeò Episcopis est necessaria, ut si ab ea inveniantur alieni, jure prohibeantur ordinari.

C. I. Hospitalitatem nesciens non fiat Episcopus.

Unde Gregorius scribit i Joanni Episcopo, lib. 12. epist. 6.

Archidiaconum & Florentinum Ecclesie Anconitanæ, qui ad Episcopatum fuerat electus, Scripturæ quidem sacrae scientiam habere; sed ita ætatis senio jam confectum accepimus, ut ad regiminis officium non possit assurgere: adjicientes etiam, ita illum tenacem existere, ut in domo ejus amicus ad charitatem nunquam introeat. Rusticus autem Diaconus ejusdem Ecclesie, qui similiter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur, sed, quantum asseritur, Psalmos ignorat. Florentinum verò Diaconum Ecclesie Ravennatis, qui ab omnibus electus dicitur, sollicitum esse novimus, sed qualis sit interiùs,

a In Cod. canon. cap. 25. In Afric. c. 37. distinct. 32. c. placuit. b al. propria. c Ansel. l. 8. c. 7. Ivo p. 6. c. 51. d Ansel. l. 7. c. 96. Burch. l. 2. c. 5. Ivo p. 6. c. 25. e Absint ista ab orig. f Prover. 20. g al. hic. h Sap. 4. apud 70. i Joan. Diac. lib. 3. c. 11. k al. Florentinum.] al. Florentium Archidiaconum.

T O M. I.

omniò non scimus. Ideoque fraternitas tua una cum fratre & Coepiscopo nostro Armenio, suprascriptæ Ecclesie Anconitanæ visitatore, illuc festinet accedere, & diligenter de moribus a singulorum requirere, si de nullo sibi sunt crimine consci, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pariter etiam requirendum est, si hoc, quod de prefato Archidiacono dictum est, quia nunquam amicus domum ejus ingressus est, si ita se veritas habeat, & utrùm ex necessitate, an ex tenacia b talis sit; aut si ita senex est, ut ad regendum non possit assurgere, vel si tactis sacrosanctis Evangelii (sicut nobis nunciatum est) jusjurandum præbuerit, nunquam se ad Episcopatum accedere: Sed & de Rustico Diacono, quantos Psalmos minus teneat, perferendum est. Florentio autem Diacono Ravennati, si nullum, sicut diximus, crimen est, quod obstat, apud Episcopum ejus agi necesse est, ut ei debeat cessionem concedere: non tamen ex nostro mandato, vel edicto, ne contra suam voluntatem eum cedere c videatur.

DISTINCTIO LXXXVI.

1 Ocforem autem Episcopum oportet esse, ne inferiorum culpa in eum refundantur, qui docendi officium accepit, quod exequi nescit, vel negligit.

C. I. Negligentia Rectorum imputantur culpa inferiorum

Unde Leo Episcopus scribit Aquilegensi Episcopo, epist. 3. & 84. seu 86.

Inferiorum d culpa ordinum, ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides, negligentisque Rectores: qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem a dissimulant adhibere medicinam.

Corr. Rom. § a Austeriorem] Sic legitur in epistola 84. Verum in epistola tertia ejusdem Leonis legitur, necessaria. Reliqua utrobique eadem sunt.

C. II. Homines sunt diligenti, peccata odio habenda.

Item Leo Episcopus Rustico Narbonensi Episcopo, epist. 90. seu 92. in princip.

Odio habeantur peccata, non homines: corripiantur tumidi; tolerantur infirmi: & quod in peccatis severius castigari necesse est, non severitatis plectatur animo, sed medentis.

C. III. Qui negligit emendare, quod valet, facientis culpam habet.

Idem Joannes VIII.

Facientis e culpam proculdubio habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Scriptum f quippe est: Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, participes judicantur. §. 1. Et g libat Domino prospera, qui ab afflictis pellit adversa. Et negligere, cum possis deturbare perverfos, nihil aliud est, quam fovere. Nec caret scrupulo confensionis occultæ, qui manifesto facinori definit obviare. Et probat odisse se vitia, qui condemnat errantes. Nec relinquit sibi locum deviandi, qui non pepercit excedenti. Et primus innocentie gradus est odisse nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate consensum. Et nihil prodest alicui, non puniri proprio, qui puniendus est de alieno peccato.

Corr. Rom. § Caput hoc ex variis sententiis hinc inde collectis confectum est: quarum prima usque ad vers. emendare, sumpta est ex epistola beati Gregorii 114. lib. 7. indict. 2. Theodorico & Theoberto Regibus Francorum.

a al. de vita & moribus. b al. tenacitate. c al. concedere] in recentioribus editionibus. d Ansel. lib. 6. cap. 155. e Gregor. lib. 7. reg. epist. 114. indict. 2. f Rom. 1. g Pelagius 2. epist. 3. Eleutherius supr. dist. 83. c. error. 2. q. 7. c. negligere. & 23. q. 3. c. qui potest. Ivo p. 6. cap. 1. 5.

R

2 pars. Gratian. Si autem in corripiendo quis modum excesserit, non a subditis, sed a Domino veniam petat.

C. IV. Veniam a subditis non petat, qui in corripiendo modum excesserit.

Unde Augustinus de vita & Clericorum.

Quando a necessitas disciplinae, minoribus coercendis dicere vos verba dura compellit, si etiam ipsi b modum vos excessisse sentitis, non a vobis exigitur, ut ab eis veniam postuletis: ne apud eos, quos oportet esse subjectos, dum nimia servatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. Sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui novit etiam eos, quos plus iusto forte corripitis, quantā benevolentia diligatis.

Corr. Rom. § a De vita] Inter opuscula B. Augustini anno Domini 1481. Parva impressa, sicut tres sermones de communi vita Clericorum, ex quibus in vulgatis tomis operum B. Augustini, tomo decimo referuntur duo sub numero 52. & 53. ad fratres in eremo; tertius autem cum epistola 109. omnino convenit: sed quae in epistola diriguntur ad Monachos, in sermone diriguntur ad viros. Ex istis tribus sermonibus de communi vita Clericorum, multa capita accepit Gratianus (ut suis locis notabitur) & hoc quidem ex tertio.

3 pars. Gratian. In doctrina verò Sacrae Scripturae auctoritatem debet Episcopus praefere, non secularium literarum peritiam ostentare. Non enim Episcopalis officii est Grammaticam exponere, ne laudes Jovis personent ore Pontificis.

C. V. Sacram Scripturam, non Grammaticam debet Episcopus exponere.

Unde Gregorius scribit Desiderio Episcopo, lib. 9. epist. 48.

Cum c multa nobis bona de vestris fuissent studiis nuntiata, ita cordi nostro lata est letitia, ut negare ea, quae sibi fraternitas vestra concedenda poposcit, minime valeremus. Sed post hoc pervenit d ad nos, (quod sine verecundia memorari non possumus) fraternitatem tuam Grammaticam quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepimus, ac sumus vehementius aspernati, ut ea, quae prius dicta fuerint, in gemitum & tristitiam verteremus: quia in uno fe ore cum Jovis laudibus Christi laudes non capiunt. Et quam grave, nefandumque sit Episcopis, canere, quod ne Laico religioso conveniat, ipse considera.

4 pars. Gratian. Liberalem quoque necessitatem patientibus Sacerdotem esse oportet: aliis autem vacuum portabit nomen Episcopi.

C. VI. Sine liberalitate inane portatur nomen Episcopi. Unde Gregorius scribit, lib. 5. epist. 29. seu cap. 129.

Frater nostrum Marinianum Episcopum verbis, quibus vales, excita: quia obdormisse eum suspicor. & infra. Dic ergo ei, cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solam lectionem, & orationem sufficere, ut remotus stupeat federe, & de manu minime fructificare: sed largam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si haec non habet, vacuum Episcopi nomen tenet.

5 pars. Gratian. In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum & personarum. Rerum, ut non omnia uni, sed singulis quadam praesentur, ut pluribus prodesse possimus, juxta illud Prophetae e: Disperfit, dedit pauperibus; Personarum, ut primum iustis, deinde peccatoribus: quibus tamen dare prohibemur, non quia homines sunt, sed quia peccatores.

C. VII. Immane peccatum est res suas donare histrionibus.

Unde Augustinus tract. 100. ad c. 16. Joannis.

a Ivo part. 6. c. 384. b In ipsis] orig. c Burch. lib. 1. c. 97. Ivo part. 4. c. 161. & p. 5. c. 199. d Suprà distinctione 37. c. 8. e Psalm. 111.

Donare a res suas histrionibus, vitium est immane, non virtus. Et scitis de talibus, quam sit frequens fama cum laude: quia sicut scriptum est: b Laudator peccator in desideris animae suae, & qui iniqua gerit, benedicitur.

C. VIII. Graviter delinquant, qui venatori aliquid donant.

Idem in Psal. 102. ad vers. Faciens misericordias.

Qui c venatoribus donant, quare donant? dicant mihi, quare donant venatori? Hoc in illo amat d, in quo nequissimus est, hoc in illo pascunt, hoc in illo vitiunt: ipsam nequitiam publicam e spectaculis omnium. Qui donant histrionibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus, quare donant? nunquid non & ipsi hominibus donant? Non tamen ibi attendunt naturam operis Dei, sed nequitiam operis humani.

C. IX. De eodem.

Idem ibidem paulo inferius.

Qui f venatoribus donant, non homini donant, sed arti nequissimae. Nam si homo tantum esset, & venator non esset, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.

C. X. De eodem.

Idem in Psal. 147.

Vident g homines venatorem, & delectantur: vae miseris, si non fe correxerint. Qui enim vident venatorem, & delectantur; videbunt Salvatorem, & contristabuntur.

C. XI. De eodem.

Item Hieronymus h in Ps. 90. ad vers. Spero in Domino.

Esa i venator erat, quoniam peccator erat. Et penitus non invenimus in Scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem: pisces inveniuntur sanctos.

C. XII. De eodem.

Item Ambrosius in homilia 33. de Quadragesima.

Quid k prodest jejunare visceribus, & luxuriare ventribus? abstinere cibis, errare peccatis?

C. XIII. De eodem.

Idem ibidem paulo inferius.

AN l putatis illum jejunare, fratres, qui primo diculo non ad Ecclesiam vigilat, non beatorum Martyrum loca sancta perquirat, sed furgens congregat servulos, disponit retia, canes producit, saltus sylvasque perlustrat? Servulos, inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad Ecclesiam festinantes: & voluptatibus suis peccata accumulata aliena, nesciens reum se futurum tam de suo delicto, quam de perditione fervorum.

C. XIV. Quae sint in liberalitate servanda.

Item Ambrosius, lib. 1. de officiis, c. 30.

NON a satis m est benevelle, sed etiam benefacere. Nec satis est iterum benefacere, nisi id ex bono fonte, hoc est, ex bona voluntate proficiatur. & infra. §. r. Perfecta liberalitas fide, causā, loco, tempore commendatur, ut n primum opereris circa domesticos fidei. Grandis culpa, si sciente te fidelis egeat, si scias eum sine sumptu esse, fame laborare, ærumnam perpeti, qui praesertim egere erubescat: si in causam ceciderit, aut captivitatis suorum, aut calumniae, & non adjuves: si sit in carcere, & pœnis & suppliciis propter debitum aliquod justus excrucietur: (nam etsi omnibus debetur misericordia, tamen iusto amplius:) si tempore afflictionis suae nihil à te impetret: si tempore periculi quo rapitur ad mortem, plus apud te pecunia tua valeat, quam vita morituri, non est leve peccatum e.

Correct. Rom. § a Non satis] Hinc usque ad c. si quid

a Ivo p. 11. c. 48. b Ps. 9. c Ivo p. 53. c. 31. d al. amat.] orig. & sic deinceps. e ad. publicani.] f Ivo ibidem. g Ivo p. 13. c. 32. h Inter opera a Scripta Hieronymo tomo 8. i Ivo p. 13. c. 33. k Ivo p. 13. c. 34. l Ivo ibidem. m Ansel. l. 13. c. 28. Polyc. l. 6. tit. 20. n Gal. 6.

verò,

verò, in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & apud Anselmum est unicum caput.

¶ Non est leve peccatum. Verba hæc non sunt ibi apud Ambrosium, sed tamen apud Anselmum, & in Polycarpo.

C. XV. De eodem.

Idem ibidem paulò inferius.

Dominus a non b vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi fortè, ut Helisæus c, qui boves suos occidit, & pavit pauperes ex eo, quod habuit: ut nullà curà teneretur domesticà, sed relictis omnibus in disciplinam se propheticam daret.

C. XVI. De eodem.

Idem ibidem continenter.

Est d probanda illa etiam liberalitas, ut proximos feminis tui non despicias, si egere cognoscas. Melius est enim, ut ipse subvenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptum depocere, aut alicui postulare subsidium necessitati: non tamen ut illi ditiores eo fieri velint, quod tu potes conferre inopibus: causam enim & natura præstat, non gratia. Neque enim propterea te Domino dicasti, ut tuos divites facias, sed ut vitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras, & pretio miserationis peccata redimas tua. Putant se parùm poscere, pretium e tuum querunt, vitæ tuæ fructum adimere contendunt, & se justè facere putant, & accusant f, quod eos divites non feceris, cum te illi velint æternæ vitæ frandare mercede.

Corr. Rom. ¶ *α* Causam enim] Apud B. Ambrosium legitur: causa enim præstat, non gratia: itemque apud Anselmum, & in Polycarpo. Sed vetusti codices Gratiani, & glossa cum impressis concordant. Alia autem nonnulla ex ipso Ambrosio sunt emendata.

C. XVII. De eodem.

Idem ibidem paulò inferius.

Consideranda g est etiam in largiendo ætas, atque debilitas, nonnunquam etiam verecundia, quæ ingenuos prodit natales, ut senibus plus largiaris, qui sibi laborem non queunt victum querere. Similiter & debilitas corporis, & hæc juvanda promptius: tum si quis ex divitiis cecidit in egestatem: & maxime, si non vitio suo, sed aut latrocinii, aut proseriptione h, aut calumniis, quæ habebat, amisit.

C. XVIII. De eodem.

Idem libro secundo officiorum, cap. 21.

Pulchra & etiam i liberalitas est, in ipso quoque pauperis dato mensuram tenere, ut abundes pluribus, non conciliandi favoris gratiâ ultra modum fluere. Quicquid ex affectu puro ac sincero promitur, hoc est decorum: non superfluas adificationes aggredi, nec prætermittere necessarias. Et maxime Sacerdoti hoc convenit, ornare Dei templum honore k congruo, ut etiam hoc cultu aula Domini resplendeat: impensas misericordiæ convenientes frequentare: quantum oporteat largiri peregrinis, non superflua, sed competentiâ, &c. **Idem l.** §. 1. Compatiamur alienis calamitatibus, necessitates aliorum, quantum possumus, juvemus, & plus interdum, quam possumus. Melius est enim pro misericordia causas præstare, vel invidiam perpeti, quam prætereundere inclementiam: ut nos aliquando in invidiam incidimus, qui confregerimus vasa mystica, ut captivos redimeremus.

Corr. Rom. ¶ *α* Pulchra etiam] Apud B. Ambrosium legitur: pulchra liberalitas, erga ipsos quoque pauperes mensuram tenere. Sed apud Anselmum, & in Polycarpo habetur, ut apud Gratianum, & adest glossa in voce, dato.

a al. Deus] orig. b Polyc. ibidem. Anselm. ibid. c 3. Regum 19. d Anselm. ibid. Polyc. ibid. e al. præmian. f al. accusat] orig. & sic deinceps. g Polyc. ibid. Anselm. ibid. h al. præseriptiones. i Polyc. ibidem. Anselm. ibid. k decore] orig. l eod. lib. c. 28.

C. XIX. De eodem.

Idem ad c. 3. Lucæ, in vers. Generatio viperarum.

In a singulis quoque generibus hominum conveniens tribuit Sanctus Baptista Joannes responsum unum omnibus, ita: Publicanis, ne ultra præscriptum exigant: militibus, ne calumniam faciant, ne prædam requirant, docens idcirco stipendia constituta militiæ, ne dum sumptus queritur, prædo grassetur. Sed hæc & alia officiorum præcepta, propria singulorum, misericordia b communis est usus. Idèd commune præceptum omnibus officii, omnibus ætatibus necessaria, & ab omnibus defendenda. Non publicanus, non miles excipitur, non agricola, vel urbanus, dives & pauper, omnes in commune admonentur, ut conferant non habenti. Misericordia enim plenitudo virtutum est. Et idèd omnibus est proposita perfectæ forma virtutis, ne vestimentis, alimentisque suis parcant. Misericordia tamen ipsius pro possibilitate conditionis humanæ mensura fervetur, ut non sibi unusquisque totum eripiat, sed quod habet, cum paupere partiatur.

C. XX. De eodem.

Idem ad cap. 18. Lucæ.

Æterum Dei traditio est, ut prius pascas parentes. Nam si juxta c divinum oraculum contumelia parentis morte luitur; quantò magis fames, quæ morte gravior est? Quo loco insolentem Dominus infranat jactantiam, &c.

C. XXI. De eodem.

Idem in libro de officiis &.

Pasce d fame morientem. Quisquis enim pascendo hominem fervare poterat, si non pavisti, occidisti.

Corr. Rom. ¶ *α* De officiis.] Caput hoc non est inventum apud B. Ambrosium, sed apud Anselmum, in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomæus Urbinas Eremita in Mililoquio, quod collegit ex dictis B. Ambrosii, assert hunc locum ex eodem Ambrosio in libro de alendis pauperibus, qui liber hæctenus desideratur.

C. XXII. De eodem.

Item Hieronymus in commentariis ad Galatas, c. 6. in vers. Alter alterius.

Qui clementiam non habet, nec indutus est viscera misericordiæ, & lachrymarum, quamvis spiritalis sit, non adimplet e legem Christi.

6 pars. Gratian. Similiter etiam oportet Episcopum non esse percussorem, id est, non ad vindictam facilem.

C. XXIII. Ad vindictam Episcopus facilis esse non debet.

Unde Gregorius scribit Joanni Episcopo Panormitano, libro undecimo, epist. 49.

Si f quid verò de quocunque Clerico ad aures tuas pervenerit, quod te justè possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita: sed presentibus senioribus Ecclesiæ tuæ diligenter est veritas perforanda: & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

C. XXIV. De quodam Episcopo, qui antequam Missarum solennia celebraret, die Dominico ad exarandam messim, cuiusdam profectus est.

Idem Januario Episcopo, lib. 7. indict. 2. epist. 1.

Tanta g nequitia ad aures meas de tua senectute pervenit, ut eam nisi adhuc humanitatis pensarem, fixa jam maledictione ferirem. Dictum quippe mihi est, quod Dominico die, priusquam Missarum solennia celebrares,

a Singulis quoque] orig. b al. misericordiæ. c Matth. 15. Levit. 20. Exod. 21. d Anf. l. 13. c. 28. Polycarp. l. 6. tit. 20. D. T. 2. 2. q. 32. ar. 5. e adimplebit] orig. f 15. q. 7. si quid. g 1. q. 7. tantu. Burch. l. 1. c. 197. Ivo p. 2. c. 78. & p. 5. c. 312.

ad exarandam messem latoris presentium perrextisti, & post exarationem ejus, Missarum solennia celebrasti: post Missarum solennia etiam terminos possessionis illius eradicae minime timuisti. Quod factum quae poena debeat insequi, omnes, qui audiunt, sciunt. Dubii autem de tanta hac perveritate fueramus, sed filius noster Cyriacus Abbas a nobis requisitus, dum esset Caralis, ita se cognovisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur a, ut aliquando respicias miser senex, atque a tanta te levitate morum, & operum perveritate compescas b. Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri sollicitior atque timidior debes. Et quidem poenae sententia in te fuerat jaculanda; sed quia simplicitatem tuam cum senectute novimus, interim tacemus. Eos vero, quorum consilio hac egisti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus: ita tamen, ut si quid eis intra duorum mensium spatium humanitus advenerit, benedictione viatici non priventur. Deinceps autem ab eorum consiliis cautus existe: te quoque sollicitudine custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tuae ulterius, nec senectuti parcamus.

7 pars. Gratian. Vel percussor esse prohibetur, ne velicet propriis manibus aliquem cadat.

C. XXV. Non licet Episcopo propriis manibus aliquem cadere.

Unde in Agathensi & Concilio legitur.

Non e licet Episcopo manibus suis aliquem cadere. Hoc enim alienum a Sacerdote esse debet.

Corr. Rom. § a Agathensi] Hoc caput non habetur in Agathensi, quod extat. Burchardus & Ivo citant ex decretis Bonifacii Papae. Habetur autem in novellis Constit. 123. cap. 16. apud Julianum antecess. Non dissimilis etiam canon 28. Apostolorum; quem interpretatur Synodus Constantinopolitana, quae prima & secunda dicta est, cap. 9.

8 pars. Gratian. Prohibetur etiam Episcopus turpis lucris esse cupidus, ne aliquo honesto negotio victum, vel cetera sibi necessaria quarat. Quod generaliter de omnibus divino cultui mancipatis, id est, Clericis & Monachis intelligi oportet.

C. XXVI. Qui connumerantur in Clero, turpibus lucris non inserviant.

Unde in Chalcedonenf Concilio, cap. 5. legitur.

Pervenit ad sanctam Synodum, quia de iis, qui in Clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarum possessionum conductiones, & causas seculares suscipiunt; & a sacris quidem officiis se per secediam separant, ad domos autem secularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes avaritiae causa suscipiunt. Decrevit ergo sancta & magna Synodus, neminem horum deinceps, hoc est, Episcopum, sive Clericum, aut Monachum conducere possessiones, aut misceri secularibus procuracionibus: nisi forte, qui legibus ad minorum aetatum tutelam, sive curationes inexcusabiles attrahuntur, aut cui civitatis ipsius Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, & orphanorum, ac viduarum, quae in defensione sunt, & earum personarum, quae maxime Ecclesiastico insigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero transgressus fuerit hae praecpta, correctiioni Ecclesiasticae subjaceat.

DISTINCTIO LXXXVII.

Iduis autem & orphanis Ecclesiae praesidium implorantibus Episcopi debent adesse: & contra improborum violentias, protectionis patrocinium eis negare non debent.

a al. hortamur, aliquando respisce. b al. compesce. c Burch. lib. 1. c. 202. Ivo part. 5. c. 316. d Burch. l. 2. c. 145. Ivo p. 6. c. 218. e al. secularium.

C. I. Implorantibus patrocinium Episcopi debent adesse.

Unde Gelasius Gerontio a & Petro Episcopis.

Licet omnibus de nobis sperantibus non debeamus, in quantum possumus, nos negare; plus tamen viduarum & orphanorum causas, & impensius ducimus exequendas, quas tueri a nobis, vel ab omnibus divinis manifestat assertio.

C. II. De eodem.

Idem Anastasio Episcopo.

Defensionis propriae desolatis auxilio, & qui suis actibus adesse pro aetatis infirmitate non possunt, exortum Pontificem decet subvenire: quia pupillis & tuitionem etiam Divinitas iussit impendi. Et ideo Maximo & Januario, Clericalis officii (qui se solatio parentum vel propinquorum asserunt destitutos) auxilium ex nostra delegatione praestabis: ut adversus improbitates adversariorum suorum protecti, tuae executionis annisu noxia commenta non sentiant.

Corr. Rom. § a Pupillis] In codicibus impressis sequitur, & viduis, quae voces expunctae sunt, quia absent a plerisque vetustis. Et quae antecedunt ac sequuntur, ostendunt agi hic tantum de pupillis.

C. III. De eodem.

Idem Leontio & Petro Episcopis.

Quisquis in negotiis suis nostri nominis intercessione sperat sibi remedia posse conferri, pronam nos convenit animositate praestare.

C. IV. De eodem.

Idem Honorio Episcopo.

Divinae retributionis memor ad Pontificalem conscientiam non ambigas pertinere, egentium commodis pia sollicitudinem non negare.

C. V. Tueatur Ecclesia, quos in sui defensione suscepit.

Idem Fortunato Episcopo.

Religiosum & proflus, & execrabile iudicamus, si quisquam & vel extraneos in sua tuitione susceptos, non omni fide, & tota animi sui educaverit sanctitate. At cum Olympius Diaconus dilectionis tuae, Felicis & Olympii suggeratur avunculus, eosque parvulos tutelae vice susceperit nutriendos; ultra latrocinium esse iudicamus, quod eos bonifacis & parentum (sicut asserunt) reliquit extorres, alia retinendo, alia contra leges & iura vendendo.

Corr. Rom. § a Quisquam] In vulgatis codicibus sequitur vox, Clericos, quae in aliquot manuscriptis, & apud Ivo nem non habetur, ideoque sublata est. Non enim hic Clericos cum Laicis, sed extraneos, cum sanguine iustis comparat.

C. VI. Confugientes ad Ecclesiam extrahere non licet.

Item ex Concilio Arausicano I. c. 5. & sequentibus.

Eos e, qui ad Ecclesiam confugerint, tradi non oportet, sed loci sancti reverentia & intercessione defendi. §. 1. Si quis f autem mancipia Clericorum pro suis mancipiis ad Ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes Ecclesias districtissima damnatione feriatur. §. 2. In Ecclesia g quoque manumissos, & per testamentum Ecclesiae commendatos, si quis in servitium vel obsequium, vel ad colonariam conditionem revocare tentaverit, animadversione Ecclesiastica coerceatur b.

a al. Leontio. b al. prodesse. c Ivo part. 6. c. 109. d al. bonifacis. e Rabanus pæn. cap. 22. Burch. lib. 3. c. 195. Ivo p. 3. cap. 112. f Ibid. cap. 6. f Ivo p. 3. c. 154. & 245. Panorm. l. 2. cap. 84. h coerebitur.] orig.

C. VII.

C. VII. In libertate Ecclesia tueatur libertos. Item ex Concilio Agathensi, c. 29.

2. Libertos a legitime a dominis suis factos, Ecclesia, si necessitas exegerit, tueatur: quos, si quis ante audientiam aut pervadere, aut expoliare praesumpserit, ab Ecclesia repellatur.

C. VIII. A Sacerdotibus defendantur liberti, ne in servitutem revocentur. Item ex Concilio Toletano IV. c. 71.

Liberti, qui b a quibuscumque manumissi sunt, & Ecclesiae patrocinio commendati existunt, sicut regula antiquorum Patrum constituerunt, Sacerdotali defensione a cuiuslibet insolentia protegantur, sive in statu libertatis eorum, sive in peculio, quod habere noscuntur.

C. IX. Expositos defendat Ecclesia, si quis eorum calumniator extiterit. Item ex Concilio Arelateni II. c. 32.

3. Si expositus ante Ecclesiam cuiuscumque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat d epistolam, ut si is, qui collectus est, intra decem dies questus, agnitusque non fuerit, securus habeat, qui collegit. Sane, qui post praedictum tempus calumniator extiterit, ut homicida, Ecclesiastica diffractione damnabitur, sicut Patrum sanxit auctoritas.

DISTINCTIO LXXXVIII.

1. Prohibentur ergo Clerici cupiditatis negotia suscipere, non pietatis curam viduis & orphanis impendere.

C. I. De eodem.

Unde Melchiodas & Papa.

Decrevit e sancta Synodus, nullum deinceps Clericum aut possessiones conducere, aut negotiis secularibus se miscere, nisi propter curam pupillorum, [& f orphanorum] ac viduarum, aut si forte Episcopus civitatis Ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere praecipiat. Ubi liquidò patet, quia alia sunt negotia secularia, alia Ecclesiastica. Nonne Moyses g in seculo erat, cum crebrò tabernaculum intraret, & exiret, qui intus contemplatione raptus, foris infirmantium negotiis urgebatur? & infra. Sic & Jacob h ascendentes & descendentes Angelos vidit: quia videlicet rectores Ecclesiae non solum Deo contemplando superna appetunt, sed deorsum quoque ad membra illius miserando descendunt. Et Domini Sacerdotes horum facta imitantur, & se custodiunt, & subditorum onera portant.

Corr. Rom. ¶ Melchiodas] Caput hoc habetur in scripto de primitiva Ecclesia & munificentia Constantini, quod in antiquis Conciliorum voluminibus continenter sequitur post decreta Melchiodis (quatenus in recentioribus Concilium Neocaesariense sit interpositum) & ex illa conjunctione fortasse factum est, ut hoc quoque scriptum olim decretis Melchiodis adnumerari solitum esset, cum tamen in eo de Nicæno Concilio, & aliis, quae post Melchiodem gesta sunt, mentio fiat: quod ex capite, ad futuram. infra 12. quest. 1. apparet.

C. II. De eodem.

Item Gelasius Papa ad Episcopos per Lucaniam, cap. 17.

Consequens i est, ut illa quoque quae de Picens partibus nuper ad nos missa relatio nuntiavit, non pra-

a Ivo part. 3. c. 159. & p. 16. c. 51. Pan. l. 2. c. 82. b Burch. lib. 3. c. 186. Ivo p. 6. c. 246. & p. 16. c. 52. Pan. l. 2. c. 83. c Capit. lib. 6. c. 186. concor. Valsense 1. c. 9. Burch. l. 3. c. 201. Ivo p. 3. c. 252. Polyc. lib. 3. tit. 13. d al. ponatur epistola. e In scripto de primitiva Ecclesia, & munificentia Constantini ex Concilio Chalcedon. cap. 3. f absunt istae duae voces ferè ab omnibus manuscriptis. g Exod. 33. h Gen. 28. i Concil. Aquisgranen. cap. 93. 14. quest. 4. c. Clerici. Polyc. lib. 4. tit. 31.

tereunda putaremus: id est, plurimos Clericorum negotiationibus inhonestis, & lucris turpibus imminere a, nullo pudore cernentes Evangelicam lectionem, quâ ipse Dominus b negotiatores è templo verberatos flagellis asseritur expulisse, nec Apostoli verba recolentes, quibus ait c: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Psalmistam d quoque David furdâ dissimulantes aure, cantantem: Quoniam non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini. Proinde hujusmodi aut ab indignis posthac quæstibus noverint abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum; aut in quocumque gradu sint positi, mox à Clericalibus officiis abstinere cogantur: quoniam domus e Dei, domus orationis & esse debet & dici, ne per f officia negotiationis potius sit latronum spelunca.

C. III. In sacris ordinibus constitutus, secularis curas assumere non debet. Item ex septimo canone Apostolorum.

I. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, nequam seculares curas assumat; sin aliter, dejiciatur.

C. IV. Episcopus secularibus causis occupari non debet.

Item Gregorius Romano defensori, l. 8. epist. 11.

Perlatum g est ad nos, reverendissimum Fratrem nostrum Basilium Episcopum, velut unum de Laicis in causis secularibus occupari, & prætoria inutitiler deservire. Quæ res, quoniam & ipsum vilem reddit, & reverentiam Sacerdotalem annihilat, statim ut experientia tua hoc præceptum susceperit, eum ita ad revertendum districtâ executione compellat, quatenus ei illic te insistentem quinque diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat: ne si quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiseris, cum ipso apud nos graviter incipias esse culpabilis.

C. V. Testamentorum tuitionem, & curam rei familiaris Episcopus non suscipiat.

Item ex Concilio Carthaginensi IV. c. 18.

II. Episcopus b tuitionem testamentorum non suscipiat.

C. VI. De eodem.

Item ex eodem, c. 20.

III. Episcopus nullam rei familiaris curam ad se revocet, sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodò vacet.

C. VII. De eodem.

Item ex eodem, c. 17.

IV. Episcopus i gubernationem viduarum, & pupillorum, ac peregrinorum non per seipsum, sed per Archipresbyterum, aut per Archidiaconum agat.

C. VIII. Ratiociniorum causas Clericus suscipere non debet.

Item Gregorius Quertino Expressæcto, epist. 30. lib. 10.

Intule, & valdè laboriosum est, hominem literatum, ratiociniorum causas assumere, & in eis se, quod non expedit, obligare.

C. IX. Fugiendus est Clericus negotiator.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericorum.

Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge.

a al. inhiare. b Matth. 21. c 2. Tim. 2. d Psal. 70. vide infra c. quoniam. e Luc. 19. f ne officina negotiatoris, & spelunca potius sit latronum. orig. g Ans. l. 6. c. 179. h Polyc. l. 4. tit. 5. Polyc. ibid.

C. X. Clerico negotiari non licet.

Item Augustinus in libro questionum Veteris, & Novi Testamenti, cap. 127.

FORnicari a omnibus, semper non licet: negotiari vero aliquando licet, aliquando non licet: Antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari: facto jam, non licet.

C. XI. De eodem. P A L E A.

Item Joannes Chrysostronus super Mattheum, [id est, Auctor operis imperfecti, hom. 38. ad c. 21. Matth. b]

EJiciens Dominus vendentes & ementes de templo, significavit, quia homo mercator vix, aut nunquam potest Deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator, aut si voluerit esse, projiciatur de Ecclesia Dei, dicente Propheta c: Quia non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini. Quemadmodum enim, qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens, & se commendare, sine maliloquio esse non potest: (necesse est enim, ut isti male loquatur de illo, & illi male de isto:) sic qui emit & vendit, sine mendacio & perjurio esse non potest. & paucis interjectis. §. 1. Sed est nec stabilis substantia eorum, neque ad bonum proficit, quod de malo congregatur. Quemadmodum enim, si triticum, aut aliud d tale cernas in cribro, dum huc & illuc jactatur, grana omnia paulatim deorsum cadunt, & tandem in cribro nihil remanet, nisi sterco solum: sic de substantia negotiatorum novissime nil remanet, nisi solum peccatum. §. 2. Sed omnes homines videntur esse mercatores. Ostendam ergo, quis non est negotiator, ut qui talis non fuerit, eum intelligas esse negotiatorem. Quicumque rem comparat, non ut ipsam rem integram & immutatam vendat, sed ut materia sit inde aliquid operandi, ille non est negotiator. Qui autem comparat rem, ut illam ipsam integram & immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo Dei ejicitur. §. 3. Unde super omnes mercatores plus maledictus est usurarius, ipse namque rem datam à Deo vendit, non comparatam, ut mercator, & post foenus rem suam repetit, tollens aliena cum suis, mercator autem non repetit rem venditam. §. 4. Ad hoc dicit aliquis: Qui agrum locat, ut agrariam recipiat, aut domum, ut pensiones recipiat, nonne est similis ei, qui pecuniam dat ad usuram? Absit. Primum quidem, quoniam pecunia non ad aliquem usum disposita est, nisi ad emendum. Secundò, quoniam agrum habens, arando excipit ex eo fructum, habens domum, usum mansionis capit ex ea. Ideò qui locat domum vel agrum suum, usum dare videtur, & pecuniam accipere, & quodammodo quasi commutare videtur cum lucro lucrum: ex pecunia reposita nullum usum capis. Tertio ager vel domus utendo veterascit. Pecunia autem cum fuerit mutata, nec minuitur, nec veterascit. §. 5. Et mensas nummulariorum subvertit. Pecunia spiritualiter homines intelliguntur: quia sicut nummus habet charagma Cæsaris; sic homo habet charagma Dei. Et quemadmodum solidus, qui non habet charagma Cæsaris, reprobus est; ita & homo, qui non ostendit in se imaginem Dei, reprobus aestimatur. Unde Esajas e dicebat ad Hierusalem: Pecunia tua reproba est, varipes tui miscent vinum cum aqua, &c. Ideò ergo mensas nummulariorum evertit, significans, quia in templo Dei non debent esse nummi, nisi spirituales, id est, qui Dei imaginem, non Diaboli, portant. Aut certe mensas nummulariorum, Sacerdotum dicit scripturas. Novo enim Testamento succedente priori, evertæ sunt scripturæ illorum.

Corr. Rom. § Hæc Palea (quemadmodum & sequens) est in aliquot vetustis exemplaribus, in quibus Palea raro habentur. Est autem sumpta ex auctore operis imperfecti

a Ivo p. 8. c. 89. Panorm. l. 7. c. 26. b Paulò aliter. c Psal. 70. d aliquam bladi speciem. e Esai. 1.

(cujus multe sententiæ partim rejiciendæ, partim in bonam partem interpretandæ sunt) & quidem multis locis de industria, quod ibi plenius, hic in summam redactum est, incolunt ferè sententiâ. Quamobrem ea tantum mutata, aut locupletata sunt, quæ valde conducere visum est. Quod etiam in sequenti capite est observatum.

C. XII. De eodem. P A L E A.

Item ex verbis Augustini, hinc inde collectis, & in summam redactis ad Psal. 70. vers. Quoniam non cognovi.

QUoniam non cognovi literaturam. Aliqui codices habent [negotiationes:] in quo diversitas Interpretum sensum ostendit, non errore inducit. Ergo si propterea iste totâ die laudem Dei dicit, quia non cognovit negotiationes, corrigant se Christiani, non negotientur. Sed ait mihi negotiator: Affero ex longinquo merces, mercedem laboris mei, unde vivam, peto: dignus a est enim operarius mercede sua. De mendacio, de perjurio agitur, non de negotio. Ego enim mentior, non negotium. Possem enim dicere, tanto emi, tanto vendam: si placet, eme. Quomodo ergo revocas à negotiatione? omnes artifices mentiuntur, futores, agricolæ. Vis, ut optem earum tempus, ut possim vendere annonam, quam servavi? sed non hoc faciunt, inquis, agricolæ boni: nec illa negotiatores boni. Quid enim? Etiam & filios habere malum est, quia quando eis caput dolet, malæ & infideles matres ligaturas sacrilegas, & incantationes quarunt? omnia ista hominum, non rerum peccata sunt. Quære ergo Episcope (dicit mihi negotiator) quomodo Psalmistam intelligas, & noli me prohibere à negotiatione: negotiatio enim me non facit malum, sed iniquitas mea, & mendacium meum. Quæramus ergo negotiatores, qui præsumunt gloriari ex suis operibus, si sunt contra illam gratiam, quam hic Psalmita commendat, ut nemo de suis operibus gloriatur. Et sicut contra Medicos superbos salutis pollicitatores vigilat hoc, quod dictum est b: Totâ die salutem tuam: sic contra negotiatores de operibus suis gloriantes vigilat hoc, quod dictum est c: Os meum annuntiabit justitiam d tuam. Unde & Dominus expulit illos de templo, volentes suam justitiam statuere, & ignorantes justitiam Dei. Meritò dictum negotium, quia negat otium, quod malum est, neque querit veram quietem, quæ est Deus.

C. XIII. De eodem.

Item Cassiodorus in eundem Psalium 70. in eundem versiculum.

QUid est aliud negotium e, nisi quæ possint vilibus comparari, carius velle distrahere? & infra. Negotiatores ergo illi abominabiles existimantur, qui justitiam Dei minime considerantes, per immoderatum pecunie ambitum polluantur, merces suas plus perjurii onerando, quam pretiis. Tales ejecit Dominus de templo, dicens: Nolite facere domum patris mei, domum negotiationum.

C. XIV. Nomine Sacerdotis careat, qui Dei ministros à suis vocat officii.

Item Cyprianus ad Clerum, & plebem Furnitanorum, lib. 1. epist. 9.

NEque g apud altare Dei meretur nominari in Sacerps. dotum prece, qui ab altari Sacerdotes & ministros voluit avocare. Et ideo Victor, cum contra formam nuper in Concilio à Sacerdotibus datam, Geminium Faustinum Presbyterum ausus sit tutorem constituere, non est, quòd pro dormitione ejus apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine ejus in Ecclesia frequentetur: ut Sacerdotum decretum religiosè, & necessariè factum fervetur à nobis.

a Luc. 10. b Psal. 87. c Psal. 70. d justitiam tuam, id est, non meam, &c. Aug. e al. negotiari. f Joan. 2. g Ivo part. 6. c. 339.

DISTINCTIO LXXXIX.

DOmnia a quoque sua oportet Episcopum bene esse prepositum, ut quaedam inde quodammodo futurae dispensationis argumenta sumantur. In dispensatione vero Ecclesiae hanc regulam observandam noverit, ut nulli quantumlibet exercitatio personae duo simul officia committat: neque secularibus viris res Ecclesiasticas gubernandas committat.

C. I. Uni personae duo non committantur officia.

Unde Gregorius a scribit omnibus Episcopis.

Singula b Ecclesiastici juris officia, singulis quibusque personis singulatim committi jubemus. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita in Ecclesiae corpore, secundum veridicam e Pauli sententiam, in uno eodemque spiritu, alii conferendum est hoc officium, alii committendum est illud: neque uni, quantumlibet exercitatio personae, uno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem representat: ita varietas personarum per diversa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & venustatem sanctae Dei Ecclesiae manifestat. Et sicut indecorum est, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.

Corr. Rom. ¶ a Gregorius] Caput hoc à collectoribus ita citatur, quasi sint verba alicujus epistolae B. Gregorii. Verum à Joanne Diacono l. 2. vita ejusdem sancti Pontificis, num. 54. sic referuntur: Singula Ecclesiastici juris officia, singulis quibusque personis singulatim committi debere dicebat; asserens, quia sicut in uno, &c. Ex eo autem nonnulla sunt emendata.

C. II. Quilibet Episcopus vicedominum & aconomum habeat.

Item Gregorius Anathemio Subdiacono, lib. 9. epist. 66.

Volumus d, ut frater noster Paschasius, & vicedominum sibi ordinet, & majorem domus: quatenus possit vel hospitibus supervenientibus, vel causis, quae eveniunt, idoneus & paratus existere. Si vero & negligentem eum prospicias, & ea, quae diximus, implere differentem; omnis Clerus ejus adhiberi debet, ut communi consilio ipsi eligant, quorum personae ad ea, quae praediximus, valent ordinari.

Gratian. Hinc a colligi potest Archidiaconi electionem à sancto Clero, si Episcopus negligens vel differens fuerit, canonicè fieri posse. Officium vicedomini est Episcopatum e disponere.

Corr. Rom. ¶ a Hinc] Verba haec usque ad vers. officium, absunt à plerisque vetustis exemplaribus.

C. III. Quod sit officium vicedomini.

Unde Gregorius Clementine patriciae, lib. 1. epist. 11. post alia.

Diaconum f verò Anatolium, quem ad vos dirigi poposcistis, hoc nos facere non posse, causae magis modus, quam rigoris austeritas facit. Vicedominum enim eum constituimus, cujus arbitrio Episcopum commissimus disponendum.

C. IV. De eodem.

Item ex Concilio Chalcedonensi, cap. 26.

Quia g in quibusdam Ecclesiis, sicut ad nos pervenit, sine aconomo Episcopi res Ecclesiasticas tractant; placuit omnes Ecclesias habentes Episcopos, etiam aco-

a 1. Tim. 3. b Polyc. l. 4. tit. 23. Ansel. l. 7. c. 108. Ivo p. 6. c. 344. c Rom. 12. d Polyc. l. 4. tit. 22. Ansel. l. 6. c. 145. e Episcopium. f Ansel. l. 7. c. 77. g 16. q. 7. c. quoniam in quibusdam. Ansel. l. 6. c. 143. Polyc. l. 4. tit. 22. Derudedit, p. 4.

nomum habere de proprio Clero, qui gubernet Ecclesiae res cum arbitrio sui Episcopi: ut non sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerum Ecclesiasticarum, & ex hoc eveniat res ejusdem Ecclesiae dispergi, & Sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si verò quis hoc non observaverit, divinis subjaceat regulis.

Corr. Rom. ¶ Hic idem canon refertur infra 16. quest. 7. c. quoniam in quibusdam; ex versione Dionysii. Hic enim est ex prisca, quae extat in collectione Isidori.

C. V. Secularibus viris res Ecclesiasticas non committantur.

Item Gregorius Januario Caralitano Episcopo, lib. 7. epist. 66.

Indicatum a est nobis, quòd Laicis quibusdam curam vestri patrimonii commiseritis b, qui postmodum in rusticorum vestrorum depraedationibus, atque a fatigationibus fuerint deprehensi, & reddere res, quas indecenter retinent habitas, quasi suae ditionis, quippe vestrae non suppositi curationi, postponent, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem. Quod si ita est, districtè à vobis discuti convenit, atque inter eos, Ecclesiaeque vestrae rusticos causam examinare subtilius. Et quicquid in eis fuerit fraudis inventum, cum pena legibus statuta reddere compellantur. De cetero verò cavendum à fraternitate vestra est, ne secularibus viris, atque non sub regula nostra degentibus, res Ecclesiasticas committantur, sed probatis de vestro officio Clericis. In quibus, si quid reperiri poterit pravitatis, ut in subditis, emendare, quod illicitè gestum fuerit, valeatis: quòd & videlicet apud vos habitus sui officium magis convenienter administrent, quam accusent.

Corr. Rom. ¶ a Atque fatigationibus] In plerisque manuscriptis legitur, atque ex fatigationibus: in editionibus epistoliarum B. Gregorii, atque per hoc & fatigationibus: in uno autem vetusto earundem epistoliarum codice, atque per hoc ex fugationibus.

¶ b Quò videlicet] Apud B. Gregorium legitur, quos apud vos habitus sui magis officium commendat, quam excuset.

3 pars. Gratian. Propinquus etiam, vel favore sibi conjunctus, Ecclesiastica officia Episcopos committere non audeat.

C. VI. Ecclesiastica officia non committat Episcopus propinquus, vel favore conjunctus.

Unde in Concilio Toletano X. cap. 3. legitur.

Decenter omnibus placet, & in praesenti tale rescindere factum, & non esse de cetero faciendum. Quicunque c igitur Pontificum deinceps aut sanguine propinquus, aut favore personis quibuscunque sibi conjunctis d talia luera e commendare tentaverit, ad suum nefandae praesumptionis excidium, & quod justum fuerit, devocetur in irritum, & qui ordinaverit, annuae excommunicationi subjaceat. Quae verò ablata fortasse fuerint, ab eo, qui tulerit, reddantur in duplum.

Gratian. Porro ipsa officia quare ita sint distinguenda, & non uni personae omnia committenda, ex auctoritate Gregorii & Bonifacii Papae datur intelligi, qui sic ajunt:

C. VII. Graduum & ordinum distributio, Ecclesiasticam unitatem conservat.

Corr. Rom. ¶ Caput hoc penè iisdem verbis legitur in epistola Bonifacii secundi ad Eudalium, & Gregorii primi ad Episcopos Galliarum, l. 4. epist. 52. Sic quoque in aliis epistolis B. Gregorii multa leguntur, quae in scriptis superiorum Pontificum habentur.

AD hoc dispersionis f divinae provisio, gradus diversos & ordines constituit esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhibent, & potiores

a Ansel. l. 6. c. 146. b committentes,] orig. c Nam quisquis] orig. d devinctus] orig. e al. loca. f al. dispositionis. minoribus

minoribus dilectionem impenderent, vera a concordia fieret, & ex diversitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim universitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentia ordo servaret. Quia vero quaque creatura in una eademque qualitate b gubernari, vel vivere non potest, caelestium militiarum exemplar nos instruit: quia dum sunt Angeli, & sunt Archangeli, liquet, quia non sunt aequales, sed in potestate & ordine (sicut nostis) differt alter c ab altero.

DISTINCTIO XC.

Litigiosus quoque prohibetur ordinari: quia qui sua potestate discordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes dissidentium prohibetur recipere, nequaquam litigandi facilitate alios ad dissidium debet provocare.

C. I. Clerici discordes deficiantur, vel revocentur ad concordiam.

Unde in Concilio Carthaginensi IV. c. 59. legitur.

Discordantes ad Clericos Episcopus vel ratione, vel potestate ad concordiam trahat: inobedientes Synodus per audientiam damnet.

C. II. Dissidentium fratrum in Ecclesia oblationum dona non recipiantur.

Item ex eodem, c. 93. & 94.

Oblationes e dissidentium fratrum, neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur. Similiter. f §. 1. Dona g eorum, qui pauperes opprimunt, a Sacerdotibus refutanda sunt.

C. III. Extra Ecclesiam esse probatur, qui pacem cum proximo non habet.

Item Cyprianus de unitate Ecclesiae.

Neque ad Cain munera respexit Deus. Neque enim pacatum habere Deum poterat, qui cum fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? Quae sacrificia celebrare se credunt aemuli Sacerdotum? An secum esse Christum, cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi Ecclesiam colliguntur? Tales etiam occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis, & gravis culpa discordiae nec passione purgatur.

C. IV. Murmurantes a fratrum unitate alieni efficiantur.

Item ex octava Synodo.

Alienus b sit a fratrum unitate, qui murmurat, & opus ejus abjiciatur, qui murmurans a extiterit, ne poenam murmurantium incurrat, de qua Apostolus i dicit: Neque murmuraveritis, sicut quidam murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore. Juxta e mensuram itaque operis peccator (quod in hac sententia Apostoli plenius declaratur) Sacerdotis judicio poeniteat.

Corr. Rom. § In libello B. Basilii de institutis Monachorum Rufino interprete, (qui nuper Coloniae cum regula B. Benedicti est impressus) cap. 42. in ultima responsione habetur prima pars hujus capituli, usque ad vers. abjiciatur.

§ Qui murmurans] Eiusdem libelli, cap. 50. penultima interrogatio sic habet: Si vero etiam quis murmuret propter eam, quae erga eum sententia servabitur? Resp. Ea, quae circa eos, qui murmuraverunt in deserto. Dicit enim Apostolus: Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.

a Una concordia fieret ex diversitate contextio.] orig. b aequalitate] Bon. c al. nris. d Burch. l. 2. c. 215. Ivo p. 6. c. 290. e Burch. l. 4. c. 38. & 39. Ivo p. 2. c. 47. & 48. f ut. similiter dona eorum. g Infra e. eorum. h Burch. l. 10. c. 52. & 54. Ivo p. 13. c. 35. ex Concilio Moguntino i 1. Cor. 10.

§ & Juxta] Haec pars non habetur in eo Basilii loco. Apud Burchardum vero & Ivonem (a quibus citatur ex Concilio Mogunt.) sic legitur: juxta mensuram opusque peccati, quia in hoc sententia, &c.

C. V. Corripiantur, qui rixas & contentiones amant.

Item ex eodem.

Si a quis Monachus a b contentiones vel rixas amaret, vel manifestum convicium fratri intulerit, jura arbitrium rectoris, modumque peccati diuturna existit poenitentia. Item c. §. 1. Qui contentiosus, aut murmurans extiterit, secundum arbitrium prioris tamdiu e poeniteat, quamdiu culpae qualitas extat.

Corr. Rom. § Si quis Monachus] Hanc priorem partem Burchardus & Ivo citant ex Concilio Agathensi, in quo etiam habetur ex codice librorum sexdecim, lib. 5. cap. 22. Absit autem fevd ubique, etiam in multis Gratiani exemplaribus, vox, Monachus.

§ Tamdiu] Apud Burchardum & Ivonem (qui citant hanc partem posterioriorem ex Moguntino; habetur autem in libro sententiarum Patrum, c. 96. ex statutis seniorum) legitur: ita poeniteat, qualiter culpa qualitas extat.

C. VI. Dissidentes Episcopi ad concordiam redire cogantur.

Item ex Concilio Carthaginensi IV. cap. 25.

Dissidentes d Episcopos, si non timor Dei, Synodus reconciliet.

C. VII. De eodem.

Item ex eodem, cap. 26.

Studendum e est Episcopis, ut dissidentes fratres, sive Clericos, sive Laicos, ad pacem magis, quam ad iudicium coerceant f.

C. VIII. Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt.

Item ex eodem, cap. 94.

Eorum g, qui pauperes opprimunt, dona a Sacerdotibus sunt refutanda.

C. IX. A cetero alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt.

Item ex Concilio Agathensi, c. 31.

Placuit b etiam, ut (sicut plerumque fit) quicumque odio aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem revocari diuturna i obstinatione nequiverint, a Sacerdotibus civitatis primitus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciosam intentione noluerint, de Ecclesiae cetero iustissima excommunicatione pellantur.

C. X. Inediis maceretur acerrimis, qui fratri suo reconciliari noluerit.

Item Fabianus Papa.

Si quis k contristatus noluerit reconciliari fratri suo, satisfaciendo eo, qui contristavit, acerrimis maceretur inediis, usque dum gratanti animo satisfactionem recipiat.

C. XI. Episcopi ad pacem firmiter tenendam vicissim sibi consilium & auxilium praestent.

Item Innocentius secundus.

Praecipimus l, ut Episcopi ad solum Deum & salutem populi habentes respectum, omni tepiditate semota, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi con-

a In regula Isidori cap. 17. Burch. l. 10. c. 62. Ivo p. 13. c. 63. b absit a multis exempl. c In libr. sententiarum Patrum, c. 96. ex statutis seniorum. Burch. l. 10. c. 53. Ivo p. 13. c. 54. d Burch. l. 1. c. 62. Ivo p. 5. c. 172. e Burch. l. 2. c. 101. Ivo p. 5. c. 203. f Cohortentur.] vera lectio. g Sup. ead. oblationes. Burch. l. 5. cap. 39. Ivo p. 2. c. 48. h Burch. l. 10. c. 61. Ivo part. 13. c. 62. i ad diutina intentione. k Burch. l. 10. c. 59. Ivo part. 13. c. 60. ex Fabiano. l In Concil. Lateran. c. 9. extra de trengu. & pace. c. 1. §. praecipimus. ex Alex. 3. filium

filium & auxilium præbeant: neque hoc alicujus amore vel odio prætermittant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

C. XII. Expellendi sunt à communione fidelium, qui sibi invicem reconciliari noluerint.

Item Victor Papa ad Afros, epist. 2.

Perlatum a est ad sedem Apostolicam, aliquos vestrum nocere fratribus velle, & ut cadant decertare: similiter in Sacramentis discrepare: & ob id contentiones & æmulationes fieri inter vos: à quibus dissensionibus vos avertere, & in his omnibus concordare, & opem ferre vicissim mandamus. Nam si hoc agere citò neglexeritis, & vicissim reconciliari non studueritis, ab Apostolicæ sedis, & totius Ecclesiæ communione vos pelli non dubitetis.

DISTINCTIO XCI.

Qui autem turpi lucro, vel inhonesto negotio victum sibi querere prohibentur, de oblationibus Ecclesiæ stipendia consequantur. Quod si Ecclesiæ ei sufficere non poterit, proprio artificio c, vel agriculturâ (exemplo Apostoli d, qui de labore manuum vivebat) sibi necessaria inventat: ita tamen, ut occasione sui operis vigiliis Ecclesiæ non desit. Quod absque inæqualitate sui corporis nulli impunè conceditur.

C. I. Corripiantur Clerici, qui officiis matutinis, vel vespertinis se subtrahunt.

Unde Pelagius e Papa.

Eleutherius f Frater & Coepiscopus noster queritur, Clericos suos sibi contra canones superbire, & id, quod nobis jubentibus factâ in serinio cautione promisit, ut quotidianis diebus vigiliæ in ejus celebrarentur Ecclesiæ, illis contemnentibus implere non posse, sed magis unumquemque suis (postposito Ecclesiæ servitio) vacare negotiis. Et idèd experientia tua eos, quos tibi esse ostenderit contumaces, debitâ objurgatione compesce & modis omnibus vigiliis vacare compelle.

C. II. De eodem. P A L E A.

[Item ex Concilio Nannetenfi.]

Presbyter g manè, matutinali officio expleto, pensum servituti suæ, canendo Primam, Tertiam, Sextam. Nonamque persolvat: ita tamen, ut postea horis competentibus, & signis designantibus juxta possibilitatem aut à se, aut à scholaribus publicè compleantur. Deinde peractis horis, infirmis visitatis, si voluerit, ad opus rurale exeat jejunus, ut iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitem, sive diversorum commeatium, infirmorum quoque, atque defunctorum succurrere possit, usque ad statutam horam pro qualitate temporis & opportunitate b. *Item ex dictis S. Benedicti i. §. 1. Prophetâ dicente: Septies in die laudem dixi tibi: qui septenarius sacratus numerus à nobis sic implebitur, si Matutinæ, Primæ, Tertix, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, Completorii- que tempore nostræ servitutis officia persolvamus: quia de his dixit Propheta k: Septies in die laudem dixi tibi. Nam de nocturnis vigiliis idem ipse Propheta ait: Mediâ nocte surgebam ad confitendum tibi. Ergò his temporibus referamus laudes Creatori nostro super judicia justitiæ suæ.*

a Pamor. l. 8. c. 147. Polyc. l. 4. tit. 13. b al. fratres. cal. artificio. d Act. 2. § 1. Cor. 4. 1. Theff. 2. § 2. Theff. 3. e al. Gelasius. f Anf. l. 7. c. 165. g extra de celeb. Mis. c. 1. ex Agathensi. Burch. l. 2. c. 104. Ivo p. 6. c. 181. ex Nannetenfi. h al. opportunitatis. i In reg. S. Benedicti, cap. 16. Burch. l. 2. c. 105. Ivo p. 6. c. 212. k Psal. 118.

T O M. I.

C. III. Sine officii detrimento, artificio sibi Clericus necessaria quærat.

Item in Concilio Carthagenensi, c. 52. § 49.

Clericus a victum & vestimentum sibi artificio, vel agriculturâ, absque officii sui duntaxat detrimento, parat b. *Item c. §. 1. Clericus, qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendio privatus & excommunicatur.*

Corr. Rom. § α Privatus] In postrema Coloniensi Conciliorum editione legitur, privetur. Sed in vetustioribus Coloniensibus, duabus Parisiensibus, exemplaribus duobus hujus Concilii manuscriptis Vaticanis, & uno Soricensi Regio legitur, quemadmodum apud Gratianum.

C. IV. De eodem.

Item ex eodem, c. 51. 53. § 48. § 50.

Clericus d, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificio victum quærat. *Item c. §. 1. Omnes Clerici, qui ad operandum validi sunt, & artificio, & literas discant. Qui verò non pro emendo aliquid in mundanis, vel in foro deambulans, ab officio suo degradentur. Interemptores & autem ab officio declinantes vel negligentius agentes, ab officio suo removeantur.*

Corr. Rom. § Caput hoc confectum est ex multis capitibus Carthagenensis quarti, non suo ordine dispositis.

§ α Interemptores] In exemplaribus Concilii etiam manuscriptis legitur: Clericum inter tentationes ab officio suo declinantem, vel negligentius agentem, ab officio suo removendum. Contra enim in canone 42. jubet, Clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum. Sed ob glossam non est mutatum.

Gratian. De tentationibus verò, ob quas (præter tyrannorum persecutionem) aliqui Clerici officium suum deserbant, agit B. Ambrosius, epist. 17.

C. V. De eodem.

Item ex Concilio Aurelianensi I. c. 30.

Clerici verò, qui ad opus sanctum adesse contempserint, secundum arbitrium Episcopi Ecclesiasticam suscipiant disciplinam.

DISTINCTIO XCII.

Cum autem ad Ecclesiam venerint, corde magis, quam voce Deo cantandum meminervint.

C. I. Corde, non voce tantum Deum laudare debemus.

Unde Hieronymus lib. 3. comment. ad cap. 5. epistola ad Ephesios.

Cantantes f & psallentes in cordibus vestris Domino. Audiant hæc adolescentuli: audiant ii, quibus psallendi in Ecclesia officium est: Deo non voce, sed corde cantandum: nec in Tragædorum modum guttur & fauces dulci medicamine liniendæ g sunt, ut in Ecclesia theatralis moduli audiantur, & cantica; sed in timore, in opere, in scientia Scripturarum.

Gratian. Ab officio autem cantandi & psallendi Diaconi inveniuntur exempti; ne dum vocis modulationi student, altaris ministeria negligant.

C. II. Cantandi officium Diaconi sibi non usurpent.

Unde Gregorius I. lib. 4. epist. 44. seu c. 88. §

l. 12. post finem epistolarum, in Concilio ab ipso habito:

In b sancta Romana Ecclesia dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium & Cantores eligantur, & in Diaconatus ordine constituti, modulationi vocis interserviant,

a Burch. l. 2. c. 303. Ivo p. 7. c. 180. b al. apparet. c Cap. 49. d Burch. lib. 2. c. 102. Ivo p. 6. c. 179. § 180. e C. 53. C. 48. Burch. l. 2. c. 210. Ivo p. 6. c. 285. Burch. lib. 2. cap. 51. C. 50. f Anf. l. 7. c. 70. Eph. 5. g ul. coliniendas, ut. h Ansel. l. 7. c. 69. Polyc. l. 4. tit. 31. Ivo p. 2. cap. 79.

S

quos ad prædicationis officium, & elemosynarum studium vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad sacrum ministerium, dum blanda vox queritur, quæri congrua vita negligatur, & Cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. Quâ in re præfenti decreto constituo, ut in hac sede sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque Evangelicæ lectionis officium inter Missarum solennia exolvant: Psalmos verò, ac reliquas lectiones censeo per Subdiaconos, vel si necessitas exigat, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema sit.

Corr. Rom. § α Ministerium] In impressis sequebatur, constituti, que vox expuncta est, quoniam neque in vetustis Gratiani exemplaribus est, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & videtur addi in glossa ad versic. ministerium: que etiam glossa non est inter vetustiores.

2 pars. Gratian. A quibus ordandos oportet esse immunes, breviter monstratum est. De quorum verò manibus ordines suscipere debeant, facile patet. Sacerdos enim, & cuncti infra ipsum constituti, ab Episcopis suis debent ordinari.

C. III. Qui non sunt ordinati ab Episcopo, in pulpito non psallant, neque legant.

Unde in Concilio Martini Papæ legitur:

NON a liceat in pulpito psallere, aut legere, nisi qui ab Episcopo Lectores sunt ordinati.

Gratian. De Episcopis autem, à quibus, vel in quibus locis ordinari debeant, supra definitum est.

3 pars. §. 1. Nunc autem queritur de his, qui ordinati à parochiis suis non recipiuntur, vel pro aliqua causa eas alire noluerint, an in alterius parochia Episcopale possint officium celebrare? De his in Concilio Martini Papæ b sic statutum est:

C. IV. Sacerdotis tantum officium gerat Episcopus, quem sua parochia non recipit.

I. SI c quis ordinatus Episcopus α, pro contentione & populi, aut pro aliqua ratione, non pro sua culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit, hunc oportet honorem Sacerdotii tantummodo contingere; ita ut de rebus Ecclesiæ, in quam venit d, nihil sibi præsumat, sustineat autem, quod de eo sanctum Concilium iudicare voluerit.

Corr. Rom. § α Episcopus,] In vulgatis sequebatur, ad parochiam, cujus est electus: quæ inducta sunt auctoritate manuscriptorum, & originalis, ac cæterorum collectorum.

§ β Contentione] In duobus vetustis exemplaribus Gratiani, & uno Conciliorum Regis Catholici legitur, contentione.

C. V. De Episcopo ordinato, quem sua parochia non recipit.

Item ex Concilio Antiocheno, c. 18.

II. SI e quis Episcopus ordinatus ad parochiam, cujus f est electus, minime accesserit, non suo vitio, sed quod eum aut populus vetet g α, aut propter aliam causam, non tamen ejus vitio perpetrata, hic & honoris sit & ministerii particeps: dummodo rebus Ecclesiæ, ubi ministrare cognoscitur, in nullo molestiam exilat. Quem etiam observare & convenit, quicquid Synodus perfecta γ provincie iudicando decreverit.

Corr. Rom. § α Vetet,] οὐκ τὴν τῆ λαὸν παραίτησιν: sed quod populus recuset.

§ β Observare] ἐκδέχεσθαι, id est, expectare & suscipere.

§ γ Perfecta] Antea legebatur, perfecta. Restituta est vera lectio ex originali, & Burchardo, & Ivone. Quid autem sit Synodus, quæ hic perfecta, & in paulo post se-

a In capitulis Mart. Brac. c. 45. b Cap. Mart. Bracar. c. 10. c Vide Pelag. 1. in epist. ad Benignum. Polyc. l. 2. tit. 13. Burch. lib. 1. c. 49. Ivo p. 5. c. 151. d al. convenit. e in epist. Pelag. Polyc. ibid. Burch. l. 1. c. 141. Ivo p. 5. c. 152. f al. cui. g al. vitet.

quentibus capitibus integra dicitur, exponitur infra ead. c. si quis Episcopus, tertio.

C. VI. A sua parochia non recepti aliis molestiam non inferant.

Item ex Concilio Ancyrano, c. 28.

SI a qui Episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerunt denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim Prafulibus earum inferre, seditiones adversus eos excitando, hos abjici b placuit. Quod si voluerint in Presbyterii ordine, ubi prius fuerant, ut Presbyteri residere, non abjiciantur à propria dignitate. Si autem seditiones commovent ibidem constitutis Episcopis, Presbyterii quoque honor talibus auferatur, fiantque damnatione c notabiles.

C. VII. Communionem privetur Episcopus, qui sibi commissam Ecclesiam adire neglexerit.

Item ex Concilio Antiocheno, c. 17.

III. SI d quis Episcopus per manus impositionem Episcopatum acceperit, & α sibi commissum ministerium subire neglexerit, nec acquieverit ire ad Ecclesiam sibi commissam, hunc oportet communionem privari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreverit ejusdem provincie Synodus Sacerdotum.

Corr. Rom. § α Et sibi] Ita etiam Burchardus & Ivo. Sed in versione Dionysii, quam in cæteris partibus referunt, legitur: & præesse populo constitutus ministerium subire, &c. quod ad verbum de Græco expressum est.

C. VIII. Sine Concilio integri ordinis vacentem Episcopus vacans Ecclesiam non adeat.

Item ex eodem, c. 16.

IV. SI e quis Episcopus vacans in Ecclesiam non habentem Episcopum, surripiens populos, sine Concilio integri ordinis irruerit, etiam si populus, quem seduxit, desideret illum, alienum eum ab Ecclesia esse oportet. Integrum autem & perfectum Concilium dicimus illud, cui Metropolitanus α Episcopus interfuit.

Corr. Rom. § Hæc versio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Ivo sequuntur, eadem ferè est atque illa Martini Bracarenfis. Dionysiana verò longè magis accedit ad verba Græca.

§ α Metropolitanus] Addendus est Metropolitanus etiam. Sic enim Græcè, ἡ ὁ τῆς μητροπόλεως.

4 pars. Grat. Quod autem supra Clerici se vigiliis f subtrahentes excommunicari jubentur, de his intelligendum est, qui ab Episcopo frequenter admoniti, negligentiam suam corrigere contemnunt.

C. IX. Excommunicatur Clericus, qui ab Episcopo commonitus, matutinis vel vespertinis horis adesse neglexerit.

Unde in Concilio Martini Papæ legitur:

V. SI g quis Presbyter, aut Diaconus, vel quilibet Clericus Ecclesiæ deputatus, si intra civitatem fuerit, aut in quolibet loco, in quo Ecclesia est, & ad quotidianum psallendi officium h, matutinis vel vespertinis horis ad Ecclesiam non convenerit, deponatur à Clero, si tamen castigatus veniam ab Episcopo per satisfactionem noluerit promereri.

DISTINCTIO XCIII.

I. Obedientiam autem inferiores ordines i superioribus debent. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, ut nulli liceat ei communicare, cui

a Polyc. ibid. Burch. l. 1. c. 36. Ivo p. 5. c. 147. b ἀδοξίτητοι, id est, segregari. c ἐκκλησιαστικοί, id est, abdicatos. d Polyc. lib. 2. tit. 12. Burch. l. 1. c. 37. Ivo p. 5. c. 148. e Apud Mart. Bracar. c. 9. Burch. l. 1. c. 39. Ivo p. 5. c. 150. f sup. dist. 91. c. Clericus victum. g In cap. Martini Bracar. c. 64. ex Tolet. l. c. 5. h al. sacrificium. i al. ex ordine.

pro actibus suis inimicus ipse extiterit: nec in Ecclesia esse poterit, qui ejus cathedram deserit.

C. I. Cui pro actibus suis Apostolicis inimicatur, ei communicare non debemus.

Unde beatus Apostolorum Princeps Petrus in ordinatione Clementis populum alloquens, inter cetera ait:

Si inimicus est iste Clemens alicui pro actibus suis, vos nolite expectare, ut ipse vobis dicat, cum illo nolite amici esse: sed prudenter observare debetis, & voluntati ejus absque commotione obsecundare, & avertere vos ab eo, cui ipsum sentitis adversum: sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur: ut unusquisque, qui in culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei, qui omnibus praestit, & per hoc redeat ad salutem, cum obedire coeperit monitis Praesidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipse amicus non est, & locutus fuerit his, quibus ipse non loquitur, unus est & ipse ex illis, qui exterminare Dei Ecclesiam volunt, & cum corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra vos est. Est et multo nequior hostis hic, quam illi, qui foris sunt, & evidenter inimici sunt. Hic enim per amicitiarum speciem, quae sunt inimica, gerit, & Ecclesiam dispergit, ac vastat. Ideoque, & charissimi, his Apostolicis institutis vos momentis instruimus, ut effecta certior charitas vestra sollicitudinis deinceps agere studeat, & cautius, nec perverfi & infideles homines, laedendi fideles ac benevolos habeant facultatem.

Corr. Rom. ¶ *α* Ideoque,] Hinc usque ad finem sunt in Fabiani tantummodo epistola. Quamobrem ex ipso potissimum videtur Gratianus cetera etiam sumpsisse.

C. II. A nullo debet suscipi, quem Romana depellit Ecclesia.

Item Gregorius l. 5. epist. 26. seu c. 126.

Miratus e valde sum, quia in tanto Salonitanae Ecclesiae Clero, vel populo, vix duo ex sacris ordinibus inventi sunt, frater scilicet & Coepiscopus noster Paulinus, & dilectissimus filius meus Honoratus, Archidiaconus ejusdem Ecclesiae, qui communicare Maximo, Sacerdotium rapienti, minime consentirent, & se Christianos esse cognoscere. Debuisset enim, filii charissimi, pensare ordines vestros, & quem sedes Apostolica repellebat, repulsum cognoscere, ut prius, si posset, ab illatis criminibus munda retur, & tunc ei vestra dilectio communicaret, ne particeps obligationis ejus existeret.

C. III. Non est in Ecclesia, qui cathedram Petri non sequitur.

Item Cyprianus de unitate Ecclesiae.

Qui d cathedram Petri, super quam e fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse non confidat.

Corr. Rom. ¶ *Apud Cyprianum Romae impressum haec leguntur:* Hanc Ecclesiae unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesiae renititur & resistit, in Ecclesia se esse confidit? Verum in Vaticana Bibliotheca, praeter octo integra Cypriani exemplaria, est etiam aliud, in quo tantum opuscula quaedam continentur, & inter ea hic tractatus. Atque in eo codice, itemque in altero integro Monasterii S. Salvatoris Bononiae, sunt verba haec, quae a Gratiano & Ivone afferuntur. Ac sane paulo ante Cyprianus hanc ipsam Petri cathedram esse ostenderat, unde unitas Ecclesiae penderet.

Gratian. Episcopi vero, qui Apostolicis ordinationi subjacent, etiam hanc reverentiam debent, ut sese singulis annis, Apostolorum liminibus representent.

a Clemens epist. 1. Anacletus epist. 1. Alex. epist. 1. Fabianus epist. 1. Conc. Valen. 1. c. 6. 2. g. 3. c. 15. Ivo p. 14. c. 22. Anf. lib. 1. c. 6. Polyc. l. 1. tit. 16. b al. habere,] al. gratiam reparare. c Anf. l. 21. c. 11. d Ivo part. 5. c. 361. e al. quem.

C. IV. Singulis annis Apostolorum limina visitent Episcopi, qui ordinationibus Apostolicis subjacent.

Unde Anacletus & Zacharias Papa.

Juxta a sanctorum Patrum & canonum instituta, omnes Episcopi, qui hujus Apostolicae sedis ordinationi subjacent, qui propinqui sunt, annue circa Idus Maji sanctorum Principum Apostolorum Petri & Pauli liminibus praesententur, omni occasione seposita. Qui vero de longinquo, juxta chirographum suum impleant. Qui autem hujus constitutionis contemptor extiterit, praeterquam si aegritudine fuerit detentus, sciat se canonicis subjacere sententiis.

Corr. Rom. ¶ *Hic est canon quartus Synodi Romae habite sub Zacharia Papa, quae extat in Bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla sunt in hoc capite emendata.*

2 pars. Gratian. Reliqui vero in Ecclesia minores semper debent majoribus subesse, sicut in Synodo Romana S. Sylvestri, c. 7. legitur.

C. V. Minores majoribus obedientiam exhibeant.

Ac Subdiacono usque ad Lectores omnes subditi sint Diacono Cardinali urbis Romae, in Ecclesia representantes ei honorem. Porro Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolythus, Acolytho Exorcista, Exorcista Lector, Lectori Ostiarius, Ostiario Abbas, & Abbati Monachus, in omni loco representent obsequium, sive in publico, sive in gremio Ecclesiae.

Corr. Rom. ¶ *Caput hoc & apud Gratianum, & in ipsius Synodi editionibus videtur valde mendosum. Burchardus & Ivo sic habent:* A Subdiacono usque ad Lectorem, omnes subditi sint Diacono Cardinali urbis Romae, in Ecclesia honorem representantes tantum. Pontifici vero Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, Acolythus, Exorcista, Lector, Abbas, Monachus, in omni loco representent obsequium, sive in publico, sive in gremio Ecclesiae. Verum ob magnam codicum varietatem, & propter glossas, ac Doctorum dicta nihil ferè in textu mutatum est.

¶ *α Abbas,] De Abbate & Monacho in Synodi editionibus nulla mentio est.*

C. VI. Quod sit officium Diaconorum.

Item ex epist. 1. Clementis d ad Jacobum fratrem Domini.

Diaconi Ecclesiae tanquam oculi sint Episcopi, oberrantes, & circumlustrantes cum verecundia actus totius Ecclesiae, & persecutantes diligentius, si quem vident vicinum fieri praecipitio, & proximum esse peccato, ut referant haec ad Episcopum. ¶ *infra α. §. 1.* Sed & de peregrinis similiter Episcopo suggerant refovendis, & cetera his similia, quae ad cultum Ecclesiae & disciplinam ejus pertinent, Diaconis cura sint.

Corr. Rom. ¶ *α Et infra.] Sic legitur in plerisque manuscriptis. In vulgatis legebatur, & ita. alia vero nonnulla verba restituta sunt ex originali.*

C. VII. De eodem.

Item ex eodem, eadem epistola.

Sacerdotes e vero B. Petrus sal terrae, & mundi lumen docens praecipit, in splendore honorum operum, patrem glorificare Deum, de quibus Dominus ait f: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, &c. & iterum: Vos estis sal terrae.*

a Leo epist. 4. c. 7. Polyc. lib. 4. tit. 25. Anfeln. lib. 6. cap. 164. b al. Idibus Maji. c Burchard. lib. 2. c. 224. Ivo p. 6. c. 299. Anf. l. 7. c. 65. d Et l. 2. consil. cap. 48. e Anf. l. 7. c. 67. f Matth. 5. S 2

C. VIII. *Hi non sunt habendi Clerici, qui Episcopali providentiâ non gubernantur.*

Item ex Concilio Parisiensi a.

NULLA b ratione Clerici, aut Sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius Episcopi disciplina & providentiâ gubernantur. Tales enim acephalos, id est, sine capite, prisca Ecclesiâ consuetudo nominavit.

C. IX. *De eodem.*

Item ex epist. 3. Clementis.

Qui suis Episcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi existunt. Porro ipsi à Deo donum summi muneris consequuntur, qui per iustitiâ & præceptorum ejus semitas incedentes, Doctoribus suis, qui rectè Episcopi intelliguntur, libenter obediunt.

C. X. *Illi in Deum scandalizantur, qui suo non obediunt Episcopo.*

Item Anacletus, epist. 1.

Ille c proculdubio scandalizatur in Deum, qui rectè non docet, & qui ejus scandalizat Episcopum vel Sacerdotem.

C. XI. *Septem debent esse Diaconi in unaquaque civitate.*

Item Evaristus ad Episcopos Africanos, epist. 1.

Diaconi d (qui quasi oculi videntur esse Episcopi) in unaquaque civitate, juxta Apostolorum constituta, septem debent esse, qui custodiant Episcopum prædicantem: ne aut ipse Episcopus e ab insidiatoribus quoquo modo infestetur, aut lædatur à suis, aut verba divina, detrahendo aut insidiando, polluantur, vel despiciantur; sed veritas spirituali redoleat fervore, & pax prædicata labiis, animi cum voluntate concordet.

C. XII. *De eodem.*

Item ex Concilio Neocæsariensi, c. 14.

Diaconi f septem esse debent secundum regulam, quamvis & magna sit civitas. Regulæ autem auctoritas ista est, quod & liber Actuum Apostolorum g idem in finuat.

Correct. Rom. ¶ *¶ Quamvis magna] Antè legebatur, quamvis non magna. Emendatum est ex canone Græco (qui etiam recitatur in sexta Synodo c. 16.) & ex vulgatis etiam versionibus. In canonicis primæ Nicænæ Synodi, qui ex Arabico in Latinum conversi nuper editi sunt, canone 62. multa habentur ad hanc rem pertinentia: quem fortasse canonem significavit Andreas Colossensis septimâ actione Synodi Florentinæ.*

3 ps. Grat. *Ut igitur ex præmissis apparet, Diaconi debent obedientiam Presbyteris, sicut Presbyteri Episcopis. Sed Diaconi superbientes Sacerdotibus avari, vel potius præferri queverunt: contra quorum insolentiam multorum auctoritates manaverunt, eorum supercilium reprimentes, atque ut Sacerdotibus condignam obedientiam exhibeant, decernentes.*

C. XIII. *Nihil eorum, quo sunt decreta primis ordinibus, vendicent Diaconi.*

Unde Gelasius & Papa, in epist. ad Episcopos per Lucaniam, c. 9. & 10. ait:

Diaconos h propriam constituimus servare mensuram, nec ultra tenorem, paternis canonibus deputatum quippiam tentare permittimus: nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quæ primis ordinibus propriè decrevit antiquitas. Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis fortassis ordinibus i longiùs constitutis, necessitas extrema compellat. Quod & Laicis Christianis facere plerumque conceditur. & infra k. §. 1. Sacri corporis prærogationem l sub conspe-

a Concordat Concil. Mogunt. sub Carolo, c. 22. b Burch. l. 2. c. 226. Ivo p. 6. c. 301. c Ivo p. 6. c. 245. d Polyc. l. 2. tit. 38. Ans. l. 7. c. 69. e abest ab orig. f Ex prisca versione. Ordo Rom. c. 9. Conc. Aquigr. c. 64. Burch. l. 2. c. 219. Ivo p. 6. c. 294. & 295. g Act. 7. h Polyc. lib. 3. tit. 10. Ansel. l. 7. c. 63. Burch. l. 4. c. 57. Ivo p. 1. c. 252. & p. 6. c. 69. i al. officii.] orig. k e. 10. in medio. l al. erogationem.

ctu Pontificis, seu Presbyteri (nisi his absentibus) jus non habeant exercendi.

Corr. Rom. ¶ *¶ Gelasius] Sic est in plerisque manuscriptis, & apud Burch. & Ivo. Nam in impressis erat, Pelagius.*

C. XIV. *Inferiores Presbyteris se Diaconi cognoscant.*

Item ex Concilio Nicæno, c. 14. seu 18. a

Pervenit b ad sanctum Concilium, quod in locis quibusdam & civitatibus Presbyteris Sacramenta Diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi, qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his, qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quod quidam Diaconi etiam ante Episcopos Sacramenta & sumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & in sua Diaconi mensura permaneant; scientes, quod Episcoporum quidem ministri sunt, inferiores autem Presbyteris habentur. Per ordinem ergo post Presbytero gratiam sacrae communionis accipiant, aut Episcopo aut Presbytero porrigente. Sed nec federe in medio Presbyterum Diaconis liceat: quia si hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post hæc definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debet.

Correct. Rom. ¶ *¶ Prior pars hujus capituli usque ad vers. amputentur, est ex prisca versione, in canone 14. Reliqua verò pars est ex versione Dionysii, in canone 18. quam quidem totam asserunt & codex canonum & Burchardus & Ivo.*

¶ *¶ Sacramenta sumunt.] Græcè est, τὰς εὐχαριστίας ἄνωγται, quod Dionysius vertit, oblata contingant: quamquam Burchardus & Ivo, hoc uno ferè loco discrepantes, habent, ille quidem, sacra oblata contingant; hic verò, sacram oblationem contingant.*

C. XV. *Diaconus honorem exhibeat Presbytero, & ipse ab inferioribus honoretur.*

Item ex Concilio Laodicensi, cap. 20. c

INON d oportet Diaconum coram Presbytero sedere; sed iussione Presbyteri sedeat: similiter autem Diaconus honorem habeat à sequentibus, id est, à Subdiaconis, & omnibus Clericis.

C. XVI. *Calicem benedicere, & panem dare Diaconis non licet.*

Item ex eodem, c. 25. e

HNON oportet Diaconos & panem dare, nec calicem benedicere.

Corr. Rom. ¶ *¶ Diaconos] In vetustioribus prisca versionis editionibus est, Diaconum, Græcè est, διακόνος, quod Dionysius vertit, Subdiaconos: & sic habetur in Concilio Aquigranensi.*

C. XVII. *Sicut Episcopis, ita & Presbyteris Diaconi ministrent.*

Item ex Concilio Carthaginensi quarto, c. 37.

Diaconi f ita se Presbyteri, sicut Episcopi ministros esse cognoscant.

Corr. Rom. ¶ *¶ Quarto] Caput hoc cum duobus sequentibus habetur in Concilio 4. Carthaginensi, & in codicibus Gratiani etiam manuscriptis: itemque apud Anselmum titulo hujus capituli erat additum: Carthaginensi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios, quod minimè convenire ostendunt acta sextæ Synodi Carthaginensis, ad quam Zozimus Faustinum Potentinæ Ecclesiæ Episcopum, Philippum, & Asellum Legatos misit. Nam quarta habita est Honorio IV. & Eutychemo Coss. Sexta verò Honorio XII. & Theodosio VIII. Coss. i. e. anno vigesimo post. Quo anno (prout ex Africano Concilio can. 76. & sequentibus apparet) contra Pelagii & Celestii heresin quadam sunt definita, cum Celestius ad Zozimum Papam appellasset, quod ex nonnullis manuscriptis Zozimi, & Episcopo-*

a In Aquigr. c. 41. b Burch. l. 5. c. 26. Ivo p. 2. c. 36. c & in Agath. c. 65. & Aquigr. c. 77. d Ans. l. 7. c. 65. Burch. l. 2. c. 221. Ivo p. 6. c. 196. e Aquigr. c. 78. f Polyc. l. 2. tit. 29. Ans. l. 7. c. 63.

rum Africa ad ipsum epistolis, qua in Bibliotheca Vati-
cana servantur, demonstratur. Quare cum Zozimus in
Pontificatu duos tantum annos, & menses aliquot vixerit,
necessarium est, multo ante ipsum Pontificatum quartam Syn-
nodum Carthaginiensem habitam fuisse.

C. XVIII. De eodem.

Item ex eodem, c. 38.

PRaesente a Presbytero Diaconus Eucharistiam corporis
Christi populo, si necessitas cogat, iustus eroget.

C. XIX. De eodem.

Item ex eodem, c. 39. 40. & 41.

DIaconus h sedeat quolibet loco, jubente Presbytero.
Item Diaconus in conventu Presbyterorum interroga-
tus loquatur. Alia vero tempore oblationis tantum vel
lectionis utatur c.

C. XX. Diaconi Presbyteris se superiores non
cognoscant.

Item ex Concilio Toletano IV. c. 38.

NONnulli d Diaconi in tantam erumpunt superbiam, ut
se Presbyteris anteponan, atque in primo choro
ipsi priores stare praesumant, Presbyteris in secundo cho-
ro constitutis. Ergo, ut sublimiores se e Presbyteros
agnoscant, tam hi, quam illi in utroque a consistant.

Corr. Rom. ¶ In utroque Licet in vulgatis Gratiani
codicibus legatur, in utroque ordine, & in tonis Concilio-
rum impressis, in utroque choro: tamen in vetusto codice
Conciliorum Regis Catholici, & plerisque vetustis Gratiani,
etiam impressis, neutra vox habetur.

4 pars. Gratian. Compagis F vero calceari absque Apostoli-
ci licentia Diaconis non permittitur, sicut nec mappulis uti
absque ejusdem auctoritate quibuslibet Clericis conceditur.

C. XXI. Absque Apostolica licentia Dia-
coni compagis uti non praesu-
mant.

Unde Gregorius Joanni Episcopo Syracusano, lib. 7.
epist. 28. in dicit, prima.

PERvenit g ad nos, Diaconus Ecclesiae Catinensis calceos
compagis procedere praesumpsisse: quod quia nulli
hactenus per totam Siciliam licuit, nisi solis tantum-
modo Diaconis Ecclesiae Messanenensis, quibus olim a pra-
decessoribus nostris non dubitatur esse concessum, bene
recollitis. Quia ergo tanta temeritatis ausus non est levi-
ter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra subtili-
tate perquirat: & si a ita, sicut ad nos pervenit, inve-
nerit verum esse, utrum vel a se, vel alienus hoc aucto-
ritate praesumpserint, nobis subtiliter innotescat: ut cog-
nita veritate, quid fieri debeat, disponamus. Nam si
negligenter ea, quae male usurpantur, omittimus, ex-
cessus viam aliis aperimus.

Corr. Rom. ¶ Et si ita] Hic & paulo inferius addita
sunt aliqua verba ex originali.

C. XXII. Mappulis Clericis sine Apostolici
licentia uti non debent.

Idem Joanni Ravennati Episcopo, lib. 2. epist. 54.
seu cap. 93. circa finem.

ILLud h autem, quod pro utendis a Clero vestro mappulis
scripsistis, a nostris est Clericis fortiter obvium, di-
centibus, nulli hoc unquam alii cuiuslibet Ecclesiae conces-
sum fuisse: nec Ravennatis Clericos vel illic, vel in Ro-
mana civitate tale aliquid cum sua conscientia praesumpsisse:
nec si tentatum esset, ex furtiva usurpatione sibi praesudi-
cium generari: sed etiam si in qualibet Ecclesia hoc praesump-
tum fuerit, asserunt emendandum, quod non conces-
sione Romani Pontificis, sed sola surreptione praesumitur i.

a Polyc. ibidem. Anselm. l. 7. c. 66. Burch. lib. 4. c. 13.
Ivo p. 2. cap. 23. b Anselm. ibidem. c al. induatur.
d Burch. lib. 2. c. 222. Ivo p. 6. c. 297. e al. sibi. f Joan.
Diac. l. 4. cap. 8. g Ans. lib. 7. cap. 74. h Joan. Diac. l. 4.
c. 2. Ans. l. 7. c. 168. i al. praesumit.

C. XXIII. Sicut in ministerio, ita in dispensa-
tione sine Diacono Episcopus non
vivat.

Item Hieronymus a de septem ordinibus Ec-
clesiae, cap. 5.

5 DIaconi b sunt, quos in Apocalypsi c legimus, se-
ps. ptem Angeli Ecclesiarum: hi sunt septem candela-
bra aurea: hi voces tonitruorum. & infra. §. 1. Virtum
operatione praecleari, humilitate praediti, quieti, hu-
miles, evangelizantes pacem, annuntiantes bona, dissen-
siones, & rixas, & scandala refecantes, docentes d, soli
Deo colloquentes, in e templo nihil de mundo penitus cogi-
tantes, dicentes patri & matri: non novi f vos; & filios
suos non agnoscetes. & paulo post. §. 2. Sine hoc Sacer-
dos nomen a g non habet, ortum non habet, officium non
habet. Hic minister Dei dicitur, quia scriptum est: Quis h
major est, qui ministrat, an cui ministratur? Et sicut in
Sacerdotio ministratio i, ita in ministro est Sacramenti
dispensatio. & paulo post. §. 3. Sacerdotibus etiam pro-
pter praesumptionem non licet de mensa Domini tollere calicem,
nisi eis traditus fuerit a Diacono, & paucis in-
terjectis. §. 4. Ita enim Deus noster omnipotens universa
disposuit, ut qui majorem se esse crederit, minor sit;
& qui videretur minor, major existeret. Denique quam
hoc verum sit, ipse perpende. Levitae inferunt oblatio-
nes in altari: Levitae componunt mensam Domini: Levitae
cum Sacerdotibus, dum Sacramenta benedicunt k,
assistunt: Levitae ante Sacerdotes orant, ut si distinctio lo-
corum creditur, etiam in altari Dei videant sibi Episcopi,
si superbi sunt, Diaconos anteponi. Si humilitatem dili-
gunt, majores se esse in eo, quod sunt humiles, cogno-
scant. Tunc demum l, ut aures habeamus ad Dominum,
Diaconus acclamat: ipse praedicat, ipse hortatur, ipse
commonet, adstantibus Sacerdotibus, ne leviter hanc vo-
cem, quae loquitur haec, & pacem annuntiat, aut negli-
genter aspicias, aut contemendam putes. Sufficit huic
ordini, tantum per Dominum fuisse concessum m, ut non
solum Sacerdos in templo totum agere & implere videatur.
& infra. §. 5. Nunc autem ex quo in Ecclesiis, sicut
in Romano Imperio, crevit avaritia, perit lex de Sacer-
dote, & visio de Propheta, finguli quique per n potentiam
Episcopalis nominis, quam sibi ipsi illicite absque Ec-
clesiae vendicaverunt, totum, quod Levitarum est, in usus
suos redigunt; nec hoc sibi, quod scriptum o est, vendicant,
sed cunctis auferunt universa. Mendicat infelix
Clericus in plateis, & civili p operi mancipium publicam
a quolibet deposcit alimoniam q. Et quidem ex eo despicitur
cunctis Sacerdotale officium, dum misericordiam de-
folatus, iuste putatur ad hanc ignominiam devenisse. &
infra. §. 6. Solus incubat bonis r, solus ministerio utitur,
solus universa sibi vendicat, solus partes invadit alie-
nas, solus occidit universos. & paulo post. §. 7. Hinc pro-
pter Sacerdotum avaritiam odia confurgunt, hinc Episcopi
accusantur a Clericis, hinc Principum s lites, hinc de-
tractionis t causa, hinc origo criminis. Etenim unusquis-
que ita in hoc u mundo visibili aliquid possidere jubetur,
ut sua tantum possessione contentus sit, ac res non invadat
alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam,
non subvectorium x aliquod, non famulos, non fructus;
quanto magis, qui Ecclesiae Dei praest, debet ita in
omnibus servare justitiam, ut sibi hoc tantum vendicet,

a Inter opera B. Hieron. tom. 4. vel 9. b Polyc. l. 2. tit. 39.
Anselm. lib. 7. c. 72. c Apoc. 1. d abest ab orig. e Deut. 33.
f al. novimus. g al. nomen habet. h Marc. 10. i consecra-
tio, vera lectio. k al. benedicuntur. l deinde, orig. m Eze-
chiel. 7. n pro potentia orig. o al. adscriptum. p al. servili.
q al. elemosynam. r divitiis, orig. al. donis. s al. princi-
pium lites. t desolationum causa, orig. u hunc mundum vi-
sibiliter possid. orig. x al. subvectorum] al. subvectorium.
S 3

quod sui juris esse cognoscit, aliena non rapiat, aliena non contingat, æqualem se ceteris faciat, & sicut sine his in ministerio non vivit, ita in dispensatione non vivit? §. 8. Certè, ut ipse nôsti, qui visibilibus in hoc mundo jus invadit alienum, accusatur à paupere, damnatur à iudice: ita & in Ecclesia Dei, cum uniuersique stipendia sua perdit, clamat ad Deum, exanditur à Christo: nec differitur in hac parte ultionis sententia, si non redduntur universa. Moderatio enim Dei a, ac pietas solum nostrum reditum quaerit, ac nos cupit sua longâ b bonitate salvâri. Sed si non convertimur, si duri corde sumus, si in peccatis usque ad mortem illicitè perduramus, assidue peccantium, sicut scriptum est, Deus non miseretur.

Corr. Rom. §. α Nomen non habet,] Sic etiam in originali, sed in multis Gratiani manuscriptis, & apud Anselmum est, nomen habet, officium non habet.

6 pars. Gratian. Hoc capitulo Sacerdotum avaritia reprehenditur, Diaconorum dignitas, seu officium commendatur. Sed quia (ut supra dictum est) Diaconi insolentes etiam Presbyteris se praferendos arbitrati sunt, contra eorum supercilium scribit Hieronymus ad Evagrium Episcopum, epist. 85. tom. 2.

C. XXIV. Diaconi Presbyteris debent subesse.

L Egitur e in Esaia d: Fatuus fatua loquetur. Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id est, Episcopis anteferet. Nam cum Apollolus perspicue doceat, eosdem esse Presbyteros, quos Episcopos; quid e patitur menfarum & viduarum minister, ut supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus, sanguisque conficitur? Quæris auctoritatem? Audi testimonium: Paulus f & Timotheus serui Christi Jesu omnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis & Diaconis. Vis & aliud exemplum? In actibus g Apostolorum ad unius Ecclesiae Sacerdotes ita Paulus loquitur: Attendite vobis, & cuncto gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, ut regeretis Ecclesiam Domini, quam acquisivistis sanguine suo. Ac ne quis contentiose in una Ecclesia plures Episcopos fuisse contendat, audi & aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur, eundem esse Episcopum atque Presbyterum: Propter h hoc reliqui te in Creta, ut quæ deerrant, corrigeres, & constitueres Presbyteros per civitates, sicut & ego tibi mandavi. Si quis est sine crimine, unius uxoris vir, filios habeat fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim Episcopum sine crimine esse, quasi Dei dispensatorum. Et ad Timotheum i: Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ tibi data est per prophetiam α, per impositionem manuum Presbyterii. Sed & Petrus k in prima epistola: Presbyteros, inquit, in vobis precor Compresbyter, & testis passionum Christi, & futuræ gloriæ, quæ revelanda est, particeps, regite gregem Christi, & inspiciete non ex necessitate, sed voluntariè juxta Deum. Quod quidem Græcè significantius dicitur ἐπισκοπεύετε, id est, superintendentes: unde & nomen Episcopi tractum. Parva tibi videntur tantorum virorum testimonia? Clangat tuba Evangelica, filius l tonitru, quem Jesus amavit plurimum, qui de pectore Salvatoris doctrinarum fluente potavit: Presbyter in Electæ domine, & filius ejus, quos ego in veritate diligo. Et in alia n epistola: Presbyter Cajo charissimo, quem ego diligo in veritate. §. 1. Quod autem postea unus electus est, qui ceteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne uniuersique ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet. Nam & Alexandria à Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum

ex se electum, in excelliori gradu collocatum, Episcopum nominabant: quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem indistritum noverint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat? Nec altera Romanæ urbis Ecclesia, altera totius orbis asserenda est. Et Gallia, & Britannia, & Africa, & Persia, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Si auctoritas quaeritur, orbis major est urbe. Ubique fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriae, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas, vel sublimiore, vel inferiorum Episcopum non facit: ceterum omnes Apostolorum successores sunt. §. 2. Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium Diaconi Presbyteri ordinator? Quid mihi præferi unius urbis consuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vendicas? Omnia quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosus est. Diaconos paucitas honorabiles, Presbyteros turba contemptibiles facit. Ceterum etiam in Ecclesia Romæ Presbyteri sedent, & stant Diaconi, licet paulatim increbrescentibus vitis inter Presbyteros absente Episcopo, federe Diaconum viderim, & in domesticis conviviiis benedictiones a Presbyteris dare. Dicant, qui hoc faciunt, non se rectè facere, & audiant Apostolos: Non b est dignum, ut relinquentes verbum Dei ministrum mensis. Sciant quare Diaconi constituti sint. Legant Acta Apostolorum: recorderent conditionis suæ. Presbyter & Episcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis est nomen. Unde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione Episcopi & Diaconi dicitur: de Presbyteris omnino reticetur: quia in Episcopo & Presbytero continetur. Qui provehitur, de minori ad majus provehitur. Aut igitur ex Presbytero ordinetur Diaconus, ut Presbyter minor Diacono comprobetur, in quem crescit ex parvo: aut si ex Diacono ordinetur Presbyter, noverit & se Laicis majorem, Sacerdoti esse minorem.

Corr. Rom. §. α Per prophetiam,] Sic in vulgata versione, & Græcè, διὰ προφητείας: Sed hic apud B. Hieronymum, prophetia.

¶ & Noverit se] In originali est, noverit se lucris minorem, Sacerdoti esse majorem. Quò etiam pertinet, quòd idem Hieronymus ad caput ultimum Ezechielis scribit: Levitarum multitudinem intelligere se à Sacerdotali gradu esse disjungendam, & ad decutiendam superbiam ministrorum, qui ignorantes humilitatem status sui, ultra Sacerdotes, hoc est, Presbyteros, intumescunt, & dignitatem non merito, sed divitiis æstimant. Verùm ob glossam non est mutatum.

C. XXV. De eodem.

Item Cyprianus, l. 3. epist. 9.

DOMINUS c noster ipse Jesus Christus, Rex & Judex, & Deus noster usque ad passionis diem servavit honorem Pontificibus & Sacerdotibus, quamvis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Christi servassent. Nam cum leprosum emundasset, dixit illi d: Vade, & monstra te Sacerdoti, & offer donam. Humilitate eà, quæ nos quoque esse humiles docuit, Sacerdotem adhuc appellabat, quem sciebat esse sacrilegum. Item sub iteu passionis cum alapam accepisset, & ei diceretur: Sic e respondes Pontifici? nihil ille contumeliosè locutus est in personam Pontificis, sed magis innocentiam suam tutatus est, dicens: Si malè locutus sum, reprobra de malo: Si autem benè, quid me cadis? Quæ omnia ab eo ideò facta sunt humiliter atque patienter, ut nos hu-

a Dei preces, ac solam] orig. b abest ab orig. c Polyc. l. 2. tit. 39. Anselm. lib. 7. c. 87. d Esa. 32. e al. qui patitur. f Philip. 1. g Act. 20. h ad Tit. 1. i 1. Timoth. 4. k 1. Petr. 5. l Marc. 3. m 2. Joan. n 3. Joan.

a al. benedictionem coram Presbyteris. b Act. 6. c Ivo part. 5. c. 355. d Luc. 5. e Joan. 18.

militatis

militatis ac patientiæ haberemus exemplum. Docuit enim Sacerdotes veros legitime & plenè honorari, dum circa falsos Sacerdotes ipse talis extitit *a*. §. 1. Meminisse autem Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est, Episcopos & Præpositos *b* Dominus elegit, Diaconos autem post ascensum Domini in cælos Apostoli sibi constituerunt Episcopatus sui, & Ecclesiæ ministros. Quòd si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui Episcopos facit; possunt & contra nos audere Diaconi, à quibus sunt.

7 ps. Gratian. Hoc autem, quod de Diaconorum minoritate dicitur, ubique servandum est, nisi cum locum Diaconus habuerit aut proprii Patriarchæ, aut sui Metropolitaniani.

C. XXVI. Diaconus Sacerdotibus non præferatur, nisi locum Metropolitaniani sui obtineat.

Unde in sexta Synodo, c. 7. legitur:

Præcipimus *c* ne Diaconus (quamvis etiam in dignitate, hoc est, in officio quolibet Ecclesiastico sit) ante Presbyterum sedeat, nisi cum locum habuerit proprii Patriarchæ, aut Metropolitaniani sui pro aliquo Capitulo: tunc enim sicut illius locum tenens honorabitur. Si quis verò præsumperit hoc tyrannicè facere, & proprio gradu repulsus, ultimus omnium fiat in ordine suo.

D I S T I N C T I O X C I V .

Subdiacono etiam summus Patriarcha vices suas committere valet.

C. I. Etiam Subdiaconus vices suas Apostolica committit Ecclesia.

Unde Gregorius *a* ad Episcopos Siciliae libro primo, epistola primâ ait:

Valdè *d* necessarium esse perspeximus, ut sicut prædecessorum nostrorum fuit iudicium, ita uni, eidemque personæ omnia committamus, ut ubi nos præsentem esse non possumus, nostra per eum, cui præcipimus, representetur auctoritas. Quamobrem Petro Subdiacono sedis nostræ, intra provinciam Siciliam vices nostras, Deo auxiliante, commisimus. Nec enim de ejus actibus dubitare possumus, eui, Deo auxiliante, totum nostræ Ecclesiæ noscitur patrociniû e commississe.

Corr. Rom. § *a* Gregorius] Restituta est inscriptio ex Polycarpo. Nam antea legebatur, Symmachus Papa.

2 ps. Gratian. Legatum verò Apostolicæ sedis quicumque impediatis, usque ad satisfactionem excommunicetur.

C. II. Excommunicetur, qui Legatum sedis Apostolicæ impedire tentaverit.

Unde Alexander Papa I. epist. 2. omnibus Episcopis *f*.

Si quis autem legationem *a* impedit, non unius sed multorum profectum avertit *b*. Et sicut multis nocet, ita à multis arguendus est, & bonorum societate privandus *i*. Et qui Dei causam impedit, & statum conturbat Ecclesiæ; idèd ab ejus liminibus arceatur. Ab omnibus itaque *k* talis est cavendus, & non in communionem fidelium, usque ad satisfactionem, recipiendus.

Corr. Rom. § *a* Legationem] In epistola ipsa, Concilio Triburiensi, & apud Burchardum additur, vestram. Ea enim legatio videtur significari, quâ Apostolos, & Episcopos pro Christo fungi docuit beatus Paulus 2. Corinth. c. 5.

3 ps. Grat. Archidiaconus verò, quamvis ex officio suo Clericorum vitam diligenti examinatione debeat inquirere, & que corrigenda invenit, Episcopo nunciare; tamen dominationem super eos exercere, & censum ab eis exigere prohibetur.

a al. existit. *b* al. Presbyteros. *c* Ivo p. 6. c. 123. *d* Polyc. lib. 1. tit. 14. Ansel. l. 1. c. 26. *e* al. patrimonium. *f* Concil. Triburiense, c. 9. *g* Burch. l. 15. c. 37. *h* al. evertit. *i* al. arcendus. *k* al. quoque.

C. III. Archidiaconi super Presbyteros jurisdictionem non exercent.

Unde in Cabilonensi Concilio, c. 15. legitur:

Dictum *a* est, quòd in plerisque locis Archidiaconi super Presbyteros Parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis censum exigunt: quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis pertinet ordinem. §. 1. Si enim juxta Apostoli *b* sententiam, Episcopi non debent esse dominantes in Clero, sed forma facti gregis ex animo; multò minus facere isti hoc debent, sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram: & quod ab Episcopis eis injungitur, hoc per Parochias suas exercere studeant, nihil per cupiditatem & avaritiam præsumentes.

D I S T I N C T I O X C V .

Quòd autem Sacerdotes supra jubentur Episcopis tanquam subditi obedire, non ita intelligendum est, quasi non liceat eis, presentibus Episcopis, sacra mysteria celebrare, (sicut Episcopali supercilio quidam ab his volebant Presbyteros prohibere:) sed quia Presbyteri Pontificibus, tanquam filii parentibus, debent obedire. Baptizatos etiam chrismate eis tangere conceditur.

C. I. Ubi Episcopi defunt, baptizatos in frontibus Presbyteri chrismate tangant.

Unde Gregorius scribit Januario Episcopo Caralitano, lib. 3. epist. 26. indict. 12.

Pervenit *c* quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quòd Presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati *d* sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi defunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos *e* chrismate tangere debeant, concedimus.

Gratian. Suprà Leo Episcopus contra: *f* Quamvis Choroepiscopis, &c.

C. II. Ultra suum modum Presbyteri tendere non præsumant.

Item Gelafius Papa Episcopis per Lucaniam, &c. epist. 5. c. 8.

Presbyteros ultra suum modum tendere prohibemus, nec Episcopali fastigio debita sibi met audacter assumere, non conficiendi chrismatis, non configurationis Pontificalis adhibendæ sibi met accipere facultatem.

Gratian. Sed istud Gregorii pro scandalo sedando semel concessum legitur. Illud autem Leonis Papæ & Gelafii, usu approbante, prævaluit, nisi fortè ubi aliquorum consuetudo hoc admisit, ut in absentia Episcopi, extremâ necessitate cogente, ex concessione Gregorii, Presbyteri baptizatos in fronte liniant. Prohibitio verò Leonis & Gelafii in eo casu intelligatur, cum Episcopi præsentem sunt, vel cum non cogit ultima necessitas. Oleo verò sanctificato permittitur eis ungere infirmos. Unde Jacobus *g* ait: Infirmus quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, qui orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum.

2 pars. §. 1. Sed queritur, An Episcopis liceat eodem oleo ungere infirmos? vel si impænitentibus hujusmodi unctio sit concedenda?

C. III. Oleo sanctificato non prohibetur Episcopis infirmos tangere.

De his verò ita scribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum Episcopum, epist. 1. c. ult.

Illud *b* superfluum videmus adjectum, ut de Episcopo ambigatur, quod Presbyteris licere non dubium est.

a Ivo p. 3. c. 134. *b* 1. Pet. 5. *c* de consecr. dist. 4. Presbyteri baptizatos. Polyc. l. 3. tit. 10. Mag. 4. sentent. dist. 7. cap. 1. *d* baptizandi] orig. e baptizandos] orig. *f* Distin. 68. *g* Jac. cap. 5. *h* Alcuinus de divinis officiis, pag. 94. Conc. Wormaciens. c. 72. Ivo part. 2. c. 75.

Nam idcirco de Presbyteris dictum est, quia Episcopi, occupationibus aliis impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum, si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem a se visitandum, & benedicere, & tangere chrismate, sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma conficere. Nam non a penitentibus istud infundi non potest, quia genus est Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? His ergo, frater charissime, omnibus, quae tua dilectio voluit a nobis exponi, prout potuimus, respondere curavimus.

Corr. Rom. ¶ Non penitentibus] In epistolis Innocentii tam impressis, quam manuscriptis (licet aliter testetur auctor glossae) in Concilio Wormaciensi, in quo hoc idem reperitur, apud Alcuinum & Ivonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur sine negatione. Et in glossa (ut est in antiquis exemplaribus) utraque lectio exponitur.

3 pars. Gratian. Chrisma vero a suis Episcopis ad Baptismi sanctificationem Presbyteri petant.

C. IV. Chrisma singulis annis a proprio petatur Episcopo.

Unde in Concilio Carthaginensi IV. c. 36.

Presbyteri a, qui per dioeceses Ecclesias regunt, non a quibuslibet Episcopis, sed a suis; nec per juniorem Clericum, sed omni anno a aut per seipsos, aut per illum, qui sacrarium tenet, ante Paschae solennitatem chrisma petant.

Corr. Rom. ¶ Huic capiti rubrica est praeposta ex aliquot vetustis exemplaribus.

¶ a Omni anno] Verba haec non sunt in editionibus Conciliorum Coloniensibus duobus, & quatuor tomis impressorum, neque infra de consecr. dist. 4. ubi hoc idem, sed ex Concilio apud Valentiam refertur. Verum & in Coloniensi prisca, ac trium tomorum, & duobus Parisiensibus, duobusque codicibus Vaticanis habentur. Et in c. literis de consecr. dist. 3. a Fabiano Papa singulis annis novum chrisma fieri praecipitur.

C. V. Presbyter idem est, qui Episcopus, ac sola consuetudine praesunt Episcopi Presbyteris.

Item Hieronymus ad caput primum epistolae ad Titum, ad ea verba: Et constituas.

Olum b idem c erat Presbyter, qui & Episcopus. Et antequam Diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego d sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cepha, communi Presbyterorum consilio Ecclesiae gubernabantur. Postquam vero unusquisque eos, quos baptizaverat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur c ceteris, ad quem omnis Ecclesiae cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. ¶ paulo post. §. 1. Sicut ergo Presbyteri sciunt, se ex Ecclesiae consuetudine ei, qui sibi praepositus fuerit, esse subjectos; ita Episcopi noverint, se magis consuetudine, quam dispensationis f Dominicae veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere.

C. VI. Coram Episcopis, Presbyteris docere licet g.

Idem ad h Rusticum Narbonensem Episcopum, de septem gradibus Ecclesiae:

Ecce a ego i dico, praesentibus Episcopis suis, atque adstantibus in altari, Presbyteros posse Sacramenta conficere. ¶ infra. §. 1. Sed quia scriptum est k: Presbyteri duplici honore honorentur, maxime qui laborant in verbo Domini, praedicare eos decet, utile est benedicere, congruum confirmare, convenit reddere communionem,

a De conf. dist. 4. Presbyteri. Burch. lib. 4. c. 76. Ivo part. 1. c. 270. Pannor. l. 1. c. 101. b Ans. lib. 7. c. 127. Polyc. l. 2. tit. 39. c Idem ergo est Presbyter,] orig. d 1. Cor. 1. e supponeretur] orig. f dispositionis] orig. g al. non licet. h inter opera Hier. tom. 4. vol. 9. i Ans. l. 7. c. 128. k 1. Tim. 5.

neceffe est visitare infirmos, orare pro invalidis, atque omnia Dei Sacramenta complere. ¶ infra. §. 2. Nemo hinc Episcoporum invidia diabolicæ tentationis inflatus, irascatur in templo, si Presbyteri interdum exhortentur plebem, si in Ecclesiis praedicent, si plebibus, ut scriptum est, benedicant. Etenim abnuenti mihi ista, sic dicam: qui non vult Presbyteros facere, quae jubentur a Deo, dicat, quis major est Christo? aut quid corpori ejus, aut sanguini poterit anteponi? Si Presbyter Christum confecerat, cum in altario Dei Sacramenta benedicit, benedicere populo non debet, qui Christum etiam meruit consecrare? ¶ paulo post. §. 3. Circa & Laicos, ac mulieres, jubentibus vobis, o injustissimi Sacerdotes, Presbyter Dei benedictionis perdit officium, amittit linguae opus, non habet confidentiam praedicandi, truncatus est omni parte virtutum, solum Presbyteri nomen habet, plenitudinem ac perfectionem, quae consecrationi ejus competit, non retentat. §. 4. Quis hic, rogo, o Sacerdotes, honor vester est, ut damnum gibbi a inferatis? Quoniam cum pastoribus per potentiam vestram aufertur Deo digna diligentia, contagium quoddam & calamitas crescit in gregibus: ac Dominici y patrimonii damna conquiritis, dum b soli vultis in Ecclesia potentari. ¶ paucis interjectis. §. 5. Presbyteri ab initio, ut legimus, negotiorum judices esse mandati sunt, Presbyteri interesse Sacerdotum concilio c: quoniam & ipsi Presbyteri, ut legimus, Episcopi nuncupantur, secundum quod scriptum est ad d Episcopum: Noli d negligere gratiam, quae data est tibi per impositionem manuum Presbyteri. & alibi e ad majores natu: Qui vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. & infra. §. 6. Sed oderunt hoc Sacerdotes superbi in Presbyteris nomen, qui nolunt esse hoc, quod Christus, qui Discipulorum pedes lavit f; qui baptizatus g est a Joanne, licet baptizandum se Joannes a Domino proclamaret. Propterea haec scribo, ut si praeteriti temporis error non potest jam revocari, vel ad praesens in Ecclesiis servetur humilitas, ut Presbyteri hoc in Ecclesiis suis faciant, quod Romae, sive quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hispania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis, ubi humilitas perseverat, quod in caelis fit (quod majus est) ubi sedes Angelorum b legis esse dispositas.

Corr. Rom. ¶ a Ecce ego] Principium hujus capitis longe aliter legitur in libello de septem gradibus, & additur negatio: Nec ego dico praesentibus Episcopis, atque adstantibus altari, Presbyteros posse Sacramenta conficere: sed si forte usus exegerit, ut venientes ad Ecclesiam Sacerdotes eisdem horis, quibus aut oblatio parata non sit, aut non possit offerri, non debere Episcopum repudiare Eucharistiam Presbyterorum, &c.

¶ b Circa Laicos] In libello sic legitur: tamen credendum est summi Sacerdotis judicio, & hoc faciendum, quod iusserit circa Laicos & mulieres. Jubentibus vobis injustissime Sacerdotibus, non recte Presbyter Dei, benedictionis, &c.

¶ c Ac Dominici] Ibidem est, ac Deo nostro non patrimonii sui damna conquiritis, dum soli vultis in Ecclesiis potentari?

¶ d Ad Episcopum] Hoc loco longe plenior est ratio in libello, & pro hac auctoritate Apostoli ad Timotheum, multa alia afferuntur.

C. VII. Episcopi & Clerici invicem sibi honorem exhibeant.

Item ad Nepotianum, epist. secundam.

ESto i subjectus Pontifici tuo, & quasi animae parentem suscipe. ¶ paulo post. §. 1. Sed Episcopi Sacerdotes se

a gregibus] vera lectio. b 2. Timoth. 3. c consilio.] orig. d 1. Tim. 4. e Act. 20. f Joan. 13. g Matth. 3. h eorum] orig. i Ansel. l. 7. c. 121.

esse

esse noverint, non Dominos, honorent Clericos quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis quasi Episcopis honor deferatur. §. 2. Scitum est illud Oratoris Domitii: Cur ego te, inquit, habeam ut Principem, cum tu me non habeas ut Senatorem? §. 3. Quod Aaron & filios ejus, hoc Episcopum & Presbyteros esse noverimus. §. 4. Unus Dominus, unum templum: unum sit etiam ministerium. §. 5. Recordemur semper, quid Apostolus Petrus a præcipiat Sacerdotibus: Ascite cum, qui in vobis est, gregem Domini, providentes non coacti, sed spontaneè, secundum Deum, neque ut turpis lucri gratiâ, sed voluntariè, neque ut dominantes in Clerum, sed forma facti gregi b ex animo; ut cum apparuerit Princeps pastorum, percipiatis immarcescibilem gloria coronam. §. 6. Pellimæ consuetudinis est, in quibusdam Ecclesiis, tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui: quasi aut videantur, aut non dignentur audire. Et si alii, inquit Apostolus Paulus c, fuerit revelatum sedenti, prior taceat. (Et paulo post.) Gloria d patris est filius sapiens. Gaudeat Episcopus in iudicio suo, cum tales Christi elegerit Sacerdotes.

C. VIII. Presbyteri Episcopos non præcedant, sed committentur, vel subsequantur.

Item ex Concilio Laodicensi, c. 56.

Non oportet Presbyteros ante ingressum Episcopi ingredi, & sedere in tribunalibus, sed cum Episcopo ingredi, nisi forte aut egrotet Episcopus, aut in peregrinationis commodo æ cum abesse constiterit.

Corr. Rom. §. 2. In peregrinationis commodo. Sic præfata versio: sed Dionysius longè propius ad verba Græca, nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur Episcopus. πῶς εἰ μὴ ἀναμάρτη, ἢ ἀποδημῶν ὁ ἐπίσκοπος.

C. IX. Episcopus non Dominum, sed collegam se Presbyterorum cognoscat.

Item ex Concilio Carthaginensi IV. c. 34.

Episcopus in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiarur.

C. X. De eodem.

Item ex eodem, cap. 35.

Episcopus e in Ecclesia, & in confessu Presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum verò collegam se Presbyterorum esse cognoscat.

C. XI. Sine præcepto Episcopi Presbyter non signet infantes.

Item ex Concilio Martini Papæ.

Presbyter f præsentem Episcopo non signet infantes, nisi ab Episcopo fuerit illi præceptum.

C. XII. De eodem. P A L E A.

Item ex Concilio Neocæsariensi a, cap. 13.

Presbyteri g ruris, in Ecclesia b civitatis, Episcopo præsentem, vel Presbyteris ipsius urbis, offerre non possunt, nec panem sacrificatum e dare, calicemque porrigere. Si verò absentes hi fuerint, & ad dandam orationem y vocentur, soli dare debent.

Corr. Rom. §. 2. Neocæsariensi, Antea citabatur ex Gemuensi. Restituta est inscriptio ex cæteris collectoribus. Est autem hæc ferè Dionysii versio.

§. 2. Sacrificatum] Alii ubique legitur, sanctificatum. Græcè est in Concilio impresso: ἄρον ἁγιάσαι ἐν εὐχῆ: Sed apud Balsamonem ἄρον εὐχῆς, id est, panem mysticæ precationis.

§. 3. Ad dandam orationem] καὶ εἰς εὐχὴν κληθῆ μένος, ἁγιάσαι, id est, & solus ad mysticam precationem vocatus fuerit, dat.

a 1. Petr. 5. b al. gregis. c 1. Cor. 14. d Proverb. 10. e 13. e Ivo part. 5. c. 337. f In cap. Mart. Bracar. c. 52. de consec. dist. 4. c. omni tempore. g Mart. Bracar. c. 56. Ansel. l. 7. c. 188. Burch. l. 5. c. 44. Ivo part. 2. c. 53. h ἐν τῷ κωδικῷ.

DISTINCTIO XCVI.

Illud a autem Honorii Augusti, quod de electione summæ Pontificis supra constituisse legitur, nullius esse momenti probatur: cum non solum de ordinibus, sed nec etiam de rebus Ecclesiasticis legatur aliquando Laicis attributa disponendi facultas. Unde quæcumque à Principibus in ordinibus, vel Ecclesiasticis rebus decreta inveniuntur, nullius auctoritatis esse monstrantur.

C. I. De rebus Ecclesiasticis disponendi, Laicis nulla facultas relinquatur.

Unde Symmachus Episcopus Catholica Ecclesiæ urbis Romæ Synodo præfidens dixit:

Benè b quidem fraternitas vestra Ecclesiasticis legibus obsecuta, sub divini timore iudicii, quæ erant statuenda, definivit, & ad iustitiæ cumulum pervenit, dum sufficienter universa complectitur: non adjectione indiget plenitudo, maxime de Clericis, quos amor dominationis invasit, & jugum disciplinæ Ecclesiasticæ fecit respuere. Et paulo post. §. 1. Quorum excessus enarrare difficile est: unum tamen, quod occurrit, venerando ordini vestro intinere non differo. Dixerunt inter alia, scripturam quandam illustris memoriæ Basilium, quasi pro Ecclesiasticæ amore substantiæ, conscripsisse, in qua nullus Romanæ Ecclesiæ nec interfuit, nec subscripsit Antistes, per quem potuisset fortiri legitimam firmitatem. Ne verò ego inde disputem, unde e potest vestrum iudicare Concilium, requiratur, & deferatur in medium, ut ex lectione cognoscatis, cuiusmodi possit habere substantiam. Sancta Synodus respondit: deferatur in medium, ut cuiusmodi sit, possit agnosci. Et dum hoc diceret, Hormisda Diaconus recitavit. Cùm in d Mausoleo a, quod est apud B. Petrum Apostolum, resideret e sublimis, & eminentissimus vir Prefectus prætorio, atque Patritius, agens etiam vires præcellentissimi Regis Odoacris, Basilium f dixit: Quanquam studii vestri g & religionis interfuit, ut in Episcopatus electione concordia principaliter ferveret Ecclesiæ: ne tamen h per occasionem seditionis, status civitatis i vocetur in dubium, admonitione k beatissimi viri Papæ nostri Symmachi l Simplicii, quam ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meminissis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitum, & venerabilis Ecclesiæ detrimentum, si eum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione, cuiuslibet celebraretur electio. Hæc cùm legerentur, Cresconius Episcopus civitatis Tudertinæ Ecclesiæ, surgens e confessu dixit: [Hic perpendat sancta Synodus, uti m prætermisissis n personis religiosis, quibus maxime curæ est de tanto Pontifice, electionem Laici in suam redegerint potestatem, quod contra canones esse manifestum est.] Item Hormisda Diaconus legit o: [Nam & cùm quid confusio- nis, atque dispendii venerabilis Ecclesiæ sustineret, miramur, prætermisissis nobis, quicquam de rebus Ecclesiæ fuisse tentatum, cùm etiam Sacerdote nostro superlitate nihil sine nobis debuisset assumi. Quare si amplitudini vestre p vel sanctitati placet, incolumia omnia, quæ ad futuri Antistitis electionem respiciunt, religiosâ veneratione servemus, hanc legem specialiter præferentes, quam nobis, hæredibusque nostris Christianæ mentis devotione sancimus: ne unquam prædium, seu rusticum,

a Sup. distinct. 69. c. si duo. b In Synod. Rom. 3. sub Symmacho, cap. 1. c seq. c sed ut possit] orig. d In unum apud beatum orig. Ibid. c. 2. e residerent, sublimis] orig. f Verb. Basilii. g nostri] orig. h al. ne per. i al. civilitati. k al. tamen admonitione: l abest dictio Symmachi (ab orig. sed auctor casus e glossa habuit. m al. ut iam. n al. prætermisissas personas religiosas,) codex can. o Verba Basilii. p vestra sanctitatis.

feu urbanum, vel ornamenta, aut ministeria Ecclesiarum, quæ nunc sunt, vel quæ ex quibuslibet titulis ad Ecclesiarum jura pervenerint, ab eo, qui nunc Antistes sub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris seculis sequentur, quocunque titulo, atque commento alienari liceat. Si quis verò aliquid eorum alienare voluerit, inefficax atque irritum judicetur, sitque facienti, vel consentienti, accipientique anathema. §. 2. [Maximus Episcopus Bleranæ Ecclesiæ dixit:] Modò sancta Synodus dignetur edicere, si licuit Laico homini anathema in ordinem Ecclesiasticum dictare: aut si potuit Laicus Sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competeat, constituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit Laico legem dare? Sancta Synodus dixit: Non licuit, & adjecit: Lege sequentia. Hormisda a Diaconus legit: [Et is, qui prædium rusticum, vel urbaanum juris Ecclesiastici fuerit consecutus, noverit se nulla lege, vel præscriptione munitum; sed si is, qui alienaverit, five qui eum sequetur b, voluntate contrariâ prædium hujusmodi alienatum revocare & voluerit, id cum fructibus restituat, quos e illic fuerit consecutus.] §. 3. Hæc cum legeret, Stephanus Episcopus Venusinæ Ecclesiæ surgens è consensu dixit: Perlegatur. Hormisda Diaconus legit: [Quâ 7 penâ d placuit accipientis etiam hæredes afficere. In qua re cuilibet Clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegium instar, ut quæ vel pro salute, vel pro requie animarum suarum e unusquisque venerabili Ecclesiæ, pauperum causâ contulerit, aut certè reliquerit, ab his, quos hæc maxime servare convenerat, in alterum f transferantur. Planè quocunque in gemmis, vel auro, atque argento, necnon & vestibus minùs apta usibus, vel ornatum videbuntur Ecclesiæ, quæ servari, ac diù manere non possunt, sub iusta æstimatione vendantur, & erogationi g religiose proficiant.] §. 4. Cumque lecta fuisset, Laurentius Episcopus Mediolanensis Ecclesiæ dixit: [Ista scriptura nullum Romanæ civitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit Laicos statuendi in Ecclesiâ, præter Romanum Pontificem, habere aliquam potestatem: quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi: maxime cum nec Papa Romanus subscriperit, nec alicujus secundum canones Metropolitanus legatur assensus.] §. 5. Petrus Episcopus Ravenatis Ecclesiæ dixit: [Scripturam, quæ in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus subsistere manifestum est: quia nec canonibus convenit, & à Laica persona concepta videtur: maxime quia in ea nullus Præsul sedis Apostolicæ interfuisse, vel propriâ subscriptione firmasse monstratur.] §. 6. Eulalius Episcopus Syracusanæ Ecclesiæ dixit: [Scripturam, quæ in Sacerdotali Concilio recitata est, evidentissimis documentis constat esse invalidam: Primum, quòd contra Patrum regulas à Laicis, quamvis religiosi (quibus nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas) facta videtur: deinde quòd nullius Præsulis Apostolicæ sedis subscriptione firmata docetur. Quòd si cujuslibet provinciæ Sacerdotes intra terminos suos Concilio habito, quicquid sine Metropolitanis h sui auctoritate tentaverint, irritum esse debere sancti Patres sanxerunt; quantò magis, quòd in Apostolica sede, non i existente Præfule (qui meritò k B. Petri Apostoli per universum orbem primatum obtinens Sacerdotii, statutis Synodalibus consuevit tribuere firmitatem) à Laicis (licet consentientibus aliquantis Episcopis, qui tamen Pontifici, à quo consecrati l probantur, præjudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec

a Verba Basilii. b al. consequenter. c al. qui illud. d c. 3. Basilii verba. e al. suorum. f al. alienitatem. g al. erogatio religioni proficiat. h Infra 9. q. 3. c. 2. i al. nunc. k al. prerogativa. l al. consecrari.

posse inter Ecclesiastica ullo modo statuta censerit.] §. 7. Sancta Synodus dixit: Licet à secundum prosecutionem venerabilium fratrum nostrorum, Laurentii, Petri, Eulalii, Cresconii, Maximi, vel Stephani, nec apud nos incertum habetur, hæc ipsam scripturam nullius esse momenti; veruntamen, etiam si aliqua possit ratione subsistere, modis omnibus in Synodali conventu providâ beatitudinis vestræ sententiâ conveniebat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret, præsumendi quibuslibet Laicis, quamvis religiosi, vel potentibus, in quocunque civitate quolibet modo aliquid decernere de Ecclesiasticis facultatibus, quarum solis Sacerdotibus disponendi indilcuse à Deo cura commissâ docetur.

Corr. Rom. §. 2. Cum in Mansoleo] Hoc initium scripturae Basilii in tomis Conciliorum & codice Canonum se habet: Cum in unum apud B. Petrum Apostolum referissent, sublimis, &c. Omnia autem multa sunt horum Capituli varietates in exemplaribus Gratiani, in variis Conciliorum editionibus, & in codice canonum: ex quibus ea tantum partim indicata, partim notata sunt, quæ majoris ponderis sunt visæ.

§. 6. Revocare] Sic est emendatum ex omnibus Concilii exemplaribus & impressis & manuscriptis, cum antea legereur, retinere.

§. 7. Quâ penâ] In omnibus editionibus Conciliorum legitur: Quam penam placuit accipientis hæredes, prohzredesque respicere. In codice verò canonum manuscripto non est dictio, prohzredesque.

C. II. Imperatores ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam, Synodo interesse debent.

Unde in sexta actione Chalcedonenis Concilii Martianus Imperator dixit inter cetera:

NOs b ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam, exemplo religiosissimi Principis Constantini, Synodo interesse volumus, ut inventâ veritate, non ultrâ multitudo pravis doctrinis attractâ discordet.

C. III. De eodem.

Item ex eadem sexta actione, in fine.

Quædam c capitula sunt, quæ ad honorem vestræ reverentiæ vobis servavimus, decorum esse judicantes, à vobis hæc regulariter potius firmari per Synodum, quam nostrâ lege sanciri.

C. IV. Synodali conventui Imperatores interesse non convenit, nisi ubi de fide agitur.

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michoilem Imp. quæ incipit: Proposueramus.

UBinam d legitis, Imperatores antecessores vestros Synodalibus conventibus interfuisse, nisi forsitan in quibus de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis est, quæ non solum ad Clericos, verum etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Christianos?

C. V. De præsulibus divinarum rerum, qui humanis rebus præsumunt, judicare non possunt.

Idem in eadem epistola.

Denique e hi, quibus tantum humanis rebus, & non divinis præesse permillum est, quomodo de his, per quos divina ministrantur, judicare præsumant, penitus ignoramus.

C. VI. Nec etiam Imperator jura Pontificis, nec Pontifex jura Regia usurpet.

Idem paulò inferius.

Cum ad f verum a ventum est, ultrâ sibi nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen

a al. Liqueo. b Ans. l. 3. c. 107. c Ans. ibid. Deusedit p. 3. d Anselm. l. 1. c. 75. e Ansel. ibid. f Sup. dist. 10. c. quoniam. Anselm. ibid.

Impera-

Imperatorum usurpavit: quoniam idem mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusque disce-
vit, propria volens medicinali humilitate sursum deferri, non humana superbia rursus in infernum a demergi, ut Christiani Imperatores pro aeterna vita Pontificibus indige-
rent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo re-
rum Imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incurfibus, & ideo militans b Deo minime se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis praesidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus.

Corr. Rom. § ad verum] Post ultima verba capituli antecedentis sequitur continenter in eadem Nicolai epistola: Fuerunt haec ante adventum Christi, ut quidam typice Reges simul & Sacerdotes existerent. Quod sanctum Melchisedech e fuisse sancta prodit historia, quodque in membris suis Diabolus imitatus: (utpote qui semper, quae divino cultui conveniunt, sibi tyrannico spiritu vendicare contendit) ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est, eundem Regem atque Pontificem, ultra sibi, &c. Nihil autem mutatum est, & ob glossam, & quoniam est initium capituli. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata sunt, supra distincti. 10. cap. quoniam.

C. VII. A seculari potestate Pontifex prorsus nec solvi nec ligari valet.

Idem in eadem, paucis interjectis.

Satis d evidenter ostenditur, a seculari potestate nec ligari prorsus, nec solvi posse Pontificem, quem constat a pio Principe Constantino (quod longe superius memoravimus) Deum appellatum: nec posse Deum ab hominibus judicari manifestum est. Sed & e Theodosius minor a sanctae Synodo scribens Ephesinae primae, dixit: Deputatus est igitur Candidianus, magnificentissimus Comes strenuorum domesticorum transire usque ad sanctissimam Synodum vestram, & in nullo quidem eis, quae faciendae sunt de piis dogmatibus quaestiones, seu potius expositiones, communicare. Illicitum namque est eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis intermisceri tractatibus f. (& post pauca.) §. 1. His itaque manifeste repertis, apparet commissum nostrum Ignatium per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus expelli. In ejus damnatione, quia Praefulum quoque assensus est subsecutus, apparet id causae fuisse patrum adulationis, non legitima sanctionis.

Corr. Rom. § a Theodosius minor,] Verba haec sunt accepta ex epistola Theodosii, ac Valentianum Imperatorem, Synodo Ephesine per Candidianum missa, quae est in extremo prima actionis ipsius Synodi. In versione antiqua, quae servatur in Bibliotheca Vaticana, & quae Latetia edita est, eadem plane hoc loco habentur verba cum his, quae refert Nicolaus, & optime conveniunt cum Gracis.

C. VIII. Facta Pontificum Imperator judicare non debet. Idem Ludovico Imperatori g.

IN b scripturis narratur, Constantinus Imperator dixisse: Vere si propriis oculis vidissem Sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui Monachico habitu circumamicti sunt, peccantem, oblamdem meam expoliarem i, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. In k quibus, desideratissime fili, necessario commonegmini, ut quemadmodum fide & religione, ac honoris paritate ei adaequari videmini; ita quoque humilitate, atque devotione aequiparari nihilominus

anheletis, ita ut in nullo inferior eo, sed potius inveniamini, post illius exempla, qui talem se exhibuit ante alia a prorsus exempla. Sed hoc quidem diximus, cautos vos reddere cupientes, ut si de Domini Sacerdotibus, qui jure Patres dicuntur, aliquid contigerit vos audire, quod confusionem piis mentibus ingerat, non infrunitum, sed pudoratos filios Noe b imitantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, ut affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleti, moderante Domino, mereamini.

C. IX. Regum & Principum patres & magistris Sacerdotes esse censentur.

Item ex epistola Gregorii VII. ad Hermannum Metensem Episcopum, lib. 8. epist. 21.

QUIS c dubitet Sacerdotes Christi, Regum & Principum omniumque fidelium patres, & magistris censeri? Nonne miserabilis insaniam esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subjugare, & iniquis obligationibus illum suae potestati subicere, a quo credit non solum in terra, sed etiam in caelis se ligari posse & solvi?

C. X. Auctoritas sacra Pontificum & Regalis potestas, hujus mundi gubernacula regunt.

Item Gelasius Papa Anastasio Imperatori d.

DUO a sunt e quippe, Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas. In quibus tanto gravius pondus est Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus f hominum, in divino sunt reddituri examine rationem. & post pauca. §. 1. Nosti itaque inter haec ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse g voluntatem. §. 2. Talibus igitur institutis, talibusque fulti auctoritatibus plerique Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt. Nam si speciale aliquid de personis Principum requiratur exemplum, beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia consensit, ut sanctus Joannes Chryostomus a sua sede pelleretur) excommunicavit & B. etiam Ambrosius b, licet sanctus, non tamen universalis Ecclesiae Episcopus, pro culpa, quae aliis Sacerdotibus non adeo gravis videbatur, Theodosium Magnum Imperatorem excommunicans, ab Ecclesia excludit: qui etiam in suis scriptis ostendit, quod aurum non tam pretiosius sit plumbo, quam Regia potestate sit altior dignitas Sacerdotalis, hoc modo circa principium sui Pastoralis scribens: Honor, fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adaequari. Si Regum fulgori compares, & Principum diademati, longe erit inferius quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares: quippe cum videas Regum colla & Principum, submitti genibus Sacerdotum, & osculata eorum dexteram, orationibus eorum credant se commitari.

Corr. Rom. § a Duo sunt] Caput hoc sumptum est ex eadem epistola Gregorii VII. ex qua antecedens: ab hoc initio usque ad verbum, voluntatem, sunt verba ipsius Gelasii ex epistola, quae habetur impressa, citata a Gregorio VII.

§ & Excommunicavit.] Si hic interponatur caput, Alius item infra 15. q. 6. haec pars epistola integra habetur.

C. XI. Imperatores debent Pontificibus subesse, non praesse.

Item Joannes Papa.

SI i Imperator Catholicus est (quod salva pace ipsius

a al. inferna. b 2. Timoth. 2. c Genes. 14. d Anselm. l. 1. c. 71. e Rufinus in Historia l. 1. c. 2. f οὐκ ἐπιμαρτυροῦν. g Habentur aliqua in eadem epist. ad Michael. h Ansel. ibid. i explicasset, & cooperuissem eum. k Nicolaus in epist. ad Michael.

a al. talia. b Genes. 9. c Ansel. lib. 1. c. 84. Ivo p. 5. c. 378. Pannorm. lib. 5. c. 108. d in ead. epist. Gregorii septimi. Capitul. lib. 5. c. 167. Concil. Parisiens. lib. 1. c. 3. e Polyc. lib. 1. tit. 27. Ansel. lib. 1. c. 73. Pann. l. 5. c. 109. Peregimnibus. g al. velle. h Ambrosius de dignit. Sacerdot. cap. 2. i Polyc. lib. 1. tit. 19. Ansel. l. 4. c. 12. ex Joanne 8.

dixerimus) filius est, non Præsul Ecclesiæ: quod ad religionem competit, discere ei convenit, non docere: habet privilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis divinitus consecutus est, ut ejus beneficiis non ingratus contra dispositionem cælestis ordinis nil usurpet. Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates: quas, si fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vendicet alienum jus, & ministerium, quod alteri deputatum est: ne contra eum tendat abrumpi, à quo omnia constituta sunt; & contra illius beneficia pugnare videatur, à quo propriam consecutus est potestatem. Non à legibus publicis, non à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus & Sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ religionis Clericos & Sacerdotes voluit ordinari, & discuti, recipique de errore remeantes. Imperatores Christiani subdere debent executiones suas Ecclesiasticis Præsulibus, non præferre.

C. XII. De eodem.

Item Gelasius ad Episcopos Orientales.

NUnquam a de Pontificibus, nisi Ecclesiam judicasse: non esse humanarum legum de talibus ferre sententiam, absque Ecclesiæ principaliter constitutis Pontificibus: obsequi solere Principes Christianos decretis Ecclesiæ, non suam præponere potestatem: Episcopis caput subdere Principem solitum, non de eorum capitibus judicare.

C. XIII. De eodem. P A L E A.

IConstantinus b Imperator coronam, & omnem Regiam dignitatem in urbe Romana, & in Italia, & in partibus Occidentalibus Apostolice concessit. Nam in gestis B. Sylvestri (quæ beatus Papa Gelasius in Concilio LXX. Episcoporum à Catholicis legi commemorat, & pro antiquo usu multas hoc imitari dicit Ecclesiæ) ita legitur:

Corr. Rom. ¶ Apud Anselmum lib. 4. pro rubrica capituli 32. hæc habentur: Quod Constantinus Imperator Papæ concessit coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & Italia, & in partibus Occidentalibus. In principio verò ejusdem capituli 32. hæc leguntur: In gestis beati Sylvestri, &c. usque ad finem hujus & seq. Paleæ, quemadmodum etiam in collectione Deusdedit.

C. XIV. De eodem. P A L E A.

IConstantinus a Imperator e quartâ die sui Baptismi privilegium Romanæ Ecclesiæ Pontifici contulit, ut in toto orbe Romano Sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut iudices Regem. In eo privilegio ita inter cætera legitur: [Utile & judicavimus unâ cum omnibus Satrapis nostris, & universo Senatu, optimatibusque meis, etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ Imperio subjacenti, ut sicut beatus Petrus in terris Vicarius Filii Dei esse videtur constitutus; ita & Pontifices, qui ipsius Principis Apostolorum gerunt vices, principatus potestatem, ampliùs, quàm terrena Imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostroque Imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, vel d ejus Vicarios, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam Imperialem potestatem; sic ejus sacrosanctam Romanam Ecclesiam decrevimus veneranter honorari, & ampliùs quàm nostrum Imperium, & terrenum thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriosè exaltari: tribuentes ei potestatem, & gloriæ dignitatem atque vigorem, & honorificentiam imperialem. Atque decernentes sancimus,

ut principatum teneat tam super quatuor præcipuas sedes, Alexandrinam, Antiochenam a, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quàm etiam super omnes in universo orbe terrarum Ecclesias Dei: & Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior, & Princeps cunctis Sacerdotibus totius mundi existat, & ejus judicio, quæ ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. §. 1. Ecclesiis beatorum Apostolorum Petri & Pauli pro continuatione b luminarium possessionum prædæ contulimus, & rebus diversis eas ditavimus, & per nostram Imperialem jurisdictionem sacram tam in Oriente, quàm in Occidente, vel etiam Septentrionali, & Meridiana plaga, videlicet in Judæa, Græcia, Asia, Thracia, Africa & Italia, vel diversis Insulis, nostrâ largitate eis concessimus, ea prorsus ratione, ut per manus beatissimi patris nostri Sylvestri summi Pontificis, successorumque ejus omnia disponantur. §. 2. Beato d Sylvestro Patri nostro, summo Pontifici, & universalis urbis Romæ Papæ, & omnibus ejus successoribus Pontificibus, qui usque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, de præsentis contradimus palatium Imperii nostri Lateranense, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium e, nec non & superhumeralia, videlicet lorium, quod Imperiale circumdare assolet collum; verum etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta, sed & dignitatem Imperialem præsentium Equitum y, conferentes etiam & Imperialia sceptrâ, simulque cuncta signa, atque banda f, & diversa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. §. 3. Viris autem reverendissimis Clericis in diversis ordinibus eidem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ servientibus, illud culmen, singularitate potentiâ & præcellentia habere sancimus, cujus amplissimum nosser Senatus, videtur gloriâ adornari, id est, Patritios j atque Consules effici, necnon & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis militia ornatur: ita & Clerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officiis diversis, Cubiculariorum nempe, & Ostiariorum, atque omnium Excubitorum ornatur; ita & sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissimè Pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, Clericorum ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ manipulis & linteaminibus, id est, candidissimo colore decorari equos, ita & equitare. Et sicut nosser Senatus calcamentis utitur, sic adonibus k, id est, candido linteamine illustratis; cum utantur l, Clerici, ut sicut cælestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. §. 4. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo Patri nostro Sylvestro, & successoribus ejus ex nostro indicto, ut quem placatus z proprio consilio clericare voluerit, & in religiosorum numero Clericorum connumerare, nullus ex omnibus præsumat superbe agere. §. 5. Decrevimus itaque & hoc, ut ipse, & successores ejus diademate, videlicet coronâ, quàm ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore B. Petri gestare. Ipse verò beatissimus Papa, quia super coronam Clericatus, quàm gerit ad gloriam B. Petri, omnino ipsâ ex auro non est passus uti coronâ, nos Phrygium candido g nitore splendidum, resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frænum equi ipsius pro reverentia B. Petri, fratris officium illi exhibuimus,

a In originali hæc videntur ex superioribus. Polyc. l. 1. t. 19. Anf. lib. 6. c. 157. b Anf. l. 4. c. 32. Deusdedit lib. 4. c. 1. c In edicto Constantini, quod est 308 Concilii Neocaesariensis. Anf. l. 4. c. 32. Deusdedit ibidem. d al. & ejus successores.

a Antioch. Alex.] orig. impressum. b al. concinnatione. c al. eis libertatem concessimus. d Ivo part. 5. c. 49. Pan. l. 4. cap. 1. e al. phrygium, id est, mitram. f Suidas in hoc verbo βαζυξ. g al. candidi nitore splendidam. h al. statuente

statuentes eodem Phrygio omnes ejus successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri. §. 6. Unde ut Pontificalis apex non vilescat, sed magis quam terreni Imperii dignitas, gloria & potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, ut predictum est, quam Romanam urbem, & omnes Italiae, seu Occidentalem regionum provincias, loca & civitates, praefato beatissimo Pontifici nostro Sylvestro, universali Papa contraximus, atque relinquimus: & ab eo, & a successoribus ejus per hanc divalem nostram, & pragmaticum constitutum decernimus disponenda, atque juri sanctae Romanae Ecclesiae concedimus permanenda. §. 7. Unde congruum perspeximus nostrum Imperium, & regni potestatem in Orientalibus transferri regionibus, & in Byzantinae provinciae optimo loco, nomini nostro civitatem aedificari, & nostrum illic constitui Imperium, quoniam ubi principatus Sacerdotum, & Christianae religionis caput ab Imperatore caelesti constitutum est, justum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. §. 8. Haec vero omnia, quae per hanc nostram Imperialem sacram, & per alia divalia decreta statuimus, atque confirmavimus, usque in finem mundi illibata & inconcussa permanere decernimus. Unde coram Deo vivo, qui nos regnare praecipit, & coram terribili ejus judicio obtestamur, per hoc nostrum Imperiale constitutum, omnes nostros successores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas etiam, amplissimum Senatum, & universum populum in toto orbe terrarum nunc & in posterum, cunctis retrò temporibus Imperio nostro subjacentem, nulli eorum quoquo modo licere haec aut infringere, aut in quoquam convellere. Si quis autem, quod non credimus, in hoc temeratur, aut contemptor extiterit, aeternis condemnationibus subjaceat innotatus, & sanctos Dei, Principes Apostolorum, Petrum & Paulum, sibi in praesenti & in futura vita sentiat contrarios; atque in inferno inferiori concrematus, cum Diabolo & omnibus deficiat impiis. Hujus vero Imperialis decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus B. Petri, Principis Apostolorum posuimus. Datum Romae 3. Calend. Aprilis, Damiano nostro Flavio Constantino Augusto quater, & Gallicano V. C. Coss.

Corr. Rom. §. Haec Palaea in multis habetur exemplaribus, in quibus alia Palaea esse non solent.

§. 2. Constantinus] Verba haec usque ad vers. In eo privilegio, non solum habentur apud Anselmum & Deusedit, sed etiam in gestis beati Sylvestri in his, quae a Constantino per octo dies post baptismum acta referuntur.

§. 3. Utile] Hinc usque ad finem sumpta sunt ex gestis, seu actis sancti Sylvestri, in quibus multa praecedunt, ac multa deinceps plenius narrantur. Sed hic ea tantum videntur relata, quae in collectionibus Anselmi & Deusedit habentur. Titulus proprius hujus partis in gestis ipsi est hujusmodi: Privilegium sanctae Romanae Ecclesiae, quod constituit C. Constantinus Augustus sancto Sylvestro Episcopo urbis Romae, & omnibus successoribus ejus usque in perpetuum, & obtulit super corpus B. Petri Apostoli. De quo item privilegio Leo IX. in epistola prima, seu libello adversus inauditas praesumptiones Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani Episcoporum, cap. 13. sic loquitur: Pauca ex privilegio ejusdem Constantini, manu cum cruce aurea, super caelestis clavigeri venerabile corpus posito ad medium profereamus. De hisdem gestis sive actis Gelasius in Concilio LXX. Episcoporum (§. refertur sup. distinct. 15. in cap. sancta Romana) sic loquitur, ut ea videatur approbare. Et in martyrologio Romano, & Usuardi in festo S. Sylvestri legitur: cujus actus clari habentur. Inveniuntur vero etiam hodie pervertitis literis descripta in Bibliotheca Vaticana, & Abbatie Nonantulae: quorum Interpres in proaemio haec ait: Historio-

graphus noster Eusebius Caesareae Palaestinae urbis Episcopus, cum historiam Ecclesiasticam scriberet, praetermisit ea, quae in aliis opusculis sunt, vel quae se meminit retulisse. Nam viginti libros omnium penè provinciarum, passionum Martyrum, Episcoporum & Confessorum, & sacrarum Virginum, ac Mulierum continere fecit. Deinde secutus, & ab Apostolo Petro omnium Episcoporum nomina & gesta conscripsit, & earum urbium, quae arcem Pontificatus per Apollolicas sedes tenere noscuntur, ut urbs Roma, Antiochia, Hierosolyma, Ephesus & Alexandria. Harum urbium Episcoporum omnium praeteritum nomina usque ad tempus suum, & gesta Graeco sermone conscripsit. Ex quo numero unum Episcoporum urbis Romae sanctum Sylvestrum me de Graeco in Latinum transferre praecipisti, Domine sancte, ac beate Pater. Quibus verbis quicumque sit auctor istius proaemii, eadem gesta ab Eusebio Graeco scripta fuisse clare proficitur. Quae etiam in vetustissimis Pontificalibus & codicibus, in quibus Sanctorum vitae sunt descriptae, in vita beati Sylvestri referuntur. Partem horum actorum (quod ad baptismum Constantini, & imagines sanctorum Petri & Pauli spectat) refert Hadrianus Papa in epistola Constantino Imperatori, & matri Irene scripta, quae in secunda actione septimae universalis Synodi habetur. Ipsum autem privilegium ferè integrum refert Leo IX. loco superius indicato, & Theodorus Balsamon in Photii Nomocanone, titul. 9. cap. 1. quoniam aliis in rebus (quod Graeci plerumque solent) Romana Ecclesia non satis aequus. Hanc eandem donationem ante Gratianum recitabant Anselmus, Deusedit, Ivo locis notatis. Quod ea pertinent, quae Petrus Damianus in disceptatione Synodali inter Regium Advocatum, & Romanae Ecclesiae defensorem scripsit: Lege, inquit, Constantini Imperatoris edictum, ubi sedis Apostolicae constituit super omnes in orbe terrarum Ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus B. Petri Basilicam fundator erexit, postquam Patriarchium Lateranense in beati Salvatoris honore construxit, mox per Imperialis scripti feriem Romanae Ecclesiae constituit dignitatem, ubi nimirum beato Sylvestro, suisque successoribus obtulit, ut regali more, & aurea coronâ plecterentur in capite, & ceteras regii cultus infulas usurparent. Verum beatus Sylvester ornamenta, quae Sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios usus assumpsit; coronam vero, vel cetera, quae magis ambitiosa, quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranense palatium, quod catenus aula regalis extiterat, perpetuo jure concessit, regnum Italiae judicandum tradidit. Nam & ipsius Regis haec verba sunt: Unde congruum, inquit, prospeximus nostrum Imperium, & regni potestatem Orientalibus transferri ac mutari regionibus, & in Byzantina provincia in optimo loco nomini nostro civitatem aedificari, & nostrum illic constitui Imperium: quoniam, ubi principatus Sacerdotum, & Christianae religionis caput ab Imperatore caelesti constitutum est, justum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. De hac eadem re scribit Ado Viennensis in commentario aetatis sextae, & Gotfredus Viterbiensis in Chronicis, part. 5. cap. 2.

§. 4. Praesidentium Equitum.] Graecè est apud Balsamon. καὶ ἀξιωματὰ τῶν βασιλικῶν ἀλόγων; id est, & dignitates Imperialium equestrum.

§. 5. d est, Patritios] Locus hic Graecè sic habet: καὶ ἔχον ἐνεῖν τὴν ἀνυπότακτον, καὶ μεγαλοσύνην ἢ κρείσσεινται ἢ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἢτοι οἱ πατρίσιοι, καὶ οἱ κόνσουλαι, ἢτοι οἱ ὑπάτοι, καὶ λοιπὰ ἀξιωματὰ: id est, & illam habere celsitatem, atque amplitudinem, quâ ornatus est magnus noster Senatus, sive Patricii & Consules, sive Hypati & reliquae dignitates.

§. 6. Cum udonibus.] Graecè totus hic locus habet paulò aliter: καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φέρει ὑπόδημα, T 3

a ul. & gloria potentia.

ἡτοι σανδάλια λευκά διὰ ὀδόντων, ἕως καὶ τὰ ἄγνά, ὡς καὶ τὰ γήινα πρὸς ἄνεσιν τῶ Θεῷ. Id est: Et quemadmodum Senatus noster fert calceos, seu sandalia cum linteis albis, ita etiam caelestia, sicut terrestria ad Dei laudem.

¶ Quem placatus] Ἴνα ἕν τις τῆς συγκλήτης βελθεῖ μετὰ ἰδῆς θελήματι, καὶ ἐντρέψῃ γενέσθαι κληρικὸς, καὶ ἐν τῷ ἀρεσμῷ τῶν ἀγίων κληρικῶν συναριθμῆσθαι, μή τις τοιαῦτα ἀπὸ πάντων ἐμποδίσῃν τῆσθε: Id est: Ut si quis ex Senatu sponte sua, quodque ita ipsi liceat, voluerit fieri Clericus, & in sanctorum Clericorum numerum adscribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

¶ Hæc verò omnia,] Hic quoque est magna verborum varietas, sed eadem ferè sententia.

C. XV. Imperialis auctoritas religiosa dispensationis mensuram non mutat.

Item Gelasius ad Episcopos Dardaniæ.

Sicut quamvis parva civitas prerogativam presentis regni non minuit, sic Imperialis presentia mensuram dispensationis religioſæ non mutat. & infra. §. 1. Semper α est effectum in Sacerdotali Concilio de Sacerdotibus judicium provenire. Nam qualescunque Pontifices sint, etſi errore humanitatis accidente, non tamen contra religionem ullatenus excedentes, nullatenus videantur à seculari potestate posse percelli.

Corr. Rom. ¶ α Semper] Mutatus est à collectore orationis ductus, ne, quæ antecedunt, recitanda essent.

C. XVI. Ecclesias restaurare contritas, non Pontifices persequi, boni Principis est.

Item Marcellus Papa Maxentio α.

Boni a Principis est, ac religiosi b, Ecclesias contritas atque concissas restaurare, novas ædificare, & Dei Sacerdotes honorare atque tueri. Unde sanctos Apostolos, eorumque successores sub divina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec invidere laborantibus in agro Dominico, neque expellere æterni Regis dilpensatores.

Corr. Rom. ¶ α Maxentio] In impressis addebatur, Episcopo: que vox abest ab omnibus manuscriptis.

DISTINCTIO XCVII.

Gratianus.

I Hoc capitulo patenter ostenditur, quod nec Imperatori, nec cuilibet Laico licet decernere, vel de electione Pontificis c, vel de rebus Ecclesiasticis. Quæcumque autem ab eis constituta fuerint, pro infectis habenda sunt, nisi subscriptione Romani Pontificis fuerint roborata. Unde illud Honorii Augusti, ut supra d dictum est, vanum esse videtur, quod contra auctoritatem sacrorum canonum de electione summi Pontificis decernere tentaverit. Sed sicut ex eodem capitulo habetur, Ecclesia precibus Imperator in præsumptores valet decernere: sicut pro defensione fidei quondam decrevisse leguntur, ne heretici aliquid nomine Ecclesie possiderent. Ab ea autem non invitati de rebus Ecclesiasticis aliquid disponendi non habent facultatem. Honorius verò Augustus non sua auctoritate, sed B. Bonifacio supplicante, Ecclesiasticæ quieti considerere, & concertantium ambitionem punire curavit.

C. I. Epistola Bonifacii ad Honorium Augustum.

Unde idem Bonifacius Episcopus supplicationis epistolam Honorio Augusto destinavit, dicens:

Ecclesie e mea, cui Deus noster meum Sacerdotium, vobis res humanas regentibus deputavit, nos cura constringit, ne causis ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conventus, qui à Sacer-

a Anselm. lib. 6. cap. 192. b al. Regis. c al. Pontificum. d Dist. 79. c. si duo. e Epist. 1. ad Honorium.

dotibus universis & Clericis & Christianæ plebis perturbationibus agitantur, apud aures Christianissimi Principis desim. Si enim secus, quam oporteat, eveniat, non vos id facere, qui cuncta æquâ moderatione componitis, sed nos per nostram tacentem a desidiâ videbimur, quod civitatis quietem, & Ecclesie pacem pervertere valeat, admisisse. Cùm enim humanis rebus divinæ cultor religionis (Homino favente) provideas b, nostra culpa est, si non id sub vestra gloria (quam certum est divinis semper rebus animo promptiore favisse) firmo & stabili jure custodiatur, quod per tot annorum seriem, & sub illis etiam Principibus obtinuit, quos nulla nostra religionis cura confrinxit, id est, ut licita α serventur, & sub vestra Imperio clementiæ minime, quæ sunt illicita, formidentur. §. 1. Ipsa enim Ecclesia devotionem tuam, Christianissime Imperator, meo c quidem sermone, sed suo venerabili appellat affectu d, quam Christus Deus noster, vestri fidus rector & gubernator Imperii, unisponsatam sibi, & intactam virginem servat, nec in eam aliquos patiamini insidiantium procellarum fluctus illidi, & quietam faciem tempestatis insolita tumore turbati, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste e. Ipsa ergò (quæ uni desponsata, nostra f tamen mater est) Ecclesia, hæc pietatem vestram legatione, quam suis Sacerdotibus commisit, appellat, præterita presentiaque repetit. Vobis, inquit, religioſe imperantibus g crevit meus, qui modò tuus est, populus, tam fidus Deus, quam tibi, qui es Princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit Imperii, teſte (apud quem, & de ejus sede agitur) sancto Petro, sollicitis pro religionis observantia vocibus clamat, eum sollicita petitione misceret oratio, ne humanas γ res solito tentatore occulte sollicitante semel evulsa discordia distrahat. Angeretur pluribus, Princeps Christianissime, mater Ecclesia, nisi apud te suarum esset cura g causarum, & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tuâ, divino cultu pariter cum Imperio semper florente, vicisset. §. 2. Habet refugium, pium tuæ mansuetudinis animum, eum suæ religionis veneratione conjunctum: cùm quicquid huic proficiat, vos agatis, & conferatis fratribus, & Sacerdotibus meis, probatissimis viris, à me, & ab omnibus (qui Ecclesiam faciunt h) legatis: quibus (preca-mur) sacra causam religionis prosequentibus, in urbe vestra mansuetudinis hoc animo, quo postulat annuitis, in perpetuum statui universalis Ecclesie consulatis.

Corr. Rom. ¶ α Id est, ut licita] In epistola ipsa legitur, id est, ut fidens utar licitis.

¶ Imperantibus] Additis aliquot ex epistola vocibus, emendatus est hic locus, crevit meus, qui modò tuus est, populus.

¶ Ne humanas] In plerisque vetustis legitur: ne hos in varias res solito, &c. In originali verò, ne nos [alitis vos] in varias res semel evulsa distrahat à cultu solito, tentatore sollicitante, discordia.

C. II. Rescriptum Honorii ad Bonifacium Papam.

Victor Honorius, inclytus, triumphator, semper Augustus, sancto & venerabili Bonifacio Papæ urbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debitâ reverentiæ gratulatione suscepimus: quibus recentissimè egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quòd sanctimoniam tuam post longum incommodum optatè reddidit didicimus sanitati. Et idè revertentibus venerabilibus viris gaudium nostrum, sacrorum apicum attestazione signamus, ac petimus, uti quotidianis orationibus Apostola-

a ul. tacentes. b al. pr. fidus. c al. non meo. d al. af. futu. e al. semp. r. Auguste. f al. vestra. g al. securus] orig. h faciunt istiusmodi.] orig.

tis tuum studium, ac votum suum circa salutem, atque Imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostre satis placitum esse cognosce, quod Sanctimonia tua de Ecclesiarum, aut populi perturbatione sollicita est. Que, ne aliqua ratione possit evenire, satis clementia nostra credidit esse provisum. Denique beatitudine tua predicante, id ad cunctorum Clericorum notitiam volumus pervenire, ut si quid forte religioni tue (quod non optamus) humana forte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. Ac si a duo, ut supra. Et infra. §. 1. Unde id observandum est, ut omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex Serenitatis nostre admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare conentur: cum certum sit, nulli partium sua studia profutura.

2 pars. Gratian. Sine signatis apicibus non est mos Romanae Ecclesiae undecunque legationem suscipere.

Corr. Rom. §. 1. Suscipere. In vulgatis sequebatur, neque mittere: quae absint a vetustis, neque conveniunt cum his, quae sequenti capite afferuntur.

C. III. Romana non consuevit Ecclesia sine signatis apicibus legationem undecunque suscipere.

Unde Nicolaus Papa.

Nobilissimus vir atque strenuus vestrae sublimitatis Legatus, licet nullam epistolam juxta consuetudinem a vobis nostro Pontificio detulisset, licet nunquam Apostolicae sedis modus h fuerit, absque signatis apicibus undecunque legationem suscipere: Nos tamen vos in illo honorantes, ejusque gravitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoscentes assertiones, nihilominus eum, & sicut decuit, suscepimus, & ei, sicut honestum fuit, credidimus.

DISTINCTIO XCVIII.
Gratianus.

Quae circa ordinandos sint observanda; quae in eorum electione diligenter sint consideranda; multorum auctoritatibus monstrata sunt. Sed quia veritas rei nonnunquam obscuratur mutatione provinciae, decretum est sacris canonibus, ut peregrini, nisi quinque, vel eo amplius suorum Episcoporum fuerint commendati chirographis, non ordinentur.

C. I. Nisi quinque Episcoporum literis designatum, transmarinum hominem ad Clericatum nullus suscipiat.

Unde Sylvester Papa generali Concilio c praesidens dixit:

Nullus d aliqua ratione transmarinum hominem penes vos e in Clericatus gradus suscipiat, nisi quinque [aut f eo amplius] Episcoporum designatus sit chirographis.

C. II. De eodem.

Item Anastasius I. urbis Romae Episcopus ad omnes Germaniae ac Burgundiae Episcopos, epist. 1. cap. 2.

Transmarinos g homines in Clericatus honorem h nemo suscipiat, nisi quinque, aut eo amplius Episcoporum chirographis sint designati: quia multa per subreptionem solent evenire.

C. III. De eodem.

Item Gregorius Romanae Ecclesiae Praesul Squillatino Episcopo, lib. 2. indict. 10. epist. 25.

A fros i passim, vel incognitos peregrinos, ad Ecclesiasticos ordines tendentes, nulla ratione suscipias:

a Distinct. 79. si duo. b al. moris. c in fin. epilogi Concilii Romani sub Synestro, sed paulo aliter. d Polyc. l. 2. tit. 31. Ansel. lib. 7. c. 23. e al. nos. f absint ab originali & aliquot Gratiani codicibus. g Polyc. ibid. Ansel. l. 7. c. 24. h al. honore nolite suscipere. i orig. i Polyc. ibid. Ansel. lib. 7. cap. 25. Ivo part. 6. cap. 351.

quia Afri quidem aliqui Manichaei, aliqui rebaptizati, peregrini vero plurimi etiam in minoribus ordinibus constituti fortiores a de se pretendisse honores saepe probati sunt.

Corr. Rom. §. 1. Fortiores. Sic legitur in vetustis Gratiani & B. Gregorii codicibus: verian in Frobeniana, ac Lugdunensi ejusdem B. Gregorii operum editione, ad fortiores pretendisse honores.

C. IV. Non sunt promovendi ad Clerum, qui peregre fuerint baptizati.

Item ex Concilio Eliberitano cap. 24.

Omnes a, qui peregre b fuerint baptizati, eo quod eorum minime sit cognita vita, placuit ad Clerum non esse promovendos in alienis provinciis.

DISTINCTIO XCIX.

DE Primatibus autem (quorum supra mentionem fecimus) quaeritur, Quem gradum in Ecclesia obtineant? an in aliquo a Patriarchis differant? quam obedientiam Archiepiscopi eis debeant? Primates, & Patriarchae diversorum sunt nominum, sed ejusdem officii. Ab Archiepiscopis autem, quoties necesse fuerit, Episcopi ad Primates appellant: sed a Primatibus ad Archiepiscopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam Primatibus Archiepiscopi in omnibus, quae sibi ab eis iuste fuerint imperata.

C. I. Quae obedientia sit exhibenda Primatibus & Patriarchis.

Unde Anacletus Papa ait ad Episcopos Italiae, epist. 2.

Provincia c multo ante Christi adventum tempore divisa sunt maxima ex parte, & postea ab Apollolis, & B. Clemente praedecessore nostro ipsa divisio est renovata. Et in capite provinciarum (ubi dudum Primates legis d seculi erant, ac prima judiciaria potestas, ad quos, qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permiffum non erat, confugiebant pro oppressione, vel injustitiis suis, ipsosque appellabant, quoties opus erat, sicut in lege eorum praecceptum erat) ipsis quoque in civitatibus, vel locis nostris e Patriarchas vel Primates, qui unam formam tenent, licet diversa sint nomina, leges Divinae & Ecclesiasticae poni, & esse jusserunt, ad quos Episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent; & ipsi Primum nomine fruerentur, & non alii. Reliquae vero Metropolitanas civitates, quae minores iudices habebant (licet majores f comitibus essent) habent Metropolitanos suos, qui praedictis iuste obedirent Primatibus, sicut & in legibus seculi olim ordinatum erat: qui non Primum, sed aut Metropolitanorum, aut Archiepiscoporum nomine fruerentur.

C. II. Non vocentur Primates, nisi qui primas sedes tenent.

Item Anicetus ad Episcopos Galliae.

2 Nulli g Archiepiscopi Primates vocentur, nisi illi, qui primas tenent civitates h, quarum Episcopos Apostoli, & successores Apostolorum regulariter Patriarchas & Primates esse constituerunt: nisi aliqua gens deinceps ad fidem convertatur, cui necesse sit propter multitudinem eorum i, Primatem constitui. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas sedes adepti sunt, non Primates, sed Metropolitanani nominentur.

Corr. Rom. §. Hoc caput integrum repetitur a Gregorio VII. lib. 6. reg. epist. 35. Rothomagensi, Turonensi, ac Senonensi Archiepiscopis scripta, ex qua, & originali nonnulla sunt restituta.

a Ivo p. 6. c. 352. b al. in peregrinatione. c Ivo p. 5. c. 53. Pamorm. l. 4. c. 24. d al. leges. e al. nostris. f al. majorum comitum. g Polyc. lib. 1. tit. 21. Ivo p. 5. c. 54. Pam. l. 4. c. 23. h al. sedes. i al. Episcoporum.

C. III.

C. III. *Primæ sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, vel summus Sacerdos.*

Item ex Concilio Africano, cap. 6. a

Primæ b sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, vel Summus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.

3 pars. *Universalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur.*

C. IV. *Nec etiam Romanus Pontifex Universalis est appellandus.*

Unde Pelagius II. epist. omnibus Episcopis illicitè à Joanne Constantinopolitano convocatis, &c.

Nullus c Patriarcharum universalitatis d vocabulo unquam utatur: quia si unus e Patriarcha Universalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed abist hoc, abist à fidelis cuiusquam mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantalacunque parte videatur. Quapropter charitas vestra neminem unquam suis in epistolis Universalis nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem defert indebitum.

C. V. *De eodem.*

Item Gregorius Eulogio Patriarchæ Alexandrino, lib. 7. epist. 30. indict. 1.

Ecce f in præfatione epistolæ, quam ad meipsum, qui prohibui, direxistis, superbæ appellationis verbum, Universalem me Papam dicentes, imprimere curastis. Quod peto, dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat: quia vobis subtrahitur, quod alteri plus, quam ratio exigit, præbetur. Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus: nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est, honor universalis Ecclesiæ: meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego verò honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim Universalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fateatur universum. Sed abist hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, & charitatem vulnerant.

Corrèct. Rom. ¶ *Apud B. Gregorium hæc sequuntur: Et quidem in sancta Chalcedonenli Synodo, atque post à subsequentibus Patribus hoc prædecessoribus meis oblatum, vestra sanctitas novit. Sed tamen nullus eorum uti hoc unquam vocabulo voluit, ut dum in hoc mundo honorem Sacerdotum diligenter omnium, apud omnipotentem Deum custodirent suum. Quam rem etiam plenius exponit, lib. 4. epist. 32. Refert autem B. Thomas in opusculo contra errores Græcorum, totam illam Synodum sancto Leoni sic acclamasse: Leo sanctissimus Apostolicus & Oecumenicus, id est, universalis Patriarcha per multos annos vivat. Et Leo IX. Michaëli Constantinopolitano Archiepiscopo de hac eadem appellatione scribens, ait: Licet magno Leoni prædecessori nostro, & successoribus ipsius, hoc sancta decrevit Chalcedonenli Synodus. Sed in multis quoque libellis, qui actione tertiâ ejusdem Synodi habentur, hæc est inscriptio: Sanctissimo ac beatissimo universali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni. Et in codicibus multarum epistolarum ad Romanos Pontifices, que manuscriptæ in Vaticana Bibliotheca servantur (quarum multa exempla sunt penes privatos) ad Hormisdam Papam plusquam trecenti Archimandrita ac Monachi secundæ Syriæ sic scribunt: Sanctissimo ac beatissimo orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ, continenti sedem Principis Apostolorum Pe-*

a Et Carthag. 3. cap. 29. b Polyc. lib. 2. tit. 26. Burch. lib. 1. cap. 3. lvo part. 5. c. 57. c Polyc. l. 2. tit. 25. Ansel. l. 6. c. 130. d al. hoc tam profano vocabulo.] orig. e al. summus] orig. f Joan. Diac. lib. 3. cap. ult. Polyc. lib. 2. tit. 26. Anselm. lib. 6. cap. 131.

tri, deprecatio & supplicatio minimorum Archimandritarum, & ceterorum Monachorum secundæ Syriæ. Et in media ferè epistola. Quoniam Christus Deus noster Principem pastorum, & doctorem & medicum animarum constituit vos nostrum sanctum Angelum, dignum est passionibus, quæ nobis contigerunt, exponere, &c. Avitta quoque Gallia Episcopus ad eundem Hormisdam sic scribit: Dum religionis itatui & plenis Catholicæ fidei regulis perspicuitis convenire, ut gregem per tota vobis universalis Ecclesiæ membra committum, pervigil cura me adhortationis informat. Et Joannes Episcopus Nicopolitanus ad eundem: Decenter ad vestras orationes concuro, ut juxta consuetudinem Apostolicæ sedis vestræ, cunctarum Ecclesiarum curam, & Nicopolitanorum habere dignemini, secundum antiquam specialem dispositionem vestram. Et in Breviario Liberati, cap. 22. Episcopus Patra hæc Imperatori de Sylverio Papa ait: multos esse in hoc mundo Reges, & non esse unum, sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi totius. Et Regino Germanus lib. 11. Chronicorum, de Nicolao primo loquens, sæpè illum vocat universalem Pontificem. Sed istius dictionis, universale, due sunt notiones, quod Innocentius III. l. 2. epist. 206. (quæ incipit Apostolicæ sedis) Patriarcha Constantinop. scribens, exponit his verbis: Dicitur enim Universalis Ecclesiæ, quæ de universis consistit Ecclesiis, quæ Græco sermone Catholica nominatur, & secundum hanc acceptationem vocabuli, Ecclesiæ Romana non est universalis Ecclesiæ, sed pars universalis Ecclesiæ, prima videlicet & præcipua, veluti caput in corpore: quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad cæteras autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur universalis Ecclesiæ illa una, quæ sub se continet Ecclesias universas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum Ecclesiæ universalis nuncupatur: quoniam ipsa sola singulari privilegio dignitatis ceteris est prælata: sicut & Deus universalis Dominus appellatur (non quasi jam divisus in species aut specialissimas, aut etiam subalternas) quoniam omnia sub ejus Domino continentur. Est enim una generalis Ecclesiæ, de qua Veritas inquit ad Petrum: Tu a es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.

DISTINCTIO C.

1 ps. **E**piscopus autem ordinare ante pallium acceptum, non Archiepiscopo, nec Primati, nec Patriarchæ licet: Quod ex auctoritate Pelagii Papæ (sicut minus evidenter) datur intelligi.

C. I. *Intra tres menses fidem suam exponere, & pallium postulare à Romana Ecclesiâ quisque Metropolitanus studeat.*

Ait enim Pelagius Papa:

Quoniam b quidam Metropolitanorum fidem suam secundum præsanctam consuetudinem sanctæ fidei Apostolicæ exponere detrectantes, usum pallii neque expectant, neque percipiunt, ac per hoc Episcoporum consecratio viduatis Ecclesiis non sine periculo protelatur, placuit, ut quisque Metropolitanus ultra tres menses consecrationis suæ, ad fidem suam exponendam, palliumque suscipiendum, ad Apostolicam sedem non miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque Metropolitanis aliis licentia, post secundam & tertiam commonitionem, viduatis Ecclesiis cum consilio Romani Pontificis, ordinando Episcopos c, subvenire. §. 1. Si d verò consecrandi Episcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menses Ecclesiæ viduata consistat, communione privetur, quousque aut loco cedat, aut se consecrandum offerre e

a Matth. 16. b Polyc. l. 2. tit. 10. Burch. l. 1. c. 25. Anf. l. 6. cap. 92. lvo p. 5. c. 136. Pann. l. 3. c. 11. c al. Episcopo. d Innocent. III. lib. 1. epist. 117. e al. præbere.

non differat. Quod si ultra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduam Ecclesiam, neque ibi, neque alibi consecrationis donum percipiat: imò Metropolitanus sui iudicio cedat.

Corr. Rom. ¶ Burchardus, Anselmus & auctor Pamormia citant ex decret. Damasi: Ivo verò citat ut Gratianus; itemque Innocentius III. lib. 1. epist. 117. Bituricensi Archiepiscopo (quæ incipit, Ne si universi) refert paragraphum: Si verò consecrandi, ex eodem Pelagio.

C. II. Honor pallii non datur, nisi meritis exigentibus, & fortiter postulanti.

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginae, lib. 7. epist. 5.

PRisca a consuetudo obtinuit, ut honor pallii, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter postulanti dari non debeat.

C. III. De eodem. P A L E A.

[Idem Joanni Corinthiorum Episcopo, lib. 4. epist. 55. seu cap. 99.]

NOvit b sanctitas c tua, quia prius pallium, nisi dato commodo, non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, factò Concilio ante corpus B. Petri Apostolorum Principis, tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid accipere, sub districta interdictione vetuimus. Oportet id ergo, ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis, vel permittatis adduci.

Corr. Rom. ¶ Hæc Palea habetur in plerisque vetustis exemplaribus.

3 pars. Gratian. Casarum verò merita accipienda sunt, ut & is, qui postulat, mereatur accipere, & fidei suæ professionem prius juramento confirmet, & Apostolicis decretis, atque Synodulibus statutis se obediturum nihilominus caveat. Pallio autem non nisi certis diebus, & intra Ecclesiam ad Missarum solemniam cuiquam Metropolitanò uti licebit.

C. IV. Nisi post consuetam fidei professionem pallium dari non debet.

Unde Joannes Episcopus Vuliberto & Agrippinensi Episcopo.

OPTatum e tibi pallium nunc conferre nequivimus: quia fidei tuæ paginam minus, quam oporteat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullam sanctarum universalium Synodorum, in quibus fidei nostræ symbolum continetur, nec decretalium Pontificum Romanorum constitutorum, secundum morem, feceris mentionem: sed nec illam propriâ subscriptione munieris, nec aliquid, qui hanc jurejurando firmaret, miseris.

Corr. Rom. ¶ a Vuliberto] Restitutum est hoc nomen ex Anselmo. Nam antea erat, Giliberto: Nam Regino in ea atate, quâ Joannes octavus Romana Ecclesiæ præfuit, meminuit Vuliberti Episcopi Agrippinensis: & inter epistolas Joannis Papæ octavi, quæ in Bibliotheca Vaticana servantur, est epistola alterius arg. ad eundem: & Deusdedit refert integram ejusdem Joannis epistolam ad eundem Vulibertum.

C. V. Qui pallium desiderat accipere, prius à se removere illicita promittat.

Item Gregorius Aregio Episcopo Francorum, lib. 7. epist. III.

IN f ea Synodo, quam contra Simoniacam hæresim per fratrem, & Coepiscopum nostrum Syagrium decrevimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse, atque eidem fratri ita pallium, quod transmisimus, tribui, si prius se promiserit illicita, quæ prohibuimus per defini-

tionem Synodicam, à sancta Ecclesia removere. De qua Synodo omnem nobis subtiliter ordinem tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus nunciare, ut ipse, cujus nobis sanctitas valde experta est, nos reddas de omnibus certiores.

C. VI. Non nisi ad Missarum solemniam Archiepiscopo uti pallio licet.

Idem Virgilio Episcopo Arelateni, lib. 4. epist. 51. seu cap. 95.

4 PALLium a tibi transmisimus, quo fraternitas tua intra Ecclesiam ad sola Missarum solemniam utatur.

C. VII. De eodem. P A L E A.

[Idem Joanni Ravennati Episcopo, lib. 2. epist. 54. seu cap. 93. indict. 11.]

NON b multum temporis intervallum est, quod quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nunciata, de quibus vobis, veniente illuc Castorio, Notario sanctæ, cui (Deo auctore) præsidemus, Ecclesiæ, subtiliter nos indicasse meminimus. Pervenerat namque ad nos quædam in Ecclesia vestra contra consuetudinem atque humilitatis & tramitem geri, quæ sola (ut bene nostis) est officii Sacerdotalis erectio. Quæ si sapientia vestra mansuetè, vel cum Episcopali suscepisset studio, non de illis accendi debuerat, sed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

Corr. Rom. ¶ a Humilitatis] Restitutum est hic locus ex ipsa epistola. Antea enim legebatur, contra utilitatem Ecclesiæ, & consuetudinis tramitem geri: quæ sola (ut bene nostis) est officii Sacerdotalis erectio.

C. VIII. De eodem.

Idem Joanni Episcopo Ravennati, in eadem epistola.

CONtra c morem quippe Ecclesiasticum est, si non patientissimè toleratur, (quod à vobis absit) etiam injusta correctio d. & infra. §. 1. Illud, frater charissime, tibi non putamus ignotum, quod penè de nullo Metropolitanò in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tempus, usum sibi pallii vendicasse. Et quod bene hæc consuetudinem generalis Ecclesiæ noveritis, vestris nobis manifestissimè significastis Epistolis: quibus præceptum beatae memoriae prædecessoris nostri Joannis Papæ nobis in subditis transmisistis annexum, continens omnes consuetudines ex privilegio prædecessorum nostrorum concessas, vobis, Ecclesiæque vestræ debere servari. Constatemini igitur aliam esse generalis Ecclesiæ consuetudinem, postquam ea, quæ vos geritis, vobis ex privilegio vendicatis. Nulla ergo vobis in hac re, ut arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium Metropolitanorum etiam à tua est fraternitate servandus, aut si tuæ Ecclesiæ aliquid specialiter dicitur esse concessum præceptumve à prioribus Romanæ urbis Pontificibus, quod hæc Ravennati Ecclesiæ sunt concessa, à vobis oportet ostendi. Quod si hoc non ostenditur, restat, postquam talia agere neque consuetudine generali, neque privilegio vendicas, ut usurpasse te comprobes, quod fecisti. & infra. §. 2. Decorari pallio volumus, forsitan moribus indecori, dum nihil in Episcopali cervice splendidius fulget, quam humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere, aut generalitatis usum ex non scripto sequi, aut ex scriptis e privilegio se tueri. Quod si postremo nihil horum est, aliis Metropolitanis hujusmodi te præbere nolumus præsumptionis exemplum.

5 pars. Gratian. Privilegia quoque cum usu pallii semper debent concedi.

a Anselm. lib. 6. c. 93. Polyc. lib. 2. tit. 24. b Joan. Diac. lib. 3. c. 5. Anselm. lib. 6. c. 90. Polyc. l. 2. tit. 1. c. al. fraternitas vestra, orig. d 1. quæst. 1. c. de ordinationibus. e Anselm. lib. 6. c. 92. f Anselm. l. 6. c. 90.

a Anselm. lib. 6. c. 93. b Anselm. lib. 6. c. 87. c Anselm. lib. 6. c. 95. Polyc. lib. 2. tit. 20. d al. correptio. e al. scripto privilegio.

C. IX. Cum usu pallii aliqua privilegia debent concedi.

Unde idem Gregorius Syagrio Episcopo Augustodunensi, lib. 7. epist. 112.

Rationis a ordo omnino nos admonet, ut cum usu pallii aliqua simul, sicut diximus, largiri privilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento, cura quoque sollicitudinis debet accrescere, ut cultui vestium, actionis quoque ornamenta convenient, oportet, ut enixius in cunctis se studiis vestra fraternitas exerceat, & circa & subjectorum actus sit cura vigilans, ut vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit.

Corr. Rom. § & Et circa] Locupletatus est hic locus ex originali.

C. X. Usus pallii conceditur, & antiqua privilegia innovantur.

Idem Joanni Episcopo primae Justinianae Ilyricae, lib. 4. epist. 15. seu c. 59.

Pallium b vobis ex more transmisiimus, & vices vos Apostolicae sedis agere iterata innovatione decernimus.

C. XI. De eodem.

Idem Episcopo Epiri, lib. 5. epist. 7. seu cap. 107. indic. 14.

Scriptorum e vestrorum insinuatio, fratres charissimi, patefecit, Andream fratrem nostrum Nicomediana civitatis Episcopum, Deo propitio, solenniter ordinatum: & infra. Suprascripto igitur Andreae fratri, & Coepiscopo nostro pallium nos direxisse agnoscite, atque

a Polyc. l. 2. tit. 21. Ansel. lib. 6. c. 86. b Ansel. lib. 6. cap. 99. c Ansel. l. 6. c. 100.

privilegia, atque cuncta concessisse, quae praedecessores nostri ejus praedecessoribus contulere.

DISTINCTIO CI.

IN una autem provincia duo Metropolitanis esse non debent: sicut in Chalcedonenfi Concilio, cap. 12. statutum est.

C. I. Duo Metropolitanis in una & eadem Provincia esse non debent.

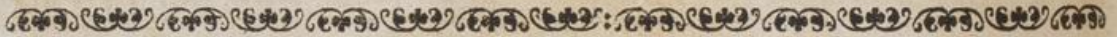
Pervenit a ad nos, quod quidam praeter Ecclesiasticas ordinationes affectantes potentiam, per Pragmaticum sacrum & unam provinciam in duas dividant, ita ut ex hoc inveniantur duo Metropolitanis Episcopi in una eademque provincia esse. Statuit ergo sancta Synodus deinceps nihil tale attentari a quolibet Episcopo: eos vero, qui aliquid tale attentaverint, cadere de proprio gradu.

Corr. Rom. § & Pragmaticum sacrum] Versiones priscae, & Dionysiana habent, per pragmaticam formam: Graeci autem est, δια γραμματικῶν, quod in eodem capite paulo post dicitur, δια γραμματικῶν βασιλικῶν, id est, per litteras Imperiales.

Gratian. Haecenus de Electione, & Ordinatione Clericorum tractavimus. Nunc ad Simoniacorum ordinationes transeamus. Et ut facile liqueat, quid super hac haeresi sanctorum Patrum decrevit auctoritas, causa deducatur in medium: cujus negotium, & de scienter a Simoniacis ordinatis, & de ignoranter a Simoniacis consecratis, & de ordinationibus, quae per pecunias fiunt, contineat.

a Polyc. lib. 2. tit. 24. Ivo part. 5. cap. 146. Barcbard. lib. 1. cap. 35.

DECRETI PRIMAE PARTIS FINIS.

DECRETI PARS SECUNDA.

CAUSA I.

Quidam habens filium, obtulit eum ditissimo Canobio: exactus ab Abbate & a fratribus decem libras solvit, ut filius susciperetur, ipso tamen (beneficio utatis) hoc ignorante. Crevit puer, & per incrementa temporum & officiorum ad virilem aetatem, & Sacerdotii gradum pervenit. Exinde suffragantibus meritis in Episcopum eligitur, interveniente obsequio, & paternis precibus, data quoque pecunia cuidam ex Consiliariis Archiepiscopi, consecratur iste in Antistitem, nescius paterni obsequii & oblata pecunie. Procedente vero tempore nonnullos per pecuniam ordinavit, quibusdam vero gratis benedictionem Sacerdotalem dedit: tandem apud Metropolitanum suum accusatus & convictus, sententiam in se damnationis accepit.

- 1. q. Hi primò queritur, an sit peccatum emere spiritualia?
2. q. Secundò, an pro ingressu Ecclesiae sit exigenda pecunia, vel si exactus fuerit, an sit persolvenda.
3. q. Tertio, an ingressum, vel praebendas Ecclesiae emere, sit Simoniacum?
4. q. Quarto, an iste sit reus criminis, quod eo ignorante pater admisit?
5. q. Quintò, an liceat ei esse in Ecclesia, vel fungi ea ordinatione, quam paternà pecunià est affectus?
6. q. Sextò, an illi, qui ab eo jam Simoniacò ignorantè ordinati sunt, abiciendi sunt, an non?

7. q. Septimò, si renuncians suae haeresi sit recipiendus in Episcopali dignitate, vel non?

QUESTIO I.

I Quid autem spiritualia emere peccatum sit, probatur multorum auctoritate.

C. I. Simoniaci gratiam non praestant, quam vendere querunt. Ait enim Leo Papa.

Gratia & si a non gratis datur, vel accipitur, gratia non est. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiam, quae maximè in Ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent; si autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare possunt. Quid ergo dant? profectò, quod habent: quid autem habent? Spiritum utique mendacii. Quomodo hoc probamus? quia si Spiritus veritatis (testante b ipè Veritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio spiritus mendacii esse convincitur, qui non gratis accipitur.

Corr. Rom. § & Gratia] Simillima primis verbis hujus capituli habentur in epistola Leonis primi Nicet. & Aquilegiensi Episcopo.

a Deusdedit in tract. de Simonia. b Matth. 10.

scopo